Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Summa de casibus conscientiae

https://hdl.handle.net/1874/313337

lui: pater ad eius rem tantum
cōsiderabat. Cuq; fres illius
in pascendis gregib⁹ pris sui
morarent in sichem: dixit ad
eū isr. Fres tui pascūt oues
in sichimis: veni et mittā te
ad eos. Quo rndente pbo lui:
ait. Dixit q; ei. Vade et vide
si cuncta pspera sint erga fres
tuos et pecora: et renūcia
mihi quid agatur. Missus de
valle ebron: venit in sichem
Inuenit q; eū errantē in agro
et interrogauit qd quereret
At ille rndit. Fres meos quo:
dixit mihi ubi pascūt gregs.
Dixit q; ille vade. Recesserunt de
loco illo: audiui eos dicētes.
Eamus in dothaym. Perrexit
ergo ioseph post fres suos: et
inuenit eos in dothaym. Qui cū
vidissent eū procul anteq; accede
ad eos. cogitauerūt in illū occide:
et mutuis loq̄bant̄. Ecce somp
niator venit. Venite occidam⁹ eū
et mittam⁹ in cisternā veterē.
dicem⁹ q;. q; fera pessima de
uorauit eū: et tūc apparebit
quid pficiāt illi somnia sua. Vi
dens hoc ruben. nitebat eū li
berare de manibus eor: et dice
bat. Ne interficiam⁹ animā eius:
nec effundam⁹ sanguinē ei⁹: sed
proicia⁹ eū in cisternā hanc
que est in solitudine: manus q;
vras seruate innocuas. Hoc
aūt dicebat. volēs q; eū ei⁹
de manib⁹ eor: et reddē eum
patri suo Dum venit ad
eos denudauerunt eum
tunica talari et polymita
bys siquis et in lingua hebraica dolosa
tract⁹. Duc⁹ sodo
mi ille. Dixit ihs turbi iudeor
parabola hanc. Homo quidā
erat pfamulias qui plantā
uit vineā: et sepem circū
dedit et fodit in ea torcular
et edificauit turrē

Cū autē pprius fructuū appro
quasset. misit seruos suos ad
agricolas: ut acciperet fru
tus ei⁹. Et agricole apprehen sis
seruis eius. alium cecider unt
alium occiderūt: alium vero la
pidauerūt. Iterū misit alios
seruos plures prioribus: et
fecerunt illis sicut. Nouissime
aūt misit filium suū dicēs: Ve
rebunt filium meū. Agricole
vero videntes filiū: dixerūt
intra se. Hic est heres. venite
occidam⁹ eū: et habebim⁹ he
reditatē eius. Et apprehensum
eū eiecerunt extra vineam:
et occiderūt. Cū ergo venerit
dns vinee. qd faciet agricol
is illis. Dicūt illi. Malos male
perdet: et vineā suā locabit
alijs agricolis. qui reddāt
ei fructū tēporib⁹ suis. Dicit
illis ihs. Nūquid legistis
in scripturis. Lapidē quē re
probauerūt edificātes hic fact⁹
est in caput anguli. a dno

gerstenberg 31.5.94

Sūma pysani Et modꝰ legendi ī vtroq; iure

Hain *2524; BMC. II. 489.
Spiers, P. Drach of Eltvil,
in 1477? [Rechtermünze]. Vgl
BMC. II. 313 en 486-7.
Wd. 10 Febr. 1914.

Deze Summa Pysani
wordt beschreven bij
Hain, n. *2524. volgens
hem is het werk gedrukt
te Spiers bij Petrus Drach.

Copinger (I. 76) voegt
erbij: „*2524 [1480?] i
f. blank, 5 ff. unnumbered
+ 308 ff. numbered = 314 ff.
B.M.

Woerden 22. II. 1906. fr. B.K.

SIG. SIGNATUR SIGNACULA BIBLIOTHECAE FF. MIN. CONVENTUS WERTH
VAK 173 No. 90
Kast 6
28

¶ Sūme pisāni registrū ostēdēs titulos q̄rere q̄ q̄libet folio titulorꝝ ꝯtineat ad manus indicium querenti ac legenti prestans feliciter Incipit

Abbas 1
Abbatissā 2
Absolucio p̄o ꝯmūit de absolucōe 2
¶ Absolucio scd̄o ꝑcucienciū clericos 4
¶ Absolu. t̄cio regl̄ariū 6
¶ Absolu. q̄rto q̄ ad satis. 6
¶ Absolu. q̄nto q̄ ad mod̄ 6
¶ Absolucio sexto a pc̄to 7
¶ Acceptilacio q̄d sit 7
¶ Accepcio ꝑsonarū 7
¶ Accidia quid sit 8
¶ Accomodacio 8
¶ Accusare siue accusacio 8
¶ Accusatus 8
¶ Adiuracio 9
¶ Adopcio vel Arrogacō 9
¶ Adulacio 9
¶ Adulterium 10
¶ Aduocatus 11
¶ Affinitas 12
¶ Alchimia 12
¶ Alienacio 12
¶ Altare 12
¶ Ambicio quid sit 13
¶ Angaria 13
¶ Appellacio 13
¶ Apostasia p̄mo in gn̄ali 13
¶ Apostasia scd̄o a fidē 13
¶ Aposta. t̄cio in obēdie 13
¶ Aposta. q̄rto a clerica. 13
¶ Aposta. q̄nto a religi. 14
¶ Aqua benedicta 14
¶ Arbiter 14
¶ Archidyaconus 14
¶ Archiepiscopus 14
¶ Arra 17
¶ Ars 17
¶ Assissimis 17
¶ Astucia 16
¶ Auaricia 16

Baptismus p̄mo q̄ ad substanciā 16
Baptismus scd̄o q̄ ad materiam 17
¶ Baptis. t̄cio q̄ ad minis. 17
¶ Baptismus quarto quo ad suscipientes 18
¶ Baptismus quinto quo ad tempora 19
¶ Baptism⁹ sex. q̄ ad ritū 19
¶ Baptismus septimo quo ad eius effectum 20
¶ Bellū p̄mo ꝯmūiter 20
¶ Bellū scd̄o q̄ ad cleri. 22
¶ Bellum tercio quo ad ecclesias 23
¶ Benedictio 23
¶ Beneficiū p̄mo ꝯmūit. 23
¶ Bn̄ficiū scd̄o q̄ ad fructus beneficiorꝝ vacacōe 24
¶ Beneficiū tercio qn̄ iniuste tenetur 24
¶ Bigamia 24
¶ Blasphemia 26

Cabella 27
Calix 27
Calūniari 27
¶ Canonica porcio q̄d sit 27
¶ Canonicus 27
¶ Canonisacio 27
¶ Caracter quid sit 27
¶ Carcer siue in carcera. 27
¶ Caritas 27

SIG. SIGNATUR SIGNACULA BIBLIOTHECAE FF. MIN. CONVENTUS WERTH

¶ Casus ēpiscopales 29
¶ Cathecismus 29
¶ Caucio 29
¶ Cecitas mentis 29
¶ Censura ecclesiastica 29
¶ Cessacio a diuinis 29
¶ Cimiterium 30
¶ Clauis quid sit 30
¶ Clericꝰ p̄mo ꝯmūit 31
¶ Clericus secundo ab actibꝫ sclaribꝫ remotus 31
¶ Clericus tercio quantū ad cohabitacionem 32
¶ Clericus quarto quātū ad bona temporalia 32
¶ Coadiutor 33
¶ Cognacio 33
¶ Cōmenda ecclesie 33
¶ Cōmittē alti vices suas 33
¶ Comodatum 33
¶ Cōpaternitas 34
¶ Cōmunicare 34
¶ Concussio 31
¶ Condemnatus 31
¶ Condicio 31
¶ Confessio p̄mo ꝯmūit 31
¶ Confessio secundo qualiter teneamur ad eam 39
¶ Confessio tercio cui sit confitendum 40
¶ Confessionis celacio 43
¶ Confessor p̄mo a quibus et quos possit absoluere 43
¶ Confessor secundo scꝫ quid habeat agere 43
¶ Confirmacio electoꝝ 47
¶ Confirmacio sacmēti 47
¶ Consanguinitas 46
¶ Consciencia 46
¶ Cōsecracō p̄mo scꝫ episcorum et superioꝝ 46
¶ Consecc̄io .ij. s. ecclesie 46
¶ Consecc̄io .3. s. altaris 41
¶ Consecc̄ō .4. s. cimiterij 48
¶ Consecracio q̄nto. s. vestiū pallarū vel vasoꝝ 48
¶ Conseruator 48
¶ Consuetudo 49
¶ Contencio 49
¶ Contractus 49
¶ Contricio 49
¶ Contumacia 50
¶ Contumelia 51
¶ Corea 51
¶ Correctio p̄o. s. pūicio 51
¶ Correctio scd̄o. s. fr̄na 52
¶ Corpora sctoꝝ 53
¶ Corpore viciatus 53
¶ Corporale 53
¶ Corpus cristi 53
¶ Crimen 53
¶ Crisma 54
¶ Crucesignatus 54
¶ Cupidus 54
¶ Curiositas 54

DAmnificatus 54
Ebitū ꝯiuga. 54
Ecanus 56
Ecime p̄o ꝯūit 56
¶ Decime secūdo a quibꝫ dare debeant 51
¶ Decime tercio cui vel quibus dari debeant 58
¶ Decime quarto de quibus rebꝫ debēant dari 59
¶ Decime q̄nto quo ad laycos 59
¶ Defunctis 60
¶ Degradacio 60
¶ Delectacio 61
¶ Delegare 61
¶ Denūciacio 61
¶ Depositum 62

¶ Berisio 62
¶ Desperacio 62
¶ Detractio 62
¶ Dyaconus 63
¶ Dignitas 63
¶ Discere 68
¶ Disciplina 68
¶ Discordia 68
¶ Dispensacio 68
¶ Diumacio 64
¶ Diuorcium 64
¶ Doctor vel docere 66
¶ Dolus 67
¶ Domicilium 67
¶ Dominica dies 67
¶ Dominus temporalis 67
¶ Donacō primo inter viuos quid sit 68
¶ Donacio secundo scz causa mortis 69
¶ Donacio tercio ꝓpter nupcias 69
¶ Dos 69
¶ Dubia 70
¶ Duellum 70

¶ Ebrietas 71
¶ Ecclesia ꝓo cō. 71
¶ Eccle. 2 procb 72
¶ Lectō ꝓo con. 72
¶ Electio scdo. f. p cōp. 76
¶ Elina ꝓmo oīm̄ 76
¶ Elemosina secūdo quis ꝓtest facere eam 78
¶ Emphitheolis qd̄ sit 79
¶ Empcio et vendicio 79
¶ Emunitas ecclesie 81
¶ Emunitas confugiencium ad ecclesiam 82
¶ Enormia 83
¶ Episcopus 83
¶ Equitas quid̄ sit 84
¶ Eucaristia ꝓo oīm̄ 84
¶ Eucaristia secundo quo ad eius materiam 86
¶ Eucaristia tercio quo ad ministrum 87
¶ Eucaristia quarto quo ad eius effectum 88
¶ Exactio 88
¶ Excōmunicator 89
¶ Excōmūicacō ꝓo oīm̄ 89
¶ Excōmunicacio secundo de percucientibus 92
¶ Excōmūicacio tercio de excōmunicacōe falsario 96
¶ Excōmūicacio q̄rto de excōmūicacōe incendiorū 96
¶ Excōmunicacio quinto de statuentibus 96
¶ Excōmunicacio sexto de participacione 96
¶ Excōmunicacio septimo de minori excōmunicacione 101
¶ Excusacio 101
¶ Exemptus 101
¶ Exorcisinus 102
¶ Expositus 102
¶ Extrema vnctio 102

¶ Falsum 102
¶ Ama 102
¶ Amilia 102
¶ Enima 103
¶ Ferie 103
¶ Feudum 108
¶ Fides 106
¶ Filius 106
¶ Flagella 104
¶ Fornicacio 104
¶ Fraus 104
¶ Frigiditas 104
¶ Funus 104
¶ Furtum 108

Gloria vana 109
Rad9 osag. 109
Verra 109
Vla 109

Habitus 110
Ebetudo ꝑsus 110
Ereditas 110
Eeremita 111
¶ Hēticus ꝑmo omūit 111
¶ Hētic9. ij. f. ꝑ liberū 112
¶ Hereticus tercio hec que secuntur 114
¶ Hermofroditus 117
¶ Hironia 117
¶ Histrio 117
¶ Homicidiū ꝑo omūit 117
¶ Homicidiū scdo qd omittit osilio vel mandato 116
¶ Homi. tcio de casuali 117
¶ Homicidium q̄rto de pena et irregularitate 117
¶ Homi. q̄nto de se ipso 117
¶ Hore canonice 119
¶ Hospitalitas 119
¶ Humilitas 120

Iactancia 120
Eiuniū 120
Gnorancia 122
Illegittimus 122
¶ Illicite acq̄situm 123
¶ Immunitas 123
¶ Impedimētū mr̄imonij primo et omūiter 124
¶ Impedimentum secundo de errore persone 127
¶ Impedimentum tercio de errore odicionis 127
¶ Impedimentum quarto de impedimēto voti 126
¶ Impe. v. de ognacōe 126
¶ Impedimentum sexto de cognacōe spirituali 126
¶ Impedimentum septimo de cognacōe legali 128
¶ Impedimentum octauo de crimine 128
¶ Impedimentū nono de dispari cultu 129
¶ Impedimētū decimo de violencia siue metu 130
¶ Impe. xi. f. ordinis 131
¶ Impedimentum duodecimo. f. ligacionis 131
¶ Impedimentum tredecimo f. publice honestatis 132
¶ Impedimētum quartodecimo. f. affinitate 132
¶ Impedimētum. xv. de impotencia coeundi 133
¶ Impe. xvi. de mr̄imo. 134
¶ Impe. xvij. feriarū 134
¶ Impubes 137
¶ Incantacio 137
¶ Incendiarius 137
¶ Incertorum restitucio siue dispensacio 137
¶ Incestus 137
¶ Indulgencia 137
¶ Infamis 136
¶ Infidelis 136
¶ Ingratitudo 137
¶ Iniuria 137
¶ Iniusticia 137
¶ Inobediencia 137
¶ Inquisicio 138
¶ Inscripcio 139
¶ Institucio 139
¶ Int̄dictū ꝑmo omūit 139
¶ Interdictum secūdo scz in aliq̄ terra 141
¶ Interdictū tercio. f. in aliquā ecclesiam 141

¶ Interdictū q̄rto q̄d ꝓhi-
bet tempe mēdicti ¶ ꝛ ¶
¶ Inter·v·de relaxac̄oē ¶ ꝛ ꝛ
¶ Intestatus ¶ ꝛ ꝛ
¶ Intimiditas ¶ ꝛ ꝛ
¶ Inuenta ¶ ꝛ ꝛ
¶ Inuidia ¶ ꝛ ꝛ
¶ Ipocrisis ¶ ꝛ ꝛ
¶ Ira ¶ ꝛ ꝛ
¶ Irregularitas ꝑmo de ir-
regularitate homicidiarū ¶ ꝛ ꝛ
¶ Irregularitas scōo de illo q̄
ex istēs irregularis ¶ ꝛ ꝯ
¶ Ironia ¶ ꝛ ꝯ
¶ Istrio ¶ ꝛ ꝯ
¶ Judex ꝑmo oīuīt ¶ ꝛ ꝯ
¶ Judex·ij·q̄ ad suos ¶ ꝛ ꝸ
¶ Judex ccio de ordine ¶ ꝛ ꝸ
¶ Judicare ¶ ꝛ ɔ
¶ Judex ꝑmo oīuīt ¶ ꝛ ɔ
¶ Judex·ij·de iudice ¶ ꝛ ꝛ
¶ Judiciū quid sit ¶ ꝛ ꝛ
¶ Jurare quid sit ¶ ꝛ ꝛ
¶ Juramētū ꝑmo oīuīt ¶ ꝛ ꝛ
¶ Juramētū scōo de iuramē-
to vniuersitatis ¶ ꝛ ꝛ
¶ Jurisdictio ¶ ꝛ ꝯ
¶ Jus quid sit ¶ ꝛ ꝯ
¶ Justificacio ¶ ꝛ ꝛ

KAracter ¶ ꝛ ꝛ

LAtro ¶ ꝛ ꝛ
Egare ¶ ꝛ ꝛ
Egatus ¶ ꝛ ꝛ

¶ Legittim⁹ filiꝰ q̄s sit ¶ ꝛ ꝸ
¶ Legittima porcio ¶ ꝛ ꝸ
¶ Leprosus ¶ ꝛ ɔ
¶ Lex et ostitucio ¶ ꝛ ɔ
¶ Libellarius ordinarius ¶ ꝯ ¶
¶ Libell⁹ famosus &r ¶ ꝯ ¶
¶ Libertus ¶ ꝯ ꝛ
¶ Litē de falsarijs lr̄arū ¶ ꝯ ꝛ
¶ Litigium ¶ ꝯ ꝛ
¶ Locacio vel oductio ¶ ꝯ ꝛ
¶ Ludus et iocus ¶ ꝯ ꝛ
¶ Ludus alee ¶ ꝯ ꝛ
¶ Luxuria ¶ ꝯ ꝛ

MAgr̄ vl doc· ¶ ꝯ ꝯ
Magister ā̄ntū ad
licē·docēdi ¶ ꝯ ꝯ
Maioritas ¶ ꝯ ꝯ
¶ Maior pars ¶ ꝯ ꝛ
¶ Maledictio ¶ ꝯ ꝛ
¶ Malefactor ¶ ꝯ ꝛ
¶ Maleficium ¶ ꝯ ꝛ
¶ Manumissio ¶ ꝯ ꝛ
¶ Mr̄imo·ꝑmo q̄d fit ¶ ꝯ ꝸ
¶ Mr̄imo·ij·q̄ ꝑnt ordē ¶ ꝯ ɔ
¶ Mr̄imo·ij· quē ordie ¶ ꝛ o
¶ Matrimonium q̄rto si fiat
cons intencionē ¶ ꝛ ¶
¶ Mr̄imo·v·sub dicōe ¶ ꝛ ¶
¶ Matrimoniū sexto quo ad
debitū coniugale ¶ ꝛ ɔ
¶ Mr̄i·vij·q̄n accusat ¶ ꝛ ɔ
¶ Mr̄imo·vij·q̄n ordo ¶ ꝛ ɜ
¶ Matrimoniū nono q̄n ali-
quis petit im virū ¶ ꝛ ꝛ
¶ Medicꝰ vel cirugicꝰ ¶ ꝛ ꝯ
¶ Mendacium ¶ ꝛ ꝛ
¶ Mercator ¶ ꝛ ꝸ
¶ Meritrix ¶ ꝛ ꝸ
¶ Meritum ¶ ꝛ ꝸ
¶ Metus quid sit ¶ ꝛ ꝸ
¶ Milicia ¶ ꝛ ꝸ
¶ Miserabilis ꝑsona ¶ ꝛ ꝸ
¶ Missa ¶ ꝛ ꝸ
¶ Mollicies duplr &r ¶ ꝸ o
¶ Monachus ¶ ꝸ o
¶ Monialis ¶ ꝸ ¶
¶ Mortuus ¶ ꝸ ꝛ
¶ Mulier ¶ ꝸ ꝛ

¶ Multitudo 182
¶ Munus 182
¶ Mutilare 182
¶ Mutuum 182

Naufragus 182
Negligẽcia 183
Negociacio 183
Neophic9 qs 185
¶ Notorium quid sit 185
¶ Nouicius 185
¶ Nupcie 186

Obediẽcia ꝑmo cõmuniter 186
bedia 2.ſ.lay. 187
¶ Obediẽcia ſcio cleri. 187
¶ Obediencia quarto ſcilicet religioſorum 188
¶ Oblacio 188
¶ Obligacio 189
¶ Obligatus 189
¶ Occulta 189
¶ Odium 190
¶ Officium eccleſie 190
¶ Oleum ſanctum 190
¶ Opinio 190
¶ Oracio quid ſit 190
¶ Oratorium 193
¶ Ordo primo qd ſit 193
¶ Ordo ſecundo quo ad ritum et tempus 193
¶ Ordo ſcio q ad carac. 194
¶ Ordinandus 196
¶ Ordinator ſiue ordi. 198
¶ Ordinat9 ꝑo omũit 199
¶ Ordinat9.nj.p ſaltũ 200
¶ Ordinatus tercio ſc3 q̃ non eſt ordinatus 201
¶ Ordinacio diugator 201
¶ Ornatus 201

Actum 202
Alta 202
Apillium 202
Apa 202
¶ Paraferna 202
¶ Parentes 202
¶ Patricida 202
¶ Partochianus 202
¶ Paterfamilias 202
¶ Paciencia quid ſit 202
¶ Patriarcha 203
¶ Patron9 eccleſie 203
¶ Pctm ꝑmo omũit 204
¶ Pctm.nj.ſ.mortale 204
¶ Pctm ſcio.ſ.veniale 208
¶ Peculium 209
¶ Pedagiũ et guida. 209
¶ Pena ꝑo.ſ.iudicialis 210
¶ Pena ſecũdo ſc3 que pertinet leſe parti 212
¶ Penitẽcia ꝑmo omũit 213
¶ Penitencia ſecundo ſc3 q̃ꝫ imponit ſacerdos 218
¶ Penitencia tercio ſcilicet ſolẽnis et publica 216
¶ Penitencia quarto ſcilicet impedita et falſa 216
¶ Percutẽ ſiue vbera. 214
¶ Peregrin9 ꝑo omũit 214
¶ Peregrinus ſecũdo quantum ad clericos 214
¶ Periuriũ quid ſit 218
¶ Permutacõ q̃liꝫ poſſit 219
¶ Perplexitas 219
¶ Perſonatus 220
¶ Pertinencia 220
¶ Pignus quid ſit 220
¶ Pirare 221
¶ Placere 221
¶ Pollucio 221
¶ Populus 221
¶ Porcio canonica 221

¶ Postulacio quid sit 221
¶ Pebenda quid est 222
¶ Preceptum 222
¶ Predicator 222
¶ Predo dicitur q̄cunq3 iniuste predatur 223
¶ Prelatus 223
¶ Presbiter 223
¶ Prescripcio q̄d sit 223
¶ Presumpcio 227
¶ Primas 227
¶ Primicie 227
¶ Princeps 226
¶ Priuilegiū quid sit 226
¶ Probacio 226
¶ Professio 226
¶ Promissio 226
¶ Prudencia carnis 221
¶ Pubes 221
¶ Publice honestatis 221
¶ Pudicicia 221
¶ Punicio sine culpa 221
¶ Purgacio 221
¶ Purgatoriū 228
¶ Purificacio 228
¶ Pusillaminitas 228

Quarta 228
Vestuarij 229

Raptor p̄mo scz p violenciā 229
Rap. ij. s. pso. 229
Acōcinijs 230
¶ Reconciliacio 230
¶ Religio p̄mo omūit 230
¶ Reli. ij. q̄ ad ingressū 232
¶ Reli. iij. q̄ ad votū 234
¶ Religio quarto quo ad p̄fessionem 237
¶ Religio quinto quo ad t̄nsitum ad aliam 237
¶ Reliquie 236
¶ Renūciacō p̄o omūit 231
¶ Renūciacio secundo q̄liter fieri debeat 231
¶ Renūciacō t̄cio q̄s 238
¶ Renū. q̄rto q̄ p̄nt 238
¶ Represalie 238
¶ Residēcia clericoꝝ 239
¶ Res inter alios 239
¶ Restitucō rei aliene 239
¶ Restitu. ij. qn̄ p̄nt 241
¶ Resti. iij. q̄ntū ad fau. 241
¶ Resti. q̄rto ad emē. 242
¶ Resti. v. q̄ ad edētes 243
¶ Resti. vi. incertoꝝ 243
¶ Resuscitatus 244
¶ Reuelacio 244
¶ Rigor 244
¶ Rixa 244

Sacerdos 244
Sacramētū 247
Sacrilegiū 246
Sagitarius 246
¶ Sanctoꝝ corpora 241
¶ Sarracenus 241
¶ Satisfactio 241
¶ Scandalum 249
¶ Sciēcia et studiū 271
¶ Scisma 272
¶ Secretoꝝ reuelacio 272
¶ Sedicio 272
¶ Sentencia 273
¶ Sepultura p̄o omūit 274
¶ Sepul. ij. q̄ntū ad elec. 277
¶ Sepul. iij. q̄ ad cano. 277
¶ Sepul. iiij. qn̄ p̄hibē. 271
¶ Seruꝰ p̄mo omūit 271
¶ Ser. ij. q̄ntū ad ordi. 278
¶ Ser. iij. q̄ ad mr̄imo. 279
¶ Simonia p̄o omūit 279
¶ Simo. ij. s. ad ordines 262

¶ Simonia tercio quātum ad beneficia 263
¶ Simonia q̄rto quo ad fructus beneficiorum 264
¶ Simo. q̄nto ēca fūera 264
¶ Simonia sexto quo ad religionem 264
¶ Simo. septi. de pena 266
¶ Simulacio 268
¶ Sobrietas 268
¶ Societas 269
¶ Sodomia 269
¶ Solicitudo 269
¶ Sortilegium primo sez ars diuinandi 269
¶ Sortilegiū secdo quantū ad superstitiosos 272
¶ Spectacula 278
¶ Sponsalia que fiūt 278
¶ Stipulacio 276
¶ Studium clericorz 276
¶ Stulticia 276
¶ Stuprum 277
¶ Subarracio 277
¶ Subdelegare 277
¶ Substitucio 277
¶ Successio abintestato 277
¶ Suffragiū defūctorz 278
¶ Superbia 279
¶ Suspensus 279
¶ Sufurracio 279

¶ Tabellio 280
¶ Talia siue exactio siue collecta 280
¶ Emperācia 281
¶ Testamētū po omūit 281
¶ Testamētū secdo q̄ntū ad institucionē hered 282
¶ Testamētū tercio quantū ad execucionem 282
¶ Testis po q̄s pot esse 283
¶ Testis 2 de nūero tes. 283
¶ Testis tercio quo ad actū testificandum 283
¶ Timor 286
¶ Torneamentum 286
¶ Transactio 287
¶ Tranſitus 287
¶ Treuge 287
¶ Tutela 287
¶ Turpe lucrum 288

¶ Vana gloria 288
¶ Vasallus 288
¶ Vlacō vginū 288
¶ Vnacio 288
¶ Vendicio 288
¶ Veneficium 288
¶ Veniale pctm 288
¶ Verberacio 288
¶ Vestis 288
¶ Vicarius 289
¶ Vidua 289
¶ Vindicacio 290
¶ Virginitas 290
¶ Virginū cōsecracio 290
¶ Vis et metus 291
¶ Visitacio 291
¶ Vicium 291
¶ Viciatus corpore 291
¶ Vnctio extrema 292
¶ Voluntas 293
¶ Votum primo omūit 293
¶ Votū secdo quis vouere possit vel non 294
¶ Votū tercio de voto diuersum in cōmuni 296
¶ Votum quarto . s. circa religionem 297
¶ Votum quinto quo ad cōmutacionem 298
¶ Votum sexto quod soluit p ingressū religionis 298

¶ Vsura p̄mo q̄d sit 299
¶ Vsura secundo circa animalia 303
¶ Vsura t̄cio in ēpcōibꝫ 303
¶ Vsura quarto de vsurariis manifestis 304
¶ Vsura quinto de seruientibus ꝓcuratoribꝫ 304
¶ Vsura sexto de restitucione vsurarum 306
¶ Vxor 307

Xpristus 308
Zocrisis 308
¶ Ystrio 308
¶ Yronia 308
Zelus 308

¶ Modus legēdi abbreuiatoꝝ terminorum iuris in fūma subscripta contentoꝝ

¶ Ac.	Accursiꝰ
¶ Al.	Albertus
¶ Ala.	Alanus
¶ Auten.	autētica
¶ Ar.	argum̄tū
¶ Az.	Azo
¶ Ber.	Bernhar.
¶ C.	Codice
¶ c.	capitulo
¶ di.	distinctōe
¶ du.	durādus
¶ e.	eodem
¶ ff.	digestis
¶ fi.	finali
¶ Glo.	glosa
¶ Goff.	Goffredus
¶ Hosti.	Hostiensis
¶ Hug.	Hugo
¶ .i.	infra
¶ Inno.	Innocenciꝰ
¶ Insti.	Instituta
¶ .12.	p̄ma secūde
¶ Jo.an.	Johes ādree
¶ l.	lege
¶ li.	libro
¶ Lau.	Laurenciꝰ
¶ no.	notat vl̄ no.
¶ Mo.	Monaldus
¶ opi.	opinio
¶ Pe.	Petrus
¶ Pla.	Placentinus
¶ N.	Nuestio
¶ Ray.	Raymūdus
¶ Rx̄o.	Responsio
¶ Re.	Require
¶ S.	Scilicet
¶ Se.	Sequenti
¶ s̄.	Supra
¶ ꝑ.	secundum
¶ Ti.	Titulo
¶ Tañ.	Tancrēdus
¶ Vl.	Vdalricus
¶ Wil.	Wilhelmus
¶ Vin.	Vincencius
¶ .§.	paragr̄afus

¶ Folio primo

¶ Summa fratris Bartholomei de sancto Concordio ordinis Predicatorum fratrum Ad laudem et gloriam sanctissime et individue trinitatis · pastoralemq; curam animarum pastoribus · ac singulis confessoribus omnibusq; · casus penitenciales · noua secundum iura sacerdotibus scire cupientibus nondum abrogata Doctrix tamq; sagacissima plerisq; casuum summis vti Johannis confessoris · ac Raymundi &c Ante lata in Dyana ciuitate edita Incipit feliciter

¶ Prologus

Quoniam vt ait Greg super Ezechielem Nullum omnipotenti deo tale sacrificium est · quale zelus animarum Ideo a pluribus nostri predicatorum ordinis fratribus huiusmodi sacrificium offerre deo cupientibus et primorum salutem zelantibus frequentibus et assiduis fuit precibus requisitus · vt opus conderem In quo de casibus et conclusionibus ad animam seu conscientiam pertinentibus studiose pertractarem Quibus cum obicerem opera · queiam dudum per alios circa materiam istam condita fuerant · precipue summam · que dicitur Summa confessorum Inde econtra per eos responsum est · q hoc non obstante rationabiliter requirebant opus predictum multis ex causis ¶ Primo quidem · da tempore quo dicta summa condita fuit · multe decretales extravagantes diuersorum pontificum vigebant · quibus et ipsa summa quoq; vtiter · que tamen postea per Bonifacium · viij · in prohemio Sexti reuocate fuerant ¶ Secundo quia per eundem Sextum multe nouitates reducte sunt · propter quas non videbatur sufficere additiones facere Nunquam ex vno sepe iure plurimas questiones nouas mouet · et antiquorum responsiones oportebat immutare ¶ Tercio propter plures alias extrauagantes · tam ipsius Bonifacij · quam eciam Benedicti · xj · et Clementis · v · presertim in Concilio Vienn Johannis xxij · que omnes postea condite et promulgate fuerunt Super quibus recogitans et summam predictam considerans percepi · non solum propter predictas ab eis causas · sed eciam alias non paucas · id quod petebant satis vtile et necessarium forte Ideoq; eorum postulationibus annuens secundum iura que nunc vigent · et eciam secundum plurima · que de ipsa summa cepi · quanto clarius et verius potui explicare · curaui singula dicta · vel per patencia iura · vel per famosos doctores confirmando Ita quidem q quoq; omissi allegare doctores precipue qui ipsum ius inductum dicebat propositum · ita expresse et clare q omnino superfluum erat inducere confirmationem alterius ¶ Causa autem quare eorum que dixi probationes ponere volui fuit vt questionum determinationes maxime quas de nouo posui · non aliter

ꝓterem michi credi misi inquantum inuenirentur probaté Et ite
rum quia si forte miraretur aliquis ꝙ ego minim⁹ tam frequenté
a ꝑdicte fime dictis et ꝓbacionibus videar discessisse· aliqd ab
strahendo vel addendo seu eciam oppositum dicendo considerari
possit allegacio siue ꝓbacio vtriusq; Et illius est ꝓbacio veri-
or illius sentencie adhereri ꝑtoꝛo de questionib⁹ in ea motis nul
lam scienter ꝑtermisi licet ꝓpter hoc aliquando oportuit tracta-
re quedam pure veridica que tamen possunt intellectum consulē
tis etiam in spiritualibus dirigere aliqualiter et informare Ceꝛ
rum deliberanti quo esset ordines ꝓcedendum non placuit ꝓce-
dere ꝑ rubricas ne forte multitudo illarum difficultatem et re
tardacionem induceret inquirenti Ordinem ꝓcius secundū Al
phabetum vt cuilibet esset ꝓmptum et facile quesitā materiam
inuenire Verū quia sicut homo erꝛare possum Ideirco sup quib⁹
buslibet omissis· seu etiam non bñdictis piū ꝓstulo coꝛrectoꝛem

1 Abbas In suo monasterio conferre potest suis
subditis primam tonsuram et duos minores or-
dines Dūmodo sit sacerdos et manus imposita
sit ei ꝑ· morem ꝑsitiendoꝝ ·extra de eta· et q̄li·
ord· Cum cōtingat di· lxix· Nuomā videmus
Hoc idem posset electus abbas si eps differat
cum benedicere extra de su· ne· ꝓla· Statuim⁹
Alienis aut conferre non potest extra de ꝓbe· Abbates li· vi·
2 Abbas et q̄libet ꝓlat⁹ cōuētualis requirē debet monachos fu
os fugitiuos et ad claustrū reducē Salua tn ordinis disciplina ex
3 tra de re· et transl· ad re· Ne religiosi Vtrū Abbas possit licē
ciare subditos suos ad aliā religionē ꝛc̄ſ m monachꝰ ꝓt q̄dē licen
ciare ad eccl̄ē religionē de assensu capituli alias nō Ad minoꝛē vo
nō ꝓt ar· xix· q· iij· Statuim⁹ · xij· q· ij· Sine excepcōe de artioꝛi
vo religione dic· vt ℈· Religio· v· ·§· 1· Ad Eꝓatum vo si subdi
tus eligat ep̄atus ꝓt licēciare etiā nō req̄sito Cōuētu ext̄ de elec
Si religios⁹ in li· vi· Tē de ꝓben· et dig· Cū singula i glo· sup vo
cano· li· vi· Abbas vn⁹ nō ꝓt resid̄e in diuīs monasteriis ext̄
4 de reli do· c· vl· in fi· vide ls ℈· Religio· 1·§· io· Abbas in col
lacōe alicuiꝰ ꝓoꝛat⁹ alicui nō ꝓt aliq̄d nouū on⁹ imponē ls exp̄sse
5 otinebat in q̄dā decretali extuagāti Alexādri q̄rti q̄ licet hodie
reuocata sit ꝑ ꝓhemiū li· vi· ext̄ de bñficiis ecclesiasticis vt nim
Et de suplen· ne· ꝓla· qꝛ regulares in cle· Vtrū Abbas ꝓsit
licēciā dare monacho aliq̄ retinēdē ꝛc̄ſ q monachꝰ teneat aliquid
tanq̄z ꝓpriū Abbas nullomō ꝓt ocedē ext̄· de sta· mo· Cū ad mo
nasteriū in fi· Sed q teneat aliqd q̄ntū ad vsū Ita tn q ꝓprietas
6 sit monasterij ocedere potest vt ꝓmit Wil· scꝛ glosatoꝛ Ray·

¶ Si epus velit instituere monachū prelatum in ecclesia seculari 1
et abbas noluerit obediendū erit abbati · xvi · q · i · Cum ꝓ vti-
litate · et · xxviij · di · c · i · et · ij · Sed si vtilitas ecclesie exigit · cogi
debet abbas per suū superiorē ꝙ consenciat · vt in · c · Cū ꝓ vtilita-
te · et vide ·j· Monachus · §· iiij · ¶ Vtrū abbas possit prohibere 3
monachis ne confiteant̄ epo vel eius penitenciario Rº ſm Wil ·
ꝙ nō pt̄ cum eps sit ordinariꝰ omniū subditoꝝ · nisi forte essēt ex-
empti Vel ꝯtrariū sit in eorū ꝯstitucōibꝫ ꝯfirmatis a papa Vel
in eoꝝ ꝓuilegio De electione alicuiꝰ in ababatē · vel abbatis in
epm · satis habet̄ ·j· electio · i · §· xxvi · Nuis pt̄ eligi et · §· seq̄nti

Abbatissa · statim post ꝯfirmacōem pt̄ ꝯferre ecclesi- 1
as et beneficia et instituere clericos in ecclesijs ad sū
um monasteriū ꝑtinētibꝫ · sicut et faciūt alij cōfirmati
extra de elec · nosci Et extra de hijs que fi · a prela ·
sine consen · ca · Ea noscit̄ concor · Bern · et hosti · ¶ Vtrū possit 2
excōmunicare Rº nec excōmunicare pt̄ · nec ab excōmunicacione
absoluē · extra de ma · et obe · dilc̄a Et extra de sen · ex · de mo-
nialibꝫ Sed et addit hic Wil · d · credo · ꝙ possit p̄cipere p̄spite-
ris suis ꝙ excōmunicēt vel absoluāt moniales delinquētes et illi
tenent̄ obedire Si tamen hoc habeant prespiteri ex concessione
generali · vel speciali diocesani · vel pape · vel ex antiq̄ et approbata
consuetudine ¶ Vtrum Abbatissa possit aquam bn̄dicē et con- 3
fessionē audire · sacr̄ales pn̄ias imponē Rº breuiter nullum actum
sacr̄alem exercē pt̄ · ext̄ de · pe et re · Noua ¶ Vtrū Abbatissa 4
possit suspendē vel interdicē Rº secundū host · Ab officio suspendē
non pt̄ · quia hoc quasi clauiū est · et nomine cēsure ecclesiastice cō
tinetur Similiter nec interdicē pt̄ Posset tamē ſm Inno · si esset
ꝯsuetudo a beneficio suspendē ext̄ de ma · et obe · dilc̄a ¶ Vtrū ab 5
batissa possit p̄dicare Rº nec p̄dicare pt̄ nec publice docē · vt dicit̄
·j· Femina · §· i · potest tamē suas subditas exhortari et informa
re Item nō potest ordinē suscipere · nec super spiritualibus iudi-
care et quedam huiusmodi que prohibentur feminis vt ·j· Femi-
na per totum De electione abbatisse habet̄ ·j· Electio primo · §·
fi · et qn̄ et q̄liter pt̄ ꝓ homagio egredi clausurā monialiū · vide ·j·
monialis · §· iij

Absolucio Primo ꝯmuniter de absolucione ab excōmu 1
nicacione Sciendum generaliter · quod ab omni excō
municaciōe siue maiori siue minori lata a iure · pt̄ excō
municatꝰ absolui a suo epo nisi ꝯditor canonis sibi reſ-
uauerit · vt ext̄ de sen · ex · Nup · §· ij · pt̄ eciā ꝓpriꝰ sacdos absoluē

a mimoꝛi vt in dicto ca· inuꝑ Non aut a maioꝛi vt dicitur ·j· Con
fessoꝛ· 1 ·§· 1· A sentencia vro iudicis· non potest quis absolui
nisi ab excōmunicatoꝛe vel eius supioꝛe· si ad istum fuerit appella
tum Vel si excōmunicatoꝛ negligēter vel malicioſe differet ab-
solucionē et in alijs casibus in quib archiepūs potest iudicare de
subditis suffraganeoꝝ suoꝝ quos habes ·j· Archiepiscopus ·§·
2 inj· ¶ Absoluere potest qui ligare vel excōmunicare potest· vt
xpi ·di ·inferioꝛ Fallit tamen hoc in septem casibus Primo in de
legato pape· qui non obedientem sue sentencie excōmunicare po
test sed post annū non potest absoluere extra de offi· dele· Nue
renti· Secundo quando iudex esset excōmunicatus maioꝛi excon
municacione· quia tunc iste nec excōmunicare nec absoluē potest
xxiij· q· 1· Audiuim⁹ secus si esset excōmunicatus mimoꝛi· extᷓ de
sen· ex· duobus de clericis excōmu· Si celebrat Tercio fallit qñ
per episcopum excōmunicatur mendiariꝰ qui postqꝫ fuerit pub
licatus non absoluitur nisi a papa extᷓ de sen· ex· Jua nos Quar
to in clericis qui exhibēt hereticis ecclesiastica sacramenta quos
ordinarius potest priuare officio sed non restituere extᷓ de here·
Excōmunicam⁹ Quinto quando quis per concilīū post primā et
secundam monicionē fuerit repertus culpabilis in conferendo be
neficia indignis· qꝛ debet per ipsū cilium suspendi a cōferendis
beneficijs quam sententiam nullus nisi papa· vel vnus de quatuoꝛ
principalioꝛibus patriarchis poterit relaxare extra· de pben· et
dig· Graue· Sexto in degradato quem et si episcopus degradet
solus papa restituet extra· de ele· non residen· Ex tue· Septimo
si excōmunicatoꝛ non fuerit sacerdos· quia quamuis possit excōmu
nicare et etiam absoluere a sentencijs iudicialibus· debet tamē
dicere absoluto· vt ostendat se sacerdoti· qui racione clauis ipsū
absoluat q̄ntum ad solempnē reconciliacionē eccl'ie Si em mimo-
ris excōmunicacōis absolucio req̄rit sacerdotē vt extra de sen· ex·
Nup multomagis req̄ritur in maioꝛi· et hanc q̄stionē vide plen
3 ius hic ·j· ·§· penultimo ¶ Absolucio excōmunicatoꝝ in ·x·tis casi
bus ad solū papā ptinet Primus est de eo q̄ verberat clericū· pvj·
q· iiij· Siqs suadente Dic tū casus multas hꝫ excepcōes q̄s vide ·j·
Absolucio· ij· p totū Secūs casus de eo q̄ incēdit vel frangit eccl'iā
seu locū religioſoꝝ vel cimiteriū q̄ anteq̄z denuncietᷓ potest ab-
solui a suo epo postea vo nō nisi a papa· extᷓ de sen· ex· Conq̄sti
Et idē est de q̄libet alio incēdario si forte excōmūicetᷓ et publicetᷓ
extᷓ de sen· ex· Jua et vide hūc casū ·j· Excōmūicacio ·§· iiij· Ter
ci⁹ casus q̄n papa aliquē noiatim excōmūicat quē sol⁹ papa absol
uit et sic eū sol⁹ absoluit oēs ei⁹ excōmunicātes siue ptic̄ipantes· ſez in
crimine ꝓpter q̄d excōmunicatus est extra de sen· ex· Significauit

Vel eciam qui participant ei scienter in diuinis vt dicūt quidam per dictū . c . Significauit Sed alij exponunt scz quādo p̄mus erat excōmunicatus a papa cū participantibꝰ Vel ꝙ dictū . c . loquat participantibus in crimine Quartus de falsāte bullas papales vel falsis scienter vtente . ext̄ . de fal . dura . Sūt et alij casus papales preter predictos . in li . vi . habētur duo . Primus est de insecutoribus Cardinaliū . qui eciam incurrūt multas et graues penas . vt de penis felicis Secundꝰ est de illis qui occasione sentēcie excōmunicacōis . suspensionis . vel interdicti late . dant licēciam grauandi illos qui tulerunt eam Vel suos in p̄sonis vel bonis eoꝝ vt senex Quicūqꝫ vide plenius . j . Excōmunicacio . j . . § . iij . v̄ . xxi . Itē quicūqꝫ corpus alicuiꝰ defuncti incideret vel de coq̄ret p̄ ossibus trāsferēdis Hoc in quadā extraua Bonifacij . viij . que incipit detestāte in Cle . sūt q̄nqꝫ Primꝰ est Si inquisitores hereticoꝝ odio vel gracia . amore lucro ꝯtra iusticiā et ꝯscienciā omiserint ꝯtra quēpiam p̄cedē Vel ipsā heresim alicui imposuerint ꝙ impediat officiū suū . vt de here . Multoꝝ in fi . Secūdus est de religiosis q̄ absqꝫ speciali licencia ꝓprij sacerdōtis solēnisarent matrimonia . aut ministrarent sacramēta eukaristie . vel extreme vnctionis Sufficit tñ licencia parrochialis eciā si nondū est sacerdos Similr̄ eciā licēcia ipsius Vicarij q̄ gerit ordinariā curā illius ecclesie Item sufficit licencia diocesani Vt nota io . an . extra de priuilegijs Religiosis in cle . Et nota ꝙ Jo . An . hoc asserit vacañ . parrochia sed dum non vacat . non ita asserit sed arguit Item similiter excōmunicati sunt religiosi qui excōmunicatos a canone absoluunt in casibus non concessis . aut absoluunt a sentencijs per statuta prouincialia . vel sinodalia promulgatis . aut absoluerint a culpa et a pena Vt in dicto . c . Religiosi Tercius est de insecutoribus episcoporum . vt de penis Siquis Quartus est de clericis et religiosis inducentibus ad vouendum iurandum . vel promittendum . de eligendo apud eos sepulturā Vel vt iam electā vlterius non immutent . vt de penis cupientes . de hoc casu vide . j . Sepultura . ij . § . j . Quintus de hijs qui cogunt celebrare in loco interdicto . vel ad audiendum vocant interdictos . vel excōmunicatos . vel prohibent eis ne moniti exeant ⁊ de illis qui moniti non exeunt Vt de sen . ex . Grauis Item de illis qui ferrum equos vel arma ad expugnandum cristianos necessaria deferunt vel transmittunt . seu aleas gaut naues vendunt . vel in piraticis sarracenorum nauibus gubernacionem exercent vel impendūt auxilium . lve consilium in dispendium terre sancte . vt extra de iudeis Ita quorundam et . c . Ad liberandum et est casus papalis per extrauagantem . vt habes . j . Sarracenus . § . ij .

4 Defuncto vel amoto episcopo · q̄ excōmunicauerat et sede vacaū
Capitulū siue ille ad quem eipscopalis iurisdictio tūc pertinet po
test absoluere a sentencia · siue iuris · siue iudicis sicut episcopus po
terat vt in vi · de maio · et obe · c · j · Eodem modo est successor ab
solnere potest a sentencia · quam predecessor tulit · ar · ij · q · iiij ·
5 Si eps ¶ Si archiepiscopus absoluit excōmunicatos ab epo in ca
su non ocesso non valet absolucio qr est a non suo iudice extra vt
de offi · or · Pastoralis Sed si p appellacionē causa deferitur ad eū
poterit absoluere Ita tamen q̄ nō nisi vocatis partibus et cog
nicio de appellacione · ext̄ de appella · roma · li · vi · et ibm · c · Ve=
6 nerabilibus de sen · ex · ¶ Episcopus existens in aliena dyoc̄ · ab
soluere non potest in hijs que requirunt cause cognicionem · quia
nec sedere p tribunali · ix · q · ij · Episcopū Secus si non req̄rant
cause cognicionem · quia hoc pertinet ad voluntariam iurisdictio=
nem Idem dico in legato de latere pape extra terminos sue lega
cionis · ar · ff · de offi · pro consulis et le · ij · et ext̄ de offi · lega ·
Excōmunicatus episcopi autem expulsi possūt exercere iurisdictō
nem in aliena dyoc̄ · et sic possūt absoluere vt in Cle · de for · com
7 pe · Nuāuis ¶ Episcopus absoluere potest a sentencia lata per
suū archidyaconū plebanū vel aliū sub eo iurisdictionem haben=
tem · sed non debet sine consensu aliter osciencia illius et cōgrua
satisfactione extra de offi · ard̄ Cum ab ecclesiarū · et · c · Ad re=
primendum Si tamē absoluerit valet ar · ij · q · j · de persona Et
est racio quia Episcopus est iudex ordinarius · tam laicorum quā
clericorum sui episcopatus ar · eciam in Auten · de defenso ci=
ui · in princi · et idem de sen · interdicti vt ·j· Interdictum · v ·
8 · § · j · ¶ Qui de vno episcopatu domicilium transfert ad alium
potest per secundum episcopum absolui ab excōmunicacōe iu=
ris · quam incurrit in dyoc̄ prioris · sicut etiam a peccato ibi cō=
9 misso · vt ponit Wil · ¶ Quando episcopus conmittit alicui ab
solucionem de omni excōmunicacione non propter hoc poterit
absoluere istum · ab eo excōmunicatum cuius absolucionem non
cōmisisset in speciali · quia forte excōmunicatus erat ꝓpter damp
num illatum episcopo vel aliquod huiusmodi · extra de re · iuris
10 in generali · li · vi · ¶ Si papa mandat alicui q̄ aliquem excōmu
nicet · nūquid postea poterit eum absoluere · distingue · quia si
cōmittit ei cause cognicionem potest absoluere ar · xxij · di · infe
rior Si vero papa iam diffinuerat negocium et mandat excon
municari · non potest absoluere · quia non est ei iurisdictio · sed
purum ministerium delegatum ext̄ de offi · dele · Nuoniā ¶ Pa=
pa si salutet aliquē excōmūicatū vl̄ ꝑticipet ei siue scient̄ siue igno
rant̄ nō ꝓpter hoc ille est absolut9 vt in Cle · de sen · ex · Si sūmus

Si per papam fuerit confirmata aliqua excommunicacõis sen- 12
tencia · quam inferior tulit · nunquid ille inferior possit absoluẽ
Distingue quia si confirmata fuit ex certa sciencia nullꝰ inferior
potest sine pape mandato absoluere · nisi essꝫ certum qꝫ per falsi
suggestionem essꝫ confirmatio impetrata · extra de confir · vti ·
ve inuti · c · ij · Si vero simpliciter confirmat · et sine cause cogni
tione tunc inferior potest · extra de instit · Ex freqntibus ¶ Si 13
de facto absoluo aliquem ab excõmunicacõe de qua non possũ et
postea aduertam debeo si possum certificare eum de errore meo
et consolere qꝫ ipse impetret absolucionẽ et interim debeo me ha
bere ad istum quasi non absoluissem eum · sm wil · ¶ Absolucio 14
ex falsa causa facta secundũ mno · et hosti · non tenet quia sic ius
dex non intendit absoluere · vtputa · si absoluẽdus dicat se satisfe-
cisse · vel iniuriam sibi remissam fuisse vel aliqd tale quod nõ sit
verum alias absolucio siue sit iusta siue iniusta · tenet quo ad ec-
clesiam milit intem ar · extra de re · iuris Omnes res Item qꝫ iura
pmptiora sunt ad soluendum quã ad obempnandum ar · l · di · pon
deret ¶ Absolui debet excõmũicatus qui offert se ad iusticiam 17
non obstante si aduersarius appellet ne absoluat extra de appel ·
Nua fronte Et istum casũ habes plenius j · interdictũ · v · ꝯ · ij ·
Nõ si excõmunicatus impetret sibi absolucionem sciente aduersa
rio · et non contradicente · nec aliquid petẽte Aduersario Ipse ad
uersarius non poterit postea agi · quia remisisse videtur extẽ
de sen · et re · iu · Nuamuis ¶ Etiam muitus potest quis ab excõ 16
mũicacione absolui sicut et muitus excõmũicari imo et manẽtes cõ
tumacia sue contrauersia · potest etiam quis discrete excõmũicacio-
nem iuste latam remittẽ si videat saluti illius expedire · sm Tho ·
in · iij · di · xxij · Item Al · ¶ Cum de excõmũicacione dubitatur 17
nun qd debeat peti absolucio distingue quia si quis de hoc habet
sciendam scrupulosã nimis · deponat eã ad cõsiliũ bõni viri · quã
si non velit vel non possit deponere · vel habeat de hoc pbabilem
opinionem · faciat se absolui ad cautelam ar · extra de sen ex · In
qsicioni ¶ Si excommũicatus dicat causam sue excõmunicacio- 18
nis fuisse dubiam vel nullam siue falsam et petit se absolui ad
cautelam absoluetur · cum iuratoria caucione nisi excõmunica-
tor Vel is pro quo excõmunicacio lata est · infra · viij · dies pro
bauerit de causa extẽ de sen · ex · Solet a nonnullis li · vj · ¶ Ex- 19
cõmunicator cognoscens errorem sue excõmunicacionis debet
reuocare siue absoluere · non obstante appellacione aduersa-
rij Sed si de errore dubitat potest absoluere recepta cau-
cione quod iurí pareat Sed caueat iudex ne errorem fin-
gat in preiudicium alterius partis extra · de · sen · ex · Sacro ·

20 ¶ Ligatus pluribus sentencijs vel ex vna vel ex diuersis causis
Si vere vult absolui · debet exprimere omnem sentenciā et causam
et sic vna absolucio valet et sufficit ad plures excōmunicaciones
tollendas · alias non teneret absolucio quia per surrepcōem ob-
21 tenta esset Extra de sen · ex · Officij ¶ Vtrum non sacerdos possit
absoluere excōmunicatū ℞ duplex est absolucio vna ꝑtinens ad
forum contenciosum · et ista potest cōmitti eciam nō sacerdoti qꝛ
pocius est iurisdictionis qūam ordinis Alia est absolucio ꝑtinens
ad forum pñiale · et hec cum pertineat ad ordinem sacerdotalem
non potest cōmitti nisi sacerdoti · sicut et absolucio a peccato ſm
22 Wil · ¶ In articulo mortis potest absolui excōmunicatus a simpli
ci sacerdote ar · de pe · di · j · Nuem penitet extra de sen · ex · Nō
dubium extra de sepul · parrochiano · sed si nō fuerit absolutus et
tñ apparuerint in eo signa contricionis poterit absolui post mor-
tē ab illo · scꝫ qui eum sanū poterat absoluere extra de sen · ex · A
nobis Et valet talis absolucio ſm Wil · vt sepeliatur in loco sacro
vel vt sepultus non exhumetur et orietur et celebretur ꝓ eo · vi-
de de hoc ·j· Absolucio · v · §· vltimo

1 Absolucio Secundo scꝫ percucienciū clericos Iniciēs
manus violentas in clericum vel religiosum debet ab
solui per papā · vt · xvij · q · iiij · Siqs suadeñ · Possūt
eciam absolui per legatos pape q̄ de latere missi sunt
extra de sen · ex · Ad eminenciam · et de offi · lega · Nō translacō
nem Eciam si sint extra terminos sue legacionis dummodo sint in
via Eciam si tales excōmunicati aliunde veniant Extra de offi ·
lega · Excōmunicatis Legati vero qui non mittuntur de latere
dum sunt extra terminos · neminem talem possunt absoluere · sed
dummodo sunt infrā terminos possunt absoluere tantum existē
tes de prouincia sibi cōmissa · non aliunde accedentes Alij vero
legati locales qui ex priuilegio ecclesie sue habent legacionem
vt archiepiscopus Cantuariensis Pisaneñ · et similes hoc non
possunt vt in dicto · c · Excōmunicatis Et si vis scire qui sūt lega
2 ti de latere et qui non vide de hoc ·j· Legatus · §· j · ¶ Sunt ca-
sus secundum Hosti · in quibus iniciens manus in clericū extra se-
dem apostolicam absolui potest Primus est in articulo mortis
xvij · q · iiij · Siquis suadeñ · Est tamen iniungendū ei ꝙ si euaserit
sedi apl̄ice se p̄sentet vel ei q̄ possit eū absoluē mādatū eiꝰ sup hoc
recepturus de sen · ex · A nobis ij · Et idē in casibꝰ seq̄ntibꝰ remo-
to scꝫ impedimēto p̄terq̄ꝫ in puro vt extra de sen · ex · Decetero
in fi · et · c · Ea noscit̄ in fi Et si cessāte impedimēto non se rep̄sentēt
incidūt in eādē sñiā de sē · ex · li · vi · Eos ⁊ vide ·j· Absolucō · iiij · §· j ·

Secundus quādo q̄s habet inimicicias capitales. vel alias iustas
excusaciones ꝓpter quas non potest se sedi apostolice presentare
extra de sen. ex. Decetero. de ista excusacione stabitur arbitrio
boni viri ff. de verbo obli. l. continuis. §. cum ita et extra de voto
Quod super hijs Tercius est in hostiario. qui p̄textu officij cleri
cum grauiter lesit Extra de sen. ex. Si vero Quartus in officiali
qui arcendo turbā non ex ꝓposito. sed eciam non sine aliquali cul-
pa clericum ꝑcusserit vt in dicto. c. Si vero Quint⁹ est. si sit mu
lier. nec distingui debet. vtrū sit fortis vel debilis Sextus est si sit
senex vel valitudinarius Septimus si sit menbris destitutus Ita
scz ꝙ ad sedem apostolicam accedere nō possit tres casus ꝓxime
dicti habentur extra de sen. ex. mulieres et. c. Ea noscitur et. c.
Quamuis Octauus de infirmo scz qui perpetuū infirmitatis ha-
bet impedimentum. vel etiam temporale, si timeretur ꝙ accele-
raret mors. extra de sen. ex. Nō de hijs Nonus in paupē quem
oporteret mendicare. vt in eodem. c. Decim⁹ si regularis verbe-
rat regularem extra de sen. ex. Monachi et. c. Cum illorum. et
eciam si percussisset secularem. vt extra de sen. ex. Religioso li.
vi. et de h̄ habes j. §. vij. Vndecimus in hijs qui non sunt sui iu-
ris. sicut filijfamilias et serui. extra de sen. ex. Mulieres Duodeci
mus in hijs qui sunt nobiles et magne potencie et sic delicati. ꝙ
laborem eundi non sustinerent. tamen de hoc esset pri⁹ roman⁹
Pontifex consulendus vt in e. c. Mulieres Tredecimus est in
impubere. extra de sen. ex. c. j. et hoc etiam si post pubertatē
postulat se absolui vt in. c. Si aliter si. Quatuordecimus de cle
ricis qui ꝯmuniter viuunt et sub vno tecto dormiūt et in eadem
domo vescuntur. extra de vi. et ho. cle. Quoniam ꝙ cōmuniter
exponitur quando simul viuunt in eodem collegio Quindeci-
mus in monialibus extra de sen. ex. de monialibus Sedecimus
in hospitalarijs sancti iohannis iherosolomitani extra de sen
ex. Canonica Decimusseptimus in hijs qui clericis non enormem
sed modicam et leuem irrogauerunt iniuriam. extra de sen. ex
Peruenit quequidem decretalis non ꝯtinet dispensacionem vt q̄-
dam dixerūt sed pocius continet ius ꝯmune quod hodie satis in
nuitur. extra. de sen ex. Religioso li. vi. ¶ Nunc quedam ad de 3
claracionem circa predictos casus dicemus circa primū ergo ca
sum de periculo mortis Nota ꝙ intelligitur. non solum ꝓpter in
firmitatem. sed etiam si sit in quocunqz periculo vicino morti pu-
ta si timeat hostem vel predonem vel crudelitatem potentis vel
si nauigaturus sit vel per loca insidiosa transiturus ff. de donacio-
nibus causa mortis. l. iij. et. iiij. Idem ponit Hosti. et addit
ꝙ idē est si sit obsess⁹ vl' obsideat vbi iaciunt̄ machine vl' baliste

4 Circa .iij. et .iiij. casum scz de hostiario et officiali nota q̄ si talis
non casu fortuitu sed ex deliberacione percussisset clericum graui-
7 ter a papa deberet absolui Ext̄ de sen. .x. Si vero ¶ Quid si cle
ricus armatus venit ad bellum vel facit insultum et is cont̄ quem
venit ipsum capit R° sc̄dm Inno. Si scienter hoc facit excōmuni
catus est sed ad papam non mittit̄ si tamen hoc̄ facit ad defensio-
nem non est excōmūnicatus Dum tñ cessante causa defensionis ip
sum libere abire permittat vt Hosti. dicit Si etiā officialis pub
licus talem capiat auctoritate ꝓpria q̄ aliter non poterat illū cō-
pesci ab iniuria alterius non est excōmunicatus imo meret̄ .xxiij.
q. iij. Fortitudo et sequeñ Et hoc dico si prelatus suus nō est ibi
qui hoc faciat et ipse eum prelato quantocius poterit restituat
6 Alioquin contra extra de sen. ex. Vt fame .§. laici ¶ De muliere
dubitatur si mutilauerit aut occiderit clericum an sit mittēda ad
curiam R° secundum Wil. in potestate episcopi est mittere Vel
quia non distinguitur circa eas inter atrocem vel non atrocē in-
iuriam et subdit credo tamen q̄ expediat huiusmodi mulierē mit
ti ad curiam si fortis est et si atrocitas magna est dūmodo nō fit
alteri preiudicium ex eius missione Mulier vero incendaria sacri
loci vel falsificans litteras pape Vt idem Wil. dicit mittenda est
ad curiam quia non inueniuntur iura parcere mulieribus in hac
parte et forte est causa quia huiusmodi crimina nō cōmittuntur
nisi per ex cogitatam maliciam Sed manus iniectio fit multociēs
1 ex subito impetu ¶ De regularibus vero nota q̄ si excessus fuiss̄
difficilis et enormis vt si ad mutilacionē mēbri vel effusionē sang
uinis sit ꝓcessum pro absolucione ad sedem apostolicam sunt mit
tendi extra de sen. ex. Cum illorum vide de hoc .j. Absolucio .iij
.§. j. ¶ De filio familias et seruo intelligendum est q̄ non debēt
8 mitti quin hoc esset in preiudicium patris vel dñi nisi fuisset tam
enormis excessus q̄ ꝓpter vitandum scandalum ad sedem aposto
licam essent mittendi extra de sen. ex. Relatum Et est intelligē
dum de seruis qui sunt seruilis condicionis non de famulis seruien
tibus sed de filijs familias intelligit Inno. Si sūt impuberes alias
si sunt adulti licet sint in patris siue in paterna potestate mitten-
di sunt ad curiam quia in hoc sui iuris sunt q̄ possunt ire quo vo
lunt Item non videtur parcendum esse seruis ꝓpter dños si do-
mini sint vel fuerint participes in crimine ¶ De impuberibus di
9 cēdū est q̄ si nō sūt dolicapaces nō incidūt Si aut̄ sūt dolicapaces
tūc incidūt si aīo iniuriandi aut vindicādi ꝑcucūt. s̄ et postq̄z ꝑ
uenerint ad pubertatē vt in .xv. vel .xvi. āno si adhuc tales sint
q̄d sñ pericl̄o ad sedē apl̄icā ire nō possūt ꝓpt̄ imbecillitatē cor-
poris vel defectū discrecōis ab Episcopo possunt absolui recepto

iuramento qd impedimento sublato · se curie presentabūt vt no
ta extra de sen · ex · c · fi · ¶ De iniuria non enormi scz que dicat 10
determinatum fuit per quandam de cre · innocencij · iiij · extraua ·
que incipit Perlectis Sed quia ista decretalis vacat per prohe
miū li · vi · potest dici secundum q habetur ·j· Enormia ·§· j· In
omnibus predictis casibus dicit bern · q debent absolui requisito
prius Episcopo qui si non possit haberi poterit absolui a ꝓprio
sacerdote extrā de sen · ex · Nuper in fi ·

Absolucio Tercio scz regulariū Regularis si percusse 1
rit regularem eiusdem claustri ab abbate vel a prela
lato ꝓprio potest absolui Si vero alteriꝰ claustri tūc
per abbatem ꝓpriū vel eius qui passus est iniuriam
absoluetur extra de sen · ex · Cum illorum per modū qui ·j· ponit
in hoc · e · §· Si aut percusserit clericum sclarem absoluet p epm
ext de sen · ex · Religioso li · vi · Et hec intelligenda sūt · nisi ex=
cessus eorum fuerit difficilis et eno mis vt si ad mutilacionē men
bri vel effusionem sanguinis Dico si ex vulnere sit processū vel si
in episcopum aut abbatem sit manus iniecta eodem quoq modo
potest absolui regularis · qui ante ingressū religionis aliquid ta
le cōmisisset · vt in · c · Cū illorum Nd si regularis nō habet pre=
latū qui sit sacerdos aut si sit defunctus vel excōmunicatus tūc ad
diocesanum recurrendum est Vt nota hosti · extra de sen · ex · c · Mo
nachi quod intelligendum est ꝑm Wil · tam de exemptis q̄m de
nō exemptis virorum siue mulierum Quando vero duo abbates
debent absoluere fiat sic Abbas percucientis recipiat a percuci=
en̄ · iuramentū et abbas pcussi verberabit que verbera erunt loca
satisfactionis quia monachus nō habet vnde satisfaciat et demū
Abbas ꝓprius absoluat Congruenciꝰ taman fieret si vnus alte
ri cōmitteret h totū extra de offi · or · c · fi · Hec hosti · Porro oīa
predicta de regulari pcuciente non sūt extendenda ad falsarios
lr̄arū dn̄i pape aut alios casus vel sn̄ias de q̄bꝫ papa sibi absolu=
cōem reꝑuat Hoc em̄ religioꝝ nullo iure ꝯcredit ꝫ nec abbates si
ue hmōi p̄lati possēt subditos absoluē si essēt ligati p aliq̄m sn̄iā
latā ab hoīe siue in generali siue exp̄sso noīe Hec Wil · ¶ Religio 2
sus vniꝰ dioc̄ pcutit religiosū alteriꝰ dioc̄ tūc in absolucōe req̄ret
diocesanꝰ pcussi sic nūc de duobꝫ Abbatibꝫ est dictū Hoc tn̄ hodie
nō videt req̄ri ꝫ a ꝓprio ep̄o possūt tales absolui vt ext de sen · ex
Religio · li · vi · ¶ Qui dic̄ se excōmūicatū ꝓpt violētā manuū in= 3
iectōem vel aliā causā ꝑm Ray · nō debet recipi ad religionē Si tn̄
receptꝰ fuerit poterit postea absolui iuxta mod h dictū ·§· j · Cō
cor · hosti · et inno · licet q̄dā dicūt q recipi possit vt addit Wil ·

a ¶ Vtrum tempore probacionis absolui possit dicendum secundū Hosti. ꝙ sic. Sed condicio ibi intelligitur ipso iure si in eadem religione perseuerauerit. ꝙ si non perseuerauerit. reducendus est in eandem sentenciam ab eo qui eum absoluit

1 Absolucio Quarto scilicet quo ad satisfaciēdum Vbi sciendum ꝙ absoluti a sentencia canonis vel hominis cum nequiuerit recurrere ad eū a quo fuerant absoluendi ꝓpter periculum mortis vel aliud impedimētū si cessante periculo vel impedimento se non presentent illi. a quo debeant absolui recepturi mandatū ei⁹ et satisfacturi vt oportet reincidunt in eandem sententiam. et eodem modo reincidunt absoluti a sede apostolica vel legatis quibus iniungitur. vt ordinario vel alteri se presentent pro penitentia. et ꝙ iniuriatis satisfaciant. nisi hoc faciant quantocius cōmode poterint extra de sen. ex. Eos li. vi. ꝓpter violentam manuū iniectionem in clericum satisfactio pecuniaria fieri solet que quidem applicabitur monasterio si manus iniecta fuerit in monachum vel suersum ar. ij. q. j. Non dicatis Et extra desta. mo. Cū ad monasteriū. j. Rº Si aut̄ in clericum secularē satisfactio ipsi clerico applicabitur nisi in contumeliam ecclesie fuerit pulsatus nam et tunc ecclesia agere potest actione iniuriarū Insti. de iniuris. §. aliter. C. uc Nd si vsufructum Hec Gof. et hosti. ¶ Excōmunicatus ꝓpter dampnū

2 si satisfacē potest non debet absolui nisi satisfaciat Et peccat qui talem absoluit Sed tamen absolutus est ab excōmunicacione ꝑm Vuil. Si aut̄ emendam prestare non potest. debet absolui recepta ab eo ydonea caucione ꝙ satisfaciat. si ad pinguiorem fortunā peruenerit. extra de verbo sig. Ex parte Et extra de solu. O dardus et erit hec caucio pigneraticia vel fideiussoria quia hec dicit̄ ydonea. quam si prestare non potest prestet iuratoria. absolucio non est ei deneganda. xxvj. q. vj. Si presbiter Talis quoq; ad peticionē adūsarij tenet̄ cedē bonis vt dic̄ Vuil. et vide de hº. j. caucio

1 Absolucio Quinto quo ad modum Nam potest quis absolui sub condicione puta si satisfecerit quia taliter absolutus non esset simpliciter absolutus secundū Vuil. extra de re. iuris Actus li. vi. ¶ In absolucio

2 ne a maiori excōmunicacione quatuor obseruanda sunt Primum est vt excōmunicatus prius iuret velle stare mandatis ecclesie extra de sen. ex. Extenore Sed hoc iuramentū non est de substancia absolucionis extra de sen. ex. Cum desideres Vnde et si omittatur qd̄ fieri non debet ꝓpter hoc nōmin⁹ tenet absolucio

Porro de pueris · an iurare debeant · iudicio episcopi relinquitur
mulieres aut̄ indubitanter iurare debent Secundū · vt si aliquis
excōmunicatus sit ꝑ notoria in aliquē offensa non absoluatur nisi
prius sufficiens emenda prestetur vt prius · ꝑ occulta vero offē
sa ac pro contūa sufficit iuratoria caucio vbi nulle expense petun
tur vt satisfactio damni Sed vbi expense petuntur vt satisfactio
damni · tenendum est vt s̄ Absolucio · iiij · §· ij · et · iij · Terciū vt
absoluatur per eum qui tulit sentenciam vel eius superiorem aut
aliū cui cōmiserit cum psalmis et oracione et verberibus et postea
subiungatur Absoluo te a tali excōmunicacione · extra de sen · ex ·
A nobis Quartū vt postmodū excōmunicator faciat illi mādata
iusta et racionabilia alias posset appellari ext̄ de pactis · c · fi · et
de appel · Vt debitus de hoc vide ·j· §· seq̄nti Et sciendum ꝙ in p̄
dictis non intelligit̄ absoluens participare illicite cum excōmuni=
cato sed pociꝰ licite et in hijs que ad salutē anime pertinent et sic
nullam sentenciam incurrit ex de sen · ex · Cum volūtate In excō
municacione vero minori exprimat excōmunicatus causam ꝓprio
sacerdoti et sic faciat se absolui specialiter ab hac et intelligitur
ꝓprius sacerdos parrochialis vel diocesanus vel ille q̄ de licencia
eoꝝ est electus · nec requiritur iuratoria caucio extrā de sen · ex ·
Nuper in fi · ¶ Nue autem mandata fieri debeant absoluto qui
iurauit dicēdum si erat excōmunicatus a canone iniungēdū est ei
principaliter · ꝙ contra illum canonem nunquam veniat vt incen
dario ꝙ non incendat et percussori tali ꝙ non percuciat et similia
xxiij · q · vltima Pessimam Aliquando etiā caucio rēquirit̄ ꝙ de ce
tero talia non faciat extra de sen · ex · Grauem Similiter etiā quā
do habens impedimentum absoluitur ab eo qui alias non posset
iniungendum est ei vt quamcito poterit se presentet vide de hoc
s̄ Absolucio · iiij · §· j · Sed si apparuerit sentencia iniusta nullum
mandatum fiet absoluto extra de sen · ex · Sacro · §· defunctus Hoc
modo absoluetur si est sepultus in cimiterio non exhumabitur Si
autem est alibi exhumetur ⁊ corpus vel sepulchrū verberetur vt
fit circa viuos vt nota extra de sen · ex · A nobis Et ad quid va=
let talis absolucio vide s̄ Absolucio · j · §· fi ·

Absolucio Sexto scilicet a peccato Forma absolucio
nis in sacramento penitencie secundum Al · et Tho ·
in tercia parte · q · lxxxiiij · hoc est Ego te absoluo ꝫ
premittitur oracio Misereatur tui Ne forte effectꝰ
sacramenti impediat̄ ex parte penitentis Item postea conuenien=
ter apponit̄ in noie p · et · fi · et · s · s · vt exp̄matur · ꝙ sacdos nō ꝓpria
auctoritate absoluit ꝫ q̄si mister et hꝰ relinquunt̄ sacdotis arbitrio

Hec eciam requiritur imposicio manus quia hoc sacramentū nō ordinatur ad aliquam excellenciam gracie cōsequendam · sed ad remissionem peccatoꝝ et magis competit crucis signacio quia ꝑ sanguinem crucis xp̄i remittuntur peccata et tamen nō de necessitate sacramenti De materia absolucionis peccatoꝝ plura habentur ·j· Confessor et confessio per totum

Acceptilacio Acceptilacio est quedam ymaginaria solucio vt Insti · quibus modis tollit̄ obli ·§· j · et habet fieri hoc modo Interrogat debitor creditorem · acceptum habes · et ille respondet · acceptum habeo et sic debitor liberabitur ff · e · l · j · et · l · An mutil̄ ·§· Acceptū et l · penultimo

1 Accepcio personarū Peccatum accepcionis personarum · s̄m Tho · secunda secunde q · lxiij · cōmittitur quādocunqꝫ aliquid cōfert̄ alicui · nō habito respectū ad causam scꝫ vtrum sit dignus · vel nō Sed ad hāc personam puta Petri vel Heinrici Vnde solet queri · vtrum peccet episcopus dando beneficium bono · si pretermittat meliorem Sup hoc R° s̄m Tho in quodam quotli · Contingit aliquem esse meliorem simpliciter qui tamen non est melior quantum ad hoc vt preficiatur in ecclesia Episcopus autem non tenetur dare meliori simpliciter sed meliori quantum ad hoc Vnde si prefert vnum alteri ꝓpter causam que pertineat ad honorem dei et vtilitatem ecclesie · ille est melior Si autem causa preferendi ad hoc nō pertineat erit accepcio personarum que tanto est grauior · quanto in rebus diuinis cōmittitur Idem Tho · secunda secunde · q · lxiij ·

2 ¶ Vtrum peccet ep̄s dando bn̄ficiū ꝯsanguineo R° s̄m Tho · in quotli · Si ꝯsanguineus sit eque ydoneus Potest ep̄s ei conferre Nisi forte ex hoc scandalum oriatur vel aliqui exinde malū exemplum accipiāt Vt quando ꝓbabiliter timeretur · ꝙ alij prelati ex hoc exemplo inducant̄ ad dandum beneficia suis ꝯsanguineis Eciam minus dignis Alias in hoc casu licet satisfacere amore naturali qui caritati ꝯtrarius non est Si vero consanguineus sit minus ydoneꝰ nō debet eū p̄ferre Postposito meliori duplici racione Primo qꝛ infideliter agit dispēsator qui doñi negociū gerēs non meliorat cū possit Secundo quia hoc videt̄ ad accepcionē ꝑsonarū ꝑtinere Cōdicio enim ꝯsanguinitatis nō est ꝯdicio ꝑtinēs ad curā ecclie · que nō obtinet̄ Iure sāguinis Sed diuino munere Esset aut̄ ꝯdicio sanguinis faciēs ad negociū ēca dispensacōes p̄rimonialiū bonoꝝ Vn̄ si ex his ꝓuideat ep̄s suo ꝯsāguineo minꝰ ydoneo nō est accepcō ꝑsonarū ꝯcor · idē Tho · scda secunde q · lxiij ·

Accidia Quid sit R° ſm Tho. ſecunda ſcde q. xxxv. Accidia ſm Damaſcenum eſt quedam triſticia aggrauans animū homis vt nichil ei agere libeat. et ideo accidia Importat quoddam tediū operādi Huiusmodi aut̄ triſticia quandoq; eſt mala ſecundū ſe quandoq; vero ſecundū effectū Secundū ſe quidem ſi eſt de eo quod eſt vere bonū licet ſit apparens malum ſicut triſticia que eſt de bono ſpirituali Si vero eſt de malo poteſt eſſe mala ſm effectū ſcilicet ſi ſic hominē aggrauet vt eum totaliter a bono opere retrahat et ſic eſt peccatum non tamen ſemper mortale Nam ſi inchoacio peccati fit in ſola ſenſualitate et non peruenit vſq; ad ꝯſenſum racionis tunc ꝓpter imperfectionem actus eſt peccatum veniale Quando vero pertingit ad racionem que cōſentit in horrorem et deteſtacionē boni diuini carne contra ſpiritū p̄ualēte ſic eſt pctm mortale

Accomodacio Vide infra Comodatum ꝑ totum 1

Accuſare Siue accuſacio Vtrū homo teneat̄ accuſare 1
R° ſm Tho. ſcda ſcde. q. lxviij. ſi crimen ſit tale. q̄ vergat in detrimentū reipublice. tenet̄ homo ad accuſacionem dūmodo ſufficient̄ poſſit ꝓbare puta cum pctm alicui⁹ vergit in multitudinis corruptelā corporalē ſiue ſpiritualem Si aut̄ nō ſit tale q̄ in multitudinē redundet Vel etiam ſi ſufficientē ꝓbacōem habere nō poſſit non tenet̄ ad accuſandū quia nullus tenet̄ ad id quod nō pt̄ debito modo ꝓficere ¶ Quomō aut̄ fieri debeat accuſacio Sciendum eſt primo q̄ fieri debet in ſcriptis. ij. q. vl. Qui crimē. ſ; h̄ non ſemp eſt neceſſariū puta in leui c̄mine. ff. de accu. leuia. Simil̄r et in notorio q̄r et in huiuſmodi. nec accuſator req̄rit̄ ext̄ de. accu. Euidēcia Sec⁹ in nō notoriis. ec̄ ſi manifeſta ſint. ij. q. iij. Eoꝝ Itē debet fieri accuſacio cū in ſcripcōe. i. q̄ accuſator debet ſe ad penā talionis obligare vt ij. q. vl. Quiſq̄s et. ij. q. iij. Calūniator et. c. Qui nō ꝓbat Excipiūtur q̄dā caſus Vt in leni c̄mine Itē in c̄mine apoſtaſie Itē cū maritꝰ accuſat vxorē de adulterio et ſil̄ibꝫ Sed ſciēdū q̄ ſi accuſator nō inſcribat Ex natura tn̄ accuſacōis hmōi pene calūnie venit vt C. de accu. l. vl. Itē accuſacō debet exp̄mi viua voce et p̄ſentē accuſato. ij. q. vl. p̄ſcripta ¶ Si accuſator accipit pecuniā ob accuſandū c̄mē ꝯcuſſionis cōmiſit et tenet̄ ad reſtitucōem ſic habet̄. j. Cōcuſſio ¶ Accuſacio reddit̄ vicioſa t̄plicit̄. vt habet̄. ij. q. iij. ꝑ totū et Tho. t̄dit. ſcda ſcde. q. lxviij. dicēs Accuſator aut calūpniator ſcilicet falſa crimina imponendo aut preuaricat̄ adhibendo ſcilicet fraudem in accuſacōe et adiuuando aduerſam partem

crimina vero fraudulenter in colludendo et abscondendo de quibus accusauit colludens cum reo ꝓprias probaciones dissimulando · et falsas accusaciones admittēdo · aut accusator tergiuersatur scilicet adhibendo fraudem Vel totaliter ab accusacione desistēdo · et hoc tamen fit inordinate Contingit enim aliquando desistere ordinate · dupliciter Vno modo si in ipso accusacionis processu cognouerit falsum esse illud de quo accusabat Alio modo si princeps ad quem pertinet cura boni cōmunis accusacionē aboleuerit Accusacio contra mr̄imoniū Vide .j. mr̄imoniū · vij · et · viij ·

1 Accusatus Vtrum false accusatus possit accusanti iniuriam remittere R° secūdū Tho · secūda secunda q · lxviij · false accusans · specialiter facit iniuriam accusato et ideo si ipse accusatꝰ innocēs fuerit potest iniuriā suam remittere maxime si ille non calūpniose accusauit · sed ex animi leuitate Si vero accusator ab accusacione desistat ꝓpter aliq̄z collusionem cum aduersario · tūc facit iniuriam rei publice et hoc non potest ei accusatus remittere · sed hoc pertinet ad principē
2 qui curam reipublice gerit ¶ Vtrum accusatus peccet mortaliter negando veritatem in iudicio R° s̄m Tho · vbi supra Accusatus tenetur Judici exponere veritatem quam ab eo s̄m formā Juris exigit · et ideo si confiteri noluerit vel si mendaciter negauerit · peccat mortaliter Si vero iudex exquirat ꝙ non potest secundum ordinem Juris non tenetur ei accusatus respondere sed potest per appellacionem Vel aliter licite subter fugere Mendaciū tamen dicē non licet nec licet accusato calumpniose se defēdere · secundū Tho · vbi supra Nam in causa carminali Juramētum de calumnia prestandum est · vt extra de Ju · calum · inherentes
4 Et quidem accusato licet se defendere veritatem occultando · quam confiteri non tenetur et hoc per aliquem conuenientem modum puta · ꝙ non respondeat Hoc enim non est se calumniose defendere · sed prudenter euadere · non autem licet ei falsitatem dicere · aut etiā veritatē illā tacere quā confiteri tenetur · nec etiam aliquam fraudem vel dolum adhibere quia fraus et dolus vim mēdacij habent · ¶ An liceat accusato appellare · R° · s̄m tho ·
3 vbi supra · q · lxviij · Quando appellacō sit ex cōfidencia iuste cause qꝛ videt accusatus se iniuste a Judice grauatū · licet appellare secus siq̄s appellat causa afferēde more · ne otra eū iusta sentencia
4 ꝓferatur Idē · ij · q · v · Quicūq̄z ¶ An liceat accusato ꝛ ad mortē cōdēnato se defendē · vel fugē R° · s̄m Tho · vbi sup̄ · Si dānatꝰ fuerit iuste · nō licet ei · se defendē ꝫ pociꝰ cōpetit Judici resistētē impugnare Si vero iniuste · tale Judiciū simile est violencie latronum

Et ideo in tali casu licet resistē principijs malis Nisi forte ꝓpter scandalum vitandum·cum ex hoc aliqua grauis turbacio timeretur Accusato aut̄ cuicunq; fugere licet·quia et si nō liceat resistē non tamen tenetur facere istud · vnde mors sequatur scz manere in loco vnde ducatur ad mortem ¶ Vltimo sciendum est ꝙ de q̄bus criminibus quis absolutus est non debet accusacio replicari extra de · Accu · de hijs · xxiij · q · iiij · Si illic De materia accusacionis tangitur eciam ·j· Inquisicio · § · j · De accusacione eciam ꝯtra matrimoniū habetur ·j· Matrimoniū · vij · et · viij · per totum

Adiuracio Vtrum liceat adiurare ℞ · ſm Tho · scda secunde · q · xc · Si aliquis per inuocacionem nois diui vel cuiuscunq; rei sacre alicui homini nō sibi subdito adiurando intendat necessitatē agendi aliquid imponere sicut imponit sibijpsi iurando talis adiuracio illicita est qꝛ vsurpat potestatem in aliū quā non habet·sicut principes sacerdotum p̄sumpsit dn̄m nr̄m ih̄m xp̄m adiurare Math · xxvi · Tamen ꝓpter aliq̄z necessitatē superiores tali genere adiuracionis ꝯstringere possūt inferiores Si v̄o quis intendat solūmodo per reuerenciā diuini nomis Vel alicuius rei sacre·aliquid ab aliquo obtinere absq; imposicione necessitatis talis adiuracio licita est respectu quorumlibet Demones aut̄ possumus adiurando per virtutem diuini nominis tanq̄z inmūdos inimicos expellere· ne nob̄ noceant spiritualiter Vel corpaliter ſm p̄tatem datā a xp̄o Lu · xij Ecce dedi vob̄ potestatē calcādi sup ſpentes ⁊ sup̄ scorpiones et sup oēm v̄tutem inimici et nichil vob̄ noceat vel nocebit Nō tn̄ licitū est eos adiurarē · ad aliq̄d ab eis discendū vel etiā obtinendū qꝛ hoc ꝑtinet ad aliq̄z societatē cū ipsis habendā·nisi forte ex speciali instinctu vel reuelacōe diuina vt aliq̄ scti ad aliq̄s effectꝰ demonū ope vtunt̄ · sicut legit̄ de b̄to Jacobō ꝙ ꝑ demones fecit hermagenē ad se adduci Adiuracio v̄o ad irracionabilē creaturā pt̄ intelligi dupl̄r Vno mō vt iuracio referat̄ ad ipsā creaturā irrōnabilē ſm se et sic vanū esset ipsā Jurare Alio mō vt referat̄ ad eū a q̄ ipsa c̄atura agit̄ ⁊ mouet̄ ⁊ sic duplicit̄ adiurat̄ creatūa irracōnabil̄ Vno q̄dē mō ꝑ modū dep̄cacōis ꝙ ꝑtinet ad eos q̄ diuina inuocacōe miracl̄a faciūt Alio modo ꝑ modū cōpulsionis ad v̄sus dyabolū q̄ in nocumētū nr̄m vtit̄ irrōnabilib̄ creaturis et talis est modꝰ adiurādi in exorcismis ꝑ q̄s demonū p̄tas excluditur His g̊ modis licet Sed sic adiurare ꝙ ꝑ hoc demonū auxilium imploretūr·non licet

Adopcio vel arrogacio Est extranee persone in filium vel nepotem siue deinceps assumpcio latinima scilicet quia per adopcionem q̄ filiꝰ nō est pro filio habetur

Cuius sunt due species Vna dicit̃ arrogacio · et est quãdo ille qui
non habet patrem · seu eciã ille qui emancipatus est · transit cũ re
bus suis in potestatẽ scz arrogantis Et habet fieri auctoritate
principis Alia scz species vocatur cõmuni nomine adopcio quãdo
adoptatur q̃ est in potestate patris nec trãsit in potestatẽ adop
tantis · et hoc fit imperio magistratus ff · e · l · ij · et · l · si pater Nõ si
quis in domo per se · vel eciam cõrã aliq̃bus aliquem recipit in fili
2 um seu filiam · nulla est adopcio C · de proba · l · nõ nudis ¶ Adop
tare potest paterfamilias qui sui Juris est et qui generare potest
quoniã qui non potest generare si hoc est ꝓpter aliquod impedi
mentum naturale · non poterit adoptare Secus si esset propter im
pedimẽtũ accidentale vt spado · siue gallinacius vel gladio castra
tus ff · e · l · ij · Item eciam nõ potest adoptare minor · lx · annis nisi
iusta causa interueniẽte ff · e · l · Si potest · §· vlti Itẽ mulier adop
tare non potest nisi ex rescripto p̃ncipis in solacium liberorũ · in bel
lo amissorꝝ C · e · l · mulierẽ Adoptari aut̃ potest q̃libet tã mascu
lus q̃z femina dum modo sit in tantum Junior aliter minor patre
adoptãte ꝙ filiꝰ eius naturalis vel nepos esse posset ff · e · l · Adop
cio Adoptatur aut̃ p̃sens ⁊ voluntarius tantũ ff · e · l · Neq̃z absẽs
¶ Effectus adopcionis est · ꝙ adoptatus per omnia vt filius adop
3 tantis habeatur Ita vt eciam ab intestato succedat C · e · l · vlti ·
Item si sit vir arrogatus tunc eius filij et nepotes siquos habet
in potestatẽ transeunt arrogantis secꝰ si solũ adoptat̃ vt in · j · §·
dictũ est Item ꝙ arrogator tenetur relinq̃re arrogato quartam
partem omniũ bonorꝝ que habet et hoc siue in testamento siue si
velit cum mancipare Sed adoptator nichil tenetur relinq̃re filio
adoptiuo nisi velit C · e · l · et · ij · Idem Tho · in · iiij · disci · xlij · Nuo
modo aut̃ adopcio impediat matrimoniũ Vide ·j· Impedimẽtũ · vij ·

1 Adulacio ¶ Vtrũ adulacio sit peccatũ Rº ꝑm Tho · se
cunda secunde q · c · xv · Si aliquis volẽs ad delectacõ
nem alteri loqui excedat modum in delectando et siq̃
dem hoc faciat sola intencione delectandi · vocatur pla
citus ꝑm phm Si autem hoc faciat intencione alicuiꝰ lucri ꝯseq̃ndi
vocatur blauditor vel adulator Cõmuniter tamen nomen adula
cionis solet attribui omnibus qui supra debitum modum virtutis
vel veritatis volũt alios verbis vel factis delectare et sic est pctm
Pertinet aut̃ ad adulacionẽ laudare aliquẽ in q̃bꝫ nõ est laudãdꝰ
qꝛ forte sũt mala et nõ recta siue nõ c̃ta bona Aut ec̃ si forte time
ri possit ꝙ ad inanẽ gl̃am laudatꝰ ꝓuocet̃ Siq̃s v̄o laudare velit
ꝓpt̃ bonũ puta vt aliquẽ ꝯsulet̃ ne in t̃bulacõibꝫ deficiat vel vt in
bono ꝓficiat alijs debitis c̃cũstãcijs obs̃uatis ꝑtinebit hꝰ ad v̄tutẽ

¶ Vtrū adulacio sit peccatū mortale R° sm Tho. vbi sup̄ Adu 2
lacio potest esse peccatum mortale tripliciter. vnomō racione
materie. sicut cum aliq̄s laudat peccatū alicui⁹ hoc enim otraria
tur dilectioni dei. contra cui⁹ iusticiā homo loquit̄. et dilectionē
ꝓximi quem in peccato fouet Vnde est pcm̄ mortale Scdo mo-
do racione intencionis. puta. cum quis adulatur alicui ad hoc vt
fraudulenter ei noceat corporaliter et spiritualiter. et h° est etiā
peccatum mortale Tercio modo ꝑ occasionem. sicut cū laus adu
latoris sit alteri occasio peccandi scz p̄ter intencionem adulato
ris et tunc ꝯsiderandum est Vtrū occasio sit data vel accepta vl̄
qualis ruina sequatur ex hoc. scz venialis. vel mortalis. et secun-
dum hoc iudicandum est Si aut̄ aliquis ex sola aiuditate delectā
di. vel ad euitandum aliquod malum vel ad consequendū aliquid
necessitatis alicui adulatur. non est contra caritatem. nec peccatū
mortale est. sed veniale ¶ Vtrum peccet adulator. vel ali⁹ vo- 3
lendo placere hominibꝫ R° sm Tho. vbi s̄. Velle placere ꝓpter
caritatem nutriendam vt eis spiritualiter quis proficere possit
laudabile est .j. ad Corinth. i. Per omnia omnibus placeo Sed
ꝓpter inanem gloriam. vel ꝓpter lucrum vel etiam in malis esse
peccatum. sm illud p̄s. Deus dissipauit ossa eoꝝ qui hominibus
placent Et ad Galath. ij. Si adhuc hominibus placerem Cristi
seruus non essem ¶ Vtrum adulatoribus dare aliquid. sit pecca 4
tum mortale R° sm Vl. nō nisi alias nimius appetitus vane glo
rie hoc causet. sicut herodes delectabat̄ qn̄ sibi dabantur laudes
non hominū sed dei. vel nisi intendat aliquid vel cupiat illam adu
lacionem de qua dicitur in p̄s Laudat̄ peccator in desiderijs ani
me sue. et in ys̄. populo meus. qui beatū te dicunt ipsi te seducūt
Hec enim adulacio crimen est et tales largitores cōmunicant
eis in crimine

Adulterium. Adulteriū est alieni thori violacio. xxxij 1
q. v. Non mechaberis Quid faciat mulier. q̄ de ad
ulterio suscepit filiū vel supposuit sibi alienū partū et
ita qui nō est filius. suscipit expensas ab eo q̄ puta-
tur esse pater. et est causa ꝙ illi qui essent alias heredes non suc
cedūt in bōnis p̄rnis Sup hoc R° Rai. mulier in penitēcia reuelet
sacdoti pito Vel Epo seu vtriq̄ et tūc p̄dicti inq̄rant diligent̄ et
caute de ꝯdicionibꝫ spurij vl̄ suppositi et si inuenerint ꝙ sit hō spūal̄
et timēs deū tūc corā muliē si viderint expedire recepto pri⁹ sac-
mēto ab ipa muliē ꝙ nō calūniose ꝓcedat. et ec̄ ab illo ꝙ secretū
teneat potuerint reuelaē sibi ꝛ ꝯsulē ei ꝙ ingdiat̄ religionē l̄ t̄nsf
ferat se ad longinq̄. ita ꝙ nichil percipiat de bonis putatiui p̄ris

Et addit hic Vl. q ipsa mulier ꝑt reuelare marito si non timeat periculū. sicut fiūt aliqui viri qui fustiment scientes adulteriū vxoris Aliqui forte consenciūt. ꝓptēa q non pñt habē ꝓrios filios et huiusmōi. et in tali casu caute ꝑt mr reuelare marito Et si acceptet absoluta est mr Si vero illi spurio vel suppositio nō ꝑt reuelari sine ꝑiculo Vel eciam si post reuelacōz non vult acquiescē consilio. tūc iniūgat mri q de rebus suis siquas habet vel haberi poterit in futurū satisfaciat viro iuxta posse dolens de pcto et eciam de hoc q non ꝑt plene satisfacē. et talis satisfactio fiat per aliū secrete et caute non reuelando ipsi viro personā vxoris. et ita erit in bono statu ar. xxij. q. v. hoc videt. et ext de pe. et re. Officij Idem hosti. et tenet mr satisfacē viro de consūptis ab isto filio De hēditate aut tenet hēdib9 viri ab intestato. vel hēdibus scriptis. vel quibus viri similr credit q re iquisset. et si hꝰ nescit det pauperibus Item dicit Inno. q si mr non habet vñ restituat. et habet ꝓbacōes per quas possit ꝓdictos successores releuare a dampno q habent. debet eas adducē misi malū graue esset inde ꝓuenturū Tūc enī non debēt facē mim9 malū est dāpnū rerū ꝗz periculū corpoꝝ et animarū Si vero non habet ꝓbacōes fileat. ij. q. vij. Plerigz Hec scdm Ray. hosti. et Innoc.

2 ¶ Sed nūquid dictus filius tenet credē mri Rꝰ scdm Wil. Non tenet mri credē soli. quia posset esse muliebris fallacia. et si vana sciencia non credit. excusatus est tam de ꝓceptis ꝗz de ꝓcipiendō Si vero honestas femie et alie circūstancie faciant ei de hꝰ ꝓbabilem sciencia. et vult tuciorem viam eligē michil vlterius ꝓcipiat de ꝓceptis aut et ofiptis ꝗmdiu bonā fidē habuit Ray. dat consiliū vt restituat vel componat Sed talis tamē vt dicit Ray. non est cogendus. quia possessor erat bone fidei. ¶. De rei vēdicacōe l. certū Hosti. ꝗz Vl. et Wil. dicūt q non tenet de consumptis

3 ꝗmdiu fuerat bone fidei possessor ¶ Sed vtrū mulier possit filios de adulterio susceptos sibi hēdes instituē certe sic. quia quilibet ꝑt sibi hēdem instituē eū qui non ꝓhibet Reseruata tñ semp le-

4 gittima ꝑte liberis suis. de quo vide j. legittima ¶ Vir habens legittimos filios. si viuente vxore aliam ducat. scientē impedimentum. et ex ea filios habeat. nūquid tales filij adulterini possint succedē patri. an teneant restituē filijs primi matrimonij. Rꝰ Im Wil. restituē tenet totā hēditatē filijs prioris matrimonij cū fructibus mala fide consūptis. quantūcunqz oporteat eos egē vel mēdicare. misi bona fide opleta sit legittima ꝓscripcio. maxime ec si post opletā ꝓscripcōz retinet bonā fidē. tūc enī nō tenent de accusacōe adulterij. et quō adultera possit dimitti habes j. mrimoniū. viij. per totū Quo mō ec adulteriū mrimoniū impediat.

habes .j. impedimentum . viij . §. ij. Et vtrum liceat vxorē adulteram occidere habes ibidem . §. vltimo

Aduocatus Aduocatus esse non potest imo exp̄sse ꝓhibetur Primo quidem . si sit hereticus vel excōmūitus . vel paganus . iiij . q . j . c . j . extra De here . excōmunicamus . j . de . pe . di . j . Nemo vel in foro vbi etiā habes ꝙ peccat Judex et puniri debeat qui scient̄ tales admittit Itē si sit monachus vel religiosus tales enim peccant aduocādo nisi ꝓ monasterio de mādato p̄lati . xvi . q . j . monachi extra de postu . Ex parte Item ꝓhibetur si sit clericꝰ in sacris ordinibus constitutus et etiam si sit in minoribus ordinibus . dūmodo tamen sit beneficiatus talibus enim prohibita est aduocacio corā Judice seculari nisi in causa ꝓpria . vel etiā ꝓ ecclesia sua . vel pro coniunctis aut miserabilibus personis extra de postu . Clerici et c . Cū sacerdotis Sed an corā Judice ecclesiastico possit . satis videt̄ ꝙ sic ar . in predicto c . Clerici Exceptis episcopis et etiā sacerdotibus q̄bus videt̄ simpliciter interdictū . nisi vt dictū est in causa ꝓpria vel ecclesie vel ꝓ cōinnctis aut miserabilibus personis . xiiij . q . v . Denique . lxxxviij . di . per latū et expressiꝰ in illa de cre . Cū sacerdotis Et intellige dūmodo in predictis casibus diuinū officiū nō impediatur ar . di . x . c . j . Clericus Et nota ꝙ quicūqꝫ est beneficiatus in aliqua ecclesia et prestat pro extraneis patrociniū aduocacionis vel procuracionis contra eā debet illo beneficio spoliari vt in dicto . c . Cum sacerdotis Item non debet quis esse iudex vel assessor in causa illa in qua vult esse aduocatus quia duo officia in eadem causa prohibentur exerceri . iiij . q . iiij . c . j . et ij . Sunt et alie persone per canones ab aduocacione prohibite . vt surdus mutus cecus furiosus impubes vsqꝫ ad . xviij . annum senatu motus seruus femina et vir passus muliebria scilicet contra naturam Item dampnatus capitali crimine vel calumpnia publici iudicij Item qui operas suas locauit vt pugnaret cū bestia in arena Decommia . iij . q . vij . §. iij . ¶ Vtrum clericus beneficiatus in diuersis ecclesijs possit prestare patrociniū vni contra aliam Rº ſm Bern . non videtur ꝙ possit si tamen esꝫ Prelatus in vna ecclesia . tunc racione prelacionis potest et idem dicit Inno . Addens etiam ꝙ si necessario officio fungatur potest ad similitudinem tutoris ff . de postulando . l . precor et . l . vl . Item et priori ecclesia potest agere contra secundam ar . extra de iureiuris Tua et capi ntellecto ¶ Vtrū iudex teneat̄ dare aduocatū Rx dare tenet̄ quādoqꝫ vt eis q̄ habē nō possūt ꝓpter pauptatē vel ꝓpter potēciā aduerse partis ff de offi . procon . Ne

1

2

3

Quicunqz .§. fi. Et quidem si Judex hoc alicui aduocato precipi
at et ille sine causa deneget potest per iudicem perpetuo remoue
ri ab officio aduocacionis. C. e. l. prouidendū Debet ergo obe
dire si tamen ei competens salarium ꝯstituatur De quo vide .j. .§.
vi. et. vij. ¶ Aduocatus qui scienter defendit casū iniustā absqꝫ
dubio grauiter peccat Vt dicit Tho. secunda secunde q. lxxi.
Quia illicitū est cooperari alicui ad aliquod malum faciēdū siue
consulendum siue adiuuandum siue qualitercunqꝫ ꝯsenciendo ad
Ro. j. Digni sunt morte non solum qui faciunt sed etiam q̄ ꝯsen=
ciunt facientibꝫ Tenetur etiam ad restitucionem eius dampni ꝙ
contra iusticiam per eius auxilium altera pars incurrit Si autem
ignoranter iniustam causam defendat putans eam esse iustā ex
cusatur sed modum quo ignorācia excusari potest Si vero in pre=
cipio credit causam iustam esse et in ꝓcessu appareat iniusta non
debet eam prodere vt scꝫ alteram partem iuuet vel secreta sue
cause alteri parti reuelet Debet autem causam deserere vel eum
cuius causam agit ad cedendū inducere siue ad cōponendum sine
aduersarij damno hec omnia Tho. porro in causa quamdiu du=
bia est. bene potest aduocatus patrocinari ꝑm Wil. ¶ Quis est
debitus modus aduocandi Rº ꝑm Rai. Vt non producat falsa in
strumenta. neqꝫ falsos testes seu corruptos neqꝫ menciatur neqꝫ
inducat falsas leges aut quascunqꝫ probaciones neqꝫ querat in=
grauamen alterius partis dilaciones non necessarias Item Nd
fideliter quantum iusticia permittit causam foueat nichil de con
tingentibꝫ obmittendo. iij. q. vij. §. Si quis autem et ar. extr̄ de te=
stibꝫ Intimauit. C. de iudicijs. l. proponandum. §. illo proculdu=
bio. iiij. q. iiij. c. j. et. ij. Item non procaciter nec vociferando qꝛ
ꝓpter hoc impeditur ꝓcessus. v. q. iiij. in loco et. iij. q. vij. Si q̄s
a deo. Item dicit Tho. secunda scde. q. lxxi. ꝙ aduocato defē
dente causam iustam licitum est prudēter occultare ea quibꝫ im
pediri possꝫ ꝓcessus eius non aut̄ licet ei vti aliq̄ falsitate ¶ Vtrū
aduocatus possit petē salariū Rº ꝑm Rai. pt̄ moderatū siue ab in=
icio faciēs pactū siue postea finita causa. et attendi debet mode=
ramen salarij ꝑm quātitatē cause vel ꝑm laborē aduocacionis et
ꝯsuetudinē regionis et ꝯsciencia et honestatē Aduocati. iij. q. vij.
.§. aput vrbem et ar. xij. q. ij. vulterane. et. c. Concessio extr̄ de pre
ben. de mlcta. v. Circa sulimes etiā. lxi. di. Miramur ꝯcor. Tho.
scda. ij. q. lxxi. Sꝫ caueat Aduocatꝰ ne petat salariū cū graui dā
no litigatoris. iij. q. vij. Arcent̄ Itē ꝙ incepta causa nec dū fini=
ta nullū faciat pactū cū litigatore quē in ꝓpriā receperit fidē qꝛ
possꝫ esse occasio magni mali. iij. q. vij. §. p̄teria n̄ licꝫ Nā qn̄ vidēt
casū in piculo cogēt cliētulū inire pactū et dare salariū ad libitū

Item nunq̃m licet aduocato pacisci de certa parte litis puta de decima vel centesima. C. de postu. Siquis Aduocatorum Quod si nichil certum pactum fuerit de salario potest Aduocatus implorare auxilium Judicis de conpetenti salario ff. de varijs et extraordinarijs ꝯiũctionibus l. j. §. in honorarijs ¶ Vtrum aut̃ aduocatus teneatur grates prestare patrociniũ in causa pauperũ Rx̃ ſm Tho secunda. ij. q. lxxi. Idem est hic dicendum quod et de alijs operibus minime dicitur Nullus enim sufficit omnibus indigentibus minime opem impendere Et ideo sicut Aug9. dicit li. in de doctrina cristiana Cum omnibus ꝓdesse non possis his potissime consulendum est qui pro locoꝝ et temporum vel quarumlibet rerũ oportuitas conscrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur Dicit autem per locoꝝ oportunitatibus quia nõ tenetur homo querere ꝑ mundũ indigentes quibus subueniat sed sufficit si eis qui sibi occurrunt misericordie opus impendat Addit autem et temporum quia non tenetur homo future necessitati alterius prouidere sed sufficit si in presenti necessitate sibi succurrat Subdit aut̃ vel quarũlibet rerum quia homo sibi cõiunctis quacũq; cõiunctione vel vicissitudine vel rectitudine maxime debet curam impendere quibus tamen cõcurrentibus cõsiderandũ restat vtrũ aliquis tantam necessitatem paciatur ꝙ non in ꝓmptu appareat quo modo possit ei aliter subueniri et in tali casu tenetur ei opus misericordie impendere Si autem appareat quo modo ei aliter subueniri possit vel per se. vel per aliã personam magis sibi coniunctam vel maiorem facultatem habentẽ non tenet̃ ei ex necessitate indigenti subuenire Ita ꝙ non faciẽdo peccet quãuis si subuenerint in tali necessitate laudabiliter faciat Vnde Aduocat9 non tenetur semp cause pauperũ patrociniũ p̃stare sed solũ ꝯcurrentibꝫ ꝯdicionibꝫ p̃dictis ¶ In quibꝫ casibꝫ et de quibꝫ tenetur Aduocatus ad restitucionẽ Rx̃ ſm Ray. Primo quidem oim que illi cont̃ quos aduocabat ꝓpter ipsi9 patrociniũ iniuste amiserũt si dampnificati fuerũt Vñ si per cauillacionẽ suã abstulerit ab aduersario bonã causam Vel etiam si ipsũ grauauit petendo dilacionem supfluam vel allegando falsum cont̃ iusticiã et ꝯscienciã vel faciendo posicionem cauillosam vel instruendo falsam testem vel instruendo clientulum denegando veritatem et similibus tenetur aduersario ad interesse Item tenetur illis quibus prestitit auxilium si propter suam infidelitatem vel negligenciam iniuste amiserunt Similiter etiam tenetur eis si amiserunt propter eius ignoranciam et hoc quando iactabat se scientem et non erat. vt Wilhel. dicit

Affinitas secundū Ray. est proximitas personarū ex carnali copula ꝓueniens omni carens parentela. vel sic Affinitas est quedam ꝓprietas vnius persone ad aliam ex carnali copula ꝓueniens Et de hac materia dicet plenius .j. in t impedimēta mr̄imonij in .c. Impedimētū. xiiij

Alchimia de auro et argēto alchimico vtrū possit vendi vel emi vide .j. Empcō .§. v. Alea de omni ludo alee vide .j. Ludus alee

1 Alienacio reipublice immobilis non valet nisi in certis casibus. et debita forma seruata Primo quidem ꝓpt debitū vrgens. x. q. ij. hoc ius Item ꝓpter redempcionem captiuorū Item ꝓpter pascendos pauperes tempore famis. xij. q. ij. Aurū et. c. Gloria Item ꝓpter ecclesiam edificandam. aut ꝓpter cimiteriū ampliandum Item vt ematur aliquid magis vtile. hec possunt haberi. xij. q. ij. c. Sine excepcione Forma alienandi variatur iuxta varietatē ecclesiarū scilicet episcopaliū. monasteriorū vel parrochialiū Colligunt tamē omnes forme in dicto. c. hoc Jus et. c. Si quis episcopus et. xij. q. ij. Placuit Sed Wil. specificat dicēs. sicut episcopus res ad mensam suam pertinentes. vel res cathedralis ecclesie nō potest alienare sine ꝯsensu capituli nec Abbas sui monasterij res sine ꝯsensu episcopi. nec prespiter parrochialis res ecclesie sine ꝯsensu epī sed ꝙ dicūt. c. superius allegata Nec de rebꝫ immobilibꝫ Secus de rebus mobilibus in quarum alienacione huiusmodi solemnitas non requiritur Ita tamen ꝙ nullus prelatus siue religiosus potest vendere redditus. seu concedere alicui ad vitam. vel certum tempus nisi necessitas vel vtilitas loci exposcat Et de ꝯsensu conuentus Et si ꝯuentū non habeat de consēsu prelati sui Vt in Cle.
2 de re. ec. non alie Monasteriorū ¶ Alienaciones rerū ecclesiasticarū a scismaticis facte vel intrusꝫ non valent extra. de scisma. c. j. et. xij. q. ij. Alienaciones Et tenetur restituere loca. et res et fructus preceptos. et qui precipi potuissent sicut et quilibet raptor extra de resti. spolij Grauis Et qui inititur talibus alienacionibus exconmūicatus est vt .j. Excōmūicacio. j. §. ij. in fi. Si possessio data fuerit ecclesie ea ꝯdicione ne alienetur an aliquo casu alienari possit vide .j. Condicio. §. iij. Alienare quidam sua non possunt vide .j. Ludus alee. §. v.

1 Altare non debet esse ligneū vel terreum. sed lapideū de con. di. j. Altaria Idē tho. in. iiij. di. xiij. Quid si ad celebrādam missam nō habeat altare consecratum

Rx habeatur saltē parua tabula lapidea consecrata quod dicit̄ altare viaticū in quo ꝯceditur episcopis et eorū superioribꝫ in itinere celebrare et celēbrari facere vbicunqꝫ de priuil. Nm̄ li. vi Idem concedit̄ p̄dicatoribꝫ et minoribus tamen sine preiudicio ecclesie parrochialis ext̄ de priuil. In his de ꝯsecracōe altaris habetur .j. Consecracio. iij. Licitum est prespiteris instituere altaria in ecclesia non ꝯsecrata sed in ꝯsecrata non licet nisi de ꝯsensu episcopi ar. de con. di. lxviiij. Nuamuis et di .j. et nullus prespiter Eodem modo sine consensu episcopi non sunt altaria destruenda ar. de con. di .j. ecclesie et. c. Placuit Nui altari seruit de altari viuere debet. xij. q. v. ex his

Ambicio quid est Rx ꝑm Tho se. secunde q. 131. Ambicio est inordinatus appetitus honoris qui quidē potest essē inordinatꝰ tripliciter Vno mō ꝑ hoc ꝙ aliquis appetit testimoniū de excelēcia quā nō habet ꝙ est appetē honorē supra suā ꝓporcionē Alio mō per hoc ꝙ honorē sibi cupit nō in deū referendo Tercio mō ꝑ hoc ꝙ appetitꝰ eiꝰ in ipso honore quiescit nō referens honorē ad vtilitatem aliorū ꝓpter quod ambicio semper est peccatum 1

Angaria et pangaria hec duo sunt q̄dā ꝑuitutes impense ꝑ extorsionē superioris Et est angaria ꝑuitus personarū Perangaria vero seruitus personarū et rerum scꝫ quam quis ꝓprio sumptu vt di. Ray. 1

Appellacio Vtrū liceat per appellacōeꝫ iudiciū subterfugē seu declinare Vide supra Accusacō. §. iiij. Post appellacōem excōmūicacōis sentēcia lata nō valet et si appellans nō ꝓsequat̄ nō ꝓpter hoc sentēcia ꝯualescit tn̄ excōmūicatus noiatim si infra tēpus statutū appellacōem nō ꝓsequat̄ vt debet lapso tēpore debet denūciari ext̄ de sen. ex. Licet li. vi. 1

Apostasia Primo in generali quid est Rx ꝑm Hosti. Ray. et Gof. Est temerariꝰ a statu fidei vel obediencie vel religionis recessus Et dr̄ quasi poststacio idest retrogradacō vel retrograda stacio ¶ Triplex est apostasia scꝫ perfidie qua q̄s recedit a fide Vt iulianꝰ apostata de hac apostasia habet̄. ij. q. vij. nō pt̄ Itē inobediēcie qua scꝫ q̄s t̄nsgredit̄ spōtanea volūtate p̄ceptū superioris Vt adam et eua Gen̄. iij. Similit̄ et q̄ sacris canonibꝫ obedire ꝯtēpnūt de hac. iij. q. vij. Alieni de maio. et obe. Siq̄s Item irregularitatis et hec 1 2

duplex·qua quis recedit a statu clericatus Altera qua recedit a statu assumpte religionis vt di·xlvij·Quemlibet·xvi·q·j·Legi

1 Apostasia secundo scz a fide Sciendum q cum apostata a fide sit hereticus et infidelis ipso iure excōmunicatus est extra de here·ad abolendam Item res talium cfiscantur et sic ipsi amittūt factionē testamenti nec etiam peracta penitencia in pristinū statū redeunt·C·e·l·j·ij et·iij·Et ita debet recipi sicut heretici de quibꝫ ff. hereticus·j·§. xiiij·Qui incipit Qualiter heretici Item sunt infames et repellūtur a dignitatibꝫ et alijs multis de iurisiurā Querelam·vi·q·j·Infames de con·di·iij·Celebritatem C Quid de his qui licet interius sint fideles·tamen ꝓpter timorem faciūt exterius aliquem actū infidelitatis puta reuerenciam ydolis ℞o f·Ray·tales licet non sint apostata·nec heretici tamen mortaliter peccant·quantumcūqz fuerit metus q2 fm Augu·Sancti9 est mori fame quā vesci ydolatico·xxxij·q·iij·Sicut sanctius concor·Tho·secūda scde
2 q·xxiiij·C Vtrum liceat xpiano in aliquo casu assumere hābitum infidelium ℞o fm Wil·posset hoc fieri ex racionabili causa sicut et beatus Sebastianus sub clamide militari cristi militem gerebat absconditum Hoc intelligendum est fm eundem vuil·nisi essꝫ institutum aliquod determinatū signū·ad cognoscendū professores alicuius ydolatrie tunc enim non liceret

1 Apostasia Tercio scz inobediencie Apostasia inobediencia est quando quis obedire cōtempnit precepto dei seu canonū·seu prelatorū et talis infamis efficit et repellitur a testimonio et debet excōmunicari·iij·q iij·Siquis a suo et ix·q·iij·Si autem a nobis Et si perstiterit in cōtumacia debet crescere et pena vt lit·non cont· Quoniam frequēter Si aut redierit et non fuit excōmunicatꝰ recipit cū satisfactione quomā excōmūicati non tenentur satisfacere iniuriam passis Vt dicitur supra Absolucio·iij·§·iij·

1 Apostasia Quarto scz ab ordine clericatꝰ Talis apostasia fit multipliciter Primo scz dimittēdo tōsurā coronā vl habitū clericalē·xx·q·iij·c·j·ij·et·iij·Ext e·c·j et·iij· Itē accipiēdo vxorē Ext de cle·coniu·Ex parte Itē dūtēdo se ad negocia secularia de vi·et ho·cle·Exiis et de sen·ex· In audiēcia et·c·Per pēdim9 Et tal si est in sacris interim ab accusacōe et et testimonio tamēqz infamis repellit·ij·q·vij· Aliem iij·q·iij·Beatus Item interim ad dignitatem vel ordinē promoueri non potest·xvi·q·v·Legi·l·di·c·vltimo Itē si ad monitꝰ se nō correxerit est deponēdꝰ·xxi·q·iij·Sme et·c·Precipim9

Item interim caret priuilegio clericali ita ꝙ cũ verberans non incidit in canonem Hoc tamen intelligas si post trinam ãmonicionẽ episcopi se non correxerit vel sediciomb⁹ et enormitatib⁹ se immisceat extra e. ti. c. j. de sen. excon. Cũ nõ ab homine ¶ Nui primam tantũ tonsurã accepit. vtrũ possit eam deserere R° licet per antiqua iura videatur esse prohibitũ hodie tamen deserẽ pt̃ tam de ꝯsuetudine quam de iure extra de cohi. cle. et mul. c. vltimo ¶ Clericus in minoribus perdit priuilegiũ clericale si transiuerit ad actũ. prorsus ordini ꝯtrariũ Puta factus est bigam⁹ vl miles aut exercuit seua. puta. recepit ministeriũ occidẽdi vel mutilandi. aut aduocandi in causis criminalibus vt di. lxxxiiij. Nuisquis Item perdit si nullo mõ vult viuere clericaliter quod per tria potest patere Vno modo si sic contrahit. sic conuenit et conuenitur sicut laycus vadat in exercitum talliatur et sustinet alia onera laycorum Secundo modo Si tercio ammonit⁹ nolit ad clericatum redire Tercio si ꝯuentus coram ecclesiastico Judice excipit se. de foro seculari. vel alias in iure ꝯfitetur ꝙ non vult viuere clericaliter Si vero contraxit cum vnica et virgine nõ omnino perdit priuilegiũ Vide de hoc .j. Clericus. ij. §. iij. et seq̃n. ¶ Cũ clerico qui existẽs in sacerdocio de facto duxit vxorẽ si ad clericatũ redeat potest ep̃s dispensare ext̃ Nui cle. c. j. et. ij.

Apostasia Nuinto scz a r̃eligione hmõi apostasia fit per temerariam dimissionem habitus cũ assũpcione secularis vite non tamen debet iudicari apostata siue fugitiuus etiam si diu ad longinqua vagetur nisi postquam sic viuit ꝙ animũ redeundi deposuisse se ostendit ff. de re. mi. l. Desertorem. §. Emansor tamẽ per solã temerariam dimissionem habitus excõmũicatus est. ext̃ ne cle. vel. mo. c. vt periculosa. li. vi. Nd si redierit recipietur in monasteriũ ſm ꝙ in regula ꝯtinetur hoc dico si monasteriũ regulariter viuat alias in discrictius monasteriũ cũ vsu fructu rerum quas obtulerat priori monasterio que res postea ad primũ monasteriũ redibunt. xxij q. j. Siqua et. c. Siquis rapuerit. xvj. q. vi. de lapsis. xviij. q. j. c j. Alij dicũt ꝙ res simpliciter erunt monasterij secũdi quod si nullũ monasteriũ vult eum recipere dic vt infra Religio. j. §. vltimo vel. viij. ¶ Cuius sunt bona que monachus apostata acquisiuit R° Si abbas voluerit eũ recipẽ vel neglexerit eũ reuocare et sic decesserit denegabit̃ monasterio bonorũ repeticio ex quo maliciose denegauit alimenta. ext̃ de infan. et lang. c. j. lxxxvij. di c. vltimo et ꝑtinebũt bona illa ad scd̃m monasteriũ si ingrediat̃ alias ad ep̃m Et hoc intelligendũ si ꝯuentus tot⁹ in hoc deliquit

alias delictū persone non debet redundare in dampnum ecclesie xvi·q·vi· Si episcopum Si vero non renuit eū recipere· tūc quicquid acquisiuit suo monasterio acquisiuit sicut seruus dño ·xviij·q ij· Abbates ff· de acqui· re· do· li· Etiam Eundem casum ·v· de infra Religio ·j·§·viij· ¶ Monachus fugitiuus si non vult redire vel habitū reassumere debet capi et sub graui custodia carcerari ext̄ de apost· A nobis

3

1 Aqua benedicta Vtrū aqua benedicta sit sacramentū R° ſm Tho· in·iiij·di· ij· non· sed est sacramentale quasi quedam disposicio ad sacramentū Non enim ordinat̄ directe ad remediū pr̄andū sed remouendū perhibens Vñ fligat demonū nequicias et venialia et omne qd̄ effectū sacramentoꝝ pt̄ impedire et vt dicūt De· et Al· Remissio venialiū q̄ fit per aspersionem aque benedicte non fit ꝑ modū sacramenti sed per modū meriti Vnde vt dictū est non est sacramentū

2 ¶ Quid cu aqua nō benedicta apponitur aque benedicte R° ſm Tho· in·iiij· di· ij· totū est benedictū Virtꝰ enim q̄ acquisita est aque benedicte peruenit ad aquam additā Item dicit pe· sic et etiam ꝯtingit de oleo non ꝯsecrato vt habes ·j· Oleū ·§· iij·

1 Arbiter cum ab vno de pluribꝫ arbitris vel iudicibus aliis p̄sentibꝫ et mandañ· scripta sentencia recitat̄ ꝓinde est ac si ab omnibꝫ esset recitata· oportet aut̄ vt q̄ recitat non vtatur verbis singularibꝫ sed pluribꝫ dicendo Nos tales arbitri vel iudices ꝓnunciamꝰ Nisi in arbitris super electione q̄ debet fieri ab vno vice oīm vt de sen· et re· iudi· Cum ab vno li· vi· de hoc vide ·j· Electio· ij·§·v·

1 Archidyaconꝰ Nd̄ est officiū eiꝰ R° ſ·Ray· c̄ca officiū archidyaconi papati vel decani fere q̄t sūt ecclie tot sūt ꝯsuetudines De ꝯsue· Cū olym in fi· de excess· prela· Ad hec Si tñ vis scire quid iura dicūt de talibus vide·xxi·di· cleros et·xxv·di· Per lectis et ext̄ de offi· archi· per totum

1 2 Archiep̄s a quibꝫ et vbi debeat ꝯsecrari vide ·j· Consecc̄io·j·§· penl̄· et vlt̄· ¶ Arhiep̄s nō pt̄ cōpellē subditū sui suffraganei ad suscipiēdas cōmissiones eiꝰ in causis nisi sit ꝯsuetudo vt de fo·com·Romana li·vi·et ext̄ de offi·ordi·pastoral̄ Sup quo·c·dicit Nosti q̄ cū ep̄s subsit Archiep̄o qꝛ pinguiꝰ ius ht̄ in eū quā in subditū ipsiꝰ pt̄ archiep̄s episcopum cogere vt compellat subditum ad suscipiendum· et si episcopꝰ infra certū tempus assignatū sibi hoc facere neglexerit

neqꝫ aliquod iustū impedimentū pretenderit demū poterit cogē
vtrunqꝫ ar. Extra de offi. or. Quanto in fi. et. c. Irrefragibi
li. §. excessus ꝯcor. Bern. et Gof. Eciā si ab episcopo appellatū
fuerat sed hic est sciendū ꝙ iure nouo Archiepiscopus causas
que per appellacionē vel alio iure metropolitico deferuntur ad
ipsum non potest audire seu cōmittere alibi quam in sua ciuitate
vel dyoc aut in eis in quibꝫ appellatū extitit vel cause ipse ꝯsistūt
nisi aliud sibi cōpetat de consuetudine ext̄ de offi. ordi. Vt litigan
tes li. vi. ¶ Archiep̄s non habet iurisdictionem in subditos suf- 3
fraganei nisi in quibusdā casibꝫ qui notant̄ ext̄ de offi. ordi. Pa-
storalis Primo quidam cū deuiant in diuinis officijs a ꝯsuetudine
metropolitane ecclesie. xij. di. De his Item quando subditus ep̄i
deliquerit in dioc̄ Archiepiscopi vi. q. iij. Placuit In hoc enim
casu efficitur aliquis de iurisdictione cuiuslibet alterius Itē si ha
bet predium in dyocisi sua de fo. com. c. vltimo et ille casus etiā
pertinet ad quemcūqꝫ alium Item si causa defertur ad eum ꝑ
appellacionem extra de offi. le. c. j. de offi. or. duo. Item cum
absolutus ab Archiepiscopo non vult parere episcopo extra de
offi. or. Adreprimendam Item si criminalis causa sit inter epi
scopum et clericum suū debet deduci ad synodum in qua preest
Archiep̄s sexta. q. ij. c. j. Item si clericus habet ciuilem causam
contra episcopum suū scd̄a. q. j. Si clericus Item quando episco
pus est negligens in eo ꝙ facere debet. ix. q. iij. Cum simus extra
de sen ex Per tuas et de appel. Nua fronte Item quando de-
functo episcopo ecclesia ydoneos clericos non habet. xij. q. ij.
Non liceat Item cum euidens est sentenciam episcopi esse in iu-
stam de appel. Sollicitudinem Item cum visitat prouinciam de
prescrip. cū ex officij et de censi. Sopite et c. Cū nuper ¶ Per
solam vacacionem episcopalis sedis non Archiepiscopus Sed ca
pitulum supplet vices episcopi de suplen. ne prela. Si episcopus
et c. Ecclesie libro sexto Similiter si episcopus sit exconmūicatus
de sup. ne prela. Romana aut captus a paganis vt in c. Si ep̄s
¶ Sed nunqd Archiepiscopus potest ecclesie cathedrali vacan 4
ti dare visitatorem seu administratorem ℞ non nisi forte capitu
lum in spiritualibus vel temporalibꝫ negligenter vel male admi
nistraret tunc enim vocato capitulo et cause super hoc cognicio
ne p̄missa visitatorē seu administratorē poterit deputare q̄ quā-
uis habeat admistracōem legittimā in sp̄ualibꝫ et tp̄alibꝫ nō tn̄ il
la beneficia que ad solam collacionem pertinent episcopi cōferre
potest si ab alio quam a Romano pontifice fuerit deputatꝰ ext̄
de sup. ne. prela. Ecclesie li. vi. ¶ Archiepiscopus potest suam
prouinciā visitare licet non sunt eius suffraganei negligentes

et iterare visitacionem · et procuraciones recipere non obstante contraria consuetudine · et dū visitat ēps potest cōfessiones subdito rū Suffraganeorū audire absoluere et penitencias iniungere extra de cen · et exac · perpetuo li · vi · Sed vtrū possit aliquid recipe vide ff · Visitacio · §· ij · et · iij · et ibi habes plura de eius visitacione · §· j · et · iiij · ¶ Archiēps potest cōciliū celebrare irrequisito primate vide de hoc di · xcij · Si quis episcopus vacans in fi · et · ix q · iij · c · ij · et · iij · ¶ Archiepiscopꝰ trānsiens per queuis loca suffraganee potest facere ante se crucē portare · benedicere populo in Pontificalibus celebrare et hmōi Similiter et ēps etiam in locis exemptis siue dyocesis ext̄ de priuile · Archiepō in Cle ·

A Rra siue Subarracio Arre dicuntur annulus pecunie vel res alie date sponse quarum datio Subarracio vocatur precipue quando fit per annuli immissionem que in vulgo desponsacio dicitur et si quod fiet inter sponsum et sponsam non dico contrahuntur sponsalia sed presumit̄ promatrimonio nisi phibetur contrariū vel essꝫ cōtraria consuetudo seu repugnaret etas vt no · ext̄ de despon · impub · Tue Si vero fiant a parentibꝫ tūc sola sponsalia contrahuntur vt ibi dicit̄ et hoc intellige per modum quo sponsalia a parentibꝫ contrahi possūt vide ff · Impedimentū · xiij · §· fi ¶ Arre sponsalicie nō secuto matrimonio debent restitui hoc modo si matrimoniū non fuit secutū absqꝫ alterius culpa vt ꝓpter superuenientem mortem vel religionis ingressū vel hmōi restitui debent arre simpliciter Si vero nō fuerit secutum matrimoniū ꝓpter culpam dantis · perdit arram aliter arras Si ꝓpter culpam recipientis restituat eas in duplum C · de sponsalibꝫ · l · arris et · l · fi · et de hoc vide ff · Sponsalia · §· xij · qui incipit in quibꝫ arra Arrogacio vide supra Adopcio

A Rs de arte notoria vide infra · sortilegiū · ij · §· j · de artificibꝫ facientibꝫ et vēdētibꝫ gladios et balistas venena taxillos · aleas · et serta et hmōi vide ff · Negociacio · §· v · et sequē ·

A ssisinis Assisini fuerūt et forte adhuc sunt quidā infideles · qui ex quibusdam falsis opinionibꝫ quibꝫ fuerīt enutriti · de facili mittebantur ad occidēdū quēcūqꝫ cristianū · non curantes si ob hoc ipsi occidendi essent contra quorum pestem statuit Inno · iij · Nō quicūqꝫ princeps vel prelatus Vel alia persona aliquem cristianum per Assisinos interfici fecerit vel mandauerit q̄nquā nō fuerit subsecuta mors

et qui Assisinos receptauerint defenderint seu occultauerint. non solum excōmūicacionis. sed et deposicionis incurrūt sentencias ipso facto. sed sint etiam cū omnibus bonis suis cristianis expositi et perpetue diffidati Ita q̄ ex quo de predictis vel aliquo ipsorum probabilibꝫ ꝯstiterit documentis. nulla alia ex cōmūicacionis. deposicionis. seu diffidacionis sentēcia requirat̄. sed beneficia taliū ꝑ illos ad q̄s ꝑtinet collacio libē cōferant̄ de homi. Pro humano. li. sexto

Astucia ſm Tho. secunda scde. q. lv. dr cum quis ad ꝯsequendū aliquem finem bonū vel malū vtit̄ nō veris vijs sed simulatis et apparentibꝫ Non enim oportet etiam vijs falsis et simulatis ad finem bonū peruenire. sed veris vijs vnde Astucia etiam si ordinetur ad bonum est peccatum. ij. ad Cho. iiij. Abdicamus occulta dedecoris nō ambulantes in astucia neq; adulterantes verbum dei Aliquando aut̄ ꝓpter similitudinem recipitur in bono Prou. j. Vt det̄ paruulis astucia ꝫ ꝓprie accipit̄ in malo Sic ec̄ phs dic̄. vi. Ethi. De dolo aut̄ et fraude q̄ sūt ꝓpinq̄ astucie Vide .j. Dolꝰ et .j. Fraus

Auaricia et cupiditas. Vtrū sint pctm Rº ſm Tho. secunda secunde. q. xviij. Sic Nam bonū hominis circa exteriora oportet q̄ ꝯsistat in quadam mensura. scꝫ vt querat habere exteriores diuicias ꝑ vt sūt necessaria ad vitā eius secundū suā ꝯdicionē et ideo in excessu eiꝰ mensure ꝯsistit peccatū. dū scꝫ aliquis ꝯtra debitū modum vult eas Vel acquirere vel retinere Quod pertinet ad racionē auaricie. q̄ diffamat̄ essē immoderatus amor habendi ¶ Sed vtrū sit mortale Rº secundū Tho. vbi supra Auaricia pt̄ accipi dupliciť Vno modo q̄ aliquis iniuste accipiat vel retineat res alienas qd̄ pertineat ad rapinā vel furtū et sic ex suo genē est pctm mortale Cōtingit tn̄ in hoc casu. q̄ est veniale ꝓpt̄ impfectionē actꝰ sic̄ de furto dr .j. furtū. §. iiij. Alio modo potest accpi Auaricia secundū q̄ importat inordinatum amorem diuiciarū. q̄ si in tantū crescat q̄ preferat̄ caritati vt scꝫ ꝓpter amorem diuiciarū aliquis nō vereatur facē ꝯtra amorem dei et ꝓximi et sic erit pctm mortale Si aut̄ inordinacio amoris in hoc sistat. vt scꝫ hō quāuis superflue diuicias amat Non tamē preferat earū amorē amori diuino. scꝫ. q̄ ꝓpter diuicias non velit aliquid facere contra deū et ꝓximū sic est peccatū veniale Auarus siue cupidus ordinari non debet Vide de hoc .j. Ordinandus. §. ij.

Baptismus primo quantum ad substanciam et
formā Quid est baptismꝰ Rꝰ est ablucio facta
sub prescripta verborum forma Vt ponit ma-
gister Sentenciarū in · iiij · di · iij · vel quasi Eod
modo ꝑm Augustinū Baptismus est tinctio in
aqua verbo vite sanctificata De cuius substan
cia sunt tria scz materia elementi forma verbi
et intencio ministri copulans formam materie Vnde Augustinus
Accedat verbum ad elementum et fit sacramentum ·j· q ·j· De
trahe ¶ Baptismi forma hec est Ego te baptiso In nomine pa
tris et filij et spiritussācti ext̄ · De bap · c · j · Sed quid si mutetur
hec forma Rꝰ ꝑm Tho · in · iiij · di · iij · Nulli enim licet mutare quā-
tum ad id quod est de essencia forme et si mutatur nichil agitur
et ꝓpter hoc culpa incurritur Si aut̄ aliquid quod pertinet ad for
mam ex sola determinacione ecclesie mutatur nichilominꝰ est sa-
cramentum sed culpa incurritur Vnde ab Apostolis qui baptisa
bant in nomine cristi non fuit mutata forma quātū ad intellectū
verborum quia in cristi nomine tota trinitas intelligitur sed so-
lum quantum ad vocem nec hoc ipsum potuissent nisi ex familia-
ri ꝯsilio spiritussancti Racio autem mutacionis fuit vt nomē cri
sti amabile redderetur et hoc etiam nunc ecclesia posset si specia
le preceptum a spiritussancto haberet non autem ꝓpria auctori-
tate Vno modo sic dicendo non esꝫ baptismus quamuis quidem
contrarium dicant Quid si dicatur in nomine trinitatis non est
baptismus quia nō exprimuntur ipse persone sed solum numerus
personarum Similiter etiam non est baptismus In nomine ge-
nitoris et geniti et procedentis ab vtroqꝫ quia genitor non sig-
nificat personam patris scz ipostasim subsistentem aliter sicut
ipostasi subsistentem sed per modum actus et ideo non est eadem
significacio Et eadem racio est de alijs quamuis autem non sit
eadem vox in greco et in latino tamen est eadē significacio Vn-
de et in qualibet lingua illa pertinent ad formam que principa-
lius sunt instituta ad significandum illas personas ¶ Quid si ver
ba corrupte proferantur Respondetur secundum Tho · in · iiij
distinctione tercia aut hoc facit aliquis ex industria et sic nō vi-
detur intendere quod ecclesia intendit Vnde non est baptismus
Aut facit ex ignorancia vel ex defectu lingue et tunc si tanta est
corrupcio ꝙ omnino auferat sensum non est baptismus Si vero
sensus remaneat erit baptismus vt dicēdo p̄rias et filias 2c̄ vt ha
betur de con · di iiij · Reti lerūt et hoc precipue accidit scilicet ꝙ
sensus non mutatur quādo fit corrupcio in fine ꝫ mutacio ex par
te principij variat significacōem et ideo non est baptismus

¶ Quid si aliquid subtrahatur Rº ſm Tho. in. iiij. di. iij. Si id qđ 8
subtrahitur fit de essencia forme non est baptismꝰ et qui sic bap
tisat grauiter peccat vel si subtrahatur inuocacio triũ persona-
rũ. vel actus expressio. vel expressio persone baptisate Sed ex-
pressio persone baptisantis. non est de forma quantũ ad necessita
tem sacramenti. sed quantũ ex institucione eccelesie et ideo si ob
mittatur. ego. erit baptismus sed peccat obmittẽs ¶ Quid si ali- 7
quid addat̃ Rº ſm Tho. vbi s̃ Duo hic ꝯsideranda sunt Primũ
est ex parte addentis quia si aliquid adderet intendens id esse de
forma. quasi volens nouũ ritũ adducere. ꝯstat ꝙ nõ intẽdit ꝓfer
re formam qua vtitur ecclesia et ita nõ faceret quod ecclesia fa-
cit. quare non eſſ baptismꝰ Secus aut̃ eſſ qui ex aliqua causa ad-
deret vt ex deuocione quadam Secundum aut̃ est ex parte eius
qnod addit̃ quia si est corruptiuũ forme non est baptismus. sicut
si dicatur In nomine patris maioris et filij minoris corrumpitur
fides quam forma profitetur Si vero quod additur. non est cor-
ruptiuũ forme sicut si additur et beate marie ꝓbabilibus videtur
ꝙ esset baptismꝰ ¶ Quid si fiat aliqua interrupcio Rº ſm Tho. 6
v̄. s̃. si sit tanta ꝙ intercipiat intencionẽ baptisantis non erit bap
tismus sicut si dicatur In nomine patris et interponat̃ longa fa-
bula et postea dicatur et filij Si aut̃ fiat parua interrupcio. vtpu
ta verbi non corrumpentis formam. vt si dicatur In nomine pa-
tris omnipotentis aut interrupcio silencij aut thussis aut hmõi
quod intencionẽ nõ discontinuet erit baptismꝰ ¶ Quid si fiat t̃nſ 1
posicio Rº ſm Tho. vbi supra Si est talis transposicio ꝙ mutet
intellectũ. non fit baptismus vt si dicatur in nomine patris bapti
so te et filij et spiritussancti Secus si non mutet intellectũ. vt in no
mine patris et filij et spiritussancti baptiso te Alij dicunt ꝙ qua-
litercumqꝫ mutetur ordo verboꝝ non videtur intellectus muta
ri et erit baptismus De Forma verborum qñ plures baptisant
simul vel plures baptisãtur Vide .j. Baptismus. iij. §. ix. aliter si.

Baptismus Secundo quo ad materiam Vtrum aqua 1
permixta possit esse cõueniens materia baptismi Rº
ſm Tho. in. iiij. di. iij. Permixtio potest esse du-
plex Vna que tollit speciem sicut quando per alteracionẽ transit
in aliam speciem. vt per putrefactionem aliquam Vel digestio-
nẽ t̃nsit in vrinã aut etiam per addicõem tantã alterius liquoris
qđ soluant̃ species aque sicut si parũ aque multo vino admisceat̃
Alia permixtio est que non tollit speciem aq̃ sicut quãdo alterat̃
aqua ſm aliquod accidẽs aq̃ et manet species vt aqua calefacta

vel quando addit aliquid aque quod illi non cōmiscetur sicut si aliqua solida ponātur in aqua Vel si sit cōmiscibile sicut aliquid humidum quod est tam parue quantitatis quod in aquā penitus cōuertit In aqua igit primo modo permixta nō potest fieri baptismus quia iam non est aqua Impermixta Secundo modo potest fieri baptismus Vnde in aqua maris bene potest fieri similiter in lixiuio et in aquis sulphureis et in alijs que extranea per quā transeunt non mutantur in aliam speciem ¶ Vtrum baptismus aque possit in aliquo suppleri Rñdetur sm Tho. et De. qđ sm legē cōmunē non potest in paruulis suppleri cum non possint habere vsum liberi arbitrij Sed si pro christo occiderentur pie creditur quod saluarentur sine baptismo In adultis aut potest suppleri per baptismū flāminis siue contricionis et per baptismū sanguinis idest martirij et Hoc intellige quando est articulus necessitatis non ex emptus religionis Idem Tho. in. iiij. disti. iiij. ¶ Prohibitum est ne fiat baptismus nisi cum crismate nouo sez illius anni preterquā in necessitate mortis et punitur Sacerdos si contrarium fecerit De con. di. iij. Siquis de alio Idem intelligendum est de confirmacione et tanto magis quanto confirmacio minoris necessitatis est quam baptismus ar. de. sen. ex. Nuā li. vi.

Baptismus tercio quo administrum debitus minister baptismi est Sacerdos sm omnes theologos Sed in necessitate quilibet potest baptizare vir siue mulier ordinatus et non ordinatus fidelis et infidelis dūmodo habeat intencionem baptizandi et seruet formam ecclesie Vñ etiā si non credat sacramentū baptismi neqz aliquid spirituale ibi fieri Dūmodo in genere intendat facere quod ecclesia facit baptismus est Sed tamen simplex Clericus non debet baptizare presente presbitero. neqz laycus presente clerico neqz mulier presente viro Probantur hec De con. di. iij. Mulier et. c. Romanꝰ et. xxx. q. iij. Super quibus Idem Tho. iij. parte q. lxvij. ¶ Vtrū baptismus possit tradi a malis ministris Rñdetur sm Tho. secūda secunde qꝫ sic quia bonitas ministri nō est de necessitate Sed de congruencia Idem Pe. Vnde Augꝰ. dicit Nō per ebriosum homicidam etiam qꝫ quēcumqz malū datur baptismus et baptizatis totus baptismi effectus confertur Idem Al. et Tho. in. iiij. di. v. Nuid si sacerdos nolit baptizare nisi dato sibi solario vel precio aliquo Rñdetur sm De. Tho. in. iiij. di. v. A tali licet aquam emere pro baptismo etiā si aqua consecrata est Sed nō licet qꝫ baptismo dare pecuniā nec qꝫ se qz in tali casu sufficit baptismꝰ flammis nec qꝫ alio qz nō sunt faciēda mala vt euenīat bona ad. ro. iij

ꝺ̄ñ in casu necessitatis ille qui gerit curā pueri licite potest bap
tisare Vel a quocumq; alio facere baptisari vt ponit Tho. sed a
sede·q·100· ¶ Vtrum malus minister peccet mortaliter baptisan
do ℞ō ꝑm ꝓdi· et tho· vbi supra Aut baptisat cum solempnitate
et vt minister ecclesie et tunc peccat mortaliter si peccatum re-
colit nec penitet aut baptisat in articulo necessitatis sicut vetula
baptisaret et tunc non peccat ¶ Vtrū qui scienter suscipit bap-
tismū a malo ministro peccet mortaliter ℞ō ꝑm ꝓdi· et Tho· vbi
supra Si malus sit minister et precisus ab ecclesia suscipiēs a tali
scienter peccat nisi in articulo necessitatis in quo recipere posset
a quocunq; heretico sed sine necessitate nec ab heretico excōmu
nicato nec suspenso recipi debet Si autē non est precisus nō peccat
suscipiens ab eo nisi forte per accidens videlicet si hoc ipso ꝑ hoc
faueat ei fouendo eum in peccatis ¶ Vtrū melior sit baptismus
qui ofertur a bono ℞ō ꝑm Tho· in· iiij· di· v· equalis est abutroq; c
quantū ad substanciales effectus sed tamen cum effectu princípa
li potest aliquid plus ofersi ex merito baptisātis sed hic effectus
accidentalis est Idem ꝓdi· ¶ Vtrum angelꝰ possit baptisare ℞ō
ꝑm Tho· vbi s̄ Angelo bono ex officio quidem non opetit bapti a
sare nec ecclesiam ofecrare ꝓtest tamē ex speciali mandato dí
et quia nunquā vsurpat sibi alienū officiū ideo si sciatur esse bo-
nus angelus qui baptisaret non esset quis baptisandꝰ neq; eccle-
sia reconsecranda vt de ecclesia sancti Michahelis factū est Ma
lo autem angelo idest ꝺyabolo potestas baptisādi cōpetere non
potest neq; ex officio nec ex speciali mādato nō enim potest esse
mminister salutis sed pumcionis Vñ semp presumendū essꝫ qꝺ nō fa
ceret intencione baptisādi sed decipiēdi Vnde nullo modo potest
¶ Verum in baptisante requiratur intencio ℞ō ꝑm Tho· in· iiij· e
di· vi· qꝺ sic Sed quando ꝓferret verba et non assit intencio ac-
tualis dūmodo prius intenderit et otraria intencio non interueni
at sufficit ad baptismū Et ex his patet qꝺ furiosus et ebrius quā-
do omnino vsuracionis carent· baptisare non possūt quia nō pos
sūt habere intencionem ¶ Vtrum plures possint baptisare vnū ꝑ
℞ō ꝑm Tho· in· iiij· di· iij· et in· iij· parte q· lxvij· qꝺ possint dū-
modo quilibet intendat totū facere Similiter et vnꝰ plures fil
baptisare potest dūmodo intendat omnes baptisare non tñ debet
fieri sine magna necessitate et quidem cum plures baptisant Si di
cant nos baptisamus· non est baptisatus Sed quilibet debet di-
cere Ego te baptiso quando autem vnus baptisat plures dicēs
ego baptiso vos baptismus est Sed de hac materia vide ꝑ· Bap
tismus quarto· ꝙ· iij·

1 Baptísmus quarto quo ad ſuſcipiẽtes ¶ Vtrũ omnes teneantur ad baptiſmũ Rñdeẽ ſm Tho. in. iiij. di. vi. quílibet teneẽ etiã in vtero matris ſanctificatus ꝓpter tres raciones Primo quidem ꝓpter acquirendum caracterem quo annumereẽ populo dei et quaſi deputeẽ ad percipienda diuina ſacramenta Secundo vt per baptiſmi percepcionẽ paſſioni criſti etiã corporaliter ꝯformetur Tercio ꝓpter bonũ obediencie. quia preceptum de baptiſmo omnibus datum eſt

2 ¶ Vtrũ puer in vtero matris exiſtẽs poſſit baptiſari Rñdeẽ ſm Tho. in. iiij. di. v. nõ poteſt quia talis oso notus eſt nõ eccleſie nec ſubici poteſt operacioni miniſtrorũ eccleſie Vñ Aug⁹. d. ꝙ ſicut qui non vixerit non pt mori Ita qui natus non fuerit non poteſt renaſci Nõ aũt debet mater ſcindi vt puer poſſit naſci et baptiſari quia ſm Apoſtolũ Nõ ſunt facienda mala vt eueniant bona debet aũt ſcindi ſi iam defuncta eſt vt. ff. de moffícioſo teſtamento. l. poſtumus Quando aũt apparet aliquod mẽbrum Et non eſt plene natus exſpectanda eſt totalis egreſſio niſi periculũ mortis timeat Nam in tali periculo egreſſa parte principali ſcilz capite baptiſari debet Secus aũt de alijs partibꝫ ſcz manu vel pede quamuis nõ noceat ſi ille partes aſpergãntur aqua baptiſmali quia diuina miſericordia nõ eſt artanda Et ſi poſtea plenarie naſcatur. non eſt rebaptiſandus ſm quoſdam ſed nichil periculi accidit ſi ad cautelam baptiſaretur ſub hac forma Si non eſt baptiſatus ego te baptiſo ¶ Quid fiet cũ naſcitur monſtrum Rñdeẽ

3 ſm Tho. in quolibet Aut certum eſt ꝙ habet duas eſſe raciones les animas Aut non certũ eſt autum. ſi duo ſunt capita et duo colla et duo pectora quia erunt per conſequens duo corda et ſic baptiſandi ſunt vt duo et quamuis preſumatur ꝙ plures poſſint ſimul baptiſari Dicendo ego baptiſo vos tucius eſt tamẽ eos baptiſare ſigillatim Si vero dubiũ eſt. vtrũ ſint due anime tunc primo baptiſandus eſt vn⁹ et poſtea pt alter dubie baptiſari Sic ſi

4 nõ es baptiſatus ego te baptiſo ¶ Vtrũ in eo qui eſt baptiſand⁹ requiratur intencio et voluntas Rñdeẽ ſm de. ſuſcipiencijũ baptiſmũ tres differencie ſunt Quidam enim nũquã habuerũt vſum racionis vt paruuli et perpetuo furioſi et in his volũtas non requiritur Quidam vero aliquãdo habuerũt licet tũc non habeant et in his in neceſſitate ſufficit antecedens voluntas Itaqꝫ amentes et dormientes Si añ furiã vel dormicionẽ habeant otrariã volũtatem non recipiunt ſacramentum Si aũt habuerũt ꝓpoſitum et hoc per aliqua ſigna innotuit tunc in articulo neceſſitatis debet baptiſari furioſus etiam ſi contradiceret Si tamen neceſſitas non ſit debet exſpectari lucidum interuallum. vel dormientis vigilia

Nuidam vero habent vsum racionis cum baptisantur. In his requiritur contricio et deuocio ad percipiendū rem sacramenti. et intencio et voluntas ad percipiendū sacramentū nec tamen requiritur voluntas absoluta suscipiendi quod ecclesia ofert Sed quādoqz sufficit voluntas coacta Et si fit coactio sufficiēs et ex toto ab extra Vt cum aliquis reclamans immergitur violenter talis nec sacramentū nec rem sacramenti suscipit Si autem fit coactio inducens sicut minis et flagellis Ita q̄ ipse pocius eligat baptismum suscipere quam talia pati suscipit sacramentū Sed non rem sacramenti Idem Tho. in. iiij. di. iiij. et. vi. Similiter et Albertus et Ala. Sed et hec ipsa probantur. xlv. di. de Judeis et extra. de bap. et eius ef. Maiores circa fi. ¶ Vtrū in eo qui debet baptisari requiratur fides R° s̄m Pe. In paruulis et naturaliter stultis. et hmōi qui per se non possūt credere. nō requirit̄ fides ꝓpria sed sufficit aliena In alijs vero requiritur fides ꝓpria. non quidē ad suscepcionem sacramenti. quia etiam sine ea recipiunt caractarem. sed quantū ad suscepcionem rei sacramenti. i. gracie Idem Tho. in. iiij. di. vi. ¶ Baptismus iterari non debet. j. q. j. Nd quidem Pena autem iterātis s̄m leges est de capitacio. C. Ne sāctū baptismū le. j. Secundū vero canones nō possuut promoueri siue scienter baptisati sint siue ignoranter Et postquam sciuerūt ratum habuerunt di. l. Confirmandum Alij vero qui ignoranter rebaptisati fuerint vt infantes vel coacti absoluti possunt promoueri. s̄m quosdā de iure s̄m alios vero quod tuci⁹ est dedispēsacione de con. di. iiij. Eos Item clerici iterantes baptismū deponendi sunt ar. In dicto. c. Eos et. c. Nui bis Layci vero excōmunicandi et pena plectendi grauiori vt ibi Sed si dubitetur Vtrum aliqnis baptisat⁹ fuerit. baptisetur hijs verbis p̄missis Nō te baptiso. sed si non es baptisatus. ego te baptiso ꝛc̄ ext̄ De bap. c. j. ¶ Cum iudeus vel paganus petit baptismū An statim baptisandus sit R° si periculū est in mora vt quia baptisādus timet ne alij infideles si h̄ sēserint eū interficiāt. vel eū aliter impediant. Ideo quāticici⁹ fieri poterit est baptisand⁹ De conse. di. iiij. Ne qd̄ absit Sed si periculū nō imminet tūc vel per octo mēses vel t̄mino arbitrario poterit differri et inter cathecuminos teneri De conse. di. iiij. Judei et. c. se. Et de hac dilacōe habes .j. Baptism⁹. v. §. ij. ¶ Nuid si q̄s nō baptisa. ꝓmoueat̄ in sacdotē et ep̄m et postmod̄ celebrat et mltos ordinat R° s̄. Tho. in. iiij. di. xxiiij. Nō baptisa. nullū ordinē recipē pt̄. nec ec̄ ofice nec absoluē nec ec̄ ordi. tn̄ pie credi poss̄ q̄ q̄ntū ad vltimos effect⁹ sacmētorū sūm⁹ sacdos. i. xp̄s supplēt defectū et q̄ n̄ ꝑmittēt h̄ ita latē q̄ ex h̄ piculū ecclie euenīe poss̄ De fictis accidētib⁹ ad bap. habes .j. Bap. vij. §. ij.

1 Baptismus quinto quo ad tempora Vtrum aliquod tempus determinatū sit ad baptismū Rx° ſm Tho · in iiij · di · vi · In baptismo duo ꝯsiderant̄ scz substācia sacramenti et quantū ad hoc nō est aliquod determinatum tempus ymo quolibet die et hora baptismus potest celebrari Aliud est solempnitas et quantum ad hoc Ecclesia habet duplex tempus scz sabbatum Pasce et sabbatum Penthecostes

2 ¶ Vtrum baptismus debeat per aliquod temp⁹ differri Rx ſm Tho · in · iiij · di · iiij · magis est laudabile ꝙ puer quācici⁹ pt̄ fieri baptisetur ꝓpter tria Primo quia interim mori poss̄ et dampnaretur Secundo quia demones non habent tantā potestatem in baptisatis Sicut in non baptisatis neqz quantū ad nocumēta spiritualia neqz quantū ad corporalia Tercio quia in puericia facilius homo inducitur et asuestit in his que sunt cristiane religionis et forcius inheret Adultis autem sicut dicit Tho · in · iiij · parte q · lxxviij · non statim cum conuertuntur est sacramētū hoc cōferendum sed pt̄ differri vsqz ad aliquod tempus Primo quidem ne ecclesia in talibꝫ decipiatur Secundo vt ante baptisinū de fide plenius instruantur Tercio propter reuerenciam sacramētidum in solempnitatibꝫ precipuis scz Pasce et Penthecostes homines ad baptisinū admittuntur Si tamen plene essent instructi Aut si mortis periculum immineret statim essent baptisandi De differētibꝫ aut̄ baptisinū vsqz ad mortē Vide ·j· Ordinād⁹ · §· xx ·

1 Baptisinus Sexto quo ad ritum Vtrum immersio sit de necessitate baptisini Rn̄tur ſm Tho · in · iij · parte q · lxvi · Quando consuetudo ecclesie patitur vl̄ qn̄ necessitas incumbit ꝓpter defectum aque siue ꝓpter periculū pueri de cui⁹ morte timet̄ Vel etiā quia sacerdos nō poss̄ sustentare baptisandū potest sine immersione baptisinus celebrari et etiā sufficit si caput tantū aspergatur Sed immergendi consuetudo laudabilior est similiter et laudabilius ꝙ ter immergatur quod significat fidem trinitatis et triduum sepulture cristi Hec tamen significacio non est de substancia sacramenti tamen grauiter peccaret qui contra cōsuetudinem ecclesie semel tantū

2 immergeret Idem Pe · et Ala · ¶ Quid est de duobus sacerdotibus · si alter sit mācus · et alter mutus vno ꝓferente verba · et alio immergente Rn̄detur ſm Tho · in · iiij · di · vj · non erit bap

3 tisni⁹ Idem Hosti · ¶ Quid significant sacramentalia que fiunt in baptisino Rn̄det̄ ſm Pe · quatuor sacramētalia fiūt ante baptisinū que significant hoc modo exsufflacio et insufflacio significant · spiritus maligni expulsionem et boni introductionem

Salis immissio graciam et sapienciam et a peccatorum putredine preseruacionem Saliue ꝯtactus ad aures et nares sensuū spiritualium apercionem Vnctio oley in pectore et inter scapulas legis dei amorem et deuotam subiectionem Tria quoqꝫ alia signa fiūt post baptismū scꝫ crismacio in vertice que significat cristi graciam in mēte Imposicio cerei que significat fidei et morū claritatē Vestis candida que significat innocencie restitucionē ¶ Vtrum in baptismo vel ꝯsecracōe possit leuare vel tenē qui non est baptisatus vel ꝯfirmatus R° non pt̄ de con. di. iiij. In baptismate Nisi in necessitate quia tunc etiam baptisare potest et de sacrofonte leuare et hunc etiam casum diffuse habes .j. Impedimentū. vi. §. penul. ¶ Religiosis nō licet de baptismo leuare Vide hoc .j. Impedimentū. vi. §. fi. de cathecismo et patrinis et eorꝝ responsis habetur .j. Cathecismus

Baptismus Septimo quantum ad eius effectum Quid sit effectus baptismi R° sm Tho. in. iiij. di. iiij. Paruuli quidem in baptismo mundant̄ ab originali peccato et dantur eis virtutes in habitu sed non in vsu In adultis autem fit remissio omniū peccatorum nō solum originalium sed etiam aliorū et tocius pene nec requirit̄ alia penitencia ꝯcor. Pe. et magister sentenciarū ¶ Vtrum fictio impediat effectum baptismi R° sm Pe. qui fictus est in hoc ꝙ similat se velle ꝯferre vel suscipere baptismū et non intendit effectum eiꝰ impedit Sed qui similat se dispositum interius cū nō sit vel qꝛ nō credit vel quia cum ꝓposito peccādi accedit aut ꝯtempnit sacramentū non suscipit rem sacramenti. i. graciam. sed caracterem suscipit Et vt dicit Augustinꝰ ꝯualere incipit quando fictio veraci ꝯfessione recesserit Et tunc baptismus quidem pcta ante cōmissa delet quo ad culpam et penā Sed cōmissa post baptismū de delet quo ad culpam et hocper accidens quia magis delent̄ virtute penitencie concor. Al. et Tho. xiiij. di. iiij. ¶ Vtrū effectus baptismi equalis sit in omnibꝫ R° sm Tho. quantū ad caracteris impressionem et peccatorum et penarum dimissionem equalis effectus est Sed quantū ad depressionem fomitis et infusionem gracie inequalis est quia inequalis potest esse disposicio voluntatis In paruulis tamen quia equalis est disposicio Et effectus erit equalis concor. Al. et Tho. in. iiij. di. iiij. ¶ Baptismus non tollit irregularitatem bigamie vt .j. Bigamia. §. vi. Sed bene tollit irregularitatē homicidij vt .j. homicidiū. iiij. §. j. in fi.

1 Bellum Primo cōmunicet Ad hoc vt bellum iustum
sit tria requiruntur ſm Thomam secūda secūde q·xl
Primo scz auctoritas principis quia ꝑuata persona
suum Jus in Judicio potest prosequi et intellige prin
cipis siue ecclesiastici · vt quando pugnat̄ ꝑ ecclesia siue principis
secularis · xxiij · q · j · Nuid culpatur et q·ij·c·j· Et ſm Vuil·suffi-
cit auctoritas inferiorū dignitatum ad defensionem sibi subdito-
rum quando quis alias per Judicem se iuuare non potest Secun-
dū quod requiritur in bello iusto est causa iusta · vt scilicet ꝙ illi
contra quos mouetur bellum ex aliqua culpa hoc meruerint Vñ
Aug⁹ · dicit in libro questionum Justa bella debent diffiniri que
vl ciscuntur iniurias si gens vel Ciuitas ꝓlectenda est q̄ vel vin-
dicare neglexerit quod a suis improbe factū est vel reddere qd̄
per iniuriam ablatum est·xxiij·q·ij·dominus Tercio requirit̄ rec
ta intencio qua scilicet intenditur Vt vel bonū ꝓmoueatur Vel
vt malum euitetur Vnde nō licet fieri ex odio et hmōi sed ꝓpter
iusticiam et caritatem vt in predicto c · Nuid culpatur et · c · Mi
litate Sunt et alia duo que ponuntur a quibusdam req̄ri iniusto
bello Videlicet vt non sit persona cui bellare non licet vt Cleri-
cus · xxiij · q · viij · Clerici Sed hoc ꝓpter specialem ꝓhibicionem
vt dicetur ·j· Bellum · ij · §· j · Item vt fiat pro rerum recupera
cione vel patrie defensione et hmōi·xxiij·q·ij·c·j·et hoc reducitur
2 ad iustam causam ¶ Vtrum sine principis auctoritate per ali-
quod particulare bellū liceat iniuriam repellere R° de iure natu
rali potest quilibet vini vi repellere dū tamen incontinenti et cū
moderamine in culpate tutele · i · ꝙ tutela illa moderata et sine
culpa sit nec sit ad sumendam vindictam sed ꝓ pulsandam iniuriā
extra De homici Significasti·ij·circa fi · Et dico propulsandā si-
ue a se siue a socio ar · xxiij · q · iij · Non inferenda et·c·vlti · Et si-
quidem vis siue iniuria fit in personam tūc potest vis repelli pri-
us quam sit illata Nam licitum est occidere insidiantem et eum q̄
vult occidere si aliter non potest quis manus eius euadere ff· ad
legem aquil̄ · l · iiij · et v · Si autem vis inferatur in rebus tūc etiā
et illatam et inferendam licitum est repellere Sed poci⁹ illatam
dum tamen in continenti · i · quantocicius scit vim illatam pri-
us q̄m diūtat ad aliū actū extra De resti · spoli · c · Olym causam
et in prealle c · Significasti Generaliter aut̄ sciend̄ ꝙ ad talia ne
mo tenetur imo ꝑfectius esſz remittere Juxta illud Math·v · Si-
quis te ꝑcusserit in vnā maxillā ¶ Sed vtrū ꝑ bellū vel violēciā
liceat ꝓpri a auctoritate rem iā ablatā vel inuasā recuperare R°
ſm Inno · et Hosti · Si h̄ fiat incōtinēti certe licet vt in ꝓximo · §·
dictū est Si v̄o ex intuallo nō licet imo dz adire Judex raptoris

et eius auctoritate recuperare Nam si aliquis ꝓpria auctoritate
violenter raperet etiam rem suam caderet aut Jure suo et per-
dit eam Nisi forte non posset per Judicem eam ꝯsequi et recupera
re. vt notatur di. j. Jus genciū ¶ Quid si absq; superioris aucto
ritate aliquis dampnificatus accepit de rebꝫ dampnificātis. nū-
quid potest retinere dicēdum est. ꝙ si accepit absq; vicio vtputa
quia inuenit vel alius sibi dedit et hmōi nō peccauit et potest lici-
te tenere absq; ad valorem dampni ff. De cond. indebitis. l. Si
non sortem Nisi forte res que peruenit ad eum fuisset illi a raptore
commodata. C. De commodato. l. Pretextu vel etiam deposita
C. de pos. l. Siquis Nam in hijs casibꝫ non potest retinere Hec in
dubitanter vera sūt in foro Judiciali Sed secundū quosdā etiam
licet talis peccet et pēnitenciam agere teneat̄ Tamen in foro pe
nitenciali non tenetur ad restitucionē In hoc concor. Wil. et vl.
et ad hoc facit ꝙ dicit Tho. de illo qui furtim accepit rem suam
apud aliū iniuste detentam vt habet̄ .j. Depositū. §. vlt. ¶ Vtrū
liceat in bello vti insidijs Rº sm Tho. secunda secunde. q. xl. In
bello iusto licet vti insidijs occultandō ab hostibus ea per que vo
lumus eos impugnare quia ꝓpositū nostrū nō tenemur eis aperi-
re. xxiij. q. iij. Dominꝰ Sed non licet eos sic decipere ꝙ dicat̄ eis
falsum vel non seruetur eis ꝓmissum. xxiij. q. j. Noli. ¶ Qui ha
bet iustum bellum suum facit quitquid capit ab hoste. vel eius ad
iutoribꝫ siue subditis siue alijs quousq; sit sibi satisfactum de omni
dampno et labore et operibus tam suis quam suoꝝ. vel donec ipe
hostis offerat se ad Jus et velit satisfacere di. j. Jus genciū. xxiij
q. vij. c. ij. Si de rebus Vltra hoc aut̄ non debet quid recipere ni
si forte hostis esset talis ꝙ ꝓpter heresim vel aliud hmōi bona sua
essēt per edictum publicata Subditi vero bellāciū iniuste. si in ta-
li bello non prestent dominꝰ ꝯsilium auxiliū vel fauorem. non sunt
spoliandi vel in aliquo puniendi peccata enim suos tantum debēt
tenere auctores ext̄. de hijs que fi. a. ma. Quesiuit. j. q. iiij. c. j
Quod verum est etiam si dominꝰ predictorum in ipso iniusto bello
vtatur rebus ipsorum eis ablatis Similiter non sunt spoliandi cle
rici. religiosi. vel conuersi peregrine. mercatores rustici euntes
et redeuntes. et in agricultura existētes et animalia quibus arāt
et semina portant. extra de treug. et pa. Innouamus. xxiiij. q
iij. Siquis romipetas Porro tota preda q̄ obuenit de bello iusto
dōmini est. et ipse tenetur diuidere subditis secundum propor-
cionem et qualitatem personarum Vt di. iij. Jus militare. et no.
xxiij. q. v. dicat ¶ Quid cū subditus mouet bellū mādante sibi
dño vel sequit̄ eū. nunquid tenet̄ restituere siq̄ ab hostibꝫ recepit
Rº Si bellum sit iustum non tenetur nisi iuxta domini sui edictum

Si vero sit iniustum et ipse scit · tenetur quia plꝰ debuit timere deum quam hominẽ Si aut dubitat vtrũ sit iustũ vel non · iterũ nõ tenetur · xxiij · q · j · Quid culpatur in fi · Excusaẽ enim ꝓpter obediẽciam dñi sui · licet dominꝰ peccauerit si forte male precepit ¶ Sz queritur an sic subiti mouentes bellũ excusantur in dubio · vt nũc dictũ est · vtrũ similit excusentẽ amici cognati siue stipendarij et huiusmodi ℞ non · quia non excusat eos obediẽcia neqz in dubio debent se cõmittere discrimini vt iuuent aliquẽ in preiudiciũ alterius xxiij · q · v · Deniqz ¶ Quid subditus habet guerram contra dominũ vel econuerso ℞ Sm Wil · Cum vasallus Comitis habet oẽ Comitem · requirenda est primo auctoritas Regis Si aut Comes habet aliquid contra regem · et rex humiliter requisitus per pares nollet ei Jus exhibere · credo qꝺ si ius suũ defendat armis cũ moderamine non peccat Impugnare vero Regem ꝓpria auctoritate non poterit sed denunciare habet pape · qui poterit eum excõmunicare et crescente otinua poterit ei dare auctoritatem mouẽdi contra illũ arma vel ꝙqueratur coram Imperatore si rex illi subfit et illius auctoritate si oportebit mouebit bellum Quando aut rex habet causam contra imperatorem vel Imperator contra regem qui non subest illi · non erit alius coram quo querimonia proponantur nisi papa vt nunc dictum est · tamen passus iniriam peccaret et mouendo bellum si alter offerret se ad satisfactionẽ Cũ autem comes habet contra subditũ suũ non propter hoc debet sibi ius dicere · sed vel auctoritate principis superioris gladium fiimat vel ad diocesanum vasalli recurrat Cui si vasallus obedire recusauit Cui si vasallꝰ obedire recusauerit excõmunicabitur racõne peccati vt extra de iudi · Nouit Et si per annum perstierit · tũc diocesanus ipsum et res eius capiendas exponet ar · xi · q · iij · Rursus et · c · Nisi quis extra de here · Excõmunicamus ¶ De dampnis et deuastacionib et que fiunt in bellis quis et cui teneatur · dicendum secundum Wilhei · Nꝺ qui habet bellum iustum non tenetur de illis dampnis · que ipse vel sui bona fide pugnando intulerunt aut a quibus comede abstinere non potuerunt Si autem craſſandi animo et malicioſe intulissent cum alias possit sibi consulere tenebitur · et compensabuntur illa dampna cum dampnis propter que bellum motum est facta discumputacione hinc inde Suis vero hominibus iste qui iuste bellat non tenetur de dampnis que passi sunt ab aduersarijs quia talles subditi se et sua pro domino tenentur exponere Et dico quod dominus non tentur · nisi forte ipse fuerint in culpa negligenter defendendo eos Talis etiam Juste bellans tenetur omnib illis quos vocauit de dampnis si qua receperunt · nisi si illi venerint ex debito

vel causa humanitatis. vel ꝯsanguinitatis. xxiij. que. iij. Non infe-
renda et alijs. c. ibi Qui vero habet iniustum bellum tenetur pri
mo aduersarijs de omnibꝫ dampnis illatis. tenetur etiã suis ꝓprijs
hominibꝫ de dampnis q̃ receperũt ab aduersarijs qui iuste repug
nabant si ipsi ꝓprij homines iuuerũt eum bona fide. aut fuerũt in
ducti eius ꝯsilio timore. vel coactione Et de se non erant factu-
ri Secus si mala fide iuuerunt eum in quo casu nullam habent cõ
tra ipsum actionem Nam in re turpi non ꝯtrahit̃ obligacio In-
stit. mandati. §. illud quoqꝫ et ff. mandati. Si remunerandi. §.
rei turpis et. l. Si mandauero. §. Qui eodẽ ¶ Nunquid domini q̃ 11
bellauerũt possunt componere adinuicem super dampnis que eo-
rum subditi passi fuerunt Rx° ꝑm Wil. Si composicio fiat de ꝯsensu
dampnificatorũ. standũ est illi. alias iste qui iniuste mouit bellum
non potest per suã cõposicionem preiudicare hominibꝫ suis. quin
ipse teneatur de ꝓprio eis satisfacere nisi ipsi in culpa fuerint pari
ter cum eo. vt in p̃cedenti. §. dictũ est Qui aut̃ habet iustũ bellũ
non debet componere cum aduersario in preiudiciũ hominũ suorũ
sed debet ꝓcurare. ꝙ eis ab aduersario dampna reddantur Ali
as si componeret. ita ꝙ aduersarius non satisfaceret subditis ipse
tenetur eis Hoc tamen intellige de dampnis incendiorũ. rapina-
rum et hmõi Nam de expensis satis ꝯsueuerũt domini auctoritate
sua componere Vel pertransire ꝙ etiã de prius dictis dampnis
concedi potest Si domini ex probabili causa viderũt ea esse remit
tenda vel retinenda. pocius quam carere comodo pacis. et incur-
rere bellorum pericula Et cum in hoc casu principes vtiliter ge
rant negocium subditorũ. ipsi subditi tenentur ratum habere Si
tamen ab inicio ꝯtradicant ne fiat composicio. nisi refusis damp-
nis sibi. non potest dominus ipsa dampna q̃etare. sed bene põtest
resistere a bellando. quia sicut aput eum est auctoritas mouendi
bellum Ita et desistendi concor. Vl. et Hosti. ¶ Vtrũ liceat fa 12
cere noua Castra Rx° ꝑm Inno. non licet hoc facere cũ iniuria et
emulacione alterius Nec etiam incastellare vetera que non ꝓbã
tur habitata. C. de edificijs. pu. l. iij. Et ad hoc potest agẽ ep̃s
vt destruantur. vel in pristinam formam reducantur ar. extra.
de Indi. c̃. Consuluit Et non solum episcopus. sed etiam quilibet
qui ibi haberet redditus Nam iuste ꝓuitãda diminucione sui pa
tromonij quisquis agit extra. de resti. spo. Pisanis Idem Hosti.
¶ Vtrum liceat in festis bellare Rx° secũdum Tho. secunda secũ
de questione. xl. obseruacio festorum non impedit ea que ordinã 13
tur ad hominum salutem etiam corporalem. vnde dominus argu
it Judeos dicens Jo. vij. Michi indignamini quia totum ho-
minem saluum feci Inde est ꝙ medici licite possunt medicari

in die festo. multo aut̄ magis oseruanda est salus reipublice quā vnius hominis Hoc autem fit per bellum ideo licitum est bellare in diebꝫ festis si necessitas hoc exposcat Nam ꝓpter festum in necessitate cessare. esset deum temptare Sed necessitate cessante non licet quia tunc homines debent vacare spiritualibus et diuinis concor. Ray. de facientibꝫ et vendentibꝫ arma Vide ·j· Negociacio ·§· fi

1 Bellum Secundo quantū ad clericos Clericis non licet bellare ·xxxiij· q· viij· per totū et hꝰ secundū Tho· secūda secūde· q· xl· duplici racione Prima est generalis quia exercicia bellorum inquietudines habent et multum impediūt a contemplacione diuinorū. et a laude dei et oracione pro populis· que ad officiū pertinent clericorum Secunda specialis. quia clerici ordinantur ad altaris ministeriū in quo sub sacramento representatur passio cristi ·j· Corin· xi· Nuociēscumqꝫ mādūcabitis panem hunc. et calicem bibetis mortem domini annūciabitis donec veniat· et ideo non compētit eis occidere vel effundē sanguinem· sed magis essē paratos ad ꝓprij sanguinis effusionē ꝓ cristo· vt imitentur opere quod gerūt ministerio Sed nec possūt arma portare absqꝫ iusta causa· puta si transeunt per loca periculosa ad terrorem hostiū siue latronum licet non debeant percutere ar ·xxiij· q· iij· Maximianus et nota ext̄ de vi· et ho· cle· Clerici nisi forte vim vi repellendo vt supra Bellum ·j·§· ij· et ·j· Homicidiū ·j·§· vi· vij· et· viij· ¶ Nuid si clericus iuit cum habentibus iustum bellum et consecutus est aliquid· nunquid tenetur restituere Rº secundum Wilhel· Si datum fuit ei ab eis q̄bꝫ licuit rapere· potest illud tenere Si autem ipse rapuit tenetur ad restitucionem dampnificato quidem si scit· alioquin pauperibus Nam sicut dominus eius nō potuit ei dare auctoritatem bellandi Ita neqꝫ rapiendi· posset tamen rem tenere de consensu domini qui iuste pugnauit· si consenserit dum guerra durat quia proinde est· quasi dominus rem illam ei dedisset ¶ Vtrum qui bellis interest possit fieri clericus Rº secundum Ray· Siquis intersit bello licito· nec interficit· neqꝫ mutilat· nec causam mortis prestat si alias sit ydoneus potest promoueri· nec indiget dispensacione Si vero in bello illicito· et homines ibi sunt occisi· et si non per illum· ei tamen imputabitur propter culpam precedentem· et ita nō poterit ꝓmoueri· xv· q· j· c· vlti· ar· ext̄ de cle· percus· Pn̄cium et de homi· Cōtinebat̄ ¶ Licitū est p̄lalatis ecclesiasticis ad defēsionē rerū ecclesie vel fidei inuocare ot̄ violētos brachium seculare et hortari tales· non quidem vt occidant vulnerent vel mutilent

Hoc enim esset directe ad homicidiū ꝓuocare Sed vt ecclesiā · fidē vel pr̄iam liberent et terram ab infidelibꝫ occupatā reducant ad cristū · et super hoc etiam ecclesia facit remissiones magnas · et licet hincinde aliqui occidantur non est hoc Prelato imputandum imo · peccaret nisi ꝯtra tales se opponēt · xxiij · q · v · De occidendis ext̄ de homi · Postulasti et · c · Tua nos · xxiij · q · iiij · Maximianus et · q · viij · Igit̄ et · c · Scire et · c · Omni et · c · Hortatur et · c · Vt pridem Tho · etiā in secūda secūde · q · xl · Dicit q̄ ad clericos bene pertinet disponere et inducere aliū ad bellandum bella iusta Et licet non debeant exercere bella manu ꝓpria tamen possunt interesse · vt iuste pugnantibꝫ spiritualiter subueniant suis exhortacionibꝫ et absolucionibus et alijs spiritualibꝫ subuencionibus Si persona ecclesiastica violenter occupat domū alicuius · nec vult exire sine violencia Vide ·j· excōmūicacio · ij · § · iiij · Et de ista materia vide etiam multa ·j· Irregularitas · j · et · ij · quasi ꝑ totum

Bellū tercio inquantū ecclesias inuoluit et violat · q̄d de his qui in bello iusto incendunt ecclesias An teneant̄ ad emendā R° ꝑm Wil · Si non sunt incastellate et incendantur ex ꝓposito incendentes ad emendam tenent̄ Si vero sunt incastella · aut si non ex ꝓposito incendant̄ · ꝫ casu scꝫ dum illi iusti bellantes prestant operam rei licite incendendo machinas hostiū et hmōi non tenentur Idem Vl · ¶ Quid de rebus que rapiuntur de ecclesijs · aut q̄ sunt de bonis ecclesiarum siue clericorū existenciū in terra illius · ꝯtra quem bellum agitur R° ꝑm Wil · raptores harū tenentur ad restitucionē nisi auctoritate prelati ecclesiastici hoc fieret Idem Vl · vel nisi essent victualia et hmōi vt iam dicet̄ ¶ Quid si imminētibꝫ hostibꝫ ꝯfugiūt ad ecclesias et ibi capiuntur R° ꝑm Wil · Si tales ꝯfugientes incastellauerūt ecclesiam · aut inde impugnauerūt iustos hostes nō debent gaudē immunitate ecclesie · quam ipsi priꝰ violauerūt inde pugnando Similiter si reponant ibi victualia de quibꝫ sustentatur in impugnacōe hostiū qꝛ si rapiant̄ a iuste pugnātibꝫ nō peccāt ꝛ nō tenent̄ ad restitucōem Idē Vl · de hoc vide ·j· Emunitas confugiencium · § · fi ·

Benedictio Bn̄dictionē simplicē possūt dare sacerdōtes etiā pn̄te ep̄o di · xcv · Ecclesie Sed nō solēpnē vt p̄mittēdo · Sit nomē domini benedictū · vel humiliate vos ad bn̄dictionē · xxvi · q · vj · Ministrare vide hoc ·j· Sacerdōs · § · iij · De aqua benedicta vide s̄ Aqua benedicta An benedicende sint sede nupcie vide ·j· Nupcie · § · ij

Benedictio Primo omniter infra quod tempus conferri debeat vacans beneficiū ℔ ecclesiastica beneficia seu ministeria vel ecclesie seu quelibet officia nō debent vacare vltra vi menses Alioquin si collacio primebat ad episcopum deuoluitur ad capitulum et ecōuerso et si fuerit negligens per alios vi menses deuoluitur ad metropolitanum et postea ad papam extra de concess preben Nulla et intelligas solū pro illa vice Vt extra De sup negli prela Sicut nodis Et siquis predictorū elapso tempore oferat nō valet ext̄ De sup negli prela c fi et incipit currere tempus predictū nō a tpe vacacionis sed a tpe sciencie seu noticie extra de cess pben Nuia diuersitatem Et de dictis sex mensibs subtrahitur tempus suspensionis et peregrinacionis et requiritur q̄ per suam culpā vel negligenciam distulit secus si per impotencia iuris vel facti etiam ex culpa contingente misi fuisset negligens in petendo absolucionem vt nota in dicto c Nuia diuersitatem Et si talia essent officia seu administraciones quorū collacio ad regulares pertinēt et ipsi negligerēt diocesani supplere debent nō obstante si ipsi regulares fuerint exēpti Vt de suple ne prela Nuia regulares in Cle Porro si fuerit ecclesia cathedralis vel etiā regularis habebūt electores solū per tres menses infra quos si iusto impedimento cessante nō fuerit electio celebrata eligēdi potestas ad primum superiorem deuoluitur extra de elec Ne p defectu Et intellige cū alijs condicionibs nunc supradictis Nui habet beneficiū cū cura si recipiat secūdū iterū cum cura ipso iure vacat primū Ext̄ de preben dē multa et de electi Dudum ecclesia Rothomagen Vntē ex tūc cū talis nō sit prelat9 in prima nō pt̄ subditos in illa absoluere nec aliquid tale facere Et simili mō vacāt etiā pbende canonicorū et eorū dignitates nas licet nō habeāt curā animarū tñ recipiendo scām vacat prima vt in dicto c de multa de concess preben literas Et tūc intelligit̄ qs recepisse scām et vacare primū qñ habent eius pacificā possessionē vel per eum steterit quominus habuerit Extra de preben Licet li vi Nō si forte p papā fructus istius secundi esset ad temp9 decessi alteri nō vacat primū quādiu ille alter percipit istos extra de preben Si tibi a nob li vi Et de hac etiā materia vide ℣ §. iiij. Et eod mō vacat siue perdit̄ primū bñficiū siquis violenter occupet scām vel se scienter intrudat in eo extra de preben Eum qui li vi Et tales violenti siue iniq occupatores ipso facto si aliqd ius habebant in bñficio qd occupauerūt pdūt illud et vacat Vt in dicto c Eū q Porro ille q hī oferre dicta bñficia vacācia debet ea oferre ℣ sex mēses alias ptas puidēdi deuoluitur ad aliū vt in primo §. dictum est

Incurritur et alia pena ab illo qui habuit conferre nisi conferat
infra dictum temp9 videlicet q ipse tenetur assignare mutilitatē
ipsius vacantis ecclesie de suis prouentibꝫ nō de illius ecclesie sue
tantum quantū a tempore ipsi9 vacacionis perceptum fuit a quo
cunqꝫ detinente ipsam ·aliter ipsum Et si ꝑpriū non habeat punie
tur alia pena ad arbitriū iudicis·xvi·q·vi· Illud·xiiij·q·vi· Si res
vel repetetur ab eo qui percepit·quia ipse tāquā mualor omnes
fructus tenetur restituere·C·de rerū vendica Certū ¶ Quinqꝫ 5
sunt casus in quibꝫ potest quis absqꝫ dispensacione duas vel plu-
res ecclesias habere vel etiā prebendas Primus est·quādo ec-
clesie ita tenues sunt·q neutra sufficeret ad sustētacionē·x·q·iij·
Vnio ext̄ de reli·domibus Quia monasteriū Secundus est·si vna
pendet ex altera·extra·de eta·et quali· Eam te· Tercius est ꝑpt
raritatem clericorū·xij·q·j· Clericus in fi· Quartus est si eccle-
sia est annexa prebende vel dignitati In quo casu cum ipse tene
atur in maiori ecclesia personaliter residere et deseruire tenetur
in ipsa parrochiali habere ydoneum et perpetuū vicariū qui con
gruentem habeat de prouentibus ipsius ecclesie porcionem extra
de preben·Extirpande Quintus est·si habet vnam intitulatam
et aliā cōmendatam·xxj·q·j· Qui plures Sed talis commenda
de parrochiali ecclesia nō potest fieri nisi ei qui attigerit·xxv·an-
num et qui sit sacerdos et tali etiam non potest committi nisi vna
et pro euidēti necessitate vel vtilitate et nō durat nisi per sex mē
ses extra de electi·Nemo·li·vi· ¶ Quicunqꝫ recipit dignitatē 8
vel personatum ·seu etiā bñficiū vel officiū cui animarum cura sit
annexa si antea obtinebat simile·cū sit priuatus primo·postquam
habuit possessionem de secundo·vel per eum steterit quominꝰ ha
beret tenetur absqꝫ mora dimittere in manꝰ ordinarij in cuiꝰ epis-
copatu hec fuerint Alioquin omnes tales etiā secūdo sunt ipso iu
re priuati·et non solū ad sacros ordines sed etiam ad quodcunqꝫ
aliud beneficiū fiunt inhabiles Et omnia talia et similia vacatu-
ra Beneficia sedi Apostolice reseruantur et si alius disponat de
eis non valet Hec Jo·papa·xxij·in extua·que incipit inexecrabil
¶ Quando non prodest dispensacio super pluralitate beneficiorū 9
& non prodest quādo impetrans subticuit aliquod quantūcūqꝫ
modicū beneficiū Quando etiam ocditur vt quis duo beneficia
curam animarū habencia possit simul habere intelligitur de duo
bus primis beneficijs post concessionem acquisitis Item si māda
tur prouideri alicui de beneficio ·non obstante quod habeat ali-
ud per hoc non est dispensatum vt habeat ambo simul ext̄ de p̄
ben·Non potest li·vi· Itē si papa ꝑprio motu alicui aliquod bene
ficium obtinenti conferat aliud non habita mencione de priori

non propter hoc inualida est gracia dūmodo in littera exprimat̄
q̄ motu ꝓprio papa concedit. secus si ad peticionem alterius gra
ciam facit Extra de preben. Si motu ꝓprio li. vi. ¶ Beneficiū nō
6 vacans nulli ꝓmitti potest nec in generali vt promittendo cū po-
tuerit prouidere vel cum se facultas obtulerit. aut sub q̄uis for-
ma verborū. alias promissiones predicte nec valent nec obligant
7 extra de concess. preben. Detestanda li. vi. ¶ Quibus clericis
debeat per ordinatorem ꝓuideri de necessarijs et beneficijs ℞ Ro
mana ecclesia non ꝯsueuit cogere ordinatorem ad prouidendum
nisi ꝯstitutus in sacris extra de preben. Episcopus et. c. Cum se-
cundum Et nota hic Nō si aliquis episcopus cōmittit extraneo
episcopo Vt vice eius in sua dyoc̄ teneat ordines. et ipse promo-
uerit ad sacros ordines aliquem nō habentē titulū ipse qui ordi-
nauit tenetur ei necessaria prouidere. donec illi per eum vel alium
de beneficio sit prouisum Secus. si ei cōmisit ordinare certas perso
nas inter quas fuit aliquis sine titulo Nam in hoc casu episcopus
qui cōmisit tenetur taliter ordinato Similiter et ipse tenetur tali
ter ordinato quando cōmittit alicui vt possit. a quo voluerit epi-
scopo ad sacros ordines promoueri Hec omnia Extra de preben.
8 Si episcopus li. vi. ¶ Vtrum aliquis ordinatus ad titulum pa-
trimonij sui possit illud vendere vel donare ℞° secundum Bern̄.
Extra de preben. Tuis Licet vincencius dixerit q̄ non. tamen se
cundum Tancredum verius credo q̄ sic. Nam et beneficio eccle-
9 siastico renunciare posset ¶ Capitulum vacan̄. sede non potest cō
ferre illa beneficia que ad collacionem episcopi pertinent. sed be-
ne potest admittere presentatos a patronis et eos instituere in
beneficijs ad que fuerint presentati Licet ad episcopum si viue-
ret pertinuisset Extra de insti. Et si. capitulum li. vi. potest etiā
Capitulum defuncto episcopo vel a beneficiorum collacione suspē
so conferre prebendas. que ad episcopum et capitulum cōmuni-
ter pertinent Etiam si episcopus interesse habeat in collacione
tali tanquam prelatus. et idem potest episcopus si capitulum sit
suspensum. vel singulariter omnes exconmunicati Sed si perti-
neret ad episcopum cum consilio capituli. vel assensu defūcto epi
scopo. vel suspenso non potest capitulum se intromittere nisi epi-
scopus suspensus fuerit in mora de petenda relaxacione suspensio
nis Vbi autem de speciali consuetudine beneficiorum collacio ad
aliquem cum consilio pertinet episcopi sublato episcopo de medio
cum consilium nequeat peti. non erit collacio differenda Simi-
liter etiam si episcopus egerit in remotis. ita q̄ non possit ipsius
presencia in breui haberi Ext̄ ne sede vacan̄ Si ad episcopū. li. vi.

¶ Beneficia·et oēs dignitates vel personat9 vocañ in curia Ro 10
mana non possunt conferi nisi per papam Similiter etiam benefi-
cia curialiū seu etiā accedenciū et recedenciū de curia si decedant
in locis vicinis curie ad duas dietas legales·omnia hec tantū ad
papam ptinent·nisi q̄ post mensem possunt ea oferre illi ad quos
pertinent vel per se ipsos tantum Vel ipsis agentibo in remotis
per suos vicarios Generales q̄bus id fit commissū in eor̄ dyocis
existendo Vel nisi essent parochiales ecclesie et vacasset vacañ
sede apostolica Aut etiā si vacauerint ante et papa priusq̄ ofe-
ret defunctus esset probantur hec omnia ext̄ de preben·Licet li·vi·
et·c·Statutū et·c·presenti et·c·Si apostolica ¶ Si per episcopum
oferatur beneficiū alicui absenti·licet non fiat suū donec osenciat
tamen episcopus interim non poterit oferre illud alteri donec ille
recuset nec valeret collacio Secus si episcopus notificata ipsa col
lacione assignat aliquē termin̄ competentem osenciendi et ille nō
osenserit infra termin̄ pt etiā osentire q̄cūq; dummodo priusq̄
beneficiū ipsū alteri oferat ext̄ de preben·Si ē absenti li·vi· ¶ Si 12
pauper clericus cui mandabat̄ prouideri de beneficio iuxta ei9 me
rita quia nullū habebat postea assecutus est non tenet̄ ei ampli9
episcopus prouidere Extra de preben·Si pauper li·vi· ¶ Benefi 13
ciati tenēt̄ ad horas canonicas et qualiter vide ℣ hore De bene-
ficijs patrū non habendis a filijs vide ℣· Illegittimus ·§· iiij· De
resignacione beneficij cui et qualiter fiat vide ℣· Renunciacio per
tot̄ De permutacione beneficior̄ ℣· Permutacio Ad materiam
etiam beneficior̄ satis pertinet ℣· Ecclesia·ij·et ℣· prebenda

Beneficiū Secūdō quo ad fruct9 bñficior̄ tpe vaca- 1
coñ· Fruct9 bñficior̄ tpe vacacoñ·debēt in vtilitatē
ecclesiarū expendi vel futuris successoribo fidelit̄ reser
uari alias in cathedr alibo ecclesijs et in regularibus
et collegiatis si fiat otra per capitula muent9 collegia vel singu-
lares psonas ipsius ecclesie fūt suspēsi ab officio et bñficio·nō ob-
stantibo priuilegijs vel osuetudinibo ext̄ de elec· Quia sepe li·vi·
Itē simil̄ phibicio fit generaliter de oibo ecclesijs ne eor̄ bona
occupent̄ a platis quibo sub fūt seu ad quor̄ custodiā pertinēt nisi
de speciali priuilegio vel osuetudine p̄scripta ·vel alia racionabili
causa Alias episcopi et superiores fūt suspensi ab ingressu ecclesie
et alij ab officijs et beneficijs donec satisfecerint Ext̄ de offi·ordi·
presenti li·vi· ¶ Indulgencie de percipiendis fructibo beneficio 2
rum inabsencia concesse personis non ecclesijs vel dignitatibus
sunt casse et irrite extra de rescrip·c·fi·li·vj· ¶ Fructus iam per 3
cepti planum est·q̄ alienari possunt vide·s̄· Alienacio ·§·j·

Sed et fructus qui debent percipi possunt locari. etiam si sint deci-
me et alia extra de loca et conduc. Vestra Sed hec locacio nō ex
tenditur vltra tempus vite locantis. quia clericus in bñficio vsu-
fructuario ꝯpatur. xvi. q. vi. Illud et de hoc vide .j. Locacio. §.
4 fi. ¶ Canonici et alij bñficiati clerici. qui diuinis officijs nō inter-
sunt. non possūt percipere quottidianas distribuciones nec valet
ꝯsuetudo contraria. alias nō faciunt eas suas. et tenētur ad resti-
tucionē. nisi excuset eos infirmitas vel iusta et racionabilis causa
aut corporalis necessitas. aut euidēs ecclesie vtilitas Extra de cle-
non residen. ca. j. li. vi. Ad materiā istā possūt pertinere ea q̄ po-
nuntur .j. Clericus. j. §. j. fi. et clericus. iiij. per totum

1 Beneficiū Tercio sez quando iniuste tenetur Qui non
rite ꝯsequitur beneficiū. aut dignitatem vt ait Ray.
cum non intret per ostium ouiū sed aliunde est fur et
latro nec habet viā salutis. nisi resignando vel si est
dispensabile petat dispēsacionem ab eo qui potest et in vtroq; ca-
su agat penitenciam de cōmisso simile supra Beneficium. j. §. j.
2 ¶ Quando aliquis male possidet ecclesiā vel dignitatē vtrū subdi
ti teneantur ei obedire vel debitores respondere Dicendum ꝙ li-
cet in foro iudiciali multiplex esset responsio tamen in foro ꝯscien
cie. siquis sciat ꝙ possessor ecclesie vel dignitatis non sit verꝰ pre
latus. certe non tenetur ei obedire nec soluere quod dignitati vel
ecclie debz nec soluēdo liberabit̄ ar. ext̄ de iur̄iur̄ Eā te. et de sen-
3 ex. Inquisicioni ¶ Nunq̄d qui male possidet absoluit ignorātes.
dicēdū ꝙ nō. ex quo nō est p̄latus ext̄ de pe. et re. Omnis. et de pe.
di. vi. Placuit Tamē in casu isto illi nō perirent. quia iste nō possz
sed ꝓpter fidē q̄m habēt in sacmēto. ext̄ de presb. nō bap. Apli-
ca. et ꝓpter iustā causā ignorācie Sed tñ sāguis eorū requiret̄ ab
his q̄ gēbāt sē vt p̄latos et ipsos q̄ntū in se ꝑdiderūt ar. extra de
offi. or. di. Irrefragibili. de hoc .j. Confessio. iij. §. fi.

1 Bigamia multis modis contrahitur Bigamus primꝰ
qui inter alios ꝓprie dicitur est cum quis successiue et
diuersis temporibꝰ duas habet vxores et vtrāq; cog
nouit. xxxi. q. j. Aperiantur Secundus quando diuersꝭ
tēporibꝰ habet plures vnā de iure et alterā de facto. et vtranq;
cognoscit ext̄. e. Nuper. hic enim reputatur bigamus non ꝓpter
sacmēti defectū sed ꝓpter intēcionis affectū cū ope subsecuto. vt
ibi dr Terciꝰ qñ ht̄ plures eod̄ tpe Vnā de iure et alterā de facto
vel ambas de facto et cognoscit vtrāq; vt in. c. nup vel corruptā
de facto. xxxj. q. j. Nuoniā ext̄ de diuor Eaudemꝰ ext̄. c. A nobis

Quartus qñ cõtrahit cũ vidua ab altero marito cognita. xxxij.
di. Seriatim et. xxxiij. di. Maritum Secus autem si relicta fuisset
virgo. xxxiiij. di. c. fi. Quintus qñ contrahit cũ corrupta a quo-
cunq; alio siue contrahat scienter siue ignoranter et eam cogno
scit di. xxxiiij. Curandũ et. c. Precipimus Sextus quando vxorẽ
ꝓpriã cognoscit scienter vel ignoranter. postquam cognita est
ab alio. xxxiiij. di. Si cuius et. c. sequeñ Septimꝰ. qñ aliquis in or
dine sacro ꝯstitutus vel post factã ꝓfessionem religionis de facto
ꝯtrahit cum corrupta ext̃ de Biga. c. A nobis. xxvij. q. j. Quot-
quot ¶ Qui virginem deflorauit et postea ipsam in vxorẽ duxit 2
nũquid poterit ꝓmoueri R° sic. quia nõ diuisit carnẽ suã in duas.
neq; illa in duos extra. e. Debitũ di. xxvi. Accucius. et ar. extra
Qui fi. sint le. Tanta ¶ Quid si credit ꝯtrahere cũ virgine et in 3
uenit eã corruptã R° nõ potest promoueri cũ sit maritus corrup
te. xxxij. q. v. Ille. xv. q. j. c. fi. ¶ Quid siquis habuit vnã vxorem 4
nec cognouit. et postea ducit aliã virginẽ et cognoscit vel econ-
uerso primã cognoscit et secundam nõ R° nõ repellitur a promo
cione Extra. e. debitum ¶ Quid si maritus accusat vxorem de ad- 5
ulterio. et pẽdente accusacione vir ad preceptũ ecclesie reddit de
bitum vxori R° ꝑm Ray. Tho. et Hosti. Irregularis siue biga-
mus cẽsetur Nam irregularitas ꝯtrahit̃ sepe solo facto ¶ Quid 6
de eo qui habuit vnã vxorẽ ante baptismũ. et aliã post baptismũ
vel vtrãq; ante baptismũ R° irregularis est di. xxxiiij. Siquis vi
duam et. xxxv. di. per totum Similiter et qui ante baptismũ di-
misit vxorem ꝓpter fornicacionẽ et post baptismũ eã accepit Nã
per baptismũ nõ tollit̃ hec irregularitas vt clare ponit Tho. in
iiij. di. xxvij. Licet irregularitas homicidij tollatur. vt ꝯ homici-
diũ. iiij. §. j. in fi. ¶ Quare bigamus non potest promoueri R°
tres sũt cause Vna ꝓpter defectũ sacmenti scz vnitatis ipsiꝰ. cũ nõ
sit vnꝰ vniꝰ exq̃ diuisit carnẽ suã in duas. xxvi. di. Accuciꝰ. extra
e. Debitũ. et hec est prima et real̃ causa de q̃ hic ꝯ nũc dicemus
Scda causa est ꝓpt̃ dignitatẽ ordinũ. xxvi. di. Vna et. c. vlti. Ter
cia ꝓpt̃ signũ in ꝯtinẽcie di. lxxxij. Proposuisti. v. Sed fortasse Vñ
et Ambro. Quõ erit hortator viduitatis q̃ ipsa ꝯiugia freq̃nta-
uit Ad intellectũ aut̃ prime cause nota q̃ in mr̃imonio attẽditur
duplex sacmẽtũ ꝓpter duplicẽ ꝯiunctionẽ q̃ est in ipso Prima est
ꝯiunctio animarũ Scda corpm Prima significat ꝯiunctionem xp̃i
et ecclesie. que fuit quasi matrimonium. iniciatum quidem in patri
archis et prophetis ratum in tempore gracie scilicet in natiui-
tate cristi. et consumatum in cruce. vel ratum in cruce et consu-
matum in gloria Secunda coniunctio significat etiam vnionem
diuinitatis et humanitatis factam in vrero virginis. xxvi. di.

Accutius · et de con · di · ij · In cristo patre Extra · e · Debitum
cum ergo tam coniunctio cristi et ecclesie quā vnio diuinitatis et
humanitatis nō sit nisi vnica merito significat̄ in ꝯiūctione primi
matrimonij Sed cū quis transit ad secuudū recedit ab vnitate et
sic non potest significare dictā vnicā ꝯiunctionem Et hanc racio
8 nem tangit Aug⁹ · in dicto · c · Accutius in fi · ¶ Vtrū liceat di-
spensare cum bigamis R̄ quāuis diuersi diuersimode respondeant
tenendum videtur quod tenet Tho · in · iiij · di · xxvij · dicens sic Bi
gamia non est adiūcta irregularitas de iure naturali · sed de iure
positiuo nec iterū est de essencialibꝫ ordinis ꝙ aliquis nō sit biga-
mus quod patet ex hoc · ꝙ si bigamus aliquis ad ordines accedit
caracterem recipit et ideo papa potest dispensare in tali irregula
ritate Nd aut̄ contra obici possit per decre · ex · e · c · Nuper Sol-
uit Tho · dicens · ꝙ per illā decretalem ostendit̄ ꝙ eadē est diffi-
cultas dispensandi in illis qui de facto cum pluribꝫ ꝯtraxerunt · si
cut si de iure ꝯtraxissēt non ꝙ subtrahatur potestas dispensandi
Nd etiā obicitur · ꝙ contra doctrinam apostoli dispensare nō licet
Soluit dicens ꝙ hoc verū est quantū ad ea que sunt de iure natu-
rali et quantū ad ea que sunt de necessitate sacramentorū et fidei
Sed de alijs que sunt de institucione apostolorū cū ecclesia habeat
nunc eandem potestatem statuendi et destituendi quā tunc habe-
bat potest per eum qui primatum in ecclesia obtinet dispensari
Hec Tho · Sed quāuis posset dici ꝙ non licet dicet̄ · quia nunquā
faceret nisi forte aliqua causa maxima subesset Sed de ep̄o tene qd
nullo modo potest vt etiā ponit Jo · An · p · decretalem ext̄ · e · t · c ·
9 vno li · vi · ¶ Bigami iure communi nudati sunt omniū priuilegio
clericali et adiecti foro seculari nō obstāte ꝯsuetudine Et eis sub
pena excōmunicacionis inhibitū est deferre tonsuram vel habitū
clericalem extra · e · c · Alteracionis li · vi ·

1 Blasphemia s̄m Ambro · est vel cū deo attribuit̄ qd ei
nō ꝯuenit vel cū ab eo remouet̄ qd ei ꝯuenit Hec ta-
mē duo scz affirmacio et negacio nō diuersificāt speciē
blasphemie et s̄m gen⁹ suū est pct̄m mortale quia re-
pugnat caritati diuine Sed posset ꝯtingē ꝙ blasphemia absq; deli
beracione ex surrepcōe ꝓcedēt et hꝰ duplicit̄ Vno mō qd aliqs nō
adūtit hꝰ qd dic̄ esse blasphemiā vt cū aliqs subito ex aliq̄ passiōe
in v̄ba imaginaria ꝓrūpēt q̄rū si significacōem nō ꝯsidaret et tūc
est pct̄m veniale Alio mō quādo hꝰ adūtit esse blasphemiā ꝯside-
rās significata v̄borū · et tūc nō excusat̄ a pcto mortali sic nec ille q̄
ex subito motu ire aliquē occidit Hec tho · ij · ij · q · xiij · De blasphe-
in deū vel in sc̄tos q̄ ꝓprie d̄r maledi · vide ij · Maledictio · § · ij · et · iij

Cabella · vide ·j· pedagium · et ·j· tallia que pro eodem accipiuntur 1

Calix · Calix non debet fieri de ligno · vitro · ere · auricalco · nec de cristallo · aut alio lapide · sed tantum de auro · vel argento vel saltem de stanno · de con · di · j · Vasa et · c · Calix De consecracione calicis · et an possit vendi vide ·j· Consecracio · v · 1

Calumniari Quid sit calumniari · priuaricari · et tergurisari vide s̄ Accusacio · §· iiij ·

Canonicaporcio Canonicaporcio est illud quod eccclesia propria debet recipere · quando quis eligit sepulturā alibi · dē hoc vide ·j· Sepultura · iij · per totum

Canonicus Vide ·j· Prebenda et sūpra Beneficium et ·j· Simonia · ij · et ·j· Simonia · iij ·

Canonisacio nō licet aliquē venerari ꝑ sancto nisi fuerit canonisatus auctoritate Romane ecclesie Ext̄ de reli · et ve · sanc · c · j · Inq̄ q̄dē canonisacōe Primo inq̄rit̄ de eius vita q̄ canonisandus est si fuerit in laboribꝫ multis et iustis · si moribꝫ castꝰ et actibꝫ strēnuꝰ · oportet enim p̄nti testificacōe p̄dicari et bone fame p̄conijs nō taceri · lxi · di · Miramur · xij · q · ij · Quatuor Et est maxime q̄rendū de simplicitate et hūilitate Ext̄ de p̄sūp · Ex studijs Itē solet q̄ri an sustinuerit p̄secuciones · vij · q · j · Omnis q̄ gemebat et · c · ibi Et an illas sustinuerit cū caritate · j · q · j · Vide q̄ntū inq̄rendū est ec̄ de miracul̄ factis in vita et post mortē Porro de martiribꝫ nō fit tāta examinacō ꝫ q̄rit̄ tm̄ de miracul̄ factis et causā ꝓpt̄ quā passi sūt ar · de con · di · iiij · Cathecu · et · c · Baptismi vicē his rite pactis poterit ad canonisacionē ꝓcedi ¶ Vtrū liceat porrigē orōnē ad aliquē nō canonisatū R̄o ꝑ · inno · nō negamꝰ q̄n liceat porrigē p̄ces alicui defuncto quē q̄s credebat bonū virū q̄ dn̄s fidē orātis attēdit · sed facē ꝓ ec p̄ces vel officia solemnia nō licet · vt in · j · §· dictum est 1 2

Caracter ꝑm Dyonisiū est signū sc̄tm cōmūionis fidei et sc̄te ordinacōis datū a ierarchia Vel ꝑm modernos theologos Caracter est distinctio a caractē et̄no imp̄ssa aie rōnabili ꝑm ymaginem ꝯfigurās trinitatē creatā trinitati creanti et recreāti distinguēs a nō ꝯfiguratis · ꝑm statū fidei 1

Bibliotheca Conventus Woerdensis

Et quidem caracter non reprimitur per omnia sacramenta Eciam noue legis Sed solum per illa per que emãcipatu q̃s ad aliq̃d sacmentũ spũale exercẽdũ sic est baptismꝰ ꝯfirmacio et ordo Hec tho·in·iiij·di·iiij· De caractẽ ec̃ ordinis habes ·j· Ordo·iij·per totũ

1 Carcer siue incarceracio Vtrũ liceat aliquem incarcerare vel detinere R° ſm Tho·scda scde·q·lxv· In bonis corporis tria per ordinẽ ꝯsiderant̃ Primo quidẽ integritas corporalis substancie cui detrimentum affertur per occisionem vel per mutilacionem Secundo delectacio Vel quies sensus cui opponitur verberacio vel aliud quodlibet·sẽsum dolore afficiens Tercio motus et vsus mẽbrorũ qui impedit̃ per ligacionẽ vel incarceracionem seu quamcumq; detencionem Et ideo incarcerare aliquem vel qualitercumq; detinere est illicinisi fiat secundũ ordinẽ iusticie aut in penam·aut ad cautelam alicuius mali vitandi et hoc licet tãntũ iudici Tamen detinere hominem ad horam ab aliquo opere illicito statim perpetrando cuilibet licet sicut cum quis detinet aliquẽ ne se precipitet vel ne alium feriat Sed simpliciter aliquẽ includere vel ligare ad eum solũ pertinet qui hẽt vniuersaliter alit̃ vtiliter disponẽ de actib; et vita alterius Hec Tho· Nã et priuata persona hec faciẽs ſm leges morte punitur·C·de priuatis car·l·vnica

1 Caritas Vtrum caritas semel habita possit amitti R° ſm Tho·secunda scde·q·xxiiij· Caritatẽ possumus tripliciter ꝯsiderare Vno modo ex parte spiritussãcti mouentis aĩam ad diligendũ deũ et ex hac parte caritas impeccabilitatem habet quia impossibile est simul hec duo esse vera·scz q̃ spiritussãctus velit aliquẽ mouẽ ad actũ caritatis et q̃ ipsam caritatẽ amittat peccãdo Nã domũ pseuerãcie cõputat̃ int̃ bñficia dei q̃b; certissime liberant̃ q̃cũq; ·vt dicit Augꝰ in libro de p̃destinacõe sctorũ Scdo modo pt̃ ꝯsiderari caritas ſm ꝓpriam racionẽ Et sic caritas non pt̃ nisi illud q̃ pertinet ad caritatis racionem Vnde caritas nullo modo potest peccare sicut nec calor potest infrigidare sicut etiam iniusticia nõ potest bonũ facere·vt Augꝰ· dicit in libro de ſmone dñi in monte Tercio potest ꝯsiderari caritas ex parte subiecti quod est vertibile secundũ arbitrij libertatem ·et isto modo caritas vie amitti potest·nõ aut̃ caritas patrie·quia ibi deus per essenciam videtur· que est ipsa es-
2 sencia bonitatis ¶ Nue sunt ex caritate diligẽda R° scdm Tho· secunda secunde questione ·xxv· Quatuor sunt vt ait Augustinꝰ in de doctrina cristiana Vnum quod est supra nos scilicet deus

Alterum quod sumus nos Terciū quod iuxta nos est scz ꝓximus
idest homo vel angelus Quartū quod infra nos scz corpus ꝓpriū
Et sunt diligenda hoc ordine Primo et pre omnibus deus deinde
debemus diligere nosipsos. deinde proximū. vltimo corpus nostrū
Et tamen sicut subdit ibidem Tho. q. xxvi. nō de necessitate est
caritatis ꝙ homo ꝓpriū corpus exponat ꝑ salute ꝓximi nisi in ca-
su quo tenetur eius saluti ꝓuidere Sed ad hoc vt aliquis se spon-
te offerat pertinet ad perfectionē caritatis Hec Tho. vbi supra
q. xxvi. Et hic ordo caritatis sub p̄cepto est vt tradit Tho. vbi
supra. q. xliiij. ¶ Vtrū aut̄ magis teneamur diligere meliores 3
quā nobis coniunctiores Rō ꝑm Tho. scda scde. q. ij. Meliori
quidem. quia est deo ꝓpinquior. maius bonū ex caritate debem⁹ vel
le. scz maiorem gradum beatitudinis. qui ad caritatē pertinet vt
velit iusticiā dei seruari ꝑm quā meliores perfectius beatitudinem
participant Sed tamen homo racionabilit̄ magis intense diligit
coniunctos et hoc tripliciter Primo quidem quia intenciori affectu
diligit ad illud bonū ad quod diligit eos q̄m meliores ad maius
bonum Secundo quia inter coniunctos aliqui sunt nobis ꝓpinqui
secundum naturalem originem a quo descendere nō possunt Sed
bonitas secundū quam alij apropinquant deo potest accedere et
recedere augeri et minui. et ideo possum ex caritate velle. ꝙ ille
qui est michi ex caritate cōiunctus sit melior alio. et sic ad maio-
ris beatitudinis gradum peruenire possit Tercio quia pluribus
modis siue causis coniunctos diligimus Nam ad alios nō habem⁹
nisi amiciciā caritatis. sed ad cōiunctos nobis habem⁹ alias ami-
cicias secundum modum coniunctionis eorū ad nos vt quia aliq̄s
est ꝯsanguineus. vel coniunx vel ꝯcius. vel ꝓpter quodcūq; hmōi
aliud licitū ita et ex caritate pluribꝫ modis diligim⁹ mā̄gis nobis
ꝯiūctos ¶ Vtrum diligere inimicos sit de necessitate caritatis Rō 4
ꝑm Tho. secunda scde. q. xxv. dilectio inimicorū tripliciter pt̄
ꝯsiderari Vno modo vt diligantur inquantum inimici et hoc est
diligere malum alterius Alio modo quantum ad naturam sed in
vniuersali. et sic dilectio inimicorū est de necessitate caritatis. vt
scz aliquis diligens deū et proximū ab illa generalitate inimicos
nō excludat Tercio modo potest ꝯsiderari in speciali. vt scz aliq̄s
in speciali moueatur motu dilectionis ad inimicū et istud nō est de
necessitate absolute. quia nec moueri motu dilectionis in speciali
ad quoslibet hoies singularit̄ est de necessitate caritatis nisi scd̄m
prepacōem animi. scz vt hō habeat animū p̄patū ad hoc ꝙ in sin-
gulari inimicū diligēt si necessitas occurrēt sed ꝙ absq; necessita-
tis articlo diligat ꝑtinet ad caritatis ꝑfectionē ¶ Vtrū sit de ne 5
cessitate caritatis. ꝙ hō sig̃ vl̄ effect⁹ dilectōis inimico exhibeat

Rº sm Tho. secunda secunde. q. xxv. Sicut homo in cōmuni tene
tur diligere et non in speciali nisi secundū preparacōem animi vt
nunc dictū est Ita signa et effectus dilectionis que in cōmuni cō
sueuerūt ꝓximo exhiberi tenetur etiā inimicis exhibere. puta cū
aliquis oret ꝓ omnibus fidelibꝫ vel pro toto populo Vel cū aliq̄d
beneficiū impendit toti cōmunitati. tūc hoc etiam inimicis exhi-
bere est de necessitate precepti. et ꝯtrafacere pertinet ad liuorē
vindicte Specialia vero beneficia vel dilectionis signa. que quis
particulariter exhibet aliquibꝫ personis ꝙ inimicis exhibeat nō
est de necessitate nisi secundū preparacōem animi. vt scꝫ iuuetur
in articulo necessitatis. sm illud Proū. xxv. Si esurierit inimicus
tuus ciba illū Sed hoc facere preter necessitatis articulū. perti-
net ad perfectionem caritatis per quam aliquis non solum cauet
vinci a malo. sed vult vincere in bono malū quia scꝫ non solū ca-
uet ne ꝓpter iniuriam sibi illatā pertrahatur ad odiū sed etiam
inimicū suū intendit ad suū amorem pertrahere ab odio ¶ Vtrū
inimicis veniam petentibus teneamur remittere Rº secundū Pe.
super tercio sentenciarum Ex iniuria vel dampno dato alicui. so-
lent in eo cui fit tria oriri. scꝫ rancor in affectu. signū rancoris in
effectu. et actio iuris contra iniuriantem Primū enim homo tene
tur statim remittere. imo nunquam in corde habere Secundū. te
netur homo remittere veniā veraciter petenti. idest parato emē
dare secundū facultatem suam de quo potest intelligi quod dicit
Lu. xvij. Si reuersus fuerit ad te dicēs peintet me. dimitte illi imo
etiam et si non petat vt in proximo. §. dictum est Sed terciū non
tenetur remittere. nisi ille satisfaciat sm posse suum ¶ An opera
bona extra caritatem facta aliquid valeant Rº sm Ray. Nuam-
uis non valeant directe ad vitam eternam tamen valent ad alia
quinqꝫ Primo scꝫ ad tollerabiliꝰ iudiciū furtū de pe. di. iij. Siquis
autem Secundo ad temporalem ꝓsperitatem de pe. di. iij. Cauē
dum et. xxij. q. ij. Si quilibet Tercio ad hoc ꝙ quis cicius illu-
stret ad penitenciam de pe. di. v. Falsus Quarto ad assuefactio-
nem bonorum operū sicut faciebat olym baptismus iohis de con.
di. iiij. Non regenerabantur Quinto quia dyabolus non habet
in homine tantā potestatē quantā haberet si bona opera nō fa-
ceret Sicut refert Greg. in dyalogo de iudeo qui muniuerat se
signo crucis et demones nō poterāt ei nocē Vtrū aut hō possit sa-
tisfacē deo ꝑ opera ext caritatē facta habes ij. Satisfactio. §. xi.
et plura de caritate ibi in seq̄ntibꝫ. §. ¶ Vtrū opa ext caritatem
existēciū vnq̄m valeāt Rº sm Ray. Opera viua q̄ fuerūt facta in
caritate mortificant perseq̄ns pctm mortale et si sequit va pñia
reuiniscūt Illa vo q̄ nunq̄ꝫ viua fuerūt puta que in pcto mortali

facta sunt viuere non possunt quia mortua nata fuerunt concor. Tho. in. iiij. di. xxiij. De confessione facta extra caritatem vide .j. Confessio. j. §. iij. Vtrũ occasione religionis sint pretermittẽda opera caritatis in parentes. vide .j. Religio. j. §. iij.

Casus episcopales Illos casus a quibꝫ non potest absoluẽ sacerdõs parrochialis vide .j. Confessor. j. §. j. 1

Cathecismꝰ et exorcismus Vtrũ cathecismus ꝯueniẽter debeat precedere baptismũ Rº ſm pe. in. iiij. Si nam in baptisandõ requiri oportet ea que sunt de necessitate fidei que sũt tria. scꝫ fidei suscepcio. et eiusdẽ professio. et ipsius obseruacio Et quia ꝓpter hec tria cathecismꝰ inuentus est Quia in eo fit instructio ad suscepcionem fidei Fit etiam responsio ad fidei ꝓfessionem. fit etiã ꝓmissio ad fidei obseruacionem Et quia adultus ꝑ se credere et promittere potest. requirunt̃ hec ab eo per se ipsum In paruulo vero requirunt̃ per vicariũ scꝫ patrinũ qui in ꝑsona paruuli respondet credo Et sicut dicit Tho. duplex potest esse sensus Vnꝰ credo. i. ego paruulꝰ qsi ad ꝑfectam etatem veniam credam Vel. i. ego patrinus opam dabo ꝙ iste credat. nec est incõueniẽs ꝙ patrinus paruulo ꝓmittat quia de illis ad q̃ omnes tenent̃ vnꝰ aliũ obligat vel obligare potest Secus aut̃ in hijs ad que nõ omnes tenent̃ Et si dicis ꝙ sic. patrinus obligatur ad instruendum paruulũ de fide Rº secũdũ Tho. ꝙ non est ibi magnũ periculũ. quantũ ad modernũ tempus quia et parentes pueri sunt xp̃iani. et inter xp̃ianos nutritur Secus aut̃ erat in primitiua ecclesia quia tũc diligencior cura habenda erat Et similiter esꝫ nũc si parentes pueri essent suspecti de infidelitate. vel si puer inter infideles ꝯuersaturꝰ esꝫ ¶ Sed ad q̃d ꝓdest exorcismꝰ Rº ſm Pe. et Tho. in. iiij. di. vi. Habet effectũ in corpore et in aĩa qꝛ minuit ptatẽ demonis ne possit tm̃ in hoĩe sic priꝰ ne baptismũ et alia bona impediat Sed p̃dicta ptas totalit̃ in baptismo tollit̃ Sic̃ pharao priꝰ flagellatꝰ est ꝓplo nõ egresso de egipto. et postea totalit̃ in mari rubro q̃d est figura baptismi est submersus Quid significẽt sacmẽtalia alia q̃ fiũt ante baptismũ in cathecismo. vide supra Baptismus. vi. §. iij. Per cathecismũ impeditur matrimoniũ ꝯtrahendũ .j. impedimẽtũ. vi. §. ij. 2

Caucio nomine caucionis quandõ simpliciter ponitur intelligit̃ nuda ꝓmissio Sꝫ ꝑ caucionẽ ydoneã siue sufficientẽ intelligit̃ fideiussoria vel pigneraticia Vt nota ext̃ de pigne Cũ ꝯstat. de hac mate. vide s̃ Absolucõ. iiij. §. fi. 1

1 Cecitas mentis · vtrū sit peccatum R° ſm Tho · secū-
da secundē q · xv · Et Greg · xxxj · mor · ponit cecitatē
mentis inter vicia q̄ causant̄ ex luxuria Ad cuius vi-
cij intellectū est sciendū · q̄ principiū intellectualis vi
sionis est aliquod intelligibile primum per quod homo intelligit
alia cui quidem intelligibili primo mens hominis potest intendē
et q̄ ei non intendit potest dupliciter ɔtingere · qn̄q3 quidem ex
hoc quod habet voluntatem spontanee se auertentem a conside
racōe talis principij ſm illud p̄s Noluit intelligere vt bene age-
ret Alio modo per occupacionem mentis circa alia que magis di
strahunt quib3 ab insp̄ectione hmōi principij auertit̄ · ſm illud p̄s
Supcecidit ignis · sc3 ɔcupiscencie · et nō viderunt solē et vtroq3
modo cecitas mentis est peccatum Sed quando est ex naturali de-
fectu vt in amentib3 non est peccatum

1 Censura ecclesiascica noīe eius tria comprehunt̄ sc3 int̄-
dictū · excōmūicacio et suspēsio · vt ext̄ de verbo sig · Nue-
rēti et de singul̄ horum vide ·j· Excōmunicacio et ·j· interdictum
et ·j· suspensus

1 Cessacio a diuinis Cessat̄ qn̄q3 in aliqua ecclesia a di-
uinis ꝓpter iniuriā vel offensam alicui de ecclesia vel
ecclesie factā · et tūc posito q̄ etiā aliquis de canonicis
q̄ statuerit cessacionē a diuinis ibi celebraret non in-
curreret irregularitatem quia non est interdictum ordinariū · vt
dicit Inno · extra de appell · Dilectis filijs decano Et non de-
bet cessari a diuinis per Capl̄m collegiū · vel aliquē conuentum
alicui9 ecclesie · nisi vocatis omnib3 ꝓut sunt vocandi ad electio-
nē et nisi de liberacōe habita diligenti et post hoc requisito ep̄o
vel clerico vl̄ layco cuiuscūq3 sit dignitatis vel ɔdicionis · aut sta
tus ꝓpter cuius iniuriā vel offensā videtur cessacio facienda q̄ in-
iuriā vel offensā emēdet et si voluerit emēdare nō poterit cessari
Nd si ꝓcedat̄ p̄dicto mō et cesset̄ ex tūc tā pars eorū q̄ cessāt tam
ei9 ɔtra quē cessat̄ infra vnū mensē per se vel ꝓcuratores ɔtinua
tis dietis ad sedē aplicā tenent̄ se presentare · cū actis et munimē
tis negocij · nisi p ɔcordiā infra dictū tempus cessaret ipsa cessa-
cio et sic partib3 veniētib3 vel vna · et nō altera veniēte · pars cul-
pabil̄ puniat̄ · et nichilominus si pars q̄ cessauit nō veniret nec mit
tēt nō ſuabit̄ cessacio nec valebit ext̄ de offi · ord · Nuāuis li · vi ·
2 ¶ Nui volūt cessare a diuinis debēt causā ydoneam ɔscribere in-
strumēto publico · vl̄ patētib3 lr̄is cū autēticis sigillis et assignare
illi · ɔt̄ quē cessare intēdūt Nd si h̄ ꝓtermiserint vl̄ causa si nō fue
rit inuēta canonica · restituēt oīa q̄ tempore cessacionis ꝓceperūt

de ecclesia. vbi cessatum est et que pro illo tempore debentur eis de ecclesia non percipient Et ei contra quem cessauerūt de damp nis et de iniurijs satisfaciant Si vero causa fuerit iudicata canoni ca tūc illi qui occasionem dederunt condempnandi sunt ad omne interesse canonicas. et etiā ad certā quantitatem taxandam ipsi ecclesie in qua cessatum est ꝯuertendam in cultum diuinū ext̄ de offi. ordi. Si canonici li. vi. ¶ Qui in aggrauacione cessacionis 3
imagines crucis beate virginis et aliorū sanctorū reuerenter tra ctant posternūt. vrticis vel spinis supponūt vel aliqd̄ hmōi faciūt reprobantur et sunt grauiter puniendi extra de offi. ordi. Si ca noci li. vi. Qualiter cessacionem generalem a diuinis religiosi ser uare tenent̄ req̄re .j. Intdictū . j. §. xi. q̄ incipit Quādo sētēcia

Cimiterium habet eādem emunitatem quam ecclesia 1
quo ad omnia capitula que vide infra Emunitas ec clesie et emunitas ꝯfugienciū Et hoc preterquam in duobus casibꝰ scz ꝙ nullus mortuus debet in ecclesia sepeliri vt .j. Emunitas ecclesie. §. ij. Et qd̄ layci in choro nō de bent esse Hec Ray. et Hosti. ¶ Cimiteriū pollutū esse cēset̄ quā 2
do ecclesia est polluta effusione sāguinis vel seminis Dico si sit cō tiguū ipsi ecclesie et antequā reconciliatum sit. non debet in eo ali quis sepeliri. secus si cimiteriū ipsum esꝫ remotum ab ecclesia Sed econtra polluto cimiterio non est polluta ecclesia. ne minus dig nū videāt̄ trahere ad se maius ext̄ de con. ec. Si ecclesiam li. vi. et non est vnū cimiteriū sed plura quādo paries est in medio licet sit ibi porta Vnde vno violato non est violatū alterū vt in dicto c. Si ecclesiā Circa ꝯsecraciones cimiterij vide .j. Cōsecracio. iiij.

Clauis prout sumit̄ hic est potestas ligandi atqꝫ sol 1
uendi qua ecclesiasticus iudex dignos debet recipē et indignos excludere a regno vt patet. iiij. sentenciarū et per glo. Jeroni. super Math. xvi. ¶ Sed quod sunt claues 2
Rº sm tho. in. iiij. di. xviij. Quia per clauē vt nūc dictū est. iudex habet dignos recipere et indignos excludere indiget discrecio nis iudicio. quo ydoneitatem iudicet. et indiget ipso actu recep cionis. et ad vtrūqꝫ horum potestas quedam siue auctoritas req̄ ritur Et secundum hoc due claues distinguuntur quarum vna p tinet ad iudicium eius qui absoluendus est Alia ad ipsam absolu cionem Et hee due claues non distinguuntur in essencia auctori tis quia vtrunqꝫ sibi ex officio competit. sed ex comparacione ad aliquem actum. quorum vnus alium presupponit Nam cla uis que dicitur potencia ligandi et soluendi immediate aperit

Sed que dicitur sciencia discernendi·ostendit cui aperiendum sit
per illā · de his clauibꝫ habetur di · xx · §· j · ¶ Harum clauiū siue
3 hmōi clauis vsus est ad aperiendū et claudendū secundū Pe·sicut
et clauis materialis· sed differenter quia clauis materialis Pri-
et principaliter ad claudendū est etiam ex ꝯsequēti est ad aperien
dum Clauis vero spiritualis econtrario Primo est ad aperiendū
4 et secundario ad claudendū ¶ Soli aut̄ sacerdotes habēt claues
quia secundū Tho·in· iiij · di·xviij·et·xix·Solis sacerdotibus data
est hec potestas a dño·vbi ait Quorū remiseritis· Joh· xx· Nec
obstat ꝙ solū dictum est Petro tibi dabo claues regni celorum
Math· xvi · Quia illud fecit dominus ad denotandū ecclesie vni-
tatem et vt omnes a Petro et successoribus suis acciperēt sue po
testatis originem·xxiiij·q·j· Quicūqꝫ et·c·loquitur Et licet om-
nes sacerdotes habent potestatem clauiū quantū ad ordinē ·non
tamen habent omnes vsum potestatis· quia deficit eis iurisdictio
que ministrat materiam Vnde qui non habet iurisdictionem sup
subditos potest dici·ꝙ quantū ad hoc non habet vsum clauiū·sed
tamen sacerdos malus quāuis sit gracia priuatus nullomodo pri
uatur vsu clauiū inquo ipse non est agēs principale sed instrumē-
5 tale Hec Tho ·et pe · et similiter Ray · ¶ Vtrū scismatici hereti
ci excōmunicati suspensi et degradati habeant vsū clauiū R° ꝑm
Tho · in ·iiij· di · xix· habent quidem vsū clauiū in se quantum ad
ecclesiam·sed talis vsus impeditur ex defectu materie·quia talibꝫ
etiam subtrahit subditos vel simpliciter vel ad tempus Vnde q̄n-
6 tum ad hoc priuati sunt vsu clauiū ¶ Quid autem operetur vsus
clauiū R° ꝑm Tho· et pe·v̄ supra Operatur instrumētaliter dispo
nendo ad graciam et iustificacionem nō aut̄ principaliter et imme
diate ipsam graciam vel iustificacionem efficiendo · qꝛ hoc est so-
lius dei Sed sicut ad mūdacionem originalis peccati in baptismo
7 valet ablucio ita ad mundacionē actualis valet absolucio ¶ Qua
liter per claues sacerdotes dicuntur soluere vel ligare R° secūdū
Tho · et Ray · tribꝫ modis· Primo ligant et soluūt id est osten-
dunt aliquem ligatum vel solutum a deo Vñ dñs Lu·xvij·Lepro
sos prius per se mundauit deinde ad sacerdotes misit quorū iudicio
ostenderentur mundati Secundo soluūt quando a peccato sacra-
mentaliter absoluūt et ligāt ad penitenciam peragendam Vel li
gant cū imponunt satisfactionem penitencie et soluūt cum de ea
aliquid dimittūt vel cū ꝑ eā ligatus ad sacramentorū cōmunionē
admittit̄ Vnde Leo papa Cristꝰ hanc p̄positis ecclesie t̄didit po-
testatem vt confitentibus penitencie satisfactionem darent de
pe · di · j · Multiplex Tercio ligant vel soluunt per exconmuni-
cacionem · et ad omnes istos modos potest conuenire illud ·

quodcūqꝫ solueris sūper terram·qđ locum habet quando sacer-
dos iuste iudicat ligando vel soluendo·de qua materia quantum
ad exconmūicacionē vidē s̄ Absolucio·vi·et ·j· Excōmūicacio ꝑ to
tū de absolucōe pctorū et pn̄ia vide s̄ Absolucio ·vi· et ·j· penitē-
cia per totū et ·j· pctm per totū Et p̄dictā exposicionē ligandi et
soluendi habes ·j· Sacerdos ·§· j·

Clericus Primo cōmuniter Ad hoc qđ q̄s sit vere cle
ricus non sufficit qđ sit lr̄atus·nisi habeat aliquē or- 1
dinē clericalem Vel saltem primā tonsurā solā ab eo
qui dare pt̄ · tamē quādiu habet primā solā tonsurā
vel minores ordines poterit si voluerit deserere clericatum vt s̄
Appostasia·iiij·§· ij· et·iij· ¶ Clericus debet esse ornatus duplici 2
ornamēto scꝫ interiori et exteriori Interius ornamētū ꝯsistit in
virtutibꝫ quibꝫ debent esse ornati clerici·et precipue sacerdotes
et prelati·ne alias male sedentes in cathedra cathedre iniuriam
faciāt·xl·di· Multi Exterius vero ornamentū ꝯsistit in quatuor
Primo in incessu vt non currendo·sed moderato et equali gressu
incedant vt sic maturitatem et equalitatem iudicent mentis·xli·
di· ·§· fi· Nec in solo incessu debet esse ornamētū · sed etiā qꝛ ocu
los linguā et omnia mēbra debent clerici sub freno castitatis et
modestie cohercere·vi·q·j· Ex merito·xxxij·q·v· Nec solo Secun-
do in habitu·vt nō deferant vestes incisas et lingulatas·neqꝫ va
rij coloris·neqꝫ rubēas ·neqꝫ virides ·neqꝫ nimis longas vel bre-
ues Item neqꝫ de serico·sed de lana nō nimis preciosa · vel vili ·
xlj·di·c·j· Et precipue in habitu se debent ꝯformare quantum
possūt illis inter q̄s viuūt ꝑuata semꝑ honestate ar ·di·iiij· Erit et
di·xxx· Siquis virorū Et nota ꝙ ex causa peregrinacionis timo
ris vel alia simili·licitū est clericis habitū transformare·xxj·q·iiij
Episcopi de vi·et ho· cle· Clerici Quicūqꝫ aut̄ clericus v̄gata vl̄
partita veste vtitur publice sn̄ causa si bn̄ficiatꝰ est suspēsus est a
fructuū ꝑcepcōe ꝑ sex mēses Si v̄o nō est bn̄ficiatus·et est in sa-
cris citra sacerdociū ꝑ idē tempꝰ est inhabilis ad beneficiū obti-
nendum Si habet dignitatem vel beneficiū cū cura·vel est sacer-
dos aut religiosus·est suspēsus ꝑ annū a bn̄ficio et ꝑ idem tempꝰ
sunt inhabiles ad qđcunqꝫ bn̄ficiū ecclesiasticū obtinendū de vi·
et ho·cle· Nm̄ in cle· Tercio ꝯsistit clericorū ornamētū exteriꝰ in
cibo De q̄ vide ·j· Gula ꝑ totū Quarto in potu de q̄ vide ·j· Ebe
tas ꝑ totū·specialiter·§·iij·et ·j· Sobrietas ·§·j·et·ij· ¶ Clericus
habet differre rasuram in modum corone s̄ · et tonsuram capil- 3
lorum ab infra hmōi racionem assignat Tho · iiij · sentenciarum
di·xxiiij· Quia corona est signū regis et ꝑfectōis cū sit circularis

Illi autem qui diuinis ministerijs applicantur adipiscuntur regiā dignitatem et perfecti in virtute esse debent Competit etiam eis subtractio capillorum ex parte superiori ne mens eorum temporalibus occupacionibus a contemplacōe diuinorū retardet̄. et ex inferiori per tonsuram. ne eorum sensus temporalibus obuoluantur Cōuersi etiam tondentur ꝓpter renunciacionem temporalium. sed non raduntur. quia non occupantur in diuinis ministerijs in quibus oporte
4 at diuina eos mēte contemplari ¶ In conuiuio sacerdotum sunt p̄cipue sex obseruanda que habentur di. xliiij. Conuiuia vt videlicet vita absentum non mordeatur. vt presentes non irrideant̄. vt inania secularium non recicentur. vt verba sacre lectionis ibi legantur et audiantur. vt cibus non nisi ad sustentacionem sumatur Et vt in principio et in fine deo laudes referantur hec ibi et c. ꝓ
4 reuerencia ¶ Clericus debet in beneficio residere. et in eo sua officia implere. et illi qui non implent sed voluptatibus vacant scdm Wil. nil iuris habent in rebus ecclesiasticis et si recipiunt tenent̄ restituere Redditus enim ecclesiarum sunt stipendia seruiencium Vnde de iura indixerūt clericis ꝑsonalem residenciam. que tamen in multis casibus permittunt absenciam continue vel ad tempus Sed tamen quicquid fit de foro contencioso. videtur sufficere ad salutem. si ipsi sua cura et impensione prouident. q̄ ecclesia decenter officietur. et populus sufficienter regatur. et ipsi honestate vite et morum bonū exemplum subditis ostendant. et interdum ꝑ se ipsos ad locum accedant. et de predictis certificentur et quādoq̄ per se officium exsoluant. tucius est tamen si per sē continue faciant Reliq̄ vide .j. Residencia de trāsitu clericorum de vna ecclesia ad aliam vide .j. Transitus

1 Clericꝰ secūdo scz q̄ clerici a quibusdam actibus secularibus sūt remoti Non enim debent intendere negociacioni de rebus vendendis. et emendis et hmōi ext̄ ne. cle. vel mo. c. j. et di. lxxxi. Fornicarij de h̄ .j. Negociacio. §. ij. et. §. antepenul. Item nec questionibus in iudicio seculari etiam si beneficiū non habent. dū tamen sint in sacris siue etiā sint in minoribus et habeāt bn̄ficium et nisi ꝓ se vel miserabilibus ꝑsonis ext̄ de postula. c. j. et. lxxxvi. di. Peruenit vel nisi suā vel suorū iniuriā ꝓseq̄nt̄ vt. iiij. q. vi. oibus Itē nō possūt suscipē gubnacōes alienarū rerū seu ꝓcuraciones alienorū negociorū bn̄ tn̄ possūt suscipere tutelas a legibus etiā impositas sed et curā orphanorū et viduarum que indefense sūt et de licencia ep̄orum gubernacula ecclesiasticarū rerum vt in p̄dicto. c. Peruenit et vide .j. Tutela. §. ij. et. iij.

An vero clericus possit exercere aliquod artificiū · vel culturam
possessionē et hmōi videi ·j· Negociacio ·§· antepenultimo · et an
possit exercere officiū tabellionatus ·j· Tabellio ·§· ij · ¶ Clerici 2
non debent ministrare in taberna neq; in ea comedere vel bibere
nisi causa necessitatis · vtputa in peregrinacōe · xliiij · di · nō oportet
et · c · nulli et · c · Clerici ¶ Clerici qui relicto clericali habitu 3
portant arma · si tercio moniti · non deponūt perdunt priuilegiū
clericale · extra de sen · ex · in audiencia Similiter etiam · si non sint
moniti et immiscent se tyrannidi et enormitati ext̄ de sen · ex cum
non ab homine Possūt tamen portare arma modo quo dicit̄ supra
Bellum · ij · §· j · ¶ Clerici Goliardi aut bufones · si hoc per annū 4
exercuerunt · carēt priuilegio clericali Eodem modo si minori tem
pore et ammoniti non destiterint · ext̄ de vi · et ho · cle · clerici li · vi ·
¶ Clerici qui carnificum macellariorum · seu tabernariorū offici 5
um publice faciunt si tercio moniti non desistant · siue si resumant
et si sunt ꝯiugati perdunt omnino priuilegium clericale Non ꝯiu-
gati vero qui incedūt vt layci · perdūt in ꝑsonis q̄mdiu hoc agūt
de vi · et ho · cle · Dyocesanij in cle · ¶ Clericus ꝯiugatus si ꝯtrax 6
it cum vnica et virgine · et defert tonsuram et vestes clericales
retinet priuilegiū clericale in duobꝫ · scꝫ q̄ percuciens eum excō-
municatus est · et q̄ non potest distringi vel ꝯdempnari a iudice
seculari nec ciuiliter nec criminaliter In ceteris vero non retinet
Item si non defert tonsuram et habitū in nullo retinet ext̄ de cle ·
ꝯiu · Clerici li · vi · ¶ Nuomodo clericus potest esse iudex vel iudi- 7
care vide ·j· Judex · ij · §· j · et · vi · Et per quos actus clericus in
minoribꝫ perdit priuilegiū clericale vide supra Appostasia · iiij · §·
penultimo et vltimo Et que negocia sunt clericis interdicta ·j·
Negociacio in tribꝫ vlti · §·

Clericus Tercio quantum ad cohabitacionem mulie- 1
rum et honestatem Clerici non debent habitare cum
mulieribꝫ di · xxxij · Hospiciolum et di · lxxxi · legitur
Nam cohabitacio est quādōq; adulterij occasio · xviij
questione · ij · diffinimus Excipiuntur mater · soror · amica · mater-
tera · et generaliter per lineam transuersalem omnes ꝯsanguinee
que sunt ·j· secundum gradum ar · di · lxxxi · Cum omnibꝫ Sed per
lineam ascendencium et descendencium vsq; ad quartum gradum
extra · de consāg · et af · j · Nō debet et distinctione · xxxij · Inter-
dixit et distinctione · lxxxi · Cum omnibus et · c · Nolumus Et est
racio · q̄ in istis fedꝰ naturale nichil permittit seui criminis suspi-
cari ext̄ de co · cle · et muli · A nob̄ ext̄ · de p̄sump · Cū iniuuētute Et
hoc intellige nisi habēt secū pedisseq̄s vel alias muliēs suspectas

Porro etiam· cum prius dictis clericus non debēt immoderatam habere familiaritatem · ne contemptibilis habeatur di · xxxiiij · Quorundam Possūt etiam vltra predictos gradus habitare si essent antiqui · et nō suspecte distinctione · lxxxi · Feminas et in p̄dicto capitulo interdixit in fi · ¶ Vtrū clericus incontinēs et fornicarius sit suspensus et debeat in officijs euitari Respondeo quilibet ꝓ peccato mortali est suspensus quo ad se tamen talis non suspensus quo ad alios · nec debet in officijs euitari nisi si peccatū sit notorium · vt quia dampnatus est de illo · aut sponte in iure confessus vel ex euidencia facti · que non possit aliq̄ tergiuersacione celari · vtputa quia mulierem multū suspectā publice tenet · aut quia apparent inde argumenta gradiencia sup terram ext̄ de co · cle · et mul · Quesitum et de hoc habes ·j· Fornicacio · §· ij · et ibi de pena clerici q̄ duxit vxorem · §· iij · Vtrū aut̄ a fornicario liceat recipere sacramenta · habēt̄ ·j· Ordinatus · j · §· iij ·

1 Clericus quarto quantū ad bona temporalia Vtrū clerici possūt habere ꝓprium ℞ sic · xij · q · j · Episcop⁹ Et siqua capitula inueniant̄ ꝯtraria · intelligi debent sed statum primitiue ecclesie · quando nichil ꝓpriū possidebant vel de religiosis qui renūciauerunt ꝓprijs Et tamen sicut dicit Tho · secunda secūde questione · c lxxxv · clerici · non debent possidere sic ꝓprium · vt dum curant ꝓpria defectum faciāt in his que pertinēt ad cultum diuinū ¶ Vtrum clerici possint facere testamētum · vel
2 donare inter viuos Respondeo si habent de patrimonialib⁹ · vel q̄ sibi aduenerunt aliūde · puta ex successione vel donacione facta persone non intuitu ecclesie · vel de illis que ipsi sibi perscripturā vel hmōi artificiū quesierunt indubitant̄ possūt de his facere testamētū · et etiā donare · xij · q · iij · c · j · et · ij · ext̄ de tasta · Ad hec et c · Quia nos Et hec habent locū etiā si cleric⁹ sit in potestate patris vel aui constitutus · C · de episcopis et cle · autem presbiteros · licet in alijs personis secus sit vt ·j· Peculium De reb⁹ autē ecclesie mobilib⁹ et immobilib⁹ non potest cleric⁹ testari Sed pt̄ de mobilibus et fructib⁹ perceptis inegritudine ꝯstitutus · dū tamen sit compos mentis conferre pauperibus et religiosis locis · et his qui sibi honeste seruierunt vt in dicto capitulo Ad hec et · c · Relatum De consuetudine tamen clerici alicubi testantur de rebus et fructibus mobilibus ecclesie acquisitis · tamen de iure con-
3 tra est · vt in preall̄ · c · ¶ Quis succedit clerico ab intestato Respondeo In bonis acquisitis per ecclesiam succedit ecclesia · sed in alijs succedunt consanguinei secundum iuris ordinem

quibꝫ deficientibus succedit ecclesia·xij·questione·v·c·fi·extra de
succes·ab intes·c·j·et·c· Cum dilectus in fi· Et de hoc casu ha-
bes diffuse ꝛ̄· Successio·§·ij· ¶ Quid si nescitur vtrū res fuerint 2
persone vel ecclesie Respondeo presumuntur omnia esse ecclesie si
tamen constat eum habuisse res que non erant ecclesie sed perso
ne et dubitatur de quibꝫ presumitur pro eo qui est in possessione
rei de qua est questio Vnde si post mortem ecclesia inuenit̄ in pos-
sessione heredibꝰ incūbit probacio·sed si heredes sint in possessio
ne ꝓbabit ecclesia ar·xij·questione·iiij·c·j·et·questiōe·v·c·j·in fi·
Et si possessio omnino est confusa et nichil ꝓbatur vide ꝛ̄· Succe
ssio·§·ij· ¶ An clerici siue prelati qui bona ecclesiarum consumūt 4
in vsus illicitos sint raptores Respondeo secundū Ray· Clerici
qui consāguineis aut potentibꝫ·diuittibꝫ·meretricibꝫ et hystrio-
nibus·et similibꝫ bona ecclesiastica pauperibꝫ debita detrahunt·
et talibus tribuunt raptores sunt·quia quicquid habent paupe-
rū est·xvj·questione·j·c·fi· Nam pauperibus debentur Vnde
tales clerici tenentur ad restitucionem omnimū pauperibꝫ·vel in
vtilitatem ecclesie·xij·q·ij·Gloria et·c· Si illi et peccant mor-
taliter non solum quia pauperibꝫ subtrahunt·sed etiā quando tur
pibus personis tribuunt lxxxvi·di· Nui venatoribꝫ et·c·donare
Et quod dictū est de ꝯsanguineis intelligitur ſm Wil·quando da
tur eis non vt pauperibꝫ·sed vltra statū ꝯdicōis eoꝝ Simile po-
nitur per Tho·secūda secunde·q·c·lxxxv·de episcopis Dicit enim
ꝙ si distincta sint bona que debentur in vsum ecclesie ab his que
sunt pauperibus et ministris eroganda et episcopus sibi aliquid
retinuerit de his que pauperibꝫ eroganda sunt vel in vsū ministro
rum aut in cultum diuinū expendenda·non est dubiū ꝙ mortalit̄
peccat·et ad restitucionem tenetur De his autem que sunt spe
cialiter vsui deputata·peccat si imoderate sibi retineat·et alijs nō
subueniat sicut requirit debitū caritatis Si vero predicta bona nō
sunt distincta·eorum distribucio eius fidei ꝯmittitur·et siquidē in
modico deficiat aut superhabundet·pt̄ hoc fieri absq; bone fidei de
trimento·quia non potest homo in talibus pūctualiter accipere
illud ꝙ fieri oportet Si vero sit multus excessus·non potest lateri
Vnde videtur bone fidei repugnare·et ideo non est absq; peccato
mortali·et idem iudicium est de bonis aliorum clericorum vt ponit
idem Thomas in quodam ꝙlibeto ¶ Clericus siue prelatus tene 6
tur de bonis ecclesie sue amissis sua negligencia·dolo siue culpa la
ta siue leuitate vt nota extra de offi·archid·Ea que Idē ho-
stiensis ¶ Nūquid clericus qui habet sufficiens patrimonium po 7
test viuere de bonis ecclesie Respondeo secundum Wilhelmū Si
deseruit ecclesie potest sustentari de bonis eiꝰ sed si nō deseruiat

et in malos vſus ẽxpendat. mortaliter peccat concor. hosti. Simi
8 liter .j. de cime. in. §. penultẽ. ¶ An qui male recipiant a perso-
nis ecclesiasticis teneantur ad restitucionẽ Rx. ꝑm Ray. fornica-
rie et hmõi turpes persone tenẽtur restituere ipsi ecclesie nisi for-
te eis datũ causa elemosine in ſuma necessitate quia tũc fuit debi-
tum. lxxxvi. di. Dasce. idem hosti. Diuites vero et potentes q̃
receperunt per fraudes. minas importunitates. et hmõi tenẽtur
et clericus quãdo debit redimendo vexacionem ſuam excusatur exẽ
de Simonia dilecti s Si vero non ſunt data ꝓpter predicta ſed ꝓpẽ
aliam necessariã vel honestam causam. vt racione hospitalitatis.
vel elemosine. non tenetur ar. vndecimo q. iij. Quoniam multos
xlij. di. c. Quiescamus Idem dicẽdũ ſi erant boni meriti et hone-
sti viri presertim qui iam impenderant seruiciũ ecclesie defendendo
vel patrocinũ pr̃ando in causa aut elemosinas oferendo. et hmõi
quia talibꝫ ecclesia tenetur rependere. xij. q. ij. Nuicũq; ſuffragio
9 et. c. ecclesiasticis ¶ Sed ſi debeat fieri restitucio cui fiet. Respõ
deo qñ non turpiter debit. ſed timore vel hmõi restituetur eidem
qui debit alias auctoritate ſuperioris conuertetur in vtilitatẽ eccle
ſie. vel pauperibꝫ erogabitur ar. xvij. q. iij. Siquis in atrio satis
concor. tho. ſecunda ſecunde. q. xlij. de fructibꝫ beneficiorum plu-
ra habentur s. Beneficium. ij. per totũ Clericus non debet reci
pere ecclesiã de manu layci vt .j. ecclesia. 1. §. penultẽ

Oadiutor. q̃ndo et quomodo poſſit episcopus aſſumere co-
adiutorẽ vide .j. Viciatus corpore. §. ij. in fi. et. §. fi.

1 Ognacio Triplex est cognacio quedã carnalis que
dicitur conſanguinitas. quedam ſpiritualis que dicit̃
cõpaternitas et quedã legalis que dicit̃ adopcio Iſte
cognaciones multipliciter impediunt matrimoniũ. et
ideo de eis require .j. impedimentũ. v. et. vi. et. vij. et s. Adopcio

Ommenda ecclesie talis commenda non potest fieri niſi per
modũ qui dicitur s Beneficium. ij. §. iij. in fi.

Onmittere alteri vices ſuas require .j. delegare et .j. Vica
rius et .j. Confessor. 1. §. antepenultimo et vltimo

1 Omodatum est alicuius rei ad aliquem certum vſum
gratuita cessio Nã ſi merces intuenerit. non erit cõ-
modatũ. ꝫ locacio vel aliꝰ ꝺ̃ꝺ canonicꝰ tho. et. gof.

¶ Comodare potest et ei comodari qui potest et otrahere Vnde 2
non solus prelatus potest comodare vel ei comodari sed etiã yco
nomus cui res ecclesie gubernande omittuntur seu amendantur
quia is contrahere potest .x. questione .iij. Hoc ius porrectũ Por
ro si pupillus comodet non est obligatus sed alius ei obligat ff.
de actione empti .et venditi .l. Julianus .§. antepenultimo Dos
sumus etiã comodare non solum nostra sed etiã aliena que possi
demus ff. comodati .l. comodare et .l. ita vt si .nõ tamen licet no
bis comodare ea que sunt nobis comodata tantum ad vsũ nostrũ
vt h .j. .§. iiij. ¶ In comodato debet restitui ipsa res di .iij. Jus 3
naturale Nec potest restitucio ptextu alicuius debiti retineri .C.
de comodato .l. fi .et non deteriorata vt .j. Depositum .§. ante
penultimo ¶ Quid si comendem tibi res ad certũ vsum .et tu vte 4
ris ad aliũ puta .cõmodaui tibi equum vsq; ad certum locum .et tu
pcedis vlterius vel comodaui tibi eum vt duceres ad villam .et
tu dixisti ad bellum .vel rem quam tibi comodaui comodasti alte
ri Respondeo in omnibus predictis furtum cõmittitur .nisi quando
comodatarius credebat diumũ permissurũ et erat iusta causa cre
dendi ff. de fur .le .Qui re .Itaq; si in dictis casibus res periit vl
deteriorata est Ille qui comodatũ recepit .indubitanter tenet ad
restitucionem ¶ Sed nũquid aliquis comodatarius tenetur .si res 7
periit vel deterioratur Respondeo distinguendum est .quia siqs
recipit comodatum gracia sui tantum .vt frequencius fieri solet
certe ipse tenetur de dolo et culpa siue lata siue leui siue leuissima
ext .e .c .vnico .quia exactam diligenciã qualem in suis rebus debuit
adhibere Nec hoc etiã sufficit si res diligencius custodiri potuit
ff. de actionibus et obli .li .j .§. Is cui De casu vero fortuito qui
non accidit culpa sua non tenetur nisi interuenerit pactũ vel mo
ra .sez restituendi rem vt in dicto .c. extra Nõ si comodatũ fuisz
factum gracia dantis tantũ .verbi gracia comodaui vxori vt ornacius ad me duceretur tunc comodatarius nõ tenetur .nisi de do
lo tantum vt ff .e .l .Si vt certo Si vero comodatum fuerit gra
cia vtriusq; tunc tenetur solum de dolo et lata culpa .ff .e .l .In
rebus .j .Ex ad fi. ¶ Comodans tenetur comodatario si ei scien 6
ter comodauit vasa viciosa .propter quam causam vinum vel
oleum effusum est ff .e .l. In rebus Item si ante tempus revo
cat comodatum ff .e .l .in comodato

Compatermitas vide .j. Impedimentum .vj.

1 Communicare idest corpus cristi sumere Nuilibet fide-
lis postquam ad annos discrecionis puenerit cōmuni-
care tenetur saltem in pasca · nisi de sui sacerdotis con
silio ꝓpter aliquam racionabilem causam ad tempus
abstineat extra de pe · Omnis vtriusq; Sed q̄ntū etatis cōmūicans
2 debet habere vide ·j· ·§· penul · ¶ Nuicūq; cū sciencia peccati mor
talis ad cōmunionem accedit mortaliter peccat ·j· Ad Chor · xi ·
Nui man · indig · iudi · sibi mandu · Et hoc ipsum ponit Tho · in · iiij ·
di · ix · et addit · sic ꝙ aliquis sit omnino a peccato immunis nō po
test per certitudinem sciri ·j· Ad Cho · iij · Nichil michi consci⁹ sū
sed non in hoc iustificatus sum Potest tamen de hoc haberi aliqua
coniectura precipue per quatuor signa sicut dicit Bernhar · Pri-
mo cū quis verba dei deuote audit Joh · viij · Nui ex deo est · ver-
ba dei audit Secundo cum quis promptum se ad bene operandum
inuenit · q; probacio dilectionis exhibicio est operis · vt dic̄ Gre-
gorius Tercio cum quis a peccatis abstinendi in futurum ꝓposi-
tum habet Quarto cum de p̄teritis dolet · quia in his vera peniten
cia s̄m Gregorium consistit Vnde si aliquis per hmōi signa facta
diligenti discussione sue consciencie · quamuis forte non sufficienti
ad cōmunionem deuote accedat aliquo peccato mortali in ipso re
manente · quod eius cognicionem preterfugiat non peccat · ymo
3 magis ex vi sacramenti peccati remissionem consequitur ¶ Non
sufficit volenti cōmunicare · ꝙ sit solum contritus · ymo si habet
copiam sacerdotis qui habet eū absoluere peccat sine confessione
cōmunicanda Si vero non habet copiam tunc si immineat necessi
tas cōmunicandi · vel celebrandi · vt quia timetur secandalum po-
puli · vel iam incepit ministerium sacramenti et deficit vel aliquis
infirmus ammisit loquelam et est in proposito confitendi quamci
cius poterit non peccat cōmunicando Hec pe · et Ala · Similiter
4 Tho ·j· Confessi · ij · §· v · Et Ray ·j· Missa · §· viij · ¶ Quamuis ex
istenti in peccato mortali non liceat cōmunicare · vt dictum est
videndo tamen corpus cristi non peccat · attamē si interdū prop-
ter humilitatem abstineat a videndo laudandus est · secundum
Thomam in · iiij · distinctione · ix · concor · Al · dicens ꝙ pecca-
tor non debet videre multo aspectu · sed eo viso · debet pecu-
tere pectus · quasi non sit dignus aspectu Heretici vero secun-
dum eundem Thomam arcendi omnino sunt a visione Simili-
ter etiam non peccaret quis tangendo cum timore et reuerencia
vt quia erigit hostiam de terra et huiusmodi · alias peccat vt
5 dicit Inno · ¶ Vtrum nocturna pollucio impediat cōmunionem
seu celebracionem R° s̄m Tho · in · iiij · di · ix · Ad hoc vt hō dig-
ne ad sac̄mentū eukaristie accedat tria sūt notāda siue requirunt̄

Primo enim requiritur mundicia consciencie · quę non nisi per penitenciam tollit peccatum Secundo requiritur eleuacio mentis ad deum per actualem deuocōem · et hec interdū sine peccato amittitur · vt per mentis ebetudinē · vel p occupacionē · aut euagacionē Tercio reqrit mūdicia corporalis Vnde celebrātes vel etiā tractaturi aliqd sacramentū propter reuerenciam lauāt manꝰ Itaqꝫ primo et principaliter peccatū impedit Secūdo mdeuocio seu ebetudo mentis Tercio corporalis immūdicia · et hec tria quādoqꝫ cōcurrūt nocturna pollucione · quādoqꝫ duo ex ipsis · quādoqꝫ vnū tantū · et secūdū hoc magis vel minꝰ homo impedit Et ideo distinguē dū est de pollucione · q̄ potest multipliciter contingē Primo qdē contingit ex sola dispoficione natūe et non exprecedenti cogitacione · et tūc non est signū alicuiꝰ peccati · sed potest ebetudinē mentis inducere si simul cū ymaginacione contingat immūdicia vero corporalē habet · et ideo si necessitas immineat · vel deuocio exposcat · non impedit precipue · quando sine ymaginacione accidit · tamen si quis ꝓpter reuerenciam abstineat laudandus est et maxime · quandō talis dispoficio nature non est perpetua Secundo vero potest contingere ex precedenti cogitacione et hoc dicendum est qꝫ cogitacio hmōi turpium quandoqꝫ potest esse sine peccato sicut cum est cogitacio tantum · vel cum quis disputando de talibus oportet qꝫ loquens cogitet Aliquando est cum peccato veniali · quando scilicet cogitacio pertingit ad affectionem et in sola delectacione finitur sine vllo deliberatiuo consensu Quandoqꝫ autem est mortale · scilicet quando consensus adiungitur · et quia cogitacioni tali de propinquo est delectacio · et delectacioni consensus · ideo in dubiū verti potest · vtrum sequens pollucio ex peccato acciderit vel non et an veniali vel mortali · quando ergo fic dubitatur de precedenti consensu ommino abstinendum est Si autē non dubitatur sed expresse inueniat quis consensum non precessisse et necessitas vrgeat · aut si aliqua sit pocior causa potest accedere · aut etiam celebrare · qꝫ si necessitas vel causa non sit · et tamen celebrat non peccat mortaliter · sed venialiter · melius est tamen abstinere propter reuerenciā sacramēti Tercio potest cōtingere ex cibo vel potu precedenti · et tunc idem est iudicium · sicut ex illa pollucione que ex turpi cogitacione processit · nisi in tācione cibi sicut in cogitacione turpi Quarto potest contingere ex illusione et quidem Si illusionis causa in nobis precessit · idē est iudicium quod de cogitacione precedente Si autem in nobis causa non precessit · ymo pocius contraria causa · et hoc frequenter accidit et precipue in diebus in quibus quis cōmunicare debet

Signū est. ꝙ dyabolus fructum eukaristie auferre conatur Vnde
in tali casu consultum fuit cuidam monacho vt in collacionibꝫ pa-
trum legitur ꝙ cōmunicaret. et sic dyabolus videns se non posse
consequi intentum. ab illusione cessauit generaliter tamen. quia
causa ex qua contingit non ita de facili potest percipi. tucius est
semper abstinere. nisi necessitas incumbat. et debet abstineri vt
dicitur. ad. xxiiij. horam quia in tali spacio natura q̄ ꝑ corporalem
immundiciam et mentis ebetndinem deordinata fuerat. reordinat̄
6 et de materia pollucionis vide .j. Pollucio ¶ Corpus cristi a ieiu-
nis tantum debet percipi. vij. q. j. Nichil de con. di. ij. liquido Nō
in reuerenciam tanti sacramenti institutū. est nisi ꝓpter necessita
tem imminentis mortis. ne contingat sine viatico ex hac vita trā
sire Est autem sciendum. ꝙ duplex est ieiuniū. scz nature et eccle-
sie Ieiuniū nature est. quod importat priuacionem cuiuscūqꝫ pre-
assumpti per modū cibi vel potus. et tale ieiuniū requiritur ad hꝰ
sacramentum. et ideo nec post assumpcionem aque vel alteriꝰ po-
tus vel cibi vel etiam medicine. in quantacūqꝫ parua quantitate
licet hoc sacramentum accipere. nec refert. vtrū aliquid nutriat
vel non. aut per se aut cum alijs dūmodo sumatur per modum cibi
vel potus. reliquie tamen cibi remanentis in ore si casualiter trāsf-
gluciantur non impediunt sumpcionem huius sacramēti quia nō
traiciuntur per modū cibi vel potus sed ꝑ modū saliue quod vita-
ri non potest Aliud aut est ieiuniū ecclesie quod instituitur ad car
nis maceracionem. et tale ieiuniū non soluitur per predicta. quia
non multum nutriunt. sed magis ad alterandum sumuntur Por-
ro etiam ecclesia diem naturalem incipit a media nocte. et ideo si
post medium noctis aliquis sūpserit aliq̄d per modum cibi vel po-
tus non potest ea die hoc sacramentum sumere. potest vero si an-
te medium noctis sumat. nec refert vtrum post cibum vel potum
sumptum dormierit aut etiam digestus sit quantum ad racionem
precepti. refert autem quantum ad perturbacionem mentis q̄m
paciunt̄ hoies ꝓpt̄ in sompnitatē vel indigestionē ex quibꝫ si mens
multum perturbetur homo redditur ineptus ad susceptionem hu
ius sacramenti Hec Tho. in. iij. parte questione. lxxx. ¶ Vtrum
post factam cōmunionem liceat statim comedere Respondeo se-
cundum Thomam vbi supra In sumpcione huius sacramenti re-
quiritur maxima deuocio. que quidem magis impeditur per prece-
dencia quam sequencia. et ita magis est institutum ꝙ homines ie
iunent ante sumpcionem quam post. debet tamen esse aliqua mo-
ra inter sumpcionem eius et reliquos cibos Vnde et in missa ora-
cio graciarum actionis dicitur post cōmunionem et qui cōmuni-
cant suas priuatas oraciones dicūt ¶ Duo sunt modi māducādi

corpus cristi secundum Augustinū Vnus sacramentaliter et sic
boni et mali edunt Alius spiritualiter et sic soli boni manducant
Nam spiritualiter manducat qui in vnitate cristi et ecclesie quā
sacramentum significat manet Hec magister sententiarum in iij
distinctione ix ¶ Interdictus suspensus et excōmunicatus etiā
iniuste cōmunicare non debet quia in talibz est defectus rei figni
ficate scz vnitatis corporis mistici Hec pe ¶ Vtrum actus matri
monialis impediat a cōmunione Respondeo secundum Tho in iij
parte questione lxxx Coitus coniugalis si fit sine peccato puta
causa prolis generande vel causa reddendi debitū non aliter im
pedit nisi sicut dictum est de pollucione nocturna que accidit sine
peccato scz ꝓpter immundiciam corporalem et mentis distractio
nem In tali ergo casu vt dicit beatus Gregorius suo sunt iudi
cio reliquendi Sed qui voluptate dominante coniugi miscetur p
hiberi debet ab hoc sacramento xxxij questione iij Vir cum
propria et secundum Ai etiam post factam cōmunionem non li
cet illo die debitum exigere nec etiam exactum reddere nisi cum
difficultate sed tamē contrariū non putat esse mortale ¶ Vtrū
immūdicia pure corporalis impediat communionem Respondeo se
cundum Thomam in iij distinctione ix Cum iste cibus non sit
corporalis sed mentis magis in eius sumpcione consideranda est
mundicia mentis quam corporis Et ideo distinguendum est de im
mundicia corporali quia siue sit perpetua siue diurna tunc nullo
modō propter hoc aliquis abstinere debet ne per immundiciam
corporis perdatur fructus mentis sicut accidit in leprosis et pa
cientibus fluxum sanguinis vel seminis Si autem sit tempora
lis et facile purgabilis tunc si aliquis sit in mente bene dispositus
sumere non prohibetur quamuis posset ad tempus laudabiliter
abstinere propter reuerenciam tanti sacramenti distinctione v
ad eius De sacerdote autem leproso vtrum possit celebrare vi
de j leprosus §. fi ¶ Vtrum homo frequenter debeat sumere
corpus cristi Respondeo secundum Thomam in iij distinctione
xij Ea que in hoc sacramento geruntur habent similitudinem
cum his que accidunt in corporali nutrimento quia enim fit quasi
contmua deperdicio naturalis humoris peractionem caloris na
turalis et exercicium laboris ideo oportet frequenter corpora
lem cibum assumere ad restauracionem deperditi ne perdicio
continua mortem inducat Similiter autem ex concupiscencia
innata et occupacione circa exteriora fit deperdicio deuocionis
et feruoris sed quia homo in deum colligitur vnde oportet quod
pluries deperdita restaurentur ne homo totaliter alienetur a
deo sed tamē saltem semel in anno sumere necesse est vt sup §. 1.

13 ¶ Sed vtrū qualibet die sit cōmunicandum Respondeo secundū Tho. in. iiij. di. xij. Inrecipiente hoc sacramentum duo requirū tur scz deuoti ad xpm qđ facit amor Et secundo requirit reuerencia sacramenti quē ad donū timoris pertinet Primū incidat ad frequētacionē huius sacramēti q̄tidianā. sed fm retrahit ideo si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumpcione feruorē amoris augeri et reuerenciam nō minui. talis deberet quotidie cōmunicare Si autē sentiat reuerenciā minui. et feruorem non multū augeri deberet interdū abstinere vt cū maiori reuerencia et deuocione postmodum accederet Vnde quātum
14 ad hoc vnusquisq; relinquendus est suo iudicio ¶ Vtrum liceat pluries omunicare in die Respondeo fm Tho. di. xij. non licet. nisi semel. vt saltem quātum ad vnā diem representetur vnitas dominice passionis. et vt quantum ad aliquid reuerencia exhibeat sacramento Sacerdos tamen. quia non solū pro se sed pro aliis celebrat cum sit persona publica necessitate cogente. potest pluries
15 in die celebrare vt .j. Missa. §. x. ¶ A quo debet quis recipere sacramentum omunionis Respondeo a ꝓprio sacerdote. vel eius superiore siue alio de licencia sua Siquis vero religiosus absq; licencia ꝓprij sacerdotis speciali alicui daret. incurreret excōmūicacionem de qua supra Absolucio. 1. §. iij. circa medium Quid si sacerdos ꝓprius malus sit an possit ab eo recipi habes supra Clericꝰ. iij
16 §. ij. et .j. Ordinatus. 1. iij. ¶ Vtrum sacerdos possit dare corpꝰ christi ei quem scit esse in peccato mortali Rō fm Tho. in. iiij. di. ix. Si peccatum est occultum pura pr confessionem. vel alias secrete scitum. et ille in occulto petit. debet ei denegare. et monē eū ne in publico petat Si autem in manifesto petat debet ei dare de. con. di. ij. Non prohibeat Si vero peccatum est manifestum tūc siue in occulto siue in publico petat. debet ei denegare. ꝙ si dicat se confessum et absolutum an credere ei debeat. vide .j. Cōfessio
17 iij. §. xj. qui incipit vtrum sacerdos prochialis ¶ Vtrum aliquo casu possit dari hostia non consecrata loco hostie consecrate Respondeo secundū Tho. in. iiij. di ix. In nullo casu quia in sacramento veritatis. non debet esse aliqua fictio tamen quia cum manducans aderet quod manducat. vt dicit Augustinꝰ daret sacerdos ei occasionē ydolatrādi Vnde et decre. dicit in casu simili ꝙ falsa sunt abicienda remedia. q̄ veris sunt pericula grauiora. ext
18 de cele. miss. de homine ¶ Vtrum corpꝰ christi debeat dari suspectis de crimine Rō secundum Tho. vbi supra Triplex est suspicio quedam violenta. que pro facto reputatur vt si inueniatur suspectus cum suspecta in eodem loco et huiusmodi. et propter hanc sicut propter peccatum mortale. neganda est cōmunio

Ita videlicet. ꝙ si talis suspicio ꝓcedit ex publica fama. nō debet
dari cōmunio. neq; petenti publice. neq; secrete Sed si talis suspi-
cio sit soli sacerdoti nota. tunc debet dari si petatur in publico nō
aut̄ si in occulto. sicut ante dictū est quando crimen scit vt in ꝓxi
mo. §. xvj. f. supra ante proximū. §. Quedam vero suspicio est
ꝓbabilis. vt si inueniatur solus cum sola. tempore et loco suspec-
to colloquentes. et frequenter ꝓpter hanc ergo nō debet nega
ri. quia pena non infligitur vbi culpa ignoratur Quedā est leuis
vt si appereant aliqua signa. non tamen omnino certa. et ꝓpter
hanc etiam non debet negari ¶ Vtrum corpus cristi debeat dari 19
ad sumendum propter aliquod experimentum. siue ꝓpter aliquā
purgacionem infamie et hmōi Respondeo secundū Tho. in. iij.
parte q. lxxx. Non quia tales purgaciones inhibite sunt extra
de purga. can. R. tuarū ¶ Vtrū corpꝰ cristi debeat dari hystrio 20
nibus ꝛc. Respondeo ꝙ non quia neq; diuine maiestati neq; eccle
siastice discipline competit de. con. di. ij. prodilectione Et intelli-
ge de illis hystrionibꝰ. qui illicite artē illā exercēt vide ꝯ. Histrio.
¶ Vtrum corpus cristi debeat dari amentibꝰ Respōdeo secundū 21
Tho. in. iiij. di. ix. distinguendum est. q̄dam enim dicuntur lar
ge amentes quia debilem habent mentem et tamē sunt aliquo mo
do docibiles. eorum que ad fidem et deuocionem sacramenti perti
nent. et talibus non oportet corpꝰ cristi denegare Quidam vero
omnino sunt iudicio racionis carentes et isti si fuerint tales a na-
tiuitate non debet eis dari. quia non possunt ad deuocionem induci
que requiritur ad hoc sacramentum Si vero inciderunt in amenciā
post fidem et deuocionem sacramenti. tunc debent eis dari. nisi ti-
meatur periculū de vomitu vel exspuicione aut aliquo hmōi. xxvi
q. vi. Is qui ¶ Vtrum sit dandum pueris Respondeo ꝑm Tho. 22
vbi supra Pueris carentibus vsu racionis qui non possūt disting-
uere inter cibum corporalem et spiritualem non debet corpus xp̄i
dari. quia adipsum exigitur actualis deuocio quā tales pueri ha
bere non possūt Sed pueris incipientibꝰ habere discrectionē. etiā
ante perfectam etatem. pura cum sunt. x. vel. xi. annorum potest
dari. si in eis signa discrecōis et deuocionis appareant ¶ An cor 23
pus cristi debeat dari his. qui ꝓ criminibus sunt suspendendi vel
decapitandi Respondeo si sūt confessi et penitent. non debet eis
denegari. xiij. q. ij. Cle. de. pe. et re. in. c. Abusionibꝰ facit ad
hoc ꝯ. Hereticus. ij. §. v. Multa alia de sacramēto eukaristie ha
bentur ꝯ. Eukaristia. j. ij. iij. et. iiij. Item specialiter circa
sacerdotem et missam vide ꝯ. Eukaristia. iij. et ꝯ. Missa ꝑ totū

1 Concussio Crimen concussionis est. cum quis in officio constitutus extorquet aliquid a subditis per metum aut cum non vult facere quod tenetur nisi data pecunia aut cū aliquis officialis vltra stipendia sibi constituta extorquet. vel cum quis accusat seu ab accusacōe desistit ꝓpter pecuniam. vel ꝓpter potenciam. et talis tenetur ad restitucionem ei qui dedit. si nō turpiter dedit. alias ei in cuius iniuriam data fuit. j. q. j. Jubemus

Condempnatus Vtrum possit se defendere vel fugere vide supra Accusatus. §. v.

1 Condicio de condicionibꝫ que quandoqꝫ apponuntur in matrimonio habet̄ .j. mr̄imoniū. v. per totū Item de condicionibꝫ que apponunt̄ inq̄buscūqꝫ ꝯtractibus vide ibidem. §. v. Itē de cōdicionibꝫ q̄ apponunt̄ in spōsalibꝫ .j. Sponsalia. §. fi .j. Impedimentum. xiij. §. v. ¶ Siq̄ possessio data fuerit ecclesie apposita in aliq̄ ꝯdicōe siue modo. vt scꝫ aliq̄d fieret. si non fiat non ꝓpter hoc reuocari potest dacio nisi sic facta fuerit. scꝫ ꝙ cessāte ꝯdicōe vel modo. reuocari posset ext̄ de condi. appō. c. Verū ¶ Si possessio data fuerit ecclesie ea condicione vt non alienetur nūquid poterit alienari Respondeo secūdum Ray. distinguēdum est nam si ecclesia cui datum est. siue relictū habeat alias possessiones. non poterit alienari in aliquo casu Et sic intelligit̄ autentica intelligitur de alienacōe et emph̄. §. Sanctissimos Si vero ecclesia nō habeat alias possessiones quas alienet tūc ista alienari potest in casibꝫ a iure permissis de quibꝰ vide sup̄ Alienacio Nam prohibicio facta a datore ꝓ non adiecta. est habenda tāquam turpis ꝯcor. gof. hosti. et Inno. ¶ Cum nō stat per eum ad quem pertinet q̄ minus cōdicio impleat̄. debet haberi ac si impleta fuisset. ext̄ de. re. Jur̄. Cum non stat li. vj.

1 Confessio primo cōmūiter Quid sit R° ꝑm Tho. in. iiij di. xvij. Conuenientissime diffinit̄ ab Augustino sic Confessio est ꝑ quā morbus latens spe venie apit̄. vel secundū Ray. Confessio est legittima corā sacerdote pcti declaracio ¶ Que sunt condiciones quas debet habere confessio Respondeo secundum Thomam vbi supra Condiciones sunt. xvj. que his versibus continentur Sit simplex humilis confessio pura fidelis Acqꝫ frequens nuda discreta libens verecūda Integra secreta lacrimabilis accellerata Fortis et accusās. et sit parere pata

Nuorum expoſicio talis eſt Sit ſimplex·vt ſcz non recitet in con-
feſſione miſi quod ad quantitatem peccati pertinet·humilis ſcz vt
ſe miſerū et infirmū confiteatur Dura vt ſcz recta ſit cōfitentiſ
intencio Fidelis·i·vera et ſine vlla falſitate Acz Frequens il-
lud eſt de bene eſſe confeſſionis ſcz vt homo frequenter ofiteatur
Nuda·vt non inuoluat obſcuritatem verboꝝ Diſcreta·vt ſcilz
maiora cū maiori pondere confiteat Libens ideſt ſpontanea et nō
coacta Verecunda·vt ſcz eruboſcat et non ſe iactet de peccatiſ
ꝓpter aliq̄m ſeculi vanitatem Integra·vt ſcz non ſubtrahat ali
qua de his que manifeſtanda ſunt Secreta ſcz quantum ad condi
cionem fori in quo de occultis conſciencie agitur Lacrimabilis q̄
ad dolorem de peccato cōmiſſo Accelerata·vt ſcilicet non diffe
rat de die in diem·ſed ſtatim vel quā citius poteſt confiteat Fo-
tis ſcilicet vt michil ꝓpter verecundiam dimittat Et accuſans ſcz
ſeipſum et non alium Et ſit parere parata ſcz ſacerdoti ¶ Vtrū 3
confeſſio facta ſacerdoti ſine contricione et ſine caritate valeat·
vtputa·quia non dolet de omnibus·vel non vult ab omnib⁹ ab-
ſtinere Reſpondeo ſecundum Thomam vbi ſupra Confeſſio ſe-
cundum q̄ eſt actus virtutis·non valet ſine caritate que eſt act⁹
et principium merendi·ſed ſecundum q̄ confeſſio eſt pars ſacra-
menti que ordinat hominem confitentem ad ſacerdotem qui ha-
bet clauem eccleſie cōmiſſam·et per confeſſionem cognoſcit con-
ſcienciam confitentis·ſecundum hoc etiam poteſt eſſe in eo qui nō
eſt contritus·quia poteſt peccata ſua nota facere ſacerdoti·et cla
uis eccleſie ſe ſubicere·et quamuis tunc non percipiat abſolucio
nis fructum·tamen recedente fictione rem percipere incipiet ſi-
cut etiam in alijs ſacramentis Vnde non tenetur iterare confeſ-
ſionem ad quam fictus accedit·ſed tenetur poſtmodum fictionē
ſuam confiteri concor·pe·Et ad iſtam opinionem non ſolum pre
dicta racio facere videt ſed etiā de·pe·di·1·Menſurā·§·Nō ita
Vbi dicit q̄ nō eſt neceſſe vt q̄ ſemel ſacerdoti ofeſſi fuerimus de-
nuo ofiteamur Sed Ray·et hoſti·tenent q̄ talis tenent cōfeſſio
nem iterare·quia prior ofeſſio q̄ non fuit facta in caritate non va
luit ſed primū veriꝰ videt ext̄ de pe·et re·Nō quidā ¶ Vtrum li- 3
ceat in confeſſione dicē aliena peccata Reſpondeo ſm Tho·in·iiij
di·pri·homo in ofeſſione debet famā alterius cuſtodire quantum
poteſt·ſed ſuam ſciencíam magis purgare debet·et ideo ſi cir-
cūſtancia q̄ ducit in cognicōem plone ſit de neceſſitate ofeſſionis
vt quia trahit in aliam ſpeciem mortalis peccati·tunc debet cō
fiteri·ſemp tamen ſi poteſt occultando perſonam Si autē non ſit
de neceſſitate ofeſſionis·debet dimittere·ne peccatū alteriꝰ ꝓdat
vel petita licēcia ofiteat alteri aut ſuperiori qui perſonā ignorat

Si tamen exprimat eam bona intencione vt non probat. sed vt pe
nitenciarius oret pro ea aut secrete emēdet. nō peccat. sed meret
4 xxij. q. v. Doc videtur ¶ Vtrū liceat confessionē diuidere Respō
deo secundum Tho. in. iij. di. xvij. Non licet integraliter vni sa
cerdoti debet quis omnia confiteri de pe. di. v. c. j. v. fi. et di. iij. Sūt
plures Nam sicut in medicina corporali oportet q medicus nō so
lum vnū morbum contra quem medicinam dare debet cognoscat
Sed etiā vniuersali ter totā habitudinem ipsius infirmi eo q vn9
morbus ex adiunctione alterius aggrauatur. etiam medicina q̄
vno morbo cōpeteret alteri nocumentum prestaret Similiter est
in peccatis quia vnum aggrauatur ex adiunctione alterius. et il
lud quod vni peccato esset conuenies medicina alteri incentiuū
prestaret. cum quandoq; aliquis ex aliis peccatis infectus sit. et
ideo de necessitate confessionis est q homo omnia peccata sua confite
atur que in memoria habet Alioquin non est confessio. sed confes
sionis similacio sed siquid non habuit in memoria et postea recor
datur. sufficit q hoc peccatum confitens postea dicat explicite
et alia in generali. dicendo q cum alia multa confiteretur hu
6 ius oblitus fuit ecce. pe. ¶ Vtrum sufficiat confiteri per aliam
personam. vel per scripturam Respondeo secundum Tho. vbi
supra Nuamuis ad confessionem. sed q est actus virtutis si ffi
ceret qualitercūq; fieret. tamen sed q est pars sacramenti ha
bet determinatum actum. sicut et alia sacramenta habent deter
minatam materiam. et sicut in baptismo assumitur illud elemen
tum cuius est maxime vsus in abluendo ita in confessione assumit
actus ille in quo maxime conueuimus manifestare. scz ꝓriū ver
bū Aliem modi sunt inducti in supplementum In eo autē qui est
mutus vel alterius lingue. sufficit q per scriptum aut mutū aut
interpretem confiteatur quia non exigit ab homine plusq̄ possit
sed non sufficeret si ipse dicere posset In absēcia vero ꝓpr̄ sacer
dotis non oportet q per scriptum fiat confessio. sed potest etiam
layco fieri. quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus
1 quam ille cui fit confessio ¶ Quid si sacerdos interroget confiten
tem. et ille responderit Respondeo secundum Wilhelmū Sufficit
q̄ntum ad ea de quibus interrogat nisi sit talis q pocius dimitteret
confiteri quā ꝓprio ore confiteretur peccatum Doc enim de sup
bia est de. pe. di. v. c. j. fi. De interrogaciombus habes etiam j.
Cōfessor. ij. §. penultimo et fi. ¶ Vtrū liceat confiteri pcta que q̄s
8 non omisit Re secundum Tho. in. iij. distinctione. xxj. Non licet
talis enim si non est peccator. menciendo peccator efficitur. xxij.
questione. ij. Cum humiliatis ¶ Vtrum dum in aliquo pecca
to quis dubitat an sit peccatum mortale. teneatur illud confiteri

Respondeo ꝑm Tho. in. iij. di. xxi. tenetur alias se periculo cō-
mittit si negligit ofiteri. et mortaliter peccat. sicut et qui aliquid
cōmittit vel ob mittit in quo dubitat esse mortale peccatum. pec-
cat taliter tamen dubitans non debet in confessione asserere illud
esse mortale. sed factum narret et iudicio relinquat sacerdotis
Nue auē cōmuniter sint peccata mortalia habes ꝯ. Peccatū. ij.
§. ¶ Nuid de confessione gñali In q̄ quidem confitetur se cōmisse 10
omnia peccata et hoīm Respondeo ꝑm Ray. q̄ taliter confitens
loquitur in ꝑsona ecclesie Vel quia secūdum Augustinū in vno
possūt multa peccata notari Vel intelligitur de generibus singu-
lorum et non de singulis generum. quasi diceret Peccaui in cogi-
tacione locucione opere et obmissione. non tamen hoc dictū suffi-
ceret ad confessionē pro mortalibus ad q̄ requiritur confessio spe-
cialis concor. hosti. ¶ Vtrū per confessionem generalem deleantur 11
tur venialia Respondeo secundū Tho. in. iij. di. xxi. duplex est
confessio generalis. quedam est sacramentalis scz. quando aliqs
in secreto ofitetur sacerdoti. quedam quorum meminit et alia ve-
nialia in generali et tūc illa generalis cōfessio ex quatuor habet
q̄ valet ad remissionem peccatorum venialium in toto vel in par
te. scz ex cōtricione confitentis. ex humilitate confessionis. et ex
oracione sacerdotis in quantum est quedam ꝑsona publica. vel
ex vi clauiū Alia est confessio generalis non sacramentalis. q̄ fit
publice cora multis et cum multis et hꝫ habet efficaciā ad remis-
sionem venialium ex tribus primis. et non ex vi clauium concor. 12
pe. ¶ Vtrum per generalem confessionem deleantur mortalia
oblita Respondeo secundum pe. Deus non requirit ab homine
nisi illud quod potest Vnde cum peccata oblita confiteri speciali-
ter non sit in potestate hominis. sed generaliter tantum. huius-
modi confessio generalis cum contricione generali delet peccata
oblita Item Ray. De peccatis etiam oblitus simile habetur ꝯ.
Sentencia. i. §. i. ¶ Vtrum requiratur confessio de peccatis an 13
te baptismum Respondeo secundum De. Triplex est confessio
peccatorum Vna mentalis que fit deo. et hec requiritur ante
baptismum in adultis Altera vocalis. que fit homini vt Vica-
rio dei. et hec de peccatis ante baptismum non requiritur nec
post baptismum Tercia que fit homini tāquam sapienti confi-
liario propter consilium anime. et hec requiritur ex congruo
non ex debito ¶ Pudor confitendi multos retrahit a peniten- 14
cia contra quem secundum Raymūdum triplex est remedium
Primū est racio naturale. si enī nō erubuisti peccare q̄ honestū
est et nociuū fuit. nō debes erubescē cōfiteri q̄ honestū et vtile est

Secundo est racio diuine intuicionis cui nichil celari potest · omnia enim nuda et aperta sunt oculis eius Ad hēb · iiij · Tercio est cōpacio future confusionis Naum · iij · Reuelabo pudenda tua · et ostendam gentibꝰ nuditatem tuā et regnis ignominiam tuā Iere · ij · Confundantur vehementer quia non intellexerunt obprium sempiternum ꝙ nūquam delebitur ¶ Sacerdos qui non vult dare licenciam prochiano suo ꝙ ofiteatur alteri nisi pro pecunia · symoniam cōmittit sicut et Ray · Refert

1 ¶ Confessio secundo Qualiter teneamur ad eam Vtrum sit de necessitate salutis Rº secundū Tho · in · iiij · di · xvij · Cōfessio de necessitate salutis est in illo q̄ in peccatuu actuale mortale cecidit et ꝓprie loquendo non est de iure naturali sed diuino · et noue legis Nam in veteri lege non tenebanē homines ad confessionem peccatorum specialem et distincta sed ad generalem et indistincta ad quam tenebant
2 per determinacionem sacrificiorū concor · pe · ¶ Vtrū papa possit cum aliquo dispensare ne confiteretur Respondeo secundū Tho · vbi supra · non potest eo ꝙ ipse sacramentorum necessitatem non potest tollere · sicut nec noua sacramenta instituere sunt emm ex institucione diuina · sed dispensare posset de tēpore scilicet vt differretur vltra annū ¶ Omnis fidelis saltem semel in anno tene
3 tur ex precepto postquam ad annos discrecōis peruenerit confiteri omnia peccata sua et cōmunicare ext · de pe · et re · Omnis et
4 adde quod dicit supra cōmunicare · §. 1 · ¶ Vtrum teneamur cōfiteri peccata que manifesta sunt Respondeo secundum Tho · et pe · in · iiij · distinctione · xvij · Non sufficit aliquid esse notum Judici nisi sit ei notum in forma iudicij · et ideo quāuis peccata manifesta nota sint sacerdoti · quia tamen non in forma iudicij · oporteat ea cō
5 fiteri ¶ Vtrum homo statim teneatur Respondeo secūdū Tho · vbi supra · Ad ꝓpositum ofitendi tenetur quis · quando · et ad ottricionem tenetur scz qñ peccata memorie occurrūt Sed ad ofessionem actualiter faciendam tenetur · si debeat eukaristiam suscipere ad quā nullus post peccatum mortale nisi ofessus debet accedere copia sacerdotis oblata · et necessitate non vrgente Similiter etiā tenetur si piculū mortis immeat · alias non tenet homo ad statim ofitendum q̄muis piculo sū sit differre Ex p̄cepto aut ecclesie tene
6 tur saltem semel in anno vt s̄ · §. ij · ¶ Vtrū teneamur ofiteri circūstancias petorū Rº sm Tho · in · iiij · di · xvj · nō fuit de necessitate ofitēde nisi iste circūstācie q̄ ad aliud genꝰ pcti mortal trahūt qz venialia nō fuit de necessitate ofessiōis · ꝫ solū mortalia tamen et alias circūstācias ofiteri perfectionis est · sicut et venialia peccata

¶ Vtrum homo teneatur confiteri venialia peccata Rº secūdum Tho. v. s̄ Confessio ad hoc necessaria est vt penitēs satisfactionem accipiat ꝑm modum delicti peccato autem veniali non debet pena taxata. quia pena illa esset ꝓporcionata pene peccati mortalis. a quo peccatum veniale distat in infinitum Vnde per solam cōtricionem interiorē peccatū veniale remitti potest sed an saltem semel in anno teneatur confiteri q̄ non habet nisi venialia Dicūt quidā. ꝙ in hoc casu ꝓpter preceptū ecclesie tenetur peccata venialia ꝯfiteri Alij aut̄ dicunt. ꝙ sufficit ꝙ se representet sacerdoti. et ꝙ se immunem a peccato mortali ostendat. vt ad cōmunionē admitti possit Preceptum enim est ad obligandum illos qui habent aliq̄ que confiteri debeant Vnde si alicui per graciam collatum esset vt a peccato veniali immunis esset. sicut beate virgini collatum est. non teneretur ad illud preceptum ꝙ aut̄ de veniali teneamur confiteri vel contricionem habere Alias non remittitur vide .j. Peccata. iij. §. iij. et. vij. ¶ Vtrum aliquo casu teneatur q̄s confessionem iterare Rº ꝑm Pe. Iterare tenemur in quatuor casibꝫ Primus est. si sacerdos non potuit absoluere Secundus est. si nesciuit discernere Tercius si confessio nō fuit integra Vt quia scienter tacuit aliquod mortale Quartus. si ꝯtempsit vel neglexit satisfacere et oblitus est satisfactionem iniunctam Nam si sciret et eam implere vellet non oporteret iterare confessionem Similiter etiam ꝑm quosdam iterare teneturis. qui confessus est. non ꝯtritus. existens in ꝓposito non deseruendi peccatum Vt dictum est s̄ Confessio. j. §. iij. Hic tamen sciendum ꝑm Tho. in. iiij di. xvij. ꝙ quanto quis pluribꝫ sacerdotibꝫ confitetur tanto plus de pena ei remittitur. tamen ex erubescēcia confessionis que in penam satisfactoriam cōputatur. tū ex vi clauiū Vnde tociens quis posset confiteri ꝙ ab omni pena liberaretur ¶ Sed Vtrū recidiuans teneat̄ ꝯfiteri priora pcta Rº ꝑ. Tho. in. iiij. di. xxij. directe q̄dā peccata dimissa recidiuās nullo mō ꝯfiteri tenet̄. nec in generali nec in speciali cuicūqꝫ ꝯfiteat̄. sed indirecte. sicut illud sine q̄ sciri non pt̄ debitus satisfactionis modus tenetur recidiuās pcta notificare dimissa. quantū sufficit ad hoc vt sciat̄ q̄ satisfactio ei cōgrue possit iniūgi. vt si ipse freq̄nter lapsū carnis passus est ex aliq̄ occasione illa occcasio per satisfactionē p̄scindat̄. et similiter de alijs pctis. et ad hoc sufficere videt̄ ꝯfessio dimissoꝝ pctorū in generali. tn̄ quādoqꝫ ad aliq̄ specialia oporteat ꝓcedere et descendere. ꝑ. ꝙ ꝯfitens viderit oportunū. nō enim potest in his aliqua certa mensura prefigi De precepto in medicos ꝙ inducant infirmos ad confessionem vide .j. Medicus. §. j.

1 Confessio Tercio Cui sit ofitendum Et quidā regula
riter quilibet debet sacerdoti ofiteri Nam solis sacer-
dotibus dominꝰ dedit potestatem ligandi et soluendi
cū dixit Joh. xx. Quorū remiseritis peccata remit-
tuntur eis de pe. di. j. Verbum dei Et hoc intelligendum est de
mortalibꝰ. sed venialia non oportet ꝙ quis alicui sacerdoti ofitea-
tur quia ipsa ofessio layco facta est sacramentale quoddam quā-
uis non sit sacramētum pfectum et ex ipsa caritate procedat. et
per talia notū est veniale dimitti. sicut etiam per tunsionē pecto-
ris et aquam bñdictā et hmōi vt ꝯ. Peccatū. iij. §. fi. Nec Tho.
2 in. iiij. di. xvij. ¶ Vtrū necessariū sit cōfiteri ꝓprio sacerdoti Rº sm
Tho. in. iiij. di. xvij. Cum sacerdos non soluat nisi ligando ad ali
quid faciendū. ille solus potest absoluere. qui potest ꝑ imperium
ad aliquid faciendū ligare Ideo oportet ꝙ homo ꝓprio sacerdoti
ofiteatur Alienꝰ enim eum absoluere non potest. cum non possit
soluere vel ligare extr̄ de pe. et re. Omnis vtriusq; et de pe. di. vi
Placuit. ꝓprius aut̄ sacerdos intelligit̄ quo ad hoc. omnis ille qui
curam anime illius ordinariā habet sicut Papa Legatꝰ Eps par
rochialis Sed nec parrochialis potest absoluere ab omnibꝰ quia
excipiuntur casus epales de quibus habetur ꝯ. Confessor. j. §.
3 ¶ Vtrum ꝓprius sacerdos possit vbiq; suū subditum audire et ab
soluere Rº secundum Hosti. vbiq; potest siue intra territoriū siue
parrochie. siue extr̄ Penitencia enim est de iurisdictione volunta-
ria ff. de offi. ꝓcon. li. ij. Vnde etiā de loco nichil exprimitur in
4 dicto. c. Omnis ¶ Vtrū audiencia confessionū possit cōmitti alibi
Rº sm Tho. in. iiij. di. xvij. Si aliquis idcirco non possit audire cō
fessionem alterius quia non habet iurisdictionē Potest ei cōmitti
per quēcūq; habentem iurisdictionem in ipsos qui audiendi sunt
vt per ꝓpriū sacerdotē. siue episcopum. siue papam Si vero aliq̄s
non possit audire. quia non habet execucionē ordinis nō potest si-
bi concedi vt ofessiones audiat. nisi per eum q̄ hoc impedimentum
remouere potest Et nota hic. ꝙ si etiā per ꝓpriū sacerdotē cōmit-
titur. non ꝓpter hoc oportet ꝙ cōmittatur tali qui alias habet
iurisdictionem super populum. sufficit enim vt hanc iurisdictionem
habeat ipse q̄ sacerdoti cōmittit̄ Itē nota sm Tho. ꝙ qn̄ per su-
periorē cōmittit̄ alicui sacdoti ꝙ possit audire alienos parrochia-
nos non fit preiudiciū ꝓprio sacerdoti. eo ꝙ iurisdictionis pote-
stas non est cōmissa alicui in fauorem suū. sed in vtilitatem pleb
et ad honorem dei. et ideo si superioribꝰ Prelatis expedire videat̄
ad salutem plebis et ad honorem dei. ꝙ aliis cōmittant. in nullo
fit preiudicium inferioribus Prelatis. nec tenetur subditus ite-
rum petere licenciam a proprio sacerdote quamuis Bernhar.

in quadam glo. dicat. ꝙ sic. que glo. postea per clementem. iiij.
tāq̄m omnino falsa dampnata fuerit in quodam priuilegio indul
to predicatoribꝫ et minoribꝫ qd incipit Nuidem temere Et fuit
determinatum in eo ꝙ illi quibꝫ a superioribꝫ cōmittitur. possūt au
dire etiam prochialibꝫ sacerdotibꝫ contra dicentibꝫ et inuitis et hꝰ
etiam ipse Jo. an. tenet ext̄ de pe. et re. Si episcopꝰ li. vi. Et cō
fessus sacerdoti habenti cōmissionem a superiori vt dictum est. nō
tenet̄ confiteri proprio sacerdoti illa peccata q̄ iam confessus fuit
cū iam sibi dimissa sunt vt expresse habet̄ in ext̄ua Johannis. xxij
q̄ incipit Vas electionis ¶ Vtrum aliquo casu possit quis alteri
confiteri quam proprio sacerdoti Respondetur secūdum Thomā
in. iiij. di. xvij. Si subditus scit ꝓpriū sacerdotē esse hereticū aut
sollicitantem ad malum. aut fragilem Et quo ad peccatū quod
quis confitetur reuelandū est ꝓnus. vel si probabiliter existima-
tur reuelator confessionis Vel si peccatum de quo quis cōfiteri de-
bet contra illum cōmissū sit In his casibus et similibus in quibus
probabiliter timet penitens ex confessione facta periculū sibi vel
sacerdoti imminere. debet recurrere ad superiorem et petere licen
ciam alteri confitendi. quē sibi habere non possit Idem iudicium
est ꝙ de illo qui non habet copiam confessoris vnde magis debet
eligere layco confiteri. nec in hoc transgreditur mandatum ec-
clesie. quia precepta iuris non se extendunt vltra caritatem. nec
etiam fit iniuria sacerdoti. quia priuilegium meretur amittere. q̄
concessu sibi abutitur potestate concor. Pe. et Al. Inno. et Wil.
Et cōmuniter addunt ꝙ si nullo modo potest habere aliū sacer-
dotem. et necessitas imminet. confiteatur peccatum in genere si-
ne eo de quo malum posset prouenire Hosti. quoq̄ magis expli-
cat et ponit octo casus in quibꝫ quis potest audire confessionem al
terius parrochialis Primo quando ꝓpriꝰ sacerdos omnino est in-
discretus de pe. di. vi. Placuit Nam qui confiteri vult debet q̄rē
sacerdotem qui sciat soluere et ligare de pe. di. vi. Nui vult sed
hoc debet fieri cum licencia. vt in preall. c. Omnis Nuam si ꝓpriꝰ
sacerdos non vult dare potest ipse ad alium ire extra de regula. c.
Licet vel vadat ad superiorem vt eum compellat. vel vt ipse det
licenciam extra de iuris patro. Nullus Secundo quādo parrochia
nus transtulit domicilium suum Nam tunc ille ad quem transit
non est iam alienus sed ꝓprius extra de parro. et alie. parro. c. fi.
Tercio quando quis est vagabundus ff. Judi. l. heres Absens
Nuarto cum quis querat domicilium quo se conferat Nam et is
sine domicilio est ff. ad muincipales. l. Labeo in prin. et l. eius
. §. celsus Nuinto quando quis deliquit in aliena parrochia ex-
tra de rap. c. vi. q. iij. Placuit Si tamen peccatum occultū est

et non sit excōmunicatus a Prelato illius loci potest et de hoc con
fiteri ꝓprio sacerdoti Si aut̄ sit excōmunicatus a prelato illius loci
ꝓpter illud peccatum sicut consueuit fieri in furtis et hmōi quorū
ignorantur auctores·mittendus est talis ad excōmunicatorē·ab
soluendus ab eo Sexto racione studij vt cum clerici de prelato-
rum suorum licencia accedunt ad studia Nam tunc efficiuntur
de foro et de ecclesia illius ad quem accedunt dum ibi manent ar·
ff·de Judicijs l·Si longius·§·j·Septimo tempore necessitatis vt
quia infirmant̄ ad mortē·vel debent intrare iustū bellū·siue mare
et deest ꝓprius sacerdos ita ꝙ etiā layco licet tūc confiteri de pe·
di·j·Nuem penitet de con·di·iiij· Sciendū Octauo si ponit spem
in ratihabitacione ꝓprij sacerdotis Hec hosti·Sed iste casus octa
uus cōmuniter non tenetur·q: ratihabitacio in talibꝫ non habet
locum extra de re·Juri·Actus Addunt vlterius Ray·et Hosti·
ꝙ in omni casu in quo aliquis potest audire parrochianū alienum
consulitur ei ꝙ iniungat vt se ꝓprio sacerdoti representet ext̄ de
se·ex decetero et c·Ea noscitur et c·de his in fi·Item dicūt ꝙ nō
debet confiteri cuicūqꝫ sacerdoti·sed pocius ei qui alias iurisdictio
6 nem habet ¶ An peregrini et romipete possut confiteri alieno sa
cerdoti R° ꝑm Wil·Si acceperūt peram et baculum a ꝓprijs sacer
dotibus siue aliter de licencia eorum iter arripiant·presumendum
est datam eis esse licenciam confitendi Si aut̄ sine licencia ꝓprij sa
cerdōtis peregrinantur non possunt absolui ab alio nisi in necessi-
tate·et idem est de alijs negociatoribus et viatoribus ꝯcor·Inno·
7 et Hosti·¶ Vtrum peregrinās qui habebat crimen cuius absolu
cionem sibi retinuant eps̄·nunc in peregrinacione possit absolui a
simplici sacerdote R° ꝑm Wil·potest absolui et maxime si instet tē-
pus generalis cōmunionis vt in pasca Sed debet ei iniungi ꝙ cū
habuerit copiam sui episcopi iterum confiteatur ei·et ab ipso re-
cipiat penitenciā de illo Hec Wil·Verus videt̄·ꝙ si fuerit tāta ne
cessitas ꝙ iste potuit absolui ab alio non oportet ꝙ iterum confi-
teatur vel absoluatur Oportet tamē si est aliquid satisfaciendum
ꝙ satisfaciat et etiam si obdictam causam fuisꝫ excōmunicatus et
ab ipso sacerdote fuisꝫ absolutus·si postea se non representet epo
reincidat in eandem sentēciā vt s̄ Absolucio·iiij·§·j·Si vero non
fuit necessitas nec absolucio valuit de qua necessitate dictū est su-
8 pra·§·v·v̄·vij·¶ Vtrum vnus sacerdos ꝑrochial' possit audi-
re et absoluere aliū sacerdotē R° ꝑm Wil·nō pt̄ sine licencia gene
rali vel speciali expressa·vel tacita Nā et si eps̄ scit sic cōmuniter
fieri et tollerat eo ipso presumendū est tacite aꝓbare et licēciam
dare Idē hosti·¶ Vtrū liceat layco ꝯfiteri R° ꝑ·pe·nō licet nisi
in necessitatis articl'o vt si in extremis agēs nō haberet sacerdotē

et tunc secundum quosdam tenetur layco confiteri · sed probabi-
liu[illegible]et verius est quod non tenetur ex necessitate · sed de tali iudi-
candum est sicut de illo qui non habet copiā sacerdōtis et confessō
ris Et licet layco confiteri non sit de precepto · est tamen de con-
silio concor · Wil · et ita intellige dicta Tho · s̄ · §. j · et · v · ¶ An 10
licet in necessitate confiteri heretico sacerdoti · cismatico · excōmu-
nicato vel simili R̄ s̄m Ray · Nullo modo de pe · di · vi · c · j · Sed
doleat de peccatis · et q̄ tantum distulit confessionem et sufficit cō
cor · hosti · et tho · ¶ Vtrum sacerdos prochialis debeat credere 11
subdito dicenti se esse confessū alteri · vt sic ei eukaristiam det R̄o
s̄m Tho · in quodam quodlibe · In foro iudiciali creditur homini
contra se et non pro se In foro autē penitenciali credit̄ homini et
pro se et contra se Si ergo sit impedimentū eukaristie tale · q̄ ad
forū iudiciale pertinet puta excōmunicacio · non tenetur sacerdos
credere subdito suo quem excōmunicatum nouit · nisi ei de absolu-
cione constet Si aut̄ sit impedimentum quod ad forum penitencie
pertineat · scz peccatum tenetur credere et iniuste agit si eukaris-
tiam denegat concor · pe · et · hosti · ¶ Vtrum fratribꝫ predica- 12
toribꝫ · et minoribꝫ liceat audire confessiones R̄o olym licebat eis
expriuilegijs et specialiter ex constitucione benedicti · xi · q̄ incipit
intercunctas que omnia hodie vacant Sed ad hoc vt possint audi
re oportet q̄ magister vel prouincialis predicatorum · et eorū vi-
carij generales · vel prouinciales ministri vel custodes minorum
Primo quidam accedant ad presenciam ordinariorū per se vel p
alias fratres · et petant vt fratres qui electi fuerint in eorum ci-
uitatibus et dyocis confessiones valeant audire et penitencias im
ponere et penitentes absoluere Post hoc dicti prelati ordinū eli-
gant personas ydoneas et rep̄sentent vel faciant p̄sentari dictis
prelatis ecclesiarum · vt de ipsorū licencia et gracia possint audire
Qui tamen rep̄sentati non ꝓpter hoc poterunt audire in aliorum
episcopatu Et debent ibi electi esse in numero prout vniuersitas
ꝓpli et cleri exigat et si prelati licenciam concesserint · tūc predic-
te persōne predictū officiū Sed si predicti p̄lati ecclesiarū quēquā
de p̄sentatis non admiserint loco huiꝰ ponatur alter Si vero abso-
lute licenciā dare recusauerint · concedit̄ eis licencia auctoritate
apostolica tamen per hoc non habēnt plus auctoritatis q̄m sacer
dotes prochiales · nisi prelati ecclesiarum ampliꝰ dare vellēt hec
in cle · de se dudū ¶ Sed nūquid episcopus sn̄ p̄dicta solempnita- 13
te potest dictos religiosos ad confessiones acceptare R̄o potest
certe cōmittēdo eis iurisdictionem suam vt s̄ · §. iiij · ymo etiā ha-
bēt ex p̄uilegio Clemētis · iiij · Nd̄ si p̄lati h̄ ocedāt ocessio ipsa du
rat ec̄ post mortē p̄latorū · donec ecclesie p̄uisum fuerit de pastore

13 Cui debent curiales confiteri xp̃o ꝑm Hosti. Papa potest sibi eligere quẽcũqꝫ vult cardinalis absens causa legacionis eodẽm ꝺo potest eligere sibi ar. exẽ de pe. et re. Ne pro dilacione Si autem est in curia debet confiteri pape vel penitenciario ꝺicto ꝙ a papa licenciam habeat Cappellani vero et ceteri curiales si sunt de familia pape confitcantur penitenciario suo et non alteri Si sunt cum cardinalibus possũt de licencia sui domini qui curã eorum habet et de consuetudine curie etiam alij confiteri ar. vi. ꝙ

14 ij. placuit exẽ de pe. Omnis ¶ Cui debent cõfiteri ꝓlati xp̃o ꝑm Hosti. Patriarchi. archiepiscopi. episcopi. et omnes alij plati etiã inferiores si tamen sint exempti possunt eligere sibi confessorem prouidum extra de pe. Ne pro dilacione. sed tamen sic clericus nõ habet potestatem absoluendi a maiori excõmunicacione vel a casib9 grauioribꝰ. licet quidẽ ꝺ contrarium ꝺixerint ar. exẽ de pe. Si epꝰ li. vi. Alij inferiores ꝓlati non possũt eligere sibi nisi de licencia pape vel epi vel etiã ꝓpꝛij sacerdotis Vnde abbas vel quilibet prelatus non episcopus nec exemptus cõfiteri debet episcopo monachi abbati. vel secundũ statuta regule possunt etiam confiteri episcopo si ei subsint Decanus. prepositus. thesaurarius et quilibꝫ canonicus. et sacerdotes prochiales. et familia episcopi confiteri

15 debent episcopo vel alteri de licencia eius ¶ Cui debent confiteri reges et alij domini seculares xp̃o ꝑm Hosti. si rex habet domicilium principale in aliqua ciuitate illi episcopo confiteri debet. vel sacerdoti nisi super hoc haberet priuilegium Itẽ ꝺicendum est de duce marchione et hominibus habentibꝰ latas Jurisdictiones in diuersis episcopatibꝰ Sed si habeant domicilia in diuersis locis et non apparet ꝙ sit principalius. possũt cõfiteri ei in cuiꝰ parrochia morantur vel quod tucius est de licẽcia episcopi eligant. aut si loca sunt in diuersis episcopatibꝰ de licencia vtriusqꝫ epi ¶ Quid de

16 his pro parte anni manent in vna prochia et ꝙ parte in alia xp̃o ꝑm Hosti. Si se transferunt animo remanendi fiunt prochiani illius. si aut̃ non intendunt relinquere domicilium antiquũ debent antiquo presbitero confiteri et est idem ꝺicendũ de familiaribꝰ q̃ cum eis morantur ¶ Nulla consuetudine potest introduci ꝙ ali

18 quis preter sui superioris licẽciã sibi possit eligere cõfessorẽ qui eum

19 possit soluere vel ligare exẽ de pe. et re. Si epꝰ li. vi. ¶ Nunquid epꝰ pt̃ eligere diuersos confessores et sepi9 variare xp̃o ꝑm hosti. Nam consulo epo ꝙ hoc faciat quãdiu pt̃ habere copiã illi9 quem elegerit Si tamen habeat diuersos cõfessores quibꝰ velit integre omnia pcta sua cõfiteri cõmẽdandus est Secus si im fraudẽ hoc faceret Et nota. ꝙ eo ipso ꝙ epꝰ alicui cõfiteꝰ. videtur ipsum eligẽ quia plus est factis et intencõe mẽtis eligẽ q̃ vbis ar. ff. de legibꝰ

De quibus ext̄ · de maio · et ebe · Legebatur · xv · q · vi · c · j · Ad fi ·
¶ Nuid de confessione facta sacerdoti qui non tenet de iure benefi
cium R° ꝑm Tho · Cū talis sacerdos nec soluere nec ligare possit 2
decipiuntur anime ext̄ de pro · c · Nullus Et licet anime habeant
iustam causam ignorancie tamen ac si amisso essēt requiretur sāg
uis eorū ab is qui eas perdere voluerūt Addit Inno · ꝙ siq̄s ig=
norans · a tali penitenciam accepit · et pōstea sciat · debet ire ad sa=
cerdotē verū et ei ꝯfiteri · et eo absolui ext̄ de pe · et re · Omnis in
prin · et de ext̄ · presbi · non ba · c · Venines Idē s̄ · Bn̄ficiū · iij · §.
fi · De casibꝫ ꝯfessionē q̄ ꝑtinēt ad ep̄m habes · j · Cōfessor · j · § · j ·

Confessionis celacio Vtrū sacerdos in omni casu teneatur celare confessionem R° ꝑm Tho · et pe · in · iiij · di · 1
xxj · sic Nam in sacramētis illud quod geritur exteriꝰ
est signum eius ꝙ gerit̄ interius Vnde sicut deus peccatū hominis
tegit · ita confessor tegere debet exterius · et ideo tāquam viola=
tor sacramenti peccat q̄ reuelat per celacionem etiā homines ma=
gis ad confessionem attrahuntur et simplicius ꝯfitent̄ Vnde etiā
si aliquod futurū periculum immineret et hoc sciretur solū ꝑ con=
fessionem · vt de heretico qui corrumperet fideles vel de matrimo
nio illicito · qd̄ aliq̄ velint facere · vel aliquo magno dāpno tem=
porali · non ꝓpter hoc reuelare debet sed pocius eos qui confitent̄
monere vt euitent vel desistant · et prelato dicere ꝙ vigilet sup
gregem et hmōi · sine vlla reuelacione de pe · di · vi · Sacerdos et
extra de pe · et re · Omnis ¶ Nue sit pena reuelantis confessionem 2
R° de iure antiquo debet deponi et omnibꝫ diebꝫ vite sue ignomi=
niosus peregrinari vt de pe · di · vi · sacerdos Sed ꝑ · decta · ext̄ · de
pe · Omnis vtriusq̄ debet deponi · et ad agendā pn̄iam perpetuā
in artū monasteriū detrudi ¶ Nuid si iudex instet et inquirat an 3
aliquid de hoc sciat siue per cōfessionem vel aliomodo R° ꝑm Wil ·
Si sacerdos non potest aliomodo iniquū iudicē declinare · respondē
re posset nichil inde scio q: subintelligit̄ vt homo vel nichil inde
scio etiā ꝑ confessionem · quia subintelligitur nichil scꝫ tibi reue=
landū · sicut dr Math · xiij · De die aut̄ illo et hora nemo scit neq̄
angelus in celo neq̄ filius et subintelligit̄ ꝙ filius nichil inde scit
reuelandum nobis ¶ Vtrū liceat sacerdoti reuelare peccatū qd̄ 4
alias p̄ter ꝯfessionē scit R° ꝑ · pe · et tho · in · iiij · di · xxi · Si aliomō scit
dicē pt̄ sed nō debet dicē ꝙ audiuerit in cōfessione et nichilominꝰ
ꝓpt̄ scādalū abstinē debet q̄ntumcūq̄ pt̄ · etiā ne de hꝰ loq̄tur nisi
necessitas immineat ¶ Nuid si abbas sciat ꝑ ꝯfessionem alicuius
prioris peccatum sibi subditi cuius peccati prioratus est occasio

Rº ſm Tho. in. iiij. di. xxi. Dicendū q̄ abſq; leſione pōteſt pre-
latus impunitum relinquere peccatum. quod ſcit vt deus nec vllū
tenetur adhibere remedium niſi eo modo quo ad eum deferr̄ Vñ-
tantum in foro penitenciali debet remediū adhibere. mouendo eū
vt reſignet vel poteſt ex alia occaſione abſoluere ipſū. ita tamen
6 q̄ omnis ſuſpicio de confeſſione vitetur ¶ Vtrū ſigillū confeſſio-
nis ſe extendat ad alia que nō ſunt de confeſſione Rº ſm Tho. vbi
ſ̄ Sigillū confeſſionis directe ſe non extēdit niſi ad illa que cadūt
ſub ſacramentali confeſſione. ſed indirecte etiam id quod non ca-
dit ſub ſacramentali confeſſione ad ſigillum confeſſionis pertinet
ſicut ſunt illa per que poſſit pctor vel peccatū deprehendi Nichil-
ominus etiam alia que interdum in confeſſione dicuntur non per-
tinencia ad confeſſionem ſummo ſtudio ſunt celāda. tum ꝓpt̄ ꝓni-
7 tatem que ex conſuetudine poſſit accidere ¶ Quid cū aliquis dicit
alicuius ſecretum ſub ſigillo confeſſionis Rº ſm Tho. in. iiij. di.
xxi. Homo non de facili debet recipere aliquid hoc modo. ſi aut̄ re-
cipiat. tenetur ex promiſſione celare hoc modo. ac ſi in confeſſione
8 haberet concor. hoſti. ¶ Vtrum non ſacerdotes qui interdum in
neceſſitate ſunt interpretes confitentis tenētur celare confeſſio-
nem Rº ſm Tho. vbi ſ̄. ſic quamuis enim ꝓprie ſigillum confeſſio-
nis non habeant. tamen participant aliqui in hoc caſu de actu ſi-
9 gilli confeſſionis concor. Inno. et Hoſti. ¶ Quid ſi aliquis reue-
lat ſacerdoti in ꝯfeſſione debita credita. vel depoſita. et poſtea fit
publica inquiſicio de predictis ſm Wil. dicendum ſiquis hoc modo
reuelat ſacerdoti id qd̄ habuit per furtū vel alias cum peccato ſa-
cerdos tenetur celare Si at̄ abſolute dixerit ea que debet vel que
ſibi debentur et ſub ſigillo confeſſionis non debet recipere q̄ ſi re-
ceperit et fiat inquiſicio per epiſcopum. vel aliū qui habet poteſta-
tem ſuper hoc tenetur veritatē dicere quia qui ſic recepit de hoc
caſu nō cogitauit vel ſi cogitaſſ; et promiſiſſ; ſeu etiā iuraſſet non
reuelare illicitum eſſ; ꝓmiſſū vel iuramentū nec obſeruandū in p̄iu-
diciū iuris alicui ſecus ſi iniuſte et p tyrannū inquireretur q̄ tūc
10 ſubterfugere debet tacendo vel ſophiſtice reſpondendo ¶ Vtrū
confeſſio poſſit reuelari de licencia confitentis R ſm Tho. et pe.
in. iiij. di. xxi. dicē pt̄. nichilominꝰ debet ſcandalū vitare et inq̄n-
tū pt̄ nō vti tali licencia vbi ſcandalū timet̄ Ille quoq; cui ſic re-
uelat̄ de licēcia ꝯfitētis tenet̄ illud celare niſi forte pctor velit. q̄
ille libere et abſolute ſciat

Confeſſor Primo a q̄bꝫ et q̄s poſſit abſoluē Queritur ergo a
q̄bꝫ poſſit abſol. ſim. ſacdos et q̄ ſūt caſꝰ epiſco. de iure

ꝛ de hoc fuerũt multe et varie opiniones diuersoꝝ doctoꝝ nec fuerant determinate vsq; ad tempora Benedicti · xi · q̃ declarauit nõ fũt quatuor casus episcopales de iure ꝑimo · scilicet peccatum clerici ꝓpter quod incurrisset irregularitatem ꝯcundo de incendiarijs Tercio vbi esset indicenda solempnis penitencia · de qua ff. ꝑ Penitencia · in · Quarto de excõmunicatis · de quibꝰ etiã pertinent aliqui ad papam vt ff. Dispensacio · §. vi · et §. Absolucio · 1 · §. in · Item declarauit · q̃ quinq; sunt casus epales de quibꝰ dubitabatur ꝑimo scilicet homicide voluntarij ꝯcundo falsarij Tercio violatores ecclesiastice libertatis Quarto violatores ecclesiastice immunitatis Quinto sortilegi id est diuinatores · vt xxvi · q · 1 · c · 1 · Hec in quadam decre · que incipit Inter cunctas In qua decretali multa alia constituit de religiosis circa predicaciones · confessiones · et sepulturas · post hec predicta decre · in concilio vienensi reuocata est · et multa noua circa hec statuta sunt · vt de sepulturis dubium in cle · De ꝓdictis vero casibus nichil renouatum est Nam in predicta decre · Benedicti · xi · de his casibꝰ non fuit facta noua constitucio · sed vt dicit ibi solum est declaracio Vnde dicendum videtur · q̃ illi idem casus hodie sunt · nisi dicerꝛetur q̃ ipse falsum declarauit q̃ nõ esset benedictum Aut nisi noua constitucio seu consuetudo fieret · possũt tamẽ nichilominꝰ epi in suis episcopatibus casus prout eis magis videbit expedire reseruare · sicut etiam possunt constituciones facere · et multomagis ꝯcilium finodale vel prouinciale A cuius sentencijs religiosi nõ possunt absoluere vt ff Absolucio · 1 · §. in · circa fi · Et nota q̃ hic non fit mencio de cõmutacione votoꝝ · aut de dispensacione incertorum · quia hec non sunt de confessione vel absolucione sicut dicemus ff. Votum · v · §. 1 et ff. Restitucio · vi · ¶ Quid ergo agendum cum quis habeat aliqua peccata a quibꝰ ille cui cõfitetur non potest absoluere ꝯ ꝑm Tho · in quodam quodlibet · Sacerdos non absoluit aliquem nisi qui diuinitus creditur absolutus · sed postquã a deo est absolutus tenetur adhuc ecclesie confiteri · et q̃ dispensacio absolucionis non est tota credita mimori tenetur totum confiteri ei · et ipse debet absoluere ab omnibꝰ a quibus potest deinde tenetur eum remittere ad superiorẽ de residuo absoluendo ar · xxxiij · q · iij · Latorem Et extra de pe · et re · Significauit Ceterũ si inferior de facto absoluat ponit idem Tho · q̃ nõ credit eũ absolutũ tñ excusat ꝑ ignorancia Iné · non autẽ sacerdos cui ꝓ ius ignorare nõ licet ¶ Quid si ofitens fit excõmũicatꝰ et nõ possit absoluí a suo ofessore nũquid absoluet eũ ab alijs peccatis ꝯ ꝑ · tho · in · iij · di · xviij · Sacerdos nullũ excõmũicatũ absoluẽ ꝑt a culpa nisi fit priꝰ absolutꝰ ab excõmũicacõe q̃ excõmũicatꝰ nõ est ꝑticeps

sacramentorum ecclesie Sed quomodo absoluere possit si non po-
test recurrere ad eum a quo fuit absoluendus vide s. Absolucio.
4 iiij. §. i. ¶ Nūquid vnus sacerdos potest audire et alius absoluere
R° sm Wil. non. quia sacramentū penitencie diuidi non potest. si-
5 cut nec alia sacramenta ecclesie di. xxxiij. Nuorundā ¶ Vtrū sa-
cerdos possit absoluere illam cum qua peccauit R° sm Wil. nō de-
bet. quia tollit ei erubescencia que est maxima pars satisfactionis
vnde debet eam mittere ad aliū sacerdotem sicut notat Hug. xxx
q. j. sup. c. Omnis Et idem de omni peccato in quo sacerdos fuit
consenciens vel cooperator Si tamen in his casibus absoluat vale-
6 bit absolutis ocor. Tho. in. iiij. di. xix. ¶ Archiep̄s quando visi-
tat potest audire ofessiones subditorum suorum suffraganeorum
et absoluere et penitencias imponere ext̄ de censibus et exac. per-
7 petuo tempore li. vi. ¶ Si ep̄s cōmittit vices suas alicui circa con-
fessiones audiēdas nūquid tal̄ poterit circa casus maiores et epi-
scopales absoluere R° sm Tho. non potest nisi expresse ei cōmit-
tat ext̄ de regu. iur̄. In generali de pe. et re. Si ep̄s li. vi. Ipse
quoqz cui omissū est alteri cōmittē non potest extra de offi. dele.
Nm̄ apostolica Et intelligas q̄ non pt̄ de iure cōmuni. secus quā-
do exprimitur quod possit ar. de offi. dele. Is cui li. vi. et per ea
8 que ibi notat Jo. An. ¶ Vtrū officialis episcopi habeat aucto-
ritatē ep̄i in penitēcijs casuū episcopaliū R° sm Hosti. non habet
nisi exp̄sse pateat q̄ hoc voluerit ep̄s. et si habet et non est sacer-
9 dos debet alteri cōmittere et delegare ext̄ de pcura Peticō ¶ In
articulo mortis omnibus sacerdotibus et de omnibus pctis et sentēcijs
ocedit̄ absolucio ar. de pe. di. j. Nuē penitet ext̄ de sen. ex. Nō du-
biū Nuis sit confessor Regū vel curialiū vel p̄latorū vide s. Con-
fessio. iij. §. xiiij. q̄ incipit Cui debent et duobus. §. seq̄ntibus

1 Confessor Scdo scz quid habeat agē Nuid agendū sit
ofessor si credit q̄ ofessus nō faciet p̄niam aut aliud
qd̄ pmittat R° sm Wil. Non debet ꝓpter hoc exigere
pmissionē siue votū vel iuramētū ꝫ sufficit q̄ dicat sē habē ꝓposi-
tū faciendi et sic debet absoluē simpliciter et sine cōdicione facta
tamē ꝓtestacione si suspectus habet̄. q̄ si non restituet qd̄ abstulit
aut nō faciet illud qd̄ iniungit̄ fructu ofessionis carebit. excōmu-
2 nicati excipiuntur q̄ iurāt vt s. Absolucio. v. §. ij. ¶ An ofessor
teneat̄ reducē ad memoriā cōfitentis pcta q̄ audiuit vel scit eū cō-
misisse R° sm Wil. Si scit vel habet ꝓbabilē opinionē debet ei ad
memoriā reducē qz timē pt̄ ne ofitens sup hoc habeat crassā igno-
rāciā vel q̄ non adhibeat debitam diligenciam quod non excusat

¶ Si sacerdos habeat aliquos parrochianos cecos·surdos·mutos 5
vel furiosos vel demoniacos et similes quos scit esse in pcto morta
li quid faciet xpo ſm Ray· debet facere suum posse vt inducat eos
ad penitenciam sed q̄ est possibile quod si non potest perfice̅ oret
diuinū et faciat orari vt deus illustret corda eorum de con·di·iij·
Solet queri ¶ Tria ſ·ala· debent esse in confessore·scz sciencia 8
discernendi inter peccata Cauta inquisicio de eis et discreta pmis
tencie siue satisfactionis iniunctio ¶ An in confessione interroga 7
ciones sint faciende xpo ſm Ray·q̄ sic·dūmodo discrete fiant de
quibus habes plene de penitencia di·vi·circa prin·et·c·Nui
vult in prin·Et expē de pe·et re·Omnis·ſ·Sacdos autē Et debent
esse interrogaciones principaliter de septem vicijs capitalibus q̄
sunt·superbia auaricia gula luxuria inuidia ira et accidia et de cir
cūstancijs eorum que sunt·quis quid vbi per quos quociēs cur q̄= 6
modō q̄n ¶ Verum licesat sacerdoti inquirere a confitente specifi=
cacōem plene cū qua peccauit xpo ſm Ray· Sicut confitens nō de
bet specificare nisi vtſ Confessio·1·ſ·iij·ita nec sacerdos debet
interrogare nisi vt ibi dr Nuō ofessor Religiosus teneat facere
ofitenti ſsciencia·de dec̄ mis habet̄ ij· decime·1·ſ·viij·

Confirmacio electorum a quo ofirmāda sit electio xpo 1
ſm Hosti·a primo superiore Vñ epūs confirmat sibi
subiectos ext̄ de elec· Cum monasteriū Nisi aliquis sit
exemptus ext̄ de consue· Cum venerabilis Item archiepiscop9 cō
firmat episcopū ext̄ de electi· Cū dilect9·lxiij·di· Illud Archi=
episcopum vero confirmat primas vel patriarcha nisi ipse archi=
episcopus exemptus sit ext̄ de elec· Bone et·c· Nichil Patriarch
am vel exemptos confirmat papa ext̄ de electi· Scriptū vel etiā
legatus dē latere ext̄ de elec· Si abbatem li·vi· Similiter etiam
papa confirmat imperatorem ext̄ de ele·venerabilē ¶ Nualiter 2
debeat fieri confirmacio xpo ſm Hosti·debēt primo fieri examina
cio personarū tam eligencie quā electi si michil opponatur·ofulie̅
etiā superiori vt ipsum electum ad partē trahat·et de his que ip=
sum impedire possū: diligenter exq̄rat et si impedimentū inuene=
rit secrete ad renunciandum inducat ext̄ de elec·dudum·c·ij·in
fi·et de simo·per tuas in fi·Alias vero sed allegata et probata
ꝓcedat Nota etiā hoc q̄ si inter cetera q̄ obiciunt̄ electo seu pos=
tulato seu alias pmouēdo ad dignitatē opponat̄ de euidenti defec=
tu sciencie vel persone·primo debet de hoc examinacio fieri et si ſ
inueniat̄ falsū opponētes excludunt̄ ab oib alijs q̄ opposuerāt et
ec̄ puniunt̄ ac si in pbacōe oim defecissēt ext̄ de elec·Si forte li·vi·

3 Si confirmacio fiat non vocato competitore · vel alio qui se velit opponere · et non discusso negocio irrita est et debet fieri talis vocacio nominatim · qñ est coelectꝰ vel apparet oppositor: Alias generaliter in ecclesia in qua electio facta est vt siqui volunt se opponere compareant in cõpetenti termino per emptorio assignato et hoc habent locum siue electio fit in concordia siue indiscordia
4 extra de elec · Nuoniam li · vi · ¶ Vtrum qui opponit electo alis quod crimen teneatur se inscribere · vide ꝛ. Inscripcio · §. ij ·

1 Confirmacio sacramenti Vtrũ sacramentũ confirmacionis sit necessitatis ſ̃m ſ̃ · De · duplex est necessitas salutis · quedã pertinens ad esse · et quedam ad bñ esse Et quidem secundo modo confirmacio est necessaria et nõ primo modo Nam et sine ea potest homo saluari Est autẽ necessaria ꝓpter spiritualem pugnam ad quã iuuatur homo per confirmacionẽ · licet simpliciter non sit sacramentum necessitatis · sed nichilominꝰ ptẽptus eius dampnabilis est concor · Tho et Al · in · iiij · di · septi ·
2 ¶ Que sunt de substancia cõfirmacionis ſ̃m ſ̃ De Nunqz duo quidem ex parte ipsius sacramenti · scz materia crisinatis · et forma verborum duo ex pte ministri scz dignitas pontificalis et intencio vnũ ex parte suscipientis scz qꝺ crisinetur in fronte Nam quia in confirmacione ofertur audacia spiritualis euidenciꝰ fit in fronte
3 cor · Tho · et Al · ꝟ s̃ · ¶ Quis est minister ofirmacionis ſ̃m scs lus episcopus de con · di · v · manus et · c · nouissime et · c · vt ieiuni Sed vtrum papa possit cõmittere alteri ſ̃m ſ̃ De · et Tho · Licet de hoc sint opinniones probabilius dicit̃ qꝺ possit cõmittere sacerdoti sed non inferiori · lxxxv · di · peruenit ¶ Que sit forma confirmacõis ſ̃m ſ̃ Tho · et Al · et ſ̃ De · Forma hec est Configno te
4 signo crucis · et confirmo te crisinate salutis in nomine patris et filij et spiritus sancti ¶ Vtrũ in sacramento confirmacionis cõferatur gracia ſ̃m ſ̃ Tho · et ſ̃ De · gracia confertur non solũ cõmuniter sicut in quolibet sacramento cõfertur gracia emũdans a peccato sed etiã specialis gracia per quã quis deputatur ad officium
5 sanctitatis et ydoneus efficit̃ ad xp̃m confitendũ Vnde de grato facit magis gratum ¶ Quibꝰ debeat sacramentum confirmacionis conferri ſ̃m ſ̃ De · et tho · Omnibꝰ cristianis Nam et pueris cõuenienter conferẽ quia minus habent fictionis et viris et mulieribꝰ quibꝰ cõmunis est pugna spiritualis Itẽ mutis quia licet nõ verbo tamen signo possunt confiteri Item morientibus quibꝰ licet subtrahantur pugne tamen pergunt ad premium militancium · et ideo conuenienter accipiunt cristiane milicie signum

¶ Vtrum confirmacio possit iterari ℞ʼ ꝑm Augu. et omnes tho logos. non potest eo ꝙ imprimat effectū indebilem de con. di. v dictū et. c. de homine ¶ Vtrum confirmacio conferri debeat ieiu nis et a ieiunis recipi ℞ʼ ꝑm Al. fic ꝓpter reuerentiā sacramenti de con. di. v. vt epi et. c. Vt ieiuni ¶ In necessitate tamen melius esset confirmari post prādiū ꝙ si epo discedente vel hmōi qs nō posset confirmari ¶ Vtrum alius debet aliquē tenere ad confirmacionē ℞ʼ ꝑm Tho. in. iiij. parte. q. lxxij. ꝓpter hoc aliquis ad confirmacionem accedit. quia se robur standi habere non ꝓsumit. ideo debet teneri ab alio nec differt vtrū vir vel mulier teneat. sed nō confirmatus quantum est de racione sacramenti non debet tenere sed si otrariū fiat peccat sed non ꝓpter hoc irritatur sacramentum de con. di. iiij. ¶ In baptismate et vide ℣. ¶ Impedimētū. vi. ℣. penul. ¶ Vtrū vxor possit in cfirmacōe tenere maritū vel econtra ℞ʼ ꝙ non quia otrahit cognacio spiritualis que est impedimentū mrīmonij et diugalis actus ¶ Item non debet qs tenere ꝓprium filiū vel fratrē aut sororem. qz sufficit inter tales vinculū carnale quō aī cfirmacio impediat mrīmoniū vide ℣. ¶ Impedimētū. vi. De crisma te s. qđ est materia cfirmacōis vide ℣. Baptism⁹. ij. ℣. iij. et ℣. Oleū

Consanguinitas vide ℣. ¶ Impedimentum. v. per totum

Conscientia ¶ Vtrū conscientia erronea obliget ad faciendū aliquid vel dimittendū ℞ʼ ꝑm ꝓd. Credēs se teneri ad aliquid. et nō faciēs incurrit otemptū et faciens illud ꝙ putat peccatum peccat Vñ glo. sup illud Ro. xiij. Omne qđ non est ex fide peccm est dicit sic. omne ꝙ fit contra sciencia edificat ad iehennam ¶ Item Luce. xi. Si oculus tuus neꝙ fuerit. totū corpus tuū tenebrosū erit. manēte scientia erronea. hō pplexus est. nō tñ simplicit. qz pcm et debet deponē sciēciā talē. vel p se. vel p alterius consilium concor. Tho. secda secde. q. xix.

Consecracio primo secz epoꝝ et furioꝝ ¶ De forma sēcracōis epoꝝ diffuse et copiose habēt epi in ordinariis suis et de ipa habet. xxiij. di. ¶ Qui epūs et di. lxxv. ordinacōes et extra de sac vnc. ¶ Cū venissz Et debet fieri in die dñica tm et hora tercia vt in dicto. c. Ordinaciones ¶ Nec est necessariū otinuare ieiuniū a sabbato. i. ꝙ in ꝓcedēti sabbato incipies ieiunaē ñ comedat quisqz in dñica fuerit ordinat⁹. nam i ipa dñica añ ꝓndiū intelligit esse ieiun⁹ ¶ Consecēcio epoꝝ vt s. vltr res mses post cfirmacōm differri ñ dz nisi ex cau. lxxv. di. c. p. t. c. ¶ ñ

3 ¶ A quo consecrantur singuli prelati Rº Papa cōsecrat̄ ab ep̄o Hostiensi qui in hoc vicē Metropolitani obtinet · vel etiā aq̄ vult di · xxiiij · In nomine domini Primates vero et metropolitani cō secrari debent a tribꝫ episcopis eorū suffraganeis omnibꝫ alijs suffraganeis personaliter presentibꝫ et aduenientibus · nisi essent in necessitate impediti et tunc consenciant per literas · lxiiij · di · Nuia et · lxvj · di · Archiepiscopus et · c · Porro et di · li · Nui in aliquo in fi · ext̄ de tempo · ord · Si archiepiscopus Et licet ita sit de mero · iure Hodie tamen de cōsuetudine quasi nullus Archiepiscopus patriarcha vel primas ꝯsecratur nisi a papa vel alio de eius mandato ar · xxiiij · q · j · Pudenda Nd si ab alio forsan consecrarentur parum ꝓdesset quia anteq̄m possꝫ se Archiepiscopos vel patriarchas nominare et plura alia facere · oporteret ꝙ palliū a papa haberent nisi forte possent habere a patriarcha De qua materia vide ·j· Pallium et ·j· Patriarcha · §· ij · Episcopi vero si sunt exempti similiter debēnt a papa vel alio de eius mandato Si non sunt exempti debent consecrari ab omnibꝫ alijs suffraganeis et auctoritate metropolitani Vel si non omnes possūt conuenire saltem a tribꝫ episcopis iussu Archiepiscopi vel ab archiepiscopo cum duobꝫ episcopis consecrentur alijs per literas consencientibꝫ di · lxiiij · per totum Et nota ꝙ hic ternariꝰ numerꝰ episcoporum est de substancia consecracionis Vnde et · si et paucioribus cōsecrarent̄ nichil ageret̄ vt notat Hug · in predicto · c · Porro Et vnꝰ predictorum triū est principaliter ꝯsecrand̄ quē oportet ꝙ totā consecracionē perficiat alias nichil agit̄ Alij duo sūt quasi coadiutores nichilominus tamen omnes pronunciare debent qꝛ omnes ꝯsecrant Hec hug · et cōcor · gof · Possunt aut̄ simul ab eodē plures ep̄i ꝯsecrari ext̄ de cōsecra · ec · vel al · c · vniuersis ¶ Vbi singuli p̄lati sūt ꝯsecrādi Rº papa in sua ecclesia si fieri potest alias in quacūqꝫ ecclesia extra vrbem di · xxiij · In nomine domini Patriarcha vero Primas et metropolitanus debēt ꝯsecr̄i in ꝓprijs ecclesijs nisi necessitas aliud inducat · xxiiij · q · j · Pudēda ext̄ de tē · ord · Si archiep̄s Ep̄i aut̄ debēt ꝯsecr̄i vbi elegerit metropolitanꝰ di · li · c · vltimo in fi ·

1 Consecracio Scd̄o scꝫ ecclesie · vel ec̄ recōciliario eiꝰ Ecclesia a solo ep̄o pt̄ ꝯserari de conse · di · j · Nemo Nec ep̄s pt̄ hꝰ alteri delegare nisi ep̄o · sic̄ nec recōciliacōem ext̄ de conse · ec · vel Al · c · aq̄ Et pt̄ ꝯsecr̄i tam dn̄icis diebꝫ q̄ꝫ p̄uatis ext̄ · e · Tua Nec debet ꝯsecr̄i sn̄ missa de cō · di · j · c · ij · et · c · de fabri in fi · Et si ep̄s nō petiuit dotē eccl̄ie cōpetētē qn̄ p̄uariū lapidē

posuit debet in consecracione supplere quia ad hoc tenetur fabri-
cator et eius heredes ext. e. Cum sicut. j. q. ij. Placuit Si ecclesia
sit in alieno loco constructa vel osecrata vide .j. Ecclesia. j. §. j.
¶ Presumitur ecclesia consecrata quando apparet de hoc aliqua 2
scriptura vel in instrumento dotacionis Vel in libro ecclesie vel
in columpna vel in tabula marmorea et hmōi vel si etiā appareat
vnus testis de visu vel auditu de con. di. Solēpnitas dedicacionē
Et intelligas tales pbaciones semiplenas sufficere vbi non est de
hoc contencio per quā tolleretur ista probacio vt quia fieret inde
alteri preiudiciū extra eodē ppofuisti Et ext. de adul. Significasti
¶ Tres sūt casus in qbꝫ ecclesia osecrata debet recōsecrari Pri- 3
mus si ecclesia conbusta fuerit ita q parietes sint cōbusti. seu di-
rupti. seu notabiliter decrustati in toto. vel in maiori parte de cō.
di. j. Ecclesijs Secus si solū tectū cōbustū fuerit ext. e. Ligneis
Secundus si quocūqꝫ modo tota ecclesia vel maior pars destructa
vel dirupta est Si vero parietes successiue fuerint reparati. eadē
ecclesia intelligtur consecrata. et ideo sufficit si tantū reconcilietur
cum aqua exorcisata et cū solempnitate misse Secus si tota primo
fuit destructa Et ecclesia si ex eisdem lapidibꝫ reedificata fuerit
osecranda enim est de conse. di. j. de fabrica Terciꝰ casus est qn̄
dubitatur an fuerit osecrata nec appareat aliqua probacio de his q̄
dicta sūt s̄. §. pximo ¶ Sunt alij casus in quibꝫ non debet ecclesia 4
consecrari sed recōciliari Primꝰ est ppter homicidiū vel etiā enor
mem sanguinis effusionem ibi cōmissā ext. de conse. ec. vel al. ppo-
suisti Secus de leui vt si casu sanguis de naribus emittatur et siquis
vngue aliquantulum excorietur et sanguinem emittat Secundus
ppter adulterium siue semmis emissionem ext. de adulteris et stu.
Significasti Tercius si excōmunicatus fuerit in ecclesia sepultus
de consecra. di. j. Ecclesia ext. e. Consulisti Quartꝰ si ecclesia ab-
episcopo publice excōmunicato cōsecrata fuerit Nam sm Hosti.
si corpus excōmunicati mortui ecclesiam polluit multo forcius ibi
vbi ipsa cōsecracio perficitur per os et manꝰ excōmunicati ¶ Quid 5
si de lapidē cadente de ecclesia aliquis occidatur aut si aliquis furio-
sus se ibi occidat Rx. nō est in his casibus recōciliāda ex q̄ non est
sāguis p contencōem effusus nec fuit mala volūtas aut violencia
sed casus fortuitus hosti. et hugo. ¶ Quid si aliquis in ecclesia 6
letaliter vulneretur et postea in domo sua moriatur Rx. sm Wil. et hug.
recōciliari debet Nam ibi dicetur mortuus vbi mortis causam acce-
pit Si vero ecōuerso ext. ecclesiā vulneratꝰ sit. et in eccl'ia postea
moriatur nō erit ecclesia violata nec recōciliāda ¶ Quid si in eccl'ia 7
martir occidatur Rx. s. Wil. dicūt qdā q ppt hꝰ nō est eccl'ia recōciliā
da qꝛ huiꝰ sāguinis effusio ecclesiā nō polluit sed pocius consecrat

8 ¶ Quãdo pro seminis effusione ecclesia est recõciliãda R° s. Wil.
pro adulterio quidem et fornicacõe de con. di. j. Ecclesijs et extra
e. ti. c. j. ꝓpter pollucionem autem nocturnalẽ siue in somp̃nis non
oportet Si aut̃ vir ibi vxorem cognoscat. credo ꝙ non indiget re
conciliacione. et ita tenet Johannes et iterũ Jo. An. Similiter
reconcilianda est pro vicio sodomitico ibi cõmisso Ceterũ non vi-
detur reconcilianda quando hmõi occulta sunt satis concor. hosti.
9 quãtum est in summa ¶ Sed quis ecclesiam pt̃ recõciliare R. s̃m
Ray. Episcop⁹ ꝓprius per se vel per aliũ episcopũ et potest etiã
vnus aquam benedicere et alius reconciliare Per simplices vero
sacerdotes non potest etiam si sit consuetudo ext̃ e. c. aqua Sed et
s̃m Inno. ex cõmissione pape sacerdotes simplices possunt ecclesi
10 am reconciliare aqua tamen prius per ep̃m benedicta ¶ Quid si
quis celebrat in ecclesia seminis vel sanguinis effusione polluta
R° etiã si scienter in ea celebret non ꝓpter hoc est irregularis ext̃
de sen. ex. Js q̃ li. vi. vide hoc diffuse .j. Interdictũ. iiij. §. penul.
¶ Quid fiet si ecclesia non cõsecrata fuerit seminis vel sanguinis
11 effusione polluta R° debet aqua exorcisata per sacerdotes lauari
ne diuine laudis organa suspendantur ⁊ quam cicius ꝯsecrari ext̃
eõ. Si ecclesia Nec ꝓpter hoc est ecclesia interdicta nec qui ibi cele
brat irregularis est ec̃ si cõsecrata fuiss̃ vt in ꝓximo. §. dictũ est
¶ Ecclesia p̃cipue ꝯsecrata vel oratoria monasteria aut hmõi nõ
12 debẽt reũti ad sclarẽ habitacõnẽ et ꝓphanos vsus. xix. q. iij. Nue
semel et. c. Nñ. xvij. q. vltima Nuesti. ext̃ de religio. domi. Ad hoc

1 Consecracio Tercio scz altaris Alia enim est ꝯsecra-
cio ecclesie et alia altaris et ideo vna sñ alia fieri non
potest ext̃ eodem. c. j. ¶ Altaria sine reliquijs consec-
2 ri nõ debẽt de con. di. j. Placuit et c. Nõ oportet Et pt̃ ep̃s in ead̃
ecclesia plura altaria simul ꝯsecrare ext̃ eodẽ Vniuersis ¶ Alta-
3 re qñ sit recõsecrandum R° s̃m host. recõsecrandũ est si mota rup
ta seu enormiter destructa sit tabula eius superior que dicit̃ men-
sa precipue in angulis siue cornibꝫ in quibus precipue solet fieri al
taris ꝯsecracio Item si motus fuerit aliquis de lapidibꝫ principa
libus stipitis mensam ꝯtingentibꝫ Nam in illa ꝯiũctione precipue
intelligitur esse altaris consecracio ext̃ eod̃ Ad hec. et capitulo
Nd̃ in dubijs ꝙ quidã intelligunt. qñ sup̃ q̃tuor colũpnas altare
positũ est et vna mota sit secus est de alijs lapidibꝫ stipitis siue pa-
rietis q̃ nõ tangũt mensam qꝛ ꝓpt̃ illoꝝ mocionem non est altare
recõsecrãdũ sil̃r nõ est recõsecrãd̃ si tota mensa cũ sibi adherẽtibꝫ
lapidibus transferatur sicut nec reconsecratur altare portatile

Item reconsecrandum est · si sigillū lapidis quo sigillantur reli-
quie fractum sit vel dimmutū extr̄ eodem c · j · et capitulo · q̄ in du
bijs et de con · di · j · Si motū Si aut̄ altare augmentet̄ intantū q̄
āmittat priorem formam reconsecrandum est quia forma est de
essē rei ar · x · q · ij · Hoc ius concor · Inno · et Bern · ¶ Altaria 4
in quibꝫ celebrauerunt de gradati et hmōi nō ꝓpter hꝰ debent re-
consecrari nec recōciliari extr̄ de sacra · iterū A nob · de altari vide
quedam s̄ · Altare

Consecracio Quarto scz cimiterij Alia est ꝯsecracō ec 1
clesie Alia cimiterij Ergo si cimiteriū fuerit pollutum
sanguinis vel seminis effusione · vi · s̄ · Cimiteriū · § · fi ·
Ceterū si corpora fideliū defunctorū in cimiterio sepul
ta sunt ab excōmunicatis · scismaticis vel infidelibꝫ et hmōi nō ꝓpt̄
hoc debent exhumari extr̄ de sacra · non ite A nobis ¶ Cimiteria 2
nō ꝯsecrata in q̄bus corpora paganorū hereticorū seu excōmuni-
catorū sepulta sūt · nō debēt ꝯsecrari de con · di · j · Ecclesia Sed cor-
pora ibi sepulta · inde priꝰ debent eici Si aut̄ ꝯsecrata priꝰ fuerant
eodmodo corpa p̄dicta eiciēda sūt si discerni possūt · alias nō extra
de sepul · Sacris · Et ipsa cimiteria recōcilianda sūt sicut de ecclesia
dictū est s̄ · Consecracio · ij · § · iiij · circa fi ·

Consecracio Quinto scz vestiū pallarū vel vasorū Ve- 1
stes sacdotū et ministrorū · palle altaris et sacra vasa
et omnia similia nō debent ꝯuerti ad vsus laycorū Sed
siqua sūt vetustate ꝯsūpta cōburi debēt · et cinēs in ec-
clesia reponi · xix · q · iij · Nue semel et · c · Nm̄ de con · di · j · Altaris Si
vo non sint ꝯsūpta s̄ reparent̄ remanēte substācia nō oportet ite-
rato ꝯsecrari etiā si p ꝑtes plures reficiant̄ Secꝰ si tota forma simul
soluat̄ Al · et Bern · ¶ Vtrū vasa sacra possint vēdi Rꝰ ꝓpt̄ necessi 2
tatē vēdi pn̄t in eadē forma alteri ecclesie s̄ ꝯfracta vel ꝯflata vē-
di pn̄t cuilibet de cō · di · j · Ligna · Consecracio v̄ginū de hac ha
bet̄ q̄ · Virginū ꝯsecracio

Conseruator Quis possit esse ꝯseruator Rꝰ epi et eorꝝ supe 1
riores aut Abbates seu illi q̄ in cathedralibꝫ · vel col-
legiatis ecclesijs obtinēt dignitates vel ꝑsonatꝰ Alij
nō possūt esse nec aliq̄s pt̄ esse ꝯseruator sui ꝯseruatoris ·
nec aliq̄s pt̄ habē ꝯseruatorē eū q̄ est sub sua iurisdictōe dn̄o vel de
strictu ecclesiastico vel tpali Exceptis regibus vel reginis extr̄ de
offi · de le · Hac ꝯstitucōe li · vi · ¶ Cōseruatores n̄ pn̄t ꝓcedē ꝯt̄ aliq̄ 2
extr̄ ciuitates et dioc̄ · in q̄bꝫ fuerint deputati nec pn̄t aliq̄s citare
vlt̄ vnā dietā a fine illarū dioc̄ extr̄ de offi · de le · hac ꝯstitucōe l · vi ·

¶ Conseruatores non possūt se intromittere de aliis quā de manifestis iuriis et violenciis Statuim9 ext̄ de offi. dele. li. vi. q̄ si de aliis siue q̄ iudicialem indaginem requirant se intromiserint. sunt suspensi ab officio per vnū annū. et pars que hoc fieri procurat. incurrit sententiam excōmunicacionis. a qua non pōtest absolui nisi parti grauate satisfaciat de expensis. vt in p̄dicta decre. hac ostitucione nec processus valent. quia excedunt fines mandati. extra de rescrip. Cum dilecta Sciendum tamen fm Inno. q̄ licet principaliter non habent iudicialem indaginem In notoriis tamē bene habent q̄ omnia illa sine quibꝫ eorum iurisdictio nō posset explicari intelliguntur eis esse cōmissa ff. de iu. oim iu. l. ij. Conseruator pt̄ citare et otumaces punire ext̄ de offi. dele. de causis ff. Siquis ius di. l. j. Item si maleficium est notorium aliis et non iudici oportet q̄ semper hoc querat probaciones et cogat testes. ij q. iij. In primis ext̄ de. testi. co. c. ij. Item quia et in notoriis aliquis ordo necessarius est ext̄ de iu. iu. Ad nostram Item si reꝰ cōfitetur factum sed dicat. q̄ fuit vsus iure suo in hoc casu admittet p̄baciones Aliter enim non potest explere iurisdictionem sibi cōmissam Similiter oportet q̄ p̄cedat ad inquisicionem. q̄n factum quidem est notorium. sed nescitur quis fecerit Item ad repellendam iniuriam potest inuocare brachium seculare. sicut et alij iudices ext̄ de offi. or. c. j. et. c. Nuoniam impleriſq; in fi. Item si reus qui fuerat condempnatus et excōmunicatus compeat infra annū. et dicat se velle satisfacere cognoscet obseruator de quantitate dampni. et hmōi hec Inno. ¶ Officium cōseruatoris expirat morte decedentis. quo ad negocia non incepta vt ext̄ de offi. dele. hac ostitucione li. vi. Intellige nisi aliud exprimeretur in literis suis ¶ Si reus negat maleficium. et actor velit probare esse notorium. conseruator cognoscere habet. alias inutile esset eius officium. quia quilibet posset negare Nam et q̄libet iudex potest cognoscere an iurisdictio sit sua ff. de iu. Siquis ex aliena Similiter reus confitetur maleficium. sed dicit non esse notorium. qr per eius confessionem factum est notorium vt extra de coha. cle. et muli. Vestra denotorio vide ℣. Notorium ¶ Postquam conseruator aliquem iniuriatorem citauit et eum ob contumaciam excōmunicauit si postea constat eum iniuriatum fuisse. sed non manifestum esse nūquid vere erit excōmunicatus Respōdetur secundum Innocencium non. quia iurisdictionem non habet nisi de manifestis. vt dictum est s̄. in. iij. §. Constitucio de hac materia vide ℣. Lex.

Fo.

Consuetudo est ius quoddam moribus institutum vnde et
dicitur consuetudo qd in cōmuni vsu est di. j. Consue- 1
tudo ¶ Consuetudo inducit per binū actū. xxv. q. ij. 2
Ita nos Et tunc cū ppl's incipit aliquid obseruare ea
mente vt decetero sit consuetudo. alias non ar. ff. de itinē actuqz
priuato. l. vlti. Et vbicūqz ius deficit. consuetudo vim legis ha-
bet di. j. Consuetudo Intellige dūmodo non sit iniqua. vel a iure
reprobata Similiter et ꝯsuetudo interp̄tatur legem ext̄ eod Cū di
lectus. §. dictus ¶ An ꝯsuetudo p̄iudicet Iuri R° contra legem 3
diuinā vel naturalē nulla p̄ualet ꝯsuetudo ext̄ eod. c. vlti. xxxij.
q. vij. Flagicia Sed contra ius positiuū p̄ualet dūmodo sit racio
nabilis et p̄scripta. vt ext̄ in p̄all. c. ¶ Sed q̄ dr racionabilis R° 4
sm Inno. Racionabilis dr omnis ꝯsuetudo q̄ nō reprobatur. ꝫ susti
net̄ a iure. vt etiā notat̄ extra de ꝯsue. c. vl. ¶ Sed quāto tempe 5
p̄scribit̄ ꝯsuetudo vel firmat̄ R° vt ait Hosti. sm Canonistas re-
quirit̄ tempus. xl. annorū ext̄ de elec. Cumana et decensi Cū olim
Et hec habent locū in ecclesijs. sm leges tamē est diuersitas Nā
sm aliquos sufficiūt decē anni inter p̄ntes. xx. inter absentes Sed
sm alios spectandū est tempus tantū. q̄ in ꝯtrariū memoria non
existat Primū veri9 videt̄ vt no. C. que sit longi temporis p̄scrip
cio. l. in rubro ¶ Consuetudini racionabili alicui9 loci non dero- 6
gat̄ p̄ statutū nouū pape. nisi illud exprimat̄ ext̄ de cōsti. licet li.
vi. ¶ Nue aut̄ est differencia inter ꝯsuetudinē et prescripcionem 7
R° sm Hosti. sex possūt differencie assignari Prima quia prescrip
cio locum ht̄ in rebus mobilibꝫ et immobilibus. corporalibus et in
corporalibus ext̄ de p̄scrip. Auditis et. c. sequen̄. Cōsuetudo ve
ro incorporalibꝫ tantū. vt in seruitutibus Iurisdictionibꝫ. electio-
nibꝫ. et hmōi Scda q: p̄scripcio acq̄rit̄ singulari et p̄uato. ꝫ ꝯsue-
tudo nō acq̄rit̄ magis illi q̄z isti Tercia q: in p̄scripcōe exigit̄ ti-
tul9 et bona fides. ext̄ de p̄scrip. Si diligēti Sz in ꝯsuetudine nō ac-
q̄rit̄ titul9 ꝫ solū tp̄s ff. de vsur. Cū de iure Quarta q: p̄scripcō et
p̄uilegiū nō ꝯcurrūt ext̄ de f. de instru. Int̄ dilectos. §. Ceterū Et
ext̄ de p̄scrip. Veniēs Sed ꝯsuetudo et p̄uilegiū bn̄ ꝯcurrūt ext̄ e.
Cū dilect9 Et ext̄ de v̄bo sig. Abbate Quinta quia p̄scripcio est
ꝓprie exclusio actōis siue peticōis ar. C. de ānali excepto. l. vl. Sz
ꝯsuetudo est actōis siue Iuris acq̄ficio ext̄ de elec. ꝯstitutis et c.
in Genesi in fi. Sexta q: ꝯsuetudo erronea nichil iuuat Sec9 in p̄
scripcōe q: titul9 putatiu9. et si ver9 nō sit dū tn̄ ꝓbabil' error ex
cuset dat causā p̄scribēdi ff. ꝓ ēptore Nd vulgo et ff. ꝓ suo. l. vl.

Contēcio Vtrū sit mortale pctm R. ꝫ. Tho. ij. ij. q. xxxviij 1
Si accipiat̄ ꝯtēcō sm q̄ imptat impugnacōnē v̄itatis et
inordinatū mod. sic est pctm mortale et hō modo diffinit

Ambro · contencionē dicēs · ꝙ est impugnacio veritatis cum cō-
dencia clamoris Si aut̄ ꝯtencio dicatur impugnacio falsitatis cū
debito modo acrimonie sic ꝯtencio est laudabilis Si aut̄ cum mor-
dinato modo sic potest esse peccatum veniale · nisi forte tanta mor-
dinacio fiat in cōtendendo · ꝙ ex hoc generetur scandalum Vnde
apl's cum dixisset secunda ad Thi · ij · Noli verbis ꝯtēdere Sub-
dit ad nichil enim vtile est nisi ad subuersionem audiencium

1 Contractꝰ ſm Guil · est vltro citroqꝫ obligacio ex vo-
lūtate parciū · surgens · vt empcio · vendicio · locacio cō-
ductio · mutū · et similia · qꝛ ꝯtractus est obligacio qua
q̄s obligatur alicui ex aliquo officio vel facto licito et honesto · li-
cet non interueniat exp̄ssa voluntas vtriusqꝫ · vt tutela vel cura
aut negociorū alienorū gestio et hmōi Nā q̄muis pupillꝰ habēs
tutorē aut pubes siue furiosus habens curatorē vel ille cuiꝰ igno-
rant̄ gerit q̄s negociū nō exp̄sse ꝯtraxit · nichilominus tutor · cura-
tor et negociorū gestor obligat̄ q̄si ꝯtraxisset Idē Vl · de ꝯtrac-
tibꝫ sub condicione et hmōi vide · j · Matrimoniū · v · §. v ·

1 Contricio q̄d sit R° ſm pe · et tho · in · iiij · di · xvij · Cōtri-
cio a mgr̄is sic diffinit̄ Est dolor volūtarie assūptꝰ ꝓ
pctis cū ꝓposito ꝯfitendi et satisfaciēdi Nam sic in na-
turalibus aliq̄d ꝯteri d̄r q̄n̄ totalit̄ in minimas ꝑtes redigit̄ Ita
cor hois ꝯteri d̄r · q̄n̄ affectus pcti ſm oēm sui ꝑtē in eo totalit̄ cō-
fringit̄ et ꝑfecte a pcto resilit · et qꝛ resilicio talis dolor q̄dā est · et
ideo ꝯtricio ꝑ dolorē tanq̄ꝫ ꝑ ꝓpriū genꝰ diffinit̄ Addit̄ aut̄ volū-
tarie assūptꝰ · tanq̄ꝫ ponēs d̄ram in genē materiali et formali Et
addit̄ ꝓ pctis tanq̄ꝫ materia specificās locū vltime differēcie Hec
igit̄ est diffinicio cōpetens ꝯtricōi inq̄ntū est actꝰ virtutis · ſꝫ vt
est pars sacramēti p̄nie sic oportet ꝙ addat̄ aliq̄d ꝑ respectū ad
alias ꝑtes · et ideo addit̄ cū ꝓposito ꝯfitēdi et satisfaciēdi concor ·
2 Tho · ibidē ¶ Nue aut̄ d̄ra sit int̄ ꝯtricōꝫ et attricōꝫ R° ſ. Tho ·
in · iiij · di · xvij · Sic̄ in corpalibꝫ attrita dicunt̄ · q̄ aliq̄ mō sūt cōmi-
nuta · licet nō ꝑfecte Cōtrita v̄o q̄n̄ oēs partes simul et ꝑfecte tri-
te sūt sic̄ in spūalibꝫ attricio significat q̄ndā displicēciā de pctis · ſꝫ
3 nō ꝑfectā Contcio aut̄ ꝑfectā significat displicēciā ¶ Vtrū con-
tricio req̄rat̄ de quolibet pcto mortali R° ſm pe · in · iiij · di · xvij · qꝛ
in omni peccato mortali est actualis auersio voluntatis a deo ad
pctm · et ꝯtraria ꝯtrarijs curant̄ Oportet ꝙ in omni remissiōe pcti
mortalis sit actualis auersio a pcto ad deū que contricio appellat̄

De peccatis tamen oblitis sufficit generalis contricio cum conatu ad recordandum et dolendum. sed nec solum de peccato oblito debet quis in genere dolere sed etiā de obliuione eiusdem q̄ ex negligencia ꝯtingit ¶ Vtrū spiritualis contricio de quolibet peccato req̄ratur dicendum ꝑm Tho. in. iiij. di. xvij. ꝙ quātū ad p̄ncipium contricionis. scz cum quis de peccatis cogitat et dolet. et si nō dolore contricionis. saltem dolore attricionis. sic oportet ꝙ sit specialis de singulis peccatis que quis in memoria habet Sed quātum ad terminū qui scz est dolor iam gracia informatus. sufficit ꝙ sit vna cōmunis cōtricio de omnibꝫ Tunc enim ille motus agit in virtutem omniū disposicōm precedenciū ¶ Nuot et q̄ sunt cause inductiue contricionis R. ꝑm Ray. sex Prima est ipsa peccatorum recogitacio p̄s. xxxviij. Recogitabo tibi omnes an. me. in ama. ani. mee Scda est pudor qui ad cogitacionem sequetur p̄ū. xij. Putredo in ossibus eiꝰ que ꝯfusione res dignas gerit Tercia peccatorum vilitas Jere. ij. Nuoniā vilis factꝰ es nimis vias tuas iterans Quarta timor futuri et extremi iudicij et tremendi .j. Pe. iiij. Impius et pctor vbi parebunt R°. vi. Stipendiū peccati mors est Quinta dolor scz de amissione p̄rie celestis Apo. iij. Tene ꝙ habes. vt nemo accipiat coronā tuā Similiter dolor de offensa dei Hic dolor debet esse acer quia offendimꝰ deū creatorē Acrior quia p̄rem nr̄m celestē Acerrimꝰ. quia et nr̄m redemptorē. qui nos ꝓprio sanguine liberauit Sexta spes q̄ est triplex scz venie q̄ pcta dimittunt̄ gracie qua bona operantur glorie. qua remunerabunt̄ Apock. iij. Ego sto ad ostiū et pulso. siq̄s audierit vocē meam et aperuerit michi introibo adipsū et cenabo cū illo. et ille mecū ¶ Post hoc querit̄ vtrū dolor cōtricionis debeat esse intellectualis vel sensibilis Respondet̄ ꝑm Pe. in. iiij. di. xvij. sicut dicit Criꝫ. Vnūquodqꝫ ꝑ quascūqꝫ causas nascit̄ ꝑ easdem dissoluitur ext̄ de re. Juris. c. j. Cū ergo pctm sufficient̄ ꝑ solū actū volūtatis scz ꝑ displicēciā et dolorē q̄ntū est ex pte nr̄a pt̄ tolli. et cū hmōi dolorē habere semꝑ sit in p̄tate hominis nō aut̄ habere dolorē sensibilē Ideo dn̄s nō requirit dolorē sensibilē de ꝯtricionis necessitate. ꝫ est de eiusdē ꝑfectōe ꝯcor. hosti. ¶ Vtrū ꝯtricio possit esse nimia Respondeo ꝑm Tho. in. iiij. di. xvij. dicēdū ꝙ ꝯtricō ex pte doloris q̄ est in racōe pcti. scz displicēcia pcti in q̄ntū est offensa dei nō pt̄ essē nimia sicut nec amor caritatis dei q̄ intenso displicencia pcti intēdit̄. sed q̄ntū ad dolorē sensibilē pt̄ esse nimia sic etiā exterior afflictio corporis. vt ieiuniū et hmōi In his enim omnibꝫ debet accipi pro mensura debita conseruacio subiecti. propter qd̄ dicitur ad Ro. xij. Racionabile obsequium vestrum ¶ Vtrum contricione requiratur maior dolor de vno peccato quam de alio

Respondeo secundum Ps. vbi supra De peccatis in cōmuni in q̄n
tum sunt offensa dei. debet esse maior dolor de maiori peccato Ha-
bitudinaliter quidem non actualiter. sic etiā in speciali debet esse
maior dolor de maiori peccato eo q̄ habet maiorem dolorē racōis
Dolor quoq; sensibilis scz penalitatis conueniens est vt sit maior
9 quia maiori offēse maior pena debet concor. Tho. ibidē ¶ Vtrū
post remissionem peccati debeat de eo esse contricio R° s̄m Tho. in
iiij. di. xvij. Dolor contricionis respondet culpe ex parte auersio
nis ex qua ipsa culpa quandam infirmitatem habet. et ideo vera
10 contricio debet saltem in habitu semp manere ¶ Vtrum contri-
tus pocius debet velle esse in inferno quam peccare R° s̄m Tho.
in quolibet Contritus tenetur ex caritate plus diligere deum q̄m
seipsum Ideo oportet q̄ contritus quamlibet penam p̄eligat cul-
pe sed tamen descendere in speciali ad hanc penam. vel illam non
tenet. ymo stulte faceret siquis seipsum vel aliū sollicitaret sup
11 huiusmodi p̄ticularibus penis concor. In. ¶ Vtrum peccati re-
missio sit contricionis effectus R° s̄m Tho. in. iiij. di. xvij. Cō-
tricio pt̄ dupliciter ɔsiderari. vel inquantum est pars sacramenti
vel inquantum est actus virtutis. et vtroq; modo est causa remis
sionis peccati sed diuersimode quia in quantum est sacramenti co-
opatur ad remissionem peccati instrumentaliter sicut etiā alia sa-
cramenta Inquātū aut̄ est act9 virtutis sic est causa quasi mate
rialis remissionis peccati. sicut materie disposicio et addit Hosti.
q̄ licet in contricione dimittatur peccatum qn̄ fit cum ꝓposito cō
fitendi et satisfaciendi. si tamen postea tempore debito non sequat̄
ɔfessio et satisfactio pctm q̄dem dimissū non redit sed mortaliter
peccatis qui obmittit et sic intellige de penitencia di. j. Magna
12 ¶ Vtrū ɔtricio possit tollē totū reatū pene R° s̄. pe. vbi sup̄ Cō-
tricionis intēcio pt̄ attēdi dupl̄r. vel expte caritatis q̄ causat dis-
plicēciā pcti vel pte doloris q̄ in sensitiua excitat̄ et vtroq; mō pt̄
intm̄ intēdi ɔtricio q̄ vtroq; mō tota pena remittit̄ Nichilominꝰ
tn̄ ɔfessio et p̄nie iniūcte explecio req̄rit̄ ꝓpter p̄ceptū. et ec̄ ꝓpter
incertitudinem. qz scz non est q̄s certus. q̄ sua ɔtricio fuit sufficiens
ens ad totum reatum tollendū Idem Tho. vbi s̄.

1 Contumacia triplex est Nā alia est in nō veniēdo ad iu-
diciū et h̄ tripl̄r Vno mō. qn̄ peremptorie citat9 venire
ɔtēpnit Alio mō qn̄ maliciose se occultat Tercio mō
qn̄ impedit ne citacio ad eū venire possit de q̄bꝫ ext̄ vt
litis nō ɔti. Nm̄ freq̄nt̄ Scd̄a ɔtumacia. qn̄ citat9 ad iudiciū venit
q̄dā. s̄ nō vult stare Juri. vel an̄ finitā cause examinacionē ɔtu-
macit̄ recedit. xi. q. iij. Certū Tercia qn̄ offēsa ei9 est manifesta

et iussus a iudice non vult emendare. extr̄ de verbo sig. Ex parte in
fi. ¶ Nūquid aliquo casu lite non ot̄. possūt cōtra ɔtumacē testes 2
recipi et ad sentenciam diffinitiuam ꝓcedi R° sic ex speciali aliqua
causa vtputa. si questio moueatur super alicui⁹ electione et hoc ne
ꝓpter longam morā ecclesia paciat̄ in temporalibꝫ et spiritualibꝫ
lesionem. Item si moueat̄ questio super copula matrimoniali ne
viro vel mulieri fornicacionis occasio p̄beat̄. maxime cū ꝓpinq̄ta
tis g̃d⁹ opponit̄ diuina lege ꝓhibit⁹ extr̄ vt lite n̄ ɔtest. Nm̄ freq̄.

Contumelia et ɔuiciū Hic primo q̄ritur q̄d sit ɔtume- 1
lia dicendū s̄m Tho. scd̄a scd̄e q. lxxij. Contumelia
importat dehonoracionē alicui⁹ ꝑ verba siue per fac-
ta. aut quicq̄d iniuriose vim significandi habet Differt aut̄ a cō-
uicio in hoc. q̄ ꝑ verba contumeliosa rep̄sentatur ꝓprie defectus
culpe Sed per conuiciū representatur generaliter quicūqꝫ defec
tus. siue culpe. siue pene Vnde siq̄s alicui dicat iniuriose eū esse ce
cū conuicium quidam dicit. sed non ɔtumeliā. si aut̄ dicat q̄ sit fur
non solū conuiciū sed etiā cōtumeliā infert sepe tamen vnū ꝓ alio
ponitur ¶ Vtrum contumelia siue conuicium sit peccatum morta 2
le R° s̄m Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxij. ꝓprie et ꝑ se vtrūqꝫ horū pct̄m
mortale est. non minus q̄m furtū vel rapina Non enim homo min⁹
amat honorem suū q̄ rem possessam Si tamen aliquis conuiciū vel
contumeliā dixerit non animo dehonestandi. sed forte ꝓpter cor-
repcionem vel aliquid huiusmodi. non dicit conuicium vel ɔtume
liam per se. sed per accidens Vnde pt̄ hoc q̄nqꝫ esse peccatū venia
le. q̄nqꝫ aut̄ sine peccato inquo tn̄ necessaria est discrecō vt homo
moderare talibꝫ verbis vtatur. quia possꝫ esse ita graue conuiciū
q̄ per incautelā ꝓlatū auferret honorē eius contra quem ꝓfert̄
et tunc potest homo peccare mortaliter. etiam si nō intenderet de-
honoracionem alterius sicut etiā siquis incaute alium ex ludo per-
cuciens grauiter ledat ¶ An liceat causa correpcionis conuiciū 3
dicere R° s̄m Tho. vbi supra Sicut licitum est aliquem verbera-
re vel in rebꝫ dampnificare causa discipline. sic etiam potest aliq̄s
alteri. quem corrigere debet. aliquod verbum cōuiciosum dicere
et hoc modo dominus discipulos vocauit stultos Luce vltimo Et
apl̄s Gall. iij. Insensatos Tamē sicut dicit sct̄s Augu. ex mag
na necessitate obiurgacōes sūt adhibēde in q̄bꝫ nō vt nob̄ sed vt
dn̄o s̄uiat̄ instem⁹ ¶ Vtrū hō debeat ɔtumelias sibi illatas susti-
nē R° s̄m Tho. scd̄a scd̄e q. lxxij. Sic in alijs iniurijs. sic etiā in verb̄ 4
ɔtumeliosis tenemur habē animū ꝑatū ad tollerāciā. si expediens
fuerit. quādoqꝫ tn̄ oportet vt contumeliam repellamus ꝓpter duo

Primo quidam ꝓpter bonū eiꝰ qui ꝯtumeliam infert · vt videlicet audacia eius reprimat̄ et de cetero talia non attemptet Scdo ꝓpt̄ bonū multoꝝ quorū ꝓfectus ꝑ ꝯtumelias nobis illatas impedit̄

1 Corea Vtrū corea et hmōi ludi sint liciti R° ſm Al· in · iiij · di · xvi · Huiusmodi ludi scdm se non sūt mali quia possūt bene fieri Sed triplici de causa possūt fieri mali Primo modo si fiant ad prouocandū libidinē vel aliqd̄ hmōi Secūdo modo si non ꝯueniant personis vt clericis · seu religiosis et hmōi Tercio modo si fiant in incōgruo tempore · vt in tēpore tristicie vel penitencie Si vero fiant ex causa alicuiꝰ honeste leticie · et a personis secularibꝰ et cōgruo tempore · ac aliis circumstanciis
2 non est illicitū vide q̄ · Ludus et iocus ¶ Vtrum ducētes choreas illicitas peccent mortaliter R° ſm Guil · Credo ꝙ sic · siue in festis siue ꝓfestis si hoc faciunt causa incitandi ad libidinē se vel alios · aut se choreas ducunt de ꝯsuetudine Vñ Jhero · in quadam omelia Non credo viro si dicat se illesum euasisse a spectaculis talium · cum dauid ex eo ꝙ vidit bersabee lauantem se ad libidinē ꝓuocatus sit Si aut̄ aliqs vel aliqua non corrupta intencione aliquando immisceat se coreis · tene qd̄ in precedenti · §· dictum est

1 Correctio primo scz punicio quā p̄relatus habet facere Habet enim corrigē delicta subditorū non ex odio sed ex caritate · lxxx · di · Odio · ꝙ si negligat grauit̄ peccat · talis grauiter puniendus est talis em̄ canis impudicus dicendus est pocius quā eps · lxxxiij · di · Nemo et · c · Error et · c · Nichil Nec circa hoc debet esse remissus · qr dū vni ꝑcit indigno · ad ꝯtagium ꝓuocat vniuersos · facilitas enim venie incētiuū tribuit delinq̄ndi · xxiij · q · iiij · est iniusta et · c · se · Itē nō debet esse crudelis vel seuerus · xlv · di · Licet et ꝓū · xxx · Nui nimis emungit elicit sanguinē et siue plectendo siue ignoscēdo · hoc solū bñ agit̄ vt vita hominū corrigatur · xxiij · q · v · ꝓdest Justicia enim vel misericordia multū destituit̄ si vna sine alia teneat̄ · xlv · di · Disciplina Melius est em̄ de nimia misericordia · q̄z de nimia seueritate reddere racionē di · l · Ponderet in fi · xxvi · q · vlti · Alligant Nam et leuiter castigatꝰ reuerenciā exhibet castiganti Asperitas aut̄ nimie increpacionis
2 nec correctionē recipit nec salutē · xlv · di · Cū beatꝰ ¶ Nuid si p̄latus in corrigendo excedit modū R° si ex caritate correxerit · nō exigit̄ a subditis veniā postulare · lxxxvi · di · Nñq̄z Si aut̄ ex odio tenet̄ iniuriarū · ff · Ad legē aquil · Nuemadmod̄ · §· Municipales

Fācibꝫ tamen parcitur in hoc casu prelatis quam alijs quia in cu-
ra rei familiaris vix potest vitari pctm .xxv. di. qualis ¶ Vtrū 3
aliquis debeat cessare a correctione timendo ne ista fiat deterior
Rº ꝑm Tho. scda scde. q. xxxiij. Correctio pertinēs ad prelatos
non est dimittenda ꝓpter turbacionem eius q̄ corrigitur .tū. quia
et si sponte sua emēdari non velit corrigendus est ꝑ penas vt desi-
stat. tum etiā. quia et si incorrigibilis sit. ꝑ hoc eciā ꝓuidetur bono
cōmuni dū seruatur ordō iusticie. et vnius exemplo alij deterrent̄
Secus aut̄ est de correctione fraterna .j. Correctio .ij. §. j. et. v.
¶ Vtrū peccator possit corrigere Rº ꝑ. Tho. vbi sup̄ Correctio 4
pertinet ad aliquem inq̄ntum in eo viget rectum racionis iudiciū
peccatū aut̄ non tollit quin remaneat in peccante aliquid de reito
iudicio. et ꝑm hoc potest sibi cōpetere. delicta subditorum argue-
re. sed tamen peccatum precedens impedimentum affert ꝓpt̄ tria
Primo. quia ex peccato suo indignus redditur vt aliquem corri-
gat. precipue si maius pctm cōmisit Sedo ex scandalo. quod seq̄-
tur inde. si peccatū corrigentis sit manifestū. quia videt̄ qd̄ nō cor-
rigat ex caritate. sed magis ad sui ostentacionē Tercio ꝓpter su-
perbiam corrigentis. quia peccata sua ꝑuipendens seipsum ꝓximo
prefert Itaqꝫ si peccator cum humilitate corrigat. non peccat
Licet per hoc vel in consciencia fratris vel saltem sua odem pnabi
lem se ostendat ¶ Qualiter ꝓcedendū est in correctione cum mul
titudo est in scelere Rº ꝑm Tho. scda scde. q. c. viij. Quando to- 7
ta multitudo peccat de ea debet sumi vindicta. vel quantū ad totā
sicut egipcij submersi sunt in mari rubro ꝑ sequentes filios isra-
hel. et sicut sodomite vniuersaliter ꝑierunt. vel quantū ad magnā
multitudinis partē Sicut patet Exo. xxxij. in pena eoꝝ q̄ vitulū
adorauerunt Quandoqꝫ vero si spetur multitoꝝ correctio debet
seueritas vindicte exerceri in paucos alios principaliores quibꝰ
ceteri terreātur sicut dominus Numeri xxv. Mandauit suspen-
di principes populi ꝓ peccato multitudinis Si autem nō tota mul
titudo peccauit sed ꝓ parte. tunc si possūt mali secerni a bonis de-
bet in eos vindicta exerceri. si sine aliorum scandalo pōtest fieri
Alioquin ꝑcendum est multitudini et detrahendum seueritati
Et eodem modo tollerandum esset peccatum principis si sine scan
dalo multitudinis puniri non possit. nisi forte esset peccatum tale
quod magis noceret multitudini vel spiritualiter. vel temporali
ter. quam scandalum quod timetur ¶ Quatuor sunt cause dissi- 8
milandi. et non corrigendi delicta. vt ponit Vl. prima cum mali
sunt occulti. ita quod non possunt discerni a bonis Secunda cum
multitudo est tanta ꝙ non possit extirpari sine scismate ecclesie.
vel non quin boni inuoluerentur de quo vide supra. §. primo

Tercia quando ꝓbabiliter presumitur de emendacione vt quia peccāt ex infirmitate. vel ignorācia nō ex obstinata malicia Quarta si exercitādo bonos ꝓfūt ecclesie. tūc enim tolerari possūt. ne boni ocio torpescant. ꝓbant̄ hec. xl. iiij. di. Cōmessacōes et. l. di. vt ꝯstitueretur. xxiij. q. iiij. Ipsa pietas et. c. Cum quisq; ꝯcor. Ray. ¶ De materia ista plura habes .j. Pena. j. Itē .j. ꝑcussio. j. De ꝯtumelijs et conuicijs causa correctionis dictis vide sup̄ Contumelia. §. iij. De punicione an dimittenda sit ꝓpter scandalum vide .j. Scandalū. §. vi. De correctione q̄ ꝑmittit̄ doctoribus vide .j. Excōmunicacio. ij. §. ij. c̄ca mediū et .j. Locacio. §. v. et .j. Magister. §. fi.

1 Correctio Scd̄a scz fraterna Fraterna correctio. ij. ij. q. xxxiij. in p̄cepto est. ꝫ qr p̄ceptū est affirmatiuum ideo non obligat ad semper. ꝫ ꝓ loco et tempore Vñ et obmissio eius vno modo fit meritorie. vt qñ q̄s oportunū tempus inquirit. vel ipsos metuit ne fiant deteriores. vel ad bonā vitam alios impediāt et hmōi Scd̄o modo obmittit̄ cū peccato mortaliter scz cum formidat̄ iudiciū vulgi et carnis cruciacio siue perempcio dum tamē hec ita dominentur in animo. q̄ fraterne caritati preponant̄ Tercio modo est pctm veniale. qñ scz timor et cupiditas tardiorem facit ad corrigendum delictū fratris. nō tamē ita q̄ si ꝯstaret ei q̄ fratrem posꝫ a pcto retrahē dimitteret ꝓpt̄ cupiditatē et timorem qui in animo ꝓposuit caritatē vt dicit bt̄us
2 Aug9. ¶ Vtrū oporteat q̄rere q̄s corripiam9 R̄o ꝑm Tho. vbi supra dicendū. q̄ illa bñficia q̄ non debent̄ certe persone sed cōmuniter omnibꝫ. siue sint tēporalia siue spūalia. nō oportet nos q̄rere quibꝫ impendam9. ꝫ sufficit q̄ impendam9 eis q̄ nobis occurrunt Alioq̄n efficeremur exploratores vite aliene. ꝯtra illud ꝓū. xxiiij. Ne q̄ras impietatē in domo iusti Vñ patet q̄ nec religiosos oportet exire claustrū ad corrigendū delinq̄ntes ¶ Vtrum p̄ceptū de
3 correctione fraterna extendat se ad omnes R̄ ꝑm Tho. scd̄a secūde. q. xxxiij. duplex est correctio Vna que est actus caritatis. et est ꝑ simplicem ad monicionē et hec pertinet ad quēlibet caritatem habentem. siue sit subditus siue prelatus Est et alia correctio q̄ est actus iusticie. que non solum fit per monicionem. sed etiam interdum fit per punicionem vt alij timentes a peccato de-
4 sistant. et hoc pertinet ad solos prelatos ¶ Vtrū subditi teneantur p̄latos corrigē R̄ ꝑm Tho. vbi sup̄ Subditi nō debēt nec tenent̄ corrigē p̄latos correctione ista q̄ est actus iusticie ꝑ cohercionem pene. tenentur autem correctione illa que est caritatis

fi m eis est aliqđ corrigibile·ita tamen ꝙ non cum proteruia · sed
cum mansuetudine et reuerencia ¶ Quo ordine ꝓcedendum sit
m correctione fraterna ẜm Tho · secda scde·q·xxxiij·pcta pub
lica scdm Aplm ·j· ad Thy ·v· fit publice arguenda In pecca
tis vero occultis locum habet qđ dominus dicit Si pecauerit in
te frater tuus corripe eum inter te et ipsum solū Nam si te offen=
derit publice corā alijs Nam non solū in te peccat sed etiam in alī
os quos turbat Verum etiā·quia in occultis peccatis potest pas
rari ꝓximorum offensa Ideo distinguendū est quia si hmōi pecca
ta occulta sunt in nocumentū proximoꝝ vel spirituale vel corpa=
le puta ·si aliquis occulte tractet quomodo ciuitas tradat hostib9
vel si hereticus priuatim homines a fide auertat· debet quis statim
ad denūciacionem procedere·misi forte aliquis firmiter existimaret
ꝙ p admonicionem secretā statim posset hmōi mala impedir= Si
vero sit talia peccata ꝙ sit solum in malū peccātis et eius in quē
peccat Vel quia ledit ab eo vel saltem ex sola noticia·tunc n po=
test·debet sic emendare fratrem·vt fama eius seruetur·et sic de
necessitate precepti est·ꝙ secreta admonicio publica denunciacō
nem precedat et hec secreta admonicio debet·vel semel·vel plu=
ries fieri q̄mdiu spes de correctione ꝓbabiliter habeatur Cū aut
ꝓbabiliter cognoscere possumus· ꝙ secreta admonicio non valet
tūc procedendum est vlterius q̄ntumcūqꝫ peccatū sit occultū ad
testiū inductionē misi forte probabiliter existimaretur · ꝙ hoc ad
emendacionem frīs non proficet qz tūt a correctione cessandum
essꝫ anteq̄ꝫ tamen testes inducanē ẜm Augu · prius ostendi debet
prelato vt est singularis persona · et si sic non corrigit in publico
denuncendus est · ꝙ si prelatus aliquid precipet ctra hunc ordinē
non essꝫ ei obediendum·quia obedire oportet deo magis q̄ꝫ homi=
nib9 Ideo quando ꝑlatus precipit·vt sibi dicatur · ꝙ quis scinē=
rit corrigendum Intelligendū est·saluo ordine correctionis fra=
terne·siue ꝑceptū fiat cōmuniter ad oēs · siue ad vnū specialit · et
non solū non est obediendū·sed etiā ipso precipiendo peccaret · qz
ipse non est iudex occultoꝝ·sed deus solus hoc dico misi in q̄ntum
ꝙ aliqua iudicia peccata manifestenē · puta p infamiā·pfūpciones
et hmōi tunc enim pt ꝑlatus ꝑcipere·sicut et iudex alius iuramē=
tum exigere Itē nota · ꝙ ꝑdictā solēpnitatē et ordinē nō oportet
seruari misi in grauib9 peccatis qz leuia non derogant fame Vnde
et religiosi in capitulis se ꝙ clamant ꝑmisso ordine non seruato
¶ Si sciencia de aliquo aliqua impedimenta·vel crimina que etiam
ille qui cōmisit ignorat · an debeā procedē ad correctionē frater=
nā et dicē ei·verbi gra Scio aliquē ꝓcussisse aliū et inde mortuū fu
isse ꝙ ꝓcussor nescit et video ꝓcussorē in officō sacro tali celebrare

Item si scio aliquem ministrare et non fuisse rite ordinatū · vel nō fuisse baptisatū · et hmōi Item scio aliquē excōmunicatū · ignorā ter ordinatū Item scio aliquē habere vxorem quā non potest aut ecclesiā alienā p symoniā · vel tenere rem alienā R° sm Guil · Si tales laborant crassa et supina ignorancia que non excusat eos · te neor eis dicere si cōmode possū · et maxime si credo eos corrigibiles esse · sed si laborant ignorancia pbabili · credo nichilominus q̄ te neor eis dicere veritatem · non qr ipsi peccent · sed ꝓpter piculum vel dampnū alienū et iniuriā sacramentoꝝ Nam non ordinatꝰ ce lebrans decipit audientes · et q̄ rem ꝓximi tenet eum dampnificat hec et similia dico si talis sit persona psuasibilis Secus si non sit · ꝫ pocius timet̄ de scandalo · tunc enim sufficit si dicā p̄lato nō denū ciando vel accusādo · sed simpliciter notificando · si forte remedium ꝯueniens possit adhiberi de eo qui habet vxorem q̄m de iure nō pt̄ habē · habes de h° ·j· Impedimentū · §· viij · et · ix · ¶ Sed q̄d si p̄ dicta vel aliqd̄ p̄dictoꝝ ꝓbare possū nūquid teneor R° sm Guil · Nō · nisi forte si est piculū alioꝝ · puta si alijs sacramēta ministrat et eos decipit tūc enim ꝓbare teneor · vtrū correctio fraterna sit dimittenda ꝓpter scandalum vide ·j· Scandalum · §· · ix ·

Corpora sanctorum vide ·j· Reliquie

Corpore viciatus An possit ordinari vel ministrare · vide ·j· Viciatus corpore

Corporale Corporalia nō sūt abluēda p laycos aut mlīēs etiā sctimoniales q̄n pociꝰ h̄ abluē spectet ad officiū dya coni cū hūilibꝫ ministris de cō · di · j · Nemo de eiꝰ ꝯsecc̄oē vi · s̄ · ꝯse · v

Corpus cristi Vide supra Cōmunicare et ·j· Eukaristia et fa cit etiam ad hoc ·j· Missa

1 Crimen criminis appellacōe aliqn̄ cōplectit̄ omne pec catū aliqn̄ illud solū q̄ ad dampnificacōem sufficit di xxv · q̄ aut̄ ¶ Crimina q̄dā sūt enormia inter q̄ hēsis
2 homicidiū voluntariū · et symonia · in ordine et bn̄ficio · etiam post penitenciā impediūt ꝓmouendū et deiciūt iam ꝓmotū · siue sint oc culta siue manifesta · j · q · j · Ventū et ext̄ de hē · Nuicūqꝫ et · c · Sta tutum li · vi · de extra tempo · ord · Nuesitum de symo · Tanta et de his vide ·j· Enormia et ·j· dispensacio · §· vi · et · vij · Alia ve ro enormia occulta post peractam penitenciam non impediunt ꝓ mouendum · nec deiciunt iam promotum vt in dicto · c · Nuesitum

Sunt et alia crimina mediocria in quibꝫ distingue quia aut sūt manifesta aut occulta Si manifesta etiā repellūt ꝓmouendū et deiciūt iam ꝓmotū. et intellige qn̄ sūt manifesta per sentēciā vel cōfessionē iniure vel in euidencia facti. vt in dicto. c. Nuesitū Nue si sūt manifesta solū ꝑfamā. indicet purgacio qua p̄stita absoluet et si in ea defecerit deponet extra de adulte. Significasti et ext̄ de purga. cano. Ex tuarū Si vero hmōi crimina sūt occulta. possūt tales post penitenciā remanere in susceptis. et etiā ꝓmoueri ad superiores ordines ext̄ de temp. or. Ex tenore et. c. Nuesitū ¶ An si aliq̄s solus scit crimen alterius. teneat reuelare p̄lato R° nō tenet. etiā si iurauit denūciare nisi possꝫ ꝓbare Nam essꝫ ꝓditor ꝯfessionis seu criminis. ij. q. j. Si peccauerit et. q. vij. Pleriqꝫ et. vi q. ij. Si tm̄ Nisi vellet reuelare secrete cū p̄latus secrete habeat corrigere criminosos ar. xxij. q. v. Hoc videt debet quoqꝫ indicare talibꝫ qui magis possūt ꝓdesse q̄ obesse siue eū corrigendo. siue ꝓ eo orando Nam ad talē denūciacionē quilibet tenet vt in dicto c. Hoc videt. et vide sup̄ Correctio. ij. §. v. et se et .j. Familia. §. iij. ¶ Contra crimina ꝓcedit qn̄qꝫ ꝑ accusacionē De qua vide supra Accusare et accusatus Nuandoqꝫ ꝑ denunciacionē vel inquisicionē De q̄bꝫ habes .j. Inq̄sicio Nuandoqꝫ vero nō agit directe ꝯtra crimē ꝫ ꝑ mod̄ excepcōis de q̄ habes .j. Inscripcio. §. ij. De correctione et pena ad materiā criminū habes sup̄ Correctio et .j. Pena. j. Ad materiā criminis pt̄ ꝑtinē .j. Pctm et .j. Viciū

Crisma vide supra Baptisinus. ij. §. fi. et .j. Oleum

Crucesignatꝰ De indulgēcia crucesignatoꝝ vide .j. Indulgencia. §. an̄penulti. et seq̄ntibꝫ et de voto Crucesignatorum vide .j. Votum. v. §. ij. et. vj. et. vij.

Cupidus Cupidus non est ordinandus vide .j. Ordinandꝰ. §. xi. Similiter et curialis ꝓhibet ordinari vide .j. Ordinādꝰ. §. xv.

Curiositas ꝑm Tho. scda scde. q. j. lxvij. est vicium circa inordniatū appetitū cognicōis ¶ Nuerit ergo vtrū viciū curiositatis possit esse in cognicōe intellectiua R° ꝑm Tho. vbi sup̄ Veritatis cognicio de se q̄dē bona est. ꝫ pt̄ esse mala racione alicuiꝰ ꝯseq̄ntis sex modorū scꝫ vel inquantum aliq̄s de cognicione veritatis supbit ꝑm illud .j. Choꝝ. viij. Scientia inflat Vel inq̄ntū homo cognicione veritatis vtit ad peccādū

Vel in quantū per studiū minus vtile retrahitur a studio qđ ei ex necessitate incumbit Vel in quantū homo studet discere a quo non licet sicut qui futura a demonibꝫ pcurat Vel in quantū appetit cognoscere veritatē circa creaturas non referendo ad debitū finē scz ad cognicionē dei · vel inquantū aliqs studet ad cognoscendā veritatem ſ. facultatē ꝑpriā ingenii Eccliastici · iij · Altiora te ne quæsieris et fortiora te ne scrutatꝰ fueris et in pluribꝫ operibꝫ ne fueris curiosus Et istis modis vitiū curiositatis in pte intellectiua est ¶ Vtrū curiositas possit esse circa sensitiuā cognicionē Rñ. ſ. Tho. secūda secūe · q. p. lxvij · Studiū circa sensibilia cognoscēda dupliciter pt esse vitiosum Vno modo · inquantum cognicio sensitiua non ordinatur ad aliquod vtile sed potius auertit Alio mō inquantū cognicio sensitiua ordinatur ad aliqđ noxiū sicut mulierū inspectio ordinat ad concupiscendū · et inquisicio eorū q ab alijs fiūt ordinat ad detrahendū · et sic est curiositas vitiū Sicꝫ autē cognicionē sensibiliū ordinare intendit ad necessitatem sustentacionis · vel ad studiū intelligende veritatis · sic curiositas est viciosa

Damnificatus An possit accipere sibi de rebus damnificentis · habes supra Bellum · 1 · ſ. iij · et · j · Depositum · ſ. vltimo

Debitū iugale Vtrū alter iugū statim ortracto matrimonio teneat ad reddicionē debiti Rñ. ſm Tho. in · iiij · di · xxxij · Nō tenet statim ꝫ dat tēpus duorū mēsiū ꝓpter tria Primo ꝓpter hoc vt possit deliberare de inſeundo ad religionē ſ. Bo vt pparet q fuit necessaria ad nupciarū solēpnitatē Terco ne vilē habeat maritus datā qꝫ nō suspirauit dilatā ocor. Al. bo. vero dicit · q magis putat debē statui tēpꝰ arbitrio iudicis · infra q inſeat vel iugi adhereat eidē Sic habet j. Votū · iij · ſ. iij · et · v · Idē Bern · Nā et ſm Guil · mortaliter peccat q añ bñdictōem nupciale vxorem cognoscit in locis vbi est consuetū bñdictionē adhibē ¶ An racōe infirmitatis vel impotencie excuset a reddicōe debiti Rñ. ſm Tho · vbi supra in · iij · di · xxxij · Vxor nō hēt ptatē in corpus viri nisi salua osciencia sue ꝓsone vñ si vlt exigat nō est petitio debiti ꝫ minusta exactio et ꝓpter hoc nō tenet ¶ Vtrū peccet q se facit impotētē ad reddicionē debiti Rñ. ſ. Tho. v. ſ. Si factꝰ est impotēs ꝓpter reddicōem precedētē · mlr nō habet ius vlteriꝰ petēdi Si autem est factus impotēs ex alia causa · tunc aut illa causa fuit licita vt ieiunia moderatū · et hmōi · et tūc non peccat aut illicita

Et tunc peccat et pctm vxoris si in fornicacionem labat aliquo mō
imputatur sibi · et ideo quantū potest debet dare operam vt vxor
contineat Idem Al. ¶ Vtrū coniugalis actus sit pctm Rō secūdū
Ray. Si coiugant causa suscipiende prolis nō habet culpā. sed po
cius meritū De quo vide .j. Matrimoniū . j. §. vij .j. Chor. vij. Si
nupserit virgo non peccat Genes. viij. Crescite et multiplicami
ni Si vero coiunguntur causa debiti reddendi adhuc non est pctm
.j. Chor. vij. Vxori vir debitum reddat Si vero causa remedij
vt quia continere non possūt · sic est peccatū veniale Augusti · In
continencie malum est · q vir cognoscit vxorem etiā vltra necessi-
tatem pcreandi filios · sed et ibi est nupciarū bonū · et illud malū
fit veniale ppter bonū nupciale Et intelligendū hoc sm Tho. qn
qs ita ppter voluptatē coiugi miscetur q sistat infra limites mri-
monij vicz · q cum alia hoc non faceret Nam tūc est veniale Secꝰ
si excedat fines matrimonij ita etiā · q si nō esset vxor · faceret idē
tunc enim est mortale Nam adulter est in suā vxorem amator ar
dencior Nichil em fetidius q vxorē amare quasi adulterā · xxxij · q
iiij · Origo ¶ Nd siqs vxorem ppter sanitatē corporalē cognosce
ret · non excusat a peccato · qr sanitatem querit p illud quod ad hs
non est ordinatū sicut qui p sacramentū baptismi tantū corporalē
sanitatem quereret · vt ponit Tho · in · iiij · di · xxxij · in solucione
cuiusdam argumenti ¶ Vtrum vir teneat reddere debitū vxo-
ri non petenti Rō sm Tho · vbi sup dicendū q vir non solum tene
tur reddere quando vxor expresse petit · sed qn etiam per signa hs
apparet · non tamē idem iudiciū est · de peticione viri quia mulieres
magis solent verecundari depetendo debitū quam viri Idem pe · et
Al. ¶ Vtrum vir debeat vxorem auertere ne petat Rō sm Tho ·
in · iiij · di · xxxij · dicendum q non debet nisi ppter aliquam raciona
bilem causam · et tunc etiam non debet cum magna instancia aūti
ppter pericula que possent imminere ¶ Vtrum coniuges peccent
exigendo vel reddendo debitū in solempnitatibus et ieiunijs Rō sm
Ray · Exactis debet reddere · nisi caute et sine periculo posset dif
ferre exigere tamen non debet in predictis temporibus .j. Chor. ij
Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu ad tempus vt va-
cetis oracioni Nam ppter dies pcessionū et ieiuniorū cōuenire nō
debēt · qr ec a licitis abstinēdū est vt facilius impetri possit qd postu
lat · xxxiij · q · iiij · xpiano Idē dic de tēporibus festiuis · xxxiij · q · iiij ·
Nuociensc̄uqz Itaqz q reddit illis tpibus nō peccat sz q exigit aliq
infirmitate · vtputa ocupia ductus sn otēptu tēporis seu ecclesiasti
ce exhortacōis venialr tm peccat ocor · Ho. ¶ Vtrū liceat debitū
reddē vel exigē in loco sacro Rō s · pe · et tho · v · s · Licet debitū red
dend sit omni tempe nō tn simile est de loco qr locus pollui potest

ita vt indigeat reconciliacione. non aut̄ tempus Item qꝛ debitū
ꝯiugale reddendum est semꝑ salua debita honestate. que in talibꝫ
exigit̄ Vnde etiā non oportet ꝙ statim in publico debitū reddat
9 ¶ Vtrum liceat debitū reddere vel exigere tempe pregnacionis
Rꝰ ſm Pe. Si esse potest sine ꝑiculo aborsus. reddi debet. et etiam
potest sine pcto mortali exigi. qꝛ vsus matrimonij. non est tantum
in officiū. sed etiā in remediū Si vero esset ꝑiculū non debet exigi
vel reddi quia in matrimonio principalior est institucio in officiū
quam in remedium ocor. Guil. Sed vtrū post partū liceat ante
10 purificacionem vide .j. Purificacio post partū ¶ Vtrū liceat de
bitū reddere vel exigere tempe menstruoꝝ Rꝰ ſm Tho. in. iiij.
di. xxxij. Fluxus menstruoꝝ potest esse in naturalis qn̄ est inor
dinatus. et quasi ꝯtinuus et in tali non est ꝓhibitum etiā debitū
petere Alioquin oporteret ꝙ vir perpetuo abstineret Sed quan
do est naturalis. ꝓhibitum est mulieri petere debitum Si aut̄ vir
petat distinguendum est quia si petit scienter. debet eum auertere
p̄cibꝫ et monitis. non tamen ita efficaciter ꝙ ex hoc possit ei esse oc
casio. incitendi ad aliquas dampnabiles corruptelas Si vero ig
noranter petat tunc mulier potest aliquā occasionē pretendē vel
infirmitatem allegare. ne vir debitum petat si tamen non desistat
debet mulier debitum reddere poscenti. passionem autem suam nō
semper est tutum viro indicare ne ex hoc abhominacionem ꝯcipiat
11 nisi forte vxor de viri prudencia p̄sumat ¶ Vtrū vir cognoscēs
vxorem aliter quam modo naturali peccet mortaliter Rꝰ ſ. Tho.
in. iiij. di. xxxi. In exposicione litere Vsus ꝯiugis contra naturā
est dupliciter. vel scꝫ qn̄ debitum vas pretermittit̄ vel debitꝰ mo
dus a natura statutus q̄ntum ad situ In primo quidam semꝑ est
pctm mortale quia ꝓles sequi non potest. et sic totaliter intencio
nature frustratur Sed in scdo non semꝑ est pctm mortale. vt q̄dā
dicunt. sed qn̄qꝫ potest esse signū mortalis ꝯcupiscencie et esse pec
catum In quo quanto magis a naturali disposicione recedit̄. tan
to est grauius. quandoqꝫ etiam potest esse sine pcto vt cum dispo
sicio corporis alium modum non patitur. et eodem modo excusat̄
ſm Guil. ꝓpter egritudinem. vel ꝓpter periculum suffocādi ve
12 tum in vtero aut aliam causam racionabilem ¶ Vtrū vir tenea
tur reddere debitum vxori quam accusat de adulterio lite penden̄
Rꝰ ſm Ray. Aut est notoriū illam esse adulterā aut non In pri
mo casu nec reddere. nec exigere debet. alias mortaliter peccat
nisi ipsa forte velit abstinere a peccato adulterij et penitēciā age
re. tunc enim potest eam sibi reconciliare. xxxij. q. j. c. j. et. vi.
se. c. extra de diuor. Significasti Et extra de adul. Si vir In
secundo casu scilicet cum non est notorium debet petenti reddere

Sed ſm Tho. in. iiij. di. xxxv. Vir quam cito ſibi conſtat de for-
nicacione vxoris non tenetur ei debitū reddere. alias non ſolum in-
curreret irregularitatem bigamine. ſed etiam generaret ſibi p̄iu-
diciū accuſandi. et hec ſentencia verior videt̄ Vir tamen vxorem
in hoc caſu dimittere ſine p̄iudicio eccleſie non poteſt. ymo etiam
ſi ei debitum reddat compulſus auctoritate eccleſie licet irregula-
ritatem incurrat. non ſibi generat p̄iudiciū accuſandi De hac ma-
teria habes .j. Matrimoniū. viij. §. ix. ¶ Vir ꝓpter fornicacio- 13
nem vxoris non ſolū nō tenetur ei debitū reddere. ſed etiam poteſt
eam dimittere niſi in ſeptē caſibꝫ quos habes .j. Matrimoniū. viij.
§. x. ¶ Sed nūquid vir peccat mortalit̄ exigendo debitū ab vxo- 2
re ꝑmanente in adulterio R° ſm q̄ notat Hug. xxxij. q. j. Siq̄s
vxorem Si alter ꝯiugū ſcienter exigat debitū a reliq̄. ꝑmanēte in
adulterio. ſiue occulto ſiue manifeſto peccat mortalit̄. qꝛ fac̄ ꝯtra
ꝯſtitucionē eccleſie ¶ Nūquid ꝯiunx ꝓpt̄ adulteriū a ſe ꝯmiſſū ſta- 17
tim ꝑdit Jus exigendi debitū R° ſm Ray. videt̄ q̄ ſic. ſaltē q̄ ad-
iudiciū anime qꝛ peccādo in legē mr̄imonij reddit ſe indignum. et
ideo non debet petē niſi purgata culpa. reddere tñ tenet̄ exactus
ſic ec̄ tenet̄ q̄ cognouit ꝯſāguineā vxoris. ꝫ nūquā exigē pt̄. ext̄ de
eo q̄ cog. conſag. Transmiſſe ¶ Qui ꝯtraxit cū aliq̄ clamdeſtine 16
et poſtea cū alia publice nūquid exactꝰ a p̄ma tenetur ad reddi-
cionem debiti R° ſ. Guil. Credo q̄ nō tenet̄. ſi eſt in loco vbi ꝯſue-
tū eſt. q̄ añ carnalē copulā adhibeat̄ bñdictio nupcialis et ſibi im-
putet illa q̄ clamdeſtine ꝯtraxit. et ingeſſit ſe ꝑiculo credo tñ q̄ ſi
ſcda relicta t̄nſeat ad alias ꝑtes cū prima In q̄bꝫ ſñ ſcādalo poſ-
ſūt adhiberi ſolēpnitates debite Vel ſi de ſolēpnitatibꝫ nō eſt ꝯſue-
tudo. poſꝫ ei cohabitare. et ſi ſic fecerit. licitū erit De hac materia
vide .j. plura mr̄imoniū. vij. ꝑ totū De debito reddēdo leꝓſo vide
.j. Leproſus. §. j. et. ij.

Decanus de officio decani vide ſupra Archidyaconus

Decime Primo cōmuniter Decima eſt par̄s omniū
bonoꝝ iuſte acq̄ſitoꝝ debita. ext̄. e. Tua nobis
¶ Decimarū q̄dam ſūt ꝑſonales. et q̄dam p̄diales
Perſonales ſūt q̄ debent̄ ex negociacione. vel ex artificio. ſeu ſcien- 2
cia. milicia. aut venacōe et hmōi Prediales ſūt q̄ ꝓueniūt ex ipſis
prediis. vt ext̄ eodem Ad apl̄ice et. c. Paſtoralis Et ext̄ de par-
roch. c. vlti. Sed de quibuſdam dubium videtur. vtrum ſint p̄dia-
les. vel perſonales. vt de agnis et de aliis fetibꝫ animaliū. q̄ in pa-
ſcuis ſūt et pt̄ dici q̄ ſint mixte cum partim a prediis proueniant

vnde viuūt animalia ar. extr̄ eod̄ Cōmissum et sic sunt prediales
Partim vero proueniūt a personis idest a custodia personarū. et
3 sic videntur personales ¶ Vtrū de decimis dandis possint deduci
expense R° p̄diales decime dari debent indistincte non deductis ex
pensis. nec etiam illis que fiunt ꝓfructibꝫ colligendis extr̄ eodem
Cum sint homines De personalibꝫ vero distinguendum est. quia si
surgunt ex rebus iam deteriatis deducuntur expense alias nō extr̄
eodem Pastorales De lucro etiā aduocacionis ſm Guil. non de-
4 bent expense deduci ¶ Quando debeant decime dari R° p̄diales de
bent dari statim cum fructus ꝑcipiunt̄. et anteq̄m inde sepantur
census. vel tributa. et hmōi et si primo facta fuit talis separacio
nichilominus decima integre danda est. extra eodem Tua nobis
et. c. Cum non sit Personales aut̄ possūt dari in fine anni ar. extr̄
5 de pigno. Ex literis ¶ Vtrum optima debeant dari ꝓ decimis R°
arguos pullos vitulos et hmōi ꝛc non tenet̄ quis dare optimos
nec deteriores. ſ mediocres vel sicut t̄nseunt sub virga pastoris
Indignū em̄ est dare deo qd̄ dedignatur homo di. xlix. c. vl. xvi.
6 q. vij. Omnes decime ¶ Vtrū decime debeant solui in vinea vel p̄
dio An debeant deportari ad ecclesiā R° ſm Ho. pt̄ dici ꝙ in hoc
7 debet seruari ꝯsuetudo extr̄ de sepul. Certificari ¶ Vtrū dare de-
cimas sit preceptum R° ſm Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxvij. Decime
in veteri lege dabant̄ ad sustentacionē ministroꝝ dei Malachie.
iij. Inferte omnē decimacōem in horreū meū vt sit cibus in domo
mea Vnde p̄ceptū de solucione decimarū ꝑtim quidē erat morale
inditū racioni naturali partim aut̄ iudiciale. ex diuina institucione
robur habens Racio naturalis aut̄ dictat vt his q̄ diuino cultui
ministrabāt ipse ꝓpl's necessaria ministraret ꝛ Cho. ix. Quis mi
litat suis stipendijs vnq̄z Determinacio aut̄ certe partis introduc
ta est institucione diuina qꝛ tribꝫ leuitica diuinis ministerijs man-
cipata. possessiones non habebat et sic erat iudiciale. et pertinens
ad eq̄litatē inter homines et deū. ſm ꝯdicionē illiꝰ ꝓpl'i ꝯseruādam
sed et conueniebāt cū ceremonialibus quantū ad aliq̄m significa-
cionē Est at̄ differencia inter ceremonialia et iudicialia precepta
qꝛ ceromonialia illicitum est obseruare tempore legis noue Iudi
cialia vero et si non obligent. tempore gracie. tamen possūt ob-
seruari absq̄ peccato et ad eoꝝ obſuāciā aliq̄ obligabant̄ si sta-
tuant̄ auctoritate eoꝝ quoꝝ est leges condē. sic̄ si nūc aliq̄s p̄n-
ceps statueret vt q̄ furatꝰ fuerit ouē reddat. iiij. oues vt legitur
Exo. xxiij. eius subditi tenent̄ obseruare Ita ec̄ det̄minacio decime
ꝑtis est instituta auctoritate eccl'ie tpe noue legis vt scz nō minꝰ
ꝓpl's noue legis mistris noui testa. exhibeat q̄ ꝓpl's vet̄is legis mi
nistris vet̄is testa. cū tn̄ ꝓpl's noue legis ad maiora obligat̄ ſ. illd̄

Math. v. Nisi habun. iuf. vestra et sic de alijs Et etiam ministri
noui testamēti maioris sunt dignitatis q̄ ministri veteris. vt pro-
bat apl's. ij. Cho. iij. Si ergo ad solucionem decimarū hoīes tenen
tur partim q̄dā ex iure naturali. ptim ex institucōe ecclesie. que
tamē pensatis oportunitatibꝰ tempm et psonarū. possꝫ aliā partem
determinare ¶ De soluendis decimis confessores religiosi tenētur
facere ꝯsciencia confitentibꝰ. q̄ si scienter ꝯmiserint suspensi sūt
ab officio p̄dicacōis. donec faciant si cōmode possūt. et si interim p̄
dicant sūt excōmunicati Illi autē religiosi q̄ dicunt aliqua. vt a
solucione decimarū retrahant audientes excōmunicati sunt ipso
facto Itē p̄ceptum grauissimū fit ipsi p̄dicantibꝰ qd̄ in p̄ma dn̄i-
ca. xl. et. iiij. et vlti. et in festo Astensionis domini Penthecost.
Natiuitatis beati iohis Assumpcione et natiuitatis beate v̄ginis
marie. audientes informent si fuerint requisiti q̄ decimas soluāt
Sed p̄dicta non extendunt̄ ad religiosos q̄ decimas percipiūt Hec
omnia in cle. de penis Cupientes ¶ Vtrū in decimis excuset ꝯsue
tudo de non soluendo R° s̄m Ray. et Ho. Decime personales non
diuino iure. sicut prediales. sed p̄cepto hominis debent̄ Nā et Le-
uitici. vlti. tantū de p̄dialibꝰ fit mencio Consuetudo aut̄ ius huma
nū tollit. vel in toto si est generalis. vel in pte. si est pticularis di.
xij. Consuetudo Vnde videt̄ q̄ ꝯsuetudo contraria a culpa libēt
non soluentes illas Nam necessario ille decime soluende sūt q̄ debē
tur ex lege diuina vel loci ꝯsuetudine approbata. scꝫ p̄diales ext̄. e.
In aliq̄bus Sanius tn̄ ꝯsiliū esset solere etiā psonales vel sibi re-
mitti facere ¶ Quid de illis q̄ ex antiq̄ ꝯsuetudine nullam decimā
soluunt R° s̄m Tho. scda scde. q. lxxxvij. dicendum. q̄ licet eccle-
sia possit requirere decimas. tn̄ laudabiliter non requirit eas in lo-
cis vbi sine scandalo requiri non possunt ꝓpter cōsuetudinem vel
aliam causam Nec tamen illi q̄ non solunt in locis illis sūt in statu
dampnacionis nisi forte ꝓpter obstinacionē. habentes volunta-
tē non soluēdi etiā si ab eis peterent̄. vel pt̄ dici s̄m Wil. q̄ qn̄ nul-
la decima soluit̄ videt̄ q̄ dn̄i p̄dioꝝ breui manu soluerint ecclesie
decimas et eis deinceps ecclesia redonauerit Porro Inno. ext̄. e.
In aliq̄bꝰ dicit q̄ eo q̄ non soluunt̄ decime vel minus plene nulla
ꝯsuetudo valet. xvi. q. vij. Quicūqꝫ Sed tamē s̄m Ho. sup. c. Sta-
tuimꝰ ext̄ de transa. cōposicio inter personam ecclesiasticā et lay-
cos sup aliqua pte seu quota decime facta. de consensu superioris p̄
lati valet ¶ Que sit remūeracio fideliter soluenciū decimas R° s̄.
Ray. Quadruplex est Prima. habundancia fructuum Secunda
sanitas corporis De his duobus dicit Augustinus Si decimam de
deris. non solum habundanciam fructuū recipies sꝫ etiā sanitatē
corporis ꝯq̄seris. xvi. q. ij. Decime Tercia est remissio peccatorum

Quarta celeste regnū De his dūabꝫ dicit Augꝰ. ibidem Qui p̄miū cōparare aut pctoꝝ indulgenciam desiderat ꝓmereri reddat decimā. et de nouē ptibꝫ studeat dare elemosinā pauperibꝰ Econtr̄ qui non dat punit̄ ꝑ opposita Malach. iij. Quia michi non reddidistis decimas et p̄micias idcirco in fame et penuria maledicti estis Itē Augu. v. s. Cum decimas dando etiā terrena et celestia possis ꝓmereri. pro auaricia duplicē bn̄dictionē fraudas Hec est em̄ dn̄i iustissima ꝯsuetudo. vt si tu illi decimā nō dederis tu ad decimā reuoceris dabis impio militi qd̄ non vis dare sacerdoti Itē August. v. s. Non deus p̄miū postulat sed honorē. et q̄ dignat̄ totū dare decimā dignatus est a nobis recipere. nec sibi. ꝫ nob̄ proculdubio profuturā Hec oīa in p̄dicto. c. Decime Nā et antiqui patres copijs omnibus habundant qꝛ decimas deo dabant. modo at̄ hec tollit fiscus q̄ non accipit xp̄s. xvj. q. vij. Maiores

1 Decime Secūdo a quibus dari debeant Decime dari debent ab omnibus laycis. xvi. q. vij. Decimas ext̄ eod̄ A nobis Item clerici tenent̄ dare decimas non de ecclesiasticis. sed suis rebus ext̄ eod̄. c. ij. et. c. A nobis de con. di. v. Quadragesima Itē religiosi tam exempti q̄ꝫ non exempti de terris et possessionibus acquisitis et acq̄rendis tenet̄ integre soluē decimas illis. q̄bus eod̄ possessiones et terre fuerāt decimales ext̄. e. Statucio. §. Ceterū li. vi. Item etiā leprosi tenent̄ ad decimas si tn̄ sint sic cōmuniter viuētes. non tenent̄. de ortis et nutrimentis animaliū vbi etiā intelligunt̄ setus ext̄ de cle. edifi. c. ij. Omnia p̄dicta intelligas de iure cōmuni Secus aut̄ siq̄ aliud haberēt ex p̄uilegio

2 ¶ Vtrū iudei tenent̄ dare decimas R° personales non tenētur cū non recipiant ecclesiastica sacramenta nec audiant diuina ymo nec sint de corpore ecclesie ff. de cē. for. §. Si v̄o q̄s Secus de p̄dialibus ext̄. e. de terris Et de hoc casu habes etiā .j. Judeꝰ. j. §. fi.

3 ¶ Vtrū clerici teneant̄ dare decimā pape req̄rēti R° scd̄m Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxvij. dicend̄ q̄ in veteri lege dabant̄ sacerdotibus p̄micie Decime aut̄ leuitis Et qꝛ sacerdotibus leuite erāt subditi Dn̄s mādauit leuitis vt ipsi loco p̄miciarū soluerēt Pontifici sūmo sacerdoti decimā decime Vn̄ nunc ead̄ racōe tenent̄ clerici sūmo pontifici dare decimā si exigit Naturalis em̄ racio dictat vt ille q̄ ht̄ curā de cōmuni statu prouideat̄ Vn̄ possit exeq̄ ea q̄ ꝑtinent ad cōmunē salutē

4 ¶ Cū aliq̄s vendit aceruū an̄ decimacionem q̄s tenet̄ ad decimā R. vtriqꝫ tenet̄ venditor q̄ppe ꝓpt̄ dolū quē cōmisit. et ec̄ qꝛ ht̄ p̄ciū q̄d succedit loco rei vendite ar. xij. q. ij. Monemꝰ ff. de peti. heredi. Si rē et p̄ciū Emptor vero tenet̄. quia res

transiuit ad eum cum onere decimarū ext eodem Pastoralis ·ri·q·
ij· Augu· et ita etiā pē pte a q̄ maluerit Si tñ obtinuerit ab vno
liberat⁹ est alter· absit em̄ q̄ ecclesia suū recipiat cū argmento
Hec Ray· et Ho· v·ꝫ· Addit aut̄ Ray· q̄ si emptor fuit bone fi
dei et post soluit decimā venditor teneē ei ¶ Quid si aliqs furtiue
vel violenter rapuit aceruū de area rustici añ solucionē decimarū
nūquid tenebit rusticus ꝛc cum decime statim collectis fructibus
debeant dari· xvi· q· j· Decime ext eodē Cū homines Ergo si nō
soluant statim cū cōpetenter solui pñt· rusticus est in mora ·qua-
re periculū spectat ad ipsū· et sic teneē· ꝫ tñ si soluerit· dabit ei eccle
sia actiones suas otra raptorē Si vero adhuc nō erat in mora et
sibi violenter ablatū est nō teneē· sed agit ecclesia otra ipsū rap
torē· ff· Locati Si in lege· §· Item vtiliter Et similiter si ex aliq̄
modo sacerdos fuisset in culpa vel in causa more· q̄ nō tenebit rusti
cus ¶ Quid si aliqs longo tempe recepit vel retinuit decimas et
nunc veniens ad satisfactionē postulat sibi remitti· q̄ alias oporte
ret eum mēdicare ꝛc sm Ray· Si sacerdos videat istū esse otritū
et p̄ces suas mitt veritate· debet ei tanq̄ pauperi remittere vñ vi-
uat· cum hoc idem ei postea dare deberet· xvj· q· j· ¶ Nō Wil· vero
addit· q̄ etiā si diues sit pē ei gratis dimittē in totū vel in partem
ex q̄ impostarū vult abstinere· et ecclesiā restituē iure suo

¶ Decime Tercio scꝫ cui vel q̄bꝰ dari debeant ꝛc decima
personalis sm ho· iure cōmuni dāda est ecclesie proc-
hiali siue baptismali· vbi q̄s audit diuina et recipit sac
mēta· xvi· q· j· Nuesti ·xiij·q·j·§·j· Predial vo decima
dāda est eccl'ie infra cuiꝰ prochiā situ est p̄diū ext de prochian s
c· vl· et ext Nō· xvj·q·j·Siq̄s layc⁹·xiij·q·j·§·j· Et ꝫ nisi aliud ob
tineat de consuetudine ext· e·c·j·et·ij·et·c· Cōmissū et·c· Ad applice et
pluribꝰ aliis vel nisi p̄scripte sint Nec ho· ray· et tho· De mixtis vo
decimis de q̄bꝰ ꝫ· Decime·j·§·ij· Dicendꝰ ꝑ ho· q̄ si a pret consuetu
do suāda ē si nō apparet tūc si aialia otinue pascunt in p̄diis parie
prochie ei⁹ q̄ dñs est et curā eor gerit Indubitant illi prochie
solue de iure Si vo pascunt in p̄diis prochie aliene videt q̄ diuidi de
beāt int ecclesiā vbi pascunt et priā ar·ff·delega·iij· Qui saltum
ext tosta· Relatū ·§· vl· Ray· vo d· q̄ si aliqs pascit pecora in vna
prochia et hō ouile in alia q̄ de lacte fetu et lana dꝫ dari decima
eccl'ie vbi pascua sūt ar·ext e· Cōmissū eco· tho·ij·ij·q·lxxxvij· ꝫ
scdm Ala· si continue iacēt in vna parochia· et continue pascu-
tur in alia decime diuidi debent Et idem si per medietatem anni
pascunt in vna prochia et per medietatem in alia Dec Bern· ext
eodem Ad apostolice Consuetudo tamen in talibus est tenenda

2 ¶ Sed cui soluent decimas psonales reges et principes R° secūdū
Inno · episcopo soluent in cuius dyocis habent principale domici
3 lium · et si in duabꝫ dyocis habent diuidentur inter illos. ¶ Cui de-
betur decima venacionis · piscacionis · et hmōi R° ꝑm Inno · tales
decime personales sūt · quia opere hominis prouenīūt vnde dande
4 sunt ecclesie vbi percipiunt̄ ecclesiastica sacramenta ¶ Nuid si ar
borē exscissam in silua q̄s portat ad locū vbi multū plus valet · di-
cendū ꝑm Inno · ꝙ soluat decimā ecclesie vbi est silua · deductis ex
5 pensis q̄s fecit in transferendo ¶ Nuid si pascua ꝓ animalibꝫ an-
nuatim vēdant̄ R° ꝑm Inno · Decima p̄cij soluetur ecclesie vbi sūt
pascua Sed et si dominꝰ fūdi paciat̄ gratis pasci bestias in fundo
cum herba quam euellit bestia transeat cum onere suo scz decima
dn̄s bestie tenebit̄ dare etiā decimā valoris herbe ff. de vsu fructis
6 Si vsu fructuarius ¶ Siquis tenet decimas in feudū nūquid ꝓpter
hoc recipiat decimas noualiū R° ꝑm Ray · Non · sed debent̄ eccle-
sie prochiali qꝛ hmōi concessiones et priuilegia artanda sunt non
amplianda ext̄ eodem Tua · nisi forte sint religiosi et ex priuilegio
decimas ꝑcipiāt qꝛ ꝑcipient etiā noualiū ext̄ eod Ex ꝑte · ij · Nuid
si ipsi religiosi non ex priuilegio decimas alicuiꝰ ecclesie percipie-
bant sed exp̄scripcōe · tunc decime noualiū non eis sed ecclesie sol-
7 uende sunt extra eodem Cum contingat ¶ Cum conceditur a pa
pa aliquibꝫ · vt noualiū decimas recipe valeāt ꝓ porcione qua ve-
teres eos contingunt · non intelligitur de illis noualiū decimis q̄s
tempore hmōi impetracionis alij possidebant nec etiā habet locū
nisi solum in locis in quibꝫ ipsi impetratores veteres habebant et
ꝓ ea tantū porcione ꝙ si impetratores tpe impetracōis possidebāt
veteres decimas in totū Vel vltra medietatē noualiū non extē-
dit̄ indultū noualium nisi fuerint Cistercien̄ · vel Carthusien̄ · Itē
per hmōi concessiones ecclesie parrochiales adeo grauarentur ·
ꝙ non possent comode sustentari et iura episcopalia soluere pro-
uideatur per ordinarias ꝙ hoc possint Item q̄muis forte a reli-
giosis exemptis et alijs fiant infeudaciones decimarū nō licet post
talē infeudacionem sic de facto presumptam huiusmodi decimas
de manibus laycorum recipere absq̄ dyocesanoꝝ assensu · et ille
tm̄ decime possūt taliter de manibꝫ laycorū a religiosis acquiri qui
an̄ latranen̄ ꝯciliū in feudum perpetue fuere ꝯcesse · et dyocesani sa
ciant iusticiā parrochialibꝫ ecclesijs de decimis quas religiosi ha-
bent nisi agat̄ de rebꝫ exemptis Omnia p̄dicta habent̄ ext̄ eod · c ·
8 Statucio li · vi · ¶ Vtrū decime illarū rerū de quibꝫ antiquitus nō
ꝯseruerūt dari · debeant̄ illis q̄ eas habēt in feudū vel eas recupe-
rauerūt · aut ecclesie R° ꝑ · Ray · videt̄ ꝙ milites q̄ alias decimas
ꝑcipiūt possūt illas petē · eo ꝙ eis t̄ra illa ab antiq̄ fuerit decimalis

et vna eademq; res non debeat duplici iure censeri ext̄ eodē Cum
in tua vel forte verū est in monasterio vel ecclesia secus in layco q̄
non debet eas recipere sicut nec decimas noualiū ar. ff. de cont̄-
henda empcione In lege Vn̄ ꝯsulēdū est ꝙ soluant̄ prochiali ec
clesie ꝑm Wil. idem Ho. ¶ Qui diu decimas nō soluit et nūc vult 9
soluē. non debet soluē illis q̄ ex sola p̄scripcōe hactenꝰ decimas p̄-
ceperūt sed ecclesie parrochiali. ꝑm Wil. ¶ Quid si sit consuetudo 10
qd̄ vna parrochia recipiat decimā de blado et alia de vino. et ter-
ra q̄ reddebat granū mutet̄ et reddat vinū. et econuerso q̄ ecclesia
percipiat decimā R° ꝑm Ho. Illa q̄ percipiebat de blado percipi-
et de vino et econuerso q̄ licet mutent̄ qualitates terre nō tamē
substancia ext̄ eodem Cōmissū. §. Et sic ¶ Vtrum decime p̄scribi 11
possunt R° a laycis non. ext̄ de scrip. Can̄. xvi. q. j. Peruenit Et
de hoc ꝯ Prescripcio. §. ij. Sed a clericis si prochiam habeant p̄-
scribi possūt ext̄ de p̄scrip. de q̄rta Religiosi quoq; si non habent
parrochiam ipsas p̄scribere non possūt q̄ nec possidere. xvi. q. j.
Placuit Sed si habent. tunc racōe parrochiarū ipsas quandoq; p̄-
scribunt ext̄ eod̄ Cū contingat. et. c. Cū in tua Et nota hic qd̄
ep̄s q̄ dicit se p̄scripsisse decimas in alieno episcopatu. oportet qd̄
alleget et probet titulū. quia ius cōmune est cont̄ eū nisi tanti tē-
poris allegetur p̄scripcio cuius contrarij memoria non existit ext̄
de p̄scri. Episcopum li. vi. ¶ Si ꝯsuetudo percipiendi decimā pre 12
scripta fuerit in vno p̄dio alicuius prochie. non extendit̄ ꝓpter hꝰ
ad aliud prediū quod de nouo colit̄ ext̄ eodem Cū contingat. ff.
de pac. Si vnus. §. Ante Omnia ¶ Quid de clericis qui habentes 13
sufficiens patrimoniū vel alios redditus recipiunt decimas R° ꝑm
Ray. si deseruiunt ecclesie. et decimas percipiūt non vt eas in ma
los vsus ꝫ in pios ꝯsumant non peccant alias sacrilegiū ꝯmittunt
xvi. q. j. Nm̄. j. q. ij. Pastor Simile habes s̄. Clericus. iiij. §.
penul. ¶ Quid si episcopi vel religiosi de consuetudine vel priuile 14
gio percipiunt decriminas omnes alicuius parrochie Vtrum hoc
non obstanter debeat presbitero cōpetens porcio assignari R° sic
ext̄ de p̄ben. Extirpande. §. Cū igit̄. de ext̄ de decimis Statuto li.
vi. Et vt s̄. in. vij. §. dictum est

Decime. iiij. de quibꝫ rebꝫ debeant decime dari R° scd̄m 1
Ray. de omnibꝫ fructibꝫ terrarū et arboꝝ. ortoꝝ. et
nutrimētis aīaliū. lacte. lana feno. lignis. piscacionibꝫ
venacionibus. affictis pensionibꝫ. et molendinis etiā aduentū bal
neis fullonijs. metallarijs. lapidicinis Itē de negocijs et artificijs.
et ceteris bonis ec̄ de tempe de con. di. v. Quadragesima. xvi. q. j.

Decime tributa et .q. lxx. ¶ Quicūqz recognouerit Et .c. omnes decime exī eod̄ Cōmissum et .c. nuncius et .c. Non est im pretermittendum te. et generaliter de omni lucro licito vt dicit Hosti. et Thomas

2 ¶ Quid si in eadem terra eod̄ anno diuersa seminanē q̄ de omni-

3 bus decima dari debet exī eod̄. Ex pte canonicorum ¶ Sed nūqd de rebo donatis vel legatis vel successione acquisitis debent dari decime q̄ fm Wil. Alanus dixit. q̄ non quia ex his tantū q̄ naturaliter vel de operibo suis quis acquisierit tenet̄ soluē. pbabilit̄ tñ videt̄ notasse Hug. xvi. q. j. Decime scz q̄ donatarij vel legatarij tenet̄ dare decimā de re donata vel legata Licet determinata fuerit a legatore vel donatore. filij tñ si succedat patri cū omnia bona pris q̄dāmodo pmeant ad ipsū nō tenet̄ ea decimare si decimata fūt a pre. ꝫ heres extraneus bñ tenet̄ ¶ Sed vtrū de illicite

4 acq̄sitis teneat̄ qs dare decimā q̄ fm Hosti. Prediales decime indistincte soluī debēt a possidēte p̄dia. siue possessore iusto. siue iniusto. nec solum a catholico. sed etiā a iudeo. heretico. vel pagano exī e. de terris. et hoc q; danē racōe p̄dioz. etiā si terra seminata fuisset semine furtiuo vel hmōi ocor. Tho. et Ray. De psonalibus vero distinguit. Vtrū teneat̄ qs ad restitucionē vt in furto. rapina. simonia. vsura. ludo. iniusta sentētia. iniusta exactione. iniusto bello et hmōi. q; tūc non debet dari decima nec recipi Si vero nō teneat̄ qs ad restitucionē vt in mētricio. histrionatu. et similib. tūc si ex pcto notorio quest̄ puenit ecclesia non debet recipē ne videat̄ pcēm approbare. secus si occultū esset q̄uis p̄lat̄ hoc sciret ar. xxxij. q. v. xp̄iana. vi. q. j. Si oia Idē Tho. sed a sede .q. lxxxvij.

1 Decime q̄nto quo ad laycos Vtrū layci aliq̄ casu p̄nt absq; peccato in feudū decimas habē q̄ fm Ray. A tpe lateranēsi ocūj celebrati sub alexādro nullo mō p̄nt laycis offerri. nec valet talis collacio seu infeudacio exī cotē pbibem̄ ymo eē deponēdi fūt ēnsq; restitorem exī. e. Nuāuis. q̄ si ius pcipiendi fructs tpales decimarū fuerit layco accessū infeudū. aīdictū Concilium Et laycus bene viuat et defendit ecclesiam sicut fidelis vasallus. potest excusari alias in pericko anime tenet Hosti. vero dicit. q̄ a tempore multū anteriori non potuerunt decime infeudū concedi. sicut nec modo possūt ab alio q̄ a papa vt in cōstitucione feudoz. epm vel abbatē Et addit. q̄ forte Ray. non vidit illam constitucionem ¶ Vtrū layc̄ tenens ab ecclesia decimā

2 in feudū. possit ipsū feudū in aliū laycū transferre q̄ f. Bern. Si ab antiq̄ et licite teneat satis videt̄. q̄ de assensu epi possit f. fisitudinē alioz feudoz nec dr epūs illā tūc dare in feudū exī de feu. c. ij

Si vero laycus non in feudum sed de facto teneret decimas nec in
laycos nec in clericos transferre potest etiã de ɔsensu episcopi ex
tra de his que fra. p̄la. Cũ aplica ¶ Vtrũ laycus quãlibet deci- 3
mã sibi in feudum ɔcessam possit dimisso iure feudi liberam de con
sensu episcopi in locum religiosũ simpliciter transferre R° hoc vi
detur concedere decre. extra de his q̃ fi. a p̄la. Cũ aplica. sup q̃m
Inno. sic dicit Notand hic. q̃ intelligit renouacio fieri ad eccle
siam non solũ si ad illã reuocet ad q̃m de iure spectat sed etiã si ad
quãcumq3 aliã Et ita s̄m quosdã pt̄ eps etiã decimas q̃ tenent ab
vna ecclesia ɔferri alteri quia modicum dampnũ fit illi ecclesie a q̃
tenebantur in feudũ. et magnũ est lucrũ illius cui ɔferuntur Sed
melius placet q̃ dicta decre. loquit de decimis q̃ tenent in feudũ
ab episcopis. nec mirandum. q̃ dicit q̃ monendus est feudatarius
q̃ restituat ecclesie prochiali q2 hoc intelligendũ est. si episcopus
a q̃ tenent in feudũ ɔseruit sicut ibi d̄r. nec sine eius cõsensu aufer
tur ab ipso feudũ suũ Itẽ non mirandũ. si dicit pocius q̃ restituat
ecclesie prochiali q̃m alteri q2 res facile redit ad naturã suã cre
ditur em̄. q̃ qñ eps illã decimã ɔcessit in feudũ. fuit accepta ab ec
clesia sua prochiali p aliq̃ vtilitate ep̄atus Nam si ab alia eccle
sia q̃3 prochiali tenebat non sufficeret ɔsensus episcopi vt illa p
deret feudũ suũ. nisi magna causa subesset ar. ext de re. ec. nõ alie.
c. j. ¶ An rustici soluendo militibꝫ q̃ possident decimas excusentur 4
a solucione et peccato R° s̄m Ray. Si rustici sciunt vel credũt mi
lites auctoritate ecclesie licite recipere excusantur et p̄sertim cum
ecclesia nec a rusticis petat militibꝫ ɔtradicat Si vero sciant q̃ il
licite decimas recipiũt. non liberant si tñ p metũ soluerẽt excusan
tur in pte. xxiij. q. v. Ita ne de his ext. q̃ met9 cã. Sacris Wil.
vo dicit absolute q̃ rustici liberant et nõ peccãt soluẽdo. nisi pla
cẽt eis s̄ mõ ecclesiã defraudare ¶ Vtrũ eccl̄ia possit ab aliq̃ in- 5
iusto possessore redimere decimas absq3 symonia R° s̄. Ray. pt̄ di
ci q̃ redimẽ possit dũ tñ fiat auctoritate ep̄i q̃ multũ excusat in ta
libꝫ ext de p̄ben. Nisi ꝛ ext de rerũ pmu. Quesitũ Idẽ Gof. et Ho.
Sed ꝛ Wil. addit q̃ si prochial eccl̄ia velit redimẽ hmõi decimã
nõ est necessaria auctoritas ep̄i tũ q2 cuilibet est licitũ redimẽ ius
suũ tũ q2 nõ dat tpale p spũali. s̄ tñ tpale p tpali scz p fructi
bus decimarũ Nã ius spũale pcipiend decimas remanet semp pe
nes eccl̄iã et ead rõe miles licet peccet nõ tñ ɔmittit simoniã. licet
ho. dicat ɔtriũ ¶ Vtrũ eccl̄ia ab iniusto possessore possit decimas 6
in pign9 recipe R° s̄. Ray. Eccl̄ia decimas q̃ sibi debẽt pt̄ vtiq3 in
pign9 recipe nec tenet fruct9 ɔputaẽ in sortẽ. ꝛ eod mõ dicend si
q̃ possessiones de fructibꝫ decimarũ fuint ẽpte ab illo posses. scz q̃
ex illas recipe possit in pign9. et nõ tenet fructꝰ cõputare in sortẽ

Nam res quecūq; empta de pecunia ecclesie. ipsi ecclesie acquirit̄
Et hoc dico si ep̄s vel ecclesia non de facili potest eas alias recupe-
rare ext̄ de his q̄ fiūt a p̄la. Cum aplica Porro decimas q̄ alteri
ecclesie debent̄. non debet ecclesia in pignus nec aliter a laycis re-
cipere ext̄ eod̄ Interdicimus

Defunctis de suffragijs p defunctis vide .j. Purgatoriū. et .j.
Suffragiū Itē de defunctis vide .j. Mortuus et .j. Sepultura

1 Degradacio duplex est. degradacio quedā est v̄beral
scz deposicio ab ordinibꝫ seu gradibꝫ ecclesiasticis eo-
rū q̄ fūt in sacris ordinibꝫ. et hec est facienda a ꝓprio
ep̄o assistente sibi canonico numero ep̄oꝝ Si vero deponendꝰ non
esset in sacris. sufficit sentencia ꝓprij epi siue aliorū p̄ncia Nuedam
vero degradacio est actualis siue solempnis q̄ debet fieri sic Cleri
cus degradādus indutꝰ sacris vestibꝫ h̄ns in manibꝫ vas vel aliud
in sacrū seu ornamentū ad ordinē suū spectās. ac si deberet in offi-
cio suo solēpniter ministrare ad ep̄i p̄nciā adducat̄. et tūc calix. li-
ber seu queuis alia res q̄ in ordinacōe ab ep̄o fuit tradita singula-
riter ei auferat̄ Incipiēdo ab eo qd̄ vltimo sibi datū fuerat. et sic
g̃datim ꝓcedendo vsq; ad p̄mā vestē q̄ tradit̄ in collacōe tonsure
et post radit̄ vel tondet̄ Poterit aut̄ ep̄s vti v̄bis aliq̄bus ad ter-
rorē o positis illis q̄ collacōe ordinū ꝓlata fūt Hoc mō vel simili
Auferimꝰ tibi vestē sacerdotalē. et te ordine sacerdotali p̄uamꝰ et
sic de alijs et vltimo dicendo Auctoritate dei omnipotētis. p̄ris. et
filij. et sp̄us scti. ac nr̄a. tibi auferimꝰ habitū clericalem. et deponi-
mꝰ et degradamꝰ. et spoliamꝰ. et exuimꝰ te oīm ordine b̄nficio et
p̄uilegio clericali Hec oīa habent̄ ext̄ de penis. c. Degradacio li.
2 vi. ¶ Si sacerdos vel clericꝰ aliꝰ in sacris ꝓ h̄esi fuerit seculari cu-
rie relinq̄ndꝰ seu degradādus. poterit fieri p suū solū ep̄m Cōuo-
catis abbatibꝰ et alijs religiosꝭ et alijs p̄latis et literatis sue dyoc̄
3 sic̄ expedire videbit̄ ext̄ de he. Nm̄ li. vi. ¶ Qualiter clericꝰ degra-
datꝰ ꝓpter h̄esim vel hmōi tradi debet p̄tati sc̄lari R. eiꝰ degra-
dacio p̄nte p̄tate celebrāda est q̄ facto dicet̄ ei. q̄ in suū forū re-
cipiat degradatū et sic intelligit̄ tradi. s; ꝓ eo debet ecclesia inter-
4 cedē q̄ nō moriat̄ ext̄ de v̄bo sig. Nouimꝰ ¶ Nō oīs degradatus
est t̄dēdꝰ curie sc̄lari. s; solū in tribꝫ casibꝫ Primꝰ in crimine h̄esis
ext̄ de here. Ad abolendū. §. j. et. ij. nisi incōtinēti ad p̄niam redi-
re voluerit ext̄ de h̄eti. Excōmūicamꝰ. §. Dāpnati Scd̄s casus est
in falsario lr̄arū dn̄i pape ext̄ de cri. fal. Ad falsarioꝝ Terciꝰ cū
q̄s deponit̄ ꝓpt̄ calūpniā q̄ intulit suo ep̄o .xi. q. j. Siq̄s sacerdotū

¶ De gradatus scdm Wil. si fuit in sacris bene tenetur dicē horas canonicas. quia non liberat. ꝫ obligatus remanet ad ea que sunt oneris. non tñ dicet dñs vobiscū. et similia verba q̄ ad dignitatē ordinis ꝑtinent De gradatū epus non ꝑt restituē. vt .j. Epus. §. vj

Delectacio Vtrū consensus in delectacōe mortalis sit peccatū mortale Rº sm tho. ij. ij. q. lxxviij. Dicend ꝙ sic. sicut et theologi ꝯmuniter dicūt Nam et Augꝰ dicit. xij. de trinitate. ꝙ ꝓpter peccata cogitacōis eciā sine volūtate ꝑficiendi. ꝫ cū voluntate oblectandi totus hō dampnabitur Nd eni aliquis consenciat in talem delectacionem. nichil aliud est quā ꝙ consenciat ꝙ affectus suus sit inclinatus in fornicacōem Nullus eni delectatur nisi in eo ꝙ est conforme appetitui eius Et notandum hic vt dicit idem tho. non dicit delectacio morosa scdm diuturnitatem temporis. sed eciam ex eo ꝙ racio deliberans circa eam imoratur. nec eam repellit tenens ⁊ volens libēnt ea que statim vt attingūt animū respui debuerūt. vt dicit Aug. xij. de trinitate De tactibꝰ ⁊ osculis et hmōi. vide .j. Luxuria. §. fi.

Delegare est vices suas alteri ꝯmittere Queritur ergo an episcopus possit delegare. et cui Rº scdm Ray. et Wil. Distinguendum est. quia q̄uedam sunt que pertinent ad ordinem episcopalem. sicut consecracio. vel reconciliacio ecclesiarum. ordinacio clericoꝝ et similia. et ista ꝑt epus delegare tantum epis extra de offi. or. ꝙ sedem Et de con. ec. vel al. Aqua Num eciam metropolitanꝰ post confirmacionem ante pallij recepcionem potest ꝯmittere episcopis consecracionem suffraganei sui extra. de elect. Suffraganeis Sunt alia quedam q̄ pertinent ad iurisdictionem sicut est audiencia causarum et absolucio peccatorum et hmōi. et ista indubitanter potest alteri delegare vt in dicto c. Aqua Ita tamen ꝙ criminales causas clericoꝝ cum agitur ad deposicionem non potest delegare nisi in casu. scꝫ si inciperet abesse ꝓpter ecclesie sue necessitatem vel aliam magnam causam. et tunc cōmitteret. non diffinicionem cause. sed cognicionem tantum. ar. ff. de offi. eius. cui man. est iuris. l. j. C. de peda. iudi. l. ij. nisi si cōmitteret diffinicionem tocius cause alteri episcopo. quod potest facere scdm quosdam cum non sit ei inhibitum Sunt et alie cause quedam que licet non sint criminales tamē ꝓpter earum excellenciam non debet eas delegare. nisi causa multum iusta et necessaria impeditus vt est causa matrimonialis et similes extr de consang. et affi. Ex litteris in fi. Non debet eciam delegare potestatem dispensandi cum irregularibus. nec absoluendi illos.

qui manus violentas iniecerunt in clericos·in casibꝰ sibi a iure con-
cessis et de pueris mulieribꝰ ⁊ similibꝰ Et licet hec delegare non
debeat episcopus·potest tamen cū nō sit ei ꝓhibitū ymo de perm
cienūbꝰ clericos conceditur extͣ de offi·ordi· Eis Alias vero causaſ
minores ecciā spirituales vt de decimis iurepatronatus et similes
potest delegare nō tamen laycis·sed clericis tantum extͣ de iudi·
Decernimus et·c· Quanto Pecuniarias vero causas potest·ymo
forte indistincte debet delegare·nec debet ipse in talibꝰ occuparī
2 ar·xij·q·j· Tequidem ¶ Sed vtrū delegatus possit causam alte
ri subdelegare ſꝫ non potest nisi in tribꝰ casibus Primꝰ est sicis
est coram eo contestata·et sic intelligitur extra de sen·et re·iudi·
Cum pertholdus ar·C·de ꝓcura·l·neq; tutores Secꝰs est quā-
do vniuersitas causarū alicuius ville·vel castri·vel ecclesie·est ali
cui delegata tūc enim potest vnā causam subdelegare ff·de iudi·
l· Cum preco·· Tercio·si est delegatus a papa vel principe·tunc
enim potest totam causam cōmittere vel eius partē indistincte
alteri delegare extͣ de offi·dele·Nuāuis et·c· Super questionē
et·c·Pistoralis Ille tamen cui papa cōmittit inquisicionē vel ꝓ-
uisionē ecclesiis·ꝓlatis seu aliis ministris qꝫ in hmōi casibꝰ indus
stria et fides persone cui cōmittitur eligi·videtur·non potest hꝰ al-
teri delegare Item nec ille potest delegare alteri cui papa cōmit-
tit predicare crucē excōmūicare vel absoluere aliquos·dispēsare
cum irregularibꝰ vel iniungere penitencias·quia non cōmittit si-
bi iurisdictio·sed certū ministeriū salua semper auctoritate lega-
torū sedis apostolice extͣ de offi·dele·Nñ apostolica·et saluo si ha
beret specialem mādatū subdelegandi vt notat io·an·extͣ de offi·
dele·is·cui li·vi· ¶ Sed nūquid episcopus potest delegare his q
3 sunt de ꝑpatu alieno ſꝫ ſm Wil·Delegare potest ea que pertī-
nent ad iurisdictionem voluntariam·sed non potest eos cōpellere
ad suscipiendum eius commissionem cum eis nichil percipere pos-
sit sed nec pē eis delegare ea q̄ pertinent ad iurisdictionē otencio-
sam q̄ nō habet locū vt fiat in alieno ꝑpatu de iudice delegato et
eius officialibus et an possint aliquid recipere habetur ·j· iuxta
j·§·iij·et·v·

1 Denunciacio·duplex est denunciacio Vna que fit Pre-
lato non tāquam iudici·sed tāquam singulari perso-
ne ſm exigenciam correctionis fraterne· de hac vide
§ Correctio·ij·Alia est denunciacio que fit prelato tāquam iudici
vt inquirat et puniat Et de hac vide ·j· Inquisicio per totum et §
Crimen ·§·fi·

DEpositū quō et qñ depositū reddi debet Rñdet Debet reddi ipsa res depositā · qđ tñ fallit in ꝗtuor casibus 1
Prim⁹ est cū quis gladū depositū · deinde furiosus factus repetit ipm · xij · q · iij · Nequis Secūdus si deponens fuerit deportatus · nam bona eius publicant · ff· eodem Bona fides Tercio qñ fur depositū et cum dño in petitione rei concurrit · quia tūc potior est dñs · vt in ꝑdicta · l · et · xij · q · iij · Cum deuotissimam Quartus qñ fur deponit apud illum cui furtiua 2
puit vel apud aprie tariū · vt ꝓbat̄ per eodem iura ¶ Depositori licet pro voluntate sua depositū reuocare ex̄ eodem Bona fides et vt Innotat ibidem et contra pact̄ appositū quia potest permitere· ff · e · le · j · ¶ Contra depositū non est locus compensacōi seu in totū vel deductionem seu ꝓ parte · licet compensacio admittatur in alijs si causa est liquida Ita ꝙ facilem exitū habeā credat̄ ex̄ eodem Bona fides ¶ Vtrū depositarius teneat̄ satisfacē deponenti si res apud 3
eū ꝑeat ℞ tenet̄ si omisit dolū vel latā culpa · vt puta si deponis apud me puū vinctū et ego misericordia ductus soluo ei · ff · eodem Si
hoiem Item qui depositarius suas res saluas habet · et depositas amittit presumit̄ cont̄ ipm · vt qz suas clausit in archa · et depositas non clausit · ij · et tenet̄ eciā de leuissima culpa si sit in mora vel obtulerit se depositario vel si aliquid recepit ꝓ custodia · aut si gra depositarij fiat depositū De casu eciā fortuito tenet̄ si pactū culpa · vel mora p̄cesserit Hec omnia in dicto c · vel ex̄ eodē Bona fides ¶ Ec- 4
clesia non teneat̄ de deposito nisi qui depositū fecerit ꝑlato et capitulo
ꝓnūbo et recipientibo · aut nisi in tantū locupleciō e essz ex̄ eod̄ c · j ·
¶ Vtrū depositario liceat vti re depota ℞ depositarius vtendo re 6
depota cōmittat furtū · ff · de con · di fur · l · Nu furtū Hoc intelligo qñ est expresse phibitū ne vtat̄ · alias non cōmittit · ita mē
puta ut dñm prisserū · vt · ff · de fur · Nui re · Idem intelligo nisi
deputat̄ qđ contineat nūero pondē vel mensura et non obsignetur ·
Dic enī excedūtur fines depositi · et transferē dominū · et sic vti ꝓt ·
Si vo obsignat̄ vel claudit eo ipso videt ꝑ hibuisse ne depositarius
vtat̄ nisi contrariū diceret expresse · vt · ff · e · l licet · §· Ray · et l · die · §·
Nu pecuniā · et l · Nūcius ¶ Quod si res deterior reddit Rñdetur 7
reddita non vidr · ff · e · l · j · §· si res ¶ Heres depositarij tenet̄ de ꝓ 8
cio rei depositi si ignorans ab eo vendite · imo eciā si non sit hæres ·
melius omins ab eo qđ consecutus est extorqueat̄ · ff · e · l · j · §· vltimo
et l · ij · et · iij · ¶ Vtrū peccet qui rem suam apud alū depositā · vel 9
eā intulit detentā furtiui accipit ℞ ꝑm Tho · ij · ij · q · lxvj Ille
qđ furtiui accepit rem suā apud alū depositā ꝑuat depositarū · qa
ille teneat̄ ad restituend vel oñendē se innocūm Nā manifestū est ꝙ
peccat et ꝙ teneat̄ ad reuelandē ꝑuam depositarij Nui vero furtiui

accipit rem suam apud alium iniuste detentã·peccat quidam non quia grauat eum qui detinet·nec tenetur ad restituendum aliqd sed peccat contra cõmunem iusticiã dum ipse sibi vsurpat rei iudiciũ iuris ordine pretermisso·et ideo tenetur reo satisfacere·et dare operã vt scãdalium p̃ximo ortum est·sedetur

1 DErisio Vtrum derisio sit speciale peccatum R̃o scõm Tho·secunda secunde·q·lxxv·Dicendũ q̃ sicut aliqs conuiciando intendit deprimẽ conuiciati honorem·et detrahendo diminuere famam et furando tollẽ amicicią ita irridendi intendit q̃ ille qui irridetur erubescat·et quia hic finis distinctus est ab aliis ideo etiã peccatũ derisionis distinguitur
2 a dictis peccatis ¶ Vtrũ derisio sit pcẽm mortale R̃o ſm Tho·ibi·s̃· q̃ q̃n aliquis malũ alicuius persone vel defectum in risu vel ludo ponit derisio dicit̃·et ſiquidẽ hoc fiat in quantũ malũ est puta ſe sic derisio est peccatum veniale Sed q̃n accipit̃ q̃si paruũ ratione persone·sic aliquẽ irridere est eũ omnino parui pẽdere·et tam vilẽ estimare vt de eius malo non fit curandũ·sed fit quasi p̃ ludo habendũ Et sic derisio est mortale peccatum·et grauius q̃m otumelia q̃ otumeliosus videtur accipe malũ alterius serioſe·irriſor aut siue illusor in ludũ Etiã ita videt̃ esse maior otemptus et debo noracio·et ſm hoc est graue pcẽm et tanto grauius quãto maior reuerencia debetur persone q̃ illuditur Vnde grauiſſimũ pcẽm est irridere deũ·et ea q̃ dei sũt grauius·irriſio pentũ et grauis derisio iustorũ per quã etiã homines beneagendo impediuntur

1 DEsperacio Vtrũ desperacio sit pẽccatũ R̃o ſm Tho·secũda secunde·q·xx· Circa deũ vera existimacio alicuius intellect9 est q̃ ex ipso puenit homi salus et venia pẽtoribꝰ dat̃ ſm illud Ezech̃·xviij·Nolo mor·pecca·ꝫ vt ma·nẽ Falsa aut̃ opinio est q̃ pẽtori pemtẽti venią deneget·vel q̃ pẽtores ad se nõ adũtat p̃ gr̃ciã iustificãtẽ Et ideo sic mot9 spei q̃ ꝺ̃ormit se habet ad existimacionẽ verã laudabil̃ est Ita opposit9 mot9 secꝫ desperacõis q̃ se ꝺ̃ormat existimacõi falsę de deo est vicios9 et pcẽm Et circa hãc materiã habet̃ ꝛ̃. Derisupcio circa mediũ De desperacõe inq̃ntũ est vnũ de impedimẽtis pñiẽ vide ꝛ̃. pñia·iiij·ꝑ·ſ·

1 DEtractio·detractores ſ·Ray·dicunt̃ q̃ vitã vel bonos mores alioꝝ corrũpẽ vel minuẽ intunt̃ ¶ Detractio ſ·Tho·
2 ij·ij·q·lxxij· differt a otumelia duplr̃ Primo q̃ntũ ad mos̃ apponẽdi v̈ba·q̃ secꝫ otumelios9 manifeste ot̃ aliquẽ loquit̃·detractor occulte

Secundo quantum ad finem intentum. siue quantum ad nocumentum illatum. quia f. contumelioſus derogat honori. detractor vero fame Et dicuntur verba detractionis occulta. non ſimpliciter. ſed per compationem ad eum de quo dicuntur. quia eo ignorante et abſente. dicuntur etiam ſi coram multis alijs dicantur ¶ Quot modis detracto famam alicuius minuit Reſpondetur ſecundum tho. vbi detractor hoc agit dupliciter Quandoq; quidem directe. quandoq; vero indirecte Directe quidem quadrupliciter Vno modo quando alteri falſum imponit Secundo modo quando peccatum ſuis verbis ad auget Tercio modo quando occultum reuelat verbis omnibus cantilenis figmis ſeu etiam ſcriptis qui appellantur libelli famoſi. de quibus vide .f. Libellus famoſus Quarto quando id q̄d eſt bonum dicit mala mencione factum Indirecte vero dupliciter. Quia vel negando bonum alterius. vel malicioſe recitando ¶ Vtrum autem detractio ſit peccatum mortale Rñdet ſm Tho. ſecunda ſecunde. q. lxxiij q; quia miſer res tempales fama videtur eſſe pro cuius defectum homo impedit a multis bene agendis Ideo detractio per ſe loquendo eſt peccatum mortale Contingit tñ q̄nq; q; aliquis profert verba per que fama alterius diminuit. et non eſt detractio formaliter loquendo. vt ſi proferat propter aliquod bonum vel neceſſarium cum debitis circumſtancijs. et ſic non eſt peccatum. vt patet in denunciacone et accuſacone Si autem proferat ex animo lesionis. vel propter aliud non neceſſarium non eſt peccatum mortale niſi forte verbum q̄d de ſe fit a deo ſuper notabile famam eius leuat. et precipue in hijs que pertinent ad honeſtatem vite. qa ex ipſo genere verborum habet peccati mortalis racionem. et tenetur aliquis ad reſtitucionem fame. ſicut et alterius rei. ¶ Sed qualiter detractor reſtituet famam Rñdet ſm Tho. ſecunda ſecunde. q. lxxiij. q; aliquis potest alicui famam inferre triplr Vno modo verum dicendo et iuſte puta cum aliquis crimen alicuius potuit. ſeruato ordine debito. et tunc non tenetur ad reſtitucionem fame Alio modo falſum dicendo et iniuſte. puta cum aliquis falſum dixit ſe dixiſſe et iniuſte Tercio modo verum dicendo et iniuſte. puta cum aliquis potuit crimen alterius contra ordinem debitum. et tunc tenetur ad reſtitucionem quantum poteſt. ſine mendacio tamen. vt puta q; dicat ſe male dixiſſe. vel q; iniuſte eum diffamauit. vel ſi non poteſt famam reſtituere. debet ei aliter recompenſare ſicut et in alijs iniurijs Probatur hec c. v. q. j. Quidem. et xliij. q. vij. Si res ¶ Vtrum peccet quis audiendo detractorem Rñdet ſcm Tho. ſecunda ſecunde. q. lxxiij. Si aliquis detractiones audit abſq; reſiſtencia videtur detractioni conſentire. vnde fit particeps peccati eius. et ſiquidem inducat eum ad detrahendum. vel ſaltem placet ei detractio propter odium eius cui detrahitur. non minus peccat quam detrahens. et quandoq; magis.

Si vero ei peccatum non placet. sz ex timore vel negligencia. vel ex verecundia quadam obmittit detrahentē repellere. et ostendere q ei detractio displiceat tūc peccat quidem sed multo minus quā detrahens. et plerūqz venialiter. qñqz eciā hocipsū potest esse mortale. vt quia ex officio incumbit ei detrahentem corrigē. Vel etiā ꝓpter aliqd periculū inde ꝯsequēs. vel ꝓpter radicē qz timor humanus qñqz pt esse peccatum mortale De quo vide .j. Timor .§. j. Detractio in quo differt a susurracione vide .j. Susurracio

1 Dyaconus an licet dyacono deferre corpus domini ad infirmū et eū cōmunicare Rº sm Wil. Non nisi in extrema necessitate absētibꝫ epis et pspiteris di. lxxxiij Dyaconus Nam in necessitate etiā presente prespitero pt dyaconus iussus eukaristiā populo dispensare. vt di. lxxxiij dyaconi ita se. Et sicut ibidem notauit hugo. etiā absente presbitero si tanta sit necessitas qd iussus presbiteri expectari non possit non est expectandus Quid si presbiter in necessitate dyacono prohibeat et expressa causa. vt qz forte vsurariꝰ vel alias impenitēs est. qui petit cōmunionē. obediendū est ei alias nō Nam et Tho. in. iiij. di. xiij. dicit. qd dyaconus licet possit in calice sāguinē dispēsare sicut adhuc in quibusdā ecclesijs dyaconꝰ dispensat ministris sanguinē non tamen debet corpus xpi dispensare qz nō habet manus ꝯsecratas ad tangendū. et hoc intellige nisi de mandato presbiteri vel epi. vel psbitero lōge posito in casu necessitatis vt di. lxxxiij. Presente Nuō dyaconus habeat ꝓuidere delocione corporales vide s Corporale

1 Dignitas ecclesiastica secundū Inno. et Hosti. est q̄dā preeminēcia in gradu et q̄si ꝓ eod sumit dignitas et psonatus. vt archidyaconus et primiceriatus et decanatus et hmōi. et intelligit esse dignitas vel perso natꝰ sm institucōnē ꝯsuetudinē vl ecclie Nā possz esse qd aliqs in aliq̄ ecclia exercet officiū archidyaconi cognoscendo de causis clericorū. et de alijs Non tamen est reputādus ob hoc esse in dignitate nisi vocet noie dignitatis qd dignitatē sonat Nd si vocet aliq̄ nomine dignitatis. vel psona in dignitate ꝯstituta reputet licet nullū ministeriū dignitatis faceret. reputandus est in dignitate dūmodo perpetuā eam obtineat ext de statu mo. c. ij. §. fi. ¶ Nemo pt sil
2 habere plures ecclesiasticas dignitates nec etiā plura bñficia cu
3 rā animarū habēcia vide de hoc s bñficiū. j. §. ij. ¶ Dignitas sn cura ab eo q̄ iam viginti annos cōpleuit pt haberi ex dispēsacōe episcopi ext de eta. et q̄li. Permittimus li. vi.

Discere debet quilibet. eciam prelatus quicumque. non solum a maiori. sed eciam a minimo. dum tamen erudito Vnde di. xxxviij. Nullus epus propter obprobriū senectutis. vel eciam nobilitatem generis a puulis eruditis minimis si quid forte est vtilitatis ac salutis inquirere negligat Quicumque enī rebelliter viuit. et discē atque agē bona recusat magis dyaboli membrū quam xpi esse ostendit. et pocius infidelis esse monstrat Vnde et Aug⁹ ait ego senex a iuuene. et eps tot amiorum a collega. notandum amiiculo paratus sum edoceri. xxiiij. q. iij. Si habes ad materiam discendi facit .j. Magister. j. et .j. Sciencia .j. Studiū

Disciplina Disciplina correctionis siue punicionis quā prelati quoque imponūt. non debet esse vsque ad efusionē sanguinis. extra de rapto In archiepiscopatu Et sm Wil. intellige debet de efusione enormi. de correctione prelatorum. vide s Correctio

Discordia Vtrū discordia sit peccatū Rº sm Tho. se. scde q. xxvij. Quando aliquis scienter et ex intencōne dissentit a bono diuino. et a bono proximi in quo debet consentire Hoc est peccatū mortale ex suo gne propter contrarietatem ad caritatem. licet primi motus hmōi discordie sint peccata venialia propter imperfectōes actus Sed cū intencio aliquorum est ad aliquod bonū quod pertinet ad honorem dei vel vtilitatē proximi tamen vnus existimat hoc esse bonū. alius autem habet contrariam oppinionem non est peccatū nisi hmōi discordia. vel sit cum errore circa ea que sūt de necessitate salutis. vel si pertinacia indebite adhibeatur Ex quo eciam patet quod discordia quoque est ex pcto vnius tantū. quoque eciam cū peccato vtriusque. puta cū vtriqz dissentit a bono alterius. et diligit bonū proprium. vide hoc .j. Litigiū

Dispensacio sm Ray. est iuris relaxacio. vnde vocatur vulnus. quia vulnerat ius comune. xxiij. q. iiij. Ipsa pietas circa fi. Hosti. quoque dicit sic Dispensacio est rigoris iuris per eū ad spectat misericors et canonice facta relaxacio. vt collit. j. q. vij. c. Nisi rigor et c. se. ¶ Sed nunquid dispensacio est ius Rº sm Ray. Dispensacio sm quod est in dispensante est potestas siue actus potestatis a iure concessus. sed sm quod est in eo cū quo dispensatū est. sic est ius priuatū. idest licencia vel permissio quedā alicui facta cōtra rigorem iuris. sed non est ius comune ar. xxxiij. q. ij. Interfectores. et c. In adolescencia. concor. Host. ¶ Vtrū dispēsacio sit necessaria in occultis Rº sm Wil. in occultis in quibus pt dispēsari dispēsacō necessaria est. nō propter dispēsacōz vitādā

quia occulta peccata vindictā non habent sed quia de eo sup quo
dispensatū est accusari quis nō pt ar. ext. de filijs presbiterorum
Ex tua Aliqn etiā post peractā penitēciā possit accusari ar. xxxiij.
q. ij. Admonere. xv. q. v. presbiter ¶ Dispensacionū aliqua est de
bita vel aliqua ꝓhibita aliqua ꝓmissa Debita est cū multorum
scandalū timetur di. l. Vt ostitueretur Caue tñ ne decipiaris in
scandalo vide .j. Scandalum Item debita dispensacio est raciōe
temporis vel persone. vel pietatis vel necessitatis. siue vtilitatis
ecclesie. vel euentus rei Et de singulis horum ponit. j. q. vij. capitu.
Nisi rigor et. c. Hi qui. et sequando vsqꝫ ad. §. ecclesie Et breuit
vbicūqꝫ subest iusta causa dispensacio debita est di. l. Dño sancto
v. Deinde et v. Ecclesie et. c. Considerandū Et licet ex causis p
dictis dispensacio sit debita et peccet Prelatus non dispensado vt
est ar. ij. q. v. Nuāto. in fi. tamē subditi nō habent ius petendi
nisi forte supplicando Dispensacio vero prohibita est vbicūqꝫ nō
potest fieri sñ manifesta de coloracione ecclesie Item vbicūqꝫ nō
est iusta causa dispēsādi. j. q. vij. Tali et c. Et si illa ext de elec.
Innotuit. §. multa et. §. fi. Dispensacio vero permissa est aliquā
do in casu vt di. l. Siquis presbiter et multis casibus in quibꝫ iu
ra permittūt dispensacōem ¶ Quid si episcopus indiscrete dispē
sat Rº sm Ray. Si de hoc fuerit accusatus punēdus est pena depo
sicōis di. l. j. c. j. fi. et. c. Qui in aliquo in fi. Sed ho. dicit ꝙ hoc for
te locū habet si comonitus incorrigibilis sit. et ꝓpter hoc suspen
sus et sentenciam suspensionis contempnens in sua otumacia per
seueret ar. ext de p̄ben. Graue. §. volentes vel predicta. c. Pos
sūt intelligi quando episcopus dispensat in eo quod de iure nō pt
¶ Dispensacio in multis casibꝫ episcopis ꝓhibita est Primo qui
dē in homicidio. l. di. Miror et intellige siue iusto siue iniusto et
quocunqꝫ modo fiat. vt siquis vindictionem sanguinis dictat. vel
scribit aut cyrugiā. excōmūicet. ā vindicte sanguinis auctoritatē
exhibeat. et in omnibꝫ similibꝫ. si inde mors fuerit subsecuta Vel
etiā mutilacio mēbri. vt nota Inno. et Hosti. ext de clericis pūg.
in du. c. j. Cū nullo em̄ taliū potest episcopus dispensare in offi
cio Secus ꝙ clericus possit esse in bñficio ext de cle. pūg. in duel.
c. ij. Aut etiā secus si mors vel mutilacio non interuenerit. vt in
preal. c. j. De ista materia vide pla .j. Irregularitas. j. Secū
do In symonia ordinis seu bñficij scient ꝑ symoniā acq̄siti vide .j.
Symonia. vij. in q̄nqꝫ vltimis. §. Tercio in illo q̄ cū esset suspensus
interdictus vel excōmūicatꝰ dānabilit ingessit se diuinis ext. de sen.
et re. iudi. Cum. eterni. Et de sen. ex. Cum medicinalis li. vi.
Quarto in clerico qui excōmunicatus in ocilio accedit in iudicium
principis sclaris otempto Iudice ecclesiastico. xxj. q. v. Siqs eps

Vero in bigamo extra de big. Nuper. et c. fi. vide s̄ Bigamia
.§. viij. Sexto in clerico non ordinato ministrante. de quo vide .j.
Ordinatus. iij. Septimo in clerico per saltū ꝓmoto. vide .j. Ordi-
natus. ij. Octauo in illo qui ordinem furtiue recepit. vide .j. Or-
dinatus. j. §. iiij. Nono cū quis fuit ordinatus extra tempa vel ad
alieno ep̄o et ante dispensacōez ministrauit s̄m quosd̄ ar. ext̄. de
sacra iteran. c. j. di. lij. Sollicitudo Sed verius est ꝙ dyocesan⁹ po
terit cū tali dispensare. vt. ix. q. ij. Lugdun̄. extra de tem. ordi.
Consultacioni Ni forte fuiss̄ sibi interdicta execucio. et postea mi
nistrass̄ vt dictū est Decimo si quis excōmūicatus ordines fusce-
pit ext̄ de se. ex. Cum illoꝝ ꝓmo R̄. Et eodem modo si fusceperit
ordines existens apostolica a religione ext̄ de apost. c. fi. In pre-
dictis ergo casib⁹ ad papam ꝑtinet dispensacio. nec dispensat faci-
liter. vt est homicidio volūtario in symonia et bigamia. et vide ec̄
in .§. seq̄nti. scz de casib⁹ papalib⁹ ¶ Sunt eciam alij casus dispen-
sacōis ad papam ꝑtinentes. in quib⁹ raro ymo nūquā dispensatur
Primo qn̄ quis scienter bis se baptisare permisit. de con. di. iiij.
Eos et c. Nui bis Et idem si ignoranter ⁊ postea cū sciuerit ratū
habuerit Similiter si quis scienter bis recepit eūdem ordinē. j. q
vij. Saluberrimū Idem eciam intelligas reconfirmato ar. lxviij.
di. c. j. et de con. di. v. dictū Secūdus cum quis ad subuertendam
fidem se fecerit ab hereticis ordinari. j. q. vij. Conuenientib⁹ Ter
cius si quis ordinet̄ ita ꝙ symonia interueniat. tam ex parte or-
dinati. q̄z ex parte ordinatoris. ix. q. j. Ab excōmūicatis. j. q. j.
Si quis ep̄us De quib⁹ casib⁹ sūt versus Cum bis ordo datur seu
baptism⁹ repetat̄ Siue vt vertat̄ fidei status ordo petat̄ Vel si p̄-
stet̄ vt vterq̄ symon opetur Vt dispenset̄ spes irrita prorsus ha
bet̄. ¶ Sed p̄ter p̄dictos casus qui sūt irregularitatū inductiui.
sūt adhuc alij casus in quib⁹ dyocesam dispensare non possūt. vt ꝙ
vni ecclesie duo pariter p̄sint. xxj. q. ij. c. penul. Nec ꝙ vn⁹ ha
beat plura beneficia cum cura extra de preben. de multa nisi in casi-
bus quos habes s̄ Beneficiū. j. §. iij. Item non possūt dispensare
cū illegittime natis. nisi ad minores ordines. et bēneficiū sine cura
de fil. p̄spi. Is qui li. vi. Item non dispensant cū eo qui est suspē
sus in concilio ꝓpter iniustam bēneficioꝝ collacōz extra de preben.
Graue in fi. Item nec in alijs casib⁹ specialr̄ sūmo Pontifici reseruat-
tis. de quib⁹ vide .j. papa. §. iiij. et se. ¶ Vtrū ep̄us possit dispen-
sare cū eis qui paciūtur defectū in etate R̄o s̄m Jo. an. ꝙ aliquis
ꝓ moueri possit ad episcopatū si non compleuit tricesimū annū so
lus papa dispensare p̄t extra de elect. Cum nobis olym. §. fi. Sed
q̄ ad alias dignitates. si eñ sint sine cura p̄nt ep̄i cū eis dispēsare q̄
opleuerūt vicesimū annū. ext̄ de eta. et. q̄li. Permittim⁹ li. vj.

quantū vero ad prochiales ecclesias non possunt vt idem io. An-
10 dicit de elec. Licet canon. li. vi. ¶ Vtrū episcopus possit dispensa
re cū eis qui paciuntur defectū in ordinibꝫ Rº sm io. An li. vi. in
epatibꝫ solus papa dispensat extr̄ de offi. lega. Nd̄ translacionem
Et de excesi pla. Sicut vnire Sed quo ad alia pt̄ eps extr̄ de eta. et
quali. Preterea et. c. Tuam de dispensacione eporum vnde .j. Epi
scopus. §. v. de dispensacione in legilibꝫ et ostitucionibus vide .j.
Lex de dispensacōe in legibꝫ et ostitucionibꝫ vide .j. lex de dispēsa-
cōe in votis vide .j. Votū. v. de dispēsacōe mcatorū vide .j. Resti-
tucione. vi.

Diuinacio Quid sit diuinacio et quot sūt eius species. et plu-
ra de hac materia. vide .j. Sortilegium primo

1 Diuorcium Sicut ponit Ray. diuorciū multiplicit̄ ha-
bet fieri quia aut diuidit matrimoniū in totum ita.
q̄ vel vterq̄ matrimoniū otrahere pōtest vt in ma-
lificiatis. vel saltem alter vt in frigidis Aut diuidit
in pte scz quo ad mutuā suitutem oiugalis debite seu cohabita-
cionis Ita tamē q̄ neuter eoꝝ otrahere pt̄ sicut hij q̄ separantur
ꝓpter adulteriū omissū vel causam religionis et dico religionis
post carnalē copulā Nam si añ carnalē copulā alter eorum fieret
religiosus alt̄ otrahere possꝫ Vnde dr̄ .j. Impedimētum. j. §. ij.
2 ¶ Nñ vir petit diuorciū allegans frigiditatē suā quō ꝓcedet̄ Rº
sm Hosti. Vir hoc ꝓponens debet esse maior annis. xviij. quia in
hoc casu repñtat̄ plena pubertas. et siquidē mulier hꝫ ipsū ofitet̄
dabit̄ a iudice tēpus arbitrariū vt vniꝰ mēsis aut triū. aut vnius
anni per qd̄ sic simil̄ morent̄ et postea iurabit vir se non posse cog
noscē mlierē. nec moueri ad appetitū coitꝰ. mlr̄ vo iurabit q̄ nūq̄z
aliq̄ mō ꝑcepit ipsū ad hꝫ moueri et vt̄q̄z. q̄ diligēciā adhibuit ad
hoc Et vterq̄ debet hr̄e septē ꝓpinquos seu vicinos bone fame q̄
iurabūt se credē q̄ illi verū Jurauerūt et sic diuorciū celebrabit̄
et mulier nubet in dño Sed viro mādabit̄ ne aliquā ducat et si du
cat et cognouit reus piurus alt̄ piurij habet̄ et priꝰ mr̄imoniū re
pandū erit Ita tñ q̄ vxor pt̄ eū repellē ꝓpt̄ omissū adulteriū ar.
xxxij. q. j. de bñdictio et q. vi. Nichil iniqus Hoc dico. nisi vxor qñ
fuit ofessa frigiditatē fuit osciencia fraudis. qꝛ si hoc fuissꝫ nō possꝫ
eū nūc repellē ar. ff. ad legē. Juliā De adulteris Si vxor. §. iudex
et. §. fi. Nd̄ si mulier negat frigiditatē viri et asserit se ab eo cog-
nitā. puta standū vbo mulieris. qꝛ nō videt̄ q̄ asserēt nisi verū essꝫ
eo quod preiudiciū sibi faceret scz de habendo impotentem virum
Itē cū rea sit. et si nichil ꝓbauerit absoluēda est. vt. vi. q. vltima

Actor Alioquin multi incurrent periuriū vt possent seperari ab vxo
re ¶ Si aut̄ mulier diuorciū petat ꝓpter frigiditatē viri et vir hō 3
fatetur fiet sicut s̄ in .§. ꝓximo dictū est et celebrabit̄ diuorcium
Sed si vir postea cū alia ꝯtraxerit Ambo cōiuges rei periurij ha-
bebuntur et penitencia iniuncta ad priora connubia reuertuntur
vt ext̄. de fri. et male. Laudabilē in fi. Nd si vir negat se frigidū
et asserit se cognouisse vxorē. stādū est v̄bo viri qꝛ caput est mu
lieris ext̄ de despon. impube. Continebat̄ et. xxxiij. q. j. Siquis
accepit. nisi forte mulier per aspectū corporis ꝓbet se v̄ginē extra
de proba. ꝓposuisti. que ꝓbacio caute fieri debet ꝑ duas vel plu-
res matronas honestas. et de hoc peritas ext̄ de fri. et male. c. j.
ff. de ventre inspi. le. j. Quia hec res occulta est. et qꝛ manus et
oculus obstetricū qn̄qꝫ in hoc fallit̄. xxvij. q. j. Nec aliqua Sed si
mulier non allegaret frigiditatē viri. sed pocius diceret eum esse
sectum siue castratū fuisse siue defectū mēbri pacientē anteq̄ꝫ eā
cognosceret. et sic diuorciū peteret. vir vero hoc negaret. certe
nō opteret stare v̄bo viri. eo qd ꝓbari possꝫ per aspectū corporis
¶ Quid si per virū et mulierē petatur diuorciū ꝓpter artitudinē 4
mulieris R° vocabuntur matrone digne fide acqꝫ perite et iura-
bunt qd diligenter inq̄rent ac referent an sit arta. et an non pos
sit fieri mr̄. et si dixerint qd nō sit arta. nō ꝓcedet̄ Si aut̄ dixerint
ꝙ sit arta et ꝙ non possit fieri mater Incōtinenti potest diuorciū
celebrari. et dabitur viro licencia ꝯtrahendi cum alia sed mulieri
continencia indicet̄ vt ext̄ de fri. et malefi. fraternitatis. j. R° Si
tū post diuorciū mulier inueniat qui possit hmōi seras reserare.
reꝑabitur primū matrimoniū quod verum fuit. etiā si vir accepit
aliam vt in predicto. c. fraternitatis ¶ Quid si petatur diuorciū 5
ꝓpter maleficiū. vt qꝛ vir pt̄ cognoscere alias et non suam vxorē
R° debent primo confiteri. ne forte hoc contingat ꝓpter aliquod
eorū peccatū. xxxiij. q. j. Si per sortiarias Et recepto sacramē-
to iniungetur eis vt simul cohabitent et bona fide dent operā ad
debitum carnale. et sic per trienniū simul cohabitabunt. quo pa-
racto iterum accedant ad episcopum iurantes. ꝙ sicut promise-
rant sic fecerunt et non potuerunt coniungi. et tunc adiuncto sa-
cramento propinquorum vt dictum est. §. ij. celebrabitur diuor-
cium et dabitur vtriqꝫ licencia contrahendi extra de fri. et male.
c. vltimo et in dicto c. Si persorciaris ¶ Sed qualiter intelligen- 6
da est predicta cohabitacio triennij R° sufficit ꝙ per maiorem
partem amico habitent. et qd bona fide operam dent ar. ff. de
aqua quotidiana et estiua. li. j. §. Duo autem et. §. Quod au-
tem Quod si infirmitate vel alio casu impediantur. videtur tem-
pus restituendū ff. de itinē actuqꝫ priuato. l. j. §. ij. et sequenti

7 ¶ Quid si alter uiugum non uult cohabitare xº ꝓdicas illū excō-
municandū per quem stabit et cauciōz ydoneam exigendam vt co
habitent ar· extra vt litis non oti· Nō frequenter ·§· vltimo· vel di-
stringat per curiam secularem extra de iudi· Cum non ab homine·

8 Idem fiat si cohabitant et non attemptant ¶ Quid si ecclesia de
cepta per aliqs falsas ꝓbacōes vel hmōi celebrat diuorciū· et pos
tea vir factus est sacerdos Deinde comptū est q ecclesia fuit de-
cepta· nūquid iste sacerdos restituet uxori eū repetenti xº scdm
Ray· Si non potest induci ad contmenciam fiat· vt dr ·j· Matri-

9 monū· viij·§· xiiij· qui sic incipit Quid si post latam ¶ Ac si po-
sito ꝓdicto casu mulier quidem nō repetat virū· nūquid vir poterit
uxorem repetere xº fm Wil· Non quia vir per sacri ordinis recep-

10 cōez ꝓuidcauit sibi ¶ Done q mulier credens diuorciū iuste ce-
lebratū ingressa est monasteriū an compta veritate de iniusto di-
uortio poterit virū repetē iam ordinatū sacris cedimibꝫ· vel factum
monachū xº fm Wil· Non quia falsa causa non impedit votū mo-
nachatus ar· extra de voto Magne et de oū· diug· Ex parte

11 ¶ Done q due fratres duxerūt duas sorores siue consanguineas
et inter alterū et uxorem fertur fiia diuorciū ꝓpter consanguinitatē
Queritur verū alter ꝓpter hoc debeat separari ab uxore sua xº scdm
Ray· Non quia res inter alios acta· aliis non ꝓiudicat extra de fi-
mstru· Inter dilectos sed ꝙntum ad carnis cōpulam distingue
quia si alter uiugum scit esse impedimentū inter se et uxorem non
exigat debitū neqz reddat Si vero credat ex causa ꝓbabili reddat
ꝫ non exigat Si autem credat ex causa aliqua temeraria reddat·
et si potest deponat erroneam conscienciam· et sic exigat extra de

12 sen· ex· Inquisicioni ¶ Verū vir et uxor in causa diuorciū iudican-
di sint pares xº fm De· et Tho· ad paria iudicanē· quia sicut
viro licet dimittere uxorem ob causam fornicacōis Ita licet uxori

13 virū dimittere· xxxiij· q· j· Si quis uxorem ¶ Post latam fiiam
diuorciū et separato thoro ꝓpter adulteriū uxoris· si vir fornicet· nū-
quid mulier potest virū repetere xº fm Ray· Iudex ex officio suo
debet virū cogere redire ad uxorem suam ar· extra de iuris iurisꝫ
Tua nos et extra de diuor· Ex litteris Idem Tho· Et vide hunc
casum diffusius ·j· Matrimoniū· viij·§· xv· qui incipit Done q
lata De materia diuorciū multa habes possūt ex impedimētis ma
trimonij vide ·j· impedimentū Diuortio facto apud quem filius
nutriri debeat vide ·j· Filius ·§· iij·

Doctor vel bourse· vide ·j· Magister· et supra discere

¶ Fo.

Dolus. Quid est dolus aut lata culpa et hmōi Rō ſm 1
Ho. Dolus est insidiosa machinacio vt si cōmodata-
rius surripi fecit sibi rem cōmodatā ff. de do. l. j. Lata
culpa est non intelligere vel nescire q̄ homines intel
ligunt vel sciunt vt si cōmodatari⁹ dimisit rem cōmodatā in pla
tea. et ablata fuerit. et ipse dicat q̄ non credebat q̄ acciperetur.
leuis culpa est desidea siue negligencia vt Insti. quibus modis ot-
hit obligacio. §. Preterea vt si cōmodatari⁹ reposuit rem cōmo
datam in camera sua et recessit apto ostio Leuissima culpa est que
aliquo modo pt̄ p̄uideri ff. Ad le. aqui. l. Si putat̄ Et hoc di. Dij
qui arborē. vt si cōmodatari⁹ rem quidē in archa reposuit sed non
firmauit q̄ si hoc fecisset fur non surripuisset Casus fortuitus est qui
nullatinus pt̄ preuideri sicut incēdiū. ruina. naufragiū rapina. vt
C. de como. l. j. ¶ Dolus in aliquo ɔtractu dupliciter interue- 2
nit Nam qn̄q̄ dat causam ɔtractui puta dolo te induxi q̄ vende-
res. quod alias venditurus non eras. et tunc nō tenet cōtractus
vt ff. de dolo. l. Eleganter. xij. q. ij. Quisquis eps in fi. Quādoq̄ do
lus incidit in cōtractū. vt q: eras venditurus. sed dolo te. induxi
vt minori p̄cio venderes et tūc quidem tenet ɔtractus sed satisfa-
ciendū est de dolo. vt ff. de ac. emp. et vendi. l. Julianus Et no-
ta hic q̄ emptor bone fidei non tenetur de dolo mediatoris. sed po
cius ipse mediator. vt in predicta. l. Elegant̄ et ff. de prosen. l.
ij. et. iij. nisi in subsidiū. scz qn̄ mediator deficeret vel nō posset vt in
eadem. l. Elegant̄ Itē nota ſm Wil. q̄ in monachatu et in matri
monio etiam si dolus dat causā ɔtractui tenet nichilominus Qui
dolū allegat dolū p̄bare debet vt habes. j. Locacio. §. vi. in fine

Domiciliū Quando quis dr transferre domiciliū ita q̄ 1
fact⁹ sit de Jurisdictione alteri⁹ Rō ſm ho. Puto q̄ ſ
Jus canonicū q̄mcito ad aliā prochiā t̄nsit et hospici
um ɔstituit explicādo sarcimulas suas et se in ip̄o reci
pit aīo remanēdi statim fit prochian⁹ illi⁹ ext̄ de pro. c. vltimo et
de decimis Et aplice

Dominica dies diem dn̄icā ɔstat int̄ sumās et p̄cipuas fe- 1
stiuitates contineri Exo. xx. Memēto vt diē sabbati ꝛc̄
Dn̄icam em̄ diē celebrare debem⁹ ꝓpt̄ honorē et gaudiū
resrectōis dn̄i de cō. di. iij. c. Sabbato Nulla opacō illa scta die agat̄
nisi tm̄ ſ̄nis et p̄s et cāticis spūalibꝫ dies illa t̄nsigat̄ de cō. di. iij. ie
iunia Itē tāta ē excellēcia hui⁹ diei q̄ i nullo alio die pt̄ eps ɔsecri
di. lxxv. q̄ die dn̄ico vbi ec̄ subdit̄ q̄ quicq̄d i signe a deo ē ɔstitu-
tū i t̄ris in hmōi diei dig̃tatē gestū est In hac mds sūpsit exordiū
In hac p resrectōem et mors interitū et vita cepit principium

2 ¶ Vtrum obseruacio diei dominice succedat loco Sabbati Rº ꝑm Tho. scda scde q. c. xxij. Non succedit ex vi precepti. ꝫ ex constitucõe ecclesie ⁊ consuetudine populi xp̄iani Ideo non est ita orta ꝓhibicio opandi in die dñico. sicut fuit in die sabbati. ꝫ quedꝫ opa cõcedũtur que in sabbato ꝓhibebant̃. sicut decoctio ciborũ ⁊ alia hmõi. de con. di. iij. Peruenit in fi. Et eciam in quibusdã opibus ꝓhibitis facilius dispensat̃ in noua q̃z in veteri lege. qñ eciam ꝑm Ho. in sabbatis maxime opari debem⁹ ne iudeizare videamur De materia dñice et aliarũ feriarũ ⁊ festoꝝ. vide .j. Ferie

Dominus tempalis aliquoꝝ de questis ⁊ tallijs q̃s dñi tempales a subditis exigũt. vide .j. Tallia ¶ An aliquibꝫ casibꝫ possit dñs a subditis exire vltra ꝯsuetudinem ⁊ ꝯmũem statũ alias statutum Rº ꝑm Ray. et Host. potest et primo quidem pro defensione terre sue Ad hꝫ enim tenent̃ omnes. non solũ de rebꝫ. ꝫ eciam corpalr laborare. vt sic se ipsos saluent. xxiij. q. iij. Fortitudo extra. de emu. ec. peruenit. Item si vult dñs ire in exercitũ in dictũ ab ecclesia vel ꝑncipe ꝯt hereticos vel paganos. nec sufficit ad exspensas potest a subditis moderãtũ auxiliũ petẽ Item si in bello ex parte sua iuste fuit captus ab hostibꝫ et non sufficit se redimẽ absq; graui dampno Item si vult ire ad principem pro obtinendo priuilegio ꝓtectionis specialis pro se et subditis. et non potest ꝯmode exspensas ad hoc necessarias facẽ. et si qua alia causa similis emergat. puta qñ maritat filiam Nam acquirit sibi affines ⁊ amicos. et qñ facit filiũ militem aut accipit quod erat feudum suũ. vel nouũ feudum acquirit. vel ad refectionem ponciũ ⁊ viarũ. vel qñ sine culpa depauꝑatus est. vel obligatus Dũ tñ semꝑ moderate ⁊ non ad ꝯuamen exigat. x. q. iij. Vnio circa mediũ ext̃ te censi. Cum aplus. §. Prohibem⁹ xxij. q. v. ¶ De forma fidelitatis. ꝙ si qui prelati impendant legato vel alijs maioribꝫ Deinde ꝓpter hꝫ a subditis plus extorqueant q̃z impendant tenet̃ extorta restituẽ. et tãtũdem pauperibꝫ erogare Superior eciam cui fuerit de hoc querela deposita. si in hoc negligens fuerit canonice subiaceat vlcioni extra de emu. ec. Nuia plerique Quando vero dñs sine iusta causa extorquet a subditis tenetur ad restitucionem scdm Ray. vt si velit vltra vires ad vanitatem expendere. vel si in bello ex sua parte iniustum erat cogatur se redimere tunc Si quid per eum vel eius officiales a subditis exactũ. et ad dños ipsos ꝓuenit tenet̃ restituere illis a quibꝫ exactũ est. si sciũtur alias in pias causas vel in vtilitatẽ ꝯmũem Si aut̃ ad eos nõ ꝑuenit nichilominꝰ debẽt official̃ suos ad restitucõꝫ ꝯpellẽ

et eos punire concor. Tho. in epistola quedam ad ducissā Luto-
ringe et Brabancie ¶ Quid si subditi habeant vsurariū in aliqua 4
nemore. et dominꝰ aufert eis. nunqd tenetur ad restitucionē. aut
si alius abstulit eis aliquid nunquid sufficit si satisfaciat domino il-
lorū Rº ꝑm Wil. Si subditi tales ita sunt serui. ꝙ nichil habēt pro
priū sed peculiū. si quod habent est in potestate domini. vt reuoce
tur quādo voluerit et ipsū rite vsurariū habent pro peculio dñs
potest reuocare Iterū etiā de dampnis eis illatis sufficit satisfieri
domino Si vero tales sint subditi. ꝙ nichilominꝰ habent res suas
ꝓprias. tunc nec dominus potest eis auferre vsurariū nec de dam-
nis eis illatis pt̄ dño satisfieri De talijs siue Pedagijs siue cabel-
lis q̄s et que dñi siue cōmunitates quandoq̄ exigunt vide .j. Pe-
dagium et .j. Tallia

Donacio. Primo scz inter viuos qd sit Rº ꝑm Ho. Est 1
rei licite nullo iure cogēte ꝫ mera liberalitate facta
collacio ¶ Quis pt̄ donare Rº ꝑm Ho. Donare pt̄ pa 2
ter familias et dñs rei. nō ergo ꝑuꝰ. nō filiusfamilias
ff. e. l. Filius Itē nō minor. xxv. annis. C. Si maior fac. ali. ra. le.
vlti. et multominꝰ pupillꝰ q̄ alienare nil pt̄ sn̄ tutoris auctoritate
ff. de acquirere. rerū do. le. Pupillus Item non monachꝰ nec con
uersus. l. iiij. di. Abbati De clericis an possint donare habet̄ .j. §.
penultimo Item non potest donare qui nō est compos mentis. vt
furiosus. nec prodigus ff. de cura furiosi le. Julianus Sed nec is
cui alienacio per legem interdicta est vt quia cōmisit crimen lese
maiestatis C. ad legem Juliā maies. l. vlti. Vel hereticus. C.
de here. l. Manicheus Item nec odempnatus de publico crimine
Licet ante sentenciā donare posset ff. e. l. post otractū et. l. Do-
naciones. §. vltimo ¶ Cui possit donari Rº ꝑm Hosti. cuilibet nisi 3
ꝑ legē ꝓhibet̄ et quidē siue sit presens siue absens. notꝰ vel igno-
tus Item patrifamilias et filiofamilias dico extraneo nam filio-
familias suo q̄mdiu est in potestate non valet facta donacio. sed
ꝯualescit post emancipacionē. C. e. l. Siue vide de hoc .j. añ penulti
mo. §. Item nec inter virū et vxorē valet vide de hꝰ .j. §. vi. vij.
et. viij. Itē nec miles potest donare mētrici. C. de donaci. inter
virū et vxorē le. Si ancilla ymo etiam cuilibet ꝓhibet̄ donare me
retrici. lxxxvi. di. Qui venatoribus si tamen donaui repetere nō
possum vt ibi notatur. de donando siue dando adulatoribus vide s̄
Adulacio. §. fi. De dando. Histrionibus vide .j. Histrio. ¶ Do- 4
nacio multis decausis potest reuocari precipue illis modis qui-
bus libertus fit seruus vide .j. Libertus. §. ij. ¶ Vtrum dona-
cio facta sub condicione sit idem quod facta sub modo

℞o non ſ Mamilla que fit ſub condicione · puta ſi tale quid fit vel
fiat non tenet niſi ex tante condicione ſ Sed ſi illa que fit ſub modo ·
puta vt tale quid fiat ſtatim tenet · ℈ non ex tante illo ꝑt reuocari
C · de donacione que ſub modo le · ꝯ · et · ℩ · ℭ Et idem dicendum de ven
dicionibꝫ et hmõi contractibꝫ · vide ℩ · de ſ Matrimoniũ · v · ℈ · v ·
6 ¶ An ꝯuges ſibi mutuo donare poſſint ℞o non · nec valet dona
cio · qñ potius ꝓhibita eſt · tam Jure ciuili quã canonico · exĩ eodem
donacio · et · ff · e · l · ꝯ · ſ Niſi in certis caſibꝫ quos poſtea habes in ſe · ℈ ·
hmõi autem ꝓhibicionis quatuor fuit cauſe ſ Prima eſt ne appe
amorem alter ꝯugum non temperando donationibꝫ faciliter expo
liaret · vt · ff · e · l · ꝯ · ſ Secunda ne melior in pauptatem mitteret ꝛ
deterior dicior fieret · ff · e · l · ℩ · ſ Tercia ne forte coniuges intensi
ad acquirendum ſibi per donacões non eſſent ſtudioſi liberos ha
bendi vel educendi · ff · eodem lege ſecũda ſ Quarta ne amor hone
ſtus ꝛ debiti exhibicio que debent eſſe inter ꝯuges ꝓpter conciliari
7 vidãñ · ff · e · l · ℩ · et ſic inter eos donacio non valet · etiam ſi fiat ꝑ
interpoſitam ꝑſonam vt · ff · e · l · Si ſponſus · ℈ · gñaliter · nec valet
inter eos remiſſio alicuius debiti aut aſſignacio cuiuſcũq debitoris
8 quia hꝰmia donacões ſint ¶ Sunt tñ caſus in quibꝫ donacio inter
ꝯuges valet ſ Primo ſi is qui dõnauit ꝑmanſit in eadem voluntate
vſq ad mortem ſ Nam hmõi dõnacio morte donatoris conualeſcit
extra eodem dõnacio ſ Item econtra donacio valet ſi alter inde non
fiat pauperior · licet alter fiat dicior vt ſi maritus hæres ab aliq in
ſtitutus non adeat vt uxori ſubſtitute locũ faciat ſ Item econ
let ſi alter non fit dicior licet alter fiat inde pauperior · vt ſi vir do
nauit uxori ad emendum vngenta et hmõi · vt in dicto c · Dona
cio · et · ff · e · Cum hic ſtatus ſed ꝛ donacio inter ſponſũ ꝛ ſponſa
9 valet vt in dicta lege Cum hic ſtatus ¶ Nubꝫ modis donacio
facta inter virum ꝛ uxorem reuocatur ℞o primo quidem reuocat
expreſſe per penitenciam · ff · e · l · Cum hic · ℈ · ſ Item reuocatur
ſi res donata per donatorem alienetur vt C · e · l · Si maritus ſ Item
ſi premoriatur ille qui donacionem accepit extra e · Donacio ſ Item
ſi diuorciũ fiat vt in dicta l · Cum hic ſtatus · ℈ · Si diuorciũ ſ Item
cum ſocer nuciũ diuorcij mittit nurui cui donauat vt in e · le · Cũ
hic · ℈ · Si ſocer ¶ Pater et filius q̃ eſt in eius poteſtate ſibi do
nare non poſſũt eo ꝙ pater ꝛ filius quaſi vna ſunt perſona C ·
de impube et alis ſubſti · l · vltimo ſ Fallit tamen in dote et dona
cione ꝓpter nupcias quam pater filio ꝛ filie donare poteſt ſ Item
fallit cũ filio familias eũti in caſtra · pater donare mobilia ſ Item
pater remittit filio vſu Fructum quem habet in rebus illius ad
uenticijs ſ Item valet ſi fiat ob alimenta · hec Do · ¶ Verum ſa
cerdotes parrochiales et alij clerici vel prelati poſſint donare

Respondeo quantū est de patrimonialibꝫ siue suis ꝓprijs vt qui ꝑ aliquē hereditatē. vel alio mō intuitu persone acquisierint donare possunt extra de succes. ab intes. c. j. Sed et de fructibꝫ beneficiorū suorū donare possūt quedā modica. ꝑ eorū statū sed tamē tenentur et debent dare personis pauperibꝫ et honestis. quia quodā mō bona clericorū sunt pauperum et ꝑsonis in honestis nō licet vt s̄m. iij. §. dictū est Et ad istā materiā facit s̄ Clericus. iiij. §. v. ¶ Vtrū ꝑlati ecclesiarū donare possūt R° ꝙ possūt quedā modica. xij. q. ij. Terrulas. ꝯsiderata tn̄ rei donate q̄ntitate et loci ꝯsuetudine ext̄ de donacōe Ceterū De hac materia vide s̄ Clericꝰ. iiij. §. ij. et. v. Quantū ecclesijs donari possit vide ꝯ. Ecclesia. j. §. vi 11

Donacio Secundo scꝫ causa mortis Donacio causa mortis est cū quis magis vult se habere q̄m eum cui donat magisq̄ eum cui donat quā heredē suum vt ff. de donacōe cause mortis l. j. Insti. de dona. §. ij. ¶ In quo differt a legato R° donacio causa mortis adinstar legatorū redacta est. vt idem iuris sit in vtroq̄ Insti. de dona. §. ij. drn̄t tn̄ in quibusdam Primo quidem qꝛ legatū semꝑ tradit̄ ab herede sed donacio causa mortis. qn̄q̄ ab herede. qn̄q̄ a testatore Itē siquis accusat testamentū vt falsum. amittit legatum sed non donacionem causa mortis alias si ex aliq̄ causa rescindatur testamētū. et donacio causa mortis vt ff. e. l. Siquis mortis et. l. Si debitor Reuocat̄ donacio causa mortis si donantē peniteat vel si liberatus est de pēriculo in quo erat Vel si deficiat ꝯdicio sub qua donacio facta fuit ff. Si certū petat̄ l. non omnis Item si donatoriꝰ prius decedat quā donator ff. e. l. Si filio et le. seq̄nti et finali 1 2

Donacio Tercio ꝓpter nupcias est q̄d sponsus spōse donat. qn̄ ipse ab ea dotē accipit ext̄ de dona. int̄ virum et vxorē Nup. Hmōi aut donacōis ꝓpriū est. ꝙ si pascicat̄ maritꝰ de dote vel ꝑte dotis lucrāda vxore p̄mortua. talē ꝑtē debet lucri mlier de donacōe ꝓpt̄ nupcias p̄mortuo vi. ext̄ de dona. int̄ vi. et vx. Donacō. §. Sane et C. de pac. cōuētis. l. ex morte Donacō ꝓpt̄ nupci. alienari n̄ pt̄ vt ꝯ. Dos. §. iiij 1

Dos est q̄ dat̄ viro a muliē ꝑ onē q̄d de mr̄imonio sustinet Vn̄ tādiu durat quādiu et mr̄imoniū. ꝫ eo soluto soluit̄ qꝛ sn̄ eo essē nō pt̄ ff. de Iure do. l. iij. Et est dos q̄si ꝓpriū pr̄imoniū mlieris ff. de minoribꝫ deniq̄. §. Sꝫ vtrū in fi. Sꝫ q̄ꝫdiu stat mr̄imoniū dominiū dotaliū est penes virū. vn̄ ꝯt̄ volūtatē viri nō pt̄ inde ec̄ elemosinā facē vt ꝯ. Elemosina. ij. §. iij 1

2 ¶ Nuot sūt species dotis Respondet̄ due Nam alia est ꝓfecticia
alia aduenticia Profecticia dos est que a patre ꝓ filia vel ab auo
pro nepte · vel ab alio nomine eoꝝ · seu de bonis eoꝝ datur vt · ff ·
de Jure do · De ꝓfecticia Aduenticia vero est q̄m ipsa mulier dat
pro se · vel alius a patre vel auo · siue sit frater siue alius quiuis ·
Item dōs alia extimata vel inextimata Si extimata datur tam lu
crum quam dampnū ꝑtinet ad maritum · sicut ad rei emptorem ·
Si vero inextimata dampnū ⁊ lucrum pertinet ad mulierem · ff ·
de Juris dō · l · plerumq̄ Fructus tamen pertinent ad maritum ·
ꝓpter onera matrimonij Vnde fetus dotaliū pecorum ad maritum
ꝑtinent · q̄a in fructibꝰ computant̄ · sic tamen vt suppleat de mor
3 tua capita ex iam natis fetibꝰ · vt in dicta l · Plerūq̄ ¶ Pactum
pr̄i factū a filia dū nuptui traderet̄ ꝙ dote contenta nullū ad bona
pr̄na regressū habēt Improbat lex ciuilis si tn̄ iuramēto · non vi ·
nec dolo p̄stito firmatū fuerit seruari debet ex de pac · Nuāuis li ·
4 vi · ¶ Dos ⁊ donacio ꝓpter nupcias alienari non pn̄t · eciam con
sentiente vxore · ff · de fundo dotali · l · Lex Julia Nec valet alienacō
nisi vxor iurauerit non contrauenire · ext̄ de iu · iu · Cū contingat ·
5 et c · Licet li · vj · ¶ In quibꝰ casibꝰ maritus lucrat̄ dotē Rn̄det̄ lu
crat̄ ex pacto vt si paciscat̄ de tota dote vel eius parte post vxoris
mortē lucranda · vt C · de pactis ouentis l · Ex morte in pn̄ · et in
auten · ibi posita Item lucrat̄ ex lege vt si ꝓpter adulteriū mlr̄eris
fiat diuorciū mlr̄ dotē amittit · ext̄ de dona inter virum et vxorem
Plerūq̄ Item mortua vxore intestata et deficientibꝰ liberis ⁊ ꝓ
pinquis vir succedit vxori et lucrat̄ dotē et econūso vt C · inter vi ·
et vx · l · j · In alijs aut̄ casibꝰ dos ad mlr̄em · et donacio ꝓpt̄ nup
cias redit ad virū · nisi lectis obtineat de cōsuetudine a ꝓbata · ext̄
6 de dona · inter vi · et vx · Donacio · § · Sane ¶ Pone ꝙ ꝓpter ad
ulteriū vxoris facta separacōe thori mlr̄ dotē āmisit Nūc aut̄ ꝓba
ta consanguinitate separant̄ omnino · nūquid poterit mlr̄ dotē repē
tere Rn̄det̄ non Nam licet modo appareat ꝙ non fuit mr̄imoniū
Mulier tn̄ punienda est ꝓpter intencōꝫ cū ope subsecuto · extra de
Biga Nuper et c · vlt̄ · et eciā vt per hoc ceteris auferat̄ materia de
linq̄ndi et ne excogitet̄ falsa ꝓbacio contra matrimoniū Hec Ho
7 sti · Lauris Gof · Bn̄ · et Jo · ¶ Cui restituenda sit dos Rn̄detur
si dos fuerit a patre ꝓfecta · tūc si in matrimonio filia p̄moriatur ·
debet dos reddi patri vt C · Soluto matrimonio l · dos a pr̄e nisi
si mulier reliquerit liberos · quia tunc licet de iure deberetur patri
tamen de consuetudine remanet penes liberos vt nota in dicta l ·
dos Si vero vir premoriatur · tunc talis dos patri et filie redden
da est Ita tamen ꝙ pater non aliter quam ex voluntate filie eam
petē p̄t · ff · Solu · ma · l · ij · ꝙ si pater non iuuat vxori reddenda

est. vt ibi Si vero dōs fuerit a quocūqz alio tūc si premoriatur vx
or. ad heredes eius pertinebit dos Si vero premoritur vir dos ad
vxorem redibit Intellige hoc. nisi ille qui dēdit fuerit stipulatus
dotem sibi reddi. C. de rei vxoris ac. viri l. vnica et ff. Solu. ma.
l. Nuociēs ¶ Nā restituenda sit dos Rx si dos cōsistit in rebus im-
mobilibus debet restitui statim soluto matrimonio Si vero in mobi 8
libus debet restitui .j. annū. C. de rei. vx. ac. l. vnica. §. Cum autē
¶ Ad sem per maritus in casu restituendē dotis cōpellatur redde-
re in totū Rx maritus in reddenda dote non condempnatur nisi in 9
quantū facere potest scz habita racione ne egeat Si nō dolo ver
satus est vt. C. de re. vx. ac. l. vnica Et debet caucionē ponere
q̄ si ad meliorē fortunam peruenerit soluat residuū Hoc etiā pri-
uilegiū transit ad filios eiusdem matrimonij vt ff. Solu. ma. l. Ma
ritum Sed hoc heredi extraneo non est prestandū quia tale bene-
ficium personale est. et cum persona extinguitur ¶ Vtrū marit9 10
vel eius heredes reddenda dote possit detrahere expensas Rx ex-
pensas necessarias vtputa q̄ domū refecit hmōi retinere potest
vt. C. de impensis in rebus dotalibus l. j. Expēsas vero volunta-
rias siue voluptuosas perdit etiam si voluntate mulieris facte sūt
ff. Solu. ma. in voluptarijs ¶ Quid si maritus tenetur de dote 11
et habet alia debita Rx mulier p dote habet obligata omnia bo-
na viri. in tantum q̄ prefertur omnibus creditoribus non habenti-
bus expressā ypotecam et hoc nisi alius prior sit in simili Jure vt
quia petit dotem precedentem. C. qui pocor̄. in pignore. l. fi. vi-
de .j. Restitucio. ij. §. v. Sed in donacōe ꝓpter nupcias nō pre-
fertur mulier creditoribus nisi posterioribus ¶ Etiam ꝯstāte matri- 12
monio vxor recupare pt̄ dotem vt qn̄ vir vergit ad inopiam. C.
de Jure dotali. l. vbi nō debet ¶ Item pro delicto viri non debet
mulier dotē amittere ext̄ de pigno. c. Ex lr̄is. etiam si cōmisit cri- 13
men lese maiestatis. C. ad legē. Juli. maiestatis. §. Quisq̄s Pos
sessione pignorata genero pro dote fructus nō debent cōputari
in sortē si gener sustinet onora mr̄imonij ext̄. de vsuris Salubrit.
vide hoc .j. Vsura. j. §. xvi. q̄ incipit Pone q̄ q̄dā gener ¶ Qui
habet cognoscē de mr̄imonio. ht̄ et de dote. tanquā de accessorio 14
ext̄. de dona inter. vi. et vx. c. j. ij. et. iij. ff. de. Juris do. l. ij. et. iij.

Dubia Vtrū dubia in meliorē ptē sint interp̄tāda Rx
sm̄ Tho. sc̄da sc̄de. q. lx. q̄ sic. vt dic̄ glo. sup illd̄ Ro. 1
xiiij. Qui nō māducat nō iudicet māducātē Nā ex hoc
ipso q̄ aliquis habet malā oppinionē de aliquo. absq̄
sufficienti causa iniuriatur ei. et contempnit ipsū nullus aut̄ debet
aliū ꝯtēpnē vel nocumētū q̄dcūqz ei inferre absq̄ causa cogente

Et ideo vbi non apparent de malicia alicuius manifesta iudicia debemus eum bonum habere interpretando id quod dubium est in meliorem partem. et melius est quod aliquis frequenter fallatur habens bonam oppinionem de aliquo malo homine. quam quod rarius fallatur habens malam oppinionem de aliquo bono homine. quia ex hoc fit iniuria alicui. non autem ex primo extra. de regu. Iuris Estote In dubijs tucior via eleganda est extra. De homici. ad audienciam

1 Duellum est singularis pugna ad probacionem veritatis. ita videlicet vt qui vicerit probasse intelligitur. et si non vicerit defecisse in probacione putetur. et dicitur duellum quasi duorum bellum Dicitur eciam monomachia idest
2 singularis pugna ¶ Duellum facere non est licitum. ij. q. v. monomachiam Nam est contra preceptum illud Non temptabis dominum deum tuum Deutro. vj. et Math. iiij. contra quod nullo modo faciendum est. xxij. q. ij. Queritur Item expresse prohibetur in lege seculari C. de gladiatoribus. l. vnica concor. in hoc No. Gof. et
3 Tho. ij. ij. q. xxv. ¶ Verum in duello consuetudo generalis aliquem excuset Ro. secundum Hosti. et Ray. Nulla consuetudo vel verius corruptela potest aliquem excusare. quia diuturnitas temporis non minuit peccatum sed auget ex. de inno. Non satis et c. Cum in ecclesia Peccant ergo omnes mortaliter sed dr̄nter. grauiter enim peccat qui suscipit eciam propter quemcumque metum. attenuatur tamen pctm eius multum propter periculum persone vel rerum xxij. q. v. Ita ne extra. quod metus causa Sacris Ille autem qui sponte suscipit et qui offert et Iudex qui defert vel qui auctoritatem prestat illi qui ex officio dant consilium auxilium vel fauorem Illi sacerdotes qui dant benedictionem. sicut alicui est consuetudo. omnes dico peccant longe grauius. et si contigerit ibi homicidium omnes fierent irregulares. xvij. q. iiij. Omnes Si ergo clerico offeratur duellum nullo modo suscipiat per se nec per alium loco sui. quia de Iure deponi debet extra. De cle. pug. in du. c. j. et ij sed debet eum defendere episcopus vel ecclesia de cuius iurisdictione est extra
4 de fo. com. c. j. et ij. xj. q. j. c. j. et ij. ¶ Numquid fiant clerici irregulares qui afferunt reliquias ad iurandum pugnaturis in duello Respondent Wil. et Ray. videntur consentire quod sic quia videntur coadiuuare ad hoc quod duellum fiat. sicut et illi qui dant benedictionem Michi tamen videtur dicendum quod si tales clerici solum afferunt reliquias ad iurandum ita quod eis non afferentibus nichilominus fiet duellum. non sunt co-
5 operatores nec videntur esse irregulares alias sic ¶ Quid de episcopis abbatibus et capitulis et clericis quia secularibus dominis cogunt aut subire duellum. aut res ecclesiasticas perdere Item quid de episcopis et prelatis habentibus Iurisdictiones temporales et in eorum curijs inducunt et inducant duella

R. ℔m ℣il. In ommib⁹ h̄moi casib⁹ si prelati seu clerici offerunt seu suscipiunt duella per se aut etiã per alios de eor mandato aut per ea inducant aut aliquã auctoritatem prestant specialem peccant mortaliter et si sequatur mors fiunt irregulares Si autẽ tales fiãt per yconomos aut prepositos seculares vel administra tores prelatorũ sine speciali mandato prelati quidã peccant mor taliẽ talia tollerandõ non tñ credo q̃ incurrant irregularitẽ ex q̃ sup hoc specialem auctoritatem nõ prestant licet p̄cipiãt balliis suis q̃ faciant iusticiam in tali vel in tali causa q2 in tali generali mandato non intelligitẽ aliqd mandari de duello et in h̄moi casi bus si rex velit personam ecclesiasticã cõpellere ad duellũ aut au ferre ei bona sua debent episcopi semuicem viriliter adiuuare cle ricus autẽ debet pocius omnia mala tollerare q̃ tali malo consentire et omnia p̄dicta intellige eodem modo de Judicio ferri candentis et aq̃ bulientis In quib⁹ ommibus temptat deus ꝑ q̃ phibita sunt expressa ·ij· q· v· Memia et c· Consuluisti et exẽ de purga vul· c· vlti· ¶ Dena pugnanciũ in duello ℔m Ray· et si erãt cle rici est deposicio et si mors inde vel mutilacio fuerit subsecuta nec potest eps cũ talib⁹ dispensare in officio sed bñficio fic· ℔o · vero dicit q̃ non pt̃ posz tamen dici q̃ non pt̃ dispensare in assequendo nouũ bñficiũ z retinendo habitũ ad sustentacionẽ q̃ si nec mors nec mutilacio fuerit subsecuta etiã si sacerdos vel clericus in duel lo oblato vel sponte suscepto amisisset ptem digiti sed nõ tantã q̃n fine scãdalo posz celebrare q̃ntumcũq3 fuerit grauis excessus potest episcopus cum tali dispensare post peractam penitencia am extra· e· c· j· e· ij· De pugnantibus in torneamentis vide ·j· Torneamentis per totum

EBrietas Vtrum ebrietas sit peccatum mortale R. ℔m Tho· sed a sede· q· xv· Immoderatus vsus vini potest attingi tripliciter Vno modo ita q̃ utens nesciat potum esse immoderatũ et mebriare potentem et sic ebrietas potest esse sine peccato Sicut de Noe creditur Alio modo q̃ aliquis perci piat potum esse immoderatum nõ tamen existimet mebriari posse et sic potest esse cum peccato veniali Tercio modo· q̃ aliquis bẽ ne aduertat potum esse immoderatum· et mebriantem· et tamen magis vult ebrietatem incurrere· quam a potu abstinere· et ta lis proprie dicitur ebrius· et sic ebrietas est peccatum mortale ¶ Quid cum alicui infirmo detur immoderatus cibus vel potus causa medicine· ad euocandum vomitũ R. secundum Tho· vbi· s·

1

2

In hoc casu non est peccatum. quia licet talis cibus vel potus sano
esset superfluus non tamen infirmo. sed tamen propter hanc causam
non debet potus dari usque ad ebrietatem. quia tunc non excusatur a pec
3 cato ¶ Nue pena clerici. qui ebrietati deseruit Ro. secundum Ray. Pena est
quod si est episcopus presbiter. vel dyaconus. et admonitus non desistat
deponatur Si vero est subdyaconus vel infra. aut etiam laycus. com
munione priuetur vel verberetur. xxxv. di. episcopus et. c. Ante
omnia. xv. q. j. Sane extra de vi. et ho. cle. A crapula in fi. Et
nota quod secundum Ho. idem est hodie de subdyacono sicut de dyacono vi
4 de ij. Ludus alee. §. iiij. ¶ Utrum ebrietas excuset hominem a pecca
to quod committit Ro. secundum Ray. Siquis ebrietatem incidit sine culpa
sua et fit omnino alienatus mente. certe excusatur. xv. q. j. Sane Se
cus si culpa sua inebriatus est aut omnino alienatus non fuerit ¶ Sed
5 numquid ebrius possit contrahere matrimonium Ro. secundum Wil. Si ita ebrius est quod
omino careat usu rationis non potest. quia deest ei consensus. sed quod non potest esse matri
monium Secus si usum rationis habet. quod ebrietas impedit ordinandos vi
de ij. Ordinandus. §. iij.

1 Ecclesia Primo communiter Ecclesia si fundata fuerit
in alieno solo quod fiet Ro. secundum Ray. et Hosti. Si dominus soli
laycus erat. et hoc sciuit. et non contradixit sibi imputabit
et ecclesia libera remanebit ar. l. iiij. di. Si seruus Si vero ignora
uit ecclesia quidem remanebit constructa et libera. nec efficitur layco cen
sualis Sed tamen ille qui construxit tenetur dominum conseruare indempnem. vel
etiam episcopus. si ponendo primarium lapidem vel postea in consecracione ec
clesie fuerit negligens de con. di. j. Nemo. xiiij. q. vltima Comperimus
di. lxx. Sanctorum Si vero solum erat alterius ecclesie vel collegij ecclesi
astici debet ei restitui hoc modo quod ecclesia constructa sit ei subdita quod ad
Jus patronatus. xij. q. ij. Apostolicus. xvij. q. iiij. Nuesti. ¶ Ecclesiam edifica
2 re nemo potest sine dyocesani auctoritate. qui debet ponere primarium lapidem.
crucem figere. et cimiterium designare. et etiam petere dotem sufficientem assig
nari sine qua consecrari non debet de con. di. j. Nemo et. c. Placuit Et hodie
quidem sufficit. quod assignetur pro dote vnus mansus idem vnum predium. suf
ficiens pro vno pari bonum totaliter liberum extra de censi. c. j. Tal tamen
ecclesia donec in hac paupertate fuerit. non tenebitur ad hospitalita
tem seruandam. nec episcopo aliquid persoluendum. nisi quantum potest. donec perueniat
ad piguiorem fortunam ar. extra de censi. Cum dilectus ¶ Exempti non
3 possunt construere ecclesias. siue oratoria. vel capellas in locis non ex
emptis. sine dyocesanorum licencia vide ij. Exemptus. §. vi. De ora
toriis autem priuatis vide ij. Oratorium ¶ Ecclesie quomodo non reuerti debent
ad seculare habitaculum. habetur. s. Consecracio ecclesie. §. fi.

¶ Quis tenetur ecclesiam cū indiget reparare R° ſm Hosti. Si 4
fabrica habet porcionē deputatā. de ista repari debet. x. q. iij. vmo
Et si non sufficit. tunc rector et alij beneficiati in ea ibi conferre de
bent ext̄. e. c. j. et. c. de his. xvi. q. j. Si monachus In quo ca=
su standū est disponi episcopi. et maioris partis capituli ext̄ De
his que fra. ma. parte ca. c. fi. In quibusdā etiā religionibus lay=
ci hoc faciunt suis expensis. et vbi consuetudo est tenetur. cū in ea
ꝑcipiant ecclesiastica sacramenta. et audiāt diuina. xvi. q. vij. Qui=
cūqꝫ et. c. hoc diximus et. c. filijs Et cōpellendi sūt talē ꝯsuetudinē
seruare ext̄ de symo. Ad apostolicā Si talis ꝯsuetudo non repitur
quarta ꝓuētuū. que quondā a sanctis p̄ribꝫ fabrice deputata est
ad hoc tenetur. ita ꝙ qui eam percipiunt soluant. non obstañ vlla
prescripcione siue ꝯsuetudine. ꝫ post repacionē redibit quarta ad
eos. qui eam ꝑcipere ꝯsueuerunt. sic intelligitur. xij. q. ij. De reddi
tibꝫ et vsqꝫ ad. c. Statuimus ¶ Quantum ecclesijs donari potest 6
R° donari potest in infinitum. absqꝫ alia insinuacione In. Auten.
de non alienandis et ꝑcipiendis rebus ecclesie. §. Si minus Nam
ceteris personis non licet donare aut recipere vltra q̄ngentos so=
lidos. nisi precedat certa insinuacio. et nisi in certis casibꝫ. C. de do
na. l. Siquis ꝓ redempcione ¶ Relictum ecclesie. vel ad alias pias 7
causas in testamento etiam minus solempni voluntate facto te=
net extra de tes. et vl. vo. Cum esses et. c. Relatum Nam in ta
li legato sufficiūt duo vel tres testes vt ibi dicit̄ ¶ Quicqd emp= 8
tum fuerit de pecunijs ecclesie. eius est. xij. q. iij. c. j. et. q. v. Fixi. ꝙ
a deo verum est. ꝙ si clericus habeat pecuniā de prebenda siue ec=
clesia sua. et inde emat predium. licet illam pecuniam potuisꝫ dare
alijs. intuitu pietatis non tamen potest dare p̄dium. via statim ac
quisitum fuit ecclesie siue fuerit emptum nomine ecclesie. siue no=
mine alieno ext̄ de pecu. cle. c. j. et. c. Inquirendum Et ꝓpter hoc
non potest clericus huiusmodi alienare illud Eodem modo. siq̄s de
pecunia ecclesie quam habuit furto. rapina. seu deposito. possesso=
nē sibi emat. qꝛ ecclesie fit vt dictū est ¶ Ecclesia ꝓ alienis debi
tis obligare non potest nec eius possessiones. et siquis obligauerit 9
est suspensus ab administracione temporaliū et spiritualiū extra
de solu. c. ij. Poterit tamē hec sentēcia ꝑ ep̄m relaxari. qꝛ papa
sibi hoc non retinuit ext̄ de sen. excō. Nuper Sed non debet hoc fa
cere nisi indempnitati ecclesie ꝯsulat̄ ar. ext̄. de verbo sig. Cū olī
¶ Quicūqꝫ de nouo in eccl'ijs. monasterijs. seu alijs pijs locis. vsur 10
pātes regaliā idest collectā q̄ fit Regis racōe vel Imperatoris. seu
tributū regi debitū ſm Jo. An. Similr vsurpantes custodiā. seu
gnardiā. titulū aduocacōis vel defēsionis. q̄ ꝓprie sūt noia patro=
natꝰ. ipsoꝝ locoꝝ vacāciū bona occupāt. et clerici. aut monachi

ipsoꝝ locoꝝ. qui hoc fieri procurant ipso facto incidũt in excõ-
municacionem Clerici etiã qui se non opponunt talibꝫ. michil debẽt
11 recipe de puẽtibꝫ ipsoꝝ locoꝝ. extẽ de elec. Generali li. vi. ¶ Cle-
ricꝰ q̃ ex collacione layci recipit vel tenet ecclesiam. si monitus nõ
renunciauerit. ab officio et bñficio suspendendꝰ est. et si otumax p
seueret deponendus Layceꝰ vo excõmunicandꝰ extẽ de Jure patro.
12 Preterea et. c. Relatũ ¶ Ecclesiarũ vacãciũ bona nõ debẽt ab alijs
occupari s̃. Bñficiũ. ij. §. j. Qualiter res ecclesie possunt alienari
vide s̃. Alienacio De ecclesia et eiꝰ emunitate vide plura j. Emu
nitas de puatis oratorijs habeẽ j. Oratoriũ et j. Emũitas eccl̃ie
§. vi. de eccl̃ia violata. à sacrãda vi. s̃. Cessacio. s̃. Cõsecrãcio sc̃do

1 ¶ Ecclesia Secundo scꝫ prochialis Collaciones de eccles
ijs parrochialibꝫ his qui non attigerunt. xxv. annũ
ipso facto non valent et teneẽ q̃ assumiẽ fieri sacerdoꝫ
infra annũ a tempore cõmissionis alias puatus est ea Jtẽ teneẽ p
sonaliter residẽ Jn hoc tñ epus ex causa dispensare pt̃ ad tempus
extẽ de elec. Licet Cano. li. vi. Et nota hic. q̃ licet tñ dẽ anno ẽn
fluerit q̃ talis non possit ad sacerdocium promoueri. non tamẽ va-
cat ipsa ecclesia. nec pt̃ offerri alteri nisi post annũ elapsũ. q̃ quidẽ
annus incipit tunc post q̃ possessionẽ illiꝰ pacificã habuit. vel p eũ
stetit q̃minus haberet. nec incurrit. si iusto impedimento detentus
ordinare nõ potuit Alioq̃n si sit puatꝰ. sic ipsa ecclesia ei restitui
nõ poterit Jtẽ nota. q̃ si recipit eã nõ intendens esse sacerdoꝫ. ꝫ
vt p annũ fructꝰ habeẽt. teneẽ ad restitucionẽ Similiter et ille q̃ otu-
lit ei quẽ nõ credebat promouendũ ad sacerdociũ teneẽ ipsã eccl̃iã
suare indemnem Dec omnia extẽ de elec. Cõmissa li. vi. Epi possunt
dispensare qꝫ q̃ obtinẽt prochiales ecclesias insistendo studio. nõ
teneanẽ promoueri j annũ. nisi ad subdyaconatũ. ad quẽ si nõ fue-
rint promoti puati sunt. vt in primo. §. de sacerdocio dictũ est Ad
sacerdociũ nõ tenebunẽ vsq̃ ad septemũ. et interim puideat eccle-
sie per vicariũ. et elapso septennio j. annũ debent fieri sacerdotes
2 Alioq̃n incurrãt dictã penã extẽ de elec. Cũ ex eo. l. vi. ¶ Si ad ec
clesiã prochialem psenteẽ qui non est in sacris. dũ tñ alias sit ydo
neus et possit j. tempus statutũ ordinari. admittendus est. extẽ de
institu. Si is. li. vi. Et tñ sm Jo. An. talis nõ psentatꝰ. nõ possit in
tali ecclesia institui extẽ de eta. et q̃li. Preterea. nisi dispẽsatiue vt ibi

1 ¶ Electio Primo cõmuniter quid sit Rõ Electio prout
hic sumitur est alicuius persone addignitatem voca-
cio vt tollitẽ extẽ de elec. Cũ in cunctis et. c. quia apter

¶ Ad quem pertinet electio R° de iure cōmuni spectat ad collē- 2
giū etiam si solū duo vel tres fuerint .extr̄. e. c. j. extr̄ de consue-
Cū dilect9 .lxiij. d. Adrian9 Sed si clerici non sūt in ecclesia. vt
collegiū. sed vt singulares psone. tūc superior ꝓuidebit per se. vel
ad p̄sentacionē patroni si quis sit. extr̄ de iurepatro. Pastoralis Et
electio q̄dem non solū pertinet ad collegiū. ꝫ plerūqꝫ de ꝯsuetudi
ne vel priuilegio alieni vocantur extr̄. e. Cumana Vn̄ et qui est
in quasi possessione iuris eligendi. eligē potest. etiā si postea pos-
sessionē āmittat extr̄ de Jurepatro. Cōsultacionibꝫ et. c. Cū ꝓpt̄
Et extra elec. Nuerelam Itē eligē pt̄ p̄latus et q̄libet clericus
in quem cōpromissū fuerit. vt habet̄ .j. Electio. ij. p totū ¶ Nuis 3
non potest eligē R°. excōmunicat9 maiori excōmunicacione nota
extr̄ de appel. Constitutus p̄mo sec9 in minori. extr̄ de cle. ex mis. c.
vl. Itē nec suspēsus extra de ꝯsuetu. Cū dilect9 Item nec inter-
dictos. extr̄ de elec. Cum inter. Itē nec ille qui scienter celebrauit
in loco interdicto. extr̄ de sen. ex. is. qui. li. vi. Itē nec illi quibus in
terdictū est eligere absqꝫ superioris licencia. extra. e. c. vlti. Item
nec illi qui in ea vacacione elegerunt sciēter indignū extr̄. e. Cū
in cunctis et. c. Innotuit in fi. Nā tales ipso iure sūt ea vice eligēdi
p̄tate priuati. et idē dicēdum. si peccauerunt in postulando extr̄. e.
Scriptum Et hoc est verum qn̄ facta nominacione. sequit̄ electio
vel postulacio. secus si non sequatur quia tunc nō ꝓpter hoc essēt
priuati extra. e. c. perpetuo li. vi. Item eligere non possūt q̄ pecca
uerūt in forma electionis. quia debent priuari Jure eligendi extr̄
e. Nua ꝓpter Itē nec illi qui neglexerunt vsqꝫ ad elapsū tempus
De quo vide .j. .§. ꝓximo Itē non possūt eligere pupilli. nec etiā
in locis regularibus. qui non sunt professi tacite vel expresse. sed
neqꝫ ꝯuersi extr̄ De elec. ex eo. li. vi. Item in Cathedralibꝫ colle
giatis secularibꝫ vel regularibꝫ ecclesijs vocem non habent. q̄ nō
sūt subdyaconi. nec in eligendo. nec in alijs factis capituli. etiam
si ab alijs libere concedatur vt de eta. et quali. v. hij in cle. ¶ In 4
fra quod tempus debet fieri electio R° in Cathedrali ecclesia vel
regulari. habent electores temp9 triū mensium. infra q̄d si iusto
impedimento cessante non elegerint. ad ꝓximū supiorem deuolui-
tur. extra. e. Ne ꝓ defectu Deinde debent electores presentare
electo electionem. et petere ꝯseusū eius. infra octo dies. postquā
cōmede possint Alioquin negligentes excluduntur a ꝓsecucione
processus. et et sūt suspēsi per tres annos ab omnibꝫ bn̄ficijs ipsi9
ecclesie extr̄. e. Cupientes .§. Ceterū. l. vi. Electus vero tenetur
ꝯsentire infra mensem a presentacione alias p̄uat9 est Jure elec-
cionis. nisi forte ea sit electi ꝯdicio. ꝓ nō possit ꝯsentire absqꝫ licen
cia supioris. q̄ casū tenet̄ elect9 vel electores petē licēciā. cum ea

celeritate quam superioris absencia vel presencia patitur·et si nō
adhibeatur·extunc ad electionem aliam ꝓcedant ¶Quilibet etiam
electus infra tres menses post assensum tenetur petere confirmacio-
nem alias irrita est est electio extē de elec· ¶Quam sit li·vi· ¶Nisi pe-
tenda sit confirmacio a papa·quia tunc electus tenetur infra men-
sem a noticia iter arripere ad curiā·et sic petere confirmacionem ac
negociū ꝓsequi vt in dicto·c· Cupientes ¶In aliis vero ecclesiis
debet ꝓuideri infra sex mēses·alias electio predicto modo ad ꝓxi-
mū superiorē deuoluit extē de ꝓben· ¶Nulla et hec habentē etiā s·Bo
nefaciū·j·§·j· ¶In quo loco debet fieri electio ℞o pē fieri in ec-
clesia·vel capitulo vel simili loco honesto·et maxime iuxta offi-
tudinē extē·e·in cauſ·sed tū ꝓcipue electiones episcopor solent
in ecclesiis fieri extē·e·q· sicut ¶Sed tū ex causa etiā extē ciuitatem
possit fieri·vt·xxiij·di· ¶In nomine dñi Et nō debet fieri ante sepul-
turā ꝓdecessoris extē·e·Bone memorie s·Cremanensi·tū si fieret
valerent ¶Omnes electores q̄ in ciuitate sūt debent ad electionē
vocari·verbo scripto vel offneto signo cāpane ¶Itē et q̄ sūt in oriis
Ciuitatis ar·ff·de ꝓcul·l·j· ¶Itē debent vocari oēs q̄ sūt in ꝓuin-
cia ꝓ literas·vel ꝓ nunciū extē·e·ti·corā ¶Hoc dico sm offetudinem
obſuandā·et si vocati ad cōpetētē sm̄ assignatū est eis a voca-
tibꝰ nō venīāt nō oportet eos vlteriꝰ expectari extē·e·Cū mē·c·Cū
nob ¶An electo⁹ absens possit ꝓstituē ꝓcuratorē ℞o si iusto impe
dimēto tenetē·pē vni vel pluribꝰ cōmittē vices suas·dū tū cuilibet
insolidū·et erit melior odicio occupātis·q· si ābo ocurrāt et prāt
admittī·nō admittent ambo·ſ is·quē capitulū vel maior ꝑs elege
rit·et si nō ocordēt·admittet iſte q̄ in cōmissiōe ꝓmo noiatꝰ est·et
si nullꝰ sit insolidū nō valet ¶Nē aut ꝓcuratorē vnū noiat ꝓ se·et
aliū noie eiꝰ q̄ cōmisit nichil agit nisi certa ꝑsona habuerit specia
le mādatū·qr tūc aliū noie suo poterit noiare ¶Porro si nullꝰ de co
legio vult esse procurator·nō pē absens nolēte capitko extraneū de
putare·nec eē pē ꝓ literas exꝑsse votū suū ¶Decoia extē de elec·Si
qs iusto li·vi· ¶Si aliqs electorꝫ otēptꝰ nec vocatꝰ fuerit ad elec
cionē ad eiꝰ peticionē cassāda est electio pē tū si vult eā ratā habē
extē·eo·q· sic ¶Vtrū electo⁹ possit renūciare voci sue ℞o q̄ sic ¶Nā
q̄libet pē renūciare iurī q̄ sibi cōpetit·vñ t q̄ postea sit ꝓ alias ipe
ñ poterit ipugnare ¶Si tū talis accedat electōe nōdū facta admittē
dꝰ est·eē in oibꝰ q̄ ēca ipsā restāt faciēda extē·e·ecclesiavra·j·℞o
¶Nō sūt forme elec·℞o tres ¶Nā à fit ꝓ scrutiniū·à fit ꝓ cōpmis-
sū·ꝓ à omunē inspiracionē·et q̄ dē ꝓdictas formas eligē attēptā-
uerit ea vice dē eligēdi pēate ꝓuari extē·e·qr ꝓpē ¶Nē ꝓcedit ꝑ
formam scrutinij·tūc dñt eligi tres scruta·q̄ in secreto exquirant
vota singlorꝫ·et ipsi q̄dē ꝓmo dñt seipsos de suis votis examinare

Deinde vota aliox secreto et figillatim ad hoc vt quis dicat libe
rius qđ sibi videt Vnde si examinacio votox publice fieret nō ser
uaretur forma nec electio valeret etiā si omnes ossentirent extra
eod. Ingeñ ¶ Per quem vota scribentur ꝛ̃ per tabellionem vel
ꝙ melius est vn⁹ descruto:ibꝰ videntibꝰ alijs conscribet et postea
publicabit et siquis electox vellet otradicere scripture nichil
om⁹ ei standū est ar exē de testi cogen ¶ Preterea §. fi ¶ Quid
si electores pauci sūt ꝛ̃ em Inno Si tantum sūt tres duo ex eis
scrutabuntur terciū et sic pcedent ad electionē Si vero sunt duo
vnus scrutabitur alium ꝙ si vnus tantum ille solus vocatis te
stibꝰ exprimet votum suū et eliget et publicabit ¶ In electiom
bus vota incerta et odicionata non valent et debent haberi pnon
adiectis puta ossencio in illum in quem talis ossentit vel si petrū nō
potero habere ossencio in iohannē et similia extra eodem In elec
ciombꝰ li vi ¶ Publicato scrutinio electores nequeunt varia
re voces § Facienda est collacio et electio celebranda ille tamen
qui non ossentit potest ossentire in eum qui alias eligendus est ali
as non potest ad alium accedi extra e Auditis §. 1. et c. Eccle
sia vestra §. pars vero ꝙ si ꝙ vim facti scrutinij nullus possit ele
gi potuerunt pcedē ad secundū et terciū scrutinium donec aliqs ele
gi possit ¶ Collacio pdicta que debet fieri post publicacionē scru
tinij triplex est scz numeri ad numerū zeli ad zelū meriti ad me
ritum vt exē e in Genesi Etamen vna pars eligencium fuerit
duplo et maior non potest ei oppoi extenuacio celi vel meriti exē
eod Si quando li vi ꝙ si omnes in vnum ꝺueniant nichilominꝰ fa
cienda est collacio non de numero sed de electoribus vtrum scili
cet aliquis sit otemptus vel aliquis affuerit cuius vox non cōpu
tanda est et hmōi et si hac collacione facta nullum occurrat du
bium ad electionem procedatur Alioquin discuciatur plene exē
e Cum terra Alij dicunt ꝙ vbi omnes in vnam pēsonā ꝺuenūt
valet electio etiam si collacio fit obmissa ¶ In numero eligenciū
non debet cōputari electus quia nullus potest seipm eligere extra
e Cumana Licet aliqñ hoc locum habeat quando pcedit ꝑ vi
am cōpromissi vt ff Electio ij §. iij ¶ Facta collacione debet
eligi is in quem maior et sanior pars capituli consenserit et maior
pars dicet mmoꝛi cum talis sit eligendus si placet vobis ipsi con
mumiter eligamus et si consenserit tūc is qui priorem vocē habet
in capitulo surgens dicet Ego pro me et toto capitulo eligo ta
lem rem et omnes acceptabūt ꝙ si mmoꝛ pars vel non omnes
consenserint dicet ego ꝑ me et talibꝰ vel illis qui mecum consen
ciunt eligo talem Hec ex decre e Quia ꝓpter exē e ¶ In omni
electione vel postulacione si dicat eligo postulādo siue postulādū

A 8

1 3 1

2 8

2 9

1 0

1 8

1 9

aut inpostulandum· vel postulo eligendo siue eligendum aut in eli
gendū nichil agitur Similiter nec sub hac forma eligo et postu-
lo prout melius potest de iure valere· nisi quando probabiliter du
bitaretur· vtrū q̄ sit postulandus vel eligendus quo casu sic postu
latus· vel electus· tenetur vnam tantum determinatam viam ac-
20 ceptare ext̄ de postu· perpetuo li· vi· ¶ Electio semper debet fie
ri per verba numeri singularis· siue fiat p scrutiniū· siue per cōp-
21 missū alias facta non valet ext̄· e· Sicut li· vi· ¶ Collige q̄ sunt
de substancia forme electionis per scrutiniū· primo quidā ꝙ elec-
tores ꝯgregentur Item ꝙ scrutatores assumantur Item ꝙ in
secreto vota exquirat̄ Item ꝙ vota ꝯscribantur Itē qd̄ scrip-
ta in cōmuni publicentur Item qd̄ fiat collacio Itē ꝯsequatur
electio de isto in quem maior et sanior pars capituli ꝯsenserit hec
22 omnia colligunt̄ ext̄· e· Nuia ꝓpter ¶ Quando potestas eligē-
di deuoluit̄ ad aliū R̄o in Cathedralibꝫ ecclesijs si infra tempꝰ scꝫ
triū menꝰ non eligant deuoluitur ad ꝓximū superiorē q̄ si infra ali
os tres mēses non elegerit deuoluitur ad aliū superiorē· et sic vsq̄
ad papam Si vero scienter eligant indignū et sic sint priuati iure
eligendi vel priuētur p sentenciam· quia nō seruant debitā formā
ad papam deuoluitur In inferioribꝫ aut̄ ecclesijs semper ad ꝓxi-
mū superiorem deuoluitur ext̄· e· Nuamq̄m li· vi· De hac mate
23 ria vide s̄· §· iij· et s̄· Beneficiū· j· §· j· ¶ Cassanda est electio illi
us qui requisitus anteq̄m esset electus consensit electioni de se fa-
ciende quia presumitur ambiciosus extra· e· Cum post petitam et
24 c· officij ¶ Cum maior pars capituli delinquid electio deuoluitur
ad pauciores vt nota extra de postu· c· ij· Item etiam deuoluit̄
ad vnum ꝓpter omniū aliorum delictum· lxv· di· Si forte extra· e
Bone· ꝙ si omnes delinquant deuoluitur ad superiorē siue ad pa-
25 pam· vt dictum est s̄· §· qui est hic ante proximum ¶ Electiones
clamdestine reprobantur extra eodem quia propter Et dicuntur
clamdestine que i carnis per occultam conuenticula fiunt· lxxix·
di· c· ij· et· c· Si transitus Similiter et ille quas electores inter
se secretas tenent cum celebrate debeant solempniter publicari
26 vt in dicto· c· Nuia propter ¶ Nuis potest eligi R̄o eligendꝰ
est doctior et sanctior cuius comparacione ceteri grex· dicantur
viij· q· j· Licet ergo et qui sit de legitimo matrimonio et eta-
tis legittime extra eodem Cum in cunctis Nam episcopus debꝫ
elegi triginta annorum completorum Inferiores vero prela-
ti et alij qui curam debent habere animarum requiritur quod
attigerint· xxv· annum Alias eligentes sunt illa vice eligendi
potestate p̄uati· vt dictum est s̄· §· xxij· qui incipit Nn̄ potestas

Subdyaconus quoqz potest in episcopum eligi ext̄ de eta. et q̄li.
A multis Item qui ad vnam dignitatē reputatur dignus si po-
stea eligitur ad aliam debet dignus reputari. lxxiiij. di. Gesta Fal
lt quandoqz quia licet tolleretur quandoqz quis in officio minori
non ꝓpter hoc in maiori tollerari debet indignus. xij. di. Nos ꝯsue-
tudinem Abbas quoqz exemptus potest bene eligi in episcopum
siue in abbatē eiusdem regule et habitus sed nō potest transire si-
ne licencia pape vel legati delatē si sit in ꝓuincia ext̄. e. Si abba
tem li. vi. Religiosus quoqz licet non expresse professus quando
etiā nouicius eligi potest ad episcopatum ext̄ e. Nullus li. De cle
ricis aliene dyoc. Vtrum eligi possint vide .j. postulacio .§. iij.
¶ Nuis eligi non potest R° excōmunicatus maiori ext̄ de postu. 21.
Constitutis. j. Item nec exconmunicatus minori quia si scienter
electus fuerit cassanda est electio ext̄ de cle. ex minis. Si celebrat
Item nec suspensus nec interdictus nec qui interdictum non ser-
uauit. ext̄ de postu. p̄la. c. j. et. c. Cum dilectus Item non debet
eligi persona cui aliquid obsistit de impedimentis circa ordinan-
dos de quibꝫ habet̄ .j. Ordinandus per totū Item nec is q̄ ꝓpt̄ vi-
ciū persone semel reꝓbatus fuit talis enim nec ibi nec alibi elegi
potest ext̄. e. Super eo Secus autem si cassata fuit electio ꝓpter
viciosū processū quia tunc non impeditur ꝓmocio eius. etiam in ea
dem ecclesia vt in dicto. c. Super eo et. c. Innotuit Item non po-
test eligi episcopus. scz qui iam est obligatꝰ alteri ecclesie. sed po
test postulari. scilicet a papa ext̄ de postu. p̄la. c. fi. Item in pre-
latum religiosorum nō potest eligi nisi expresse ꝓfessus alias nō
valet electio ext̄. e. Nullus li. vi. Nec etiam aliquis qui sit alte-
rius religionis vel habitus ext̄. e. Cum racōi in cle. Item nullꝰ po
test eligi religiosus. si transiuerit de ordine mēdicanciū ad non mē
dicantes vt habes .j. Religio. v. §. fi. ¶ Electus post consensū 28
ꝯiungitur spiritualiter ecclesie viduate ext̄ e. Cum inter ext̄ de
transla Inter corporalia. §. j. et. ij. Item electio gignit confir-
macionem ext̄. e. Nichil Confirmacio dat administracionem ext̄
e. Extransmissis De confirmacione vide s̄ Confirmacio electorū
¶ Si electus ante confirmacionem administret remouendus est 29
ext̄. e. Qualiter et. c. Auaricie li. vi. Nisi in sūmo pontifice q̄ eli-
gendo ꝯfirmatur di. xxiij. In nomine domini Vel nisi sic adminis-
tranti parcatur ext̄. e. Hosti. Vel nisi pertineat ad papam et sit
valde remotus a sede aplica qꝛ tales si sint in concordia electi. ad
ministrare. possūt etiā ante Ita tamen ꝙ nichil penitꝰ alienēt ex
tra eos nichil Nec pt̄ ei cōmitti administracio sub noīe yconoma
tus vel ꝓcuracionis et hmōi Nec in toto nec in ꝑte. nec in spūali
bus. nec in tꝑalibꝫ ꝙ si susceperint p̄uati sūt oī iure ipsius electōis

30 extr̄ eodem Auaricie li · vi · ¶ An religioso acquirat̄ ius electōis
extra ordinem suū R° nulli religioso p̄dicatorum minorꝝ heremi-
tarum · et quorumlibet mendicancium ex electione postulacōne seu
vocacione ad p̄laturā · extra suū ordinem in discordia facta Ius
aliquod acquiratur · nec ipse ꝯsentire potest etiam habita licēcia
extra e · Nuorundam li · vi · Et debet intelligi · in discordia · q̄ cēt ·
siue de iure siue de facto · vt · e · ti · Nuo circa in cle · Sed et alijs reli
giosis non acquiritur ius in electionibꝫ · nec ꝯsentire possunt si fue
rint electi a minori parte numero vt in dicto · c · Nuorundam Et
nota · ꝙ si religiosus electioni de se facte · ad p̄lacionem aliq̄m extr̄
monasteriū suū · vel ecclesiā non petita licencia et obtenta · consen
serit · ꝯsensus non valet · et electio ipsa iuribꝫ vacuatur Item nota
ꝙ prelati religiosorꝝ · irrequisitis ꝯuentibꝫ · possunt hmōi licēciam
dare extr̄ · e · Si religiosus li · vi · Non autem valeret licencia que
ꝯcederetur pro futura electione · quam fieri ꝯtingeret vt extr̄ · e ·
Cum concessa in cle · Nec aliquis Religiosus potest prefici in ali-
qua ecclesia que clero erat · et populo cristiano vt in cle · e · plerisq̄
31 ¶ Nuid si due electiones fiant R° ſm Hosti · Si simul et incontinenti fiunt · puta qꝛ in scrutinio diuisa sunt vota · et secunda fit in-
continenti post primā · tunc illa valet que melioribꝫ et maioribꝫ me
ritis adiuuatur extr̄ · e · Licet in fi · et · c · dudum Si vero electiones
fiant ex interuallo et prima fuit rite facta · illa valet ymo etiam
si prima annullanda sit secunda nichilominus cassari debet extr̄ · e ·
Bone memorie cre · nisi gracia fiat sicut quidam intelligunt extra
e · Bone memorie mag · Similiter etiam cassanda est secūda etiam
si prima nulla fuit ꝓpter causam nondum patentem extr̄ · e · Con
siderauimus et · c · Auditis Et si prima ex causa notoria nulla fuit
valebit secunda rite facta extr̄ de supplen · neg · p̄la · e · fi · et ex · e
32 Venerabilem · §· fi · ¶ Sunt casus in quibꝫ electores iterū possūt
eligere · vtputa · si electus non vult consentire · vel post consensum
renunciat iuri suo · vel moritur · vel ꝓpter occultum viciū eius irri-
tatur Et in hijs casibꝫ habent electores integrum tempus a dis-
sensu vel renunciacione · vel morte seu irritacione · ac si vocacio no
ua esset dummodo nichil egerint fraudulenter ex · e · ti · Si electio
33 li · vi · ¶ Duas electiones de se factas in vna ecclesia · nemo potest
34 prosequi Sed vnam tantū eligat extra · e · Vt quis li · vi · ¶ Nui-
cumqꝫ grauant clericos · vel alias personas ecclesiasticas · ad
quas spectat electio pro eo ꝙ rogati seu inducti eum pro quo
rogabantur seu inducebantur eligere noluerunt · vel consang-
uineos eorum aut ipsas ecclesias · seu loca beneficijs vel alijs bo-
nis spoliando · seu alias iniuste prosequendo excommunicati
sunt ipso facto extra eodem Sciant cuncti libro sexto

¶ Quid siquis aliquem ex odio elegit Rº tenetur ei ad omne dā- 37
num qd ei inde accidit di. lxxiiij. honoratus et. C. Si ꝓpter inimi-
cicias. l. vnica. li. x. ¶ ¶ Circa electiones monialiū nota. ꝙ nulla 36
debet ad electionē admitti nisi. xij. annū peregerit et professa fue-
rit tacite vel expresse nec in abbatissam vel priorissam vbi per pro-
rissā gubernantur elegi potest nisi post. xxx. annū et nisi fuerit ex-
presse professa Item nota ꝙ per scrutiniū procedit illa electio q̄
a duabus partibꝫ fuerit celebrata et non obstante appellacione
partis alterius premissa tamen diligenti examinacione Si alias in-
uenta fuerit canonica confirmetur et benedicenda benedicatur
Si autem nulla electionū esset a duabꝫ partibꝫ celebrata tūc nō
obstante ꝙ sit publicatum scrutiniū aut etiam ad electionē pro-
cessum possunt alie moniales anteq̄m ad actus extraneos diuer-
tant ad illam accedere que a maiori numero est electa Et si ꝑ hoc
perueniatur ad duas partes confirmetur vt dictum est prius Sꝫ
nichilominus contra eam sic confirmatam postquā fuerit in admi-
nistracione poterunt alie oꝓponere in modum denūciacionis vel ac-
cusacionis vt a dignitate remoueatur. ꝙ si ad illam que a maiore
parte electa est alie nolunt accedere vel non tot ꝙ descendant ad
duas partes tunc super obiectis q̄ faceret pars altera et sine alijs
que sūt inq̄renda plane et sine screpitu iudicij per superiorem inq̄-
ratur antequam confirmetur sed ipsa interim in spiritualibꝫ et tē-
poralibꝫ administret ita tamen ꝙ de rebus monasterij nichil alie-
net nec monialem recipiat Siqua vero a minori parte nominata
vel electa fuerit non valet nec potest ad eam predicto modo acce-
di Item nota ꝙ nūquam in electionibus monialiū debet fieri col-
lacio zeli ad zelum nec meriti ad meritum. sed solum numeri ad nu-
merū Si vero procedit̄ per formam cōpromissi si minor pars se op-
ponit electe. nichilominus confirmet̄ et benedicatur contradictio-
ne partis nō obstāte Si aut̄ maior ꝑs se oꝓponit differet̄ ꝯfirmacō
vel infirmacio donec de obiectis et alijs fuerit inq̄situ ꝫ interim ad-
ministrabit vt premittit̄ nisi ꝑs oꝓponenciū fuerit Duplo maior.
q̄ tūc non administrabit sed expectabit litis euentū Item nota
ꝙ si in hmōi ꝯtingit ad curiam appellare. debent cause exprimi se-
cūdū mod ꝯstitucionis vt circa ext̄. e. li. vi. Sed non debent ipse ire
q̄n pociꝰ ꝓcuratores ꝯstituere Item ꝙ hij q̄ euocant̄ ad dirigē-
das moniales in electōibus nisi abstineāt ab his ꝑ q̄ inter eas ori-
ri poss̄ circa hꝰ discordia vel nutriri excōmunicati sūt Hec omnia
ꝑdicta hn̄t locū ec̄ apud mulieres q̄ viuūt q̄si canonice excepto de
ꝓfessione q̄ tales nō ꝓfitent̄ hec omnia ext̄. e. Indēnitatibus li.
vi. De confirmacione electionis habes. s̄. Confirmacio electorū
per totū De electione pape. vide .j. papa. §. j.

1 Electio secundo scz per cōpromissū Eligendi potestas
potest alicui vel aliquibꝫ cōmitti ext̄. e. Cum in vete-
ri sed competencius cōmittit̄ in numero impari ext̄. e.
In cāis et. c. Cum dilectus et. c. Cū in iure Et vni cō-
mitti potest etiā non prelato ext̄ de renūc. post translacionē idest
R° nec requirit̄ ꝙ hij q̄bus cōmittitur sint de collegio ext̄. e. Cau
sam q̄ Sed tamen in hac cōmissione si vnus dissenciat nō seruatur
forma nec valet ext̄. e. Nuia ꝓpter et. c. Cum dilectus Nec enim
cogitur quis iuri suo rennuciare inuitus extra ꝙ metꝰ causa Ab
bas et. c. Ad audienciam Item nota ꝙ re integra talis potestas
2 reuocari potest ext̄. e. In causis ¶ Illi in quos potestas eligen-
di cōmittitur possūt de persona cuiuscumqꝫ loci ꝓuidere ar. lxiij.
di. Dilectus. c. Reatiua Tucius tamen et meliꝰ est ꝙ de ipsa ec-
3 clesia eligāt ext̄. e. ꝙ sicut et. xxiij. di. In nomine domini ¶ Nō
valet cōmissio sub hac forma vt quis quesitis votis in secreto illū
eligat in quem plures consenserint ext̄. e. Si cui li. vi. Sed bn̄ va
let si ei cōmittitur vt illum eligat in quem maior pars capituli cō
4 senserit ext̄. e. Cum expediat li. vi. ¶ An cōꝓmissarij possūt vnū
eligere de se R° si hoc habetur ex forma cōpromissi possunt alias
5 nō valet ext̄ de sorti. c. vl. et ext̄. e. Cumana ¶ Siue cōmissū sit vni
siue pluribꝫ electio fieri debet ꝑ verba numeri singularis alias non
6 valet ext̄. e. Sicut li. vi. ext̄ de sen. et re. iudi. Cū ab vno li. vi. ¶ Cō
promissarius si non eligat infra tempus electionis a iure statutū
ad superiorem potestas deuoluitur Si vero eligat indignum siue
scienter siue ignoranter potestas eligendi reuertitur ad electo-
res nisi scienter electionem factam ratam haberent et eodem mo
do reuertitur ad eos si ydoneum eligit et ille non consentit Porro
cōpromissarius quando eligit scienter indignū nō puniunt̄ cōꝓ-
mittentes nisi ratū habuerint Sed ipse suspensus est termino a
bn̄ficijs q̄ obtinet in illa ecclesia q̄ꝫ sic elegendo offendit. ꝫ hoc nō
habet locū si cōꝓmissarius sit eps̄ ext̄ de elec. Si cōꝓmissariꝰ li. vi.

1 Elemosina Primo cōmuniter secundum Tho. secun-
da secunde. q. xxxij. Nuedam elemosine sunt corpora
les. scilicet septem opera misericordia. videlicet pas-
cere esurientem. potare sicientem. vestire nudum. recolligere ho-
spitem. visitare infirmū. redimere captiuum. et sepelire mortuum
v̄ Visito poto cibo redimo tego colligo condo Sunt et alie elimo
sine septem spirituales. scilicet docere ignorantem. consulere du
bitanti. corrigere peccantem. consolari tristem. remittere offen-
denti. portare onerosos. pro omnibus orare v̄. Consule castiga

solare remitte fer ora In quo v̄ cū dicitur consule intelligit̄ cō-
sulere et docere Et quidem elemosine spirituales absolute loquen-
do meliores sūt quam corporales Primo quidem quia illud qd̄ ex
hibet̄ nobilius est scilicet donum spirituale quod p̄eminet tempo-
rali Secundo racione eius cui subuenitur quia spirit9 nobilior est
corpore Tercio quantum ad ipsos actus quibꝫ subuenitur qꝛ spiri
tuales actus nobiliores sunt corporalibus potest tamen continge
re qd̄ corporalis elemosina preferatur spirituali in aliquo parti-
culari casu puta si quis fame deficeret pocius esset pascendus q̄m
docendus ¶ Vtrum dare elemosinam sit in precepto R° ꝑ. Tho. 2
secunda secunde q. xxxij dicendum qd̄ sic obmittens enim hoc et̄
naliter punietur vt patet Math. xxv. Esuriui et nō dedistis mic-
hi man. Et hoc intelligendum est secundum qd̄ recta racio req̄-
rit secundum quam considerandum est aliquid ex parte dātis scꝫ
vt illud qd̄ in elemosinas erogandū est non sit ei necessarium sed
superfluum non solum respectu sui ipsius sed etiam respectu alio-
rum quoꝝ sibi cura incumbit quia prius oportet ꝙ vnusquisq̄ si-
bi et suis prouideat et de residuo pauperibꝫ subueniat Ex parte
quoq̄ recipientis requiritur qd̄ necessitatem habeat Alioquin
non esset racio quare ei elemosina daretur Sed cum non possit ab
aliquo vno omnibus necessitatem habentibꝫ subueniri non omnis
necessitas obligat ad preceptum sed solum cum is qui ad necessi
tatem patitur sustentari non potest tunc locum habet quod
Ambrosius dicit Pasce fame morientem si non paueris occidisti
Sic igitur dare elemosinam de superfluo est in precepto et simili
ter dare elemosinam ei qui est in extrema necessitate alias autem
elemosinam dare est in consilio sicut et de quolibet meliori bono
dantur consilia et dico ꝙ superflua de necessitate precepti sunt
eroganda quia licet sint istius quantum ad proprietatem ta-
men etiam aliorum sunt quantum ad vsum scilicet illorum qui ex
eis sustentari possunt Vnde dicit Basilius Si fateris ea tibi diui
nitus prouenisse an iniustus est deus inequaliter nobis res dis-
tribuens Cur tu habundas ille v̄o mendicat nisi vt tu bone dispē
sacionis merita ꝯsequaris Ille v̄o paciēcie brauijs decoret̄ Est fa
milia panis quem tu tenes est nudi tunica quam in conclaui con-
seruas est discalciati calcius qui penes te marcessit indigētis ar
gentum quod possides inhumatum quo circa tot iniuriaris quot
dare valeres Et hoc idem Amb. di. xlvij. c. Sicut hij Et quod p̄-
dictum est ꝙ non sit danti necessarium iudicandum est secundū
qd̄ probabiliter existimari potest nec oportet quod consideret om
nes casus qui possunt contingere in futurum sed debet iudicare su
perfluū et necessariū ꝑm ea que ꝓbabiliter et in pluribꝫ occurrūt

3 ¶ Vtrum elemosina dari debet de necessario R° ſm Tho. secun-
da secunde. q. xxxij. Necessariū dicitur dupliciter. vno modo sine q
aliquid esse non potest. et de tali necessario elemosina dari non de-
bet. puta si aliquis in articulo necessitatis constitutus. haberet so-
lum vnde posset sustentari. ipse et filij et etiam alij ad eum pertinē-
tes. De hoc enim elemosinam dare esset sibi vitam subtrahere. Sz
si forte talis casus immineret. vt subtrahēdo sibi dare alicui mag-
ne persone per quam ecclesia. vel res publica sustentaretur. certe
pro talis persone liberacione. seipsos et suos laudabiliter periculo
mortis exponeret. cum bonū cōmune sit ꝓprio p̄ferendū Alio mo-
do aliquid necessariū dicit̄. sine quo non potest conuenienter. vita
transire ſm statum vel condiciones ꝓprie persone vel aliarū qua-
rum cura ei incumbit De huiusmodi ergo elemosinam dare est bo-
num et non cadit sub p̄cepto sed sub consilio ¶ Nuibus pocius ele-
mosina danda sit R° ſm Tho. scda secunde. q. xxxij. sicut Augu.
dicit in primo li. de doctrina cristiana Illis qui nobis sunt magis
coniuncti magis ꝓuidere debemus quam eis qui quadam sorte no-
bis aduenīunt Est autem circa hoc discrecionis racio adhibenda
secundum differēciam coniunctionis vtilitatis et sanctitatis nam
multo sanctiori magis indigenciam pacienti et magis vtili ad cō-
mune bonum esset magis elemosina danda quam persone ꝓpinquo-
ri maxime si non sit multum cōiuncta cuius cura specialis nobis im-
mineat et si necessitatem magnam non paciatur et vide s. aduoca-
tus. §. penul. ¶ Vtrum in elemosina p̄ferendus sit pater infidel
fidelis extraneo R° ſm Ray. In exhibacione nutrimenti p̄ferēdus
est pater licet in dilectione preferēdus sit extraneus ar. xxx. di.
c. i. Preceptum enim domini est Exo. xxj. Honora patrem et ma-
trem Nullum nāqz beneficium est tantum sicut parentum ideo pa-
rentes in recōpensandis beneficijs sūt omnibus alijs preferendi ni-
si necessitas ex alia parte preponderet Vel aliqua alia odicio pu-
ta communis vtilitas ecclesie vel reipublice Vnde etiam in extre-
ma necessitate magis essent filij deserendi quam parētes concor.
Tho. secunda secunde. q. xxxj. ¶ Elemosina pauperibꝫ danda est
qui suis manibꝫ operari non possunt. lxxxij. di. c. j. Nam et secun-
dum leges qui laborare possunt et se immiscent elimosine redigun-
tur in seruitutē imperatoris. C. de mēdicantibꝫ validis. l. j. §. xi. Cū
autem aliquis indiget et ponitur distributor elemosinarum potest
etiam sibi accipere sicut alijs ministrat Tho. secūda secūde questio-
ne tricesimosecundo ¶ Vtrum hominibus malis elemosina danda
sit R° ſm Tho. in. iiij. di. quindecimo dicēdum ꝙ secundum Augu.
Si diligēdi sunt homines vt eorum non diligantur errores et quia
exhibacio bn̄ficij dilectōi correspōdet ideo pctori ad sustētacionē

nature debet elemosina dari si indigeat cum precipiat nobis be-
nefacere etiā inimicis sed ad fouendum eorum maliciam nō debemus
eis aliquid dare Vñ si ostaret ex eo q eis dat in peccatū abuterē
tur nō deberet eis dari nisi necessitas extrema exposceret ¶ Vtrū 8
elemosina danda sit abundanter R° ꝑ. Tho. scda scde. q. xxxij.
dicendū q abundancia elemosine potest osiderari. pmo ex parte
dantis scz cū aliquis dat qd est multū ꝑm ꝓporcionē ꝓprie faculta
tis et sic laudabile est abundanter dare Thob. iiij. Si multū tibi
fuerit abundanter tribue Vñ et dñs Lu. xxj. laudauit viduā que
ex eo q deerat illi victū totum quem habuit misit Obseruatis tñ
his que dicta sūt de elemosina facienda De necessarijs s̄. §. iij. Se
cundo osiderari potest ex parte eius cui dat et sic est abundās du-
pliciter. vno modo q suppleat sufficienter eius indigenciā et sic lau
dabile est abundanter tribuē Alio modo vt abundet ad superflui
tatem et sic non est laudabile sed melius est pluribus indigentibus
largiri In hoc etiā osiderandū est q quidā egentes delicacōibus
cibis et vestibus indigent q̄ alij vt Tho. ibidem subdit ¶ Quid si qs 9
furat ab vsurario vel alio vt elemosinā inde faciat R° ꝑm Ray. di
co furtū cōmitti Non enim facienda sūt mala vt eueniāt bona q̄-
cūqz. xiiij. q. v. Forte ideo restituere tenetur ¶ Vtrū de illicite ac-
quisitis elemosina possit fieri R° ꝑm Tho. scda scde. q. xxxij. Ali 10
quid potest esse illicite acquisitū tripliciter. vno modo qñ id quod
illicite acquirit debet ei a quo acquisitum est et hoc siue non tnsfe
rat dñm. vt in rapina vel furto siue etiam transferatur vt in vsu
ra et de talibus cū qs teneatur ad restitucionē non potest fieri ele-
mosina Alio modo est aliqd acqsitū illicite. q ille quidē q acqsi-
uit non potest licite retinere non tamen tenet ei a quo acquisiuit
qz contra iusticiā datū est et contra iusticiam fuit acceptū vt in
symonia vbi vterqz contra legē dei agit et ideo debet in pias cau
sas erogari et eadem racio in osimilibus in quibus dacio et accepcio
sūt otra legem Tercio modo est aliqd illicite acquisitū non quidē
quia ipsa acquisicio sit illicita sed quia illud ex quo acquiritur est
illicitū et in his qdē tnsfert dñm nec cōpetit repeticio sic patet
de eo q mulier acqrit p mētriciū et hoc ꝓprie vocat turpe lucrū
Talis em̄ mulier turpiter qdē agit et ot legem ꝫ in eo q accipit
nō iniuste agit nec contra legē facit vñ q accipit retinē pt et etiā
de eo pt elemosina fieri ꝫ non oblacio publica ad altare Et hanc
distinctionē cōprobat Augu. xiiij. q. v. Nō sane in fi. Et de ista
materia vide .j. Restitucio. j. §. añ penul. De acqsitis p ludū alee
vide .j. Ludus alee De materia etiā elemosine plura habes .j. Sa
tisfactio. §. v. et vltimo

1 Elemosina secundo quis potest facē eam ¶ Vtrū feli-
giosus possit facē elemosinā xp̃o ꝑm Ray · non · q̃ nichil habet · di · liij · Abbati et · xij · q · j · Non dicatis ext̄ de sta · mo · Cum ad monasteriū in fi · Si tamē monachus habet administracionem potest · et debet facere elemosinā ymo quicquid supest in pias causas erogandum est · xij · q · j · Nuda tua in fi · di · lxxxvi · Non satis vltra medium · nisi forsan talis esset ad ministracio de q̃ statutū esset q̃ quicquid supest refundat̄ ad monasterium · vel ad aliquē aliū vsū spiritualē · vt in quibusdam prioratibꝫ Itē si monachus videret aliquem indigere ad mortē debet dare · quia in hoc casu omnia communia sūt di · xlvij · Sicut hij Nec obstat si abbas ctradiceret · quia magis oportet obedire deo quam hominibꝫ concor · Tho · secunda secunde · q · xxxij · Inno · iiij · di · xv · Addens · q̃ circa extremā necessitatē possit monachus aliquid
3 modicū dare absente abbate subsue ratihabitacionis ¶ Nuid si monachus de voluntate abbatis vadit romā · vel est in studio nūquid potest facere elimosinā xp̃o ꝑm Ray · sic Nam eo ipso q̃ dedit ei licenciā eundi Vel standi · intelligitur ei accessisse licenciā faciendi ea que honesti scolares et peregrini facere consueuerūt · extra de offi · dele · ꝓterea · ff · de iure · om · iudi · l · ij · ff · de iudicijs Si longius Ita tamen q̃ moderate hoc faciat ff · ad maced · Item filius
4 · ℈ · Nuod dicit̄ ocor · Hosti · et Tho · in · iiij · di · xv · ¶ Sed nūqd vxor potest facere elimosinam sine licencia viri xp̃o ꝑm Ray · Si vxor habet res parafernales idest ꝑias ꝓter dotem · vbi huiusmodi paraffernalia de consuetudine locum habent · et vxoris sūt · pt̄ de illis etiā multo marito elemosinam facere · ¶ · de pactis condēdis quen · hac lege Itē si vxor est lucrosa · ita q̃ exhibita debita gubernacione · domus operibꝫ suis lucratur potest de hoc facere elemosinam · nec intelligo de ducendo expensas victus sui · quia vir tenetur ad omnia huiusmodi onera ꝓpter dotem · et etiā ꝓpter obsequium ab vxore exhibitum de rebus quoq; viri · vt de pane · vino et huiusmodi que de a ꝓpato more solēt ad dispensacionē vxoris pertinere · potest et debet facere elemosinam moderate tamen et ꝑm facultatem · viri et maiorem · vel minorem multitudinem et necessitatem pauperū · et debet sibi formare conscienciam q̃ non displiceat marito Licet aliquando prohibuerit quia aliquando prohibent vt temperent vxores · non a toto · sed ab excessu Potest etiā sibi formare conscienciam ex miseria pauperis cogitans · q̃ si maritus videret · placeret ei q̃ sibi fieret elemosina Si autem omnino conscienciā sibi dictat quod viro displiceat · deponat eā si potest · et si non potest deponere · non debet dare · hoc dico nisi videret eum indigentem ad mortem Et q̃ dico de rebus viri intelligas

etiam de rebꝰ dotalibꝰ Nam illarum dominū penes virū est. C. de
rei vendica dotis. l. Ancillam et. C. de iure dotum In rebꝰ cōcor.
Do. et Tho. scda scde. q. xxxij. et in. iiij. di. xv. Sed an vxor existēs
in scdo matrimonio possit ꝓuidere filijs quos habuit de primo vi-
de ij. Vxor. §. ij. ¶ Nunqd filiusfamilias potest facere elemosinā
Rx. sm Ray. Si habet peculiū castrense vel quasi potest Nam q̄n- 4
tum ad id paterfamilias censetur ff. ad macedonianū. l. De pecu-
lio vero profectio et aduenticio potest si credat patrē ꝑmissurum
alias nō. quia ꝓfecticium et quicqd ex eo acquirit̄ patris est Ad
uenticium vero est patris q̄ ad vsufructuū Insti. ꝑ quas ꝑsonas
nobis acquirūtur. §. j. Si tamē esset in scolis de licēcia patris vel
in ꝑegrinacione possꝫ. et de ꝓfecticio et aduenticio elemosinā dare
ar. ff. de iudi. Si longius et. ff. ad macedonianū Itē si filius. §. q̄
dicit̄ Quid aut̄ sit peculiū castrense vel aduenticiū et hmōi vide ij.
Peculiū ¶ Vtrū seruus vel ancilla possit elemosinā facē de rebꝰ do-
mini Rx sm Tho. in. iiij. di. xv. Serui ancille. et famuli. etiā q̄m- 6
uis sint liber ꝯdicionis non possūt elemosinas dare de rebꝰ domino
rū suoꝝ sine eoꝝ ꝯsensu nisi panes et hmōi q̄ non inferunt sensibi
le nocumentū si etiā ipse famulus sit dispensator rerū nō tñ ponit̄
dispensator quasi potestatem aliquam in re dominii habens sed
quasi contractans eam ad vtilitatem domini De precio autem
sui seruicij constat quod potest elemosinam dare

Emphitheosis quid sit Rx Emphitheosis grece est me- 1
lioracio latine Ab inicio enim per hunc contractum
viles q̄dam terre concedebantur quas recipiēs melio
rabat et melioraciones sue erant quod postea permissū est etiā de
fertilibꝰ et fructuosis et ꝯsistit in rebꝰ soli tm̄ quod etiā iuxta vul-
gare quorundam dicitur dacio ad liuellum ¶ Emphitheosis non 2
aliter contrahitur nisi scriptura interueniente. C. e. ti. l. j. Item
per consensum domini et emphitheote in hoc scilicet vt statim ali
quid dominus pro re accipit scilicet quod inter eos cōuenit̄ Item
vt decetero singulis annis conuentum canonem soluat vt In-
sti. locati. §. Adeo contrahitur aliquando ad tempus idest vsqꝫ
ad decem annos vel viginti in quo etiam succedit heres vsque ad
ipsum tempus Aliquando contrahitur imperpetuum et tunc
non aufertur emphiteote vel eius heredibus quamdiu soluerit
canonem idest pensionem ¶ Possessio ecclesie non potest de no- 3
uo dari in emphitheosim perpetuo extra de re. ec. non al. Nulli
Si tamen possessio prius erat emphitheotica et peruenit libere ad
ecclesiam bene poterit dari in emphitheosim alteri etiā perpetuo

2 ¶ Quid fit de natura huius ꝯtractus R° ſm Hoſti. de natura hu
ius ꝯtractus eſt vt ſi ꝯtrahentes aliquid pacti ſunt id obſeruetur
Et ſi nichil paciſcantur debet penſio ſolui niſi res ex toto perierit
Quidam etiā intelligunt ſi ſeptem partes perierint Alij intelligūt
ſi etiā medietas perierit ꝙ equius eſt ar. ff. de vſufructu Etiam
partis Item de natura huius ꝯtractus eſt vt liceat dño emphi-
teotam repellere ſi ꝑ terminū in ſciaribꝫ vel ꝑ biennū in eccleſia-
ſticis non ſoluerit penſionē. x. q. ij. Hoc ius v̄. Qui rē Nec tene
tur dñs cenſū reqrere qꝛ dies ſtatuta ꝓ dño interpellat. C. e. ti. l.
ij. §. Sinautem nichil Repellit autē ſm quoſdā ꝓpria auctoritate
ſm alios ꝙ verius eſt ꝑ iudicē Idem Inno. et hoc niſi celeriter ſa-
tiſfaciat ſm ꝙ dicit̄ extra de loca et. ꝯduc. ꝓpter niſi. Et dico ce
leriter ideſt anteq̄ paciatur ſe trahi ad iudicium Alij tamē aliter
exponunt illam celerem ſatiſfactionē Itē poteſt emphiteota ius
ſuū alteri vendere dño tamen prius reqſito et ꝓpoſito precio q̄n
tum reuera inuenire poteſt. dñs enim ſi cōparare velit cuilibet emp
tori p̄ferendus eſt Sed ſi licenciā det vendi poteſt quinetiam ſi ta-
ceat elapſis a denunciacione duobꝫ menſibꝫ vendi poteſt etiam ſi-
ne conſenſu domini dum tamen perſonis non prohibitis. vt ſūt p̄-
ſone potenciores vel alie que non ſūt ſoluendo ar. ff. Qui ſatis da-
re coguntur l. ij. Et illum q̄dem q̄ ſic venditur. tenetur dñs ſuſci-
pere Emphiteota vero ſi ſecus fecerit ius ſuum amittit de omnibꝫ
7 his nota ext̄ de loca. et conduc. potuit ¶ Vtrū emphiteota poſ
ſit ius ſuū donare ſine conſenſu domini R° ſm Hoſti. poteſt etiam
domino irreqſito. C. de fun. paſ. li. xi. inſti. locati. §. adeo Simili-
6 ter poteſt et pignori dare idem Inno. et Bern. ¶ Quid ſi emphi
teota ſoluit cenſum preſentibꝫ annis Licet ante ceſſauerit a ſolu-
cione ꝑ decem annos vel plures nunq̄t nunc poteſt expelli R° non
ſꝫ tutꝰ eſt. C. de appel. l. penul.

1 Empcio et vendicio ſm Tho. Cum pure fit ꝯdicio etiā
ſine ſcriptis de re. q̄ degustacōem nō exigit omne pe-
riculū ſpectat ad emptorē excepto caſu publicaciōis
et niſi pactū mora vel culpa ſeu calliditas interuenerit idē de emo
2 limento ¶ Quid ſi dolus dat cauſam ꝯtractui R° non tenebit vē-
dicio. vt ſ̄ ſup̄ dictū eſt Dolꝰ. §. ij. ¶ Vtrum liceat aliq̄d vende
re pluſq̄ valet R° ſm Tho. ſecunda ſcde. q. lxxvij. Dicendum
ꝙ carius vendere aut vilius emere rem q̄ valet eſt illicitū et in-
iuſtū niſi res q̄ venditur cedat in detrimentum venditoris q̄ mul-
tum re illa indiget Nam in tali caſu iuſtū preciū erit vt non ſolū
reſpiciat̄ ad rem q̄ vendit̄ ſed etiam ad dampnum quod venditor

incurrit ex vendicione et sic licite potest vendere plusq̃ valet ꝫ se
q̃muis non vendatur plusq̃ valeat ipsi venditori · ꝙ si emptor mul
tum iuuet ex re q̃m emit ꝫ venditor nõ dampnificatur carẽdo illa
re non debent eam supuendere q: vtilitas q̃ alteri accrescit nõ est
ex vendite sed ex condicione ementis Nullus aut̃ debet vendere al
teri ꝙ non est suũ ꝙ aut̃ lex humana hanc inequalitatẽ non totalit̃
ꝓhibet dicendum ꝙ lex humana multa ꝑmittit impunita Vñ in
hoc casu punit solũ quando est excessus magnus puta si aliquis sit
deceptus vltra dimidium iusti precij · tunc enim cogit ad restitu-
cionem Lex aut̃ diuina nichil impunitum relinquit Vnde secundũ
diuinam legem illicitum reputatur si in empcione et vendicacione
non sit obseruata equalitas iusticie · et tenetur ille qui plus habet
recompensare ei qui dampnificatus est si sit notabile dampnum ·
quod ideo dico · quia iustum preciũ rerũ quandoqꝫ non est pũctua
liter determinatum · sed magis in quadam estimacione consistit ·
ita ꝙ modica addicio vel minucio non videtur tollere equalitatẽ
iusticie De hac materia etiam notatur · x · q · ij · Hoc ius vbi di-
citur · ꝙ si in vendicacione plus offeratur quam res valeat · etiam
non debet recipere · sed tantum iustum precium · licet lex dicat · ꝙ
contrahentes se possunt inuicem decipere Nam etiam in suis con-
tractibus non debet dolum facere ext̃ de dona · Per tuas ¶ Vtrũ
negociando liceat aliquid carius vendere quam emptum sit Rº se
cundum Tho · secunda secunde questione · lxxvij · Nichil prohi-
bet lucrum ordinari ad aliquem finem necessarium vel honestum
et sic negocia licita reddentur sicut cum aliquis lucrum moderatũ
quod negociando querit ordinat ad dõmus sue sustẽtacionem vel
etiam ad subueniendum indigentibus · aut etiam cum aliquis ne-
gociacioni intendit ꝓpter publicam vtilitatem · ne si res necessa-
rie ad vitam patrie desint · et lucrum expectat · non quasi finem ꝫ
quasi stipendium sui laboris et sic potest quis carius vendere quam
emit Similiter etiam si ipse in aliquo rem meliorauit aut etiam q:
precium rei mutatum est · ꝑm diuersitatem loci vel temporis · vel
propter periculum cui se exposuit transferendo rem de loco ad lo
cum · vel eam fieri faciendo · potest carius vendere · dum tamẽ
moderate fiat vt Ray · adddit Et de hac materia habetur ·j·
Vsura · iij · §· ix · ¶ Vtrum vendicio reddatur iniusta propter de
fectum rei vendite · vel etiam propter latentem eius bonitatẽ Rº
secundũ Tho · v̄ · s̄ · Circa rem que venditur triplex defectus po-
test considerari Vnus quidem secundum speciem rei · vt puta si ven
datur auricalcum pro auro · aut vinum mixtum aqua quasi pu
rum Alius defectus est secundum quantitatem vt ponderis vel
mensure · vt si quis scienter vtatur deficiente pondere vel mensure

Tercius defectus est ex parte qualitatis. puta. si animal infirmū
vendatur quasi sanum In hijs ergo tribus casibus. siquis vendi-
tor scienter vendiderit fraudem cōmittit et illicita est vendicio. et
venditor ad restitucionem tenetur Si vero eo ignorante aliquis
predictorꝝ defectuum in re. vendita fuerit venditor quidem non
peccauit. tamen cum ad noticiam eius peruenerit tenetur recom
pensare dampnum emptori Ex his patet. ꝙ illicitū est vendere au
rum. vel argentum alchimicum ꝑ vero. quia non purū est adeo si
cut verum. nec habet omnimo easdem ꝓprietates. sicut ꝓprietatē
letificandi aut ꝙ valet contra certas infirmitates et hmōi Si au
tem per alchimiam fieret verum aurum non esset illicitum vendere
pro vero. quia nichil prohibet artem vti aliquibus causis natu-
ralibus ad producendum naturales et veros effectus sic vt dicit
Augustinus in libro de trinitate. de hijs que arte demonum fiāt
Et quod dictum est de venditore intelligendum est etiam ex par-
te emptoris. vt quando venditor crederet rem suam minus precio
sam esse quam sit vt puta. vendit aurum pro minori precio q: cre-
dit esse auricalcum aut animal sanum quod putat esse infirmum
Nam emptor si hoc cognoscit iniuste emit. et ad restitucionem te-
netur ¶ Vtrum venditor teneatur dicere viciū rei vendite Rº ꝑ.
Thomam v. s. Venditor qui rem viciosam vendendam exponit ex
hoc ipso dat emptori dampni vel periculi occasionem dampni qui
dem si propter huiusmodi vicium res sit minoris precij et ipse nic-
hil minuit de precio Periculi autem. puta. si propter huiusmodi
vicium. vsus rei reddatur impeditus vel noxius puta. si aliquis
vendit alicui equum claudicantem pro veloci vel domum ruinosā
pro firma. vel cibum corruptum vel venenosum pro bono Vnde
si huiusmodi vicia sint occulta. et venditor non detegat erit dolo
sa et illicita vendicio et tenetur venditor ad dampni restitucionē
Si vero vicium sit manifestum puta. cum equus sit monoculus.
vel cum vsus rei et si non competit vni. potest competere alteri.
et venditor propter huiusmodi vicium subtrahat de precio quā-
tum oportet. non tenetur ad manifestandum vicium rei. quia for
te propter huiusmodi viciū emptor vellet plus de precio sibi sub-
trahi quam esset subtrahendum Vnde venditor posset licite vi-
cium reticere ¶ Quid si aliquis portans merces ad vnum locum
cum sciat multos se sequi cum similibus quod si diceret non posset
suas adeo care vendere Respon. secundum Thomam vbi supra
Venditor qui vendit rem secundum precium quod inuenit non
videtur contra iusticiam facere si quod futurum est non dicit
si tamen diceret vel de precio subtraheret habundancioris esset
virtutis quamuis ad hoc non videatur teneri ex iusticie debito

¶ Quid de mercatoribꝰ qui inter se conueniūt vt certo precio ven- 8
dant vel ꝙ vnꝰ solus tales merces vendat Rº ſm Hosti. Pactū
illicitū est. et similiter si quis in ciuitāte impetret vt sibi soli vendē
liceat ꝙ si quis officiū hmōi exerceat. debet ſm leges bonis suis
expoliari et exilio ꝑpetuo damnari similiter et concedentes et ad-
mittentes debent puniri. C. de monopol l vna ¶ Quid de illis qui 9
nec emere nec vendere nouerūt nisi cū mendacijs iuramētis et per
iurijs Rº ſm Ray. quociens causa decipiendi ꝑiurant vel menci-
untur scienter peccant mortaliter et tenentur ad restitucionem Si
autem quis ignoranter dicit falsum credens dicere verū. vel eciā
si dicit scienter non intendens ꝓximo nocē. sed se indempnem ſua-
re. nec ꝓpē hoc amplius rem debito supuendit tale mendaciū po-
test dici veniale Si tñ uirat siue periurat peccat mortaliter. vide .j.
periuriū ¶ Quicquid emerit aliquis nomine suo eciā de pecunia 10
aliena emptori acquiritur non ei cuiꝰ fuit pecunia. C. de rei vendica-
cione Si ex ea Nisi in casibꝰ Nam quicquid emitur de pecunia ecclie
ipsius est vt dr sup Ecclesia. j. §. viij. Eodem modo si tutor vel ꝓ
curator de pecunia minoris emerit sibi ipsi prediū Nam minor ven
dicare poterit illud. ff. Quando ex officio tu. li. ij. Idem de milite
si de pecunia sua alius emit prediū. C. de rei vendicacione Si vt ꝓ
ponis Idem in marito ⁊ vxore. quia si alter eorꝫ aliquid emerit de
pecunia quā ei alter donauit poterit iste cuius fuerit pecunia illud
vtilr vendicare. ff. de donacione inter virū ⁊ vxorē. l. Vxor marito
¶ Vtrū liber homo vel ꝓprius filius vendi possit Rº ſm Hostiē. 11
non. nisi solū ꝙ pater potest vendē filiū necessitate famis vrgente
Ita tamen ꝙ si restituatur preciū emptori. siue a filio siue ab alio q̄-
cūqꝫ et qñcumqꝫ ipse filius in ingenuitatē perueniat. in nullo autē
alio casu licet patri vendere filiū. matri vero eciam in necessitate
famis non licet Ad materiam empcōis ⁊ vendicōis possūt pertinē
plura que habes .j. negociacio De hys que emūtur ad certū ter-
minū. et de hys qui vinū ⁊ pladū emūt vt carius vendant. et plā
hmōi. vide .j. Vsura. iij.

Emunitas ecclesie Emūitas est priuilegiū ecclesiastice
libertatis vel ꝑsonarū vel rerū ad eam pertinenciū. et 1
dicitur emunitas ab e qd est extra ⁊ munia. i. officia
quasi extra officia a quibꝰ sunt imunes. vt .j. patebit.
¶ Quam emunitatem habet ecclesia consecrata Rº scdm Ray. 2
Habet primo vt nullus inde per vim abstrahatur. nisi in casibꝰ q̄s
vide .j. Emunitas confugienciū. §. j. Item ea que in ecclesia posi-
ta sunt. nec per vim. nec per furtum sunt auferenda. alias sacri-
legium committitur. xvij. questione. iiij. Quisquis Item ꝙ nullus

mortuus intra ecclesiaz sepeliatur nisi episcopi aut abbates. aut
digni p̄sbiteri. aut etiam fideles laici. xiiij. q. ij. Nullus Et intelli
gunt quidam de illis laicis qui miracula faciunt. Alij intelligūt
de fideli in dignitate constituto sicut comite et rege. Item emuni
tatem habet ecclesia q̄ in choro non debent morari laici cum cle
ricis extra de vi. et ho. cle. c. j. de con. di. ij. Sacerdotum Item q̄
in seculare habitāculum de cetero non conuertatur extra de con.
di. j. Tigna et i. v. capl̄is sequētibꝫ extra de do. reli. c. Ad hec
Item q̄ non possit vendi ꝓpter aliquā necessitatem. Auten. de a
lienatione et emphiteosi. §. Et q̄m. Item q̄ in ea placita secula
ria non sunt facienda et maxime de causa sanguinis extra. e. c. j.
et. c. Ecclesia Nec fiant ibi perlamenta nec negociationes et pre
cipue nūdinaꝝ nec strepitꝰ iudicioꝝ seculariū Nā ꝓcessus iudicū
seculariū et sn̄tie i dictis locis late ipso iure nō valēt ext̄. c. Decz
domū li. vi. Itē q̄ nō fiāt ibi ludi theatr̄les cū laruis et similibꝫ in
honestis ext̄ vi. et ho. Cū decorez Secꝰ vero de honestis et deuotis
repn̄tatiōibꝫ vt rep̄sētare p̄sepe dn̄i herodē magos vl̄ huiusmōi
q̄ potiꝰ iducūt ad deuocōez quā vanitatē et q̄ talia possūt fieri ē
ar. d̄ cō. di. ij. Semel 2 di. iiij. Nuēis c̄ca fi. Nā 2 qd̄libꝫ festū 2 sig
3 num p̄teritaꝝ reꝝ lxxv di. Nd̄ die. ¶ Vtꝝ ecc̄ie nō consecrate
habeāt p̄dictas emunitates R°. s̄m Ray. Hn̄t ext̄. e. Ecc̄ie Hoc
aūt itelligēdū ē si auctoritate episcoporum suorum sint edificate
ar. extra. De reli. do. Ad hec et vbi ep̄us posuit lapidem pri
mum et edificate sunt vt consecrentur. concor. Host. et Inno.
4 ¶ Vtrum cimiteria habeant emunitatem R°. s̄m Ray et Ho. ha
7 bent eandem quam ecclesia ut dictum ē s̄. Cimiteriū. §. j. ¶ Vtꝝ
ecclesia interdicta priuilegium emunitatis ratineat. R°. s̄m Ho
sti. et Gof. dicendū q̄ sic. hec enim reuerentia deo debetur. qui nō
delinquit nec etiam ecclesia sua. Ideoq̄ non p̄didit priuilegium
6 qui culpam non committit. ¶ Vtrum priuata oratoria domorum
habeant priuilegium emunitatis. R°. s̄m Ho. et gof. nō. Ho
1 die nāq̄ est oratorium. cras poterit esse camara ¶ Nue est emu
nitas personaꝝ ecclesie R°. s̄m Rai. non debent fatigari āgarijs
et perangarijs in s̄uitūtibꝫ personaꝝ et rerum. C. De epi. et cle.
Omnes presbiteros. xij. q. ij. Ecclesiarum In necessitate tamen.
vt si ciuitas esset obsessa non debet pati ecclesia suos rusticos de
8 fēdi aliquo priuilegio a custodia et huiusmōi. imo debet eos ad
hoc cōpellere extra. e. p̄uenit. ¶ Quam emunitatē habet ecclesia
circa res t̄pales. R̄ndetur primo quidē q̄ ecc̄ijs donari potest in i
finitū vt dictū est s̄ ecclesia. j. §. vij. Item q̄ relictū ecc̄ijs etiam
minus solenniter valet vt. s̄. Ecclesia. j. §. vi. Itē q̄ i ecc̄ias trās
fert̄ dominiū rei solo pacto. cū in alijs p̄sonis nec̄ria sit t̄dicō. C.

De sacrosanctis ecclesijs vt inter diuinū. Itē q̄ quicq̄d ē mp̄tū
fuerit de pecunijs ecclesie. ad eam debet reuerti vt. s. ecclesia. i.
§. viij. Itē q̄ nō valz alienatio reiecclesiastice nisi in casibus q̄s
habes. s. Alienatio. §. i. ¶ Temporales dñi qui subditis interdi-
cunt ne p̄latis seu p̄sonis ecclesiasticis quicquā vēdant vl' emāt
ab eis. vel ip̄is bladū molāt. coquant panem. vel alia huiusmōi
obsequia exhibere p̄sumāt. eo ipso excommunicati sunt. ext̄. e.
Eos qui li. vi. ¶ Nue est emunitas p̄diorum ecclesiasticorū R°. 10
s̄m Rai. non debēt grauari sordidis muneribꝫ vt calcis coquēde.
arene fodiende. cloace purgāde. ⁊ hijs similibus q̄ vilia sūt. xvi.
q. i. §. Nouarū. Ad honesta vero munera sicut sunt ordinaria tri
buta. tenent̄ etiā p̄dia ecclesiarū. xxiij. q. vlti. tributū. Fallit tn̄
in domibus. atrijs et ortis iuxta ecclesiam positis. et in manso de
quo ecclesia dodata ē De quibus nullū debz dari tributū de alijs
sic nisi exp̄sse fuerit remissū ab eo qui potuit. Nam res ad eccles
iam transiuit cum onere suo. xxiij. q. vlti. Scd̄m canonicā de cen. ⁊
exac. sanxitū. xvi. q. j. Si q̄s laicus. Si vero sūt extraordinaria
et de nouo sunt inducta. nō tenent̄. xvi. q. j. placet. Similit̄ nec
ad ea q̄ subito iniunguntur. Nisi respiciant ad pias causas. Vt
q: princeps mouet exercitū ꝯtra saracenos. vel cōtra hereticos.
vel quia petitur ad constructionē pontiū aut aliā similē causam
In talibꝫ em̄ si necessitas exposcat. Debēt dñi seculares nō pro-
pria auctoritate accipere sed humiliter ab episcopo et clericis po
stularē. et illi. visa necessitate. poterint ꝯferre ext̄. e. Non min⁹.
Et ext̄. De cen. et exac. Cum apl's. Sed hodie nichil conferre
debēt in auxiliū principū nisi ꝯsulto pape ext̄. e. Adūsus ¶ Vtrū 1
laici possūt hospitium exigere ab ecclesia. R°. s̄m No. Hospicium
exigere violent̄. et tanquā ex debito non possūt. ext̄. e. c. j. xlij.
di. Nuiescamus. Caritatiuum autem denegandū non est. Dicit
tn̄ Inno. q̄ si aliquis ibi in recognitionē beneficōrū suorū reser-
uasset sibi hospicium in aliqua ecclesia illud debet̄ ei xviij. q. vlti.
Eleutherius Sed tamē nō licet tali domos ecclesie violenter irrū
pere ratione alicuius Juris sibi debiti. alias sacrilegiū commit-
tit. xij. q. ij. Nulli. Et eadē ratione non potest tollere in necessa-
ria. hospicium violenter ingrediendo ¶ Nuid si possessio aliq̄ si- 12
ue domus tenebatur alicui albergum facere. ⁊ ipsa p̄uenit postea
ad ecclesiam. R°. s̄m Host. Ecclesia tenebitur aut rei seruicium
exhibere. aut ipsam possessionē vendere. Idem Inno. ¶ Nue pē 13
na violantium ecclesiasticam emunitatē R°. s̄m Gof. Nui aliq̄
modo ecclesias violant. seu p̄sōnas. vel ab ipsis rapiūt violenter
seu vsurpāt bona ipsarū sacrilegiū committunt. excommunican-
di sunt. xvij. q. iiij. Nullus et. c. si quis deinceps. In certis etiā

casibus excomunicati sunt ipso iure. vt incendiarius et effractor ec-
clesie xi. q. iij. Canonica. xvij. q. iiij. Omnes ecclesie de sen. ex.
Conquesti. Violator quoque ecclesiastice emunitatis non solum pena
spirituali vt dictum est punitur sed etiam pena pecuniaria quandoque
8 maiori quandoque minori xvij. q. iiij. Nuls qs. et ca. Si quis ꝯtumax
Hec arbitrio iudicis sunt relinquenda et debet dari psone vel loco
cui facta est iniuria. vel cuius emunitas violata est extra De sen.
ex. Parrochianos et. c. se. extra De simo. De hoc autem xvij. q.
. iiij. Si quis in atrio De pena eorum qui de nouo submittunt sibi
guardiam vacancium ecclesiarum vide s̄ Ecclesia. j. §. antepenult.
v Nd ecclesiastice psone non tenentur ad tallias etiam racione suarum
possessionum vide. j. Talia. §. fi.

9

Emunitas cōfugienciū ad ecclesiā. Nullus ad ecclesiā
cōfugiēs inde per vim abstrahi debet preter in casi-
bus istis puta si ille qui confugit ad eam sit publicus
latro scz qui stratas publicas insidijs et aggressuris
obsidet. et similiter si sit nocturnus depplator agrorum scz qui de
nocte agros depopulatur id deuastat vel cōburit tales enim impu
ne possunt extrahi xvij. q. iiij. Sicut extra. e. Inter alia Item si qs
in ipsa ecclesia cōmiserit maleficiū sperās se ab ecclesia defendi.
ꝙ semp p̄sumitur nisi contrariū ꝓbetur non debet p ecclesiam de
fendi extra. e. ti. Immunitatē Item si cofugiens sit seruus q̄ si pre
stita a domino cautione de impunitate. nō velit de ecclesia exire.
inuitus cōpellitur et redditur domino xvij. q. iiij. Idem cōstitui-
2 mus et extra. e. Inter alia. ¶ Quid si qs cōmisit maleficiū i vna
ecclesia nunquid defētur cōfugiendo in aliam Rō. Fm Wil. nō qa
cum vna sit ecclesia in toto orbe Iuxta illud Canti. i. vna est co-
lumba mea licet sint multe particulares ecclesie qui iniuriam fa-
cit vni facit et cibꝰ licet forte de cōsuetudine apud aliqs alit ob-
3 seruetur ¶ Nūo debēt defendi malefactor qui ad ecclesiam con-
fugerit Rō. quantumcunque graue delictum commiserit preter ea
que in duobus. §. proximis dicta sunt debent ei rectores ecclesia-
rum saluare vitam et menbra et poterunt eum petenti concedere
recepta super illius impunitate ydonea cautione vel iuratoria tan
tum xvij. q. iiij. Idem constituimus vel etiam fideiussoria et pena
li. si timeatur ꝙ ille qui petit non bene seruet iuramentum ar. ex-
tra. De resti. spo. Ex transmissa et. c. Literas. §. fi. Super eo autē
ꝙ inique fecit alias legitime puniendus est extra. e. Inter alia
. §. Si liber. Porro talis quamdiu est in ecclesia non solum. non
est extrahendus. sed nec molestādus nec vestes. nec victualia de
neganda. C. de hijs que ad ecclesiam cōfugiunt. l. presenti. §. j.

Nuod si quis ꝯtrariū fecerit sciat se maiestatis crimine irretitum
et sic vltimo supplicio puniendum Hāc aūt libertatē habet cōfu-
giens ad eccīam · etiā extra eā infra passus trigintā · xvij · q ·
· iiij · Nuisq̄s et · c · Diffiniuit vt ad requisita nature debitis ex-
eat locis ita tamē ꝙ non accedat ad alias domos vt in dicto · c ·
Diffiniuit · Hoc vero priuilegiū ꝺ trigitā passibꝫ ñ habent capel
le que sunt infra ambitū muroꝝ i castris ut in dicto · c · Nuisquis
¶ Nuid si iudeus · paganꝰ vel excommunicatus ꝯfugiat ad eccle
siam nūquid defendet̄ R° · ꝟm Wil · De iudeo et pagano satis cre
do ꝙ sic · concor · In · Bern̄ per legē · C · de hijs q̄ ad ec · ꝯfu · l · i ·
De excōmunicato aūt quidā dubitāt cū sit extra ecclesiam nume-
ro et merito Et subdit ipe Wil · Ego credo · ꝙ idem debet esse iu
diciū de vtrisq̄ puto tñ cōsuetudinē de hoc approbatā esse tenen-
dam · ¶ An defendatur cōfugiens ad palaciū epi · R° · eodē modo
defenditur sicut cōfugiens ad ecclesiā · xvij · q · iiij · Idem cōstitui
mus · quod intelligūt quidā qñ placitū episcopi est cōiunctū ec-
clesie · sed tamen p̄dictum capitulū non distinguit · sed absolute
loquitur de domo episcopi Hoc solū tenet Ho · ¶ Nuid si q̄s con-
fugiens ad ecclesiam obuiauerit sacerdoti portanti corpus cristi ·
et ei adhereat · nūquid defendet̄ R° · ꝟm Hosti · ꝙ sic quāuis nō
sit ep̄ssum in iure · tamē qnilibet catholicus hꝰ fouere debet Nam
et mulier q̄ tetigit fimbriam vestamēti cristi salua facta est · Ma-
thei · ix · Sed et ꝟm leges statuta p̄fecti saluat hominem · si ad eā
cōfugerit ¶ Nuis ꝓuidebit ꝺ ēxpensis eis q̄ ad ecclesiā cōfugiūt
R° · ecclesia ꝓuidebit · C · de hijs qui ad ec · cōfu · l · p̄nti in fi · sic
et rector carceris ꝓuidebit captiuis · C · de episcopali audiēcia · l ·
Judices · Hec notat̄ · xvij · q · iiij · Diffiniuit ¶ An imminente p-
secucione hostili homines possūt se cum famulis et rebus in eccle-
sia recipe · R° · ecclesie cum omnibꝫ ornamētis suis debēt teneri mū
de nec debent ibi cōuiuia fieri vel hoīes iacere · aut sua supplectilia
mittere nisi ꝓpter hostiles icursus aut incēdia repētina seu alias
necessitates vrgētes · sic tñ vt necessitate cessāte res in loca pri-
stina reportētur extra De custo · euka · Reliq̄e · di · xlij · c · penl̄t · ⁊
vlti · ¶ An i ecclesia possūt fieri ꝓpugnacula · et inde pugnare cō-
tra hostes · R° · ꝟm Hosti · et Ray · non debet ecclesia incastellari ·
vel muniri ita ꝙ inde fiat guerra vel recipiantur q̄ guerrā faci-
unt precipue p̄dones · alias ꝓpter metū paganoꝝ hereticoꝝ pi-
ratorum · seu p̄donū p̄t muniri et possūt ibi habere refugiū nō so-
lū clerici sed etiā laici et defēdere ecclesiā et que in ea sūt ar · ext̄ ·
De custo · euka · Reliquie · xiiij · q · vi · Si res et · c · Hi qui · Ita tñ
ꝙ cessāte necitate in castellatio cesset et fac̄ ad hꝰ · s̄ · Bellū · iij · § · fi ·

1 Enormia Que sunt enormia Rndet sm canones Enor
mia dicuntur dupliciter. Vno modo illa que ad normā
plene penitētie reduci non possūt qui semp remaneat
aliqd de pena Nam et impediūt ordinis execucōnem
et beneficij retentionē talia em̄ sunt tria. scz Homicidiū. ho. di.
miror. j. q. vij. Nuis qs hominē de cō. di. i. c. j. Item heresis i q
post vulnus sanatū remanet cicatrix. j. q. j. Vētum Item simo
nia in ordine extra De accu. Inqsitionis de hijs etiam vide. s.
Crimen. §. ij. Secundo dicūtur enormia quia dispēsationem nō re
cipiūt vt simonia in beneficio. j. q. j. Erga et. q. vlti. patet hō eti
am mō enormia dicuntur oia illa delicta que inducūt infamiam
2 ciuilē. iij. q. vij. §. Porro et. ij. q. iij. licet. §. hinc colligit. ¶ Enor
mis iniuria in clericū dicitur qn̄ ad mutilationē menbri seu effu
sionē sanguinis. scz p vulnus illatā pcessum fuerit aut si in epi
scopū. vel abbatē propriū manus violenta iniecta sit ext̄ De sē.
ex. Cum illoꝝ Aut etiā dicit̄ enormis arbitrio boni viri 2 ex cir
cūstācijs locoꝝ et cēpoꝝ ac pfonarum vt insti. d Iniur̄. perso. §.
Atrox.

1 Episcopus Vtꝝ epoꝝ stat9 sit pfectior q̄ religioso
rū Rº. sm Tho. scda scde. q. j. lxxxiiij. In omi ge
nere agēs semp p̄stātius ē paciēte. In genere autē
pfectōis epi sm Dionisiū se habēt vt pfectōres Re
ligiosi aūt vt pfecti quoꝝ vnū ptinet ad actionē alteꝝ vero ad
passionē Vn̄ manifestuz est q̄ status pfectōis potiꝰ ē i epis quā
in religiosis Si aūt status epoꝝ p̄functorie agatur nichil ē mise
rius aut piculosius ut j. negociacō. §. iij. in fi. ¶ Sed vtꝝ liceat
2 episcopatū appetere Rº. sm Tho. scda stde. q. c. lxxxv. Sicut dic
Aug9. xix. de ciuitate dei. locus supior et si administretur vt decet
tamen indecenter appetitur Cōtingit em̄ ipm appetere ꝓpter alti
titudinē g̃dus ad q̄ seqtur reuerētia honor et sufficiētia tpaliū
et hō modo appetere illicitū est. et ptinet ad cupiditatē et ambitio
nem Sed appetere ꝓximis ꝓdesse p se laudabile est tn̄ p̄sumptuo
sum videtur esse q̄ aliquis p̄esse appetat ad hō ut subditis prosit
potest tamen absq; presumptione quilibet appetere talia opera
facere si eum contingeret i tāli officio esse. Hec Tho. Nūalia au
tem episcoporum opera debeant esse. Et que quis appetere debe
at satis ostendit Gregorius in pastorali multa de hijs tractans
Sed in quodam generali dicit ibi sic. Si rector cogitatiōe mundus
actiōe p̄cipu9. discretus i silētio vtilis i vbo singlaris p opassiones

Sociꝰ ꝑuncti⁹ cõtemplatiõe suspensus interiõꝝ curã exteriõ
rum occupacõne nõ minuẽs exteriorꝝ puidẽtiã interiorꝝ solicitu-
dine nõ relinquẽs ¶ Vtꝝ episcopalis dignitas liberet a condi-
cõne seruili vel a scriptícia Rñdeꝫ ab vtraq; liberat etiã dignitas
sacerdotalis di· liiij· Si seruus sciente Et ꝑm canones etiã a curia-
li di· liiij· Ex antiquis et quãtũ ad hoc nõ tenet illud·c· Si seruꝰ sci-
ente Verũtamẽ nec seruus nec ascripticius· nec etiã curialis or-
dinari debet nisi ꝑm distinctiõnẽ quã habes·j·Seruus·ij·ꝑ totum
¶ Inter episcopũ et ꝑsbiterũ quãtũ ad appellacõnem· qñq; non
fuit differentia qꝛ et illi et isti quãdoq; dicebanꝫ epi et ꝑsbiteri·
tñ semp fuit differentia realis· Vnde et in primitiua ecclesia so
li apostoli confirmabant Act· viij· Erant et olim q̃dam plati qui di
cebanꝫ coepi· de quibus ptrãseũdum est· qꝛ amoti fuẽ· lxviij· di·
·ꝯ· Di vero· et· c· se· ¶ Episcopus dispẽsare ꝑt in omni crimine
nisi exꝑsse sibi phibeatur a Jure di·82·presbiꝫ· De pẽ· di·vi·c·
·l· in fi· exꝫ de sen· ex· Nup circa fi· Ad idem· ff· ex quibꝰ causis
ma· l· necnõ·ꝯ·Nõ eis· Et hꝫ est omnium doctoꝝ sẽtentia secũduꝫ
Bericũ· et notanꝫ Jo· di· Si quis presbiꝫ et vide·s· Dispensacõ·ꝯ·vi
ꝑ totum· ¶ Epus nõ potest restituere Spolitũ· siue degradatũ· ꝯ
tñ papa di· Jo· c·j·et·ij· Nam nec preses puncie potest illũ resti
tuere quẽ dãnauit· ff· de questi· l·j· in fi· · ¶ Epi et superiores nul
lam sentẽtiam suspensionis vel mẽdicti incurrũt ipo iure nisi ꝺ eis
expresse dicatꝫ· exꝫ de sen· ex· Nuũa piculosum li· vi· ¶ Episcopꝰ
tota sua dyocesis Jurisdictionẽ habet ordinariam· Vñ ꝑt et per
se· et ꝑ aliũ in qlibet loco nõ exempto ꝑ tribunali sedere· cãs au-
dire· psonas ecclesiasticas cũ oportuerit capere carceri deputare·
et cetera officia libere exercere extra de offi· oꝛ· Cũ epus li· vi· ꝯ
quo possit in aliena dyocesi hꝫ facẽ vide s· Absolutio· i·ꝯ· vi· ¶ Epi
scopus qui in aliq; loco habet iurisdictionẽ tẽporalem qualiter ex
equitur Rꝺ· ꝑm Ray· Debet instituere iudicẽ secularẽ qui causas
audiat· et ꝑcipue sãguinis cui potest et debet ꝑcipere· ꝙ vnicui-
que iustitiã faciat· ꝙ si iudex interroget eũ in speciali· quid agẽdũ
sit de tali scꝫ qui penã sanguinis meretur ꝑt rñdere· Consule iu-
risperitos et caueat ne ꝓpter suã respõsionem directam vel indi-
rectam Judex intelligat qd debeat cũ sanguine punire· de hoc casu
etiam habes·j· homicidium· iiij·ꝯ·iij· ij·ꝯ·j· Et homicidiũ Sed bene
ꝑt delegare alicui etiã specialiter sup aliq; maleficõ vt homicidio
Et huiusmõi in iurisdictõne sua omissio vt inquisita veritate iu-
sticiam faciat exequatur nec ꝓpter secutam penam fiet irregula
ris exꝫ ne cle· vel mo· se· ne· Episcopꝰ li· vi· ¶ Episcopi debẽt ha
bere yconomos scilicet qui presint rebus episcopi Et vice domi-
nos scilicet qui presint rebus episcopi· et tales non debent esse

laici sed probati clerici ē iusdem ecclesie lxxxix di. Volum⁹ et. c.
Nuia in quibusdam et. c. Judicatū Et q̄ epi possunt q̄nq̄ a sub-
11 ditis moderatū auxiliū exigere vide. s̄. Dominus. §. ij. ¶ Vtrū epi
scopus possit iudicare immediate d̄ subditis preletorū qui sub eo
sunt nisi gradatim ad eū deferatur R°. s̄m Ho. Licet sup hoc a
diuersis diuersa notata sint dico cosuetudinē cuiusibz ecclesie ob
12 seruandā que iurisdictionem tribuit Idē Goff. ¶ Cpi singuli in
suis dyocesis etiam sine cōsilio metropolitani possūt plurima pro
vt Ray. ponit putā consēcrare virgines Similiter 2 ecclesias or
dinare clericos erigere altaria in ecclesia cōsecrata. Nam et i nō
consecrata Sacerdos potest hoc vt. s̄. Altare. §. fi. Item crisma
conficere baptisatos cōfirmare recōciliare solenniter penitētiam
literas formatas siue cōmēdaticias clericis dare. Hec omnia lxviij.
di. Nuāuis de consc. di. j. Nullus presbiter lxxi. di. extraneo. Itē
possūt inter subditos iudicare vt sup̄. §. proximo Itē anathemati
sare cū solennitate de qua habetur xi. q. iij. Debēt. Item diuide-
re vnā ecclesiā in duas et duas vnire vnā subicere alteri et no-
uas ecclesias erigere et h̄ quidem ex causa possūt facere Non a-
liter ac nichilominus requisito cōsensu illorū quorū inter est. et q̄
forsan ex h̄ ledi possent etiā quandoq̄ eorū consensu nō obtento
extra d̄ exces. prela. Sicut extra de eccle. edifi. Ad audientiam
x. q. ij. c. vltimo. xij. q. ij. Placuit Item possunt episcopalem si-
nodum celebrare. xxxviij. di. Nuādo Item reuertentes ab here-
si reconciliare. extra de here. Ad abolēdam Item canonem late
sententie quo ad suā diocis cōdere. iij. q. iiij. Nullus multa. quoq̄
alia que diffinibile essēt enumerare cum episcopus preordiator
13 sit in cunctis xxv. di. Perlectis. ¶ Vtrum episcopus principalius
debet intendere cure pastorali vel multiplicacōni temporalium. Re
spondetur s̄m Tho. in quolz. Sollicitudo prelati propria et pre-
cipua debet esse circa gregis custodiam orando predicando sacra-
menta dispensando et sua iuxta quod res exigit erogando Multi-
plicatio autem tpalium p̄t exerceri oportunitate se offerente sine
spiritualium notabili damno et sic pium est multiplicare ea ad ec
clesie vtilitatem. Nd̄ si oportunitas se non offerat nullatenus lice-
at ei seipsum distractioni ingere. et secularibus se occupare cum
impedimento notabili. Idem etiam Thomas scd̄a scd̄e. q. c. lxxxv
Et ad istam materiam potest pertinere. j. Solicitudo. ¶ Vtrum li-
14 ceat episcopo propter aliquam persecutionem gregem deserere.
R°. s̄m Tho. ij. ij. q. c. lxxxv. Vbi subditorum salus exigit per se-
ne pastoris p̄ntiam nō debet pastor suum gregem deserere. neq̄
propter aliqd̄ comodū tpale neq̄ ꝓpter aliqd̄ psonale piculum
imminens cū bonus pastor animā suā teneat̄ ponere ꝓ ouibꝰ suis

Si vero subditorum saluti possit sufficienter in absentia pastoris per aliū ꝓuideri tunc licitū est pastori ꝓpter aliqd ecclesie comodum vel ꝓpter psone periculū corporaliter gregē suū deserere ⁊ hoc ipsū colligitur vij. q. prima. Scissitaris. Possit etiā deserere plebē ꝓpter ipsius maliciam vt .j. Renūtiacō. j. §. ij. v. iiij. est. De casibꝰ ꝯfessionū que pertineant ad epm et que ad sacerdotē vide s. Confessor. j. §. ij. Nuomodo epus teneatur dare pauperibꝰ. s. Clericus iiij. §. v. Nn̄ episcopus est senex vel infirmus quid agēdum sit vide .j. Viciatus corpe. §. i.

Enuitas quid sit vide .j. Jus. §. i. 1

Eucaristia. Primo cōmunit̄ scz de eius forma Et queritur primo Vtrꝝ eukaristia sit sacramentū. Rº. ꝑm Pe. in iiij. di. viij. est. sacramentū et modo cōmuni cum aliis sacramentis scz sanctificādo siue causando sanctitatē et modo speciali. scz cōtinendo totius sanctitatis auctorem ꝓpter qd excellentissimū est omniū aliorꝝ sacramētorꝝ Idem Tho. de sacramentorꝝ diuersimoda excellētia Vide .j. sacramentuz §. i. ¶ Vtrū sacramentū eukaristie sit vnū. Rº. ꝑm Tho. et Pe. v. s. Vnum quidem ē vnitate ꝑfectōis. quia ad eius integritatem plura requirūtur sicut et domus ꝑfecta. dr vna nō aūt est vnuz vnitate idiuisibilitatis vel cōtinuitatis vn̄ qn̄ pluralit̄ dr ꝓficiant in nobis quesumus dn̄e tu i sacramēta ꝙ cōtinent et huiusmōi Intelligitur illa pluralitas solū materialiter ¶ Que sit forma sacramenti eukaristie. Rº. ꝑm sanctos doc. et Tho. v. s. Hec ē forma cōsecracōnis panis hoc est em̄ corpus meū. Coniūctio aūt huius termini enim nō ē de substātia forme. tn̄ apponi debet ꝑm vsum ecclesie q̄ vsus a beato petro inicium sumpsit. Nd aūt p̄mittitur accipite et māducate ex hꝰ om̄s ꝑtinēt ad vsū sacramenti et non ē de substantia forme. Forma aūt cōsecrationis sauguinis est hec. Hic est enim calix sanguinis mei noui et eterni testamēti misterium fidei qui ꝓ vobis et ꝓ multis effundetur in remissionē peccatorum ¶ Quid si mutentur iste forme. Rº. ꝑm alber. in libro de missa non debent mutari alias nō conficeretur etiam si eundē sensum habēre videantur. Similiter et nō debet aliquid diminui. quia si dicatur hꝰ est meum. remanet indeterminatū quid meū sit. Et si dicatur hꝰ est corpus non significat ꝓprium corpus cristi. Quid si aliquid addatur ꝙ significacōnem nō mutet nec errorem inducat nichilominus fit consecratio vt si dicatur. hoc est em̄ corpus

meum dilectum vel sanctū tamē qui hō faceret valde increpandus
7 esset. ¶ Qualiter sit cristus in hō sacramento. Rō. ſm Tho. et Pe.
m. iiij. di. x. Cristus quidem q̄ de virgine natus. et ꝓ nobis pas-
sus est. in hoc sacramento ꝯtinetur et sic ibi ē vere cristus ita eti-
am ibi est sub sua quātitate. sed nō vtitur ea occupādo locū. sicut
etiam nō vtitur claritate sua illuminādo aerē. Itē etiaz potest es-
se simul in pluribꝫ locis inquātum plura indiuidua. id ē plures pa-
nes trāsubstantiātur in ipm̄. Itē in qualibet ꝑte hostie est totus
cristus. etiam in minima. scz quādiu manet species panis aut vi-
ni. Et idem dicendū est quādiu manet in stomacho sub dictis spe-
ciebus. Et eodem mō quādo hostia cōsecrata diu seruaretur dum-
mō species panis nō mutaretur alias cōtra. Item licet ex virtu-
te sacramenti sub specie panis sit corpus tm̄. et tantum sanguis
sub specie vini tn̄ ꝓpter naturalē cōcomitātiaz est totus cristꝰ sub
vtraqꝫ specie scz scdm corpus et animaz et diuinitatem. quia hec
6 tria sepata non sunt. ¶ Vtrꝫ cristus in sacramēto eukaristie ali-
quādo videatur oculo corpali Rō. ſm tho. et pe. v. s. In specie q̄-
dem ꝓpria non videtur ibi. sed tamē quādoqꝫ illa species panis
circumfunditur q̄busdam accidentibus. carnis vel pueri que non
sunt ꝓpria accidentia corpis cristi. Vnde quāuis i expressiori sig-
7 no videatur. tamen nō in ꝓpria specie videtur. ¶ Quid agēdum
sit quādo corpus cristi sic in alia specie apparet Rō. ſm tho. v. s.
cum huiusmodi sacramēti vsus sit ꝑ manducacōnē. ideo quando
apparet in specie pueri. vel carnis cruētate. vel simili. non habet
rationem cibi. nec debet sumi ab eo cui sic apparet. Nd si omnibꝫ
8 apparet. tūc debet cum reliquijs reponi. ¶ Vtrum vir tute verbo-
rum possit sacerdos quātamcūqꝫ materiam cōsecrare. Rō. ſm tho.
in. iiij. di. xi. Quantitas ꝑua. vel magna nichil ad hoc facit. ſꝫ ta-
men ipa forma ꝓnomine demōstratiuo vtēs ostendit ꝙ materia
cōsecranda debet esse coram sacerdote. Vnde sacerdos existens i
domo sua non posset cōsecrare panē q̄ est in altari. aut etiam in fo-
ro necqꝫ totū vinū qd ē in cellario. Sed quātumcūqꝫ sit quātitas
panis et vini que corā sacerdote ꝓponitur potest ad ipo consecra-
ri. quando etiā sacerdos intenderet cōsecrare nō ad sumendum. ſꝫ
ad abutendum in veneficijs. vel ad irrisionē nichilominus cōse-
9 cratum esſꝫ. ¶ Vtrꝫ si alique hostie ex obliuione remaneāt in al-
tari. vel aliqua ꝑs vini et sacerdos cōficit nunquid sunt cōsecrate
Rō. ſm Al. in li. de missa. non. quia de eis non intēditur. et scdm
10 augu. sine intētione in sacramento nichil agitur. ¶ Quid de acci-
dentibus que videntur in hoc sacramento. Rō. ſm Tho. 2. Pe. i. iiij.
di. xij. dicendum ꝙ cum in substantia panis et vini post cōsecrati-
onem nō remaneāt accidētia que ibi apparent virtute diuina. sn̄

subiecto subsistunt Sic enim immediacius ducūt in corp⁹ cristi qd sub eis cōtinetur retinet etiā modum agendi et patiendi in corpore cristi quē prius habebant. Vnde defractio et diuisio fit tantuz in speciebus et nō in corpe cristi

Eucaristia Scdo scz quo ad ei⁹ materiā. Nuc fit materia huius sacramenti. R°. ꝑm Tho. in. iiij. di. xi. Materia competēs est panis triticeus. et vinū vitis. cuius ꝑcipua causa est istitutio diuina. sed et quia hec duo ꝑcipue in cibū et potū veniūt cōuenientius ꝑ hunc alias ꝑ hec cibū et potū spiritualē manducamus. Vtrz possit cōfici de pane facto de spelta. vel de farre. R°. ꝑm Pe. de cōmuni sententia doctorz non ꝑt confici nisi de pane triticeo. tum quia ipe dn̄s comparauit se grano tritici. Joh. xij. Tum quia et ipe creditur celebrasse in pane triticeo et sic instituisse. tum quia vsus ecclesie traditus ab apostolis qui presentes fuerūt habet. vt in solo grano celebretur licet quidam de spelta et farre cōtrarium sentiant dicētes ꝙ species frumēti ē. ¶ Quid si grana alterius generis admixta sint tritico. R°. ꝑm Al. pe. et tho. Si tanta est ꝑmixtio ꝙ tradat ad aliam speciem vt qn̄ appositū ē ꝑdominans. vel etiam ad speciē mediā vt qn̄ equalis est ꝑmictio virt⁹ in vtroqz miscibilium. tūc n̄on ꝑt cōfici. quia mutata ē species panis triticei. Secus si nō est tāta additio quin maneat species qr tūc ɔfici potest. ¶ Quid si panis fieret de aqua roseacea et huiusmodi. R°. ꝑm Pe. quidam dicunt ꝙ possz cōfici. quia aqua in pane nō remanet. Alij aūt dicūt ꝙ non qa ꝑtes ꝑn̄cipales panis qui est materia huius sacramēti sunt aq̄ naturalis et farina hanc opinionē ꝓbabiliorē esse dicit Tho. in iiij. di. xi. ¶ Quid cū hostia q̄ cōsecrāda ē tādiu stetit ꝙ icipit corrūpi. R°. ꝑm tho. v. s. ꝙ si sit tāta corrupcō ꝙ species panis nō maneat tūc nō ꝑt ex ea confici. Si aūt specie manēte fit aliqua dispositio ad corruptionē ꝑt cōfici quāuis peccet grauiter cōficiens ex tali scienter propter irreuerentiā sacramenti. et ꝙ species maneant. potest ex hoc cognosci ꝙ continuitas nō est soluta. nec omnia alia accidencia ablata. Idem Al. ¶ Vtrum confici possit in fermentato. Respondetur secundum tho. vbi. s. sic. Sed confici non debet nisi i azimo. et qui aliter faceret. grauiter peccaret agens contra statutū et ɔsuetudinē ecclesie. Addit aūt in tercia parte. q. septuagesima quarta. ar. Nd quamuis consuetudo conficiendi in azimo ratitionabiliter sit. Grecus tamen peccaret conficiens in azimo quia peruerteret ecclesie sue ritum. ¶ De quo vino confici possit. Respondetur secundum Petrum et Tho. vbi. s.

q̄ tantum de vino vitis · qr in eo cristus cōfecit · et q̄a hō solū pro
prie vinū est · et cōmunius in potū sumitur · ¶ Vtrū possit cōfici in ace
8 to et huiusmodi R° · ſm Tho · vbi s̄ · Si vinū omnino factū ē acetū
non posset cōfici · quia differūt vinū et acetum sicut viuū et mor
tuū ſm phm · viij · metha · Sed si vinū sit in via acescendi idem est
iudiciū qd̄ de pane qui est in via ad corruptionez scilicz q̄ potest
cōfici · peccat tn̄ conficiēs ꝓpter irreuerentiā sacramenti cōcor · Al ·
Et · addit ꝺ si vinū est putridū adeo q̄ vini naturā perdidit · nō
potest confici · si aūt non sit corruptū sed in via ad corruptionem
cōfici quidez potest sed ꝓpter reuereutiā sacramenti nō est assumē
9 dum et idem est dicendū de vino multū pontico siue acri ¶ Vtruz
possit cōfici de agresta R° · ſm Al · et Tho · vbi · s̄ · Nō quia adhuc
10 non habet speciem vini ſz tantū in via est generacōnis · ¶ Vtrum
possit cōfici de musto · R° · ſm Pe · et tho · vbi s̄ · sic · quia completā
habet speciez vini non tn̄ est conficiendū de multū recenti propt̄
impuritatē ipius ¶ Vtrū aqua debeat apponi vino et quāta Rn̄
11 det̄ ſm Pe · et Tho · in · iiij · di · xi · Aqua apponitur non tanquaz
de necc̄itate sacr̄i · quia etiā sine ea cōficeretur sed tanquam de be
ne esse scilicet ꝓpter significationem vnionis populi ad cristum ·
Aque enim multe multi sunt populi vt dicitur apoc · xvij · Graui
ter tamen peccaret quia scienter obmitteret aque apposicionem
quia ageret contra institucionem ecclesie et quia dominus ap
posuisse creditur · Debet autem apponi adeo parum vt in vi
num conuertatur totaliter alias non conficeretur Et non debet
apponi aqua roseacea aut alia aqua artificialis si tamen appone
retur nichilominus conficeretur Nam ipsa in vinum conuerteret̄
12 sicut alia aqua naturalis ¶ Quid si apponeretur aqua quando vi
num adhuc esset in dolio Rn̄det̄ ſm Tho · vbi · s̄ · Non sufficeret
quia non significaret aliquid sed oportet q̄ imminente oblatio
1 ne apponatur ad sacramentū ¶ Vtrum in terris vbi non est vinū
possit cōfici de aqua rubea in qua lotus est pannus vino rubeo
intinctus R° · ſm Tho · vbi s̄ · Non quia illud est magis aqua ru
14 bea quā vinū Vnde hoc dānatur de con · di · ij · Cū omne ¶ Quid
ergo fiet in illis terris vbi non p̄t haberi vinū Rn̄det̄ nō est ali
qua terra ad quā non posset tantum de vino portari quātū suffi
ceret ad celebrādum Vel ſm Al · dicendum videtur q̄ de hoc con
sulendus esset papa tamen ꝓpter intollerabile damnū animaꝝ
quod incurritur ex sacrāmenti defectu dispensādum videretur vt
vt corpus cristi absq̄ vino conficeretur quia corpus cristi non est
15 sine sanguine vt dictum est s̄ · Eucaristia · j · § · v · ¶ Vtrum in eu
karistia possit aliquis liquor permisceri speciebus vini Respon
detur secundum Pe · in · iiij · di · xij · Si additur res alterius nature ·

et maioris virtutis tranſmutat ſpeciem vini in ſe et ſi eq̃lis vtutis tranſmutatur vtrũq; in naturam terciã et ſic vtroq; modo deſinit ibi eſſe ſpecies vini et p cõſequens ſanguis criſti. Si vero ſit minoris virtutis tr̃ãſmutatur in naturã ſpeciei vini Veruntamẽ ſub ptibus illis ad q̃s liq̃r additus penitrat cũ ibi nõ ſint accidẽtia ſine ſubiecto deſinit eſſe ſanguis Criſti. Nõ ſi liquor additus eiuſdem nature ſit et maior tũc ad omnes diuiſiones ſpeciei puenit et eius cõtinuitatem totaliter ſoluit. Et ſic incipit eſſe alius liq̃r et ſanguis criſti ibi eſſe deſinit. Et idem ſi equalis ſit. Si vero ſit minor tũc non puenit ad omnes diuiſiones ſpeciei. ſub partibus ergo illis ad quas vinũ additũ peruenit deſinit eſſe ſanguis criſti cum anima occidentia nõ ſint ſine ſubiecto et cõtinuitas ſpeciei que erat ſine ſubiecto ſoluta ſit. Sub ptib̃ vero illis ad quas nõ peruenit manet criſti ſanguis ſatis. concor. Tho. v. s.

Eucariſtia. tercio q̃ ad miniſtr̃ ſcz ſacerdotem et eius miſſam. Et queritur primo vtr̃ ſacerdos conſecrãs debeat ſemp ſummere. Rõ. ſm Tho. m. iiij. di. xij. dicẽdum q̃ ſic. Vt de cõ. di. ij. Relatũ. Toties aũt ſumat quotiens celebrat q̃ ipſum ſacramentũ in ſumptione copleme tum fuit ſignificacõnis accipit. et intelligi niſi impediatur per vetuſtatẽ vel infirmitatẽ mortẽ aut aliud huiuſmodi. Nõ ſi plures miſſas celebret ſolum in vltima ꝑcipiet perfuſionẽ. et non in precedenti quia tũc nõ eſſet ieiunus nec aliã miſſã poſſ̃ celebrare. ex tra. de cele. miſſ. Ex parte. Nõ ſi ſacerdos poſt conſecrationem infirmetur et non habeatur alia hoſtia nichilominꝰ debet alius ſacerdos hoſtiam diuidere et vnam partem ipſe ſummere et aliam ptem infirmo dare. vtrum autem et quando liceat plures miſſas in die celebrare. Vide infra Miſſa. §. x. Quis poſſit cõficere ſacramentũ eukariſtie Rõ. ſm Tho. in. iiij. di. xij. Solus ſacerdos poteſt. quin etiam ſi fuerit ſciſmaticus. hereticus excommunicatus aut degradatus. ſi celebrat cõficit q̃uis ad ſuã perniciẽ. Laicus vero quãtumcũq; ſanctus celebrando nichil ageret. cõcor. hoſti. Al. et. De. Vtrum plures ſacerdotes poſſint eandem hoſtiam ſimul conſecrare. Rõ. ſm Al. tenet q̃ non. ſed probabilius videtur ſcdm Tho. in. iiij. di. xij. v. dicit q̃ ſcdm morem quarundaz eccleſiarũ ſacerdotes quando ordinanẽ cõcelebrant epo ad repreſentandum q̃ quando dominus hoc ſacramentum inſtituit et poteſtatem conſecrandi diſcipulis dedit. ſimul cum eis cenauit ſic epiſcopus ſimul cum ordinatis preſbiteris celebrat et tunc omnes debent intentionem referre ad illud inſtans in quo Epiſcopus hec verba proferet. et ſic eſt ibi vna tantum conſecratio.

1

2

3

¶ Quis minister possit sacramentū eucaristie dispēsare R°. secdm
Tho. v. s. Solus sacerdos est ꝓprius dispensator. Vn̄ laicus nō de
bet etiā in necessitate aliquē cōmunicare. quia hꝰ non est sacramē-
tū necessitatis Dyaconus autē quo modo possit. vide s̄ dyaconus.
Religiosus dispensās corpus xp̄i incurrit excōmunicacōnem de q̄
vide. s̄. Communicare. §. xv. Qui incipit A quo etiā ¶ Vtrꝝ vno
sacerdote deficiēte in missa debeat per alium suppleri R°. ſm Tho.
in iij. pte. q. 83. Si sacerdos morte aūt infirmitate graui occuparet
āte ꝯsecrationē corpis xp̄i Non optet qd̄ p aliū suppleatur Si ve
ro cōsecratio corpe ante cōsecrationem sanguinis vl̄ etiā cōsecra
tio vtroqꝫ debet celebritas misse p aliū aliter expleri vt vij. q. j.
Nichil ¶ Quid si sacerdos post ꝯsecrationem corpis sed ante con
secrationem sanguinis pcipiat aut vinū aut aquam nō esse in calice
R°. ſm Tho. v. ꝓxime. s̄. debet statim apponere et cōsecrare Si
vero post omnia cōsecracōnis v̄ba pceperit qd̄ aqua desit. debet
nichilominus ꝓcedere qꝛ appositio aque non est d̄ necitate sacra-
menti. Nullo modo aūt debet aqua vino iam consecrato cōmisceri.
Si vero post ipam cōsecrationē percepit qd̄ vinū nō fuerit appo-
situ si quidē hꝰ pcipiat ante sumptionē corpis xp̄i debet d̄posita a-
qua si ibi fuerat ponere vinū cū aqua. et resumere a v̄bis cōsecra
cōnis sanguinis. Si vero hꝰ pcipit post sumptionē corpis debet ap
ponere aliā hostiā iterꝝ cum sanguine consecrandā et in fine sume
re hostiam iterꝝ cōsecratā et sanguinem nō obstante. etiā si prius
sumpserit aquā q̄ erat in calice. quia p̄ceptū de pfectione sacra-
menti maioris est ponderis quam preceptum qd̄ hꝰ sacramentū a
Jeiunis sūmatur. ¶ Quid si sacerdos nō recolit se. dixisse ea que
in consecratione eucaristie dicunt̄ R̄ndet̄ ſm Tho. vbi. s̄. Non de
bet ex hꝰ turbari. Non em̄ q̄ multa dicit recolit omniū que dixit
sed tamen si sacerdoti ꝓbabiliter cōstet se aliqua obmisisse. siqui
dem non sūt de necessitate sacramenti nō debet resumere immutā
do sacramenti ordinē. ꝫ debet vlterius ꝓcedere. Si vero certificet̄
se aliquid obmisisse eorꝝ q̄ sunt d̄ necessitate sacramenti scꝫ formā
cōsecracōnis debet resumi ipsa forma et cetera p ordinem iterari.
¶ Quid si ꝓpter frigus vel negligentiam hostia dilabitur in cali
cem. R°. ſm Tho. vbi s̄. quod solum minima pars hostie mittat̄ i
calicem hoc respicit corpus cristi misticum et ideo hꝰ p̄termissio nō
facit imperfectionem sacramenti vt propter hoc necesse sit aliqd̄
iterare. ¶ Quid si sacerdos infra missam aduertit hostiam nō esse
triticeam. vel corruptam R°. secundum pe. Dicendum qd̄ si ante
consecrationem aduertit remota illa hostia ponat aliam et a cano
ne reincipiat. Si vero post consecrationem idem faciat ponendo a-
liam hostiam et eam summendo. ꝫ et nichilominus postea primā

illam hostiam sumat. aut alijs sumendam tradat. aut reuerēter
reseruet Si vero aduertit postquā sumpserit In isto tñ casu variā
tur doctores Thomas tñ in. iij. pte dicit qp debet ponere aliā ho=
stiam et consecrare et summere qz p̄ceptum de p̄fectiõe sacramẽ=
ti maioris est p̃ceptū • quā p̄ceptū qp alterum sumatur ut dictus
est. ñ. ℣. vi. ¶ Nūs si musca vel aranea i calicẽ ceciderit aut vene 10
num mixtū fuerit R̄o. ſm Tho. i iij. pte. q. lxxxiij. Si sacdos hꝫ añ
ōsecracõnẽ depñderit calix debet ablui et aliꝰ vinū cõsecrandū
imponi. Si vero aliqꝺ horꝫ pꝰ cõsecrationẽ acciderit debet animal
caute capi et diligẽt lauari et cõburi et abluciõ in sacrarium mitti
Nꝺ si venenū ibi esse dep̃henderit nullo mõ sumere debet nec al=
io reseruari z ne sacramẽtū remaneat imp̄fectū debet vinū appo
ni et sacerdos denuo resumere cõsecrationem sãguinis et sacramẽ=
ti p̄ficere Nichil eñ abhominabile sumi debet occasionẽ huiꝰ sa= 11
cramẽti ar. de cõ. di. iij. Si p negligetiam. ¶ Quid significẽt diui
siones hostie quas sacdos facit R̄o. ſm Tho. i. iij. di. xij. Triplices
hñt significacõnẽ. Nã primo quidẽ significant diuisionẽ q fuit in
corpe xpi p passionẽ eius. Secꝺo distributionẽ redempcõis p diuersa
membra ecclesie. Tercio significat qp in corpe mistico xpi scz in ec
clesia q̃dã ps ẽ adhuc in hꝫ mũdo et eius tribulacõibꝰ. et hꝫ signi
ficat pars cõmestam Illi autẽ q̃ sunt iam in celo corpe et anima 12
vt cristus et beata virgo significantur per partem immissam in
calicem quia inebriantur ab vbertate domus dei sed illi qui sunt
in celo sola anima et expectant gloriam quo ad corpus. similter
et qui sunt in purgatorio significantur per partem terciam que
olim secundum primitiuam ecclesiam seruabatur vsq; ad finẽ mis
se. ¶ Quid agendum sit si stilla sanguinis extra ceciderit Respõ=
detur si per negligentiam aliquid de sanguine ceciderit siquidez su
per tabulam. lingua lambatur et tabula radatur. Sed et si non
fuerit tabula locus ipse radet. oburet et cinis iuxta altaꝛ odetur.
et sacerdos quadragẽta diebus peniteat. Si vero super lapidem
altaris ceciderit sorbeat sacerdos stillam et tribus diebꝰ peniteat
Si vero super limbeum altaris et ad aliud limbeum stilla perue=
nerit. iij. diebus peniteat. Si peruenerit ad terciũ nouem
diebus peniteat. Si vsq; ad quartum vigintí diebus peniteat
Et abluat tribus vicibus limbeamina que stilla tetigerit calice
supposito et aqua ablutionis iuxta altare condatur de confectio
ne distinctione secunda. Si per negligentiam. posset etiam
summi a sacerdote. misi propter abhominationem dimitteret

vt ponit Tho. in tercia pte Et vr idē dicit in iiij distinctōne xiij
cautū est vt ps illa lintei siue palle post ablutionē abscindatur
et cōburatur et cinis in altare cōdatur Idē etiā dic i tercia parte
¶ Quid si aliqs eukaristiā euomuerit Rñdeē si fit laicus et pe
brietatem vel vomitatē vomuit xo diebꝫ peniteat Clerici ve
ro vel mōachi presbiteri vel dyaconi xl. diebus peniteāt Epūs
xxx Si vero causa infirmitatis euomuerit xl diebꝫ peniteat de cō.
di. ij Si quis p ebrietatē vomitus cremari Et cineres iux
ta altare recōdi vt s in primo. ꝯ. dictū est ¶ De missā etiā et de
eiꝰ celebratōe habēs plura. j. Missa Et de eucaristia q ad summē
tes habes s Cōmunicaē Et vtr a malo ministro recipere liceat
eucaristiā et sacramēta vide. j. Ordinatus i. ꝯ. iij

Eucaristia quarto quātū ad eiꝰ effectū Quis sit princi
palis effectus eucaristie Rñdeē ꝑm Tho. in iiij di.
xij Effectus ꝓprius eucaristie ē Conuersio hois in cris
stum vt dicat cū apostolo Viuo ego iā nō ego vivit
vero in me cristus Galath iij Et ad hꝫ secūē duo effectꝰ scz aug
mentū virtutis et restauratio deperditorꝫ per peccata venialia vel
alios p̄cedētes defectus ¶ Vtrꝫ peccata venialia possūt impedi
re effectū sacramēti eucaristie Rñdeē ꝑm Tho in iiij di. xij Ad hoc
vt sacramētū hꝫ plene effectu suū habeat oporteē ut assit actua
lis deuotio et qr interdū actualis deuotio impediri p̄t absq; morta
li pcco p̄t effectus huiꝰ sacramēti impedire ita q aliqs aug mē
tum gratie non cōsequatur nec tñ reatū peccati mortalis incurrit
sed forte reatū venialis qr imperatus accedit Non tñ omne veni
ale peccatū impedit effectū huiꝰ sacramēti sed solū illud quod tollit
actualē deuotionez que in hꝫ sacramento requiritur ¶ Vtrꝫ p hꝫ
sacramentū deleātur venialia Rñdeē ꝑm Tho. & s Sic nō tñ opor
tet q semp oia venialia deleantur sed ꝑm mensurā deuocōis pos
set tñ tantus feruor esse q oia venialia deleret Idez De. ¶ Vtrꝫ
per hꝫ sacramētū deleātur mortalia Rñ ꝑm Tho in iiij di xij Non
delentur mortalia nisi oblita Vnde quod dr sit ablutio sceleruꝫ
potest dupliciter intelligi scz vel qd dr sit crimina abluere i quā
tum ea impedit vel de hijs que nō fuit in hois sciētia vl memoria

Exactio que fit aliquando a prelatis vel dominis vide
s Dominus. ꝯ. i et. j. Talia per totum et. j. Pedagiū

Excōmunicator Dicturi d̄ excōmunicatione Primo di
ceuius aliqua de eo qui potest excommunicare siue de
ip̄o excommunicatore Vbi sciendum q̄ excommuni-
cationem a iure potest facere quicunq̄ potest ius con-
dere vt papa in vniūersa ecclesia et singuli episcopi in dyocesi-
bus suis. xvi. q. ij. visis in fi. xxiiij. q. iij. Corripiantur Item excō
municare possūt eoꝝ officiales Similiter et omnes inferiores p̄-
lati qui collegijs presūt vt abbates etiā non benedicti. dum tam̄
fuerint ꝯfirmati et similes extra de Sy. Sic̄ tuis ext̄ de offi. ordi.
Cum ad ecclesiā Itē archidyaconus videtur q̄ possit excommuni
care Licet non sit p̄sbiter ar. di. xxv. Perlectis extra de offi. arc-
hidy. c. j. extra de appel. Reprehensibilis Solus tamen episcopꝰ
potest excommunicare cum illa solennitate que habetur. xi. q. iij.
Debent alij autem prelati in collegiatis ecc̄ijs et qui iurisdictio-
nem habēt sup subditos sine predicta solennitate excommunica-
re possūt Sacerdotes vero parrochiales excommunicare non pos
sūt nisi vbi esset consuetudo que etiam dat iurisdictionem. ix. q.
iij. Conquestus. concor. Goff. Tho. et Al. ¶ Vtrum excommuni 2
catio lata ab alieno episcopo possit rata haberi a ꝓprio Responde
tur s̄m Bar. et Bern. Non quia a principio nulla fuit. ¶ Vtrum 3
prelatus possit excōmunicare extra territorium suum Responde
tur s̄m Hosti. Ep̄us extra dyocesim suam. et hūiusmodi prelati
extra territorium suum non possunt ea que sunt iurisdictionis cō
tentiose exercere. Vnde quia quis non est excommunicandus. sine
cause cognitione. xi. q. iij. Nemo. Ideo talis excommunicare non
potest Nec sedere ꝓ tribunali nec aliq̄d disponere ix. q. iij. Ep̄m
et. c. se. Intellige n̄ quātū dictū ē s̄. Asolutio. j. §. vi. ¶ Prelatꝰ q̄ 4
i aliq̄ loco habz tm̄ t̄palem iurisdictōnē nō ꝓpter h̄ poterit excō-
municare ar. ext̄ de offi. ordi. Dilectꝰ ¶ Excōmunicaē n̄ p̄t excō 5
municatꝰ q̄cūq̄ vn̄ nec hereticus nec scismaticus nec apostata a
fide. xxiiij. q. j. An diuinus et. §. Si aūt i fi. Itē nec itrusus nec su-
spēsus a iurisdictōe. xij. q. ij. Alienacōes ꝛ. c. Precarie ext̄ d̄ ꝯces.
p̄bē. Quia diuersitatē Itē nec ille q̄ violauit iterdictū ext̄ d̄ exces.
p̄la. ca. fi.

Excōmunicācō Primo ꝯuiter Quid sit R°. excōmunica- 1
tio ē a q̄libz licita ꝯmuniōe ꝛ legitimo actu sepacō xi
. q. iij. §. Euidenter cuiꝰ p̄ncipaliter sūt due spēs Vna q̄ se
pat a sacramētis et ab igressu ecc̄ie et a ꝯmuniōe fide
deliū et h̄ dr excōmnnicacō maior vl̄ anathema Alia ē q̄ sepat a
sacramētis tm̄ et h̄ dr minor et d̄ vt̄q̄ habet. iij. q. iiij. Engeltru
dis et ext̄. e. Si q̄ ¶ In q̄bz cāibus icidis q̄s maiorē excōmūicati 2
onē ip̄o facto R°. i multis Nā excōmūicatio a q̄ solus papa absol
uit incurritur in tribz cāibus quos habes supra Absolucō. j. §. iij.

Sunt et alij casus plurimi. Primus. Cū quis incidit in heresim. iā
damnatā xxiiij. q. j. c. et. ij. Aut nouā heresim ɔfingit. ext. herē.
Ad abolendam. et. c. Excōmunicat⁹ Aut ē credens receptator.
aut fautor hereticoꝝ ext. de hē. sicut ait Secundus casus ē cū q̄s
asserēdo dicit. Romanam ecclesiā non esse caput omnium. Nec
ei tanquā capiti obediendum di. xix. Nulli phas. Tercius. quādo
rectores ciuitatis faciunt exactiones indebitas in clericos. et ec-
clesias. et admoniti non desistūt. ext. de emu. ec. Nō minus. Nuar
tus cū quis non electus a duabus ꝑtibus cardinaliū gerit se ꝑ
papa. ext. de elec. Licz. Nuintus cū q̄s magister vl' scolaris trac
tat cum aliquo Ciue Bonoñ. de ɔductione hospicij. Irrequisitis
inq̄linis. nisi temp⁹ ɔductionis fuerit elapsū. ext. de loca. et con
duc. Ex rescripto. Sextus cū monachi. Canonici. Regulares. ar-
chidyaconi. Decani prepositi. plebani. Cantores. et alij clerici. ꝑ-
sonatus habentes. aut etiam quicūq; p̄sbiteri audiūt leges. vel
phisicani. ext. ne cle. vel mo. Non magnopere et. c. Sup specula.
Secus si habent tantū ecclesiā parrochialē. et nō sūt presbiteri.
ext. ne cle. vel mo. Statutū li. vi. Septimo cum q̄s ꝑticipat excō-
municato in crimie propter quod excōmunicatus est dādo ei au-
xiliū consilium vel fauorē extra. e. Si cōncubine Octauus om̄s qui
fecerint statuta cōtra libertatē ecclesie. et scriptores similiter et
potestates consules rectores ꝛ consiliarij locoꝝ vbi talia statuta
seu etiam ɔsuetudines edite sūt. vel etiam seruate. et qui ea ser-
uari fecerint et illi q̄ s̄m ea iudicauerint. vel in publicā formā re-
digerint Judicata ext. e. Nouerit. et. c. Grauem. Nonus contra
illos qui innituntur ordinacōnibꝫ vel alienacōnibꝫ a scismaticis
factis ext. de scisma. c. j. Dicti casus om̄s ex Juribꝫ magis antiq̄s
3 collecti sunt ¶ Eodem modo sūt alij casus excōmunicacōnū q̄ ha-
bētur in li. vi. De quibꝫ duo sūt ꝑtinentes ad papam vt dictū est
. s̄. Absolutio. j. §. iij. Alij sunt qui secuntur. Primus de quocunq;
qui loquitur secrete. vel q̄ mittit scripturā vel nunciū alicui Car
dinali. qn̄ sunt reclusi occasionū electionis pape. ext. de elec. vbi
periculum De dn̄is rectoribꝫ. et officialibꝫ. Ciuitatū q̄ imminente
dicta electione nō seruauerint ip̄am ɔstitucōnē Secundus est de
hijs qui grauant aliq̄s. quia eū ꝑ quo rogabantur eligere no
luerūt vide s̄. Electio. j. §. xxxiiij. Tercius quicūq; d̄ nouo vsurpā
tes sibi custodiā vacācium ecclesiarum. seu in alijs pijs locis oc
cupant bona ip̄oꝝ. et clerici et alie ꝑsone eorūdē locoꝝ q̄ h̄ fieri
procurant ext. de elec. Generali. hūc etiā casum habes s̄ Ecclesia
. j. §. ante penulti. Nuartus d̄ rectoribꝫ ad regimē verb̄ Romane
electis. et de fautoribꝫ qui fecerint cōtra cōstitucōnē sup h̄ factam
ext. De elec. Fundam̄tum. Nn̄tus de hijs q̄ vocant ad dirigēdas

moniales in electionibus nisi abstineant ab hijs per que possit i
eis discordia oriri vel nutriri extra de elec. In demnitatibus. Sex
tus de hijs qui procurant q conseruatores dati intromittent se
de hijs que non licent vide s. Conseruator. §. iiij. Septimus. de hijs
qui absolutionē ab aliqua excommunicacōne vel reuocacōnem eius
aut etiam suspensionē vel interdicti extorquent per vim vel per
metum. Nam nec valet absolutio. et incurritur noua excommuni
catio. De hijs qui vi. Absolutionis Octauus de eo qui fingit frau
dulēter aliquē casū p quem aliquis iudex vadat vel mittat ad a
liquā mulierē p testimonio extra de iudi. Mulieres. Nonus. de
hijs qui p̄latos vl capitula seu alias p̄sonas ecc̄iasticas compel
lunt ad submittendum laicis vel ad alienandū bona immobilia.
seu iura ecclesiarum et similiter laici qui vsurpāt sibi illicite huius
modi n̄ moniti destiterint extra de re. eccle. nō alie Hoc consultis
sime Decimus q̄cūq ab ecclesijs vel p̄sonis ecclesiasticis p se vel
per alium suo nomine vel alieno pro p̄sonis vel rebus quas non
causa negationis deferunt vel deferri faciūt seu trāsmittūt exi
gūt aliquod pedagiū. seu guidagium ext̄ de cen. et exac. Nuā
quā. Et de hoc casu diffusius habetur .j. Pedagium. §. fi. Vnde
cimus de hijs qui impediunt iudicium delegati vel cuiuscūq iu
dicis ecclesiastici. extra de emu. ec. Nuoniam. quez casum habes
diffusius .j. Judex. ij. §. v. Duodecimus de dominis qui inhibent
subditis suis ne personis ecclesticis vendant et huiusmodi. vide
s. Emunitas ecclesie. §. ix. Tredecimus de religioso qui temere
vbicunq habitum sue religionis dimittit vel accedit ad studia
nisi a suo prelato cum consilio maioris partis conuentus sibi licen
tia sit concessa. Quatuordecimus de doctoribus siue magistris qui
scienter illos religiosos qui dimiserunt habitum docent leges vl
phisicam predicti duo casus habentur extra. ne clē vel mo. Vt
periculosa. Quindecimus quicunque hereticos seu fautores
credentes vel receptores. vel defensores eorum scienter trade
rent ecclesiastice sepulture extra de hereticis. Quicunq De quo
absoluendo vide .j. Hereticus. ij. §. ij. Decimussextus quicunq rec
tor secularis. vel quicunq officialis eius cognosceret de crimi
ne heresis vel captos liberaret vel dyacesanorum vel inquisito
rum officium impediret. Extra de hereticis vt inquisitionis. De
cimusseptimus de hijs qui per assismos quenquam cristianum in
terfici procurauerunt. vide s. Assismus. Decimusoctauus de
clericis qui manifestis vsurarijs ad fenus exercendum domos lo
cant vl alio titulo cōcedūt ext̄ de vsu. vsurarum vide de h̄ .j. Vsura
iiij. §. iiij. Decimusnonus d hijs q̄ cōcedūt rep̄ssalias ot̄ p̄sonas ecc̄ia
sticas sp̄ealit̄ siue gn̄alit̄ ext̄ de iuiur. et damp. Et si pigneratiōes

Vicesimus Si dominus vel rector temporalis non fecerit obseruari
ea que statuuntur contra insecutores Cardinaliū seu alicuius de fa-
milia eorum vel pape. extra de penis felicis Vicesimusprimus quicūque
dat licenciam occidendi capiendi seu alias in personis et bonis suis
vel suorum grauandi eos qui contra reges barones seu nobiles vel
quoscunque alios tulerint excommunicacōn. suspensionis. vel inter
dicti sentēcias siue illos occasione quorum sūt prolate vel eos q̄ eas
obseruāt. aut eos q̄ taliter excōmunicatis communicare volunt
nisi licēciam ipam re integra reuocēt. et siqua sūt ablata restitu-
ant siue pillis satisfaciāt Sil. et qui dicta licencia vsi fuerint vel
etiam sine licentia suo motu hoc fecerint excommunicacōnes incur
runt. in qua si pmanserint p duos menses non nisi per papam ab
soluent. Extra de sen. ex. Quicunque. Vicesimussecūdus quando q̄s
ad excommunicationē absolutus fuit in mortis articulo vel alio
impedimento si cessante articulo vel impedimento non represen-
tet se q̄ntocius comode poterit ei a quo absolui debebat reincidit
in eandem sententiam. extra. e. Eos. Vicesimustercius quādo ali-
qui absoluuntur a sede apostolica vel a legatis et iniungitur eis.
q̄ se pñtent ordinarijs vel alijs suscepturi pniam. et passis iniuriā
seu eis quibus obligati sūt satisfaciant. si hoc non faciāt cū primum
comode poterint reincidunt in eandem sētentiam vt in dicto. e.
Eos. ¶ Itē sūt alij casus excōmunicacōn. in cle. de quibus q̄nq̄ sunt
papales vt dictū est. s. Absolutio. i. §. iij. Alij sunt isti. Primus
de hijs qui in cimiterijs sepeliūt corpa tpe interdicti in casibus non
ocessis a iure vel q̄ excōmunicatos publice aut noiatim interdic-
tos. aut vsurarios manifestos scienter sepeliūt a qua excommu-
nicacōne non debent absolui. nisi prius ad arbitriū dyocesani sa-
satisfecerint eis quibus per pmissā fuit iniuria irrogata. vt extra
de sepul. Eos. Secundus de religiosis q̄ decimas ecclie debitas si-
bi appropriāt vel vsurpant. vel qui non pmittūt solui ecclesijs
decimas de aīalibus familiariū et pastorum suorum. vel aliorum immiscē
tium ipa aīalia gregibus eorum. vel de aīalibus que in fraudē ec-
clesiarum emunt. et empta tradūt venditoribus. vel alijs ab il
lis tenenda. seu qui non pmittūt vel prohibent solui decimas ec
clesijs de terris quas tradūt alijs excolendas. nisi req̄siti desti te-
rint infra mensē. aut si de hijs q̄ vsurpauerūt cōtra pmissa nō sa-
tisfecerint dāpnificatis ecclijs infra duos menses sūt suspensi ab
administrationibus et beneficijs suis q̄ si non habēt administratio
nes vel bñficia. ipo facto excōmunicationē incurrunt. vt de deci-
Religiosi. Tercius est de monachis vl canonicis regularibus. q̄
non habēt administracōes. et oferūt se ad curias principū sine
licētia platorum suorum. vt dampnū inferāt aliquod platis suis aut

monasterio. vt de sta. mo. Ne in agro. Quartus de monachis q̄
infra septem monasterij sine licēcia arma tenēt vt in dicto. c. Ne
in agro. Quintus est de hijs qui impedirent visitatores monialiū
vel canonicorum nisi moniti destiterint vt de statu mo. Attendēn.
Sextus de quibusdā mulieribus que dicūtur. mulier begine. Sil
et religiosi qui eas in illa statu fouet vt de reli. domi. Cum de q̄
busdam vide. j. religio. §. fi. Septimus est de illis q̄ scienter cōtra
hūt matrimonia in gradibus ꝯsanguinitatis vl̄ affinitatis ꝓhi
bitis vel cū monialibus vel cōtrahētes qui sūt religiosi vel monia-
les aut etiā clerici in sacris vt de cōsang. et affi. Eos in cle. Octa
uus est de inquisitoribus hereticorum q̄ ꝑtextu officij inquisicōnis q̄-
bus suis modis illicitis pecuniā extorquerent vl̄ etiam bona ec-
clesiarum sciēter ob delictū clericorum applicarēt fisco et ecclesie nec
possēt absolui nisi in mortis articulo donec illis a quibus extorse-
rūt satisfecerint plene de pecunia nullis priuilegijs pactis aut
remissionibus sup hoc valituris. vt de here. Nolētes. Nonus po
testates capitanei. rectores Cōsules iudices cōsiliarij et alij offi-
ciales q̄ statuta faciūt scribūt vel dictāt per que q̄s compellatur
soluere vsuras vel solutas nō repetere et q̄ scd̄m ea iudicant et q̄
habent sup hoc potestatem nisi statuta ipa deleuerint aut si eam
sumpserint obseruare vt de vsu. Ex gratu. Decimus de religiosis
mendicātibus q̄ domos ad habitādum vel loca d̄ nouo reciperent vl̄
recepta mutarent vel alienarent. vt de penis. Cupientes. Vndeci
mus de religiosis q̄ dicunt aliqua v̄ba vt retrahant audientes a
solucōne decimarum vt in dicto. c. Cupientes. Duodecimus q̄ reli-
giosi qui cōfitentibus sibi non faciūt conscientiā de decimis soluē
dis. sūt suspensi a predicacōis officio donec si comode possūt faci-
ant eis conscientiā et si interim predicant excōmunicati sūt vt in
dicto. c. Cupientes. Tredecimus de religiosis quibuscūq; qui nō
seruarent interdictū quod seruat matrix ecclesia. Et istum casū
vide plenius. j. Iterdictum. j. §. xi. qui incipit Quando sententia.
Quartusdecimus de fratribus minoribus q̄ tpe interdicti reciperent
ad diuina fratres vel sorores de tercio ordine q̄ continentes vocā
tur. vt de sen. ex. Cum ex eo. Alius casus Benedicti. xi. in extua
ganti. que incipit. Quia nōnulli et habetur. j. papa. §. fi. scilicet
de opponentibus se literis electi in papā. ¶ Vt dicitur sub pena ex-
cōmunicacōnis nō habet vim sententie seo comminacōnis. vt. C.
comminacōnes vel epistolas 2 c. et nota extra de sagitta. Artem.
Et hunc casū habes etiā. j. Sagitarius. §. ij. ¶ Sententijs ꝑ statu-
ta ordinariorum non ligātur ignorantes nisi ignorātia fuerit cras
sa aut supina extra de consti. vt animarum. li. vi. et. j. Lex. §. v. ¶ Verum
sola ꝯsuetudo absq; sinia vl̄ ꝯstitucōne reddat aliq̄ excōmūicatū.

Rº. non. quia nō est istē modus ferende excōmunicationis senten-
8 tie ¶ Nuibꝫ ex causis sententia excōmunicationis a iudice sit ferē
da Rñdet̄ tres possūt esse cause Prima ē ꝯtumatia vt quādo ali-
quis fuerit vocatus siue admonitus ꝑ iudicē tribꝫ edictis vl̄ vno
pro omnibꝫ et ipe sit ꝯtumax siue inobediēs. Scda qñ ꝑ aliq̄ cer-
to dampno vel offensa pro q̄ aliq̄s non vult satisfacere excommu
nicatur Et ꝓbantur ꝑdicta duo extra vt litis non cōtesta. Nuo-
miā frequēcer xi. q. iij. Certū Extra de verbo. sig. Ex ꝑte. Super
istis casibus dicit tho. iiij. sentētiarū di. xviij. Nullus excōmunica
ri debet nisi ꝑ peccato mortali et quia dāpnificando aliquē etiaꝫ
corporaliter siue in rebus corporalibꝫ aliquis mortaliter peccat.
Ideo ꝑ dāpno temporali ecclesia excōmunicare potest Sed q̄ ex-
communicatio est grauissima penaꝝ nō debet infligi etiaꝫ ꝑ pec-
cato mortali. nisi quis cōtumax fuerit. vel non veniendo ad iudici
um vl̄ inde sine licentia recedendo vl̄ determinationi iudicis non
parendo tūc em̄ postquā monitus fuerit excōmunicari debet Ter
cia causa siue modus excōmunicationis ē qñ ꝑsona ignoratur sed
excommunicatur in generali vt quicūq̄ furtū fecit. nisi restituat
vl̄ qui scit nisi reuelet extra. e. A nobis Cui aūt debeat reuela-
re habes ꝯ. Reuelatio. §. j. ꝑ peccato vero alterius nemo ꝑt excō-
9 municari. xxiiij. q. iij. Si habes. ¶ Nūo debeat ferri excōmunica
tionis sententia Rº. debet premitti triplex monitio vl̄ vna ꝑ tribꝫ
alias est iniusta excōmunicatio et iudex est suspēsus ꝑ mensem ab
igressu ecclesie Extra. e. Sacro. et debet habere tꝑm ꝯuenientia
iterualla nisi facti necessitas aliter suaderet et debet ferri in scrip
tis cōtinentibus causam excommunicationis. alias excommunica
tor est suspensus non solum ab ingressu ecclesie sed etiam a diui-
nis per mensem que quidē si exequatur irregularis efficitur. nec
nisi per papam poterit cum eo dispensari extra. e. Cum medicina
lis. Sed hec pēne non tangunt episcopos cum non fiat specialis
mencio de eis sicut oportet vt dicit̄ s̄. Episcopus. §. v. De h̄ etiā
10 caū habes ꝯ. interdictum. j. §. vi. ¶ Cum iudex dicit excommunico
illū vl̄ similia v̄ba intelligit̄ de excōmunicatione maiori ext̄. e. si q̄
11 ¶ Si ep̄us excōmunicat om̄s qui furtū fecerint et h̄ mōi nūq̄d eiꝰ
subditi talia ꝯmittētes ext̄ suā dyo. sunt excōmunicati Rº. non vt
12 ext̄ d̄ ꝯsti. vt aīaꝝ li. vi. ¶ Vtꝝ alieni q̄ offēdūt i dyoceꝭ illiꝰ q̄ i
gñali excōmūicauit icidāt i eiꝰ excōmñicacoꝫ Rº sic nā eiꝰ subditi
sūt racōne loci vbi offēdūt ñ ignorauerit vt dictum ē h̄ s̄. §. vij.
¶ Nuid si metropolitanꝰ existēs i dyoceꝭ suffraganei sui veniat
13 ꝯt̄ sniaꝫ excōmuicacōis ab illo latā Rº. s̄m ho. sic̄ snia vl̄ canō ꝓfe
rētē ñ ligat sic nec ꝓferētis superiorē puta metropolitanū ꝓpriū
ext̄ d̄ maio. obē. Cū iferior 2 ext̄. e. A nob̄ ꝯcor. tho. i. iiij. di. xviij.

Quid si dicat iudex excōmunico vnū de istis duobꝰ ꝛº. ꝑm Wil. credo sine p̄iudicio. q̄ ille est excōmunicatus de q̄ iudex intellexit Si tamen non potest sciri. neuter vitandus est. nec excōmunicatus. filꝫ si vaga fuerit eius intentio. Quid si dicat excommunico te si appellas vel p̄paraueris appellare. ꝛº. scōm Hosti. Videt q̄ non teneat sentētia cum q̄libet oppressus appellare possit vnde talis sententia videtur intollerabilē errorem ōtinere. Quid si dicat p̄latus habeo te p excommunicato et huiusmodi nunq̄d vere erit excōmunicatus. ꝛº. ꝑm Wil. Si p talia verba agatur in foro iudicij. non reputabitur excōmunicatus nisi alias cōstiterit de intētione excommunicantis. vt quia semp solitus est sic dicere et huiusmodi. In foro aūt penitētiali dicenda est tutior via scilicz vt reputet se excōmunicatū et absolutionē petat Idem dicit Hosti. Quid si dicat excommunico te et absoluo te. ꝛº. ꝑm Guil. Si vult iudex simul excōmūicare et absoluere nō potuit et nichil egit Si aūt primo voluit excōmunicare et postea absoluere vtrūq̄ voluit. Quid de duobꝰ quibus mādatum est vt aliquē excommunicent et vterq̄ eoꝝ eodez momēto dicit excōmunico te si ille te nō excommunicat. ꝛº. ꝑm Hugo. Vterq̄ illorum iudicum excommunicat quia intentio eoꝝ est q̄ iste excommunicet. Quid si is qui sentētiā generalē promulgauit moritur vel amouet nunquid qui postea contra facit est excommunicatꝰ ꝛº. ꝑm Hosti. non nisi diffiniendo statuerit. ff. de offi. pretoꝝ vigilū. l. j. §. si. vel nisi a successore expresse cōfirmetur extra. de loca. c. j. et de offi. lega. c. j. Quid de illis q̄ excommunicati ordines receperūt. ꝛº. si scientes se esse excōmunicatos ordines receperūt a suscep̄tis ordinibus sunt in p̄petuum deponendi. Si vero non recolētes factum p q̄ in excommunicacōnez inciderunt vel factum quidē scientes se iuris ignari nesciebāt se excommunicatos. tunc cum talibꝰ si sunt seculares episcopi vel archiep̄i. dispensare nō possūt absq̄ mādato sedis apostolice. Si vero sint regulares. abbates iꝑoꝝ post inuectam et peractam penitētiā poterūt cum eis dispensare nisi grauis fuerit et notabile factū vel q̄ fecerit adultus fuerit et discretus vt violenter extra obliuionē et ignorantiam p̄summatur p̄bās tur hec omnia Extra. e. Cum illoꝝ. Clericus excōmunicatus q̄ modo tenetur dicere horas. videꝫ. hore. §. viij. Quid vero fiat de Fructibꝰ eccleſ. Clerici excommunicati. ꝛº. ꝑm Bern. debet assignari alicui q̄ celebret p eo dōnec ipe est excommunicatus exē de appell. Peruenit. Nō si iniuste fuisz excommunicatus recuperabit fructus sibi sublatos. ij. q. v. Sup causas idem Ray. et Gof. Si vero iuste. non potest. C. de re. militari Cum allegatis ad ꝫ facit Extra de sen. ex. Sacro. Vtrum sententia lata sub ꝺicōne liget

ante quã extet cõditio ℞o. ℣m ho. nõ ligat extra de appel. ℣ Ecce rea. ij. et extra. e. A nobis Vnde et si precedẽte alias pẽdente cõ
dicione appellaretur tenet appellatio Sed si pure ferretur senten
tia nõ releuareẽ p appellationẽ extẽ de app. pastoralis Transfert
tñ cognitionem in superiorẽ extra de sen. ex. ℣ Per tuas Sed quid
si precedente alias pendẽte cõdicõne desinat esse ei⁹ subditus ℞o.
tenet sentẽtia nisi appellet alias appelleẽ extra de fo. cõ. c. penul.
23 extra de offi. dele. gratũ et. c. Relatũ Idem mno. ¶ Quid si dicat
iudex excõmunico te si habes res furtiuas nũquid p appellatio
nem suspendeẽ ℞o. ℣m ho. non suspenditur si habeat res illas si eã
occultũ ẽ quia ecclesia nõ iudicat de occultis sed apud deũ liga
28 tus est ¶ Quid si dicat excõmunico te quia habuisti furtũ et eñ fal
sum est ℞o. ℣m ho. ℣oil. et mno. Tutius est dicere q excõmunicacõ
tenet vt xi. q. iij. c. j. et. c. Si epus quia nõ est error intollerabilis
expressus et licet causa sit falsa nõ tñ est impossibilis Vnde cõsule
dus est vt absoluatur ad cautelam q ad forum iudiciale sed q ab
27 deum nõ est ligatus nisi forte ex cõtemptu. ¶ Quid si iudex preci
piat alicui debitori q soluat infra certũ terminũ alioqñ sit excõ
municatus vtr creditor possit terminũ progare. ℞o. ℣m mno. et
ho. nõ pt progare quãtũ ad sententiam excõmunicacõnũ nisi et
iudex cõsentiat progationi et tũc si aduenientẽ sedo ẽmino nõ sol
uerit iterũ erit excõmunicatus q̃a terminus videẽ progatus cum
suis accessoriis ar. ff. de precariis. Sed si manente Si tamen pars i
primo termino reputat sibi vt satis factũ. cessat tota excõmuni
26 catio. ¶ Excõmunicatus qui cõtempserit sententiam seruare et in
gerit se cõmunioni fidelium etiã si sententia forsan erat iniusta.
fiẽ iusta sez quia ꝓpter cõtemptum iuste pt excommunicari. xi. q.
iij. Cum ergo et. §. huic et talis etiam tardius absoluetur. xi. q.
iij. Nisi iubente Vnde talibus consulendum est q et si sciant inu
21 stam sententiam ipsam diligenter obseruent. ¶ In quibus casibꝫ
sententia excommunicationum nulla est ipso iure Respõdetur i qñ
q̃ Primus est si ille qui tulit eam non habebat de hoc potestatẽ
vt quia non erat eius iudex vndecima. q̃stione. iij. Sententia vel
erat excommunicatus et huiusmodi tricesimaquarta. q. j. Audi
uimus Secundus quãdo est lata post appellationez legitimã Ter
cius quando cõtinet intollerabilem errorem Iij duo casus haben
tur extra. e. Per tuas In quibus casibꝫ ille qui eos ꝓponit etiam
si non petat absolutionem debet probatio audiri et admitti vt in
dicto capitulo Per tuas Sed si ad cautelam petat absolutio
nem non debet negari quamuis aduersarius vel excommunica
tor se apponat nisi diceret cum excommunicatum pro manife
sta offensa quia tunc dabitur sic dicenti terminus octo dierum

et si ꝓbauerit nō absoluetur nisi prestet emendā vel det cautio-
nem de parendo iuri. Si offensa dubia p̄ponatur sed tamē pēden-
te ꝓbatione. prima scz illius qui sic fuerat excōmunicatus. debet
euitari in illis omnibꝫ que vt actor in iudicijs attemptauerit ext̄
iudicium vero in officijs postulationibꝫ electionibꝫ et alijs legit-
timis actibus debet admitti extra. e. Solet. li. vi. Nō si appellatio
nem suꝰ ꝯ non fuerit ꝓsecutus vt debuit infra tempus statutum
a iure vel iudice et ipe fuerit excommunicatus nominatim et ex-
presse lapso dicto tpe debet denūtiari et tam in iudicialibꝫ quaꝫ
extra iudicialibꝫ actibꝫ remoueri donec de ipsius sentētie docuerit
nullitate extra. e. Licet li. vi. Quartus casus est quādo aliqs ex-
cōmunicaret maiori excōmunicacōne illos q̄ excōmunicato partici
parent non in crimine. sed in locucōne et alijs casibus in q̄bus in-
currit minor nam talis sententia nō valꝫ nisi t̄na monicione pre
missa. vel vna pro tribus et nisi exp̄mātur nominatim ipsi admo
nendi extra. e. Statutū. et. c. Constitucōnē. li. vi. Quintus est.
quando p̄lati interdicerent suis subditis ne exponāt suis superio-
ribus vl̄ legatis aut inquisitoribus statū ecclesiaꝝ suarum. siue
monasterioꝝ suorū et de ꝯ ferrent sententiā excōmunicacōnis ex
tra de offi. ordi. Quia plerique. li. vi. ¶ Vtrum excōmunicatꝰ ob 28
liget cōtrahendo sibi aliquēꝫ. R°. ꝯm Ho. dicēdum ꝙ nō. Sed ve
rius videtur ꝙ inno. dixit scz ꝙ omnes cōtractus initi cū excom
municato non solū ignoranter sed etiam scienter et eciā durāte ex-
cōmunicatione tenent. Et ex eis quicq̄d agitur cōtra excōmunica
tū ipe aūt durāte excōmunicatione agere nō p̄t poterit tn̄ pꝰ ab
solutionē et de ꝯtractu inito dū erat excōmūcatus xi. q. iij. Nm̄ mul
tos in fi. extra. e. Si vere concor. Guil. ¶ Vtꝝ excōmunicatꝰ pos 29
sit intrare ecclesiam. R°. ꝯm Ray. excōmunicati excōmunicatione
maiori siue occulti siue manifesti nō debēt intrare quādiu sūt ex-
cōmunicati et intelligitur ꝯm Guil. ad orandū siue dū ibi aguntur
dma officia secus si solū intrēt ad transeūdum ꝑ eam aut si ad au
diendā p̄dicacōnēꝫ qua audita statim exeāt extra. e. Responso.
¶ Vtrum excōmunicatus possit recipi ad religionē vide. s̄. Ab- 30
solutio. iij. §. fi. ¶ Vniuersitas vel collegiū excōmunicare non po 31
test quia possꝫ irretrire alios innoxios. extra. e. Romana. li. vi. in
fi. ¶ Vtꝝ excōmunicatus possit amplius excommunicari R°. ꝯm 32
Ray. potest siue ꝑ eadēꝫ causa siue ꝑ diuersis siue ab eodem iudi-
ce siue a diuersis. iij. q. iiij. Engeldrudis. xi. q. iij. Excellentissimꝰ 33
xij. q. ij. de viro. ¶ Quis sit effectus maioris excōmunicationis R°
ꝯm Ray. et Ho. Primo q̄dēꝫ vt nullus cum eo ꝑticipet neqꝫ lo-
quendo orando saltando communicando comedendo vel bibendo. xi.
. q. iij. Sicut et in iij. capitulo sequenti. Itē ꝙ non possit eligere

vel eligi vt notatur extra de appel. constitut. Item q̄ nullū be-
neficium ecclesiasticū acquirere potest extra de cle. ex mi. postu-
lastis extra de eta. et quali. Cū bone in fi. Item vt quādiu excō-
municatus est de beneficijs suis nichil percipiat extra de appel.
Pastoralis in fi. Hoc dico quādiu est in mora absolutionis peten-
de alias non extra de cōces. preben. Nuia diuersitatē. Item n̄ po-
test cōstitui ꝓcurator extra de ꝓba. post cessionem. Nec etiam po-
test cōstituere quinimo si qua ꝯmunitas aliquem ꝓcuratorem con-
stituit et ipse excommunicatus inter cōstituentes fuit vt rector
vel principalis et expressus vel eius auctoritate factus esset pro-
curator vel si ipsa ꝯmunitas sciendo ipsū talem vna cum eo ꝓcura-
torem fecisset non valeret extra de ꝓcuratori. c. fi. Si tamen excō-
municatus sit reus bene p̄t in iudicio se defendere et ad hoc procu-
ratorem constituere extra de iudi. Intelleximꝰ Secus si sit actor
vl̄ si reconueniat extra de proba. post cessionem Item constitu-
tiones et sententie que ferūtur ab excommunicato vel de ipsius
mandato irrite sunt ipsō iure et nullo vnquā tempore valebūt ex-
tra de emu. eccle. Aduersus Et breuiter excommunicato maiori
excōmunicacōne est omnis actus legitimus interdictus vt dictū
est s̄. §. j. Itē excommunicatio non suspenditur per appellationez
sequen̄ extra de appel. Pastoralis Item quicunq; excommunica-
tus ab officio ꝛ beneficio suspensus vt in dicto. c. Pastoralis. §. fi.
Vnde non potest beneficium conferre extra de conces. preben.
Tanta tamen quādiu tolleratur valet quod fit ab eo vt si proui-
deret alicui ecclesie vl̄ cōfirmaret alicuius electionem ar. viij. q.
iiij. Nonne vi. q. iiij. c. j. et. ij. Nisi forte esset notorium Itez ex-
communicatus sicut et quilibet suspensus si scienter ingerat se di-
uinis fit irregularis extra de cle. ex minis. Apostolice nec p̄t cū
eo dispensari nisi ꝑ papam extra de sen. et re. iudi. Cum eterni et
extra. e. Cum medicinalis libro vi. Excommunicatus quoq; si im-
petret aliquod rescriptum super alio articulo quam excommuni-
cationis vel appellacionis non valet extra de rescrip. Ipso iure.
34 li. vi. ¶ Nunquid excōmunicato licet baptisare Respondetur se-
cundum Guil. durantis si excommunicatus paratus solē inter bap-
tisat irregularis efficitur Secus si aliter vt in necessitate hoc facit
sicut etiam de malo ministro dictum est supra baptismus. iij. §. iij.
35 ¶ Iudices seculares compellendi sunt ab ecclesiasticis iudicibus
repellere excommunicatos ab agendo testificando patrocinando
36 i suis curijs ext̄. e. Decernimus li. vi. ¶ Nn̄ rector aliq̄s fuit excō-
municatus ꝓ eo qd̄ fecit i suo regimine si postea āmotus sit n̄lo-
minꝰ excōmūicatus ē qui et̄ successor eiꝰ Nā vt̄q; debet eccie satis
facere ꝓ his q̄ statuit vl̄ i q̄bꝫ succedit ext̄ d̄ emu. ec. Aduersus
p̄uilegia q̄rūdaz ne possint excōmūicari restrīgūt̄ vt. j. dictū. j. §. ij

Excōmunicatio scdo scz de pcuciētibꝫ clericos Tales
em excōmunicati sūt nec nisi a papa absolui pñt xvij
·q·iiij· Si quis suadeñ· Et de ista materia vide s̄ Ab
solutio·ij·p totū· ¶ Sunt casus in quibꝫ pcuciēs cleri- 2
cū nō ē excōmunicatus· Primo qñ ignorabat ꝙ esset clericus pu
ta quia comam nutriebat extra·e· Si vero· Secūdo in clericis q̄ no
uerūt habitum nec tonsurā nec aliquid de clericatu ostendūt· si
tercio admoniti non se corrigūt extra·e· Contingit· Tercio i cle
rico qui contempto habitu ferret arma· et tercio admonitus nō
se correxerit· extra·e· In audiētia· Et etiā si nō sit monitus et im
misceat se tiramidi· vt extra·e· Cū nō ab homīe· Quarto i cleri-
co excōmunicante negocia secularia· et ite ꝙ si admonitus fuerit
vt dictū est extra de vi·et ho· cle·c·fi· Nñto in clerico cōiugato
si non fert habitū vt s̄ Clericus·ij·§·fi· Sexto in clericis buffoni
bus et etiā macellarijs de quibꝫ habes·s̄· Clericus· ij·§·iiij·et·v·
Septimo in illis q̄ non extra se iocose se pcutiunt extra·e·c·j· Oc-
tauo in magistro q̄ tñ hꝫ facit leuiter et causa discipline extra·e·
Cum voluntate·§·fi· Nono in eo qui in continenti vim vi repellit
tempate· extra·e· Si vero·j· Decimo cum quis inuenit clericū tur
piter agentē cum vxore matre sorore vl̄ filia ꝓpria· vt in dicto
·c· Si vero·§·nec ille Vndecimo si fiat a p̄lato aut de mandato ip
sius causa correctionis vt in dicto·c· Cū volūtate et·c· Ex teno
re· Et si nō fiat causa correctionis· tā verberās quā precipiēs· in-
currūt excōmunicationē extra·e· Vniuersitatis· Nd̄ si causa sub-
est· potest clericū cape et incarcerare etiam p laicum ext̄·e· Si cle
ticus· li·vi· Sed pcussio nō debet fieri p laicū alioqñ iterꝫ ambo in
currerēt excōmunicationem vt in dicto·c· Vniuersitatis nisi cleri
cus esset a deo incorrigibilis ꝙ aliter capi et corrigi nō posset ex
tra·e· Vt fame· Duodecimo in tiabante diuina officia quē presbi
ter vel alius ad quē spectat potest eicere de ecclesia ext̄·e· Veni
ens et in·c· Cum volūtate·§· Si vero Similiter cū q̄s ratione offi
cij quod i ecclesia obtinet pcucit clericum aut etiā cū senior causa
deuocionis hꝫ facit aut dominus aut parēs siue ꝓpinquꝰ qui fami
liam corrigit· Hec omnia in hꝫ xij· versu dicta itellige cum sunt
in minoribꝫ ordinibus vt·in dicto·c· Cū voluntate·§·fi· Trede-
cimo· si clericus sit depositus siue degradatus extra de iudi· Cum
non ab homine Et extra de pe· Degradatio· li·vi· in fi· Quarto-
decimo quādo clericus transfert se ad actū· prorsus ordini contrā
rium vtputa erat i minoribꝫ et factus est miles vel bigamꝰ 2 hu
iusmodi lxxxiiij·di· Quis quis· ¶ Sed quid si quis nō ob sui tuicō- 3
nem sed obtuicōnem patris vel matris vxoris filie familie vl̄ eti
am extrāneorū clericum ledat· Rº scdm Jnño· Talis non incidit

in canone ar· ff· q̄ metꝰ causa ¶ Isti quidā ·§· si ¶ Nam et facij iniuria
q̄ pulsanda est xxiij· q· iij· ¶ Fortitudo et· c· ¶ Non inferenda ¶ Mundam
tñ dicit q̄ hꝫ verum est de defensione illaꝝ solū psonarum per
quas mtelligitur nobis iniuria fieri vt misti· vt de iniur· §· patet·
¶ Quid si psona ecclesiastica domū alicuꝰ occupet et nō vult ex-
ire sine violentia hꝰ· ꝑm imo· eicies eum nō mādit in canonem
qđ colligitur extra de restit· spo· Olim causā et extra de homi· Sig
nificasti· ¶ Quid de nō defendētibꝫ clericos cū possint hꝰ· fauere
videtur quia cū possint manifesto facinori desinūt obuiare extra
· e· Quante mtelligas tñ· q̄ solū illi excommunicati sūt ad quo
rum officium ptinet defendere ar· xxiij· q· v· Administratores·
et· q· iij· forte et· c· Est iniusta· ¶ Quid si clericus volens alicui sa
tisfacere sponte subicit se verberibꝫ hꝰ· ꝑm Ray· Ipse clericus te
net excōuunicari et verberās est excōmunicatus talis em̄ iniectio
et si nō sit violenta tamē est iniuriosa saltē ordini clericali in cuius
fauorem canon iste ꝓmulgatus est extra· e· Contingit in hꝫ cor-
cor· quasi omnis· ¶ Sed quid si magister vl prelatus ex ira per-
cutit hꝰ· ꝑm Wil· non ꝓpter hoc mādit in canonem ex q̄ causa cor
rectionis hꝫ facit et si de correctione nō cogitet actu si tamen ha-
bet hūc finē m habitu sufficit nec distmguo vtꝝ sit insacris vl
non extra· e· Cū volūtate· que in casu correctionis que fit a magi
stro vl ꝓlato indistincte loq̄tur q̄ si ꝑncipalis magister ꝓhibe-
at magistro inferiori ne peccat si peccat non videtur q̄ incidat i
canonē quia non ꝑt principalis magister auferre beneficiū iuris
ꝓ quod cōceditur corrigere posse q̄s q̄s docet· ¶ Quid si officia
tus in ecclesia prelatus magister vl dominus domus vl cōsangu-
inei excedāt modū in corrigēdo hꝰ· ꝑm ho· nisi ex ꝓposito et ani
mo irato multū excedāt non credo q̄ incidāt in canonē q̄ solūmo
do dolū psequit qđ colligitur xxiij· q· iij· Si quis suadente ex̄· e·
· c· j· Violentia em̄ nō cōmittitur sine dolo et hoc etiā innuit prin-
cipiū extra· e· Cū volūtate cōcor· Bern· et Wil· ¶ Quid de illo q̄
a clerico ledente grauiter tamen percussus eum animo vindican-
di grauiter repcutit hꝰ· ꝑm Gul· Ex quo libidine vindicte et nō
iocosa leuitate repercutit incidit in canonem Sed et si iocose gra-
uiter a clerico percussus grauiter repercutit sed tamen cum ioco-
sa leuitate a fine dolo non incidit Similiter etiam nec sacerdos qui
clericum puerum importune secum ludentem iratus percutit non
iniuriādi animo vel libidine vindicte· ¶ Quid si aliquis non ini-
cat manus in clericum sed spuit aue aliquid effundit super eū aut
claudit ei ostiū vl ponit custodes ad capiendū eū si de domo exeat
vl ei eq̄ tāti capit habenas eq̄ vl rūpit ei cingulā selle vl in mis
vel terroribꝫ arestat eum vel facit ire quasi captum ad iudicem

Rº. ꝑm Ray. et alios communiter tales omnes sunt excomunicati
Nec refert vtrꝝ iniciat q̃s manus in eum aut in rem sibi talit̃ co-
herentem aut rem de eius manu recipiat aut vestes quibꝫ indutꝰ
est scindat. Secus tñ si solo metu cogat vt se redimat vel sibi a-
liquid det Nam talis nec in ꝑsonam nec in res sibi coherentes ini
cit manus. ¶ Quid si aliquis arrestet clericũ asportantẽ res q̃s
ei furatus fuerat et ꝑ violentiam aufert ei. Rº. ꝑm Wil. Non cre- 11
do ꝙ incidat in canonẽ si res istas ei auferat dum est in asportan-
do antequã asportãs recipit se ad locum destinatũ Secus si ex in-
teruallo qꝛ nõ licet ei sibi dicere ius in re sua. ex interuallo ¶ Quid
si quis inuenit clericũ turpiter agentẽ cum vxore sua. matre vel 12
sorore vl̃ filia. eumqꝫ mutilat vl̃ occidit. Rº. ꝑm Guil. Et si possꝫ
dici ꝙ tali parcetur q̃ ad excõmunicationẽ eo ꝙ decretalis Extra
. e. Si vero. Primo nõ distinguit inter atrocẽ iniuriaꝫ ꝛ nõ atro
cem nichilominus nõ licebat ei eũ occidere extra de peni. ca. scdo
¶ Sed vtrum maritus sic inueniẽs clericũ possit eũ tenere inuituꝫ
Rº. ꝑm Guil. ꝑt tenere vtrumqꝫ scꝫ vxorem et clericum sine ex- 13.
cõmunicatione donec vocet testes. vt. ff. de adulteriis. l. Capite.
Extra de sen. ex. Si vero alicuius. §. vltimo Idem Bern̄. ¶ Quid d̃ 14
illo qui ordinat cũ vxore sua vt clericus vocetur ad turpitudinẽ
et sic eũ verberat. Rº. ꝑm Guil. credo ꝙ tam vir quã vxor inci-
dãt in canonem cũ hoc ꝓcurauerint. ¶ Quid de muliere que ꝑcu-
tit sacerdotem impetẽtem eam de turpitudine Rº. ꝑm Guil. Si so 15
lis verbis eã impetat incidit mulier ꝑcutiẽdo eum in canonẽ Si au
tem tangit inuitam et illa se defẽdens cũ moderamine iculpate tu-
tele eum ꝑcuciat nõ credo ꝙ incidat. securiꝰ tñ est ꝙ faciat se ab
solui ad cautelam. ¶ Quid si quis iratus vadat cõtra clericũ ele 16
uato pugno ense vl̃ hasta quasi ꝑcussurus Rº. ꝑm Ray. nõ inci-
dit quia manũ non iniecit. Idem ho. et gof. ¶ Quid de illo q̃ per 17
sequitur clericum fugientẽ vt ꝑcutiat et clericus sine ꝑcussione
cadit et leditur Rº. scdm Guil. non credo ꝙ incidat secus tamẽ
si ipse fugiens et quasi coactus precipitet se in aquam vl̃ in aliud
periculũ se ingerat vt euadat quia tũc persequẽs incidit in cano-
nem. ¶ Quid si quis accipiens clericũ ꝑ cappillos et huiusmõi di 18
cat nisi esses clericus ꝑcuterem te. Rº ꝑm Guil. Si animo iniuriã
di iratus hoc faciat credo ꝙ incidat alias non. ¶ Quid si quis fur- 19
to aufert a clerico corrigiam qua cinctus est vl̃ vestem q̃ erat in
dutus Rº. ꝑm Inno. Non videtur excõmunicatus qꝛ minima vel
nulla est violentia ꝑsone. eo ꝙ non sentitur. ¶ Quid si conuersus 20
verberetur Rº. ꝑm Ho. Si tales sũt conuersi qui se ꝛ sua tradiderũt
deo et totaliter translati sũt et facti sunt ecclesiastici siue ecclesia
sit regularis siue secularis et tales gaudere debent ecclesiastica

libertāte · xvij · q · iiij · Nuis quis Secus si esset conuersus remanēs i
domo ꝓpria tanquā laicus Extra de priuilegijs vt priuilegia · §.
21 · j · ¶ Nuid si verberetur nouitius R° · verberās excōmunicatus ē
22 Extra · e · religioso li · vi · ¶ Nuid si quis credens verberare clericū
verberat laicū · R° · ꝑm Ray · non est excōmunicatus h̄ dico ꝓpter
literam canonis q̄ exigit actum Cū dicit si q̄s man⁹ miecerit vio
23 lentas in clericū · ¶ Nuid de illo qui verberat clericū credens eū
esse laycum R° · ꝑm ho · Si talis errauit in ꝑsona vt q̄a volens per
cutere ticiū laycū percussit Petrꝝ clericum cum vtrūq̄ cognoscit
tutior sententia est ꝙ incidit Nā in clericum manus violentas in
iecit Si autem errauit in qualitate quia de isto q̄ est clericus pu-
tabat ꝙ esset laycus Nam videbat eū in habitu laycali et non
gerentē se ꝓ clerico nō incidit extra · e · Si vero · ij · Secus autē si
videt eū in habitu clericali et gerentē se ꝓ clerico et q̄a ꝓ clerico
24 reputatur tūc incidit in canonē · ¶ Nuid si aliquē clericū paratum
facere aliquod flagiciū teneo violent̄ zelo dei ne illud fatiat R°.
ꝑm Wil · Si talē teneā modico tpe inuitū 2 et̄ renitentē circa iniuri
am tamē ꝑcussionis nō credo me incidere in canonē satis concor · in
no · et ho · Idem dicēdum etiā ꝑm Inno Si supuenientib⁹ inimicis
clericus tenētur ne incideret in manus eoꝝ q̄a talia iniuria nō ir
27 rogatur sed poti⁹ salus ꝓcuratur ar · xlv · di · Cū beatus ¶ Nuid
de illo q̄ mandat in clericū manus inici R° · ꝑm Ray · Si seq̄tur ef
fectus tam mandans quam is cui mandatur incidit in cannonem
extra · e · mulieres · Nō si mādator misit ad reuocandū mandatuꝫ
tūc distinguendū est q: si mandatarius añ quā reuocatio ꝑuenis-
set ad eū iam v̄berauerat vterq̄ excōmunicatus est · Si vero re-
uocatio prius ꝑuenit non est mandator excōmunicatus ar · extra
de ꝓcura · Ex insinuacōne · et · c · in nostra et in p̄dicto · c · Mulieres i
fi · cōcor · Ho · Gof · et Bern̄ Eadem questio et solutio potest fie-
ri de eo q̄ consuluit clericū v̄berari · si eius consilio fiat · ¶ Nuid si
26 mandās clericū verberari priusq̄ v̄beretur decedat R° · ꝑm · Ho ·
si notoriū sit et talis in fine nō fuerit absolutus · vl̄ signa penitē-
tie in eo non apparuerint̄ haberi debet ꝓ excōmunicato nec est se-
21 peliendus in cimiterio ¶ Nuid si non mādauit sed ꝙ factū est ra
tum habuit R° · si miecta est manus in clericum nomine tuo · licet
sine mādato et tu hoc ratū habueris excommunicationē incurris ·
Si vero non fuit facta nomine tuo peccas ratū habendo sed non i
28 curris excommunicationē extra · e · Cum quis libro vi · ¶ Nuid de
illo qui dicit suis vellem vindicari de tali clerico · et illi sic verbe-
rant eum · R° · ꝑm Wil · Si ea dixit animo prouocandi eos et ipi ob
hoc moti fecerunt etiam non nomine dicentis ipse dicens nichilo-
minus incidit in canonem · ¶ Si iudex laicus malefactorē detineat

captum et is se clericum dicat vide .j. Judex .ij. §. iij.

Excommunicatio tercio de excomunicatione falsariorum. Et quidem cum quis per se vel per alium falsat literas pape cum fautoribus et defensoribus suis vel qui scienter vtitur eis excommunicatus est extra de cri. fal. Ad falsariorum. Et si quis huiusmodi falsas literas se habere cognoscit infra dies viginti aut destruat eas aut resignet si penam excommunicacionis vult euadere extra de cri. fal. dura quod intelligendum est solum quando aliquo casu litere ad eum peruenerunt. Secus si fuit conscius quia tunc indistincte est excommunicatus Clerici quoque falsarij degradari debent et tradi potestati seculari puniendi vt in dicto .c. Ad falsariorum. Nudus si vtitur quis talibus literis ignoranter. Ro. sm ho. non excusatur quia per alios inuestigari debuit. ar. xxxvij. di. §. vlti. Si tamen falsitas erat ita latens quod non bene percipi poterat et ipse adhibuit diligentiam quam potuit nec percepit excusatus est. Alioquin non extra de homi. Johes. et .c. vl. ff. redibitione acqui. l. j. Et nota quod preceptum est in literis papalibus in magno nec in modico audeat quis manum apponere. etiam vnam literam vel puctum corrigendo exceptis his quibus hoc commissum est alioquin manum apponens sententiam excommunicationis incurrit que non potest circa sedem apostolicam relaxari hoc per sententiam in curia latam.

Excommunicatio quarto de excommunicacone incendiariorum et effractorum ecclesie. Omnis enim incendiarius ecclesie vel loci religiosi vel cimiterij vel spacij priuilegiati in circuitu ecclesie est excommunicatus ipso iure. Sed antequam sit denunciatus potest absolui ab episcopo. Postquam vero denunciatus est siue nominatim siue in generali. puta denunciamus excomunicatos omnes illos qui tale incendium fecerunt tales solum a papa possunt absolui extra. e. Tua nos. et .c. Conquesti. Quod autem est dictum de incendiarijs intelligas de effractoribus qui similiter sunt excomunicati et a papa absoluendi. Et idem dicunt quidam cum quis per violentiam multum enormia in ecclesia committit. vt diruendo altare vel frangendo crucem vel enormiter tractando corpus cristi et similia concedunt tamen quod isti nunc dicti per episcopum possunt absolui de casibus istis. Et de hac materia vide s. Absolutio. j. §. iij. et .j. Incendiarius.

1 Excōmunicatio quinto de statuentibꝫ cōtra libertatem ecclesiasticam. Nā omnes tales fiūt excōmunicati
2 cum diuersis sautoribꝫ vt iuꝑ Excōmunicatio .i.§.ij.vbi. ¶ Vtrꝫ heremite vl recluſi intelligantur ꝺ noie
ecclesie. §ꝯ. ſm Wil. non niſi ſubiecerint ſe alicui probato religio
3 mi concor. Inno. et ho. ¶ An predicta pena ſit extendēda ad illos
qui attemptant aliquid otra ꝓticulares cōſuetudines aliquarum
ecclesiarꝫ vt quia volūt cognoſcere de omnibꝫ cōtractibꝫ iuramē
4 ti mærpoſitione vallatis et ſimilia. §ꝯ ſm Wil. non. cōcor. inno.
et ho. ¶ Nue ſunt illa contra que facienda ſit contra libertatē ec
clesie Rādetur ſcōm Wil. plura vt q decime et oblationes ad cle
ricos ſpectent xvi.q.j. Reuertimini Itez q ecclesia libera ſit et
ſolares ecclesiasticas admiſtret. xcvj.di. Si impator. Item q te
ſpiritualibꝫ ius condere et iudicare ꝑt q ꝓcutiens clericū ſit excō
municatus xvij.q.iiij. Si quis ſuadente Et q in legatis ſufficiant
duo teſtes ad pias cauſas extra de teſta. Relatū. Similiter et ſi fi
ant cōtra generalia ꝓuilegia ecclesie ab impatoribꝫ data que in
iure ciuili cōtinentur. Non aūt ſi ſpecialiter alicui ecclesie vl ec
clesiis data ſint. concor. Inno. et hoſti.

1 Excōmunicatio ſexto de participatione cū excommuni
cato. Vbi ſciendū q eſt quedā ꝓticipatio illicita que
cōtingere ꝑt quadrupliciter. Primo quidem qñ quis
participat cū excōmunicato in eodem crimine ꝑt q
excōmunicatus eſt ſez dādo ei auxiliū cōſiliū vl fauorē et talis
incurrit eandē ſentēciā extra. e. Si cōcubine z. c. Nup Et itelligē
cōſiliū ſine q non erat facturus extra de homi. volun. Sicut dignū
.§.ſi vero Secdo quādo quis ꝓticipat cuidā in crimine mortali. ſed
non in illo ꝓpter q excōmunicatus eſt et talis pecat mortaliter.
ſed nō incurrit eandē ſentēciā. § incurrit minorē excōmunicatio
nē Tercio qñ ꝓticipat ei in diuinis ſez recipiendo eū a diuina of
ficia ſeu eccleſiaſtica ſacramenta vl ad eccleſiaſticam ſepulturā et
talis quidem licet nō ſit irregularis vt extra. e. Is qui li. vi. Pec
cat tñ mortaliē et eſt valde ꝓpinquus irregularitati. Nā eſt ei in
terdictus ingreſſus ecclesie extra de ꝓuile. Epoꝛ li. vi. Et ſi. ꝓ
quā eſt ſic interdictus ingerat ſe diuinis in ſuo officio ſicut prius
irregularis efficitur Item ſic interdictus ſi decedat nō debet i ca
miterio ſepeliri extra. e. Is cui li. vi. Sed hic caue. q̄a ſi ſepelit he
reticū dic vt .ſ. Hereticus. j. §. j. Item ſi ſepelit excōmunicatus
publice dic vt. ſ. Excōmunicatio. ꝓ. §. iiij. in principio extra. e. Is
qui libro vi. Nō ſi talis ꝓticipatio in diuinis ſit per metus vt quia

tyrannus cogit metu mortis sacerdotē sibi celebrare beatus esset
sacerdos si se sm hosti. ad martiriū ppararet. metus em̄ et si culpā
attenuet simplicit non excusat xxxij. q. v. Ita ne. Tn̄ sm Wil. et
hug. bn̄ excusat metus ille q̄ pt cadere in cōstantē virū. Quarto
qn̄ pticipat nō in crimine sz in loquēdo vl secū orādo siue comedē
do et hmōi vt s̄ dictum est Excōmunicatio. j. circa fi. §. Quis effec
tus De talit pticipante dicit tho. in. iiij. di. xviij. q̄dam dicunt q
peccāt mortaliter 2 subdit sz hō videtur valde graue q hō p vno
leui vbo q excommunicato loquitur mortalit peccet et sic ipsi ex
cōmunicantes multis laq̄um dāpnacōis inicerēt qd in eos retor
q̄ret ideo alijs pbabilior videt q non peccat mortaliter n̄ omuni
cando in crimie vl in dmis vt dictū est vl in otēptuz ecclesiastice
disciplme qd itelligit decre. videlicz ot pbibicōne supioris ext de
cle. ex mis. Si celebrat Ideo si aliq̄s ptinacit excōmunicatis ptici
pet excōmunicari pt maiori excōmūnicacōne qz mortaliter peccat
Idē al. et pe. ¶ Sed nūq̄d delegatus pt excōmūicare maiori eos q̄ 2
i locucione et hmōi pticipāt cū excōmunicatis ab eo Rō. pt et sic
excōmunicati debēt petere absolucōnez ab eo vl a delegāte vt a
papa ext d offi. dele. Preterea. et. c. Sigficasti. et. c. Prudētiā i fi.
Intelligēdū tn̄ q ipi pticipātes nō possūt excōmunicari nisi cū
illa solēnitate q̄ dr s̄. Excōmunicacō. j. §. xxvij. q̄ icipit. In q̄bus ca
sibus fnia. v. q̄rtus casus Et sciendū q excōmunicatio nō trāsit
in psonā terciā vt patet h in se. §. circa mediū. ¶ Sūt et alij casus 3
i q̄bus q̄s licite excommunicato pticipat Primo quidē qn̄ quis lo
q̄tur ei in hijs que ptinent ad absolucionē vl als ad salutem ani
me licet alia vba incident interponerēt vt magis pficiat et per
hūc etiam modū pdicatores q̄ apud excōmunicatos in pdicationi
bus et cōfessionibus q̄si gerūt causas eorū q̄ ab epis expoliati fue
rant possūt elimosinas licite accipe ab ipis excōmunicatis psertiz
si alias i locis illis n̄ valēt sustētationē habere extra. e. Cū volūta
te. et de hmōi pdicatoribus vide. j. Restitutio. v. §. fi. et h. j. §. penl
Idē Gre. xi. q. iij. Q n̄ multos subtrahit a minori excōmūicacōne
plures omūicantes videlicz vxores filios ancillas suos seu māci
pia rusticos et suientes et oms alios sez eius familiares et subiec
tos qz nō adeo curiales sūt vt eorū ofilio scelera ppetrent et eos
q̄ ignorāter excōmunicatis comunicāt siue illos q̄ cōmunicāt cum
illis q̄ excommunicatis communicāt. Quicūqz aūt orator id ē cau
sa oracionis vadens aut peregrinus aut viator in terraz excōmu
nicatorum deuenerit vbi non possit emere vel nō habet vn̄ emat
dat licētiā ab excōmmunicatis accipiēdi. Et nota q circa pdic
tas psonas distiguēdū ē mt illos q̄ an̄ erāt obnoxij siue obligati
excōmūicatis vt vxor et filij et sui et isti tenēt eis sic prius tenebāt

qui vero non erant eis obnoxij · nec etiā nunc sunt sed possunt cū
eis communicare ꝓut et qn̄ necesse fuerit extra · e · Inter alia de
ista materia vide v̄ · Vtile lex · humile res ignorata necesse Nec
anathema quidē faciūt ne possint obesse · Vtile id ē ꝓpter vtilita
tem excōmunicati vel etiam propter ꝑticipantis · vt statim dicet
Lex scilicet matrimonij excusat Humile id ē serui et filij excusant
Res ignorata id est qn̄ nesciūt eū excommunicatum Necesse id ē
ꝓpter necessitatē cōmunicans excusatur · De quibꝫ hic q̄ · vide plu
2 res et varias questiones · ¶ Vtilitas ergo excusat a ꝑticipatione
excōmunicatorum · et hꝫ potest esse duplex Nā potest esse vtilitas
excommunicati vt qn̄ quis loq̄tur ei de hijs que ꝑtinēt ad eiuꝰ sa
lutē vt dictū est in proximo · § · Vnde ad p̄dicationē p̄t admitti ex
tra · e · Responso · j · Rº · Item potest esse vtilitas ex ꝑte participā
tis vt cum petit ab excōmunicato ꝙ ei debet vt in · c · si vero Vn
de si nolit soluere potest in iudicio conueniri alias ex delicto suo cō
modum reportaret extra de iudici · Intelleximꝰ Possꝫ etiam licite
loqui de salute anime sue ꝓprie si est necessitas et nō possit habe
4 re recursū ad aliū q̄ consulit ei · Hec ꝑm Wil · ¶ Vxor excusat a ꝑ
ticipatione cū viro scilicet qn̄ de matrimonio cōstat vndecima · q
iij · Nm̄ multos Sed nūquid ecōuerso excusat vir vxori participā
do Dicas ꝙ siue vir siue mulier excōmunicationi subdantur ꝓpter
matrimoniū illicite contractū nō licet ꝑticipare sed si alter eoꝝ
excōmunicatus sit ꝓpt aliud delictū tūc vterqꝫ excusat q̄ ad red
dicionē debiti sed in alijs nō excusatur eo ꝙ vir debet cogere vxo
rem vt faciat se absoluere ar · vij · q · j · Sicut hꝫ Ho · Gof · et Ray ·
6 ¶ Sed quid si vir vocet excōmunicatū ad mensā nunq̄d vxor po
terit ad ipam mensam cōmedere · Rº · ꝑm Wil · credo ꝙ non tn̄ po
terit comedere ad aliā mensā in eadē domo ita remotā ꝙ merito
possit dici ꝙ non ꝯmedūt simul ¶ Vtꝝ filij excusantur a ꝑticipa
7 cipacōne patris Rº ꝑm Wil · filij qui sunt i patria potestate vl eti
am emancipati etiā q̄ sūt cōmensales patri et ab eo habent ne
8 cessaria excusantur alij vero nō ¶ Itē vt s̄ dictū est excusātur ser
ui ancille rustici seruientes et alij subiecti q̄ nō adeo curiales sunt
vt eoꝝ ꝯsilio scelera ꝑpetrētur Nā tales ꝑsone an̄ sentētiā astric
ti erāt ad familiare obsequiū et sic etiā nūc tenentur et cōmunica
re possūt ex · e · Inter alia qd̄ intelligitur ꝑm Wil · qn̄ ipi ante excō
municationē dn̄i obligarūt se seruire et seruiciū intuerūt · Si autē
pꝰ excōmunicationē eius intuerūt distingue quia si ignorauerūt
et postea sciunt non tenentur discedere cum damno suo Si vero a
principio sciuerūt tenentur discedere nisi si necessitas eos cōpul
isset ꝙ fierent de eius familia Et quod dicit de rusticis intellige
qui colunt terras dominorum suorum · Et secūdum eundem · Wil ·

extenditur etiam ad illos qui dicuntur medietarij· et qui ꝓpt cul
turam recipiut certam porcionem fructuū Nam et possūt cōmuni
care quantum oportet ꝓpter culturā et huiusmodi racionē Idem
intelligendū ſm ho· de nutricijs et similibꝰ q̄ si a dño recederent
nō haberēt vnde viuerent extra· e· si vero vbi excusantur etiā q̄
cum nautis excōmunicatis ꝯuenīūt de transfretādo cōtra sarrace-
nos ¶ Sed nūquid patres et dñi excusantur si participāt cum fi-
lijs et seruis suis excōmunicatis Rº· ſm wil· et Ray· di cūt quidā
ꝙ sic sed tutius est dicere ꝙ non excusantur· eo quia tenebantur
suos corrigere minores ne inciderēt in causā anathematis ar· xx·
vij· q· i· De filia Idem gof· et ho· tamē ſm tho· in· iiij· di· xviij·
Adminus debēt eis cōmunicare ī hijs in q̄bus obligati sunt quia
sicut inferiores obligātur ad obsequiū supioꝝ Ita supiores ad
ꝓuidentiam inferioꝝ et eodē modo dicēdum videtur de ſuis excō
municatis q̄ dño subsunt Seruis etiā mercenarijs nō possū com
municare ſm ho· nisi sine magno ī comodo meo eos vitare nō pos
sum et idem de socijs habentibus aliquod commune concordat
Bernhardus· ¶ Nunquid armiger vel seruus militis potest 10
communicare cum illis excommunicatis cum quibus dominus
seruus communicat· Respondetur· secundum Wilhelmum· Non
potest licet communicando excusetur domino suo excommunica-
to vt dictum est s̄· §· iij· et viij· ¶ Sed nunq̄d vasalli possūt commu 11
nicare dñis suis excōmunicatis Rº· ſm wil· de huiusmodi vasallis
notat hugo ꝙ absoluti sunt ab obsequio fidelitatis quamdiu do
minus illorum est excōmunicatus· et debēt ab eo abstinere vt xv
· q· vij· Nos sanctorum tenētur tamen ei reddere tributa et pensi
ones nec peccant sic communicando ei licet soluant in ꝓpria per-
sona quia necessitas est vt quidam dicunt vide hic· j· · §· xxvij· qui
incipit Nuid si teneor· ¶ An possit aliquid vendi seruienti ex- 12
communicato vel ab eo emi Rº· ſm Wil· Si emat vl̄ vendat nomi
ne excommunicati non est contrahendum cum eo· sicut nec cum
excommunicato secus si nomine suo aliquid tale faciat dum tamē
non in fraudem· ¶ Posito ꝙ aliquis videat quendam afferentem 13
venalia de mercatore publice excommunicato nunquid tenebitur
illum vitare Respondetur secundum Wil· propter hoc solum ꝙ
video eos afferentes talia non teneor eos vitare nisi aliter inno
tescat michi ꝙ ea ibi emerit de rebus etiam ibi emptis quilibet
potest comedere et vti· si non fuerit in culpa emendi· ¶ Nuid 14
si presbiter locauit operas suas alicui domino et dominus excom
municatus ē· Respondetur secundū Hostiensem· Si tempore
locacionis excommunicatus erat non valuit locatio· Si vero po-
stea fuerit excōmunicatꝰ· caueat ne ſuiat ī dinis ext̄· e· significauit

17 ¶ Vtrūm excōmunicātus peccēt si se ingerāt cōmunioni aliorūm
Rñdet̄ ꝑm Ray. sic. vi. q. ij. Si tantū extra de cle. ex mis. Illud
circa finē. Et quidaꝫ excōmunicatus etiaꝫ alios excommunicatos
16 vitare debet Idem ho. ¶ Vtꝝ si excōmunicatus intrat ecclesiā a
lij teneantur exire. Rñdet̄ ꝑm Ray. Si manifestū est eū esse ex-
cōmunicatum alij tenētur exire vl̄ procurare vt ille exeat. xi. q.
iij. sicut apostoli et vicesima quarta questione prima. Omnis
qui. Si vero est occultum tunc ille qui sciūt exibunt caute et se-
crete ita ꝙ nō sequatur manifestatio si possūt alias nō exibūt vi.
q. ij. Si tantū occulte namqꝫ excōmunicatus occulte debet mone
ri vt exeat concor. Gof. Si aūt excommunicatus est in ecclesia
14 non causa orandi sed pro alio negocio Non video quare in eadem
ecclesia orare non possit vt Inno. ait. ¶ Quid si quādo excōmu
nicatus intrat ecclesiā et sacerdos iam incepit missā. Rñdet̄ ꝑm
Ray. Si est occultū non debet dimittere officiū. vij. q. j. Nichil Si
vero est manifestum moneat eū publice vt exeat et siquidem nō
vult exire et sacerdos nondum inchoauit canonez debet dimitte-
re ar. vicesimaquarta. q. j. Omnis qui Si vero postq̄ ille ecclesiā
intret vl̄ priusq̄ sacerdos eum videret. canonem iam inchoauit.
debet sacerdos ꝓcedere in officio simul cum eo q̄ assistit ei Ita ta
men ꝙ finito canone et sūpto sacramento añquā dicatur cōmunio
moneat illū vt exeat de con. di. ij. Relatū concor. Ho. et Goff.
Nd̄ si nō vult p̄t sacerdos eū eicere extra ecclesiam si clericus sit 2
18 si non potest eici in sacristam rediens dicat cōmunionez que resta
bat ¶ Vtꝝ aliqui possūt esse in iudicio corā iudicibꝫ excōmunica
tis Rñdet̄ ꝑm Wil. Si sunt de iurisdic. illoꝝ et vocati ab eis stant
iur̄. videtur esse casus necessitatis et similiter si corā eis conueniāt
iniuriatores suos. Nam et in hoc nō solum est necessitas. ꝫ et tā
les cōmunicāt in hijs que ꝑtinēt ad salutem anime scꝫ reddere
19 vnicuiqꝫ ius suum. alias aperiret̄ via libertatis raptoribꝫ. ¶ Vtꝝ
clerici p̄nt excōmunicato suo ep̄o ꝯmūicare Rñdet̄ ꝑ ho. nō. xciij.
di. Miratus extra de excess. p̄la. ca. si. nisi forte essēt eius serui-
cij deputati q̄a tūc eodem mō possunt sicut alij ꝑuiētes Idē Wil.
20 ¶ Sed quid de monachis cum abbas excōmunicatus est R°. sc̄dm
Wil. credo ꝙ possunt ei cōmunicare qꝛ q̄si de familia sūt ¶ Quid
21 si ille qui clericū verberauit iam cōposuit cū eo vl̄ etiā vadit pro
absolutione vl̄ etiam si nō dū est denūciatus Rñdet̄ ꝑm Ray. In
omnibus p̄dictis casibus eum vitare tenetur quilibet cum nō dū
sit absolutus extra. e. Cum desideres et. c. A nobis. ij. Eunti tamē
ad curiam pro absolutione vendi potest ei et recipi et communi-
22 cari et in hijs que ad viam pertinent. ¶ Quid si excōmunicatus
iā iurauit stare mandato episcopi et episcopus ꝯmunicat ei nūq̄d

per hoc intelligitur eum absoluere R°. sm Ray. nō imo incidit in
minorem excommunicationē epus et alij cōmūicantes extra. e. Cū
desideres Nam etiam si papa saluet aliquem excommunicatum
vl pticipet ei nō intelligitur absoluere eū vt sup Absolutio. j. §. xi
qui incipit papa Et intelligendū q epus incidit commūicando, e-
tiā si iste fuerat excōmūicatus ab epo cui nec ipse commūicare po
test nec alteri dare licētiā commūicandi ei qui incidat excommu
nicationem minorem extra. eodem. Nuper vndecima questione
tercia Excommunicatos. ¶ Quid si episcopus communicat in 23
crimine cum illo quem propter crimen excommunicauit Respon-
detur secundum Raymundum. Eandem sententiam incurrit et li
gat non sua sententia sed iuris ar. extra. eodem. Nuper et a supe
riori oportebit q absoluatur concor. Innocentius. et hostiensis.
¶ Vtrum sit orandum p excommunicatis. Respondetur secun-
dum Thomam in iij. di. xvij. p excōmunicatis orari pt quāuis n 24
inter oraciones q pro menbris ecclesie fiūt et tamen fructū non
pticipant quādiu in excommūicatiōe manet sed oratur vt detur
eis spūs penitentie vt ab excommūicatione absoluant. ¶ Quid si 25
iudex mādat sacerdoti vt denūtiet aliquē excōmmūicatum nūqd
visis literis tenetur eū vitare R°. sm Wil. Si ille q mandat est iu
dex ordinarius sacerdos debet psummere illū esse excommūicatū
Idem credo de iudice delegato nisi pbabiliter dubitet de eius au
ctoritate ¶ Vtrum contractus mitus cum excommūicato teneat 26
de iure. R°. sm Ray. Si contrahēs non obligat se ad communi
candum licet peccet cum excommūicato nūc ei communicādum in
contractu tamen tenet contractus vt si quis vendat et tradat rē
excommunicato et precium recipiat statim Si vero se obliget ad
communicandum cum excommunicato in casu non concesso. nō te
net contractus vt si promittat vel etiam iuret q vendat ei aliqd
aut locabit et vide sup. Excommunicatio. j. §. vicesimo octauo.
¶ Quid si teneor iuramento soluere alicui in certo termino et il- 27
le interim excommunicatur Respondetur secdm Ray. Non debeo
soluere xv. q. vi. Nos sanctorum. Sed debeo deponere in ede sacra.
et sic vtiliter agetur eius negociuz vt per hoc cicius veniat ad sa
tisfactionem Sed tamen verius videtur. quod Inno. dicit. Si qs
cum iuramento promisit dare aliquid excommunicato consulimus
ei q det Nam et seruiens tenetur ei seruire vt promisit vndecima
questione tercia Nuoniam multos. ¶ Quid si quis recipiat mutu- 28
um ab excommunicato nunquid tenebitur reddere in termino du
rante adhuc excommunicatione. vel si condutit aliquid ab eo
pro precio reddendo tempore excommunicationis et huiusmodi.

R°. ſm Hoſti. q̄ui contrahit cū excōmunicato. obligatur ei q̄ ad
naturalē obligationem ex qua. ſi ſolutum ſit. non poteſt repeti. ſ
quo ad ciuilem obligationem ex q̄ actio naſcitur. et poteſt peti.
29 non debet ei reddere niſi poſt eius abſolutionē. ¶ An poſſit reci-
pi aliquid ab excommūicatis. R°. ſcdm Wil. Oratores pegrini vi
atores et ſimiles in neceſſitate cōſtituti recipere poſſunt. et dicit
hic orator qui locum aliquē cauſa oracionis viſitat. Item In. et
30 Ho. et hoc ipm tactum eſt hic. s. §. iij. ¶ Vtrum excommunicatis
poſſit aliquid dari. R°. poteſt cauſa humanitatis. et in ſuſtentati
onē ſcilicet quando indigētes ſūt. nec eſt expectanda vltima ne-
ceſſitas et ſi etiam excommunicatus petat hoſpiciū nō tenetur ali
quis expectare. donec ab omnibꝫ alijs ſit repulſus. Et hꝫ intelli-
ge ſolum q̄ ad neceſſaria vite vt alimēta veſtes. et hoſpicium ſe-
cus ſi petat alia vtenſilia vt ſecurim. vel foſſōriū. xi. q. iij. Nuo-
31 niam multos. ¶ Nuid de illo q̄ amico ſuo excommunicato venieti
comedere ad domū ſuā dimittit ei domū et claues vl' pmittit eū
comedere ſepatim nunquid intelligitur participare excommuni
cato R°. ſcdm Wil. Si hꝫ in fraudem faciat vt ſic eū non offendat
ſed fauorē eius acquirat incurrit minorē excōmunicacionē. Si au
tem facit q̄a timet. ne illi forte vim inferret non incurrit. Si ve-
ro faciat. quia putat eum indigere hoſpitio. vel alimentis poteſt
32 euꝫ cauſa humanitatis recipere facta de hꝫ ꝓteſtatione ¶ Sed nū
quid ab vxore vl' familia excommunicati poſſumus aliquid reci-
pere R°. ſm Wil. de bonis ꝓprijs vxoris vl' familiaris. Si nomine
ſuo dederit recipe poſſumus. nō autem de bonis communibꝫ aut de
hijs que dantur nomine mariti. ſiue dñi. et ſuo ſimul niſi forte a
marito ꝯceſſum eſſet. vxori q̄ noīe ſuo ꝓprio poſſet dare non ta-
men oportet multos informare. et vxorem talē inſtruere aut fa-
33 miliā q̄ dent et hꝫ ꝓpter notā cupiditatis euadendā. ¶ Nuid ſi ho-
ſpitatus ſum in aliqua domo ad menſā et ſupueniant et ingerat
ſe excommunicatus nūquid teneor ſurgere. R°. ſm Wil. ſi eſt pu-
blice excommunicatus teneor ſurgere nō obſtāte cuiuſcūq̄ ſcan-
dalo. Si vero eſt occultus. et non poſſum ſine eius nota. nō tene-
34 or ſurgere. ¶ Sed an ſupueniente publice excommunicato tene
or ego exire de domo. R°. ſm Wil. non. imo eciam. licet ſciā aliq̄
publice excommunicatum receptū eſſe in aliqua domo. poſſū ibi
hoſpitari ſi tante cupiditatis ſit. q̄ poſſū eius communionē vita-
re Nam et licet michi cum excōmunicato in eadē camera comede
re. ſed non in eadem menſa ſimiliter nec in eodeꝫ lecto iacere. Nō
ſi veniam mutatus ad aliquod feſtum vel conuiuium et inuenio ibi
aliquem publice excommunicatum. teneor recedere. nec debeo ibi
epulari. licet ſedeat ad aliam menſam quia oīs taliter ꝯueniētes

ad tale festum vel cōuiuium simul inuicē cōmunicare dicendi sunt
¶ Nunqd possūt literas recipere vl ei etiā mittere siue etiā nunti 3
os siue xenia Rñdetur ꝑm Wil. sicut notat hugo. Nullum eoꝝ
licet nisi in casu in quo licet ei loqui cum tamen ei scribitur nō est
salutandus ꝫ loco salutis debet dici spiritū cōsilij sanioris Vñ et q̄
vbo salutatur ab excōmunicato nō debꝫ eū salutare ꝫ dicere p̄t de
us vos emēdet et hmōi Nui aūt scienter munus ab eo recipit q̄
quā nō liceat tamē non tenetur reddere sed inducēdus est vl q̄
in pios vsus cōuertat vel q̄ etiā bene faceret si ad ruborez inducē
dum excomunicato remitteret. ¶ Nuid si aliquis assurgat vel re 36
uerentiā exhibeat excōmunicato vel iclinet ei salutādi se aut mo=
ueat labia quasi resalutās eum cum tamē nichil dicat Respōdet
ꝑm Wil. non incurrit excommunicationē pene em̄ non extendende
sunt sed restringende ¶ Vtrum familiaritas aut pudor excuset 3
communicātes excōmunicato Respondetur ꝑm Wil. dicēdū q̄ si
familiaritas ē q̄ exprimatur in illo. c. Nm̄ multos q̄ et pomt̄ h
s̄. §. iij. q̄ excusat ꝑticipantē alias nō. ¶ Vtꝝ ignorātia excuset
Rñdet ꝑm Wil. qñ ē ꝓbabil ignorātia facti excusat ext̄ d cle. 38
ex mis. aplice et ext̄. e. Sigificauit. Sed ignorātia iuris nō excu
sat nisi illos quibꝫ ius ignorare licet vt pueros nō dū doli capa=
ces Dicitur aut ignorare quis factū vt quia nō cōstat ei q̄ ille fe
cit tale q̄d puta verberauit clericū q̄a nec ipe vidit nec ē fama pu
blica ita q̄ omnino debeat credi vide de hoc .j. §. xliiij. q̄ incipit.
Sed quid si est publica. Nam si ab aduersario audit vl leui fama
nō debet sibi de hoc formare conscientiā xxij. q. v. Hoc videt et
extra. e. cum desideres et. ij. q. j. c. j. et. xi. q. iij. Non solum Jus
autem dicitur ignorare vtputa si nesciebat q̄ ille quez vidit cle=
ricum verberasse esset excommunicatus que ignorātia. vt dictū
est. non excusat Nuomodo etiā et quando ignorantia excuset a
peccato habes .j. Ignorantia. §. ij. ¶ Nuid si sciam habitu aliquez 39
esse excōmunicatum sed actu non aduerto et communico ei Re=
spondet ꝑm Wil. Si hoc facio subito et nō aduertendo credo q̄ nō
pecco nec excommunicationē incido. ¶ Nuomodo vitandi sūt illi 40
de quoꝝ excommunicatione dubitatio est Respōdetur ꝑm Tho.
in quolibet Dubitatio de excōmunicatione aliquorum aut prece=
dit sententiam iudicis aut sequitur. Si precedit puta q̄ non dum
est declaratum per iudicum consensum non sunt vitandi quousq̄
iudicio certo terminetur Sed si post concordem iudicum determi=
nationem adhuc ambiguum sit magis standum est sententie iu=
dicum et illi vitandi sunt. ¶ Nuid si audiui ab aliquo dicente de
seipso quod sit excommunitus nunquid teneor eum vitare

Rº. scdm Wil. Si audiui in cōfessione ab eo nō teneor vitare qa
nescio sicut homo sed scio sicut deus et ne cōfessio reddatur odio
sa. Idem. Host. licet Hugo cōtrariū dixerit. Si aūt quis ext̄ con
42 fessionē dicat se excommunicatuz esse ꝫ oms teneor eū vitare 2 so
lum in occulto nisi esset excōmunicatus publice. ¶ Quid si audiui
ab epo. vel alio eius p̄lato seu eius parrochiali sacerdote q̄ talis
sit excōmunicatus. Rº. ꝟm Wil. Si aliqs predictoꝝ dicat michi de
nūciando sentēciā et casus et talia de q̄ solet fieri excōmunicacō de
beo ei credere et illū vitare secus si dicat michi cōmuni locucione
43 quia nō teneor credere. nec illū vitare. ¶ Quid si prelatus vel sa
cerdos parrochialis dicat michi q̄ vidit parrochianū suū aliqd
facientem ꝓpter qd̄ inciderit in excōmunicacōnem nō est aūt pu
blicū nunqd teneor vitare eū. Rº. ꝟm Wil. Siue credā siue nō non
teneor eū vitare nec in publico nec in occulto. quātū ad vitandū
periculū minoris excōmunicacōis et multo minus si dicat michi ali
us. tamen si credā non debeo me ingerē cōmunio ni illius si possū
sine scandalo et hꝰ ne dem illi materiā peccandi dū michi se cōmu
44 nicat. ¶ Sed qd si est publica fama vel audio a fide dignis aliqs
publice esse excōmunicatū Rº. ꝟm Ray. Si publica fama ē q̄ ipe
publice excōmunicatus sit vel quia notorie fecit aliqd ꝑ quod in
cidit in maiorē excōmunicationem. teneor eū vitare Similiter si au
dio a fide dignis q̄ audiuerūt eū denūciari vel q̄ viderūt notorie
fecisse aliqd ex quo incidit i excommunicacōne teneor inquirere
veritatē et interim eū vitare et in occulto et in publico. donec cer
tificatus fuerim. ¶ Quid si parisius audiui aliquē publicari. quem
45 postea inueniā Bononie vbi nichil de hꝰ scitur Rº. ꝟm Wil. dicūt
quidē. q̄ teneor eū vitare vbiqz potest tamē benignius dici q̄ si
possū facile ꝓbare excōmunicacōnem vt qa habeo testes vel in
strumenta teneor vitare. alias nō. nisi in illa dyocesi ar. ext̄ Qui
46 ma. ac. Cum in tua. Quid si audiui aliquē excommunicari vel vi
di incidere in excommunicatione postea nō vidi eum nisi post an
nū nunquid teneor eū vitare. Rº. ꝟm. Wil. Si est talis homo qd̄
credatur esse timorosus vt q̄ tūc seruabat excōmunicationez. et
nūc non seruat. possum eū credere absolutū ar. extra d̄ offi. ordi.
Ex ꝑte Si vero non est talis debeo eum vitare si est occultū. oc
47 culte si manifestū. manifeste. Quid si sacerdos videat aliquē quā
do missa dicitur audire eam. stando extra et nolentem intrare. nū
quid debet presummere eum excommunicatū et sic eū vitare Rº.
ꝟm Wil. Non est causa sufficiens quare debeat talem reputare ex
48 excommunicatum vel interdictum si tamen est proprius sacerdos
qui tenetur vultū cognoscere pectoris sui debet inquirere ab eo
vt ei possit melius ꝯsulē. ¶ Vtrꝝ p̄dicatores possint excōmūicatis

participare R°. ſm Wil. Elemoſinas poſſūt ab eis ſummere tem-
pore et occaſione p̄dicationis vl' ofeſſionis vt hic s̄. §. iij. dictū eſt
etiā ſi aliūde poſſint ſibi ꝓuidere ſm quoſdam Nuia vt ho. dicit
illa cōſtitutio extra. e. Cum volūtate. ſpecialiter ꝓpter predican
tes facta fuit Nam tempore neceſſitatis etiā ſi non eſſet cauſa p̄
dicacōnis vel cōfeſſionis poſſēt recipe xi. q. iij. Nm̄ multos. Sed
preter cauſam neceſſitatis. preter nūc dictas cauſas p̄dicacōnis et
ofeſſionis n̄ debēt recipe ab excōmūicatis et ſimilibꝰ di. xc. Oblatio
nes. et. c. eorū. xvij. q. iiij. Miror. ocor. Bern̄. Tutiꝰ tn̄ videtur
ſm mno. ꝙ occaſione p̄dicacōnis ſi aliunde ſibi poſſūt ꝓuidere nō
poſſūt ab excōmmunicatis recipe ad eandē quoqꝫ menſā nō debēt
omedere ſm vtroſqꝫ. ꝙ et ſi p̄dicatores nō ꝓficiant quādiu tamē
ſperāt ꝓbabiliter de ꝓficiēdo recipe poſſūt. vt. ff. de nego. geſt.
Sed an vltro. ¶ Vltimo notādum cui cōmunicamus viuo et mor
tuo cōmunicare debemus extra de ſepul. Ex ꝑte. ij. et niſi pꝰ mor
tem appreat quare ei in vita cōmunicādū non fuerat puta ſi pꝰ
mortem communicatur de hereſi xxiiij. q. ij. Sane et p̄ter caſum
de torneamento vide. j. Torneamētū. §. iij. Item notādum ecōtra
cui nō omunicauimus viuo nec mortuo cōmunicare debemus ex-
tra de ſepultu. Sacris. Hoc ſimiliter niſi appareat quare in vita
omunicādum fuiſſꝫ extra. e. a nobis Et extra de ſepl. prochiano

Excōmunicatio. Septimo dē minori excōmunicatione.
Hec excōmunicatio eſt que ſepat a ſacramentis parci
piendis que quidem q̄ ad deum contingit quamcito
peccatum mortale cōmittitur xi. q. iij. Audiuimus.
Nam talis eukariſtiā et cetera ſacramenta recipiat i ſui damnatio
nem extra de cohabi. cle. et mu. c. fi. Sed quo ad eccleſiā infligi
tur minor excommūicatio ipſo iure et ꝓhibētur ſacramenta p̄mo
quidem et p̄ncipaliter cum q̄s cōmunicat excōmunicato tractatū
eſt in. ꝓximo. c. ſcilicet excomunicacō vi. per totum. Secundo. cuꝫ
quis ſacrilegiū cōmittit. xvij. q. iiij. Miror Tercio cū quis eſt no
torius fornicator extra de coha. cle. et mu. Veſtra Quarto cum
quis eſt ſimoniacus extra de ſimo. Tāta. Nn̄to cū q̄s recipit ec-
cleſiam de manu layci et ſic eam tenet xvi. q. vij. Si quis deinceps
ar. ad idem extra de elec. Nuiſquis. Sexto ſecundum quoſdam qn̄
cum quis in bello iniuſto ſeu cōtra criſtianos exercet artem bali-
ſtarioꝝ vel ſagittarioꝝ extra de ſagit. Artem. Septimo in diui
dentibus pauperum oppreſſoribus manifeſtis raptoribus publicis
vſurarijs meretricibꝰ qui large dicuntur excommunicati i quantū

oblationes eorum ad altare non recipiuntur. Octauo in illis quibus
negatur ecclesiastica sepultura vt qui moritur i torneamento qua
talis non sepelitur in cimiterio etiā si penituerit vide ·j· Tornea-
mentum ·§·iij· Et idem posset dici de eo qui nō ofitetur semel in an
no extra de pe·et re· Omnis· Nono in qlibet notorio peccatore·
di·lxxxviij· Neqz et di· xcv· Illud· xiij· q· ij· Pro obeuntibus· d cō·
di·ij· p dilectione Omnes pdictos casus ponit Ray· Inno· similit
concor· q in pdictis casibus absolui pt qlibet a pprio sacerdote·
nec obstat si et ipe sacdos sit excōmunicatus minori extra ·e· duo
bus Nō aūt pt quis absolui ab alieno extra· e· Nup· Et dico pro
priū sm Ho· id est omnem q potest illum absoluere· Idem Tho·
·iiij· di· xviij· Infligi etiā minor excōmunicacō pt ab epo et etiā
a quocunqz inferiori iudice ecclesiastico extra de offi·or· Cuz ab
ecclesiarum et hs siue pro cōtumacia· v· q· ij· presenti et· xi· q· iij·
Audiuimus siue etiā pro alijs culpis Item siue simpliciter vt de
2 pe· di· j· In actione siue ad tpus lxxxvi· di· Tanta· ¶ Nuis ē ef
fectus minoris excōmunicationis Ro· principalis effectus ē q ta
lis remoueatur a pticipacione sacramētoꝝ 2 si se immisceat mor
taliter peccat nō tamen incurrit irregularitatem etiam si celebrat
peccat etiam conferendo sacramenta sed ab eo collata non carent
virtutis effectu nec prohibetur eligere nec ea que ratione iurisdi
ctionis sibi cōpetunt exercere· Si tñ scienter talis electus fuerit
3 erit eius electio irritando extra de cle· ex mis· Si celebrat ¶ Vtrz
excommunicatus minori possit intrare ecclesiam Respondetur se
cundū Ray· non videtur intrando peccare quia non est remotus
nisi a sacramentis vnde et forsan potest intrare ad horas et dicere
eas cum alijs dum tamen non ad missā aut si ad missā nō ad oscu
lum pacis qd est quasi loco communionis a qua sine dubio sepa
ratus est vt extra d cleri· ex mis· Si celebrat· Excommunicatio
nis absolutio vide sup Absolutio·

1 Excusatio que excusant a penis siue a culpa habētur
·j· Pena· j· §· ij·

1 Exemptus q dicūt se exēptos et allegāt pvilegia req
siti ab ordinarijs ostendere tenentur et etiā trāscrip
ta articuloꝝ tdere d qbus fuerit otrauersia q si ad exēp
tionē allegāt solā pscripcōnē dnt de hs facere fidem·

Si vero allegāt vtrumq; tūc si priuilegium nō ad plenū sufficiat
sed tamē causam prebeat p̄scribēdi tenentur ꝓscriptionē ꝓbare
et ꝓbatione pendente non turbētur ꝙ si non allegāt nec exhibēt
saltem tale p̄uilegiū quod causā p̄scribēdi p̄beat dyocesani vtan-
tur iuri suo extra de pueri. Cū persone libro vi. ¶ Exempta eccle
sia etiam monachi seu canonici et cōuersi vl' ꝑpetuo oblati alias
obligati intelliguntur exempti Non aūt presbiter q̄ curā prochi
anoꝝ habet quo ad ea que ad ipam curā ꝑtinent nec ipi parroc
hiam extra de priuile. Per exemptionē libro vi. ¶ Si examinant
canonici alicuius ecclesie non ꝓpter hoc sunt exempti clerici sed be-
ne ecōuerso sed ipa ecclesia non est ꝓpter hoc exempta vt in dicto
.c. Per exempcōnem ¶ Per monasteriū siue huiusmodi locū ex-
emptū itelligi debet tam de ipso. q̄ cimiterio et domibꝰ monaste-
rij theatris ortis. et areis que sunt iuxta ecclesiā ar. xij. q. j. Ne-
cessaria et. c. nulla xvij. q. iiij. Diffiniuit. ¶ Exempti quātacun
q; gaudeant libtate nichilominus possūt cōueniri coram ordina
rijs ratione delicti siue ꝯtractus aut rei de qua cōtra eos agitur
nisi cōmissū sit delictū in loco exempto vl' cōtractus ibi sit inui-
tus vl' ibi sit ipsa res litigiosa. Itē nō possunt cōueniri vbi domici
liū habēt si alibi delinquāt vl' cotrahāt vl' res ipsa existat nec
etiam possunt dyocesani illoꝝ locorum vbi domicilium habent
remittere exemptos si conueniantur ad locum vbi delinquerunt
vel contraxerunt vel res consistit extra de priuile. Volentes li-
bro sexto. Saluis que dicuntur in sequenti. §. Et hic etiam scien-
dum ꝙ quidam sunt priuilegiati ita ꝙ nec ratione delicti vel cō
tractus vel rei possunt conueniri vt predicatores minores.
et cistertienses. ¶ Exempti nō possunt costruere oratoria vl' capel
las in locis non exemptis sine litēcia diocesanoꝝ nec in sic cōstruc
tis nec tpe interdicti in casibus nō expressis celebrare vl' facere ce
lebrari alias ꝑ ordinarios cōpescantur. Si ꝓpter hoc conseruato-
res eoꝝ ferrēt sentēcias cōtra ordinarios nō valet extra de priui
legijs Auctoritate li vi. In locis exemptis nō possunt exempti p̄
dicta facere nisi de litētia vel priuilegio vt in dicto. c. Auctorita
te ¶ Exempti nō debēt assumere lites suoꝝ hominū etiā cēsualiū
vt in dicto. c. Auctoritate in fi. ¶ Legatus de latere s̄m Bern̄.
bene potest cognoscere de causis cōtra exemptos. q̄a per priuile-
gia eximūtur a potestate episcoporꝝ et huiusmodi sed non pape.
vel legatorū eius Secus tn̄ de alijs legatis notatur hec extra de
off. legati. Nō trāslationē. ¶ Monasteria monialiū etiaꝫ si sint
exempti debēt singulis annis ꝑ ordinarios visitari vt de sta. mo.
Attendeñ. In clementi.

Exorcismus vide s̄ Cathecismus.

Expositus si pater vl̄ alius eo sciente aut ratū haben
te filiū aut patron⁹ libertū vl̄ dominus seruū infantē
vel aliquē p̄dictoꝝ languidū cuiuscūq; etatis exposu
erit vel si alicui eoꝝ alimēta impie negari contigerit
filiūs h̄ ipso a patria potestate liberatus ē. et liberatus fit inge
nuus et seruus liber Illi quoq; q̄ suscipiūt nō possūt ꝓpter hoc i
eoꝝ p̄sonis Jus aliqd̄ vendicare extra. c. vnico Quid aūt si libe
ratus patronus vel ingenu⁹ habet̄. j. Liberatus. §. j.

Extrema vnctio vide. j. Vnctio extrema.

Falsum vide. j. mendaciū. De falsarijs vero literarum
papalium quere s̄ Excōmunicatio. iij.

Fama quāuis principaliter sit curādum de bona vita
Nichilominus tn̄ quātū q̄s p̄t curare habet de bona
fama. et ne ꝓximi de eo scandalizent̄. Hec habētur
multū plene. xi. q. iij. Inter verba et. j. Scandalus
§. si. Quomodo fama restituenda sit ab eo q̄ aliquem infamauit
habetur s̄. Detractio. §. penl̄t.

Familia quomō paterfamilias debet regere et corri
gere familiā suā R°. s̄m vl. Sicut ip̄e tenet̄ filijs et fa
milie i educacōne corp̄ali sic et in disciplina moꝝ Vn
de h̄ nō seruās etiā fidelitatē naturalē deserit et ē de
terior eis q̄ licz nō sint sub lege g̃tie tn̄ seruāt illud instinctu le
gis nat̄e Vnde prima Thi. v. Si q̄s suoꝝ et maxime domesticoꝝ
rū curā nō habet fidē negat et est deterior infideli di. xlvij. §. Ne
cesse ē et. c. Nūtūlibēt. ¶ Quid si dn̄s facit suos iurare q̄ dicent ei
si quē sciuerint vl̄ audiuerint surripuisse aliq̄d de rebꝰ suis R° s̄.
Vil credo sine p̄iudicio distinguēdū q̄ si ille dn̄s ꝓbabilit̄ credit̄
trutulentus et verus nō tenet̄ s̄uare q̄ illicitū fuit qd̄ iuratū est.
Si aut̄ credit̄ et habet̄ mā̄suetus et nō n̄ rōnabiliter ꝓcessur⁹ Di
stingue q̄ si res sūt tales q̄ ꝑtineāt ad custodiā illius q̄ iurauit.
s̄uari debz puta si q̄s viderit furē asportātē res q̄ ei⁹ custodie omē
date sūt p̄t ꝓseq̄ res furtiuas al's teneret̄ dānū restituere Si au
tē nō tenet̄ ad custodiā illaꝝ reꝝ tūc si p̄t ꝓbare tenet̄ reuelare.
Si vero nō p̄t ꝓbare nō tenet̄ reuelare n̄ talibꝰ p̄sonis q̄ possūt ꝓ
desse et nō obesse et si alio mō iurauit nō fuit licitū iuramētū. nec
obligatoriū Simile etiaz habet̄. s̄ Correctio. §. iij. Nd̄ in ordinan
do requiritur q̄ bene. p̄sit familie sue habes. j. Ordinandus. §. xij.

Feminā nō p̄t recipe caracterē alicuius ordinis clicalis ipediente sexu · nec et actū alicuius ordinis exercere · xxiij · di · Sacratas · nec p̄dicare siue publice docere · di · xxiij · Mulier · xxxiij · q · v · mulierē · Itē nō potest iudicare sup causis spiritualibꝫ Sup tpalibꝫ vero vbi est ꝯsuetudo p̄t ext̄ · de arbi · Dilecti · ¶ Femina quātūcūqꝫ deo sacrate vasa et pallas sacras aut vestes q̄bꝫ dn̄o ministrat̄ cōtingere non debēt vl incensū circa altare deferre di · xci j · Sacratas de cō · di · j · Vestimēta Femia qn̄ et qūo possit esse testis vide · j · testis · j · § · iij · ¶ Femine nō possūt ad iudiciū trahi p̄sonaliter vlla de cā q̄ in iure nō exp̄mitur sed nec religiose etiā si cōsentiāt vide · j · Judicium · § · v · et vi · et · j · Testis · § · iij · ¶ De clausura monialiū et q̄ nō litigēt nisi p̄ p̄curatores vide · j · Monialis de multis q̄ nō p̄nt femine etiam abbatisse vide s̄ Abbatissā De ornatu quoqꝫ secularium mulierum habes infra Ornatus ·

Ferie dicūtur quasi foerie eo q̄ prestāt vocacōnez ab his q̄ in foro scz iudiciali agi ꝯsueuerūt et dicūtur ferie quasi vestiue ¶ Feriaꝝ quedā sūt tpanee q̄dam repētiue quedā solēnes Tpanee sunt que dant̄ pro fructibꝫ cōlligēdis et sūt duoꝝ mensiū gracia messiū et vnde miaꝝ et s̄m diuersas regiones cicius aut tardius inducūtur et p̄consantur · ff · e · ti · presides et offi · p̄cōsulis · Si in aliq̄ · In his nō p̄t fieri p̄cessus iudicialis nisi de cōsensu parciū extra · e · Conquestus in fi · Repētine quoqꝫ ferie sunt q̄s imp̄ator indicit vel ꝓp̄t victoriam quā fecit vl q̄a vxorem duxit vel filius ei natus est et huiusmodi · Et dicūtur repentine q̄a repēte siue subito inducuntur et nullus p̄ter principē eas indicere p̄t · C · de feriis · l · a nullo ferie vero solemnes siue festiue sūt quedā p̄cipue festiuitates scz natalis dn̄i sancti stephani Sancti Johannis euangeliste sāctoꝝ Innocentū · sancti siluestri · Circumcisionis Epiphanie et septem diebus dn̄ice passionis · Resurrectionis cū septem sequentibꝫ Rogationes etiā tribꝫ diebꝫ Ascensio dn̄i Penthecostes cum duobus q̄ sequūtur Omnes festiuitates gloriose virginis natiuitas Johannis baptiste Duodecim apostoloꝝ beati Laurencij Dedicationē beati michaelis Omnium sanctoꝝ sancti Martini ac diebꝫ dominicis et ille festiuitates q̄s singuli ep̄i in suis diocesis cū clero et populo duxerint solemniter celebrādas de cō · di · iij · pronunciandū et extra · e · Conquestus Item statuit eusebius q̄ festum Inuentionis sancte crucis · v · nonas May solemniter celebretur de cō · di · iij · Crucis · Itē festū de corpe cristi vt in cle · de reli · et ve-

sanc. Si dominum Et nota hic q inter predictos dies sunt quidā
qui de facto nō festātur quātū ad cessationē ab operibꝫ sed viden
tur abrogati per cōtrariā cōsuetudinē que in eis habet locū cum
nō ita sint de p̄cepto dei sic dies dominica et maiores illa. Isti aūt
dies sūt tres dies rogationū. quidam etiam non seruant omnes
septem dies passionis et etiā p totam octauā pasce. Sunt et alia
festa per cōsuetudinē introducta toti ecclesie. sicut sancti Nicolai
et forte alia De die dominica specialiter et quid agendū sit in fe
5 stis habes s̄ Dominica dies et .j. §. viij. et seqn̄. ¶ De festo con
ceptionis beate marie v̄gmis dicēdū s̄m tho. iij. parte. q. xxvij
q licet romana nō celebrat ecclesia ip̄m nō tamen tollerat cōsue
tudinem aliquaꝝ ecclesiaꝝ istud festuꝫ celebranciū vnde celebri
tas non est totaliter reprobanda nec tū p hoc q festum conceptio
nis celebratur datur intelligi q in sua conceptione fuit sancta.
Sed quia q̄ tpe fuit sanctificata ignoratur celebratur festū sancti
8 ficationis eius potius q̄ cōcepcōnis in die cōceptionis ip̄ius ¶ De
faciendo festo trinitatis cōsuetudo tenēda est extra. e. Nm̄ hodie
tamē ex mandato Johannis pape xxij. fit p vniuersā ecclesiam.
7 ¶ Item nota q festa apostoloꝝ euangelistaꝝ et quatuor princi
paliū doctoꝝ debēt sub duplici officio p vniuersas ecclesias solen
6 niter celebrari extra de cle. et ve. sanc. Gloriosus li. vj. ¶ Quan
do debemus festū incipere R°. quantū ad feriationem a vespera i
vesperā extra. e. Om̄s. Et intellige vesperā id est sero cū festorū
iniciū et finis iuxta eoꝝ q̄litatem et regionuꝫ consuetudines ser
4 uari debent. et sicut magnitudo ip̄oꝝ exigit prius incipere et tar
dius terminare extra. e. Nm̄. ¶ A quibꝫ abstinendū est in festis
R° vt homines melius vacare possint diuinis debent abstinere ab
omni ope seruili id est non solū a peccato sed etiam a mechanicis
et agricultura et huiusmodi vt nec mercatum fiat nec placitum.
nec aliquis ad mortem vel penam iudicetur nec iuramenta fiant
nisi pro pace. Hoc tamen scilicet abstinere a iuramentis et si ho
nestum sit non est necessārium. Et q a predictis abstinenduꝫ sit
habetur de con. di. iij. Rogationes extra. e. Omnes. xv. q. iiij. c.
primo secundo et tercio. Et nota. q his diebꝫ processus iudi
ciarius non tenet etiam si fiat de consensu parcium nisi necessitas
vrgeat vel pietas suadeat puta si causa esset debilium vel mise
rābilium personarum extra. e. Conquestus. Et multominus de
bet quis his diebus facere aliquid quod de se est peccatum quia
8 magis peccat in festis quam in alijs diebus. ¶ Quid agendum
sit aut quid liceat in festis Responderi debꝫ quis intendere ma
gis diuinis vt in mis psalmis canticis spūalibꝫ de cō. di. iij. Jeiunia

Item p̄dicacionibꝫ virtutibꝫ et regularibꝫ disciplinis ext̄. de vi.
et ho. cle. Cum decorem extra de sta. mo. Cu ad mon̄. §. iij. Licz e=
tiā docere talia verbo vl̄ scripto in festis Nā et in sabbato circum
cisio fiebat et sacrificia Sed vt Tho. ponit scd̄a scd̄e. q. c. xxij.
Non ꝓhibetur q̄s facere opa que ꝑtinēt ad ꝓuidentiā necessario=
rū tam sibi q̄ꝫ ꝓximis sicut seruādo ꝑsonā vl̄ res seu q̄dcunq̄ dā=
num vitando. Math. xij. Quis ex vobis homo q̄ habet vnā ouez
et si ceciderit sabbato in foueam nonne tenebit ꝛ leuabit eā imo
et licet ꝓ necessitate bellare Vnde et machabei pugnātes in sab
bato excusantur xxiij. q. viij Si nulla De q̄ etiā vide s̄. Bellū. j. §.
fi. Item s̄m Wil. Si iacentibꝫ in agro segetibꝫ aut fenis in pratis
imminet tēpestas possūt inde remoueri Item nō creduntur pec
care mortaliter carnifices et pincerne q̄ preparāt victualia vt in
sequenti die vendant si prius non poterāt comode p̄parare aut p̄
parata seruare. ¶ Sed quid de illis qui cōpelluntur a dn̄is q̄ ope= 9
rentur in festis. R°. s̄m Wil. si iusto metu inducti hꝰ faciūt videntur
ꝓpter necessitatē excusari alias nō tenentur obedire nisi in licitis
et honestis. ¶ Quid de illis qui debētes dn̄is vecturā bladoꝝ af= 10
ferūt in diebꝫ festis R°. s̄m Wil. Non excusantur nisi alia necessi=
tas eos ad hꝰ cōpellat vectores tn̄ merciū et alimētoꝝ aut perso
narum ad loca remota cū alias non possūt sine g̃ui incomodo cre=
do excusari et simile de viatoribus et cursoribus. ¶ Vtꝝ in festis 11
liceat scribere R°. s̄m Wil. nō licet scribere in aliq̄ grādi vt de q̄
terno ad quaternū. sed scolaribus lectiones suas notare et s̄mo
nes et in lectionibus libros corrigere licet Non aūt liceat etiaz
circa predicta locare opas suas et ꝓ p̄cio facere sed tm̄ spiritualit̄
et sine p̄cio ¶ Quid de barberijs et inmutoribus et ferratoribꝫ eq̄ 12
rū R°. s̄m Wil Si in festis hꝰ faciāt principalit̄ ꝓpter necessitatē eo
rū quibus seruiūt credo. q̄ possint excusari secus si ꝓpter lucri cu
piditatē sed et illi q̄ de talibus requirūt eos excusantur si alias nō
poterant sibi comode ꝓuidere. alioqn̄ nō excusantur. ¶ Sed quid 13
de molēdinis R°. s̄m Wil. in molendinis ad ventū vl̄ ad aquā que
absq̄ magna opa hominis exercentur credo seruādam cōsuetudi
nem regionis. nō ꝓhibitā a p̄latis Molendina vero cum iumētis
debēt cōquiescere. Nam etiam et iumenta iussa sūt vacare sab=
bato. Exo. xx. ¶ Quid de euntibus ad mercata que fiūt in festis 14
R°. s̄m Wil. Si hoc aliquis faciat non consuetudinarie sed ꝓ sua
necessitate non credo q̄ peccet mortalit̄ secus si cōsuetudinarie seu
lucrandi cupiditate et maxime subtrahendo se a diuinis aut etiā
si huiusmodi mercata prohibita sint a p̄latis illius loci sue forsan
excommunicata mercata tamen que ex quadam necessitate fiūt d̄
victualibus et necessarijs ad diem aliquem non credo illicita esse

13 Sum tamen ꝓpter ꝭs se non subtrahant a diuino offꝯcio · ¶ Unde de illis q̄ diebus festiuis ꝓ elimosina tm̄ arāt agros pauperū vl faciūt opa eoꝝ ℞ · ſm Wil · Non credo q̄ dominicis diebus aut maioribꝫ festiuitatibꝫ liceat d̄ minoribꝫ aūt festis sicut añ et infra octauas pasce et similibꝫ Credo q̄ liceat sequi cōsuetudinem regionis Ad ꝭs aūt vt liate fiāt oportet q̄ ꝓpter ista non subtrahāt se a diuinis et q̄ talia nō faciāt ꝓpter affectionē carnalē aut
14 spem remuneracōis sed ꝓpter deū ⁊ q̄ pauptas illiꝰ ꝭs exigere videatur · ¶ An liceat in festis opari circa ecclesiaꝝ edificationem ℞ · ſm Wil · credo q̄ liceat p̄cipue ad opus ministroꝝ pauperū q̄ non habēt redditus sufficientes sibi ita tm̄ q̄ huiusmodi labor nō
15 sit vsq̄ ad vltimam fatigationē vel ne ꝓpter ꝭs dimittat̄ missa et huiusmōi diuina · ¶ Vtrꝫ post celebrationē diuinoꝝ in festis audita missa liceat opari ℞ · ſm Wil · non licet non tm̄ ꝓpter quoliber opus modicū peccatur mortaliter vt sim vinea vl in agro purgat q̄s aliquod modicum quod restabat ꝓ muriam aut reparet fracturā in sepe et huiusmodi · De his qui in festis faciunt serta vel hmōi vana videꝫ · Negociacio · ℈ · viij · et de coreis s̄ Correa · ℈ · j · De die dominica · s̄ dominica ·

1 Feodum Feodū est concessio rei immobilis facta ꝓ homagio extra de fimo · Et diligenti · Et aliud quidē ē paternū scz q̄ a patre vel a quocūq̄ de superioribꝫ est acquisitum Aliud est maternum scilicet quod per feminam est acquisitū Itē feodoꝝ aliud est condicōnale scz quod datur ad certum seruicīū seu cōdicōnem · Aliud est non condicōnale Item quod dā ē ꝑpetuū scilicet quod tranſit ad hæredes quod dā non · Et sciendum etiam q̄ sūt quedā incorpalia que q̄nq̄ dantur loco feodi vt guardia et castaldia · ¶ Res immobil̄ ecclesie nō
2 potest de nouo dari in feodum Nam et prelati hoc iurant ses res que prius erant feodales possunt iterum infeodari puta si vasallus propter aliquam causam perdat feodum vel moriatur poterit
3 prelatus concedere filio eius vel alteri extra de feodis · c · exp te ¶ Qualiter acquiritur feodum Rsp̄detur secundum Hostiensem quadrupliciter Uno modo ꝓ muestituram puta cum aliquis tradit alicui possessionem rei immobilis corporaliter vel cum hasta aut baculo aut aliquo tali a domino qui dicat se per hoc muestire · Secundo acquiritur per hoc quod loco muestiture habet vt cum dominus dicat alicui · vade in possessionem illius feodi ·

Tercio acquiritur p̄scripcōne vt si triginta annis tenuit feodū
et domino seruiuit licet inuestitus nō fuerit. Quarto acq̄ritur p
successionem nō quidē ex testamento sed potius ab intestato. nec
em̄ valet aliqua ordinacio defuncti in feodo facta Natura autem
huius successionis talis est q̄ ascendentes nō succedūt in feodo.
puta pater filio descendētes vero sic et primo quidez filius patri
et non filia. Itē nepos ex filio et non neptis et sic vsq̄ ad infinitū
postea vero succedūt collaterales et isti de ꝯsuetudine imperij nō
succedūt sed solus filius quo deficiēte reuertitur feodū ad impe
ratorem et cōfert cui vult. ¶ Sed nunquid filia succedat in feodo
R°. s̄m ho. nisi ex pacto vl' qualibet cōdicione feodi vel nisi filia
post mortē patris redemerit feodū a dn̄o aut dominus inuestiret
eam de beneficio patris et ꝓpter patris amorem vt in cōsti. Fri-
derici quēadmodū feodū ad filiā ꝑtinet. c. j. alias. §. j. ¶ Sed p q̄ꝫ
potest fieri inuestitura feodi R°. s̄m ho. fieri p̄t tā a femina quaz
a masculo eciam minore xxv. annis si feodū sit vetus Si vero sit
nouū non p̄t fieri a minore nisi sit pubes et iurauerit nō cōtraueni
re. Inuestiri aūt potest quilibet etiā seruus nisi dn̄s ignorauerit
eū esse seruū. Potest etiam q̄s inuestiri tam ꝑ se quā ꝑ aliū vt ꝑ
ꝓcuratorem. ¶ An feodarius habeat p̄stare iuramentū et quale
R° s̄m ho. In omni feodo statim facta inuestitura requiritur iura
mentum fidelitatis nisi ex pacto remissū sit et fiat his verbis et
similibꝫ. Ego talis iuro ad sancta dei euāgelia q̄ ab hinc in antea
ero fidelis tali sicut debet esse vasallus domino suo nec id qd̄ mic-
hi sub noīe fidelitatis ꝯmiserit pandā alij ad eius detrimentū me
sciente alias eo nesciēte et h° sufficit Et nota q̄ vasallus obligat̄
domino scd̄m q̄ cōuentum est et s̄m q̄ feodi natura causa et regi-
onis ip̄ius vel vicinoꝝ cōsuetudo requirit. quibus deficientibꝫ. po
terit vti iure scripto. Communiter aūt obligatur vasallus domi-
no in pluribus. Primo quidem ne sit ei in damnum aliquod de cor
pore suo sed vitabit et impediet. Secūdo ne id qd̄ dn̄s facere intē
dit et facile p̄t fieri reddat ei difficile vel impossibile scz latenter
contra ꝓcurādo. Tercio ne reuelet secretū suū alicui maxime qui
possit obesse Similiter nec illa ꝑ quemimus tutus fieret. Quarto
ne sit cōtra eius iusticiam vel eius honestatez scz impediēdo de ho
nestando vxorem aut filiam eius maculando aut eius famā dicto
vel facto vel consensu. Quinto ne aliquod damnum in temporalibꝫ
ei faciat vel vtilitatem eius impediat. Sexto vt fideliter ei p̄beat
consilium quo ad verbum et auxiliū scz de rebus et de ꝑsona sua ꝓ
bantur hec in libro feodoꝝ de forma fidelitatis. c. j. et. xxxi. et. q.
v. de forma extra de iu. iu. Ego. Item licet vasallus nō debz esse

pro alijs in ūdicio cōtra dominū suum extra de postu. c. fi. etiā p
se et p suis hominibus pt petere et defēdere ius suū ar. ext de iu-
iu. Decio. Et notādum q m p dictis omnibus dominus debēt fi
deli suo reddere vicē vt. j. ff. vij. dicitur. Nuibo excausis āmittat
feodum ff°. Sm bo. primo quidem si vasallus fiat clericus vl reli
gios fusquia nec tales succedunt in feodo xxiij. q. vij. §. j. Sedo am
mittitur si hēres vasalli steterit p annū et diem q non pecit a do
mino mutestiturā feodi similiter etiam si ipe vasallus post mortē
dominni nō pecierit ab hērede dñi vt in libro feodorū In quibus
casibus feodū ammittitur. c. j. Et ista est vera nisi vasallus fuerit
minor annis xiiij. quia talis nō cogitur fidelitatē facere Item si
fi. fit miles qa habz p termino annū et mensē Item nisi iusta cau
sa impedierit vt in li. feodoz. Si prohibita feodi alienatiōe p lege ro
rium Nām inter dñm Et intelligitur iusta causa vt per mortez vl
capitales inimicicias vel aliā iustam absentiam Tercio amittitur
cū vasallus tribus vicibus coram paribz et huiusmodi requisitus
fidelitatem iurare noluerit quātus dominus paratus sit facere in-
uestiturā Quarto si vasallus infeodauerit feodum alia lege quā
ea qua ipe habet vel in talem vasallū qui feodū seruare non po-
test. Nōto si vasall9 interficit suum p̄rium germanū seu germa
ni filiū vel alium q patricidij nomine cōtinetur ob hoc vel ab is
vt totam hereditatem habeat. De patricidis habes infra Patri-
cida. Sexto si vasallus m plio dimittat dominū non mortuū nec ad
mortē vulneratum. Similiter p̄pter multas alias ingratitudines
que enumerantur in libro feu. quibz modis feudū amit. c. j. et. ij.
Septimo si vasallus scienter negauerit feudum vel ptem aut con
dicionem eius. secus si ignoranter quid si vasallus nō vult ostende
dere de parte feodi presumetur q totum teneat in feudū Octauo
Si vasallus feudū alienauerit. et si quidē p ptē alienauerit illā p
tem amittet et liber ad dominum reuertetur nullap̄ scripcōe ob
stante nec proderit vasallo si post factam alienacōnem recuperauit
ipsum Feodum nisi ignoranter alienasset. Nono si vasallus domi-
num accusauerit aut si testimoniū contra eum in causa non tantus
crimmali sed eciam ciuili tulerit. licet quidam dixerint q in ciuili
potest Decimo si vasallus vocatus a domino q secum vadat in ex
pedicione publica puta vocatus ab impatore q secuz veniat Ro-
mam pro suscipienda corona vel huiusmodi non venerit nec aliūm
pro se domino suo acceptum miserit vl ei stipendia milicie non de-
derit et quidem quando propter fidelitatem non seruatam amitti
tur feudum non ipso iure intelligitur sed per sentenciam. Si vero
alienatum fuerit ipso iure perditur vt Innocentius dicit. Ho ec

omnia Hosti. ꝓbat in summa et titulo de feudis. ¶ Quando dñs
amittit ius quod in feodo habet Rº ſm Ho. Sicut vasallus amit 8
tit feodum ꝓpter culpam suam ita et dominus ꝓprietatem feodi
vt in libro feudoꝝ. Si de feudo controuersia fuerit. c. domino a-
mittente Dominus enim vasallo debet vicem rependere vt in lib.
feudoꝝ De forma fidelitatis. c. j. in fi. Et si non rependerit meri-
to censebitur maleficus vt est ille qui contra vasallum deprehen
sus fuerit perfidus xxij. q. v. De forma et xcv. di. Esto subiectꝰ
extra de iu. iu. Peruenit. Et talis etiam priuatur quod habet i va
sallo et feodum transit ad superiorem non intelligas tamen ipsō
iure sed ꝑ sentenciam ¶ Quid si dominus moriēs plures filios re- 9
liquid nunquid vasallus iurabit fidelitatem omnibus Rº. ſm ho.
non puta qm̄ vasallus non cogitur ꝓ vno feudo plures dominos
habere maxime in comitatibꝰ ducatibus et marchionatibus. qui
hodie diuidi nō possūt. Sed si vasallus moriens plures reliquid fi-
lios omnes debent iurare fidelitatem si feudum indiuisū habent
Sed si ex diuisione totum feudū ad vnuꝫ ꝑuenerit ille solus iura-
bit. ¶ Vtꝝ vasallus feudū possit refutare Rº. ſm ho. potest etiā
sine voluntate dñi et post hꝰ non tenebitur seruire dño verūtam̄ 10
non debet eum offendere quidē dicunt ꝙ non potest reuocare in-
uito dominio vt. C. de act. et obli. Sicut in inicio primū videtur ve
rius si tempore et loco debito repudiet alias contra ¶ Vtꝝ filius
repudians hereditatem patris possit retinere feudum Rº. scdm
ho. non sed aut totū debet retinere aut totum repudiare nisi for 11
te eum dominus tanquā de nouo beneficio inuestiat agnatis cōsē-
cientibus Agnati vero bene possūt aliquod feudum retinere re
pudiata hereditate vt in consti. Fride. An Agnatus vel filius de
functi. c. Si contigerit ¶ Vtrum feudum per vasallū possit lega 12
ri ecclesie. Rº. ſm Ho. Si feodū fuerit de comitiua domini et ad tē
pus datum non potest legari. nec etiā heres succedit. Similiter
etiam potest ecclesie legari si de natura feudi est. ꝙ vasallus
seruiat in ꝓpria persona Si vero sit paternū et ꝑpetuū tūc potest
ꝓ anima legari nisi cōsuetudo repugnet ¶ Vtrum ecclesia pos-
sit recipe feudum in pignus quod laicus ab ea tenet ita qd̄ non 13
cōputētur fructus in sortē Rº. scdm Inno. dicūt quidem qd̄ po-
test dummodo durāte pignore non recipiat seruicia feudi quod
tunc solū verum est. quando ipsi fructus non multum excedunt
seruicij valorem alioqn̄ esset contra mandatum dei. extra de feu.
c. j. vl dic ſm eundē qd̄ hec decre. et similes locuntur qn̄ feuduꝫ
illicite ab aliquo al's a laico detinetur et recuperari nō p̄t.

1 Fides Vtrū omnes teneantur habere fidem explicitā
R°. ſm tho. secunda scde. q. ij. dicendum ꝙ maiores
ad quos ꝑtinet alios erudire tenentur habere plenio-
rem noticiam de credendis quam inferiores nichilo-
minus tamen omnes tenentur habere fidem explicitam de miste-
rijs cristi ꝑcipue quantū ad ea que communiter in ecclesia solem-
nisantur et publice ꝓponuntur sicut de incarnatione passione re-
surrectione et huiusmodi Sed alias subtiles cōsiderationes tenen
tur aliqui magis aliqui minus explicite credere ſm ꝙ cōpetit sta
2 tui et officio vniuscuiusq;. ¶ Vtrū omnes teneantur explicite cre-
dere trinitatem R°. ſm tho. v. s. dicendum ꝙ quia misteriū cristi
explicite credi non ꝑt sine fide trinitatis vt quia filius dei carnem
assūpsit et de spiritu sancto conceptus fuit. Ideo post temp⁹ gra
3 cie tenetur q̄libet ad explicite credēdū misteriū trinitatis ¶ Vtrū
ꝯfessio fidei sit necessaria ad salutē R° ſm tho. scda scde. q. iij. Cū
confiteri fidem ꝑtineat ad ꝑceptum affirmatiuū ideo nec semper
nec in quolibet loco ē de necessitate salutis sed aliquo et tempore
qn̄ scz aliquis interrogatus de fide si taceret crederetur vl̄ nō ha
bere fidem vel ꝙ fides non esset vera vl̄ alij ꝑ eius taciturnitatem
4 auerterētur a fide. ¶ Vtrū cum infidelibꝫ sit disputandum de fide
habes. j. Infidelis. §. iij.

Filius Quadruplex est status filioꝝ. Alij em̄ sūt na
turales et legitimi vt q̄ de vxoribꝫ ꝓcreant̄ et d̄ his
habēs plura. j. Legitimis. Alij naturales tm̄ vt filij cō
cubine. vt qui de soluto et soluta que vxor esse possit
nascuntur Alij sūt legitimi tantū vt adoptiui. Alij spurij tm̄ vt
qui de adulterio incestu. et alias ꝑ leges damnato coitu nascunt̄
2 ¶ Vtrū filius familias possit facere elimosinā vide s̄ Elimosina. ij.
. §. iiij. Et vtrū aliquo modo possit de rebus patris accipere vl̄ ex
3 pēdere vide. j. Peculiū. ¶ Apud quē debeat filius nutriri facto di
uorcio R°. scdm Ho. Si filius minor sit trienmo. regulariter ve-
rū est ꝙ debet esse penes matrē. si maior penes patrē. Sed iudex
estimare debet apud quē cōmodosius moretur. Nec tn̄ post trien
nium alendus ē apud matrē eciā expēsis patris. C. Soluto matri
munio. l. j. Si tamē alter ꝯiugiū esset infidelis et puer in minori e
tate debet dari fideli nō obstante ꝙ indigeat matris obsequio vt
4 ponit tho. in. iiij. di. xxxix. ¶ Vtrū malicia parentis noceat filio.
et econ̄ R° ſm Ray. nō nocet quo ad deum. sed nocet interdum
quo ad tꝑalem penam di. lvj. Nunquā et. c. nasci. vi. q. j. Si quis.
Et de hac materia habes. j. Pena. j. §. vij. Itē malicia parentum

mōuit p̄sumptionē contra p̄trē·vi·q·j· Nui crimen exponi·bi·
Legāt ¶ An filij naturales aliquo modo succedāt patri ſ̄c̄. ſi p̄r̄
habeat alios filios legitimos vel nepotes tūc licet ei dare vel reli
quere naturalibꝫ · eorūq̄ matri vnciā vnā et nō vl̄r̄ vel ſoli cōcu
bine ſemunciā vnam et non vltra · C · de naturalibus liberis · l· j·
Patre Si vero non habeat aliquos legitime deſcendētes ſed ha
beat aſcendentes · tūc legitima p̄te relicta aſcēdentibꝫ reliquū in
naturales diſtribuere poteſt q̄ ſi nec deſcēdentes nec aſcendētes
habeat · tūc licet ei inſtituere naturales in ſolidum heredes · C · de
naturalibus liberis Auten · licet · Ab inteſtato vero quō naturales
ſuccedunt vide·ī· Succeſſio·ſ·penult· Debēt q̄q̄ naturales paſci arbi
trio boni viri etiam ſi legitimi extent et ſuccedāt aut ſi coniuge
vua · Alij ſint heredes et ipſi preſtant idem patri ſi opus ſit vt
in dicta Auten · Licet · ¶ Quid de filijs ſpurijs ſ̄c̄. ſpurij ſcz qui
ex damnato ſint coitu ſm leges omni p̄ſus beneficio excludunē ·
vt · C · de naturalibꝫ liberis · Auten · licet · Sed tamen interest epi
ſcopi facere q̄ vterq̄ parentum talibꝫ liberis neceſſaria ſubmini
ſtret ſm q̄ ſuppetūt facultates extra de eo q̄ dux·i ma · quā poſ·
per adul· Cū haberet · Et in hoc inicius agit ius canonicū quā ci
uile De filijs ex adulterio vide ſ̄ Adulterium · ¶ Itē de hmōi mate
ria vide·ī· ¶ Illegitimus · ¶ De filijs autē nutriendis et alijs expo·
ſitis vide ſ̄ Expoſitus · Filij excludūtur ab hereditate m tribꝫ ca
ſibus vt·ī· hereditas · ſ·ij· Cuius parentis condicionem ſcilicet libe
ram vel ſeruilem ſequitur filius vide·ī· Seruus · j·ſ·iij ·

Flagella · ¶ In quibus cōſiſtant flagella · Et quomo
do ſint ſatiſfactoria habetur ·ī· Satiſfactio·ſ·vij· ¶ Itē
de his habes·ī·Pena·j·ſ·v·

Fornicacio videtur eſſe genius cuiuſlibet coitu illiciti ꝛ
tam ſpecialiter m vſu ſolutaꝝ Stupꝝ vero eſt pro
prie illicita virginum deflocacio Adulterium eſt alie
ni thori id eſt vxoris violacio · De quibus etiā habes
ſ· Adulterium et·ī· ¶ Impedimentum viij · ſ·iij · et ſequēti · ¶ Inceſtꝰ
eſt conſanguineārum vel affmiū abuſus aut etiam ſanctimonialiū
Raptus ē cum puella violenter et cōtra eius vel parentū volun
tatem educitur vt corrupta i vxorē habeatur xxxvi · q·j · ſ · Cū
ergo vel etiam vt habeatur m cōcubinam extra de rapto · Cum
cauſam vide de hoc·ī· Rapto·ij·p̄ter hos omnes eſt peccatum cō
tra naturam et de grauitate cuiuſlibet horum habes infrā · Lux
uria · ſ·j · Addūt quidem ſacrilegiū de q̄ ſimilit̄ vr ·ī· Luxuria · ſ·j·

2 ¶ Simplex fornicatio in clerico publice tenente cōcubinam inducit depositionē. dico. q̄ si admonitus nolit se corrigere. Nā talis primo quidē monitus debet suspendi a beneficijs et si se non correxerit debet ab eis ꝑpetuo remoueri. siue sit in sacris extra de coha. cle. et mulie. Sicut siue nō in sacris vt in. c. Si aūt clericus. Nō si tale crimē sit notoriū suspensus est ipo iure vt dictum ē s̄. Clericus. iij. §. ij. Si vero sit publicū tm̄ ex fama ita q̄ merito talis habeatur suspitio quod scandalū generetur. etiā si non appareat accusator erit purgatio indicēda in qua si defecerit vel se purgare noluerit canonice punietur extra de coha. cle. et mu. Tua. 2 talia interim nō debet in officijs euitari Vtꝝ em̄ audienda sit missa vl̄ officiū clerici fornicarij tenēdum est qđ dr̄ s̄. Clericus. iij. §. ij. et ī. Ordinatus. j. §. iij. ¶ Nue pena clerici in sacro ordine q̄ aliquā ducit in vxorē R° debet ꝑuari ordine et beneficio ecclesiastico et mulier si erat libera debet redigi in seruitutem ecclesie di. xxxiij. Eos qui Si ancilla. debet vendi di. lxxxi. Nuidem clerici. Et filij indenati redigūtur in seruitutē ecclesie. xv. q. vl. Cū multe Item talis clericus ē excōmunicatus ipo facto vt s̄ Excōmunicatio. j. §. iiij. v. Septim⁹. Et nota q̄ qn̄ clericus in sacris separat̄ ab ea quā duxit in vxorē debet eam abiurare scz q̄ de cetero nō accedat ad eam nec comedet vl̄ bibet cum illa nec in eadez domo manebit nec alio loco nisi tam publico q̄ mala suspicō esse nō posset nec loquetur cū ea nisi coraz ydoneis testibus et certa necessitate xxxv. q. vi. Ab isto die extra Nui cleri. vl̄ vo. Ex literarum Tamen si clericus habetur suspectus. q̄ forsan iuramentū nō seruaret nō debet exigi sed ꝑ sentenciā interdicti vl̄ suspensionis. 2 alijs huiusmodi est compescendus extra de coha. cle. et muli. Clericos vide plurima ī. Luxuria

1 Fraus et dolus alicui patrocinari nō debēt. xxx. q. j. dictum extra de rescrip. Ex tenore. Fraus fit legi qn̄ q̄ alicui ꝓhibētur vna via vult sibi licere ꝑ aliā viaz extra de priuile. Nūto đ cōces. prebē. Cōstitutus Ad fraudem ꝑtinere possūt que habētur s̄ Dolus et s̄. Astucia.

1 Frigiditas. Nuomodo frigiditas ipediat matrimonium vide ī. Impedimentū. xv. quasi ꝑ totum.

1 Funus. De expensis funeris vide ī. Hereditas. §. vi. et infra sepultura. j. §. vij. et ī. Restitucō. ij. §. v. Itē de iniuriātib⁹ funeri vl̄ moribūdo habet̄ ī. Sepultura. j. §. viij.

Furtum est contrectacio rei aliene corpalis et mobil
fraudulosa inuito domino lucrifaciendi gracia siue ip-
sius rei siue etiā vsus possessionis vt ff. e. l. j. Cōtrec
tacio ponitur in p̄dicta diffinicione quia sine ea nō est
furtū etiam si interueniat volūtas vel verbū. tñ per solam volū
tatem erit q̄s trāsgressor alterius p̄cepti scilicet illius. Nō concu
pisces rem ꝓximi tui Rei aliene ponitur in diffinicione. qꝛ i re ꝓ
pria non cōmittitur furtum intellige nisi alius haberet in re illa
aliquod ius puta ille cui res illa erat pignorata vel comodata q̄
dñs fraudulose capiendo furtū cōmitteret. ff. e. l. Si res. §. i. et. l.
Si is q̄ rē. In principio Idē tho. scda scde. q. lxxi. j. Nobil 2 cor
poralis dꝛ qꝛ in rebꝫ imobilibꝫ vt in agro vl corporabilibꝫ vt sunt
actiones et seruitutes non cōmittitur furtū eo ꝙ talia non pos-
sunt ꝯtrectari. Fraudulosa dꝛ qꝛ si aliq̄s credebat rem esse suam
que nō erat vel si erat sua. credebat ꝙ etiaꝫ ab eo q̄ habebat ibi
ius posset accipe nō cōmittit furtū. licet alias teneat Insti. d vi.
bonoꝝ raptoꝝ. §. Nuia tñ et. §. seqñ. Inuito dño dꝛ qꝛ si credit
dominum permissurum et subest iusta causa credendi non tenetur
secus si non sub est causa. ff. e. Si is qui rem. Et dicitur dominus
inuitus et si videat rē auferri quāuis ñ cōtradicat. ff. e. l. penl.
Si aūt putat facere inuito dño. et dñs vult furtū. q̄dem facit. q̄-
tum ad intencionē. sed nō tenetur ad restitutionē nec dñs potest
petere obstante sibi sua volunte. ff. e. l. Inter omnes. §. penl. Lu-
crifaciendi gratia. quia si quis alienam ancillam rapuerit nō cau
sa lucri sed libidinis non committit furtum. ff. e. l. verum Ipsiꝰ
rei vel vsus eius possessionis sue dicitur. quia non solum commit
tit furtum quia rei dominium vult sibi lucrari. sed etiam qui vult
in re ipsa lucrari vsum et possessionem di. l. Nui sacrum. ff. e. Nui
inuenta alias iuramenta. ¶ Nuot sunt species furti Respondetur
due. Nam aliud est manifestum scilicet illud cum quo fur depre-
henditur antequam veniat ad locum destinatum Aliud nō ma-
nifestum cum quo non deprehenditur. ff. e. l. ij. et. iij. Item nota
ꝙ quedam remanent in nomine generali quedam sunt in speciali
vt sacrilegium quod est furtum rei sacre. Peculatus quod ē fur
tum de re publica vicesima tercia questione quarta Nuid ergo
Abigeatus quod est furtum quando quis dispergit gregem et
inde furatur. Plagium ꝙ dicit furtum hominis. scilicet quando
quis liberum hominem scienter vendit vel emit. ff. de plagia. l.
j. et. iij. et eodem modo si seruum alienum sollicitauerit vl aspor
tauerit. ¶ Nue pena furti Rº. pena furti fariatur. ſm ꝙ varie de
ipo agitur. Nam si agatur crimmaliter. id est ad penaꝫ criminis
non tamen est propter hoc fur suspendendus seu dimenbrandus

sed aliter puniendus. videlicet vt fustigetur vel exulet vel alio mo
put iudici videbitur et hoc in simplici fure scz q occulte et sine ar
mis delinquio. C. e. Auten. Sed nouo. Si aut plus est quam fur. vt
quia cum armis vel etiam sine armis violenter aggreditur in do
mibus vel in itinere vel in mari tunc acrius proceditur contra eum. ff.
de penis. l. Capitalium. §. Crassatores. et. §. Famosus. Item si quis
palam surripit et est famosus. omnes enim tales fures suspenduntur. quod
si non est famosus punitur ea pena de qua dr. j. Raptor. j. Nudam
etiam talium secundum leges quandoque licite absque iudice occiduntur vt infra
Homicidium. §. vi. Et extra de homici. Si perfodiens Si vero agatur
ciuiliter pena furti manifesti est quadruplum non manifesti est du
plum et hoc pena peti potest etiam post annum. Insti. de perpe. et tempo. ac
tio. §. Furti. Et si egerit aliquis criminaliter poterit iterum agere ci
uiliter et econuerso. C. quando ciuilis actio preiudicet criminali. l. vnica.
et. ff. e. l. vlti. Et hoc intellige in foro contencioso. Sed in foro consci
encie quando quis sine lite vult restituere. sufficit restituere simplum cum
omni dampno secundum tho. et al. et quedam plura circa restitucionem faci
endam habes infra. Restitutio. per totum. Item specialiter de pena. j.
Restitucio. iij. §. fi. ¶ Vtrum in re parua furtum ita committatur sicut in re
magna Ro. sic. quia in furto non quod ablatum est sed mens furantis at
tenditur xiii. q. vi. c. vlti. Et hoc intelligendum quando voluntas est talis
quod etiam maiora subtraheret vel quando ex ablatione rei parue dominus itel
ligitur grauari. Nam sicut dicit tho. xxij. q. lxvi. Si aliquis furtiue res
minimas accipiat per quas homo non reputat sibi nocumentum inferri.
et iste qui accipit possit presumere hoc non esse contra voluntatem domini
excusatur alias furtum semper est peccatum mortale quia est contra dilec
tionem proximi cui infertur nocumentum. Vnde etiam in talibus mini
mis si habeat quis animum furandi et inferendi nocumentum proximo erit
peccatum mortale vt Tho. ibidem dicit ¶ Quicunque vtitur re apud
eum deposita vel re ei comodata ad aliud vsum. vel vtitur pignore
furtum committit vt dictum est s. Depositum. §. vi. et s. Comodatum
. §. iiij. et j. Pignus. §. vij. ¶ Quid si mulier fecit furtum siue ante ma
trimonium siue post 2 vir participauit aut econuerso nunquid licebit vx
ri de rebus communibus satisfacere Ro. secundum Wil. vbi de consuetudine
regionis vir et vxor communicant sibi credita et debita ex contractu
vel maleficio si res furtiua adhuc existit in eorum potestate. vxor
potest illam restituere. etiam contradicente marito. Si aut consumpta
est potest vxor si vir expresse non contradicit negocia mariti gerendo
et seipsam liberando estimacionem restituere de communibus bonis
prohibente autem viro non credo quod debeat facere huiusmodi resti
tucionem cum non habeat administracionem rerum sed maritus.

Si tamen restitueret de rebus cōmunibus bona fide omnino credo
q̄ esset ei penitencia iniūgenda quasi p̄ mortali. ¶ Contra quem
datur actio furti R° scd̄m ho. contra furem etiam si impubes sit.
dummodo sit doli capax vt. ff. e. l. impuberem. Pater etiam agit
contra filiū suum si peculium astrense habeat alias non esset iudi
cium inter eos. ff. e. l. ne cum filio. Eodem mō agit filius si pat̄
ei aliquid surripiat de peculio castrensi Itē vir cōtra vxorē et ecō
uerso non agit furtum matrimonio constante sed datur actio in
factum. sed qui ei opē tulerit furti tenetur. ff. e. l. Si quis vxori
Et. C. rerum āmotarum. l. ij. Item datur actio furti contra eum
qui dedit opem vel consilium ei qui furtum fecit. ff. e. Si is qui. §.
Si tu Et tam ip̄e quā etiam qui receptauit ad restitucionē tenen
tur vt. j. Restitucō. iij. §. ij. ¶ Vtrū peccet qui rem suā apud alium
depositam vel etiam iniuste detentā furtim accipit vide s̄ Deposi-
tum. §. vltimo. ¶ Quid si q̄s furatur p̄pt̄ necessitatē famis vl̄ frigo
ris R° ē si extrema necessitas nō peccat sed vtit̄ iure suo. de cō. di.
v. Discipulus Vnde p̄t occulte subtrahere vt dicit tho. scd̄a se-
cūde. q. lxvi. non tantū p̄ se sed etiam p̄ alio Nā i tali casu omnia
sūt cōmunia di. xvij Sicut hij Nō si necessitas extrema nō sit pec
cat quidem sed p̄pter necessitatē attenuatur peccatū et in tali casu
intelligitur penitentia que imponitur extra de fur. Si quis per ne
cessitatem de restitucione facienda vide infra Restitucio per totū
¶ Quid si quis furatur cristianos detentes a paganis vel eos li
beret Respondet̄ scd̄m Ray. et hosti. Si est tempus guerre. i nul
lo tenetur. xxiij. q. ij. Dominus. et. q. viij. Vt pridem. Si vero est
tempus treuge tenetur ipsi pagano restituere. non hominē p̄pt̄
periculum anime sed extimacionem. Similiter tenetur etiam de a
lijs ablatis ar. xxiij. q. j. Nolo. Si tamen pagani compulerint eū
ad circumcisionem. vel ydolatriam vel aliquod mortale peccatum
tunc ille penitus liber factus est et sic furans eum non peccat sed
meretur. ar di. liiij. Nulla. ¶ Nunquid cristiano qui detinetur a
sarraceno licet furari ei Respondetur secundum host. Si ille cristi
anus dum esset treuga frangeret eam et sic erat in culpa et fu
it captus nec imminet periculum necessitatis non licet furari. sed
tenetur ad restitucionem Nam talis iuste detinebatur. Si autem
iniuste detinebatur vt quia tempore belli captus est vl̄ immine
at necessitas non tenetur ad restitutionem. Vtrum liceat furari
vsurario. vt elimosina detur vide s̄ Elimosina. j. §. ix.

1 Gloria vana. Vtrum appetitus ianis glorie sit peccatū mortale. Rō. ſm tho. secunda secunde. q. cxxxij. Potest esse mortale dupliciter. Vno mō ratione materie. puta cum qs gloriatur de aliquo falso quod otrariatur diuine reuerencie. vl etiam cū quis. bonū temporale de q̄ gloriatur prefertur deo. seu cum quis prefert testimoniū hominū testimonio dei Alio modo ex pte ipsius gloriantis q̄ intentionē suā refert ad gloriam tanquā ad vltimū finez ad quē ordinet etiā virtutis opera. et p quo p̄termittat que sūt circa deū hijs ergo modis ē peccatū mortale alias nō. de vana gloria ornatu mulierum vide .j. ornatus et de vestibus .j. Vestis.

1 Gradus cōsanguinitatis quō debeat cōputari et quō impediat matrimoniū vide .j. Impedimentum .v. De affinitate vide .j. Impedimentum .xiiij.

1 Guerra Nūn et quomodo sit licita vl illicita et multa de ista materia vide .s. Bellum per totum.

Gula. Vtrum sit peccatū mortale Rō. ſm tho. secūda secunde. q. c. xlviij. dicēdū q̄ si delectacōne gule ibereat homo tanquā fini ꝓpter quem deum contemnat paratus cōtra p̄cepta dei agere. vt delectationes huiusmodi assequatur sic est peccatū mortale. Si vero in gula sis inordinatio. sed ea q̄ sunt ad finem vtpute quia nimis cōcupiscit delectationes ciborum. ſz nō
2 q̄ propt̄ hō aliquid faceret cōtra legez dei. sic est veniale ¶ Nuot sūt species gule Rō. ſm tho. vbi s. Grego. xx. libro moraliū ponit q̄nq̄z species que notantur hō .v. Preproperе laute nimis ardent̄ et studiose. Preproperе id est qui puenit horā debitā Laute id ē qn̄ querit cibos nimis p̄ciosos Nimis id est qn̄ excedit i q̄ntitate. Ardent̄ id ē q̄ nō seruat modū debitū ſz transgredit̄ ex desiderio edendi. Et studiose q̄a querit cibos nimis accurate preparatos.
3 ¶ Quid si quis sumat potū vl cibū nociuū Rō. siquidē hō faciat vt sibi nocumentū vel mortē inferat non peccat in gula ſz alias grauiter in odio ꝓprij corpis Si vero ex nimio appetitu in gula pec-
4 cat. et magis si sciat nocumētū q̄ si ignoraret. ¶ Vltimo nota q̄ de cibis ait. Augustinus diligent̄ inq̄t attēdendū est q̄d loco 2 tēpori et q̄d p̄sonis cōueniat ne temere rep̄hendamus. Fieri em̄ p̄t vt sine aliq̄ vicio cupidinis vel voracitatis p̄ciosissimo cibo sapiens vtat̄ Insipiēs aūt fetidissima gule flāma i vilissimū ardescat 2 sanius quisq̄z maluerit more dn̄i pisce vesci quā lēticula more esau

aut ordeo more iumentorum di. xli. Nuis quis. Nue requirenda sunt in conuiuijs clericorum vide s. Clericus. j. §. iiij. De gula etiam vide j. Sobrietas. et. s. Ebrietas.

Habitus an liceat clericis habitum transformare vide s. Clericus. j. §. ij. Et an liceat religiosis vide s. apostasia. iiij. §. j. 2 etiam s. Apostasia. v. §. j. et. fi.

Hebetudo sensus. h. viciu secundum greg. xxxi. mor. oritur ex gula et secundum tho. scda scde. q. xv habz racones pcci inquantum est voluntaria vt patz in eo qui est ita affectus circa corpalia quod de spualibus subtiliter discutere fastidit vel negligit.

Hereditas diuiditur in duodecim ptes que appellantur xij. vncie. et habent ista noia Sextas id est sexta ps hereditatis. scz due vncie Quadras id est quarta ps id est tres vncie Triens id est tercia ps id est quatuor vncie Quincunx id est. v. vncie Semis id est medietas hereditatis scz sex vncie Septunx id est septem vncie Bes id est octo vncie. Dodras id est ix. vncie. Dexcunx id est. x. vncie Decunx id est xi. vncie. Appellatione vero assis siue ponderis duodecim vncie continentur Hec insti. de heredi. insti. §. hereditas. ¶ Bona defunctorum ad heredes deuoluuntur etiam eorum quidam nati fuerint. C. de bonis damnatorum Auten. bona In tribus tamen casibus etiam filij excludunt ab hereditate patris Primo quidem si pater fuit hereticus quia bona hereticorum sunt ipso iure confiscata extra. de here. Cum scdm li. vi. Scdo si commisit crimen lese maiestatis. vi. q. j. Si quis. Tercio si erat patronus vel habebat aliquod ius siue feudum in ecclesia quod deberet transire ad filios et ipse interficit vel mutilauit Rectorem vel clericum illius ecclesie perdit omne ius 2 omnem dignitatem quam in ea habebat et nichil perueniat ad filios extra de pe. in quibusdam Possunt quoque filij per patrem exhereditari certis ex causis que habentur in Auten. vt cum de appellatione. §. Causas et notatur extra de iure iu. Nuta vallis Sed tamen non licet parentibus liberos vel liberis parentes ab hereditate sua repellere monachos factos quamuis dum laici fuerant in causam ingratitudinis inciderunt. xix. q. vl. c. fi. Idem habes j. religio. j. §. xij. Nui incipit. V. Religiosi. ¶ Vsque ad quotum gradum durat successio in hereditate. Rx. non terminatur in quarto gradu sicut quod ad impedimentum matrimonij sed durat vsque ad decimum. xxxv. q. v. Ad sedem et quod et quomodo succedant vide j. successio de heredum. substitucione vide j. Testamentum. ij. §. ij. ¶ Vtrum heres teneatur ad omnia debita defuncti Rx. heres quidem secundum leges non tenetur de maleficio testatoris nisi quantum ad eum peruenit vel nisi cum testatore fuerit lis contestata tamen secundum canones et secundum conscientiam heres quilibet tenetur ad omnia debita

siue fuerint ex cōtractu siue ex maleficio vl' q̄ si res peruenit ad he
redē siue non. et siue lis fuerit cōtestata siue nō. xvi. q. vi. Si ep̄m
Extra de pigne. Ex p̄sentiū. Et de solucōe. c. i. Et de vsu. Tua nos
de rap. in literis de sepul. c. vlti. et de sen. ex. A nobis. Et h̄ intel
lige si hereditas sufficiat vt. j. in p̄ximo. §. d̄r concor. in h̄ omnes
canoniste ¶ Quid si hereditas nō sit sufficiēs ad oīa debita. R°.
s̄m Ray. Credo q̄ in iudicio anime etiā si non fecit inuētarium n̄
tenetur nisi quātū hereditas sufficit. Distinguo tn̄ inter legata
et debita quia debita tenetur sine diminucōne p̄soluere. De lega
tis vero si tot sūt q̄ non ei remaneat legitima p̄s. potest d̄trahe
re suam legitimā et iterū quartaz s̄m quosdam si fuit institutus
heres. Idem ho. et vl. 2 de legitima habetur. j. Legitima. ¶ Quis
ordo tenendus sit in soluēdo creditoribꝫ aut legatarijs Respondetur
s̄m Ray. Si creditores vl' legatarij simul veniāt. primo satis
faciendum est creditoribꝫ. sed si veniāt sepatim liberatur heres sol
uendo p̄ illum ordinē q̄ venerūt dū tamē nichil faciat in dolo.
Et creditores postmodū venientes nō dn̄t inquietare heredem. n̄
remāserint ei de hereditate sed habēt ius suū saluū cōtra legata
rios Si tamen heres scit vl' credit siue dubitat q̄ hereditas nō ex
tendatur vltra debita. siue fuerint ex ꝯtractu siue ex maleficio. vl'
quasi nichil. debet dari legatarijs donec satisfecerit creditoribꝫ
et idem modus tenendus est in satisfaciēdo prius creditoribꝫ pri
oribꝫ et iure pocōribꝫ. De quibꝫ habes. j. restitucō. ij. §. iiij. v. et vi.
Et nota q̄ heres ante omnia potest deducere expensas funeris et
etiā alias necessārias quas fecit causa hereditatis vt in testamē
to inuentario et huiusmodi. et breuiter sicut qn̄ debita totam he
reditatem exhauriūt heres debet esse immunis a lucro. sicut et a
g̃uam me. C. de iure deliberādi. l. Scimus. §. et si prefatā cū se. Itē
nota q̄ licet obligacio testatoris trāseat ad heredem nō tamen
periculū p̄iurij et huiusmodi. que nō possūt excedere singularem
p̄sonam idem ho. et vl. ¶ Quid si sint plures heredes. quō tenent
ad debita vl' legata. R°. regulariter tenet̄ q̄libet heres p̄ here
ditaria parte. C. de actionibꝫ hereditarijs. l. iij. Excipiūtur quin
q̄ casus Primus si aliquid sit in obligacione faciendi vl' non faciē
di tūc enim quilibet tenetur insolidū. ff. de verbo. obli. In actio
nibꝫ. §. ij. Vt si testator p̄misit se aliqd̄ opus facturū. vl' p̄misit
per se vl' heredem suū non fieri. quo minus p̄fundū suum tibi ire
liceat hic quilibet heredū insolidum obligatur Secundus casus.
si res que debēt restitui insolidū possideatur ab vno. C. d̄ ac. here.
l. ij. ff. comodati Sed vtrū. §. heres. Tercius. in alimentis legatis
quia p̄ volūtate defūcti vl' iudicis vl' ab vno insolidū vl' a pluribꝫ

ꝑ partibꝫ designatis petuntur. ff. de alimētis. l. iij. Quartus si testator ab vno heredū legauerit creditori hereditario cōpessendi animo tūc enim iste heres onus sustinebit vsqꝫ ad quantitatem legati. ff. de legatis fidei ꝯmissis. l. Cum ab vno Mūtus i expēsa funeris vxoris que non tm̄ astringit heredes ꝑ hereditarijs portionibꝫ Sed etiā virꝫ ꝑ porcione que ꝑuenit ad eū ꝑ dote vxoris. ff. d religiosis et sūptibꝫ funerꝫ. l. Quotiēs et. l. veluti. ¶ Quid si heres est pupillus nunquid p̄t differri solucō debitorꝫ pretextu pupillaris etatis Rº. ñ vt. C. d acq̄sicōne heredi. l. Sub p̄textu. ¶ Pone q̄ heredes vel executores nolūt soluere que testator in pios vsus legauit nec satisfacere creditoribꝫ vt dixit q̄d fiet Rº. ꝑ ep̄m loci sunt p̄missa monicōne ad hoc cogendi extra de testa. Tua nobis et. c. Johannes. etiā si a testatore illud cōtingerit interdici. Nam si defunctus ꝓhibuit ne ep̄us se intromittat talis ꝓhibitio non valet vt in dicto. c. Tua nob Heredes q̄s testator tenetur instituere vide. j. Testamentum.

Heremita. Vtꝫ heremitica vita siue solutaria sit ꝑfectior quā religionis cōgregacō Rº ꝑ tho. scda scde. q. clxxxviij. Vita socialis necessaria est ad exercitium ꝑfectionis quia mutuo se instruūt verbo ꝛ exemplo ꝛ correctione ad ꝑfectionē ꝑducūt. Solitudo autem cōpetit iam ꝑfectis q̄ aliorꝫ regimine non indigent. sicut ergo illud q̄d iam ꝑfectū est p̄eminet ei q̄d ad ꝑfectionē exercet. Ita vita solitariorꝫ si debite assumatur p̄eminet vite sociali. Si tm̄ absqꝫ p̄cedenti exercicio talis vita sumatur periculosissima est nisi suppleatur ꝑ diuinā gr̄am. ¶ Vtꝫ religiosi mendicātes possint vitam heremiticam eligere. Rº. possūt de maiorꝫ suorꝫ licētia et cellas siue habitacula in heremo siue in locis vbi nō sit hominū habitacio de proqinquo possūt acquirere et etiā mutare extra de exce. prela. Cuꝫ ex eo. libro vi.

Hereticus. Primo cōmuniter hereticus est q̄ falsam de fide oppinionē inuenit vl̄ inuētam sequit. xxiiij. q. iij. al's. ihec est fides Hereticus imo etiā qui circa fidem dubius est extra. e. c. j. Et intelligendū est esse dubiū eū q̄ determinate in dubietate ꝑsistit Secus de illo q̄ temptatur de fide cū dolore cordis. Itē hereticus est q̄ male sentit d ecclesie sacramentis extra. e. Ad abolendā. Tercio q̄ male sētit circa veritatē sacre scripture xxiiij. q. iij. Heresis. Quarto q̄ aduersus romanā ecclesiā agit et eius dignitatē a dño traditā auferre conat̄ di. xxij. Oīs q̄nqꝫ vero sed non ita ꝓprie dr̄ hereticꝰ q̄libet

excommunicatus · iiij · q · j · ℳS aũt Similiter et simoniacus pri-
2 mo · q · j · Nul' qs · ¶Quid ꝑprie facit hereticũ ꝟ̃ ꝑ̃ſ de · Ad rati
onem hereticꝰ duo cõcurrũt · vnũ est in ratione scz heresis micũ
Alterꝫ in volntate qđ est heresis cõplementũ vt qꝭ ꝑtinaciter
a fide deuiat et talis ꝑprie dr hereticus concor · in tho · iiij · Addẽs
gꝫ si quis erat in his que explicite credenda non tenetur nõ est he
reticus vt si quis putaret Jacob fuisse patrẽ Abrahe et huius
modi et cũ cognoscit ꝟ̃ esse contra veritatẽ fidei et scripture cre
dit ei · Similiter circa ea ꝟ̃ qbus alias inter doctores introducte
sunt opiniones donec ꝑ ecclesiã determinatum sit vt idem tho · po
3 nit in ꝑma ꝑte · q · xxxij · An excuset̃ scolaris qꝭ tenet opinionẽ sui
doctoris habes ꝟ̃ · opinio · ¶Vtꝫ hereticꝰ sint vitãdi ꝟ̃ ꝓ possus 2
debeo eos monere et inducere vt ad veram fidem redeãt et alias si
licet eis communicare qꝭ sunt excõmunicati · xliij · di · In manda
tis Vtꝫ aũt cum eis vl' qbuscunqꝫ in fidelibꝰ sit publice disputãs
4 dum habes ꝟ̃ · infidelis · ℊ · iij · ¶Officiũ inquisicõis hereticoꝝ ob-
durat post mortem sũmi pontificis etiã qđ ad negocia nõ inceptа
vel que non dum emerserant extrã · e · Ne aliq li · vi · Sed non pos
sunt ꝓcedere contra episcopos et supiores nisi in literis sit expꝫssũ
Si tñ de eis aliqđ intellexerit debẽt pape nunciare · extra · e · Inq
sitores libro vi · Item non ꝓsũt nec debẽt se intromittere de dui
nacionibus seu sortilegijs nisi heresim saperent manifeste nec de
questionibus vsuraꝝ etiã contra illos quibꝰ restitucionẽ vsuraꝝ
in penitentia iniunxerũt et illi se et sua ad ꝟ̃ obligauerũt extra · e ·
7 Accusatus li · vi · ℊ · Sane et se · ¶Potestates seculares debẽt mo-
neri 2 etiam si nece se est compelli ꝑ censuram ecclesiasticã omnes
hereticos ab ecclesia denotatos de suis ꝓuincijs pro viribꝰ suis ex
terminare et cum de nouo elegitur quis in potestatẽ perpetuam
siue ꝑpalem debet hoc iurare Et si ꝓter suam negligenciam aliqꝭ
talis dominus fuerit excommunicatus et non satisfecerit infra an
num debet intimari pape vt ipe omnes vasallos eius a fidelitate
denũciet absolutos et terram suã exponat catholicis occupandaꝫ
et illũ si expedire viderit a sua dignitate deponat extra · e · Excõ
6 municamus · ℊ · moneantur · ¶Archiepi et epi qui circa exstirpan
dos hereticos fuerint negligentes debent depoñi et alij substitui.
8 qui ꝟ̃ velint et possint extra · e · Excõmunicamus · ℊ · fi · ¶Sed qua
liter inquirende sunt hereticꝰ ꝟ̃ si papa dat certam formam illa
tenenda est alias possũt queri ꝑ accusationem inquisicionẽ et de-
nunciacionẽ ¶Itẽ tenentꝰ dioceſanꝰ saltẽ semel in anno ꝑ se vl' alios
ydoneos ꝙrere hereticos et illos ꝺs credũt de ꝟ̃ aliqđ scire de
bẽt ꝓpellere iurare vt idicẽt si ꝺs hñt suspectos ꝑpẽ occultã quen
ticula vel alia signa · extra · e · Excommunicamus · ℊ · Addicimus ·

Suspectus si vocatus confitetur et speratur de correctione potest
ei iniungi penitentia salutaris Si aūt negat et tamē sit infamatus
iudicetur ei purgatio quā si non p̄stiterit excommunicabit̄ et vs-
q̄ ad satisfactionē cōdignā ab omnibꝫ euitabitur Et si p annum
sic steterit ex tūc velud hereticus cōdemnetur vt in dicto. c. Excō
municamus. §. Nui aūt ¶ Nali pena hereticus punitur R°. Nua- 8
druplici scz excōmunicatione depositione rerꝝ ablatione et milita
ri p̄secutione Excōmunicatiōe q̄a omnis hereticus siue manifestꝰ
siue occultus est ipso iure excommunicatus. xxiiij. q. j. c. i. et. ij.
et extra. e. Ad abolendā. Secundo depositione quia indistincte
siue clericus siue laycꝰ etiā papa vel imperator vl̄ q̄libet alius fu
erit debet deponi ab omni dignitate. xl. di. Si papa. xxiiij. q. j.
Nui contra pacē et omni officio et beneficio spoliari Et si clericꝰ
sit debet degradari et demū q̄libet talis debet relinqui arbitrio se
cularis potestatis anima aduersione debita puniēdus scz crema-
cione nisi ōtinuo post dep̄hensionē erroris ad fidem velit reuerti
et errorem suū abiurare et satisfactionē adhibere et sic redeuntes
dn̄t in ꝑpetuo carcere retrudi extra. e. Excommunicamus. ij. Et
nota etiā q̄ relinquēdi sūt iudicio seculari qui dep̄hensi fuerint
vt. ī Hereticus. ij. §. ix. et duobꝫ se. et hic. §. antepnl̄. Tercio pu
nitur rerꝝ ablatione q̄a bona eorꝝ omnia ip̄o iure sūt cōfiscata ꝫ
tamen executio ip̄ius confiscacionis vl̄ bonorꝝ occupacō nō debet
fieri p principes seculares aūquā p iudicem ecclesiasticū sn̄ia sup
eodem crimine fuerit ꝓmulgata extra. e. Cū scd̄m li. vi. Nuarto
punitur militari p̄secucione quia si aliter nō p̄t fieri manu armata
sunt ab eis om̄ia bona auferēda De pena credentiū hereticoruz ꝛ
fautorꝝ habes. ī. §. xij Nui incipit Nuā penā. ¶ Nuid si hereticus 9
habeat filios catholicos nunq̄d illi habebūt saltē bona patris vel
partem R°. non. vt habes hic. §. p̄cedēti. Et s̄. hereditas. §. ij.
¶ Nualiter aut clericus ꝓpter heresim degradatus dicatur tradi 10
potestati seculari habēs s̄ Degradatio. §. iij. Et an om̄is degrada-
tus sic tradēdus habes ibidē. §. iiij. ¶ Nuid de vasallis hereticorꝝ
R° absoluti sūt a debito fidelitatis omagij et tocius obsequij qui- 11
cūq̄ lapsus est manifeste in heresim aliquo pacto quacunq̄ fir-
mitate vallato tenebantur astricti extra. e. c. vltimo Idem d̄ va
sallis dominorꝝ q̄ sūt negligētes contra hereticos vt s̄. dictū est
. §. v. ¶ Nuā penā īcurrūt credētes receptatores defēsores et fau 12
tores hereticorꝝ R° etiā quilibet talis est excommunicatus et si n̄
satisfecerit infra annū ex tūc ipso iure est infamis nec ad publica
officia. seu consilia nec ad eligēdū aliq̄s ad huiusmodi nec ad te
stimoniū debet admitti nec possūt condere testamentū nec ad a
licuiꝰ hereditatis successionem accedere Nullus q̄ ei sup quacūq̄

negocio sed ipe alijs cogitur respondere Si iudex est eius senten
cia non valet Si aduocatus nō admittitur eius patrocinū Si ta
bellio non valēt eius instrumēta · et sic in similibꝫ Si vero sit cleri
cus ab omni officio et beneficō debēt deponi et illi q̄ tales postq̄
fuerint ab ecclesia denotati euitari cōtempserint debēt excōmuni
cari ꝓbant̄ hꝫ oīa extra · e · Excōmunicamus · j · § · Credentes Item
oīs clerici q̄ talibꝫ exhiberent ecclesiastica sacramēta vl̄ traderēt
ecclesiastice sepulture aut elimosinas eoꝝ seu oblationes recipe
rent debēt ꝑuari officio suo ad qd̄ nūquā restituent̄ sine indulto
sedis apostolice speciali Similiter et regulares q̄ꝝ etiā ꝑuilegia
in illis locis non seruētur eis vt in dicto · c · Excōmunicamus · §
Sane clerici · Et nota q̄ ipsi credentes sūt heretici dicēdi ext̄ · e ·
13 Excōmunicamus · ij · ¶ Si heretici cōuertātur nunq̄d restituentur
eis · vel eoꝝ filijs bona · R° nō · sed ipo iure cōfiscata sūt oīa extra
· e · c · Vergentis et · c · Cū scd̄m li · vi · ¶ Qualit̄ heretici ad fidē re
14 deūtes recipi debeāt · R° debēt ad arbitriū sui episcopi abiurare
17 errorē et q̄ firmiter tenebūt fidē catholicā · j · q · vij · ¶ Quociēs de
cō · di · ij · Ego Berengarius · extra · e · ad abolendā · Ad si pꝰ ab
iuracionē vel postquā ad arbitriū sui Antistitis se purgauerint
vt dictū est s̄ · § · vij · deꝑhensi fuerint in abiuratā heresiꝫ reincidis
se aliter recidisse seculari iudicō sunt sine vlla penitus audiencia
16 relinquendi vt in dicto capitulo · Ad abolendam · ¶ Vtrum cū
redeuntibus ab heresi dispensari possit · Respondetur iure qui
dem communi tales ex quo recōciliati sunt ad laycalē cōmunionē
recipiūtur · j · q · vij · c · j · Adhibetur etiam quandoq̄ circa eos q̄
druplex dispensacō scilicet semiplena vt solum recipiant̄ in ordini
bus ante hec omnia susceptis · j · q · j · Si quis heretice Plena etiaꝫ
vt possint sacerdotes fieri · j · q · vij · Conueniētibꝰ Plenior vt pos
sint esse episcopi xij · di · nos cōsuetudinem plenissima vt etiaꝫ ad
superiores dignitates promoueri possint xxiij · q · iiij · Ipsa pietas
Vtꝝ prelatus hereticus habeat postetatem spiritualem · vide · j ·
Scisma · § · iij

1 Hereticus · Scd̄o scꝫ ꝑ libꝝ Sextū plura ꝯtra hereticos
hebētur in sexto De quibus quedaꝫ in p̄cedenti · c ·
iā dicta sūt scd̄m q̄ requirebat materia · Illa vero
que restabāt nunc erūt dicēda · ¶ Quicūq̄ hereticos
2 receptātores credētes defensores vl̄ fautores eoꝝ scient̄ presūp
serint ecc̄iastice t̄dere sepulture excomunicati sūt nec debēt absol
ui n̄ ꝓprijs manibꝫ publice extumulēt et ꝓiciāt corpa dāpnatoꝝ
et locus ille ꝑpetua careat sepultura ext̄ · e · Quicūq̄ li · vi · ¶ He
3 retici cū oībus fautoribꝫ mō p̄dictis et ipoꝝ filij vsq̄ ad scd̄aꝫ ge
neraciōeꝫ ad nullū ecc̄iasticū bn̄ficiū seu officiū publicū admittāt

alias est irritū in dicto · c · Quicūq; et intellige p lineam pater-
nam Nā per maternā nō puniūtur nisi vsq; ad p̄mum gradū ext̄
· e · Statutū Item omnes viri ecclesiastici q̄ ad p̄ces taliū recepe-
rint dignitates vl beneficia ecclesiastica p̄uati sūt 2 si receperūt
scienter nō debēt imposterꝫ admitti ad alia vel similia Itē filij ta
liū p̄sonarū non sunt in patria potestate sed sui iuris vt in dicto
· c · Quicūq; ¶ Quid si q̄dā dū egritudine deūcberēt pecierūt he-
reticos consolatos vt ab eis scd̄m eoꝝ consuetudinē cōsolacionē
reciperent et sic decesserūt · Sed modo filij vl heredes volūt p̄ba
re q̄ ip̄i defuncti non sane mentis affecti susceperint vl post per
ditam iam loquelam · nunquid audiri debēt R° · si tales dum viue
bant erāt diffamati vel suspecti de heresi vel si cōstiterit q̄ ipsi sa
ne mentis existentes pecierūt heredes audiri n̄ debēt · Alioquin
admitti possūt ad p̄bādū non p vxores filios filias familiares ā
aliq̄s de suis sed per testes fidedignos et fidei zelatores extra · e ·
Filij · li · vi · ¶ Illi qui post abiurationē erroris vel postquā se d̄ p̄-
prij Antistitis examinacione purgauerint · deprehēsi fuerint i ab
iuratam heresim reincidisse quāuis sine vlla penitus audiencia re
linquendi sūt iudicio seculari · si tn̄ in eis penitēcie signa appare-
ant manifesta et pecierint humiliter sacramenta penitencie et eu
karistie non sunt deneganda extra · e · Sup eo li · v · ¶ In inquisi-
cione criminis heresis etiā excōmunicati et participes atq; socij cri
minis ad testimoniū admittūtur p̄sertim in defectū aliaꝝ p̄baci
onum cōtra hereticos credentes fautores et defensores eoꝝ si ex
numero testiū aut p̄sonarum tam deponenciū quā cōtra q̄s depo-
nitur qualitate et alijs circumstācijs · non falsa dicere p̄sūmantur
extra · e · In fidei libro vi · Similiter admittūtur illi qui sup facto
heresis iurauerint dicere veritatē tam de se quā de alijs et eam ce-
lando periurauerūt et postea velint corrigere dictū suū contra se
vel alios · si manifestis iudicijs apparuerit tales nō leuitate aut
odio siue pecunia sed zelo fidei velle reuelare extra · e · Accusatus ·
li · vi · ¶ Presidentes regimini alicuius loci licet sint excommuni-
cati vl defacto et non de iure iurisdictionē habeāt ad requisitionē
ordinarioꝝ vel delegatoꝝ ip̄oꝝ aut inq̄sitorū possūt et debēt cō
tra hereticos credentes fautores receptatores et defēsores eoruz
suum officiū exercere · et illi qui requirunt eos non incurrūt aliq̄
sententiam tamen dictis presidentibꝰ propter hoc in alijs nullum
ius est concessum vel p̄missum extra · e · Presidentes · li · vi · ¶ Su-
spectus de heresi et ob hoc citatus et quia non comparet excom-
municatus si excommunicacionem per annum sustinet ex tunc est
velut hereticus condemnandus extra eodem · Cū contumacia · li ·
vi · ¶ Accusatus de heresi vel suspectus vehementi suspicione · qui

heresim in iudicō abiurauit et postea committit in ipsa censetur
relapsus licet antea ipm heresis crimen non fuerit plene proba-
tum sed si leuis fuerit suspicio non debet iudicari relapsus. sed a
lias grauiter debet puniri extra. eodem. Accusatus libro sexto.
10 ¶ Qui in vna heresis specie siue in vno articulo siue sacramento
errauit et postea abiurauit simpliciter heresim si postea erret in
alio relapsus est iudicandus extra. eodem. Accusatus libro sexto.
11 ¶ Ille de cuius lapsu in heresim ante abiurationē constiterat vel
nunc constat si postea hereticos receptet deducat vel associet eis
donet munera siue mittat vl fauorē impēdat q̄ excusari n̄ possit iu
12 dicari debet relapsus extra. e. Accusatus li. vi. ¶ Quid si aliq̄s
ꝓ receptatione hereticoꝝ et nō q̄a esset hereticus sub obligacio
ne bonorum inq̄sitoribꝫ se astrinxerit ad recipiēdam penitenciam
et ea iniūcta et nō pacta decesserit Rº cogi debēt heredes i bonis
ad complendum Secus si talis se solū obligauit ad penitenciā q̄
inq̄sitores vellent iniūgere et ea nō dum iniūcta decessit extra. e.
13 Accusatus. §. si vero li. vi. ¶ Sacerdotes etiam qui instruūt hereti-
cos de celanda veritate et huiusmodi possūt et debēt pena debita
castigari Religiosi etiā heretici sūt grauius aliis puniendi vt in
14 dicto. c. Accusatus. ¶ Nūquid post mortē heretici. poterūt bona
eiꝰ occupari si de eiꝰ heresi nō fuit in eiꝰ vita declarātū. Rº poterūt
15 si postea declaret̄ in dicto. c. Accusatus. ¶ Statutū loci ꝑ q̄d ipe-
diretur negociū inquisicōnis hereticorum nō valet et domini te-
16 nentur id exhibere et corrigere extra. e. Statutū li. vi. ¶ Inquisi
tores in certis ꝓuinciis possūt ꝓcedere simul vel separatim ꝓut
17 negocij vtilitas suadebit extra. e. Vt officium libro vi. ¶ Inq̄si
tores debēt absoluere volentes conuerti et iniūgere eis penitenci
18 am vt in dicto. c. Vt officium. §. i. ¶ In examinie testiū contra he
reticos debēt interesse due ꝑsone religiose et si potest fieri per pu-
blicam ꝑsonam conscribi testiū dicta vt in dicto. c. Vt officium. §.
Verum. Et quidem religiosi qui fuerint notarij et alij quibus in-
19 iunctum fuerit tenentur ad conscribendum vt ibidem. ¶ Inquisi
tores si opus fuerit inuocare possūt auxilium brachij secularis et
contradictores pēr censuram ecclesiasticam compellere non ob-
stantibus aliquibꝰ priuilegijs concessis q̄buscunq̄ religiosis per
sonis vel vniūsitatibus nec et̄ ꝯstitucione d̄ duobꝫ dietis in dicto
20 . c. Vt officiū. ¶ Om̄s rectores locoꝝ requisiti a dyocesanis vel eo
rum vicarijs vel inquisitoribꝫ tenentur iurare ꝟuari et seruare fa
cere cōstitutiones cōt̄ hereticos credētes fautores receptatores
et defēsores eorū et eoꝝ filios ꝛ nepotes et q̄ iurare noluerit et
ꝟuare habeat̄ vt īfamis et hereticorum fautor ꝛ de fide suspectus

nec debet haberi p dño nec ad aliqd officiū publicum vlterius
assumi et ea q̄ interim vt rector fecerit nullā habent firmitatē vt
in dicto.c. Vt officiū in fi. debēt omnes rectores in hō negocō pa
rere diocesanis et etiā inq̄sitoribꝫ nec aliquo modo debēt cogno-
scere de hō crimine nec captos liberare et hmōi alias sūt excōmu-
nicati et si fuerint p annū ꝯdemnari debēt tanquā heretici ex
tra.e. Vt inquisicōnis li.vi. ¶ Concessū est inq̄sitoribꝫ cōmitte- 21
re citaciones et sentēciaꝝ denūciacōnes Itē auctoritates aduocā
di peritos et cleꝝ et ꝓpl'm loci ꝓut viderit expedire negocō fidei
Itē ꝓcedendi ꝯt illos q̄ in ꝓuincia eoꝝ cōmiserint ip̄m heres cri
men. si etiam ad aliā se trāstulerint. Item faciendi sibi assignari
a quocūq̄ libros in quibꝫ essēt aliqui ꝓcessus contra hereticos et
circa hereticos incarceratos vna cū p̄latis quibꝫ subsūt. penā eoꝝ
mitigandi vl' mutādi Item ꝑuandi vel ꝑuatos nuntiandi digni
tatibꝫ vl' alijs beneficijs ecclesiasticis et officijs publicis et hono
ribus. omnes hereticos et fautores Sunt aūt diocesani requiren-
di et de eoꝝ consilio faciendū nisi ip̄i scienter talibus contulissēt
extra.e. Vt cōmisi.li.vi. ¶ Contra xp̄ianos q̄ efficiūtur iudei vl' 22
redeūt ad iudaismū etiam si infantes vl' metu mortis fuissēt bap-
tisati ꝓcedendum est sicut cōtra hereticos Similiter contra eorum
fautores extra.e. Contra.li.vi. ¶ Propter heresim maritoꝝ non 23
cōfiscantur dotes vxoꝝ nisi cū eis scienter cōtraxisset extra.e. de
creuit li.vi. ¶ Quando negociū heresis cōmittitur alicui vl' ali- 24
quibus generaliter in certis locis non admittitur ep̄i auctoritas
eorum ordinaria ꝓcedendi vel etiā delegata si eam habeāt. et v-
trīq̄ etiā de eodem facto inquirere p̄ūt cōmuniter vl' diuisim. et
si diuisim ꝓcedant tenentur sibi cōmunicare ꝓcessus et p vtrosq̄
simul sentencia ꝓferatur nisi alter alteri deferat q̄ si in sentencia
non concordent ad sedem apostolicā mittāt extra.e. Per hoc li.vi
Nō etiam vnus sine alio non possit ad sentētiam ꝓcedere vidē ex-
pressius.j. Hereticus.xxx.§.j. Et intellige q̄ p̄dictam processu-
um communicacionem oportet fieri quando nil aliud agendū re-
stat nisi q̄ sentencia promulgetur q̄ si alt̄ n̄ posset comode proce
dere nisi visis actis alterius tunc semel tantum cōmunicacio tribu
atur vt in extraua. benedicti.xi. q̄ incipit Ex eo. ¶ Hereticis ap 27
pel. ē inhibita ext̄.e. vt inquisicōnis li.vi. ¶ In negotio heres 26
procedi potest simplicitur et de plano. et si periculum esset non no-
minatis accusatoribꝫ vel testibus publice nisi coram aliquibꝫ pro-
uidis precipiendo detinendo secretum et huiusmodi. Sed cessante
periculo publicentur vt fit in alijs iudicijs extra.e. Statuta.li.vi.

Hereticus tercio hec que secūtur cōtra hereticos sunt i
1 Cle. Primo quidē ꝙ tā epus ꝙ inquisitor vnus sine
alio pt citare et cape et tute custodire vel cōpedibus
manicipare sed deputare duro carceri et q̄ magis ad
penā quā ad custodiā videatur vel tormētis exponere vel ad sē-
tenciā ꝓcedere nō pt episcopus sine inq̄sitore nec inquisitor sine
episcopo aut eius sup hoc delegato aut episcopali sede vacāte de-
legato capituli si sui ad inuicē possint copiā habere infra octo di-
es postquā se req̄sierint possūt tñ quilibet predictoꝝ cōmittere
alteri vices suas vel per lrās sig̃ficare cōsilium suū et assensū ext
2 .e. Multoꝝ. ¶ Quilibet carcer vl murus hereticoꝝ debet esse cō-
munis epo et inquisitori et debet habere duos custodes vnū q̄
volet episcopus et ei ꝓuidebit alteꝝ quez volet inquisitor et ei
ꝓuitebit et vterq̄ eoꝝ pt sub se habere vnū fidelē ministꝝ et il-
lius loci erūt due claues quaꝝ vnus custodū vnā et alius aliam
tenebit et poterit officiū ministrādi carceratis cōmittere suo mini-
stro et tenent̄ p̄dicti custodes aūquā exequant̄ officium corā eis
a quibus assignant̄ iurare tactis euāgelijs ꝙ in custodiā omnem
diligentiā quā poterūt adhibebūt et ꝙ alicui incarcerātoꝝ nich
il loquat̄ vnus nisi audiēte altero et ꝙ ipsis incarceratis fidelr cōfe-
rent ꝓuisionem quā ipi recipiūt ex ordinacōe cōmuni et ꝙ a parē-
tibus vl ab alijs ꝑsonis cōferet̄ eisdē nisi episcopi vl inquisitoris
vel suoꝝ cōmissarioꝝ ordinacō refraget̄ et eodem mō iurabūt p̄
3 dicti custodū ministri Et corā eisdē extra .e. Multoꝝ in cle. ¶ No-
tarij inquisicōnis corā epo cum inquisitore vel substitutis ab eis
iurabūt suū officiū fideliter exercere et idem fiet de alijs ꝑsonis
necessārijs ad dictū officiū vt in p̄all. c. ¶ Epi et inquisitores vl
4 substituti ab eis maliciose aut fraudulenter non imponāt alicui
crimen heresis. Nec ꝙ aliqui ipos in execucōne officij impediant
imponāt aliquod falsū Nō si ipsi cā odij g̃cie vel amoris lucri vl
comodi tpalis obmiserint ꝓcedere vel aliquē vexaret imponen-
do ipsam heresim vl ꝙ impediat officiū suū si episcopi sūt vl sup
ꝑ triennīū incurrūt suspensionē ab officō si inferiores sūt excōmu-
nicati a qua sententia nō nisi ꝑ papā absolui poterūt vt in dicto
.c. Multoꝝ in cle. ¶ Inquisitor nō pt esse nisi attigerit quadra-
gesimum annū et tam ipse quā cōmissarij deputati nō possūt pe-
cuniam extorquere nec scienter ecclesiarum bona ob delictum cle-
ricorum fisco ecclesie applicare alias sunt excommunicati quem ca-
sum vide plenius s̄ Excommunicacō. i. §. iiij. et extra .e. Nolentes
in cle. Nūllus autem inquisitor potest ꝓcedere contra officialem
aliquem vel nuncium. Romane curie vt in extraua. Johannis x-
xij. qui incipit cum frater.

Hermofroditus. Nunqd talis ordinari pt Rº si magis vergit ad virilē sexū quā feminiū pt recipe caracterē Si ecōuerso nō pt. iiij. q. iij. Testes. v. Itē hermofroditus Sed tū in vtroq casu nō debet ordinari 1
apter deformiditatē et menstruositatem ar. xxxvi. di illiteratos et xlix. di. c. vl. Si vero equaliter mualescat in eo sexus virilis et femineus caracterem recipe nō pt scdm Wil.

Hironia quandoq p y scribit Nuere tñ in litera. I. 1

Histrio. Vtrz officiū histrionū sit licitū. Rº scdm tho. 1
scda scde. q. clxviij. tale officiū quia ordinat ad solaciū hominibus exhibēdum nō est licitum sm se dum modo tamen non vtantur aliquibꝫ vbis vel factis illicitis et nō adhibeant ludum negocijs et tpibus indebitis vnde et illi qui moderate eis subueniūt non peccāt sed iuste agūt mercedem ministerij eorz eis retribuendo Si qui vero supflue sua i talibus cōsummunt vel largiūtur illis q illicitis ludis vtuntur peccāt quasi eos in peccatis fouentes. De historinibꝫ habes s. Cle. iiij. §. v. et s. Communicare. §. xx. qui incipit Vtrum corpus cristi dare debeat histrionibus.

Homicidiū Primo cōmuniter qd est. Rº est homis occisio ab homie facta et cōmittitur nō solū facto sz etiā 1
ver. Et verbo tripliciter scz pcepto cōsilio et defensione id est defendēdo homicidam suis verbis ab illis q volebāt ipsum retrahere vel impedire. l. di. Si quis viduam de pe di. v. periculose. facto vero commititur quatuor modis scz iusticia necessitate casu et volūtate. ¶ Vtrz occidere aīalia sit peccatum Rº. scdm tho. scda scde. q. lxiiij. Non. qa nullus peccat vtendo re sua ad hoc q est ordinata generaliter aūt ammalia et plante apter hominem sūt. ¶ Vtrū liceat iudici occidere malifactorē 2
Rº. scdm tho. scda scde. q. lxiiij. Sicut p salute tocius corpis presciditur laudabiliter membrz putridū. Sic malefactor et corruptiuus aliorz laudabiliter occiditur ut bonū cōmune construetur. Si tamen hec occisio fieret a iudice vel ministro liuore vindicte vel delectacōne fundendi humanum sanguinē licet ille iuste occidatur nichilominus iudex mortaliter peccat similiter et minister et eodem modo si facerent hꝰ iuris ordine nō seruato. xxiij. q. iiij. §. penl. et. q. v. miles et. c. Cum minister. et. c. Lex eterna. et. c. Officia. et. c. cum homo. et. c. Niti malos ¶ Vtrz liceat puate psone ocridere malefactorem. Rº sm tho v. s. Non licet sed illi tm 3

cui cõmunitatis cura cõmissa est hĩc principi habẽti publicã auctoritatem nõ aũt ꝑuato et multo amplius neq; clerico Nam clerico cõmittitur ministeriũ noui legis in qua nõ determinatur pena occisionis vel mutilacõis corpalis et ideo vt sint ydonei ministri debet a talibus abstinere De muliere i adulterio deꝓhensa Vtr̃ possit occidi vide infrã impedimentum viij. ꝟ. vl. et de adulterio.

Vide. ff. l. ꝟ. x. v. iiij. Vtr̃ aliqua necessitate liceat occidere hominem ꝟ̃ m tho. secũda sede. q. lxiiij. illicitum quidã est qꝫ homo directe intendat hominẽ occidere vt seipsum defẽdat nisi ei q̃ habet publicã auctoritatẽ potest tñ vim vi repellere cũ moderamine inculpate tutele et si preter intencionẽ defendentis ille occiditur. non peccat Vtr̃ liceat occidere furem. Respondẽ fur nocturnꝰ si ñ poterit discerni ad furãdũ et non occidẽdũ vemiꝫ nec alias potent deprehendi potuit occidi alias non extra. e. Si ꝓdiens. ff. de iusticia. l. furẽ. Furem vero diurnũ nõ licet occidere nisi sic se ipso defendat q̃a tũc plus est quam fur vt in dicto. c. Si ꝓdiens Latronem etiã insidiãtem itineribꝰ ꝟm leges cuilibet licet occidere Similiter et nocturnũ ꝓlatorem agroꝝ. C. qñ licet vnicuiq; sumere vindictã l. i. et. ij. de quibꝰ duobꝰ vide. ff Latro. Vtr̃ liceat clericis occidere iniasorẽ suũ ꝟ̃. clerici q̃dẽ possũt hĩc et laici vim vi repellere defẽdendo se et sua ar. extra de homici. significasti. et hũc casũ s̃ bellũ. ꝟ. ꝟ. ij. et extra de sen. ex. Dilectõ li. vi. Nõ si clericꝰ ita mutilaẽ q̃ aliter mortẽ vitare nõ poterat nisi occidat vel mutilet iniasorem ꝟ̃ faciendo nõ est irregularis extra. e. Si furiosus in cle. Et eodem modo nõ est irregularis si occidat furiosus aut infans aut dormiens vt ibidem dicit. Vtr̃ grauiꝰ peccet qui occidit iustũ quã q̃ occidit peccatorẽ ꝟ̃. ꝟm tho. v. s̃ q̃ hic quadruplici racione Primo q̃a nocet ei quẽ plus dẽt diligere. et ita magis agit cõtra caritatem Secõ q̃a iniuriã infert ei qui est minus dignus et ita magis cõtra iusticiã agit Tercõ q̃a ꝓuat cõmunitatẽ maiori bono Quarto q̃a contẽnit deũ. Luce. x. Qui vos spernit me spernit. Vtr̃ homicidiũ sit semp mortale pecẽm ꝟ̃. ꝟm Ray. homicidiũ volũtariũ mortale est et enorme di. l. Si quis voluntarie nisi fiat iuriꝰpromissione vt in iudice et in eo qui defendit se et sua vel in bello iusto. xxiij. q. j. Quid culpatur. Vtr̃ quilibet teneatur liberare ꝓximũ ab iniusta morte cũ ꝓt ꝟ̃ q̃ ex debito caritatis quilibet tenetur repellere iniuriam a ꝓximo in ꝓtestu. Vnde dicat ambrosius Qui nõ repellit a socio iniuriã si ꝓt tã ẽ i vicõ quã ille q̃ facit. xxiij. q. iij. Non inferenda et. c. se. et. ca. Ostendit. et. q. v. Reos Dec est sentencia Ray. wil. et tho. secũda secũde. q. lx. In hoc tamen sicut ponit wil. et tho. diuersitas est

nōtanda quia ille q̄ habet publicam potestatem tenetur defēdere
etiam cum armis. si oportet. dum tamen speret ꝙ possit. ꝑsone ve
ro priuate siquidem solo verbo possunt hominem liberare. aut etiā
facto sine periculo ꝑsonaꝝ suaꝝ tenentur ita tamē ꝙ cū modera
mine inculpate tutele vt tho. addit Sed nō credo ꝙ in hoc casu te
neatur quis se exponere ꝑiculo corꝑali vt ait Wil. et glo. lxxxiij.
di. in prin. ¶ Vtꝝ aliquis teneatur dare pecuniā ne aliꝰ occidat 11
Rº ꝟm Wil. lxxxiij di. in ꝑncipio q̄ ponit de hoc duas opiniones.
Vna ē ꝙ q̄libet tenetur. Alia est ꝙ sōlū prelati et subdit Michi
videtur distinguendū quia si cōstet illū iniuste occidi quilibet te
netur pecunialiter subuenire quātuꝫ sua possibilitas ꝑt salua ne
cessitate sua qđ si nescitur an iuste occidatur aut si necessitas ipsiꝰ
nō ꝑt non tenetur ¶ Vtꝝ medicus teneatur aliquē potius curare 12
gratis quā ꝑmittere mori vide. j. medicus. §. iij. Et vtꝝ medici aut
cirurgici ꝑnt ꝓmoueri et vtꝝ liceat clericis hoc exercere habes
j. medicus. §. añ penl. 2 penl. ¶ Vtꝝ mutilare aliq̄ꝫ menbro possit
esse licitū Rº scđm tho. scđa scđe. q. lxv. ꝑcidere mēbrū sanū ñ ꝑt 13
esse licitū nisi ꝓut ordinatur ad vtilitatē cōmunitatis scilicet pro
punicione alicuius culpe sed hoc non licet alicui ꝑsone priuate eti
am volente illo cuius est menbꝝ quia ꝑ hꝰ fit iniuria cōmunitati.
sed hoc licet tm̄ publice potestati cui est cōmissa cura cōmunis. Si
vero menbꝝ ꝓpter putredinē sit corruptiuū corporis tūc licitum
est ꝑcidere de volūtate tñ cius cuius est aut illius ad quē ꝑtines
curare de salute illius Porro nō licet aliquo modo mēbꝝ ꝑcidere
ad vitādum ꝑiculū anime siue pccm quia saluti spūali semꝑ ꝑt a
liter subueniri cū pccm subiaceat ipi volūtati. Vñ et Crisoꝰ. sup
illud math. xix. Sunt eunuchi q̄ seipos castrauerūt propter reg
num celoꝝ dicit sic Non menbroꝝ abscisione sed maloꝝ cogitati
onū interemptione Maledictione em̄ est obnoxius qui menbruꝫ
abscidit et postea subdit non cōcupiscencia mansuetior ita fit sed
molestior aliunde enim hñt fontes Sperma enim in nobis ē pre
cipue a ꝓposito incontinenti et vita negligenti nec ita abscisio mē
bri cōprimit temptaciones vt cogitacionis frenum.

Homicidium Scđo qđ committitur cōsilio vel mandato
Homicida q̄dem cōsilio intelligit ꝟm Wil. de consilio
exhortacōnis vl approbacōnis qđ homicidium fieri de
beat nō aūt đ respōsione gñali sue cognicōis siue opi
niōis Vñ si q̄renti an liceat xp̄iano occidere paganū vl iudici ma
lefactorē. Respondetur ꝙ sic non tamen respondens non peccat

§ nec fit irregularis ñ tális ꝓbabiliter videat ꝙ iudex ille vel bal
latoꝛ ſcõm eius cõſilium velit agere et ſic poſtea fecit Dic. ſ cã ſu
2 habetur etiã ſ Epus. §. ix. ¶ Nuꝛ ſi quis nõ cõſulit aliquid vnd
ſecutum eſt homicid ũ. ſ. ꝑm Inno. Si veriſimiliter potuit eſtima
ri ꝙ inde ſequatur moꝛs irregularis eſt vt ſi ſua ſit ictũ machi
ne vel baliſte vel ꝙ eatur ad capiendũ caſtꝛ ꝙ nõ poterat de fa
cili capi ſine moꝛte hominuꝫ et ſic moꝛs ſecuta eſt Si vero nõ potu
it extimari nec erat veri ſimile ꝙ moꝛs ſequeretur tunc quidem ſi
cõſulit rem licitã non ẽ irregularis etiã ſi inde moꝛs ſuerit ſubſe
ſecuta Si vero illicitã irregularis eſt ar. extra. e. Cõtinebaꝫ et. c.
Is qui mãdauit libro vi. Et idem dicendũ eſt ſi mãdauit cõcoꝛ.
Dic. Et eodem mõ diſtinguẽ ſi iſte ꝙdem cui conſultũ erat non occi
3 dit ſed occidituꝛ ¶ Nuid ſi quis conſulit homicidiũ fieri et anteq̃
ſequeretur effectus reuocauit ſ. ꝑm Inno. Si expreſſe et ſine vl
la fictione ꝓhibuit immunis eſt ab homicidio ar. extra. e. de ſy
monia Sicut tuis et. j. q. iij. Nuia ꝑſulatus Ita tamẽ ꝙ ſi non ſir
miter credat ꝙ reuocatõ locũ habeat tenetur indicare illi ꝙd ſibi
4 caueat ¶ Nuid ſi ꝙs mandauit homicidiũ fieri nomine ſuo et ante
effectũ reuocauit ſ. ꝑm Inno. Idem ꝙ de cõſulatore nũc dictũ
eſt niſi ꝙ ſufficit reuocatõ tamẽ nõ ſcz ꝙ etiã ſi non indicet illi ꝙ
5 ſibi caueat ñ fit irregularis ꝙa ex eius dicto nichil agit ¶ Nuid
ſi mandauit aliquẽ verberari ꝓhibẽs expreſſe ne occideretur vl
mutilaretur et ille nichilominus mutilet vel occidat ſ. manda
toꝛ irregularis efficitur ꝙa mãdando culpa fuit Nuia quod ſi
6 euenire poſſet debuit cogitare extra Is ꝙ li. ¶ Nuid ſi ꝙs ſuadẽs
alicui ꝙ exponat ſe periculo vel ꝓpria vel iuri ſuo ſ. ꝑm Inno. nõ
eſt irregularis etiã ſi ille cui cõſultum eſt moriatur extra. q. iij. pro
membris et. c. ſe. ij. q. viij. Igitur et. c. ſe. Sed ſi ſciret eũ veriſimi
7 liter moriturꝫ irregularis fieret Idem ho. ¶ Nuid ſi ſuadet ꝙ in
dubitanter ſe exponat moꝛti ꝓ criſto vel eccleſia ſ. ꝑm Inno. ir
8 regularis nõ fit etiã ſi ſequatur moꝛs ꝙa criſtus moꝛtẽ ſubiit ꝓ
nobis Idem hoſtien. ¶ Nuid de illo ꝙ volenti fugere inimicos ꝓp
ter timoꝛẽ moꝛtis conſuluit ꝙ remaneret et ipe ꝓcuraret pacem
et remanſit et moꝛtuus eſt ſ. ꝑm Wil. Si ille ꝙ cõſuluit habuit ꝓ
babilem cauſam credendi ꝙ illi non immineret periculum puta ꝙ
illius inimicicia deo erãt conſanguinei vel amici ꝙ merito potuꝛ
it preſumere ꝙ eos poſſꝫ cohibere nõ eſt irregularis alias ſic.
9 ¶ Nuid ſi aliquis cõſuluit ꝙd mãdatus verberetur vt cicius mo
reretur ſ. ꝑm Wil. Si ex tali tranſuerſione ictus moritur irregu
laris eſt ꝙ conſuluit et ꝙ fecit nec poteſt per epiſcopum diſpenſari
10 licet a peccato abſolui poſſet. ¶ Quid de illo ꝙ diſſuadet cuidam
homicidium ſed nichilominus aſſociat homicidam vt cũ ſi oportꝫ

defendat R° ſm ho. homicida eſt nec poterit ꝓmoueri et ſic itel-
lige ꝙ defēſione cōmittitur homicidiū extra de Cle. pug. in duel.
Hainricis.

Homicidiū tercio de caſuali homicidio ſcz ꝙ p̄ter inten
tionem fit Vbi diſtinguēdum eſt ſic Aut em̄ is q̄ fe-
cit caſuale homicidiū dabat tūc opam rei licite vl' il-
licite Si licite vtputa reparabat domū vl' incidebat
arborem ꝓpriā et huiuſmōi et adhibuit omnē diligenciā quā po
tuit et tñ caſu cōtingit homicidiū talis nullam culpā neqꝫ penam
incurrit licet forſan caſus om̄s fortuitos nō ꝓuidit extra. e. Johā
nis et. c. quidem vt aſſꝫis. Sed ſi diligētiā nō adhibuit tenet̄ ſi-
militer etiā indiſtincte ſi dabat opaꝫ rei illicite Ideoqꝫ ſi clericus
exercitacōne vel venacōne iaculū mittat et ſic alium perimat irre
gularis efficitur quia talia opa debēt ab eo penitus eſſe aliena.
l. di. Clerico Similiter ſi aliq̄s ludo ꝓiecit lapidem cōtra aliquez
et ille volens lapidem decl mare impegit in alium lapidē et mor
tuus eſt ille ꝓiector irregularis ē q̄ ludus noxius erat mittere
lapidem et ita in ſimilibus. ¶ Quid ſiquis habeat ceruū vl' leonē
q̄ aliquē occidit R° ſm Inno. nō videt̄ irregularis dummō ma-
liciā vl' culpā in mortē nō habuerit ar. l. di. Hij qui arborē et. c.
ſepe Quid de cuſtodibꝫ infirmoꝝ q̄ ad eoꝝ peticōnē vocauerunt
immutorem vt minueret eis ſāguinē vl' dederūt eis vinū vel non
bñ cuſtodierūt eos ita ꝙ ipi mortui ſūt R° ſm Wil in omnibꝫ tali
bus vbi bona fide fiant nō debet aliquis de facili ſtrupuloſam ha
bere cōſcientiam niſi ſit euidens culpa aut negligencia diſſoluta
et ſi habeat deponere debēt Si autem lata culpa fuerit vel negliē
cia diſſoluta et certū ſit ꝙ inde mors proueniret irregularitas cō
tracta eſt ¶ Quid de parentibꝫ in quoꝝ lectis paruuli filij inueni
untur mortui R° ſm Ray. ſi mors interuenit graui eorum cul-
pa p̄recedente atqꝫ negligencia grauis eſt eis penitentia iniun-
genda extra de pe. et re. Queſitū Si autez leuis culpa preceſſerit
non tam grauis culpa eſt iniūgenda extra de his q̄ fili. occi. de in
fantibus Si autem nulla preceſſit negligēcia vl' culpa de iure ñ
ſūt puniendi ar. extra de homi. Ex literis tamen ad cautelam ꝓpt̄
ambiguum duplicitatis eſt eis aliqua penitētia iniungenda ar.
xxiij. q. v. Excōmunicatoꝝ. et xxiiij. q. ij. In lectum concor. ho.
Et addit ꝙ monēdi ſūt parentes ne pueros teneros in vno lecto
ſecum collocent ne forte opprimant̄ ij. q. v. Conſuluiſti.

1 Homicidium · quarto · De pena et irregularitate homicidarū ꝑm Ray · sic teneas Si homicidiū cōmittat verbo · vel p̄cepto consilio vel defensione pena est irregularitas que etiā post pactam penitenciam impedit ꝓmouendum et deijcit iam ꝓmotū di · l · Siquis viduā · Et intellige defensione qñ homidam defēdit dissuadendo eis qui volebāt defendere occisū si tñ corrupta intentione hꝰ fecit Nam si mater filium volentem aliquē liberare a morte retrahat quia timet ne filius occidatur paꝝ vel nichil peccat · nec etiā alius cōsanguineus vel amicus tali intencione dissuadens aliquā irregularitatem incurrit · De pena vero homicidij commisi facta distingue Nā q̄tuor modis cōmitti p̄t · Et primo quidez si est commissū ꝓ iusticia et recto ꝓcessu et intentione nō cōmittitur culpa sed potius faciens meret̄ tamen nichilominus irregularitas contrahitur que similiter impedit ꝓmouendū et deijecit iā ꝓmotum di · li · Aliquātos Quicūqꝫ ergo in tali causa iudex fuerit aut aduocatus siue ꝓ actore siue pro reo siue cū actor obligetur ad talionez quia agēdo ꝓ reo agit cōtra actorē · Item si assessor officialis testis · notarius sentenciā scribēs vl̄ ꝓferens similiter et qui scribit attestaciones vel legit eas dum duplicātur Item q̄ scripserunt vl̄ dictarūt literas ꝓ tali vindicta sanguinis omnes tales irregulares efficiūtur di · l · Si quis post et di · li · Aliquātos extra ne cle · vel mo · Sentenciā et intellige ꝑ illum modū q̄ infra dr · Irregularitas · j · § · j · Scdo si homicidiū facto sit necessitatis tūc si necessitas euitabilis erat ad maiores ordines nō ascendet imo nec in susceptis tolleratur nisi ex magna dispensacione Si aūt fuerit necessitas prorsus ineuitabilis nō incurrit irregularitatem vt dictū est sup̄ Homicidiū · j · § · vi · vij · et · viij · Tercō si sit homicidium casuale distingue vt sup̄ Homicicidiū · iij · § · j · Quarto si homicidiū sit voluntate spontanea factū siue etiā in ope siue in verbo vt in principio huius · § · dictū est Talis nō solū nō debet ꝓmoueri sed imperpetuū debet depo in extra · e · Sicut dignū et p̄dicto · c · Si q̄s viduā Etiā si paganū interficiat vl̄ farracenum · l · di · Clericum · et · c · De his cl̄icis et extrā · e · c · penl̄ · Et cum tali nūquam dispensat̄ in ordine vel officio · l · di · Miror · Et etiā si sit accolitus ministrare in ordinibus nō p̄t extra de tempo · ordina · c · vltimo · Poterit autem cum tali dispensari in bēneficio extra de · Cle · pug · in duel · c · ij · Si quis tamen aliquod predictorum ante baptismum commisisset non impediretur post baptismum · di · l · Si quis post remissionem et di · li · Aliquantos · concor · Tho · Inno · Wil · et Gof · Irregularitas vero bigamie nō tollitur ꝑ baptismū vt s̄ Bigamia ·

§.vi. ¶ An prelatus vl' clericus qui de malefactoribꝫ suis quere-
lam deponit penes iudicē secularem et emendā petit sibi fieri · et
ꝓuideri ne talia p̄sumantur incurrat irregularitatē si iudex infe
rat mortē iusticia exigente R° nō · si ꝓtestatus est exp̄sse ꝙ ad pe
nam sanguinis nō intēdit extra · e · c · Prelatis li · vi · ¶ Quid si pre 3
latus q̄ habet iurisdictionē tpalē iniūgat officiali suo vt sup tali
vel tali malefico veritatē inquirens iusticie debitū exeq̄tur et Ba
linus sup hꝰ ad penā sāguinis ꝓcedat nunquid p̄latus incurrit ir-
regularitatez R° nō · extra ne cle · vl' mo · c · Ep̄s · eūdem casū vide
s̄ ep̄s · §.ix · ¶ Vtꝝ omnes qui int̄sunt vindicte sāguinis fiāt irre- 4
gulares R° ꝑm Wil · nō dūmodo nec consiliū nec auxiliū nec aucto
ritatem p̄stiterint Idem Inno · ¶ Quid si quis ꝑcutit mulierē p̄g 7
nantez vl' dat ei venenū vt faciat aborsū R° ꝑm Ray · Si cōceptꝰ
iam erat formatus et mulier ꝓpter ꝑcussionē aborsū fecit homici-
diū fuit alias nō est homicida quātū ad irregularitatez · sed vt ho
micida quantū ad penitenciā sic etiā q̄ dat vl' qui accipit venenū
ne fiat cōcepcō Nd si dubitatur vtꝝ aborsus fuerit ex illa ꝑcus
cussione vl' vtꝝ fuerit iā formatus dicēdū ꝙ si ꝓbabilit̄ dubitat
vl' credit debēt a ministerio et a ꝓmocōne abstinere ne ꝑiculo se
cōmittat Si aūt temerariā habet opinionē deponat eā si p̄t et sic
poterit ministrare et ꝓmoueri alias nō ¶ Quid si plures i pugna 9
fuerint vbi aliqui interfecti sūt nec sciri p̄t a quibꝫ nūquid omes
sunt homicide vl' irregulares R° ꝑm Ray · Si bellū fuit iniustum
tūc quantū ad pcēm homicide sūt omnes qui ꝑcusserūt et qui cuz
volūntate occidendi venerunt licet non ꝑcusserint Similiter et illi
qui venerūt vt si oporteret p̄starent occisoribꝫ auxiliū Item nō
sunt immunes a culpa qui cū possent non liberauerūt · xxiij · q ·
vltima · Si quatuor · ij · q · iij · Non inferenda et capitulo vltimo et
extra eodem Sicut dignum · Si vero belluz sit iustum non peccat
nisi sit ibi corrupta intencio vel persōna cui non licet bellare vt
Cle · Porro quantum ad irregnlaritātem omnes repellendi sūt
q̄ sunt ex parte iniuriancium similiter qui sunt ex parte recipienci
um iniuriam si isti clerici erant et sic illicite mouerunt arma di · li ·
Si quis post acceptum extra de cleri · percus · Presencium et capi-
tulo Continenciam · Quod si quis siue laicus siue clericus in bello
iusto percussit quidem sed non letabiliter neqꝫ animo occidendi
neqꝫ eciam hoc animo venit nec alios ꝓuocauit tunc nec de occiso
tenetur nec ordinem suscipe prohibetur licet alij occiderint extra
· e · Significasti · §. Nd si discerni cōcor · ho · Inno · et gof · Et addit
Inno · Quod si animo occidendi hoc fecit tunc quantumcumqꝫ le-
uiter percuterit tenetur quia auxilium morti p̄bet · Idem Bern ·

¶ Vtr qui non liberat a morte cū possit · fit irregularis vtputa
aliquis Judex qui reū non liberat aut dues q̄ nō pascit fame mo
rientem et sequitur mors ℞ō ℣m Wil · licet tales g̃uissime peccēt
non tamen fiūt irregulares q̄a lex p̄mordiālis factū requirit vo
· q · j · Si q̄s nō iratus · ¶ Quid si clericus nō occidit tamen vulne
rauit · ℞ō · si puenit vsq; ad detruncationē membri irregularis est
fic̄ 2 in homicidio Ita q̄ solus papa secum dispensare potest cr̄
ne cle · vel mo · Cle · et extra · e · Is qui li · vi · De hac etiā irregula
ritate plura habes ℣ · irregularitas p totum.

Homicidium · q̄nto de homicidio vel mutilacione sui ipsi
us et quidem occidere se ipsū peccatū mortale est · vtp
bāt tho · sc̄da sc̄e · q · lxiiij · q̄druplicit̄er · Primo cui
dem q̄a est contra naturalem inclinationē ℣ vna q̄q̄
res nititur seipam cōseruare quantū p̄t · hoc̄o q̄a est contra carita
tem qua hō tenetur se diligere Tercio est iniuria cōmunitatis q̄
quilibet homo pars cōmunitatis est Quarto q̄ talis m deū pec
cat sicut q̄ alienū seruū interficit peccat m dominū · Ideo q̄ ℣ nul
lo modo licet vtputa vt miserias p̄sētis vite q̄s euadat Nam si
mis ōmiū terribiliū est mors ℣m philosophū · Itē nec ap̄t vin
di ctam alicuius peccati non solū quia malefactorē occidere nō li
cet nisi solum publice potestati sed etiā q̄a sibi adimit necessarius
penitencie tēp9 et ad ls facit s̃ homicidiū · j · §. fi · ¶ Vtr licceat mu
lieri seipsam occidere ne ab aliquo corrūpatur ℞ō ℣m tho · sc̄da se
cunde · q · lxiiij · Non · quia nō debent nisi committere crimē magi
mū vt vitet minus crimen alienū nō enim est crimē mulieris si ei
violencia inferatur et iterū fornicacio vl̄ adulteriū minus pecca
tum est quam homicidiū p̄cipue suiip sius q̄ etiam est periculosiss
mum q̄a nō restat tempus vt penitēciam erpietur ¶ Vtr licceat
alicui se occidere ap̄ter timorē ne cōsentiet in pecm ℞ō · ℣m tho · ·
s̃ dicendum q̄ nō sunt facienda mala quemiant bona vl̄ vt vitent
mala p̄ sertim minora et min9 certa Incertum est aūt an aliq̄s
in futuro consentiat in peccatū potens est em̄ deus hoiem q̄cūq;
temptacione supueniente eripere a peccato t̄n vt dic̄ augustinus
· j · de ciuitate dei Excusatur samson et q̄dam alij sancti
cōsilio sp̄ūs sancti ¶ Quid de hijs q̄ se ipsos mutilant ℞ō · non lic̄
sicut dictū est s̃ homicidium · j · §. fi · Et q̄dem si talis mutilatio fiat
ex impacie̅cia alicuius infirmitatis aut etiam si credebant se p̄sta
re obsequm deo vtputa q̄ caste viuerēt nichilominus repellun
tur a promocione · et deiciuntur a promotis extra de cor · vici · Si
gnificauit quia tales homicide sui iudicantur di · lv · Si q̄s absciderit · Et di · xxxiij · maritū secus est si membrum ideo abscidatur a se

vel ab alio qꝛ ē corruptiuū corporis vt dictum est supra Homici-
dium. i. §. xiij.

Hore canonice Vtꝝ clerici teneātur ad horas canoni-
cas Rx° ꝑm Vl. Idcirco a laicis dati sūt redditus cleri
cis vt ipi in officō vices laicoꝝ suppleāt et ideo bene-
ficiati tenentur ad horas canonicas nō solū ex statuto
ecclesie sed etiā ex obligacōne iusticie et qꝛ ordinē sacꝝ nullus de
bet ꝯferre ñ bñficiato vl ei q̄ ad suū patrimoniū loco ecclesiasti
coꝝ redditū voluerit ordinari vt ext̄ de p̄ben. et dig. Eps. et c.
Cū ꝑm. Ideo q̄libet hñs ordinē sacꝝ tenet̄ ad horas canonicas
qꝛ ecclesia ordinādo ipm intēdit eum ad hꝰ ministerium obligare
¶ Vtꝝ clericus nō dicēdo horas peccet mortalit̄ Rx° ꝑm vl. q̄ ex a
liq̄ necessitate horas ꝑm formā ecclesie nō dic̄ vt puta ꝓpt̄ defectū
visus vl infirmitatē vl pauptatē vt qꝛ libro caret recōpensat tñ e
quiualēs p psalmos aut orationē dñicam nō peccat mortalit̄. Naꝫ
qꝛ diuse ecclesie diuersū hñt modū officij patet ꝙ nō ē p̄ceptū cir
ca determinatū modū Similit̄ nō peccet mortalit̄ q̄ vba quidē dic̄ ꝫ
ad illa nō intēdit qꝛ cum p̄ceptū de dicēdo horas sit de iure positi-
uo ñ reuert̄ ad ea nisi q̄ subiudicō humano cadere possūt Et ista
sūt que exercētur p actos exteriores nō aūt interiores. Sed et si
dicēs officiū aliqua vba p̄termittat nō oportet ꝙ ꝓpt̄ hoc a capi
te resumat disturbādo officiū imo etiā si dicēdo in choro cū alijs
ex aliqua necessitate p̄termiserit alias intermisit psalmū vel lecti
onem vl aliqd huiusmodi et alit̄ nō p̄t obmissū cōplere nisi sub-
trahēdo vocē ab adiutorio chori melius est ptransire quā officium
chori minuere. At si is q̄ tenet̄ ad horas ex industria et negliencia
sola obmittit peccat mortaliter extra de celebratione missa Dolē-
tes. Secus aūt si obliuione vl alia necessitate Dicere aūt missāꝫ
q̄tidie nō est preceptū nec etiā q̄tidie audire qꝛ nec semp est pos
sibile De materia misse vide. j. Missa. ¶ Quid si clericus sit p̄bēda-
tus in diuersis ecclesijs cuius officiū diceret Rx° ꝑm tho. in q̄libet
sufficit quidem ꝙ semel officiū dicat ꝑm cōsuetudinem alicuius ec-
clesiaꝝ in quibꝰ habet p̄bēdam et videtur ꝙ debeat dicere offici
um illius ecclesie i qua maiorē habet gradū quāuis forte in alia
pinguiorem habeat prebēdam Si vero vtraqꝫ ecclesia est paris
dignitatis et ipse sit absēs potest eligere qd voluerit si pñs fue-
rit debet se conformare illis cum quibꝰ cōuersatur. ¶ Vtꝝ liceat
clerico matutinas dicere de sero Rx° ꝑm tho. in quolibet ꝙ cōsiderā
da est intentio eius qui preuenit tempus. Si enim hoc facit vt qui
etius somno et volūptati vacet. non est absqꝫ peccato. Si vero
facit ꝓpter necessitatem honestarum occupacionem. licite po-
test de sero dicere matutinas et in alijs horis tempus preuenire.

sicut etiā hꝰ quādoqꝫ in solēnibꝫ ecclesijs fieri solet quin etiā prop
ter hoc consulitur presbitero ꝙ de mane dicat om̄s horas vsqꝫ ad
vesperas inclūsiue extra de cele. mis. c. j. Sed hore in ecclesia tē
7 pore suo dici debēt vt ibi ¶ Sed que est hora dicendi matutinas.
Rº diuersarū ecclesiaꝝ diuersa cōsuetudo seruatur tñ si ꝓprie dica
mus matutinū est quarta siue vltima vigilia noctis videlicet post
tres ꝑtes noctis vsqꝫ ad aurorā Vnde ꝑm papiā et huguicionē
et ysidorum i ethimologiaꝝ matutinū est inter abscessū tenebra
rū et aurore aduentum et sic etiā sonant verba tūc cantata vt est
illud. Nox p̄cessit 2c̄. et iteꝝ quasi in fine matutinarū lucis au
rora rutilans coruscat. Sed quidā cōtra quia et dauid media noc
te surgebat vt cōfiteretur dño extra de cele. mis. c. j. in fi. Primū
6 aūt verius vt in eodē. c. in prin. ¶ Vtꝝ clericus existēs in sco
lis teneatur dicere officiū mortuoꝝ Rº. ꝑm tho. v. s̄. Officiū mor
tuoꝝ quādoqꝫ in ecclesia dr ordinarie sicut ꝑtinēs ad officiū ec
clesie sicut etiam fit in die animaꝝ et similiter in qualibet eccle
sia est de hoc specialis ꝯsuetudo aliqua vt ꝙ dicatur semel in sep
tima vel sic. Et ad tale officiū tenetur clericus beneficiatus etiam
in scolis existens Si vero dicatur tale officiū ꝓpter aliquā causam
4 emergentē nō tenetur ad hꝰ clericus in scolis existens ¶ Sꝫ quid
cum monachus p̄ficitur ecclesie parrochiali quod officiū sequat̄
Rº. ꝑm ho. Seruabit cōsuetudinem ecclesie ad quā trāsit ar. xij.
8 di. Illa. et xli. di. Nuis quis. ¶ Nuid si quis p̄termissā vna hora
dicat sequentem Rº ꝑm Wil. Credo ꝙ sufficit ꝙ caute suppleat il
lud tantū quod omissum est et agat penitenciā de negligētia Pe
nitencia q̄ꝫ de omissis horis arbitraria est sicut et alie. vt. j. Penitē
9 cia. ij. §. ij. ¶ Vtꝝ clericus excōmunicatꝰ teneat̄ dicere horas Rº.
si est excōmunicatus minori non est dubium ꝙ et potest et debēt
dicere ꝑ modū quem habes s̄. Excōmunicatio vij. §. iij. Si vero est
excommunicatus maiori. dicēdum ꝑm ho. tenetur q̄dem dicere ꝫ
non in ecclesia vel cum alio aut quasi in officio suo. ꝫ solꝰ. et qua
si ꝑ modum oracionis xi. q. iij. Si q̄ Ep̄us damnat̄. et. c. se. Nā cū
sit obligatus ad hāc seruitutē vt extra de cele. mis. c. j. Per ex
cōmunicationē nō liberat̄ ab ip̄a xvi. q. j. Legi. Idē gof. et Ray.
Clerici et religiosi cōmorantes cū cardinalibꝫ aut cū ep̄is p̄nt se co
aptare illis in diuinis officijs nec ad alia tenentur vt de cele. mis.
Dignum in Cle.

1 Hospitalitas clericus siue ordinandus. debet esse hospi
talis ꝓpter multa que habes .j. Ordinandus. §. vij.

Humilitas. Vtrum homo debeat se omnibus per humilitatem subijcere. Ro. secundum tho. secunda secunde. q. clxi. Dicendum quod in homine duo possunt considerari scilicet id quod est dei scilicet quicquid ad perfectionem pertinet et id quod est hominis scilicet quicquid pertinet ad defectum. Humilitas autem proprie respicit reuerentiam qua homo deo subijcitur Et ideo quilibet homo secundum illud quod suum est debet se cuilibet proximo subijcere quantum ad id quod est dei in illo sed absque preiudicio humilitatis potest dona que quis accipit preferri donis que alteri apparent collata similiter etiam hoc non requirit humilitas vt aliquis id quod suum est in seipso subiciat ei quod est hominis in altero. Alioquin oporteret vt quilibet reputaret se maiorem peccatorem quolibet alio. Potest tamen aliquis reputare aliquid bonum esse in proximo quod ipse non habet vel aliquid mali esse in se quod in alio non est. et sic absque falsitate potest se credere et pronunciare omnibus viliorem secundum defectus occultos quos in se recognoscit. et dona dei que in alijs latent.

Iactancia quid sit Ro. secundum tho. secunda secunde. q. cxij. Iactancia proprie importat quod homo verbis se extollat dicendo de se aliquid quod est super se. Hoc autem contingit dupliciter quandoque enim aliquis loquitur de se. non quidem super illud quod est in se. sed super illud quod de eo homines opprimantur Nonnunquam vero loquitur de se super illud quod est in se secundum rei veritatem et in isto secundo modo magis consistit iactancia quamuis vtroque modo dici possit ¶ Vtrum iactancia sit mortale peccatum. Ro. secundum tho. vbi supra. Iactancia potest dupliciter considerari. Vno modo secundum se. et sic tamen est peccatum mortale quantum aliquis iactanter profert quod est contra gloriam dei Ezech. xxiij. Elementum est cor tuum et dixisti deus ego sum vel etiam contra caritatem proximi sicut cum quis se iactando prorumpit in contumelias aliorum Luce xviij. Non sum sicut ceteri hominum raptores iniusti adulteri velut etiam hic publicus. Sed si non sit contra gloriam dei vel caritatem proximi erit peccatum veniale Alio modo potest considerari iactancia secundum suam causam et siquidem si procedat ex superbia vel mani gloria tali que sit peccatum mortale et ipsa erit mortale alias erit veniale Si vero sit propter appetitum lucri tunc videtur pertinere ad proximi decepcionem vel damnum et sic magis est peccatum mortale. sed nec hoc semper quia potest esse tale lucrum ex quo alius non damnificatur. Nam yroma que contraria est iactancie est quandoque quedam iactancia videlicet yroma. §. ij.

1 IEiuniū triplex est. Primū corpis a cibo materiali Se
cundū afflictionis a gaudio tpali. Terciū volūtatis
a peccato mortale. Et sc ēdum q̄ p̄mū ieiuniū domi
nus instituit in paradiso. sed postea sanctificauit. xl.
2 diebus et noctibꝫ in deserto Mathei. iiij. et Luce quarto. ¶ Vtꝝ
ieiunare sit semp laudabile vel qñ R°. ſm tho. in. iiij. di. xv. in tri
bus casibꝫ non est laudabile neq; licitū Nam p̄mo q̄dem p ieiuni
um subtrahere qd̄ est necessariū vite nō licet sic nec seip̄m in tfice
re sed hꝰ est valde modicū quia natura modicis cōtenta est Itē n̄
licet subtrahere qd̄ est necessariū ſm ea q̄ incumbūt faciēda ex
officio vel ex societate eoꝝ ad q̄s q̄s cōuiuit. Hoc enim esset de ra
pina hostiā offerre Item tercio non debet esse tanta abstinencia
q̄ hō ab opibꝫ vtilioribꝫ impediatur Nā licet ad ea nō teneat q̄s i
distretū tñ erit tale ieiuniū et nō licitū sed abstinēcia siue ieiuniū
laudabile est qñ p ip̄m caro diminuit a suo robore ita q̄ eo faci
lius spiritui subdatur net ꝓpter hꝰ accelerat mors q̄a ex abundā
3 cia plures moriūtur quā ex defectu. ¶ Vtꝝ ieiuniū cadat sub p̄
cepto R°. ſm tho scd̄a scd̄e de. q. cxlvij. Dicendū q̄ ieiuniū quā
tū ptinet ad necessitatē cohercionis peccati vl̄ satisfactionē i peni
tencia vl̄ ad eleuacionē mentis ad spūalia. sic i cōmuni cadit sub
precepto legis nature Sed determinacō temporis et modi ieiunā
di cadit sub p̄cepto iuris positiui q̄ ab ecclesia sic ē statutū. Nec
tñ q̄libet transgrediēs peccat mortaliter sed tm̄ qui transgredit
ex conceptu vel sic q̄ impdiatur finis quem intendit legislator
sed q̄ ex causa racionabili frāgit ieiuniū. non peccat mortalit nec
4 est trausgressor precepti. ¶ In quibꝫ diebꝫ tenetur q̄s ieiunare
Respondetur. quantum ex precepto tenetur quis primo to
tam q̄dragesimā de cō. di. iij. Non liceat et. c. Non oportet et. c.
Placuit Idem de q̄tuor tpibꝫ. lxxvi. di. Statuimus. Item in vi
gilia natiuitatis dñi extra. e. c. j. Item in vigilia penth. vt nota.
lxxvi. di. c. Necessario. Et in vigilia assumpcionis beate marie.
extra ec. j. Item in omnibus vigilijs duodecim apostoloꝝ p̄reter
quam philippi et iacobi quia venit tpe pascali. et beati iohānis
euangeliste. quia venit infra octauas natiuitatis cristi ext. e. Cō
silium De festo etiam bartholomei consuetudo seruanda est. nō d̄
ieiunando quia hec est iam firma et vniuersalis sed de die celebrā
di festum vt in dicto. c. Consilium Item ex vniuersalis ecclesie c
suetudine p̄ceptum est de vigilia iohannis baptiste omnium sanc
toꝝ Et vt Innocencius ponit beati laurencij. Nd̄ si aliqua dicta
rum solennitatum venerit in scd̄a feria vigilia ieiunabitur in sab
bato vt in dicto. c. Consiliu n Similiter de ieiunijs que episcopi in
suis dyocesis inducunt similiter tenendum ē de con. di. v. Ieiunia

et di. iij. c. j. Sunt et alia ieiunia non de p̄cepto sed de consilio sic̄
de aduentu vt in dicto. c. Consiliū. Item in quarta et sexta feria
et sabbato. de cō. di. iij. Ieiunia et. c. Sabbato Item rogationes
de con. di. iij. Rogationes. ¶ Vtrz liceat ieiunare in dominica. 7
die R° s̄m tho scda scde. q. cxlvij. Dicendū q̄ die dominica ieiuna
re nō cōuenit quia est dies leticie Vnde si aliq̄s tūc ieiunaret q̄si
faciens contra cōsuetudinem ꝓpl̄i cristiani. non esset a peccato im=
munis licet ieiuniū de se sit laudabile omni tpe. ¶ Nue hora sit 6
competens comedendi R°. s̄m tho. v̄. s̄. Conueniēs est hora nona
nec illam oportet stricte cōsiderari sed sufficit grossa estimacō scz
q̄ sit circa horam illā neq̄ multū nocet si ex aliqua causa aliquātu
lum illa hora p̄ueniatur vl̄ si forte ꝓpter infirmitatē vel etatē vl̄
aliud huiusmodi tali hora comedere cederet alicui in magnū gra
uamēnam esset cum eo in ieiunio dispensandū vel vt aliquantu
lum p̄ueniret horam. ¶ A quibꝰ cibis ieiunātes debeāt abstine= 8
re. R° s̄m tho. vbi s̄. In ieiunio quadragesimali interdicunt̄ vni
uersaliter oua et omnia laticinia In alijs aūt ieiunijs diuerse cō=
suetudines sunt quas quisq̄ obseruare debet s̄ mores inter quos
cōuersatur lxxvi. di. Vtinam Esus aūt carniū in omni ieiunio pro
hibitus est q̄ generaliter magis est delectabilis et ad humorez
luxurie magis cooperatur Vnde et in sexta feria necessario ē ab
stinendū a carnibꝰ et etiā in sabbato s̄m q̄rundam ꝯsuetudines eti
in quarta feria extra. e. Consiliū concor. ho. ¶ An p totum sol= 9
uatur ieiuniū R° s̄ tho. scda scde. q. cxlvij Ieiunātes n̄ ꝓhibent̄
pluries bibere quia potus magis sumitur ad alteracionē corpis ꝛ
digestionem cibōꝝ q̄ ad nutricōnem licet aliq̄modo nutriat pos
sunt tn̄ immoderate bibētes peccare et meritū ieiunij ꝑdere sic̄ et
am si immoderate in vna comestione cibū assumāt cōcor. Inno. Si
ue potus sumatur añ cibū siue post. ¶ Quid de cōfectionibꝰ R°. 9
s̄m tho. v̄ s̄ Per cōfectiones siue electuaria nō soluitur ieiuniū sic̄
nec p alias medicinas nisi q̄s in fraudē eas sumeret in magna q̄=
titate p modū cibi. cōcor. Inno. ¶ In q̄ etate tenet̄ q̄s ad ieiunia 10
R° s̄m tho. vbi s̄ quādiu aliqui sunt in statu augmēti nō tenent̄
scz vsq̄ ad finē tercij septēnij id est xxi. anni. Conueniēs tn̄ est vt
etiā in hꝰ tpe se ad ieiunandū exerceāt plus vl̄ minus s̄m modum
sue etatis et possibilitatis Nouicij q̄ꝫ et minores religiosi s̄m Wil.
sup soluēdo ieiunio iuxt̄ discrecōz p̄latoꝝ se gerē debēt. ¶ Quid 11
de pegrinātibꝰ aut multū laborātibꝰ R° s̄m tho. vbi s̄ Si pegrina=
cio et labor comode differri posset aut diminui absq̄ detrimento
nō sūt ꝓpt̄ hꝰ eccl̄e ieiunia p̄termittēda si aūt immeat nec̄itas sta
tim pegrinādi et magnas dietas faciēdi vl̄ etiā multū laborādi ꝛ
simul cū hꝰ non possūt ieiunia obs̄uari nō obligat̄ hō ad ieiunādū

Videtur tñ in talibus recurrendū esse ad superioris dispensationē
misi forte vbi non est cōsuetum quia plasi dissimilantes videnē an-
12 nuere ¶Quid de cursoribus quoz vsus est dñis necessārius ꝛ̄o ſm
Wil·Si nō possūt simul currere et ieunare excusantur secus quā-
13 do moriantur vel modicū vadāt ¶Quid de seruitoribus nobilium·
ꝛ̄o ſm Guil·Si tales ex causa preueniant horam comedendi non
credo q̄ peccēt Similiter etiā si plibant modicum dico prope horā
vt quasi p continuacōnem tpis totū possit postea reputari quasi
vna mensa Sicut etiam nō peccāt q̄ pregustant cibos dominoꝝ
ad cautelam venenī imo m̄s cauū licet eciam pregustare carnes
dominoꝝ necitez peccant qui quandoq̄ furgunt de mēsa vt por-
tāt vinum exenia et huiusmodi· concordat Inno· Et item dicit·
Wil· dē seruitoribus et lectoribus mense inter religiosos dū tamē cū
14 licencia· ¶Quid de pauperibus et mendicantibus ꝛ̄o ſm tho· vbi·s·
Si possūt habere tantū simul qđ sufficit ad vnā comestionem non
excusantur a ieunio ī nō possūt excusantur· Similiter qui propē
17 precedentem mediam ieiunū nūc ferre nō possunt· ¶Quid d mu-
lieribus pgnantibus siue lactantibus ꝛ̄o si necessitas debilitatis corpo
ralis impedit eas nō tenentur ad ieiunū· imo si timeatur proba-
biliter de periculo eaz vl abortu ī solū possūt ꝛ̄ tenentur soluere
16 ieiunū sicut guilhel9· ponit ¶Vtez vxores ꝓpter· phibitiōes vi
roz debeant dimittere ieiunia ꝛ̄o ſm Inno· licet dimittere debe-
ant vota nō tamen ieiunia misi forte ꝓpter scandalū vitandū sa-
cerdos dispēsare posset· l· di· ¶Rō cōstituerūt extra de cle· ex mis·
15 Latores concor· ho· ¶Quid de infirmis et debilibus ꝛ̄o ſm Wil· ex
cusantur ꝛ̄ p quanta debilitate arbitrio boni viri standū est Utez
18 in senibus ¶Vtez sup solucione ieiunij sit petenda dispensacio ꝛ̄o
ſm Wil· Si constat de causa propter quam soluendū est ieiunū nō
ē necessariū vt petat dispensatio presertim vt dicit tho· de cōsue
tudine interuenente Si aūt dubium sit vtez causa sit necessaria
tūc petenda est dispensacō ab episcopo loci si comode possit haber
19 ri copia alś a ꝓprijo sacerdote ¶Vtez ieiunia pūt redimi ꝛ̄o ſm
Inno· Ieiunia ecclesie non possūt redimi nisi causa siue necessitas
subsit Sed ieiunia voluntaria possunt etiā sine vlla causa redimi
preter mitti· Ieiunia etiam que in penitencia imponunē redimi
possunt auctoritate superioris extra de voto· alś voluntate· c· fi·
di· lxxxij· ꝓsbiter in fi· Si de ieiunio fuit votū q̄mō possit redimi
20 vel mutari videj· votū· v· p totū· ¶Vtez ieiuniū factū ī mortali
pcō profit ꝛ̄o ꝛ̄ ſm Al· quantum ad vitam eternam non proficit·
sed tantum valet precipue ad tria scilicet obediencia mandati·
ad qđ qs tenet siue obligāte ecclesia siue ofessori penitētiā iniū-
gēte· Item quia quantum ad castitatem ieiunium optime dispone

Tercio quia magis cōfinem grātie diuine facit · Ad quid valent bona opera extra caritatem facta Vide supra Caritas · §· fi· ¶ Vltra ieiunans tenetur dare elimosinas qđ sibi restat Respondeē scđm Al· non· Sancti vero q̄ videnē dicere q̄ sic intelligūt de consilio vl 21
22
in diuitib⁹ qui viderint Fratrē suū necesse habere ¶ Ieiu mitū q̄tu
o⁹ comitari debēt ſc̄o ſm Ray· sez largitas Hieronimus· Nuod
manducaturus eras si non ieunares da pauperibus vt ieiunium
tuū sit saturitas anime non marsupij lucrum ¶ Item leticia
Mathei· sexto Cum ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes·
Item hora competes· primo regum decimoquarto· Jonathas
qui p̄uenit horam adiudicatus est morti Item mensura Augusti-
nus Mens auiditate ciborū laxata perdit orationis virtutem De
diuersis intencionib⁹ ieiunātium nota v̄ abstineat eger egens cu
pidus gula simia virtus· Abstineat eger vl q̄ non p̄t comedere
vel ꝓpter medicinā Egens qui nō habet qđ comedat Cupid⁹ ne
expendat Gula id est gulosus vt postea auidus comedat· Simia
id est ypocrita vt laudeē Virtus id est virtuosus vt mereatur·

Ignorantia verū fit peēm ſc̄o· scđm tho· scđa scđe· q·
lxxvi· Ignorātia eorū que q̄s tenetur scire sez sine q̄ 1
bus nō p̄t debitum actū exercere peēm est ꝓpter ne-
gligenciā Oīs enī tenenē scire cōmuniter ea que fid-
ei et vniuersalia iuris p̄cepta Singuli aūt ea que ad eoz sta-
tum vel officiū spectant Sed ignorantia q̄ q̄s nesciat ea que sci
re non potest cū nō fit ex voluntate nostra nō est peccatū Similit
non est peēm ignorātia eorū que quis licet possit scire nō tñ tene-
tur sicut theoreumata geometrie aut quedam cōtingentia parti
cularia ¶ Ignorātia facti ñ iuris excusat exē de regul iuris Ig- 2
norancia libro vi· Cuiꝰ dicti intentionē tene· vt in se· §· ¶ Vtrum 3
ignorantia excuset a peccato ſc̄o ſm vl· Duplex est ignorantia q̄
dam est iuris vt si nesciat furtū esse peccatū quedā est facti vt si
nesciat rem hāc quā accepit esse alienā sed putat esse suā Ignō-
rātia iuris Aut igit̄ omnino ē inuincibilis et inuoluntaria vt q̄ si a
liquis sine sua culpa scire non p̄t sicut in infantib⁹ et amētib⁹ a na
tiuitate et tūc excusat a toto· Et eodem modo si quis de aliq̄ casu
dubitās consuluit peritos a quib⁹ tamen aliter habuit quā veri-
tas se haberet excusatur ꝓpter talem ignorāntiā Nā in se fecit q̄
potuit si vo i hāc inuincibilē ignorantiā incidit culpa sua tūc aut
is fuit per opus licitum vt si per vigilias et abstinencias deuenit
ad amentiam et tūc etiaz excusatur a toto etiam si feruoris excel
sus peccatum veniale fuit· Aut fuit per opus illicitum et tunc di
cunt quidam q̄ excusatur a tanto licet non a toto ar· di· l· Sepē·

xv·q·i· Sed ſ̄ Nuidam aũt dicunt q̄ peccatũ ſequens excuſat̃
a toto ſi nullũ habuit vſũ racionis et ſ̄ ꝓbabilius et verius· xv·
·q·i· Aliꝯ et·c· ſe· Si vero ignorantia iuris ſit vincibilis et vo
luntaria tũc ſi fuit affectata in nullo excuſatur imo etiaꝫ ſpeciale
peccatũ Si vero nõ fuit affectata ſed ſolũ quia neglexit addiſce
re excuſat a tanto ſed nõ a toto· Hec de ignorãtia iuris · Si vero
ſit ignorãtia facti hoc poteſt eſſe dupliciter Naꝫ vel ignorãtia ta
lis eſt cauſa agendi ita q̄ ſi ſciret illã circumſtanciã que traheret
in peccatũ nõ faceret et ſe feciſſe doleret 2 hec excuſat a toto ſi tũ
debita diligentia p̄miſſa fuit que ſi premiſſa nõ fuerit ēxcuſat ſo
lũ a tanto vel ignorãtia eſt cõcomitãs actum ſcz q̄ etiaꝫ ſi ſciret
2 circumſtanciã peccati nichilominus et ſ̄ nõ excuſat concor· in pre
dictis ꝓ· et tho· in ſcripto et in p̄ma ſcõe· q·xxvi· ¶ Vtr̃ ꝓ ig·
norancia excuſetur quis a ſtatutis ordinariorꝫ habes· ff· lex· ſ· vlt·
ſ̄· Excõmunicacõ·i·ſ·vi· Et vtrũ excuſetur ſcolaris q̄ tenet opini
1 onem ſui doctoris Vide· ff· Opinio ¶ Ignorãcia craſſa et ſupina di·
citur per methaphoram craſſi et ſupini hominis q̄ non videt etiaꝫ
ea q̄ coram eo ſunt ſicut et que publica et manifeſta dicit ſe ignõ·
rare cui non facile creditur·xvi·di·q̄ dictis·

1 ILlegitimus· Illegitime nati multiplices ſũt Nã aliꝯ
dicitur manſer ille ꝓprie qui natus eſt de ſtorto Alius
ſpurius vl̄ notus qui de adultera Alius naturalis· q̄
de ſoluto et ſoluta et tales omnes ꝓhibẽtur ordinari
q̄m p̄r antiquam legẽ manſeres ꝓhibiti ſũt intrare templũ dei
Deutro·xxiij·extra de elec· Innotuit et exẽ qui·ſi·le· Per venera
bilem in fi· Cauſa aũt ꝓhibicõnis triplex eſt· ſcilicet dignitas cle
ricalis que huiuſmodi vilibus cõferri nõ debẽt extra de exceſ· ꝓ·
la· Inter dilectos Item deteſtacõ paterni criminis extra de here·
tergentis Item quia tales filij ſolẽt eſſe imitatores patrũ ſi ſce
leris·vi·q·i· Si q̄s cum militibus et di·lvi· Si gens· In ſeculari
bus] tamẽ dignitatibꝰ tales nõ ſemp ꝓhibentur · ff· de curi· l· Spu
2 rij et· l· Generaliẽ ·ſ· Spurios· ¶ Quid ſi illegitimi p ignorãtiã ꝓ·
moti fuerint ꝓ̄ ꝑm ho· In hoc caſu ſcõm omnes ꝓbabilis igno·
rancia excuſat ar· C· de teſta· l· i· et· ff· de offi· ꝓcõ· liij· Ipſe vero ſi
veritatem nouit in cõſpectu dei cecidit quãtũcunq̄ occultũ ſit exẽ
3 de tem· ord· c· ſi· Si michil ſcit· excuſatus eſt ¶ Sed nũquid filius
dere debet vbis matris eius cuius filius fiẽ ꝓ̄ ꝑm ho· Primo facie
matri credendum eſt vt extra de ꝓba· Per tuas 2 de preſumpti·
Afferte et capitulo Literas· ſ· primo · Veruntamen non cogitur
credere ar· C· de teſta· l· neq̄ profeſſio Si tamẽ habet ſcientiã i
petret diſpenſacionem que in hoc caſu ſatis facile obtineri debet·

¶Quid de filijs sacerdotū q̄s susceperūt de legitima vxore ante sa
crū ordinē R° ꝑm Ray. tales de iure communi ꝓmoueri debēt ꝛ
possūt ad omnes ordines et dignitates sed in illa ecclesia nō in q̄
patres eoꝝ immediate fuerunt p̄lati vel canonici vbi nō possūt
canonicari vl' ꝓmoueri extra. e. Ad h̄ et. c. Ad extirpandas et. c.
Ad abolendā et de talibus p̄t intelligi di. lvi. §. sed h° Idem ho.
Inno. Bern. ꝛ Goff. ꝛ addit gof. Nota q̄ cū pr̄ habuit ꝑsonatū
vel vicariā ꝑpetuā ī aliq̄ ecclesia filius immediate ip̄m vel ipsā ha
bere non p̄t extra. e. Quoniā et. c. ad extirpandas Itē si pater
habuit personatū filius nō potest habere vicariā nec ecōuerso ex
tra. e. michael. et. c. cōstitutus q̄ si filius dispensatiue succedat
patri frat̄ istius bene poterit postea succedere fratri vt ponit ho.
quia in h° non succedit patri immediate Sed secus si prius habu-
isset illam ecclesiā ipso defuncto Porro ad nepotes h° ꝓhibicio n̄
extenditur vt ponit Ray. Idem Gof. et ho. ¶Pone q̄ aliquis
habens vxorē et ea viuente fit sacerdos et postea ex ea generat fi
liū nunquid erit legitimus R° ꝑm tho. Si vir factus fuit sacerdos
ignorāte vel inuita vxore filius nō indiget dispensacōne xxv. di.
Si vir extra de cōuer. coniu. Quidam et. c. placet Sed si vxor con-
senserit q̄ vir ordinaretur vel sciens nō contradixit tūc filius ille-
gittimus est et dispēsacōne indiget ext̄. e. lrās lxx. di. eps di. x-
xxij. Seriatim in fi. ar. lxxiiij. di. Si seruus xxvij. q. ij. Agatosa In
no. Gof. et Bern. videntur sentire q̄ indistincte talis dispensati-
one indiget ¶Quid si nato aliq̄ de illicito coitu postea pater con-
trahit cum matre R° si tempore conceptus pater poterat habē
re eam vxorem et postea ducit legitimatus est filius et ad omnes
actus legittimos admittetur etiam si post natiuitatē filij mater
nupserit alteri quo mortuo contraxit cum isto vel econuerso si pa
ter duxit aliam q̄ mortua duxit istam Secus aūt si tempore ocep
tus non potuit esse matrimoniū inter ipsos quia tūc licet sublato
impedimento duceret illaꝫ nō legitimaretur filius extra q̄ fi. fūt
legitimi Tanta In auten. qui. mo. na. effi. le. colla. vi. circa p̄n.
¶Quis potest dispensare cum illegitimo R° episcopus potest di-
spensare quantū ad ordines minores et beneficiū sine cura al's n̄
nec ad dignitates aut ꝑsonatus nisi papa ext̄. e. Is qui libro vi.
Nō si a papa dispensacōnē obtinuit et postea impetrauit q̄ duo
aut plura beneficia cum cura possꝫ habere tacuit autē predictum
defectū nō valet h° scda gratia extra. e. Si is li. vi. ¶Nue dispen-
sacō est circa illegitimos R° scdm Ray. Si tales intrant monaste
rium de iure cōmuni ꝓmoueri p̄nt ad omnes ordines lvi. di. c. j.
extra. e. c. j. Religionis em̄ ingressus tollit irregularitatem sicut
et ingratitudinem decimanona questione vltima Non liceat Ad

prelatione in tamen nō possunt ꝓmoueri absq; dispensatione vt in
dicto · c · j · Si vero remanente in seculo nec ad ordinem nec ad p̄
laturam possūt absq; dispensacōne ꝓmoueri vt ibi dicit̄ Sed cir
ca eos quandoq; adhibetur dispensatio magna videlicet vt ordi
nent̄ et instituant̄ in alijs ecclesijs a paterna · dico si sint filij p̄sbi
teri alias vero in quibuscūq; ecclesijs ar · extra · e · c · p̄sentiū Ma
ior · vt etiam in paterna aliq̄ tñ medio extra eodem ex transmis
sa · maxima vt in patna nullo medio extra · e · ex tua ¶ Quid si cū
illegitimo dispensetur quo ad ordines seu beneficiū ecclesiasticū
R° si ab episcopo facta sit dispensacō nō extenditur nisi ad ea que
potest vt in vij · § · dictum est Si vero a papa poterit ꝓmoueri ad
prochialem ecclesiam Non tamen ad ꝑsonatum vel rectoriaz ad
quam ꝑ electionem ꝓcedit consueuit extra de preben · c · vltimo ·
¶ Vtrum legitimus quo ad actus ecclesiasticus sit ꝑ hoc legiti
matus q̄ ad seculares R° de hoc sunt multe opiniones ꝓbabilior
tamen videtur opinio Inno dicentis ꝙ qui legitimatus fuerit ab
aliquo principe seculari vel ciuitate intelligitur legitimatus quā
tum ad omnes actus seculares in terris qui legitimanti subsunt ·
quin eciam in alijs terris quo ad secularia nisi sint talia que essēt
in alterius preiudicium Nam nec in alijs terris succedūt ab inte
stato quia sic auferentur bona heredibus defuncti sed talis non i
telligitur legitimat⁹ ad ordines qr h̄ n̄ ē de iurisdictione laici iu
dicis Si v̄o legitimat⁹ fuerit ab episcopo tunc intelligitur in q̄
tū potuit scz ad minores ordines et bñficia sine cura etiā in alia
diocesi poterit ꝓmoueri ad predicta quia hoc est de iurisdicione ec
clesiastica et in nullius preiudicium et multomagis si a papa ꝫ ta
lis non erit legitimatus quo ad actus seculares nisi in terris que
temporaliter pape subsunt concordat bernhard⁹ extra qui si · sint
le · Per venerabilem · Quibus autem modis illegitimus legitime
tur habes infra · Legitimus · § · secundo · Et vtrum malicia paren
tis debeat nocere illegitimo siue cuuicunq; filio habes supra filius
· § · quarto Ad illegitimorum materiam potest pertinere supra fili
us et infra Legitimus ·

I Llicite acquisitum · Quot modis dicitur illicite acquisi
tum et quando restitui debeat vel in elimosinam dari
possit habes supra Elimosina primo · § · finali · et infra
restitucio primo · § · antepenultimo ·

I Mmunitas · De immunitate siue emunitāte ecclesie
aut confugiencium ad ecclesiam vidē s̄ Emunitas ·

Impedimentū Primo cōmuniter Circa impedimenta
matrimonij Primo agemus de impedimento in gene
re Scdo de impedimēto erroris psone Tercio de impe
dimento cōdicōnis Quarto de impedimēto voti Nūto
de impedimēto cognacōnis carnalis scz consanguinitatis Sex
to de impedimento congnacōnis spiritualis scz cōpaternitatis.
Septimo de cognacōne legali scz adoptionis Octauo de impedi
mento criminis Nono de dispari cultu. Decimo de violentia siue
metu Vndecimo de impedimento ordinis Duodecimo de impedi
mento ligaminis seu ligacōnis ad aliā vxorem Tredecimo de pu
blice honestatis iusticia Quartodecimo de affinitate Nūtodecimo
de impotencia coeūdi. Sedecimo de matrimonio cōtracto cōtra in
terdictum ecclesie. Decimoseptimo de impedimento feriarū De
predictis impedimentis sūt versus in qbus explicantur sm pdic
tum ordinē sic vnde versus. Error cōdicō votū cognacō crimē.
Cultus disparitas vis ordo ligamē honestas Si sis affinis si forte
coire nequib Hec socianda vetāt cōnubia iūcta retractāt Ecclesie
vetitū nec nō tpus feriatū Impediunt fieri pmittūt facta teneri
¶ Nuc impediūt matrimoniū iā cōtractum Rº xij. sūt que non so 2
lum impediūt contrahendū sed etiā dirimūt contractū vt que cōti
nentur in pmis tribus versibus positis in pximo. §. et intelligas
q dirimūt iam cōtractum si precesserant matrimoniū Si aūt sup
ueniant post matrimoniū rite factum. vt affinitas vel crimen et
huiusmodi nō dirimunt pter vnum votū scz religionis cum effec
tu quando qs cōtracto qdem matrimonio sed ante carnalē copu
lam religionem ingreditur extra de con. cōiug. Verū et. c. ex
pte. et despon. Commissum Expectari tamē debet vsqz ad pfessi
onē vt ponit thomas in. iiij. di. xxvij. Nā ante nō dirimitur etiā
sm pe. Simile habes .j. Votū. iiij. §. v. in fi. Et hic attēdendū q
p susceptionē sacri ordinis dirimit vt quidā dicere voluerūt sed
cōtrariū declaratū est hodie in qdā extraua. Jo. xxij. que incipit
antique. ¶ Que sunt illa que impediūt matrimoniū cōtrahendū 3
sed tñ nō dirimūt cōtractū Rº primo quidem sūt duo pdicta in p
mo. §. scz phibicō ecclesie et tpus feriarū De quibꝫ dicitur .j. im
pedimento xvij. Item sūt quedā crimina de quibꝫ habet .j. Impe
dimentū viij. §. j. Itē impediunt cōtrahendū sponsalia que sunt pꝰ
cum alia contracta De q .j. Sponsalia. §. viij. Item impedit cathe
cismus qui precedit baptismū vt .j. Impedimentū vi. §. ij. Itē im
pedit votū simplex de quo .j. impedimentū. iiij. §. j. et. ij. ¶ Vtruz 4
aliqua consuetudo impediat matrimonium cōtrahendum vl diri
mat cōtractum Respondetur scdm hosti. Si cōsuetudo est appro
bata pēr papā ne matrimonium contrahatur et vt contractum

dirimatur certe impedit et dirimit dico in quibuscūq; casibus pos
set facere hec canonica constitucō extra de cog. spi. c. j. et. c. Super
eo. extr̄ de osā. et affi. Nō dilectio Nā approbacō pape habet vi
cōstitutionis Sed si cōsuetudo non sit p papā approbata nec rep-
bata tūc ad vitādum scandalū quod forte sequeretur faciendo cō
tra eā impedit cōtrahendū non tn̄ dirimit contractū Idez Bern.
et Inno. ¶ Quid tenendum sit qn̄ doctores discordāt circa im-
pedimentū matrimonij Rō. sm ho. vbicūq; doctores p suas glo.
dicunt solui matrimoniū si nō inducunt ius expressū cōtrariū dicē
ti ad hereas extra de test. Licet ex quadā m fi. ¶ Quid si ecclesia
p̄cipiat alicui coniugū cohabitare cum altero et ille cui p̄cipitur
sciat esse impedimentū Rō scdm hug. in hoc casu quātum ad reddē
dum debitū nō tenetur obedire tn̄ in cohabitacōne et necessario-
rū exhibicione obedire debet et nō negare ei cui se de facto copu
lauit. ¶ Quomodo autem matrimoniū sit inquirendū an sit ali-
quod impedimentū Rō debent in ecclesijs bāna publice p presbi
teros ppom vt infra cōpetentem terminū q̄ scit impedimentū p
ponat Et si apparuerit pbabilis cōiectura cōtra copulā futurā in
t̄dicatur expresse donec cōstet q̄d fieri debeat alias si cōtraherent
sine bannis aut post pbibicōnē et extiterit impedimentum puta
gradus pbibitus tūc filij dicētur illegitimi et nō excusabūt ppt
ignoranciā parentū Sacerdos q̄z qui tales cōiunctiones inhibere o
tempserit vel regularis qui interesse presūpserit p triennium ab
officio suspendatur q̄ vero falsū impedimētum maliciose obiece-
rit canonicā nō effugiat vltionē extra de clam. despon. Cum inhi-
bitio. In aliquibus vero locis nō fiūt hec banna sed solū cōtrahū-
tur spōsalia solemniter et publice multū ante matrimoniū et inte
rim potest manifestari an sit impedimentū De matrimonio quod
fit sine bannis et clandestine aliquid habes. j. Legitimus. §. j. et
s̄ debitū. §. finali. ¶ Quid si aliquis audit aliquod impedimentū
perpetuum esse inter se et vxorem suam nunquid tenetur inqui-
rere veritatem. Rō scdm guil. Si audiuit a fidedignis et non su-
spectis cum non debeat esse negligens sue salutis tenetur inqui-
rere veritatē al's esse affectata ignorācia q̄ n̄ excusat et si ocipiat
probabilem opinionem de dicto alicuius non debet exigere debi-
bitum licet reddere teneatur. Secus si ita inueniret veritatem q̄
esset impedimentum haberet pro constanti tūnc enim nec exige
re nec reddere debz. ¶ Porro si tale impedimentum audit a viro
fidedigno. etiam iurato aut a compatre suo aut a pprio sacerdo-
te aut publica fama non ita tenetur credere q̄ peccet mortaliter.
si nō credat s̄z venialit̄ sicut etiā peccare p̄t q̄ nimis d facili credit

Nunquid peccat sacerdos vl' alius q̄cunq̄ sciens impedimentum insinuādo h̄ alteri cōiugū vel ambobꝰ seu alter alteri R̄o ꝑ. guil. Si ꝓbare nō potest dicēdo agit indiscrete nisi credat ꝙ audiens paratus sit in hac parte eius consilio vl' ꝑitoꝝ obedire Si vero posset ꝓbare et sciat se sacerdos perrochialis vl' alter coniugum tenetur solemniter ad diuorciū agere nisi de cōmuni cōsensu velint et possint cohabitare simul tanquā germani Istū etiaꝫ casum habes sup̄ Correctio .ij. §. vi.

Impedimentū Scd̄o Error de errore ꝑsone Sciendum primo ꝙ non omnis error impedit matrimoniū ꝫ solum error ꝑsone et condicōis Cuius rationē assignat tho. in. iiij. di. xxx. dicēs ꝙ oportet ꝙ error qui matrimoniū impedit sit alicuius eoꝝ que sūt de essētia matrimonij Ipsum aūt matrimoniū duo includit scꝫ ꝑsonas que cōiūguntur et mutuam potestatē inuicē in qua matrimoniū ꝯsistit Primū autē ꝑ errorem persone Scd̄m per errorē cōdicōnis q̄a seruus nō potest potestatem sui corꝑis libere alteri t̄dere sine cōsensu dn̄i sui. Hec thomas itaq̄ si sit error persone nullus est cōsensus Nam q̄ errat non cōsentit. ff. de iuris. o. iudi. Si per errorem Et errātis voluntas nulla est. C. de iu. et fa. igno. l. cū ꝑ testamentū 2. l. nō idcirco. et sic nullum est cōiugiū vt puta Si iohannes dicat se esse petrū Sed error fortune et q̄litatis nō excludunt cōsensū vt si mulier nubat paupi quem credit diuitē vl' si quis cōtrahat cum corrupta siue inhonesta quā credit virginē tenet matrimoniū xxix. q. j. his ita. Quid si quis dicat se esse filiū regis cum nō sit dicēdum R̄o scd̄m tho. vbi. s̄ Error nobilitatis in q̄ntū huiusmōi non euacuat matrimoniū sicut nec error q̄litatis sed si error nobilitatis vl' dignitatis redūdat in errorem persone tūc impedit matrimoniū Vnde si consensus mulieris feratur directe in istā personā error de nobilitate ipsius matrimoniū nō impedit̄ Si aūt directe intendit cōsentire in filiū regis quicunq̄ sit iste tūc si alius presētetur ei quā filius regis est error ꝑsone et impedieꝫ matrimonium et eodem mō videtur dicēdum si q̄s dicat se esse ꝑmogenitum et non est.

Impedimētūm Conditio. Tercio de errore condicōis Nota ꝑmo Nd̄ si libera mulier cōtrahit cum seruo vl' liber cum ancilla scienter tenet matrimoniū xxix. q. ij. Si q̄s ancillā et. ij. se. Si vero ignorāter nullū ē matrimoniū xxix. q. ij. Si quis ingenuus et. c. Si femina. Et h̄ nisi post quā sciuit eius cōditionē ꝯsensit in eū vl' i eā v̄bo vl' facto vt per carnalē copulā vt in dictis. c. Si q̄s ingenuus et. c. si femina ext̄.

de cõiu. scd̃m ꝓpositū. etc. ad nostram. ¶ Quid si iste qui cõtraxit
cum ancilla quã putabat liberã sit seruus nũquid erit matrimoni
um ꝓ scd̃m Ray. Licet error seruilis cõdicõnis impediat matri
monũ et dirimat vt dictũ est nõ tñ dirimit si sit error paris con
dicionis vl melioris quã sua Nam si seruus ignorãs cõtrãhit cus
ancilla quã credit liberam. non decipit neq; habet qd ei obiciat
ar. xxx. ij. q. ij. Per totũ extra de diuor. Significasti Et multo ma
nus decipitur si contrahat cũ libera quã credebat ancillã concor.
tho. pe. al. gof. et Jnno. Si aũt mulier ignorans seruitutẽ viri si
erit matrimoniũ vt in. §. j. dictũ est ¶ Sed nunqd error cõdicõis
libertatis vl ascripticie vl originarie impedit matrimoniũ sic z
cõditionis seruilis ꝓ scd̃m Wil. non sicut notat hugo xxij. q. ij.
in prin. qd omnes tales sũt liberi licet ad quasdam operas plus te
neantur Idem ho. ¶ Quid si quis cõtraxit ignoranter cum ancilla
quam diis viro ignorante postea manumisit nũquid eo ipso ẽ ma
trimoniũ ꝓ fm ho. non qr talis cohabitat quidẽ mulieri sed hoc
ex primo cõsensu facit qui cum fuerit erroneus nõ fuit effectuus
matrimonij cõ co. tan. gof. Jnno. z Bern. ¶ Quid si liber cõtrax
it cum illa ignoranter et illa durante ignorantia cõtraxit cum alio
non ignorante condicionẽ ꝓ scd̃m Wil. tenet matrimoniũ cũ se
cundo cum nullũ fuerit primũ. ¶ Quid si libera cõtraxit ignorante
cum seruo z postea scita eius seruitute nichilominus vult esse cũ
eo et ille vult discedere ꝓ fm Wil. cõpelli debet ad cõsentiendũ si
tamen pendente cõpulsione cõtraheret cũ alia vel illa cum alio te
neret matrimoniũ vẽ addit ho. ¶ Quid si qs contraxit ignorante
cum ancilla sed postquã sciuit exegit ab eo debitũ nunquid po
stea poterit separi Respondetur scd̃m Wil. Si ex is q̃ prius aubi
uit habuit probabilem opinionem de seruitute eius et nichilomi
nus exegit debitum non potest eã relinquere vt in. j. §. dictũ est
Si vero habuit opinionẽ leuem et temerariam tunc nõ obstan
te qd exegit debitum poterit cum veritatem certius sciuerit sepa
rationem petere ar. extra de sen. ex. Jnquisitionẽ. Nã dubitãs p
ignorãte habẽdus ẽ. C. de cõdi. inde. l. vl. ¶ Quid de illo q̃ mo
uit cõtra vxorem q̃stionẽ cõdicionis et ille lite pẽdente petit debi
tũ ꝓ fm tho. in expositione litere quarto sẽtenciarũ di. xxxvi.
Si non est certus de seruitute vxoris debet reddere debitũ ad man
datũ ecclesie sũ suo pũbdicio in hoc casu cognoscit eã ex primo cõsensu
nõ ex nouo Si aũt cõstet ei de seruitute vxoris vl probabiliter presumit
nõ debet ei debitũ reddere eciã si ecclesia precipiat qa vel sibi preiu
dicium faceret si eã vxorio affectu cognosceret vl fornicaret z mor
taliter peccaret De mrimonio suorũ videñ. Seruus. iij. p totum.

Impedimentū votum. Quarto de impedimēto voti. Vtrū votum de continētia impediat matrimoniū. Rō. duplex ē votū q̄ddā ē solēne qd̄ fit p susceptionē sacri ordinis vl' pfessionem expressā vel tacitā factā alicui de religionibꝫ approbatis et tale votū impedit matrimonium cōtrahendū et dirimit contractū. Aliud est votū nō solēne ꝫ simplex et hꝫ si fiat de non contrahendo vel de castitate et hmōi impedit matrimoniū contrahēdum et quāto manifestius est emissū tanto maior penitēcia debetur transgressori nō tn̄ dirimit matrimoniū cōtractū extra. e. qd̄ votū li. vi. et de hꝫ vide in se. §. ¶ Nuomō debeat intelligi q̄ votū simplex impediat matrimonium contrahendū Rō scdm Ray. in tm̄ impedit q̄ si ille q̄ fecit tale votū presti terit iuramentū alicui q̄ eam duceret debet votū implere et agere penitenciam de iuramento illicito extra qui cleri. vl' vo. Rursus Idem ho. Nd̄ si pmo iurauit et si postea vouit in hꝫ casu scdm ho. et gof. p̄ualet iuramentū p̄t eciā ad religionē intrare vt extra de spon. Commissū Nd̄ si tale votū cōtrahat p v̄ba de pn̄ti nō poterit vxorem carnalit̄ cognoscere sine pcc̄o mortali q̄r adhuc p̄t religionē intrare Postq̄ vero cognouerit iā factū est illicitū ingredi religionē ideo debet reddere debitū Vnde licet petere n̄ debeat reddere tn̄ tenetur siue petatur exp̄sse siue interp̄tatiue qd̄ dico quia alias esꝫ nimis onerosū vxori si oporteret semp expresse petere hꝫ Bern. tho. in. iiij. di. xxvij. ¶ Quid respondendū cum pso na que fecit votū simplex querit an possit contrahere Rō ꝑm ho. debet responderi q̄ nō et si vltra querat dicēs. Quid si contraxero nūquid tenebit matrimoniū nō debet respōdere alias peccat. qui dat occasionē mortaliter peccādi. De votis multa alia habes q̄. votum per totum.

Impedimentū cognacio carnalis. Quinto scꝫ de cognacione carnali hꝫ primo sciendū q̄ triplex est cognacio scꝫ carnalis q̄ dicitur cōsanguinitas. Spiritualis q̄ dicitur compat̄nitas Et legal' q̄ d̄r adoptio ¶ Quid ē cōsanguinitas Rō ꝑ Ray. ē vinculū psonarū ab. e. stipite descendenciū carnali ꝓpagationi otractū et dico stipitē illā psonā a q̄ aliq̄ duxerūt originē vn̄ et cōsanguinei dicūtur q̄si de vno sanguine pcedētes ¶ Consanguinitas aūt habet tres lineas id est procedit triplici ordine. Prima nāq̄ linea d̄r ascendētium vt pater auus et huiusmodi. Secunda descendecium vt filius et nepos. Tercia collateralium vt frater et fratrum filij. qui et patrueles dicuntur et hec eadem intellige in feminis et in matre. et auia. In filia et nepte et in duabus sororibus et filiabus earū

8 ¶ Nuomodo cōputantur g̃dus cōsanguinitatis R° in linea ascen
denciū quelibet psona addita alicui facit gradū Vnde pater et fi
lius sunt in p̃mo gradu nepos in scd̃o et ꝓnepos in tercio Sed in
linea collateraliū aliter computant̃ ꝑ leges et aliter ꝑm canones
Nam scd̃m leges in cōputando debemus reuerti ad stipitē scilicꝫ
ad cōmunem psonam et ita duo fratres sūt in scd̃o gradu et filij
duoꝝ fratrū sunt in quarto gradu Nam cōputantur omnes per
sone scilicet ascendendo vsqꝫ ad stipitem et inde descendendo. Sed
scd̃m canones in linea collateraliū nō oportet reuerti ad stipitem
quin potius per se duo fratres sūt in p̃mo gradu horū filij in scd̃o
et ita vlterius extra de cōsāg. et affini. Tua nos. et extrā d̃ test.
7 Licet ex quadam ¶ Vsqꝫ ad quē gradū ꝓhibētur et nō tenet ma
trimoniū R° scd̃m Jo. An. Inter ascendentes et descendētes pu
to ꝑpetuam ꝓhibitionē Sed int̃ collaterales est vsqꝫ ad quartū
gradū cōputando scd̃m canones extra de con. et affi. Non debet.
Quinimo si alique psone attenēt sibi ex vna parte In p̃mo scd̃o
vel tercio gradu ex alia parte in quinto bene poterūt contrahere
quia in cōsanguinitate semp est standū remociori psone extra de
consang. et affi. c. vlti. Et nota ꝑm ho. ꝙ licet cōsanguinitas quā
tum ad matrimoniū terminetur in quarto gradu et nō vltra nec
etiam committitur incestus in vlteriori g̃du. tamē quātuꝫ ad suc
cessionem hereditatis durat vsqꝫ ad decimū vt habes supra Here
ditas. §. iij.

1 Impedimentū Cognatio spiritualis Sexto de cognaci
one spirituali que communiter est cōpatrinitas. Vbi
sciendum ꝙ cognatio spiritualis ꝓuenit ex hoc ꝙ ali
quis cōfert sacramentū baptismi vel cōfirmationis.
2 vel suscipit siue tenet illū cui tale sacramentū cōfert̃. ¶ Inter
quas personas contrahitur cognatio spūalis R° inter baptisatū
et eum q̃ suscipit Item inter baptisatum et filios suscipientis h̃
dico siue sint legitimi siue illegitimi Secus si essēt adoptiui luia ta
les filij suscipientis legitime copulantur baptisato siue suscepto
vt Inno. ponit Item contrahitur inter baptisatum et vxorem
suscipientis si ante susceptionem cognita fuit ab eo. Item inter
suscipientem et parentes baptisati et hec cognacio impedit ꝛ di
rimit̃ matrimoniū post contractum et que dixi de suscipiente in
tellige etiam de baptisante et idem de sacramento confirmaciōis
extra eodem ne dum li. vi. In alijs sacramentis nulla spiritualis
cognatio causatur extra. e. quamuis libro. vi. Per cathecismum
vero cōtrahitur spūalis cognacio que tm̄ impedit cōtrahendum
sed non dirimit contractum extra eodem per cathecismū libro vi.

¶ Nuĩ si plures sint suscipientes ꝛ̃o phibetur ne fiat de con·di·iij·nõ plures et similiter in confirmacõne·Si tamẽ fiat cum omnibus cõtrahitur spũalis cognacõ vt in dicto·c·quãuis Sed tamen isti suscipiẽtes bñ possent cõtrahere inter se quia nõ phiben tur vt Inno·pomi·c ¶ Nud si q̃s baptisat siue tenet ad baptisimũ aprium filiũ ꝛ̃o secõm tho·in·iij·di·plij·Si vir vel mulier lõ facit i articulo nẽcessitatis seu p errorem nõ impeditur exigere seu reddere debitũ extra·e·si vir·Si vero fecit p fraudem impeditur exigere sed tenetur reddere·Nõ si vterq; fuerit in fraude neuter pt exigere et vterq; tenetur exactus reddere vt ho·pomit·Et addit q̃ melius esset q̃ vterq; cõtineret et eodem mõ etiã si vir tenet asatur Si ex malicia fraus sua non debet ei patrocinari nec ꝓpter hoc pt debitũ subtrahere sed nõ pt exigere concor·De·et Bern· ¶ Vtr̃ spũalis cognacõ pcedat ad nepotes et vlteriores·ꝛ̃o nõ quia non habet gradus·Filia quippe mea spũalis licet nõ posset cõtrahere cũ filio meo potest tñ cõtrahere cum filio filij mei·arxxx·qiij·c·j·¶ Vtr̃ aliquis possit successiue habere in vxores duas cõmatres ꝛ̃o secõm q̃ patet ex dictis·m·iij·§·Nõ si tua prima vxor tenuit filiũ alterius antequã tu cõmisceris ei·poteris habere illam alteram Si vero tenuit post q̃ a te fuit cognita non poteris sedam habere ex eo q̃ cõpat eius factus es·Si aũt alia mulier tenuit filiũ vxoris tue quẽ de alio viro habuit illa mulier est cõmater vxoris tue·sed nõ tua·quia illa filiũ eius tenuit anteq̃ inter vos essẽt carnalis copula Si aũt post non poteris illam habere Et similiter si filius tuus quem de alia genuisti ab aliquo fuscipiatur ille suscipiens est cõpater tuus non autem vxoris tue quam postea duxeris·Vñ si casus tue mortis euenret suscipiens possẽt cõtrahere cũ illa que fuerat tua vxor vt·Inno·dicit·xxx·q·iij·Nui spiritualem ¶ Vtrum si aliquis cognouit aliquam fornicare et postea fit compater alterius·puta leuat quendam de sacro fonte nunquid eciam illa mulier fornicaria fit commater ꝛ̃o· secundum Thomam in quarta distinctione·xxxij·dicendũ q̃ fuit compatermitas tranfit ad vxorem que a viro prio fuerit cognita carnaliter eo q̃ iam effecti sunt vna caro vt·xxx·q·iij·Si quis ex coniugio·pari racione videtur tranfire ad aliã mulierẽ carnaliter cognitam quamuis non fit vxor·Idem sentit glosa super dicto capitulo Si quis dicens· q̃ per fornicarium coitum acquirit cõpatermitas quia vna caro efficiũtur·xxxij·q·iij·In eo·Nam et affinitas acquiritur per fornicarium coitũ xxxv·q·iij·De incestus et·c·Non eã extra de eo q̃ cog·cõ·vx·Discrecõne Tene igitur p vo·q̃ compatermitas cõtrahitur vt pbat̃ p̃ dicta iura·

Licet quibusdam mirabile videatur ideo tenendum q̄ sic cui dicto
8 Jo. an. cōcor. in vi. ¶ Vtrū liceat contrahere matrimoniū cū so-
rore filie mee spiritualis R° quanquā cū filia mea spirituali non
liceat contrahere vt dictū est s̄. §. ij. Alias sūt separandi xxx. q. j.
9 De eo. xxxiij. q. iij. Si q̄s cum comatre A coniugio tñ sororis eius
non oportet abstinere sed cōceditur xxx. q. iij. Illud etiā ¶ Vtrū
ille qui baptisauerit aliquā posito q̄ sit laicus vl̄ in minoribus ordi-
nibus possit contrahere cū illa R° nō qr filia sua spiritualis est et
si cōtraheret dirimendū esset extra. e. Ne dū li. vi. Similiter nec
ille quem p̄sbiter baptizauit p̄t ducere filiā carnalem ipius p̄sbi-
teri extra. e. c. vlti. Nec filius presbiteri p̄t illam ducere quā p̄-
sbiter ille baptizauit Et idē d̄ ofirmante vl̄ crismante dicendum
per p̄dicta iura Secus de sacramento penitentie aut alijs sacramē-
10 tis vt s̄. §. ij. dictū est ¶ Vtrū filij duorū cōpatrū possint matrimo-
nialiter copulari R° sic. siue sint geniti ante cōpaternitatē siue po-
stea excepta solū illa p̄sona p quā cōpaternitas est cōtracta q̄ nū-
quā potest copulari alicui filiorū sui patris spūalis xxx. q. iij. c. fu-
11 per quibus et. c. pitaciū et. c. nō oportet extra. e. c. j. ¶ Vtrū pat̄
possit contrahere cum illa quā eius filius leuauit R° potest vt no-
12 tatur xxx. q. iij. Illud Sed filius nō p̄t cōtrahere cum illa quā pa-
ter leuauit vt ibidem dicitur et in p̄ximo. §. p̄cen. habes. ¶ Nuid
si aliquis vult esse patrinus et similat se tangere puerū sed non
tangit et respondet verba solita R° scd̄m Wil. non efficitur patri-
nus nisi tangat ipsū tenendo seu leuando de sacro fonte et simile
dicēdum de cōfirmatione Si vero teneat et nō respondeat credo.
q̄ nichilominus efficitur cōpater siue patrinus si intendit agere
vt verus patrinus Nam responsio non est de substancia cōpater-
13 nitatis ¶ Vtrū aliquis possit fieri cōpater p alterius p̄curatorē
R° si loquamur solum quātum ad effectum non est dubiū qr ad
talem effectum promittendum vl̄ tenendū etiam p p̄curatorem
spondere q̄s p̄t. Sed si loquamur quantū ad verā cōpaternitatē
et cognationē spūalem inde sequentem nō potest cōtrahi p p̄cu-
ratorem vt ponit Archi. per legem post mortem. ff. de adop.
Et q̄ videt̄ ōtra extra de p̄cur. c. fi. li. vi. soluitur scd̄m eundē p
illud quod notatur extra de cons. ec. vel al. Aqua Idem Jo. an.
14 in quadam questione disputata ¶ Vtrum in pluribus actibūs sac-
mentalibus requirantur plures patrini R° in cathecismo baptis-
mo et confirmacione vnus et idem patrinus esse potest si necessi-
tas cogit sed non est consuetudo romana quin potius p singulos
15 actus singuli suscipiant de conse. di. iiij. In cathecismo ¶ Vtrum
ille qui non est baptizatus possit aliquem suscipere in baptismo.

vel qui non est cōfirmatus possit aliquem tenere in confirmatione
R° Fm tho. et Pe. non quia talis nō est membr ecclesie cuius pa-
tronam gerit tenens ad sacramentū de con. di. iij. in baptisante.
Et si de facto siue necessitate leuet vel teneat seu eciā baptiset ñ
contrahit aliquam cognacionē spūalem Et hic addit Al. NS si
Alter cōiugum est baptizatus tamē p eū non trāsit cognatio ad
alterū nō baptisatū Idem de cōfirmacōne q̄ si baptisatus nō tene
at filiū non baptisati seu infidelis bene contrahit cōpatrinitatem 15
vide ꝫ Cōfirmacō sacramenti. ℊ. penk. ℂ Vtr religiosus possit fiē
ri patruus siue compater R° phibitū est abbatib et monachis
puer de baptismo suscipe aut baptisare 2 huiusmōi xvi. q. i. Pla
cuit de cōse. di. iij Non licet Idem intelligendū de omnib reli-
giosis etiam canonicis regularib ar. extra de postu. Ex pte. Nō
em licet religiosis cōmunes res facere ꝓpter familiaritatem que so
let inde prouenire. 1

IMpedimentum Adoptio Septimo de cognatione le-
gali q̄ fit p adopcionem Vbi sciendū q̄ p adoptionē
Puenīt tres spēs legal cognacōis Vna ē ascēdēciū
et descēdenciuz mē q̄ atēdit p̄rem adoptantē et filiū si
ue filiā nepotē vel neptē et hmōi adoptatos et hꝰ indistincte im-
pedit matrimoniū qm̄ pater adoptator nō pt contrahere cū filia
adoptiua neq; eciā cum adoptiua neptē et hmōi. xxx. q. iij. Ita
diligere Secda spes est collateraliū scz inter filiū meū naturalē et
adoptiuū et hꝰ impedit matrimoniū quādiu fuit in eiusdē p̄ris po-
testate ea vero soluta scz p mortē patris vl emancipacionē sui fi
lij naturalis vel adoptiui nō impedit extra. e. c. i. xxx. q. iij. Post
suscepti Tertia species est quasi legalis affinitas inē patrē ad-
optantē 2 vxorē filij adoptiui Similiē inē filium adoptiuū et vxo-
rem patris adoptātis et hꝰ iterꝫ omni tpe impedit matrimoniū q̄-
nia pater adoptator nūquam potest cōtrahere cū illa que fuit vx
or filij adoptiui etiam post emancipacionem. ff. de ritu nu pube-
rum Nam adoptiuus Insti. de nu. ℊ. i. et. ij. Similiter filius adopti-
uus post mortem patris adoptantis non potest contrahere cuz
illa que fuit vxor adoptiui patris vt in dicta l. nam adoptiuus. 2
ℂ Sed nunquid filius adoptiuus potest contrahere cum filia illegi
tima patris adoptiui Respondetur secundum Wilhelmum. credō
fine preiudicio. q̄ sic et q̄ filius illegitimus potest contrahere cuz
filia adoptiui sicut notat. Hug. xxx. q. iij. in prin. Nā illegitim⁹
filiꝰ vl filia nō est in patria potestate. concor. Innocentiꝰ et ho-

3 ¶ Vtrꝝ adoptiuus qui nō transit in potestatē adoptantis possit contrahere cum filia illegitima ipsius adoptantis Rº de hac questione varie sūt doctorꝝ opiniones Dici tñ potest ꝙ cum iura canonica indistincte loquantur de adoptione nō distinguendo inter simpliciter ad optatū scz qui nō transit in potestatē et arrogatus q̄ transit Innuūt ꝙ quantū ad hꝰ ꝙ idem ius sit sic in vtroq; casu scz ꝙ nō possit nisi adoptio prius dissoluatur ꝑ emancipationē que emancipacō etiā quo ad aliquid habet locum in adoptato licet non transeat in potestatem vt. C. de adop. l. penul. §. Sinautē

4 ¶ Quid si adoptiuus durante adoptione contrahit cum filia legitima adoptantis nunquid soluetur matrimoniū Rº ꝑm wil. dicunt quidam ꝙ nō sed verius tenendū ꝙ Hugo notat scz ꝙ soluetur extra. e. c. vnico ¶ Sed nunquid due ꝑsone que ab eodem sūt adoptate possint inter se contrahere Rº scdm wil. possūt cum nusq̄ inueniatur ꝓhibitū sicut etiā duo spirituales filij alicuius contrahere possunt et spirituales cum adoptiuis concor. Bern. et hug.

6 ¶ Vtrꝝ inter patrē adoptātem et patrez adoptati siue matrem aliqua cognacō cōtrahatur Rº scdm tho. et pe. nulla De materia adopcōis et arrogacōis hēs plura s̄ adopcō.

Impedimentū Crimen octauo. De impedimento criminis Sciendū ꝑmo ꝙ quedā crimina impediūt matrimoniūt cōtrahendū sed non dirimūt contractū et

1 sūt septem Primū est incestus xxxij. q. vij. Si quis vi duā. c. cōcubuisti Scdm est de illo q̄ interfecit ꝓpriam vxorez xxxiij. q. ij. admonere. c. interfectores Terciū qñ quis rāpuit sponsā alterius xxvij. q. ij. Statutū Quartū qñ q̄s insidiādo mr̄imonio ꝓpriū filiū de sacro fonte recepit vt possit ꝑuari vxorē debito coniugali xxx. q. j. De eo Quintum quando aliq̄s interficit sacerdotem ext̄ de pe. et re. Qui ꝑsbiterū Sextum est solemniter penitens xxxiij. q. ij. de his et. c̄. Antiqui Septimum si quis monialem scient̄ in vxorem accipiat xxvij. q. j. hi qui Omnes predictos casus ponunt Ray. Al. pe. tho. et ho. preter vltimū q̄z solus hosti. addit Licz autem hec et forte alia impediūt contrahendum. Si tamen timet de incontinencia debet eis episcopus concedere licentiam nubendi ar. xxxij. q. scda Antiqui et capitulo adolescens extra de eo qui con. consang. vxo. sue Ex literis et scdm ꝙ addit Wilhelmus sufficit licentia ꝓprij sacerdotis imo ꝙ de consuetudine non seruatur

21 iste rigor petendi licentiam. ¶ Que sunt crimina que dirimūt matrimonium contractum Respondetur solum duo Primum ꝙ siq̄.

mulier machinata fuerit in mortem vxoris alicuius et ipam cū
effectu occiderit animo habendi virum ipsius in suum et similiter
si quis machinatus fuerit et cum effectu occiderit virum ali-
cuius vt habeat eius vxorem tales si contraxerint penitus sunt se
pandi xxxi. q. i. Si quis viuente. Nui casus secundum quosdam
intelliguntur solum si dū esset primū coniugiū eo q ambo viuerent
fuerat cōmissum adulteriū sed verior est opinio Inno. et ho. dicē
cium q sola machinacō mortis cum effectu sufficit ad dirimendū
matrimoniū licet nō intercesserit adulterina pollutio extra de cō-
uer. in fi. Laudabilem. Hoc igitur est pmū crimen dirimens ma-
trimoniū. Secundū est adulteriū et hoc quando adulterantes sibi p
stant fidem pmittēdo seu iurando q contrahent siue de facto con
trahant et intelligendū si viuente altero coniuge fuisset inter il-
los adulterina pollucio siue fuerit ante pdictā pmissionem vl con
tractum siue post q si adulterina pollucio prius vel postea nō in
teruenerit nō impeditur matrimoniū extra d eo q cog. con. c. vl.
Quid si quis occidit maritū adultere nō eo animo vt vxorez eius 3
habeat sed in bello vel casu vl odio Rō nō dirimetur matrimoni
um postea contractū nisi ad hoc interfecerit vt eam duceret extra
de conuer. in Laudabilē circa fi. Quid si pcepit mandauit vl con 4
fuluit interfici et interfectus est Rō sm hug. et Wil. Idem est ac
si ipe interfecisset Sed si non mandauit aut consuluit sed postq
interfectus fuit ratum habuit dicendū q licet alias in malificijs ra
tihabitio retrahatur et mandato comparetur tamen non dirimi-
tur matrimoniū sequens Idem Lau. et Bern. Quid si quis vxo- 5
re viuente de facto contrahit cū adultera Rō distinguendus est.
quia aut ista sciuit eam habere aliam vxorem aut nesciuit dico
vsq ad mortem prime si ergo quando eam duxit ipsa sciuit q
habebat aliam non potest cum illo esse in matrimonio Si vero pri
us nesciuit et nunc mortua iam prima vxore de nouo scit in pote
state ignorantis est matrimonium ratificare vel diuorcium pete-
re extra de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. capitulo primo
et capitulo. Veniens. Ita tamen q si postquam sciuit carnali co-
pule consenserit non poterit diuorcium petere ar. extra de diuor.
Proposuit et. c. finali. Nd si ab micio quidam fuit ignorans s pri
ma viuēte facta est cōscia n debz pati q cognoscat a viro als ma
trimoniū ippetuū impediretur ar. ext de pscrip. c. fi. i fi. 2. c. pnl.
i fi. xxxiiij. q. ij. Si vgo ext de fe. nup. dns Hoc intelligēdum si p
mum matrimonium veruz fuit alias nō pstat impedimentū secū
do ext de spon. veniens. et de ma. cō. cō. inter. ec. Ex litteris in fi.

6 ¶Sed quid si mortua iam prima vir nō carnaliter cognoscat istam
scdam adulterā que secum ignorāter cōtraxerat ꝓ ipse ducat ter-
ciam ꝙ scdm ho·debet remanere cū tercia quāuis etiā postea cog
noscat scdam extra de eo ꝙ duc·in ma·quā pol p adu·Veniens·
Nam prima viuente cōsensus habitus cum secunda nullus fuit·
et sic non impedit consensū tercie· qñ etiam si pr mortē prime ip
se cognouit carnaliter scdam que fuit ignorans ipm habuisse ali
am vxorem et nūc etiam ignorans est et ipe vir cōtrahat cū ter-
cia adhuc cū tercia remanebit ar·extra de elec·Bone memorie.
7 ij·extra de con·dm ꝓfuit et·c·fi·¶Quid si ꝙs vxore viuente con
traxit et dubuit cum duabus vl pluribus mscius ꝙ p hosti·Lo
cus est gratificationi quia ꝙcunq; certificatā de morte prioris pri
mo coguouerit post mortem legitime illam retinebit extra de co
8 ꝙ du·in ma·quā pol p adul·c·Veniens·¶Sed qualiter intelligi
tur inscia ꝙ·dm ho·qñ habēt iustam causā ignorandi vt ꝙa vir
de remotis venēs asserebat se nō habere vxorē extra de spon·cū
apostolica Deo aūt inscia nō committit adulteriū qr nō committi
tur sine dolo·ff·de adul·Ad legem iuliā·l·penul·xxxiij·q·ij In
9 lectū·¶Vtr liceat vxorem adulteram occidere ꝙ dm tho·et pe
in·iiij·di·xxxvij·ꝙ pt dupliciter Vnomō qr p iudiciū iudicis pcu
rant occidi et ꝙ licet facere amore iustīcie nō luore vindicte·nō
tamen licet ꝙ fieri in iudicio ecclesiastico sed ciuili Alio modo qr
extra iudiciū occidit eā vl facit occidi et ꝙ nunquā licet dm legē
diuinam Licet in aliquo casu pmittatur dm legē ciuilem vt quā
do inuenit vxorem in actu adulterij tūc enim lex ꝓpter incitamen
tum non punit et intellige hoc dictum thom· qr non punit lex
scilicet quia non punit morte sicut alia homicidia sed tamen
punit satis acriter vt ·ff·de adul·l·Si adulterium·§·fi maritus·
Vtr aūt liceat viro occidere adulterā vxoris vide·ī·Lex·§·ix·In
10 foro vero penitentie ni cbilommus tales puniendi sunt ¶Verum
magis peccet qui occidit vxorē qr qui matrē habes·ī·Vxor·§·pe
nultimo·

1 Impedimētus Nono Cultꝰ disperitas de disp ari cul
tus scilicet quando fidelis contrahit cum infideli vt iu
deo vl pagano Nam tūc nullū est matrimoniū· xx
viij·q·j·§·Ex his ꝛ·c·caue Vnde et exod·xxxiij·et
Deutrō·vij·Prohibuit dns ·d· Nō accipies vxorem de filijs tu
is de filiabꝰ aliemgenaꝝ ne traducāt eos post deos suos Sed ta-
men sponsalia bene possūt cōtrahi cum hac addicione scz si infidel
conuertatur xxviij·q·j·Non oportet et ꝙ etiā tho·et Petrꝰ in·iiij

di. xxxix. ¶ Sed nunquid inter fideles possit esse matrimoniū Rº.
sm tho. in. iiij. di. xxxix. Inter infideles potest esse matrimonium
quantū est ordinatū ad plem sed pfectionem nature non aūt in
quantū est ordinatū ad ipam sed perfectionem gratie et ideo q̄-
dem matrimoniū est sed non est perfectum. Vñ infidelis cōgno-
scens vxorem suā non peccat si ꝓpter bonum ꝓlis aut fidei illius q̄
tenetur vxori debitū reddat Idem xxvi. di. deinde ¶ Vtrum ꝯtūx 3
cōuersus ad fidem possit manere cum vxore infideli nolēti conuer
ti ad fidem Rº sm tho. vbi s̄. Fidelis cōuersus potest cum infide-
li manere sub spe conuersionis si eam in infidelitate obstinatā nō
viderit et bene facit commanendo et de hoc est consilium Aposto
li. j. Corin. vij. non tenetur tamen sed potest dimittere eā etiaz si
ipsa velit ei cohabitare sine cōtumelia creatoris sed cōuerti non
vult ¶ Quid si iudei vl pagani cōtraxerūt cuz cōsanguineis scdz 2
ritos suos nūquid post cōuersionem poterūt remanere Rº s tho.
in. iiij. di. xxxix. si contraxerūt i gradibꝫ diuina lege ꝓhibitis Le
uiti. xviij. tūc siue vterqz siue alt cōuertatur ad fidem non possūt
in tali matrimonio cōmanere Si aūt cōtraxerūt in gradibꝫ prohi-
bitis ꝑ statutum ecclesie possunt cōmanere si vterqz cōuertat vl
si vna conuersa sit spes de cōuersione alterius ¶ Quid si infidelis 5
qui habebat plures vxores cōuertatur Rº. scdm tho. vbi. s̄ non
fuit verū matrimoniū nisi cū ꝑma quia esset contra legē nature.
Vñ si talis cū omnibꝫ vxoribꝫ cōuertatur p̄t cum ꝑma cohabitare
et alias debet abicere tanquā penitus extraneas et si ꝑma cōuer
ti noluerit non ꝓpter hꝰ matrimoniū est cum aliq̄ istaꝝ sed p̄t cū
aliq̄ earum de nouo cōtrahere scdm modū qui in sequenti. §. dice-
tur ¶ Quid si infidelis repudiata vna vxore aliam duxit et conū 6
tatur Rº scdm tho. vbi s̄ q̄ repudium vxoris est contra legez na
ture Vnde infideli non licet repudiare et ideo si cōuertatur post
quā ipse. repudiata vna alteram duxit idem ē iudicium sicut de il
lo qui plures simul vxores habebat q̄a tenetur primaz quā repu
diauerat accipere si couerti voluerit et aliam abicere vt dictum
ē in ꝓximo. §. ¶ Quid si ipsa ꝑma conuerti noluerit Respondetur 4
secundum thomam. vbi s̄ Si ipsa infidelis vult cohabitare viro
fideli sine cōtumelia creatoris et sine hoc quod ad infidelitatem
inducat potest quidez vir fidelis ab ea discedere sed descendens
nō p̄t aliam accipere. Si autem hec vxor infidelis nolit ei coha-
bitare vl non sine cōtumelia creatoris aut si ad infidelitatem ꝑ-
trahere nitatur i his tribus casibꝫ vir fidelis discedens potest al
teri per matrimonium copulari. ¶ Sed nunquid licet viro ad 8
fidem conuerso. vxore existente infideli emittere votū ꝯtinētie.

℞o ꝺm tho ꝺbi s. Si post cõuersionẽm viri sit aliqua probabilis
spes de cõuersione vxoris nõ debet vir votũ otinẽcie emittere nec
ad aliud matrimoniũ transire quia vxor difficilius cõuerteret sci-
ens se ꝑuatã esse viro Si aũt nõ sit spes de conuersione ꝑt ad sa-
cros ordines vel ad religionẽ accedere prius tñ requisita vxore q
cõuertatur et tũc si post quã vir sacros ordines accepit vxor cõ-
tatur nõ est sibi vir suus reddẽdus sed debet sibi imputare q in
2 penam tarde cõuersionis ꝑuatur viro suo ¶Quando alter coniu
gũ cõuertitur ples q3 debet sequi ℞o scõm tho. m. iiij. di. xxix.
Si ples pueniat ad ꝓfectã etatem libere potest sequi parentem.
quẽ voluerit Si aũt est in minori etate tũc debet dari fideli non
10 obstante q3 indigeret matris obsequio ad educandũ Hoc idem ha-
betur supꝛ filius. §. iij. ¶Quid si vter q3 cõiugũ tpe cõtracti matri-
monij erat fidelis nunc autem alter labitur infidelitatem ℞o ꝺm
Ray. Alter nõ ꝑt cõtrahere nec distinguo vtꝛ iteruenerit car-
11 nalis copla vel non ¶Nam in vtroq3 casu fidelis teneꝛ cõtinere.
¶Quid si catholicus cõtrahit cũ hereticabaptisata nunq3 tenet
matrimoniũ ℞o scõm tho. vbi supꝛ Vꝛ est matrimoniũ quãuis
pẽcet contrahendo si sciat esse hereticã non tñ ꝓpt hoc dirimet ma-
trimoniũ et ecõuerso si aliquis catholicus cum infidele baptiza
tus cum aliq3 baptizata cõtraheret nõ esset vꝛ matrimoniũ Tex
12 pe. al. et Ray. ¶Vtꝛ infideles vnius ritus possũt cõtrahere cuꝫ
infidelibus alterius ritus ℞o scõm tho. vbi supꝛ ¶Possũt ñ p aliq3 d
ius positiuũ eoꝝ ꝓhibeãtur qꝛ tunc cultus disperitas impediret ma
trimoniũ . De materia infidelũ multa habes. j. Infideles cum a-
lijs atq3 remittit.

1 ¶Impedimentũ Decimo de violentia siue mẽtu Vbi ꝓ
mo sciendũ q3 violentia siue metus ex sui natura etiam
fine cõstitucõne ecclesie matrimoniũ excludit quia ex
cludit cõsensũ. Et quidem q3 sit vis habes. j. Vis. §. ꝓ.
2 ¶Quid metus habes. j. Metus. §. j. ¶Vtꝛ coactio impediat matri-
moniũ ℞o duplex est coactio quedam absoluta que fit per vim et
ista non habet consensũ animi in quem nõ cadit coactio sed po-
test esse coactio ad copꝛam carnis vꝫ aliud extrinsecũ ad q3 tra-
hitur ꝓsona multa talis coactio quando non consentitur in matri-
monium non efficit illud ¶Quedam aut coactione cõditionata et ista
fit p metum quando sez quis consentit timore alicuius mali sup q3
sic distinguitur duplex est metus q3dam qui cadit in constantem
vir et iste excludit matrimoniũ extra. e. platũ 2. c. Ad audiẽtiã
extra de spon. Veniens. ij. ¶Quidam vero metus est insufficiens

scilicet qui nō cadit in cōstantē virꝝ et iste nō excludit matrimo-
nium. ff. e. Neqꝫ timore Nuis aūt est metus q̄ cadit in constantē
virꝝ habes. j. Metus. §. ij. ¶ Nuid si aliquis in captiuitate contra- 3
hat matrimoniū Respondeo scd̄m ho. Si captus ē ab hostibꝫ seruꝰ
factus est Vnde nō aliter p̄t cōtrahere nisi sicut seruus vt dictuꝫ
est sup̄ Impedimentū. iij. Si vero captus est vt cogat̄ ad tale
matrimoniū cōtrahendū non valebit s̄m ho. ar. extra d̄ ꝓcura.
Accedens. Si vero ex alia cā detinet̄ bene p̄t cōtrahere. ¶ Nuid 4
si mulier post cōsensū coactū moraꝫ trahit i domo mariti. Respō
deo s̄m guil. Si mulier que allegat metū steterit ꝑ annū et dimi-
diū cum marito aut eciā minori tp̄e. dum tn̄ tantū sit ꝙ iuxta ar
bitriū boni viri p̄sumendū sit ꝓ cōsensu non debet postea audiri.
extra de spon. Ad id concor. ho. et Bern. et ponitur ab eisdē ver
sus Effuge cū poteris. ne cōsensisse putaris Ar. Ad hoc. extra de 5
spon. Consultacion ¶ Sed q̄d si post ꝯsensū coactū carnaliter cog
noscitur Rō scd̄m pe. Si habuit oportūnitatem reclamādi p̄sumi
tur tacite cōsentire in matrimoniū Nd̄ si coacta fuit ꝑ vim abso-
lutā siue metū sufficientē nō est matrimoniū sed si nō fuit suf-
ficiens tūc quidē in iudicō exteriori p̄sumetur ꝓ matrimonio. Si 6
vero nō consētit nō est matrimoniū. ¶ Nuid si ad cōsensū coactum
apponitur iuramentū Respondeo scd̄m pe. tale iuramentū in foro
quidā iudiciali dicetur nō fuisse obligatoriū Tamen in foro cōsci
encie cōsulendū est ꝙ impleat Juramentū vel saltem ꝑ supiorem 7
mi petret absolucōeꝫ cōcor. wil. et hug. ¶ Vtrum cōsensus coac
tus saltem ex p̄te cogētis faciat matrimoniū Respōdeo scd̄m tho
mam in. iiij. di. xxvij. dicēdum ꝙ nō. qr. matrimoniū claudicare
nō p̄t si tamen postmodū cōsentiret esꝫ matrimoniū dūmodo co-
gēs adhuc i suo ꝯsēsu manerꝫ Secus si mutauit volūtatē ¶ Vtꝝ 8
pater possit cogere liberos ad cōtrahendū. Rō scd̄m pe. nō potest
nec generaliter nec in speciali cū aliqua quia in matrimonio requi
ritur cōsensus maxime liber racione ꝑpetue obligacionis que ibi
cōtrahit̄ extra de spon. Requisiuit Nō tn̄ ꝓpter hꝰ parentes temē
iurant matrimonia filioꝝ quia ex natura ip̄ius cōtractus intelli-
gitur ista cōditio scꝫ si liberi cōsenserint et ip̄i parētes obligant̄
ad inducēdum eos.

Impedimentū. Vndecimo scilicet de impedimento or 1
dinis vbi sciendum ꝙ cleri in minoribꝫ ordinibus nisi
sint religiosi qui cōtinentiam profitentur licite pos-
sunt contrahere di. xxxij. Si quis vero et capitulo Seri
atim extra de cle. coniu. capitulo primo scd̄o et tercio Si vero sint

in sacris cōtrahere non possūt et si cōtraxerint separabitur matrimo
niū di. xxxij. Si quis eorū et. c. Lectores et. c. Erubescāt et. c. Pla
2 cuit extra q̄ cle. vel vo. c. j. et. ij. ¶ Vtrū ordo possit subuenire in
matrimonio R° scd̄m pe. Coniugatus si ordinetur cōsenciente vx
ore suscipit ordinē et executionē et sic ipsa cum eo si est i sacris or
dinibus intelligitur cōtinenciā ꝓfiteri Si vero nesciente aut non
consentiente vxore ordinetur recipit quidem caracterem ordinis
sed nō executionē. In illo aūt casu ordo sacer si sit post matrimo
niū dirimit illud sed dirimit solum postea cōtractū vt in extraua.
Johannis xxij. que incipit. Antique.

Impedimentū duodecimo scz de impedimēto ligacio
1 nis Videlicet qn̄ q̄s alteri cōiugi est alligatus Si q̄
dem alligatus vxori ea viuente aliā accipere non p̄t
alias adulteriū cōmitit extra de spon. duorū. Licet.
Sed nec antiquo tempe potuit nisi diuina reuelacōne et instinctu
vt fuit in patriarchis extra de diuor. Gaudemus. §. j. Potest tn̄
alter cōiugum ante carnalē copulam altero inuito ad religionem
transire vt sup̄ dictū est Impedimentū. j. §. ij. et tūc alter coniu
gum remanebit liber Potest q̄ vir vxorem dimittere ꝓpter for
nicacionez scz quantū aliter quo ad cohabitacionē et debitū cōiu
gale sed aliam ducere nō potest xxxij. q. vij. c. j. ij. et. iij. Post
mortem vero alterius cōiugis alter nubere p̄t cui vult eciam in
fra tempus luctus mulier sine pena infamie extra de secun. nup.
Sup illa Nd̄ si aliter alligatus est alteri tm̄ ꝑ sponsalia. vide. j.
2 Sponsalia. §. viij. ¶ Nuid si vxor credit virū mortuū ⁊ contrahit
cum alio R° scd̄m Ray. Si credit ex ꝓbabili causa excusatur ꝓpter
ignoranciā facti et filij si quos susceperit iudicabuntur legitimi.
Si tamen postea de morte p̄mi dubitat debet q̄dem reddere debi
tum sed nō exigere extra d̄ secū. nup. dn̄s Sz si ꝓcessu tp̄is credit
ꝓbabiliter eū viuere nō p̄t debituz exigere nec debet reddere pe
riculo adulterij se exponendo Si vero p̄mus reuertatur vel alias
de eius vita sibi cōstiterit statim debet recedere a secundo et redi
re ad p̄mū quod si non facit adultera iudicabit̄ xxxiiij. q. ij. Cū ꝑ
bellicam et. c. Cum in captiuitate et. c. Si virgo Primus quoq̄ eaz
recipe tenetur vt in dicto. c. ptz Nisi forte illa postquā sciuit de
3 vita p̄mi ꝑmisit se cognosci a secundo et sic adultera fuit ¶ Nuid
si contrahit cū aliquo putās virū suū viuere q̄ reuera mortuus est
nunq̄d est matrimoniū R° scd̄m guil. Credo sine preiudicio ma
trimonium esse in hoc casu quo intelligendum est nisi constaret.
q̄ coniunx credens impedimentū esse non intendebat cōtrahere
Nam si si non sit intencio non est matrimoniū extra de spon. Tu

¶ Nuid si vir i exercitu cōtra paganos vel sarracenos vel i regi
onem longinquā vadat et nescitur vtrū sit viuus vel mortuus qd
faciet vxor. Rñdeo scdm Ray. otrahere nō potest donec certitu
dinem recipiat de morte viri extra de spon. In p̄sencia aut verisi
militer de morte presumat ext̄ vt litis nō otesta. Nm̄ frequent̄.

Impedimentū Tredecimo de publice honestatis iusti- 1
cia qd sit Respondeo scdm tho. in. iiij. di. xli. ē ꝓpm
quitas ex sponsalibꝫ ꝓuemēs robur trahēs ab ecclesie
institucione ꝓpter eius honestatē. ¶ Nuando aliqui 2
inter se sponsalia cōtraxerūt nullus de cōsanguinitate spōsi potest
habere sponsā illam in vxorem nec aliquis de cōsanguinitate spō
se p̄t habere sponsū illū in virum extra de spon. in pub. Contine-
batur. §. vlti. Et extra de spon. Iuuenis et. c. Ad audienciaz et
durat hꝰ ꝓhibicio vsqꝫ ad quartum gradū ipsorꝫ cōsanguineoruz
extra de spon̄. c. Sponsam et de spon. in pub. c. Continebat̄ i fi.
¶ Nuid si sponsalia de iure nō tenuerūt Respondeo si sponsalia fu 3
erint purā et certa etiā si fuerūt nulla racōne cōsanguinitatis af
finitas frigiditatis religionis aut alia quacunqꝫ racione orit̄ pu-
blice honestatis iusticia ad dirimendū sequentia sponsalia vel ma
trimonia nisi fuissēt nulla ex defectu cōsensus vt puta quia ambo
vl̄ vnus erat infans. extra de spon. Ex sponsalibꝫ et. c. se. li. vi.
¶ Nuid si qs p̄mo sponsalia cū aliqua cōntraxerit et postmodū cū 4
alia ipsius prime consanguinea idem fecit Rº debet cōtrahere ma
trimoniū cum p̄ma Nam sponsalia sequencia nō impediūt prece
dencia vt in dicto. c. Ex spōsalibꝫ libro vi. ¶ Nuid si spōsalia cuz ali 5
qua sint facta sub cōdicione et pendēte cōditione vir cum alia il-
lius cōsanguinea cōtrahit ꝑ verba de p̄senti Rº cum scda remane
re debet quia ex sponsalibus condicionalibus sic ex non habentibꝫ
consensū et in certis nō oritur publice honestatis iusticia vt in dic
to. c. Ex sponsalibus ¶ Nuid si duo infantes vel vnꝰ maior sep 6
tennio aliter minor sponsalia cōtraxerint ipi vel parentes ꝓ eis.
Rº si facti maiores septennio ꝑ cohabitacionē mutuā seu alias v̄-
bo vl̄ facto eorꝫ liquido apparet q̄ in eadem voluntate perdurāt
sponsalia cōualescūt alias non nam ab inicio nulla fuerunt ex de-
fectu cōsensus et ideo non inducunt publice honestatis iusticiaz ex
tra de despon in pube. Si infantes libro sexto. ¶ Nuid si pubes et 7
impubes vel duo impuberes cōtrahunt matrimonium. Respon-
deo si non erant proximi pubertati in quibus malicia non supple-
bat etatem non fuit matrimonium. Sed tamen si erant maiores

septennio fuerūt sponsalia et ex eis inducta est publice honestatis iustitia vt in dicto .c. Si infantes. ¶ An ex sponsalibꝫ que parentes p filios puberibꝫ vl impuberibꝫ cōtrahūt filij obligentur Rñdeo si cōsenserūt expresse vel tacite aut si pītes fuerūt nec contradixerūt obligantur 2 ex eis oritur publice honestatis iustitia Idem dicēdum si absentes fuerūt et postquā sciuerūt ratificauerūt tacite vel expresse alias ex sponsalibꝫ factis a parentibꝫ filij non obligantur nec oritur publice honestatis iustitia vt in ꝑalle. c. Si infantes De sponsalibus habes quā plura ff. Sponsalia p totum

1 IMpēdimentū .xiij. Si fis affinis De affinitate. Quid sit dictū est s Affinitas. Et cōtrahitur affinitas etiam p fornicariā copkam xxxv. q. iij. hec eā extra de
2 qui cog. con. vx. su. Diserecionē etc. Tue. ¶ Qui fūt affines et in q gr̄du Rñdeo quātis hactenus multa fuissent genera et gradus affinitatis hodie solū est tale genus In oēs cōsanguinee vxoris mee sūt michi affines et in eodem gradu in q sunt cōsanguinei vxoris Similiter oēs cōsanguinei mei fiūt affines vxori mee in eodem gradu in q ipsi sūt mei cōsanguinei et qōdixi ꝺ vxore Idem mutatis ꝺ q̄cunq; alia muliere carnaliter cognita vt in ꝓmo. §. dictū est. Sed cōsanguinei mei nullo modo fiūt affines consanguineis vxoris mee. nec inter eos mr̄imoniū ꝓhibetur.
5 extra de consang. et affi. q sup his ¶ Quid si moritur ꝑsona medio ānō q̄ cōtrahit affinitas vtputa moritur maritus vxor vl cōcubina vel cōcubitor Rñdeo nichilominus remanet affinitas q erat ab cōsanguineos eius nec potent inter eos esse matrimoniū xxxv. q.
6 x. Fraternitatis ¶ Quid si aliquis aliquā polluit extra ordinaria id est extra naturalia Respōdeo quātis talis polluto cōtrahitur affinitas vnde nō impune dūtur cōsanguinei viri accipe illam in vxorem neq; cōsanguinee mulieris accipere illū in viz xxxv. q. iij. Extraordinaria Et item dicendū si viz intrauit clausū pudoris sed nō peruenit ad cōsummationē operis quia talis pollutio non facit sanguinis cōmixtionem neq; carnis vnitatem Sed si vir peruenit ad emissionem seminis et si mulier non emittat dicendū videtur sed in hoc q affinitas cōtrahitur Sufficit enim q per hunc modū facta sit cōmixtio De qua tho. et Al. dicunt q requiritur vtriusq; seminis cōmixtio.
7 ¶ Bone q mortua vxore vir vult accipe illā in vxorem que quondam fuit vxor alicuius de consanguinitate primo vxoris nunc quid potest. Respondeo. licet nullam feminam de consanguinitate prime vxoris possit accipere. quia ibi est affinitas.

tamen femina olim vxorem alicuius de ipa consanguinitate bene
potest accipe Et idem dicendu si ponatur similis casus ex pte vx-
oris na mortuo viro licet no possit accipe aliquē viz de consang-
uinitate primi viri · tamen viz olim maritu alicuius femine d ip-
sa cōsanguinitate bene pt accipe · Nam in tali casu no ꝓprie est af
finitas nisi in sedo genere affinitatis qd olim ponebatur impe-
dire Hodie non extra eode no debet Ad cuius euidencia sciendu
est q̄ qicunq affinis meus cōtrahit matrimoniu illa psona q̄ ac
cipit dicitur michi affinis sed in secundo genere et si hec psona
contrahit matrimoniu postea aliud illa psona qua accipiet erit mi
chi affinis in tercio genere · Nuid si quis cognoscit consangui
neam alicuius in quinto gradu vel supra q̄ sedm Ray · et Gof ·
no cōtrahitur affinitas nec impeditur matrimoniu et si erat con-
sanguinea vxoris in pdicto gdu non pdt viz Jus exigēdi debitu

Impedimentu · xv · impotentia coeundi · Nuid sit Respō
deo sm Ray · est vicium amme vel corporis vel vtri-
usq q̄ quis impedit alteri carnalit cōmisceri · Nuot
sunt species impotencie Respondeo sedm Ray · Sunt
principaliter due · Nam alia est naturalis vt impotencia pueri vl
Frigitas semis seu eciā frigiditas cōplexionis aut artacō mulieris
Alia nō est naturalis sed accidentalis vt castracio et male factum ·
Vtr naturalis impotencia impediat matrimoniu Respondeo
illa que est in puero vel in puella impedit ad tempus quia quam
diu inest nō pt cōtrahere · xxx · questione · ij · c · j · et extra · e · Nuod
sedem · De is vide j · Matrimoniu · ij · q̄j · Sed illa naturalis im po-
tencia que est in Frigido si ppetua est impedit matrimoniu cont
hendu et dirimit contractu xxxiij · questione · j · c · j · et ij · et extra
· e · Laudabile Illa tamen que est in sene non impedit · C · de nup ·
Sanctimus xxvij · q · j · Nuptiarum bonum in prin · Nam senes · z si
naturali calore destituantur opere tamen medicorum poterit aliq
liter eis subuenire Nuid si vir non est omnino frigidus · sed vel
membr non erigitur seu diuersimode impotuinest ita q̄ no potest
vxori cōmisceri vl staim spargit semen extra et huiusmodi · Re
spondeo sedm ho · Si potest iuuari medicinis planum est alias ex-
pectandu erit per triennin et postea forsan separi poterit sicut po
test naturaliter Frigidus tucius tn ofulendus esset papa Nuid
si mulier dicit viz impotentem ꝓpter defectu membri Respōdeo
sedm ho · dico virum inspiciendu p homines honestos sicut de mu-
liere arta dicitur j · q̄ · xj · Si vero alleget excessu membri dicit ide
hosti · q̄ papa esset consulendus · Nuid si aliqs no pt copulari

septennio fuerūt sponsalia et ex eis inducta est publice honesta-
8 tis iusticia vt in dicto · c · Si infantes · ¶ An ex sponsalibꝫ que pa-
rentes ꝓ filijs puberibus vl' impuberibꝫ cōtrahūt filij obligentē
Rñdeo si cōsenserūt expresse vel tacite aut si pñtes fuerūt nec o
tradixerūt obligantur ꝛ ex eis oritur publice honestatis iusticia
Idem dicēdum si absentes fuerūt et postquā sciuerūt ratificaue-
rūt tacite vel expresse alias ex sponsalibꝫ factis a parentibꝫ filij ñ
obligantur nec oritur publice honestatis iusticia vt in p̄alle · c ·
Si infantes De sponsalibus habes quā plura ·j· Sponsalia ꝑ totum

1 Impēdimentū · xiiij · Si sis affinis De affinitate · Quid
sit dictū est s̄ Affinitas · Et cōtrahitur affinitas eti
am ꝑ fornicariā copl'am xxxv · q · iij · hec eā extra d' ea
2 qui cog · con · vx · su · Discrecionē et · c · Tue · ¶ Qui
sūt affines et in q̄ g̃du Rñdeo quāuis hactenus multa fuissent
genera et gradus affinitatis hodie solū est tale genus Nd' om̄es
cōsanguinee vxoris mee sūt michi affines et in eodem gradu i q̄
sunt cōsanguinei vxoris Similit' om̄s cōsanguinei mei sūt affines
vxori mee in eodem gradu in q̄ ipsi sūt mei cōsanguinei et qd' di-
xi d' vxore Idem intelligas d' q̄cunqꝫ alia muliere carnaliter cog
nita vt in p̄mo · §· dictū est · Sed cōsanguinei mei nullo modo sūt af
fines cōsanguineis vxoris mee · nec inter eos mr̄imoniū ꝓhibetur ·
5 ext̄ de consang · et affi · ꝙ sup his ¶ Quid si moritur ꝑsona medi-
añ q̄ cōtrahit' affinitas vtputa morit' maritus vxor vl' cōcubina
vel cōcubitor Rñdeo nichilominus remanet affinitas q̄ erat ad
cōsanguineos eius nec poterit inter eos esse matrimoniū xxxv · q ·
4 x · Fraternitatis ¶ Quid si aliquis aliquā polluit extra ordinarie
id est ext̄ naturalia Respōdeo quāuis talis pollucō criminosa sit ·
et damnabilis nō tamen ex h̄ cōtrahitur affinitas vnde nō impe
diūtur cōsanguinei viri accipe illam in vxorem neqꝫ cōsanguinee
mulieris accipere illū in virꝫ xxxv · q · iij · Extraordinaria Et item
dicendū si vir intrauit claustꝫ pudoris sed nō ꝓuenit ad cōsuma
cionē operis quia talis pollutio non facit sanguinis cōmixcionem
neqꝫ carnis vnitatem Sed si vir peruenit ad emissionem seminis ·
et si mulier non emittat dicendū videtur sed'm host · ꝙ affinitas
cōtrahitur Sufficit enim ꝙ per hunc modū facta sit cōmixtio De
qua tho · et Al · dicunt ꝙ requiritur vtriusqꝫ seminis cōmixtio ·
7 ¶ Pone ꝙ mortua vxore vir vult accipe illā in vxorem que q̄n-
dam fuit vxor alicuius de consanguinitate primo vxoris nun-
quid potest · Respondeo · licet nullam feminam de consang-
uinitate prime vxoris possit accipere · quia ibi est affinitas ·

tamen femina olim vxorem alicuius de ipa consanguinitate bene
potest accipe Et idem dicendū si ponatur similis casus ex pte vx=
oris nā mortuo viro licet nō possit accipe aliquē viz de consang=
uinitate primi viri · tamen viz olim maritū alicuius femine d ipa
sa cōsanguinitate bene pt accipe · Nam in tali casu nō ꝓprie est af
finitas nisi in secdo genere affinitatis qd olim ponebatur impe=
dire Hodie non extra eodē nō debet Ad cuius euidenciā sciendū
est q̄ quicunq; affinis meus cōtrahit matrimoniū illa psona q̄ ac
cipit dicitur michi affinis sed in secundo genere et si hec psona
contrahit matrimoniū postea aliud illa psona quā accipiet erit mi
chi affinis in tercio genere · Quid si quis cognoscit consangui
neam alicuius in quinto gradu vel supra Rñ scdm Ray · et Gof ·
nō cōtrahitur affinitas nec impeditur matrimoniū et si erat con=
sanguinea vxoris in pdicto gdu non pdt viz Jus exigēdi debitū

IMpedimentū · xv · impotentia coeūdi · Quid sit Respō
deo scdm Ray · est vicium amme vel corporis vel vtri=
usq; q̄ quis impedit alteri carnalit cōmisceri · Quot
sunt species impotencie Respondeo scdm Ray · Sunt
principaliter due · Nam alia est naturalis vt impotencia pueri vt
frigiditas semis seu ecia frigiditas cōplexionis aut artacō mulieris
Alia nō est naturalis sed accidentalis vt castratio et male ficium ·
Vtrq; naturalis impotencia impediat matrimoniū Respondeo
illa que est in puero vel in puella impedit ad tempus quia quam
diu mest nō pt cōtrahere · xxx · questione · ij · c · j · et extra · e · Quod
sedem · De q̄ vide ī · Matrimoniū · ij · §. j · Sed illa naturalis impo=
tencia que est in Frigido si ppetua est impedit matrimoniū cont
hendū et dirimit contractū xxxiij · questione · j · c · j · et · ij · et extra
· e · Laudabilē Illa tamen que est in sene non impedit · C · de nup ·
Sanctimus xxvij · q · j · Nuptiarum bonum in prin · Nam senes · si
naturali calore destituantur opere tamen medicorum poterit aliq̄
liter eis subueniri Quid si vir non est omnino frigidus · sed vel
membr̄ non erigitur seu diuersimode meptum est ita q̄ nō potest
vxori cōmisceri vl statim spargit semen extra et huiusmodi · Re
spondeo scdm ho · Si potest iuuari medicinis planum est alias ex=
pectandū erit per triennū et postea forsan separi poterit sicut po
test naturaliter Frigidus tucius tñ consulendus esset papa Quid
si mulier dicit viz impotentem ꝓpter defectū membri Respōdeo
scdm ho · dico virum inspiciendū p homines honestos sicut de mu=
liere arta dicitur ī · §. xi · Si vero alleget excessū membri dicit ide
hosti · q̄ papa esset consulendus · Quid si aliqs nō pt copulari

cum virgine sed cum corrupta Ro ꝑm tho. in iiij. di. xxxiiij. possu
medicinaliter cū aliquo instrumento ferreo claustra pudoris frā
gi nec esset hoc cōtra naturam quia nō fieret hoc ad delectacionem sed
A ad medicinam ¶ Quid si aliquis mouet ad pulchram mulierem sed
nō ad turpē Respondeo scdm tho. vbi s. Omnis abominacio muli
eris nō est causa naturalis sed accidentalis et ideo idem est iudiciū
B qd ē de maleficio De q̄ .j. §. pnl. et se. ¶ Quid si vir sciat se fridū
et ineptū et tamē scienter cōtrahit cū aliqua Rndeo scdm Ray.
Si mulier vult cohabitare nō pt vir ab ea recedere ar. extra de eo
qui dux. in ma. quā pol. p adul. c. j. et extra. e. Consultacioni.
Et q̄s tanquā vxores habere non possūt habeant vt sorores vt
in dicto. c. Consultacioni in fi. Et idem dicēdum si mulier sciens se
artam cōtraxerit cū aliquo quia si vir cohabitare velit nō potest
9 illa discedere. ¶ Quid si vir aliq̄s scienter contrahat cum arta Ro
scdm Inno tenetur cum ea stare vt frater et soror Si tamē cōtra-
hat cum alia tenet matrimoniū quāuis nichilominus pmā vt so
rorem alere et tenere teneatur et eodem mō si qua mulier scienter
contrahat cum frigido vel impotente debet ei cohabitare vt so-
10 ror Et simile dicēdū si frigidus et arta stiēter ꝯtraxerūt ¶ Vtrū
artatio mulieris sit sēper impedimentū contracti matrimonij Re
spondeo scdm Ray. Si absq; periculo pt subueniri beneficio medi
cine vel per futurū vsū viri ꝓportionati nō impeditur contrahere
matrimoniū extra de fri. et male. Ex literis Si vero nō potest aliq̄
modo sine graui periculo subueniri certe seperabitur et poterit
copulare se alteri cui forsan apta foret vl cuius respectu subueni-
ri posset Nd si per vsum scdi facta sit ydonea pmo reddetur pri-
mo eciā. si pmus iam cū alia cōtraxerat quā in hoc casu dimittere
debet et ad primam redire nisi ipsa prima ad religionem transe-
at et sic solēni voto se astrixerit ad ꝯtinenciam tūc em̄ remanebit
cum scda cū qua contraxerat post factū diuorciū Itē nō tenetur
redire ad primā si ipa alias fuerit fornicata ita q ꝓpter illā forni
cacionem velit eā dimittere quo ad thorum Si vero ista simpl ex
votum de continentia fecerit et nichilominus postea nupsit pu-
blice secundo non potest repelli a primo pretextu fornicationis q̄
si fornicata fuerit cum illo secundo quamdiu de primo matrimo-
nio dubium erat sed ammodo non debet cum illo secundo manere
11 Hec omnia extra eodem Fraternitatis. ¶ Quomodo constabat
q illa q̄ fuit separata a primo ꝓpter artitudinē sit facta ydonea
ei ꝓpter vsum cum secundo Respondeo scdm gui. Per iuramen-
tum matronarum a quibus inspicietur ipsa vel forsan vterque.

¶ Quid fiet si reddita p̄mo cognosci nō possit Rn̄deo scd̄m hosti-
remanebit cum eo per triennium q̄si presumatur maleficiatus et si
interim eam cognoscere p̄t cum illo erit Alias elapso triennio re
stituetur scd̄o sine spe q̄ ite ꝛ reddatur p̄mo. ¶ Sed nunq̄d p̄t cō 13
trahi matrimonium cum illa q̄ ē arta sed per incisionem p̄t fieri ap
ta. Rn̄deo scd̄m guil. dic̄ hug. q̄ nō credit n̄ facta incisione Nd̄
si ante incisionem ducat eam tūc si facta incisione duret adhuc p̄-
mus consensus sufficit ad matrimonium si nō duret vl̄ non de nouo
cōsentiat in eam aut nō carnaliter cognoscat eam p̄t ab ea rece
dere et aliam supducere Nd̄ si pati nolit incisione nō est cogenda
maxime cum timeatur piculū. ¶ Pone q̄ est arta vni et apta al- 14
teri nunquid p̄t contrahere Rn̄deo scd̄m guil. Cōtrahere p̄t cū
illo cui p̄t sine piculo cōmisceri. cum alio non tenet matrimonium.
¶ Circa impotenciā coeūdi qn̄ est ꝓpter impedimentū accidenta 15
le. puta per castracōnez Querit̄ an tales ꝯtrahere possint Rn̄deo
indubitanter tales q̄ omnino inepti sunt debitū ad reddendū cō
trahere nō possūt et si contraxerint diuidēdi sūt qm̄ nullū ē ma-
trimonium extra. e. Nd̄ sedem. ¶ De impotencia coeūdi q̄ est per 16
maleficiū scd̄m ho. Et tho. in. iiij. di. iij. iiij. sic tenendū est q̄ si ma
leficiū supueniat matrimonio ante carnalē copulam. tūc si male-
ficiū est ꝑpetuū impedit et dirimit matrimonium. Ita q̄ celebrato
diuortio vir aliam poterit ducere similiter et mulier poterit cum
alio cōtrahere. xxx. q. j. Si per sorciarias Ita tamen q̄ si mulier
ipsa procurauerit malefitium nō potest petere diuortiū q̄a sua cul
pa ad hoc deuenit vt. l. di. Si euacuata et nota in dicto. c. Si per
sorciarias. Si vero maleficiū est temporale n̄ impedit nec dirimit
et a principio quidem maleficium quodlibet presumitur tempora-
le sed postquam cōiuges per triennium simul cohabitauerūt dan
tes operam copule carnali si adhuc durat impedimentuz presu-
mitur malefitium esse ꝑpetuum vt extra. e. Laudabilē et. c. vl.
Sed qualiter intelligenda sit cohabitacio triennij habetur s̄ Di
uortiū. §. vi. ¶ Quid si post triennium diuorcō iam celebrato redeat 17
potencia se cognoscendi R̄o varie de hoc sunt opiniones Tenen-
dum aūt s̄m q̄ videtur sentire tho. i. iiij. di. xxxiiij. Videlicet q̄
maleficiū fuit vniuersale respectu cuiuslibet persone tunc si nup-
serit alteri ostenditur impedimentū nō esse perpetuū Vnde de-
bet redire ad primum Si autem maleficiū fuit particulare respec
tu specialis scilicet persone tunc cum vtriq̄z detur licencia contra
hendi cum alio non potest ad pristinum matrimonium redire. cuz
primum matrimonium nullum fuerit et secunduz sit verꝛ ¶ Vtꝛ 18
malefitium per aliud maleficium sit tollendum Respondeo scd̄m

cho · vbi supra · Si malēficiū non p̄t reuocari nisi p aliud illicitū vt
p demonis auxiliū vel hmōi eciam si scienter sic posset reuocari
nichilominus impedimentū ppetuū iudicatur q̄a remediū nō est
licitū Idem pe · Ala · et ho · Et addit ho · q̄ licet aliqua remedia
videantur vana tollerari p̄t recondere vana vanis nō aūt dicit
de illicitis Qualiter aūt et quādo sit faciendū diuorciū ꝓpter im
potentiam coeundi · vide s̄ Diuorcium per totum ·

1 Impedimentū xvi · De matrimonio cōtracto cōtra inter
dictū ecclesie · Circa quod sciendū q̄ illi q̄ꝝ matrimo
niū interdicitur nō debent cōtrahere si tamē cōtrahūt
non sūt seperandi nisi ad tp̄s vt agant penitenciā q̄a
mandatū ecclesie cōtempserūt vt de mā · contra interdic · ecc · per
totū Interdicta sūt eciā matrimonia clandestina sed debēt pre
mitti banna vt s̄ dictum est Impedimentū · i · § · vij Item de tali
bus matrimonijs habes · i · Matrimonium · iij · § · fi ·

1 Impedimentū · xvij · De impedimēto feriaꝝ Vbi sci
endum q̄ tp̄e feriaꝝ s̄ Ray · p̄nt cōtrahi sponsalia ꝛ
etiā matrimoniū q̄d fit solo cōsensu sed traductio vx
oris et omnis nupciaꝝ celebritas ꝓhibēntur extra de
ma · cōtra · interdic · ecc · p totū xxxiij · q · iiij · Nō oportet et tri
bus capl̄is se · Cuius ꝓhibicionis racionē assignat tho · in iiij · di
xxxij · Dicens sic q̄n noue sponse traducūtur animus ꝯiugum ma
gis ex ip̄a nouitate ad curā carnaliū occupat̄ et ideo in nuptijs cō
sueuerūt signa multa leticie dissolute ostendi et ꝓpter hoc illis tē
poribꝰ q̄bus homies p̄cipue debēt se ad sp̄ualia eleuare ꝓhibitū
est nuptias celebrari h̄ aūt est ab aduentu vsq̄ ad epiphaniā ꝓp
ter cōmunionē que scd̄m antiq̄s canones in natiuitate cōmunit̄ fie
ri solet et a septuagesima vsq̄ ad octauas Pasce ꝓpter communi
onem pascalē Et a tribꝰ diebꝰ ante ascensionē vsq̄ ad octauas
penthe · propter preparacionē ad cōmunionē illo tp̄e sumēdā · Et
de primis duobus tp̄ibus habetur xxxiij · q · iiij · Non oportet et
· iij · c · se · De vltimo extra de ferijs Capellanus vbi et guil · dicit
q̄ contrarium faciens mortaliter peccat Sed tn̄ vt tho · subdit ·
In illis diebus nō est ꝓhibitum debitum exigere quia nō est tan
ta distractio animoꝝ in redditione debiti vel peticione sicut in ce
lebracione nuptiarū bene tamen prohibetur exactio debiti in die
bus solēnibus et ieiunijs et dicitur sup̄ Debitū coniugale · § · vij ·

¶ Sed nunquid in p̄dictis diebꝫ includit octaua epīe · Respondeo non quia non muentur phibitū Nam si canon ꝫ voluiss̄ exp̄ssisset sicut expressit de octauis Pasce xxxiij · questione iiij · Non oportet · ij · Sed nec tho · nec magister sententiarꝫ d̄ ipsis octauis aliquā fatiūt mentionem Licet aliqui mimus benedixerint contrariū similiter nō includitur infra dictū tempus Illa dominica que est post Penthecostes quia ipm festū non habēt diez octauā vnde in ipsa possunt nupcie celebrari extra de feriis · Capellanus in fine.

I Mpubes communiter dicitur puer infra xiiij · annū cōpletum · Puella infra xij · extra de spon · impub · Ex literis Dis enim annis transactis dicuntur anni discretionis extra de regulari · Cum te er · c · Significatū Et extūc dicuntur puberes Potest etiam dici pubes qui vel q̄ ex habitu corporis pubertatem ostendūt et generare siue concipere potest extra de spon impub · Puberes. An impuberes possint contrahere matrimoniū vide infra matrimonium · ij · §. j · Et an sponsalia vide infra Sponsalia §. iiij ·

I Ncantacio quere infra · Sortilegium · ij · §. v · et · sexto ·

I Ncendiarius dicitur secūm Ray · et guil · qui incendit auctoritate p̄pria ciuitatem villam mansionē vl̄ segetem et similia aliena malo studio vt p odio vl̄ vindicta · xxiij · q̄stione vlt̄ · Pessimam · xij · q · ij · Cum deuotissimam Secus si faceret iussu eius q̄ habet potestatē indicēdi bellum quod et iustum est Item incēdiarius est q̄ fatit et incendit p̄dicta aut consilium vl̄ auxilium impendit Et dicitur malo studio · q̄a si quis casu vel negligēcia ꝫ faciat nō iudicatur vt incendiarius vt cōcor · to · et Gof · ¶ Nue pena incendiarij ſ̄c̄ secūm leges est vt ipe igne crem etur aut capite puniatur · ff · de incendio et ruina nauf · l · Qui edes et le · vlti · et penul · ff · de penis · l · Capitalū · §. Incendiarius · ff · ad · l · corneliā de siccarijs · l · Si q̄s dolo p̄ canones vero multiplex est pena Nā incendiarij ecclesiarꝫ vl̄ locorū religiosorꝫ vel cimiterij vl̄ spacij p̄uilegiati in circuitu ecclesie est excommunicatus ipo iure qui ecia postquā fuerit denuncia tus nō poterit absolui nisi a papa vt dictū est ꝫ Absolucio · j · §. iij · et ꝫ Excommunicatio · iiij · Nue aūt sūt loca p̄uilegiata habes sup Emunitas cōfugiencū · §. iij · Incendiarij vero aliorꝫ locorꝫ cū mādantibꝫ cōsulentibꝫ et fautoribꝫ sūt excommunicādi · xxiij · q · vij · Si quis membrorꝫ et · c · Pessimam Et isti ecia postquam fuerint

denunciati nō nisi a papa potuerūt absolui vt dicitur s̄ Absolucio
• j. §. iij • Tales em̄ incendiarij in quibusdā locis habētur ꝑ excō-
mumcatis ipso facto ex cōsuetudine licet reuera absq; consuetudi-
ne aut sentencia non inferatur excommumcatio •

1 Incertoꝝ restitucio siue dispēsacio quid sit vide. j. Re
stitucio vi. per totum

1 Incestus quid sit et quā graue habes s̄ Fornicatio. j.
et. j. Luxūria. §. j •

1 Indulgencia Nuis p̄t cōcedere indulgentias Rō scdm
tho. in iiij • di • xx • Solus papa q̄a plenariā habz po
testatē et p̄t facere indulgentias ꝓut vult causa tam
existente legitima Archiep̄us q̄z licz nō sit iudex or
dinarius oīm de sua ꝓuincia vt s̄ Archiep̄s • §. iij • tn̄ n̄ soluz in sua
diocesi sed in tota sua ꝓuintia indulgentias cōcedere p̄t dūmodo
nō excedat statū generalis cōsilij extra de peniten • Nostro Itez
hō possunt ep̄i in sua dioce • nec per pcc̄m tollitur eis talis pote
stas q̄a est potestas iurisdictionis Sacerdotes vero ꝑrochiales ā
dyaconi nō p̄nt • nisi ex cōmissione sibi ab ep̄is facta Est autē per
conciliūz limitata q̄ntitas hō mō qn̄ dedicatur ecclesia nō debz nec
p̄t extendi indulgentia vltra annū siue ab vno siue a pluribꝰ epi-
scopis dedicetur In aniuersario vero dedicacōis ā etiam ex quacū
q̄z alia causa non debēt nec p̄t dari indulgencia nisi quadraginta
dieꝝ ext̄ de pe • Cū ex eo i fi • Et hō siue cōcedatur ab vno episco-
po siue a multis q̄a nunquā excedit p̄dictā taxacionē extra de pe.
Indulgentie li • vi • ¶ Sed nunq̄d idulgentie valēt alijs quā sub
2 ditis eoꝝ q̄ eas faciūt Rō valēt illis quibus ꝓprij ep̄i concesserūt
vt ꝓsint extra de peniten • Nd aūt Nn̄ aūt extraneꝰ ep̄us dat in
dulgentiam in vno loco • indulgentia eius valet tm̄ subditis suis
vt ho. dicit • ¶ Vtꝝ indulgentie sint faciēde ꝑ subsidio tempora
3 li Rn̄deo scdm pe • et tho • vbi s̄ ꝑ tpalibus non sūt danda spūalia
Ideo indulgentie dande sūt p̄ncipaliter ꝑ vtilitate spūali et non
4 ꝑ subsidio tpali • ¶ An • indulgentie in foro diuino aliquid valeāt
et quantū Respōdeo scdm pe • vbi s̄ In ecclesia est thesaurus me
ritoꝝ tam ip̄ius ecclesie quā eciam cristi cuius thesauri Prelatꝰ
habet claues et dispensare p̄t et sic valet indulgentia Nuatuor

tamē requirūtur ad ls vt valeant duo ex pte dantis scz auctoritas et causa rationabilis. Alia duo ex pte suscipientis scz q̄ sit in statu merendi et vt faciat illud p quo indulgencia dat cōcor. tho. et Al. Valent ergo indulgencie q̄ntū sonāt vt videlicet xl. dies indulgentie valent tantū q̄ntum xl. dies penitētie scd̄m taxationē factā siue a sacerdote siue a iure siue a iustitia diuina dies em̄ isti siue anni nō sunt anm celi nec purgatorij sed mūdi et sicut in mūdo quadragīnta dies penitēcie plus valēt vni perficienti cū maiori feruore quā valeant alteri ita xl. dies indulgentie plus valēt illi q̄ cum maiori caritate seu rei date quantitate accedit satis concor. tho. et Ray. et addit tho. q̄ q̄ victimior ē ecclesie et etiā sacerdotes et clerici ita consecuntur indulgentiaz sicut remoti. ¶ Quid cū penitentia alicuius est septem annoz et ipe dat successiue septem nūmos alicui ecclesie que habet indulgenciā vnius anni nunquid libertas est Respondetur scd̄m tho. Non est dubiū q̄ libertas est q̄ ad ecclesiam militantem extra de penitē. Cum ex eo. §. Ad ls. Prelatus tam̄ si indiscrete facit tales indulgentias se onerat et cōsulimus ei q̄ ille qui acquisiuit tales remissiones nō vtatur eis in hac vita sad reseruet in purgatorio vbi grauissima erit pena. ¶ An q̄s tociens habet indulgētias q̄tiens intrat ecclesiā vbi posita est Ro p tho. in iiij. di. xx. Aliqn̄ indulgētia determinata est ad tempus puta quicunq; vadat ad talem ecclesiaz vsq; ad tale tempus habeat tantum de indulgentia et tunc intelligit se in el tantum. Aliquandō indulgentia est perbenms sicut in ecclesia beati petri xl. dierum et tunc quoscienscunq; q̄s vadit totiēs indulgentiā cōsequit̄. ¶ Cuibo prosint indulgentie. Ro scd̄m De. Non valent existentibz in peccato mortali qz manente offensa reatus pena tolli nō pt Valent aūt religiosis sicut et alijs secularibus q̄ etiam si fit indulgencia de dando possunt dare si habēt administracionē vel licēciā dandi a suis platis Prelatus etiā licet sibiipsi primo et pncipaliter indulgenciā dare nō possit pt tamen vti indulgencia data alijs et sub eadem forma cōcor. tho. vbi s. ¶ Vtz indulgentia valeat ei qui libenter faceret illud p q̄ dat sed nō pt Ro scd̄m tho. vbi sup Non q̄a indulgentia datur tm̄ sub hac forma scz vt faciat vel det ls vel illud. Idem Al. ¶ Vtrum vnus possit alteri indulgentiā mereri. Respondo scd̄m tho. in iiij. di. xlv. non pt nisi p̄cedat ex intentione dantis. Vnde posset si indulgentia fieret hoc modo dicendo q̄ ille qui facit vel p quo fit habeat talem indulgenciā cōcor. Al. Et simile dicēdum s bis q̄ fūt i purgatorio q̄a si fiat sub hac forma q̄cūq; fecerit ls vl illō ipe vl alio p q̄ facit i purgatorio detētus hēat talem indulgentiā

valebit illi alias non. nec propter hoc sequitur quod prelatus possit pro suo
arbitrio animas a purgatorio liberare quia ad hoc vt indulgencie va
leant requiritur causa conueniens indulgencias faciendi concor. pe.
10 et Inno. ¶ Quid de illo qui consequitur generalem indulgenciam positam
11 per papam Respondeo secundum ho. Statim euolat si in tali statu decedat.
¶ Vtrum crucesignatus habeat indulgenciam qui moritur antequam iter ar
ripiat Respondeo secundum tho. in quolibet. Forma consideranda est. Nam si conce
datur accipientibus crucem statim habet etiam si decedat antequam iter
12 arripiat secus si concedatur transeuntibus ¶ Precipitur in virtute sancte
obediencie et sub pena excomunicacionis religiosis ne predicent
indulgencias indiscretas vt de priuilegi. Religiosi in clementi. De
questuariis qui portant indulgencias aut predicant habetur. i. Questuariis.

1 Infamis Duobus modis est aliquis infamis scilicet de facto et
de iure. Infamis de facto est cuius apud bonos et graues
grauata est opinio suo crimine aliquo Infamis de iure
est quem ius ponit esse infamem vt qui est conuictus de
furto vel pugnat in arena pro lucro et plura huiusmodi Omnis autem in
famis tam de iure quam de facto debet repelli a promocione siue sit di
gnitas siue ordo quia porte dignitatis infamibus patere non debent
di. li. Qui in aliquo de reg. iu. Infamibus li. vi. Item infamis non
potuisse procurator vel iudex extra de iudi. Cum deputati Item repelli
tur ab accusando. ff. de accu. l. Qui accusare Item a testificando nisi in
casibus extra de testi. Testimonium. Item a A postulando. ff. de po
stul. l. i. de qua postulatione habes. i. Postulatio. §. fi. Hec autem de in
famibus sic dicta superficialiter sufficiant. Alia plura potes videre
iii. q. vii. c. Porro. in tex. et glo. Quando et qualiter infamatis sit
indicenda purgacio vide. i. Purgatio. §. ii.

1 Infidelis Vtrum liceat fidelibus communicare cum infidelibus
Respondeo secundum tho. secunda secunde. q. x. Qui in fide firmi sunt
ita quod ex eorum communicatione cum infidelibus separatur
magis illorum conuersio quam horum subuersio non sunt pro
2 hibendi communicare cum infidelibus Simplices autem et infirmi pro
hibendi sunt ne sine magna necessitate cum eis conuersentur ¶ Nue
infidelitas sit grauius peccatum Respondeo secundum thomam vbi supra Hereti
ci qui profitentur quidem fidem euangelii et eam corrumpunt grauius pec
cant quam iudei qui nunquam fidem susceperunt et iudei quia suscepe
runt figuram eius in veteri testamento quam male interpretantes
corrumpunt. grauius peccant quam gentiles qui nullo modo fidem

euāngelij fuscepērūt Dolſēt tamē ſcđm qđ alić compan ¶ Vtr̄
cum infidelibꝫ ſit diſputādum de fide R̄ſpō ſm thō. vbi ſupꝝ In diſpu
tatione fidei duo ſūt conſideranda Vnū ex pte diſputantis qz ſi di
ſputat de fide tanquā dubius et expiri volēs veritatem tūc peccat
quia dubio tanquā infidelis Si aūt diſputet ad confutandū erro-
res vel ad exercitiū eſt laudabile Aliud eſt cōſiderandū ex parte
audiēciū ſcz vtr̄ ipſi ſint inſtructi et firmi i fide tūc eñ nullū peri
culum eſt diſputare Aut ſi audientes ſint ſimplices et in fide titu
bantes circa tales diſtinguendū ē qz ſi ſūt ſolicitati ab infidelibus
nisi ſubꝫ in eis fidem corrūpere tūc neceſſe eſt publice diſputare dū
mō inueniant̄ aliq ad hoc ydonei. Dez ſi enim ſimplices in fide fir
mabūtur et tollet̄ infidelibꝫ decipiendi facultas Si vero nō ſunt
ſolicitati tūc periculoſū eſt publice diſputare de fide coram ſimpli-
cibus q̄z fidēs eciam ex ſi eſt firmior qz nichil diuerſū audierunt
et ideo nō expedit eis vt audiant verba infidelū diſputantiū con
tra fidem pbibent̄ qꝫ omnes laici diſputare de fide publice vl̄ oc
culte extra de hereti. Nuic ūqꝫ li. vi. ¶ Vtr̄ liceat t̄here infidles
ad fidē p aliq̄ data munera vide ſ. Munus. §. ij. et ſ. Judeus. iij.
§. j. circa fi. De infidelū mrīmonio vide ſ Impedimentū ix. Itē
de infidelibus hereticis vide ſ Hereticus de iudeis vide ſ. Judeꝰ
De ſarracenis vide ſ. Sarracenus.

INgratitudo Vtr̄ ingratitudo ſit peccatū mortale R̄ſpō
ſcđm thō. ſcda ſcđe q. cvij. Ingratus dicitur aliqs
dupliciter Vno mō p ſolam obmiſſionē puta quia non
recognoſcit vel nō retribuit vicesp beneficio accepto
et ſi nō ſemper eſt pcm mortale Nā ſi ingratus p̄termittat id qđ
nō tenetur nō peccat mortaliter ſed venialit quia puenit ex ne-
gligencia quadam ſeu in diſpoſicōne poteſt tamen eſſe mortale
ꝓpter interiorem cōtemptum Aue ſi ſubtrahat illud quod ex ne-
ceſſitate debetur bñficio ſiue ſimpliciter ſiue in aliquo neceſſitatis
gradu. Alio modo dicitur ingratus non ſolū qa pretermittit. ſz
cōtrariū agit et ſi eciam ſcđm cōdicionem eius qđ agitur quā
doqꝫ eſt peccatum mortale quandoqꝫ veniale. ¶ Verum ingratis
beneficia ſint ſubtrahenda R̄ſpondeo ſecundum thomā vbi ſupꝝ
Circa ingratum duo ſunt conſideranda ¶. Primo quidem. quid
ipſe ſit dignus pati et ſic certum eſt quod mereē bñficij ſubtrac
tionem aliomō conſideranduꝫ eſt quid oporteat beneficiū facere.
Primo nāqꝫ non debet eſſe facilis ad ingratitudinem iudicandā.

Nam forte nō occurrit beneficiato facultas aut debita oportunitas retribuēdi Scdo debet itendere ad hoc q̄ de ingrato gratum faciat q̄ si nō p̄t primo beneficio facere faciet forte scdo Si vero ex beneficijs multiplicatis ingratitudinem augeat et peior fiat debet a beneficiorum exhibicione cessare.

1 Iniuria Nuedam est enormis quedam nō vt sup̄ Enormia. §. ij. Vtrum aggrauatur ex hoc q̄ comittitur in p̄sonam pluribus coniūctam Respondeo scdm thomā scda scde. q. lxv. Ceteris paribus Quanto aliqua iniuria in plures redundat tanto grauius est peccatum et inde ē qd grauius peccatum est si aliquis perciat principem quam priuatam personam quia redundat in iniuriā totius multitudinis Cum autem infertur iniuria in personam cōiunctam alteri qualitercunq̄ tūc iniuria illa pertinet ad duas personas et ex hoc ipso aggrauatur pcc̄m Nūo et qn̄ liceat iniuriam p̄sone vl̄ rerum repellere vide sup̄ Bellū. j. §. ij. De materia iniuriarum vide. j. Paciencia.

1 Iniusticia. Vtrum faciens iniusticiā semp̄ peccet mortaliter Rn̄deo scdm thomā scda scde. q. lxx. Cū iniusticia cōsistat in nocumento alterius manifestū est q̄ cōtrariatur caritati et sic ex suo genere est peccatum mortale Ille aūt qui in p̄uis fatit iniusticiā deficit a p̄fecta racione eius qd est iniustū facere in quantū p̄t reputari nō esse omnino cōtra voluntatē eius q̄ hoc patitur Puta si auferat aliquis alicui vnū pomū vel aliqd tale d q̄ p̄babile sit. q̄ ille nō ledatur nec ei displiceat De iniusticia iudicis ecclesiastici vide. j. Iudex ij. §. fi. Itē multā circa iniustitiā Iudicum vide. j. Iudex. j. §. iij. et. se.

1 Inobediencia Vtrum iobediēcia sit peccatū mortale Rō scdm tho. stda scde. q. cv. Sic nā inobēdiencia cōtrariatur caritati dei que exegit vt eius p̄ceptis obediat. In p̄ceptis autem diuinis cōtinetur q̄ et̄ supioribus obediatur Vnde Ro. xiij. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Item otrariatur dilectioni p̄ximi in quantū supiori p̄ximo subtrahit obedienciam q̄ ei debet Si tn̄ aliq̄s prelatus tot p̄cepta igerāt q̄ subditus ea implere nō possit excusat de obediēcia habet. j. Obediencia p̄ totū.

Inquisicio Sciendū ꝙ tribꝫ modis principaliter ꝓcedi
tur cōtra aliquem de crimine videlicet ꝑ accusacionez
denuntiacionē et inq̄sitionem Et quidē quomodo debe 1
at fieri accusatio habes s̄ Accusare. et s̄ Accusatus.
Denunciacionem vero debet p̄cedere caritatiua admonicō extra de
accu. sup his et. c. Qualiter et qn̄. ij. Et inquisicionem precedere
debet clamosa insinuatio vt in dicto. c. Qualiter Addit̄ et quartꝰ
modus scilicet cum crimen obicitur ꝑ modū excepcionis De quo
agitur. j. Inscriptio. §. j. et. ij. ¶ Nn̄ et a quo ꝓcedendū sit ad inq̄- 2
sicionem R° cum subditus aliq̄s vel etiā Prelatus offendit si per
clamorē et fama ad aures supioris ꝑuenerit nō quidē ortā a ma
liuolis et maledicis sed a ꝓuidis et honestis et non semel tantū. ꝫ
sepe debet veritatem diligentius perscrutari vt puniat se oportz
non tanquā idē sit accusator et iudex sed q̄si denūciante fama. ext̄
de accu. Qualiter et qn̄. ij. et extra de simo. licet heli. ¶ Qualiter 3
ꝓcedendū sit in inq̄sicione q̄sit cōtra singularē ꝑsonam R° p̄mo
q̄dem sciendum ꝙ debet fieri in loco vbi cōuersatur ꝑsona d̄ qua
est inq̄rendū xxiij. q. j. Paratus extra de elec. Postquā extra de
prefum. quosdā Citabitur aūt is cōtra quez est inquirendū et sic
debet esse pn̄s nisi se ꝑ cōtumaciā absētauerit et debēt fieri coraz
ecclesie senioribꝫ Itē exponēda sūt ei illa capl̄a de quibꝫ fuerit
inquirēdum vt facultatem habeat defendendum se et nō solū dic
ta testiū sunt ei dicenda sed etiam nomina eoꝝ vt quid et a quo
sit dictum appereat et ne per suppressionem nominum detur au-
dacia infamādi Itē admittēde sūt eius excepcōes et replicacōes
legittime Hec oīa ext̄ de accu. Qualit̄ et qn̄. ij. et. v. q. ij. Si p̄ma
tes Et talis quidē p̄t opponere ꝯt̄ inq̄sitorē de suspecto vel ꝙ sit
criminosus et ꝯt̄ denūciacōez vl̄ lr̄as ad inq̄rendū ipetratas et cōt̄
testes et dicta eoꝝ ext̄ d̄ accu. Cū opteat et. c. cū dilectꝰ. ij. Nā n̄
dn̄t admitti testes n̄ legittimi ext̄ d̄ sē. et re iu. cū. J. 2. A. Itē in-
quisitor debet facere iurare et testificari etiam illos qui denuncia
uerunt extra de simonia. Licet heli. ¶ Secūs est in via accusatio
nis. quia accusator non potest esse testis. extra de accusatoribus.
Cum ꝑ manconella Item sciendū ꝙ in nullo crimine p̄t ꝓcedi ad
inquirendū ex denūciacione nisi precesserit frāterna correctio vt ī
dicto. c. Licet de quo vide s̄ Correctio fraterna. §. v. ¶ Qualit̄ ꝓ 4
cedendū sit in inquisitione generali putā cum ꝯmittitur alicui In
q̄sitio ecclesie tā in capite quā in menbris Respondeo debet ꝓce-
di d̄ plano et sn̄ strepitu iudicij cuz nō deceat ꝑuos dei talibꝫ iplica
ri extra d̄ accusatoribus. Olim non ita quod ordo iudiciarius om-
nino pretermittatur sed per modum q̄ habet̄. j. Judiciū. §. primo

Item in tali inquisicione recipientur testes q̃les in ecclesia inue-
muntur q̃a que domi fiunt p domesticos ꝓbari oportet. C. de re-
7 pudijs. l. Consensus et de testi. Veniens. ¶ In quo differt inq̃si-
tio quã facit iudex ex officio ad clamorem fame et ea aliter ab ea
ad quam ꝓceditur alio ꝓcurante siue ꝓmouente. Respondeo in
multis Nam cum ꝓcedit ex officio tũc is contra quẽ inquirit ẽ co-
gendus iurare ꝙ respondeat veritatem ad interrogata et hoc dico
siue inq̃ritur cõtra determinatã personã siue contra cõuentum. Si
vero ꝓceditur alio ꝓcurante nõ est aouersarius cogẽdus iurare.
ne ꝓpter hoc ꝓmotor inq̃sitionis posset instrui sed ipe tenetur pro
bare suã intẽcionez alias puniet suspẽsione vel hmõi donec se pur
gauerit ꝙ non animo calumniãdi crimina ꝓposuit extra de calũp.
Cum dilectus Item cũ inq̃sitor ex officio ꝓcedit publicatis atte-
stationibꝫ ꝑt denuo ab alijs testibus inq̃rere vt. ij. q. v. Habet et
6 .c. Intimam. Cum vero alio ꝓcurãte fit tũc publicatis attestacio
nibus nõ recipientur alij testes quia timet de subornacõe. ¶ Nue
est forma iuramẽti testiũ in causa inq̃sitionis Rº si ẽ cõtra personã
et crimẽ determinatũ iurat testis ꝙ super crimine plenam verita
tem dicat extra de simo. Licet heli. Sic vero est inquisicõ sup statu
ecclesie iurat dicere de his que scit vl credit in ecclesia reforman
da vel ꝙ respondeat veritatem ad interrogata extra de accu. Cũ
dilectus Et nota ꝙ in talibus iuramentis nõ debet nec solet iura
ri de occultis Nam secretorꝫ deus solus Iudex cognitor est di. x.
A xxij. Erubescãt et. ij. questione. v. Consuluisti et deũ solũ hñt vlto
rem C. de iu. iu. ius iurandũ. ¶ Nñ fit inquisitio in aliquo mo-
nasterio q̃s ꝓuidebit de expẽsis Inquisitor vl monachꝰ q̃ ꝓsecũ
tur cõtra abbatẽ Rº ꝙ omnibus debet ꝓuideri de rebus monaste
rij et nõ tm̃ denunciantibꝫ seu accusantibꝫ sed etiam q̃s iudices ad
8 ꝓsecutionem negocij ydoneos dixerint assumendos extra de accu.
Ex ꝑte et. c. Cum olim. ¶ An durante inquisitione monachi debe
ant debeant obedire abbati Rº debẽt in licitis et honestis dũmo-
D do nõ impediatur ꝓsecucio negocij vt in dictis. c. Ex parte et cuꝫ
olim ¶ Non ꝑt ꝑlatus inferior suis subditis interdicere ne reuelẽt
statum suũ vl ecclesie sue a ꝑsõnaꝫ his q̃ missi sũt ad inquirendũ
corrigendum et reformandũ nec tenent sñie excõmunicationis su
spensionis vel interdicti cõtra hoc late nec eciã iuramẽta vel ꝓmis
siones et obligationes alie facte ad celandũ. Insuper ab inq̃sito-
ribus talis temeritas animaduersione digna ꝑcipitur castigari
extra de offi. ordi. Quia plerique li. vi. ¶ Postq̃ corã eo q̃ contra
10 aliquẽm sup certis criminibꝫ inquisitor fuerat deputatus eadem
crimina ille confessus fuit ñ potest impugnare confessionẽ q̃minꝰ

puniatur nec ideo p̄t punicionem euadere dicēs quia sup eisdem
criminibus antea nō fuerat diffamatus vel q̄ p eūdem inquisito-
rem capl̄a super quibus volebat inq̄rere sibi tradita nō fuerint.
extra de accu. Post quā li. vi. ¶ Si is cui contra te fuerat cōmissa i
q̄sitio sup certis criminibus p̄cesserit ad veritatem inquirendā ob 11
missa inquisitione infamie te p̄nte nec reclamāte aut q̄cquā super
hoc excipiente nō p̄t impugnare p̄cessū eius ob hoc quia nō fuit de
infamia p̄mitus inq̄situ extra de accu. Si is li. vi. ¶ Quis sit effec 12
tus inquisicionis R° si inquiratur contra p̄latū siue habētez admi
nistrationē et conuincit pena eius est remocio exemplo villia dif
famata cui dictū ē iam non poteris amplius villicare Luc. sedeci
mo extra de accu. Qualiter et q̄n vndecimo Si vero nō habet ad
ministracionē pena est arbitraria s̄ merita p̄sone et q̄litatem ex-
cessus extra de accu. Inq̄sitione in fi. R°. i. sed hoc fallit in crimini
bus enormibus q̄ ordinis executionē aut retentionē bn̄ficij etiam
p9 pactam penitentiā impediūt vt est in simoniaco in ordine et
beneficio extra de accu. Inq̄sicione In his enim sic ē sic in accusa
cione iudicio p̄cedendum vt ibidem Que aūt dicant crimina enor
mia vide s̄ Enormia et s̄ Crimen De inquisitoribus hereticoꝝ ha
bes s̄ Hereticus. i. §. iiij. et hereticus. ij. §. sedecimo q̄ incipit inq̄si
tores in certis p̄uincijs cū sequentibꝫ et hereticus iij. per totum.

Inscripcio Qui accusat aliq̄z debet se inscribere id ē ad 1
penā taliōis si n̄ p̄bauerit obligaē vt s̄ Accusacio. §. ij. 2
¶ Vtꝝ inscriptio semper sit necessaria R° q̄n crimē
nō directe opponitur per modū accusationis vel denū
ciacionis sed per modū exceptionis vt cū obicitur accusatori vl̄ te
sti ad hoc vt ab accusacione vel testificacione repellatur vel elec-
to vt a p̄mocione excludat nō est necessaria inscriptio Sed si obi
ciatur iam confirmato puta in consecracione obitiens debet se
obligare ad penā extraordinariam s̄m arbitriū iudicis citra vm-
culū inscriptionis Nam electus crimine sic p̄bato perdit q̄d per
electionem et confirmacionē ei fuerat acquisitū sed prius habi-
ta nō amittit extra d̄ accu. Similit̄ his et. c. Qualit̄. et q̄n in fi.

Institucio Capitulū sede vacante p̄t admittere et isti 1
tuere in bn̄ficijs p̄ntatos a patronis si sint ydonei licz
alias talis admissio et institutio ad episcopū p̄tineret
tn̄ sede vācāte nō potest capitulū conferre beneficia q̄
ad collacionē ep̄i pertinent extra de insti. c. i. li. vi. Instituere he
redes q̄s teneatur testator vide. i. Testamentū. ij. §. i. et p totū.

1 Interdictum Primo cōmuniter Interdictū aliud ge
nerale aliud particulare Generale dr quando genera
liter interdicitur regnū seu ꝓuintia siue eciaꝫ ciuitas
ā castrꝝ Et itelligēdū generale in hoc casu et si inter-
dicatur terra alicuius q̄ nullam habet integram sed tm̄ ꝑ parte.
Particulare vero dr quando de multis ecclesijs vna vel pauce in
2 terdicūtur extra de verbo. sig. Cum in partibꝰ. ¶ Quid est dicere
interdico talem locum Rº scdm Inno. Nichil aliud est nisi inter
dicere homines ibi habitantes a certis sacramentis ibi accipien-
dis et a sepultura et ꝙ clerici ꝓhibētur ibi publice celebrare ꝛ sa
cramenta cōferre Locus em̄ per se nec est in culpa nec est sacramē
3 torꝝ ꝑceptibilis ¶ Intdictū ꝑ ho. In. et Bern. non p̄t poni sine
rationabili causa sicut nec cessacio a diuinis vt dictum est s̄ Cessa
cio. §. i. et. ij. extra. e. Cum medicinalis li. vi. et extra de hijs que
fiunt a maiori parte capituli Quesiuit quā decre. Inno. et ho. in
telligūt ꝙ sentenciā interdicti non ē ferēda ꝓpter culpā alicuius
particularis persone ꝫ ꝓpter culpam vniuersitatis nisi cum sit do-
minus loci extra de spon. Non est vobis et extra de offi. dele. Sa
ne vnde p̄t ferri ꝓpter delictū dn̄i siue capl̄i siue alicuius cōmu-
nitatis Sꝫ h̄ nata ꝙ nullus locus p̄t intdici auctoritate ordinaria
vel delegata ꝑ pecuniario debito vel cuius suis pecunie quantita
te alias nō tenet nisi fieret de apl̄ice sedis speciali et expressa li-
cencia Hec bonifacius viij. in quadā extraua. que incipit prouide
4 attendēn. ¶ Vtꝝ interdictū possit poni nō precedente monitione
Rº scdm Inno. Si ponatur ꝑ culpa quasi pena siue penitētia tūc
ꝓbata culp̄a vl̄ notoria existente imponi p̄t sine vlla monitione
eciā penitēti et correcto sicut et inuenitur de sentēcia suspensio-
nis que fertur cōtra delinquentē etiam nō cōtumacem siue moni-
tum. v. q. iiij. In loco. Sed qn̄ ꝑ cōtumacia infert̄ inferri nō debꝫ
nisi cōtra incorrigibilem contumacē et tūc debet amonicō precede
5 re extra de appella. Reprehensibilis. ¶ Que differencia est inter
dictū. excommunicationē aut suspēsionē Rº ꝑm Ray. ꝓprie loquē
do excommunicatur ꝑsona xi. q. iij. Certū extra de verbo. sig. Ex
ꝑte et quidem si ē maior separat̄ non solū a sacramentis sed eciaꝫ a
communione fideliū vt s̄ Excommunicatio. i. §. ij. Sed vniuersitas
nō excommunicat̄ vt dictū est s̄ Excommunicatio. i. xxxi. qui inci
pit Vniuersitas. Suspenditur q̄ꝫ ꝑsona. qn̄qꝫ quidem a benefitio
qn̄qꝫ ab offitio qn̄qꝫ ab vtroqꝫ. ij. q. v. Presbiter extra d purga.
cri. Inter sollicitudines Interdicitur vero qn̄qꝫ ip̄e locus vt reg
num Ciuitas castrꝝ vel ecclesia extra de verbo. sig. Cū in partibꝰ.
Similiter aliqn̄ interdicit̄ vniuersitas vt clerus vel ꝓplus ext̄. e.
Si sentencia li. vi. Et nichil aliud ē ꝙ separatio a certis sacramētis

et oñibꝫ diuinis officijs et ecclesiastica sepultura vt extra ꝺ spō. Nō est nob extra de pe. Nō mte et de hac materia habeē plene ij. Inēdictū. iiij. §. j. ij. 2. iij. et aliqꝺ dictū ē hꝫ s. §. ij. ¶ In q̄ quemadmodū excōmūicatio et mēdictū et suspēsio ꝟ ho. In plibꝫ primo qꝺē q̄ fiē excōmūicatio dꝫ ferri i scriptis otinētibꝫ cāz et cuiꝰ scripture exēplū teneē Judex excōmūicato ēdere. ꝯ mēsē si fuerit req̄situs ꝺ q̄ req̄sitōe fieri debet publicū mstrumtū vel autētice litere. Judex aūt cōstitucōis huiꝰ violatoꝛ p mēsē vnū ab ingressu ecclesie et diuinis suspensus est et supior ad quē re curriē debet ipsam sentēciam relaxare et excōmunicatorē ad interesse cōdēnare Idez p omma ē in siia suspensionis et interdicti Et ꝺ hꝫ habes s Excōmunicacō. j. §. x. extra. e. Cū medicinalis li. vi. Secūdo quia sētencia excommunicacōne interdicti et suspēsionis nō revelāt persequentē appellationē sed bñ p pcedentē extra de appel. Ad hꝫ q̄m et. c. Pastoralis et extra. e. Is cui li. vi. Tercio. qꝛ ligatus aliq̄ sentēcia ꝺ pdictis nec eligere nec eligi pt extra de appel. Cōstitutis. exī de consue. Cū dilectus et de excep. aplice extra de elec. Cū mster Quarto. qꝛ nullus dictoꝝ debet diuina celebrare extra ꝺ clemonicō pcedere qꝺ intellige vt s. §. iiij. et. ar. extra de sen. ex. Si ex mīs. e. j. ij. Postulastis. §. fi. Quinto qꝛ tales sentencias debꝫ canonici li. vi. Sexto qꝛ qlibet eoꝝ iurat aīquā absoluaē nō apliꝰ cōtrauenire et in oñibꝫ pt fieri relaxacio ab cautelā extra. e. Venerabilis nisi esset interdictū generaliter pmulgatū in q̄ nō hꝫ locum relaxatio ad cautelam extra. e. Sñā li. vi. Septimo qꝛ talis sētencia est eciā a supioribꝫ obseruāda extra de offi. ordi. Cū ab eccleſiaꝝ. Octauo qꝛ nullus eoꝝ durāte sentencia pt testificari exī de excēp. apostolice et extra de testi. Veniens in fi. Nono qꝛ superior nō debet ipas sētencias reuocare vel pnūciare nullas esse nisi vocatis pribus extra de appe. Roma. §. pnk. li. xi. Decimo qa filios licer nō ꝓpter hꝫ sint exempti tñ fiē nec excōmunicari sic nec interdicī nec suspendi pñt ab alia quā a romano pōtifice vl legato delarere extra de vbo sig. Vemēs li. vi. Vndecimo qꝛ oñs pdicte sitie noie cēsure eccīastice cōtinenē exī de vbo sig. Nuerentū ¶ Nulis pt interdicere hꝫ ho. et Inno. qlibet platus hñs iurisdictionem ordinariam. quilibet eciam prelatus habens iurisdictionē delegatā pt interdicere ecclesiā traz vl psonā cōtumacē sue iurisdictōi et si cōtumax sit eps extra de offi. dele. Bane quia Dyocesanꝰ tñ ñ debet suspēdere vl mēdicē clicos vl eoꝝ ecclias ꝑpetuo vl ad lōgū tps ñ de osēsu capli eī ꝺ excel. pla. c. j. Et hꝫ maxie qñ pcedit ex suo officō qꝛ tūc cū maiori ꝺlibacōe pcedēdū ēz regulariē et de iure et cōsuetudie sētētia pastoris solꝰ tenēda ē et tremēda xi. q. iij. c. j. xvi. q. ij. Vis exī ꝺ ok. oꝛ. Cū ab ecclia

Item interdicere pt electus confirmatus licet nō dum cōsecratus
qz hoc est iurisdictionis extra de elec. trāsmissā Item vacāte sede
interdicere pt capl'm extra de ma. et obe. Is qui et .c. Cum olim
8 ext̄ de here. Ad abolendā .i. R° Abbatissa vo interdicere nō pt vt
dictū est s̄ Abbatissa .§. iiij. ¶ Nuis possit interdici R° sic pt colli
gi ex .§. pcedenti qlibet subditus et eius terra vl' ecclesia pt inter
dici a suo prelato alias sentencia a nō suo iudice lata non tenet ex
tra de offi. dele. Sane et ext̄ de iudi. Ac si clerici Exempti vero a
platis non pñt interdici ab eis si tamē ille q̄ exemptus ē ex vna
parte haberet aliqd beneficiū racione cuius nō exemptus esset i hō
sui diocesani sentēcijs subiaceret ext̄ de priui. Cū capella phibet
etiam q̄ in odiū exemptoꝝ vel fraudem puilegiatoꝝ non inter
dicātur vl' excōmunicētur vendentes illis vl' ab eis ementes a eis
cōmunicātes alias cōtrafacientes puniēdi sūt extra de priui. Nuā
to. Sunt tamen casus in quibꝫ exempti subsūt diocesanis in quibꝫ
pñt eos interdicere seu punire et cōdemnare q̄s habes s̄ Exemp
tio .§. v. Item non pñt interdici nisi a plapa illi qui sūt speciales
ecclesie filij vt s̄. §. vi. dictū est in fine. ¶ Priuilegia q̄ aliqui nō
possūt excōmunicari vel terra eoꝝ interdici cōcessa aliquibꝫ pso
nis ecclesiasticis vl' secularibꝫ non extēduntur ad sentencias epi
scopoꝝ quia ipi epi possūt tales excōmunicare et interdicere nisi
fuerint cōcessā regibꝫ reginis aut eoꝝ filijs vl' religiosis nō racōe
10 pso naꝝ s̄ racōe ordinū vel locoꝝ ext̄ d' pui. ne aliq̄ li. vi. ¶ Nua
forma vbōꝝ poni debet interdictū R° forma hē vel similis. Nos
ꝓpter talem causam ecclesiā vel terrā talē suppommus interdicto
extra de verbo. sig. Cum in partibus et extra de offi. dele. Sa
ne .ij. Addūt eciam communiter Iudices dicētes ecclesiastico sup
ponimus interdicto vt Inno. dicit hoc est ad differenciam inter
dicti legalis de q̄ pertrāsiuimus ad pñs Potest eciam sentencia
interdicti ad voluntatem iudicis determinari puta vt interdicat
missas cum cantu vel vesperas vl' sepulturas et hmōi Potest eci
am iudex ab interdicto excipe et subicere q̄s vult et quādo vult
11 puta qñ dñs terre ibi fuerit pñs et hmōi extra de spon. Nō ē vo
bis. ¶ Nuando sentētia interdicti obliget R° sufficit sentenciā in
terdicti publice ꝓmulgari nec postea necesse est eam singuloꝝ
auribꝫ inculcare sufficit em̄ cum quis scit vicinos suos et maxime
metropolitanam ecclesiam recepisse sentenciam et seruare ext̄ de
postu. prela. c. i. Insup omnes religiosi tam exempti quam nō ex
empti qui viderint vel sciuerint martirem loci ecclesiam seruare
quodcumq̄ interdictum positum auctoritate sedis apostolice vl'
ordinarioꝝ debent et ipsi seruare. Alioquin non seruantes incur
runt excommunicacionem ipso facto Idem eciam in interdictis.

et cessacioibꝫ a diuinis indictis ꝑ statuta ꝓuincialiū ꝯsilioꝝ vl ip
soꝝ i auctorita te Idē i gn̄alibꝫ cessationibꝫ a diuinis ciuitatū ter
rarū et alioꝝ locoꝝ q̄s aliquando ex cōsuetudine vel alias canoni
ca collegia vel cōuentus seculariū aut regulariū ecclesiaꝝ sibi vē
dicant hꝰ non obstantibꝫ quoscūq; appellacionibꝫ antea etiā ad se
dem apostolicā vl alium interiectis et alijs obiectionibꝫ quibus
cūq; vt de sen. ex. Ex frequētibꝫ in cle. ¶ Si sētentia interdicti ꝓ 12
feratur in cleꝝ nō ꝓpter hꝰ intelligitur interdictus ꝓplus nec e
cōuerso Vnde vno ipoꝝ interdicto alius licite admittit̄ ad diui
na extra. e. Si sētentia li. vi. Cum vero aliq̄s terre populus ē in
terdictus. singulares eius ꝑsone intelligūtur interdicte vt i dic
to. c. si sētentia. §. fi. In generali q̄ꝫ interdicto alicuius terre. li
cet clerici teneātur illud obseruare tñ eoꝝ ꝑsone nō sunt inter
dicte scdm Wil. et Inno. et ideo alibi existētes in nullo tenentur
vt ij. Interdictū. ij. §. fi. ¶ Vtꝝ sētētia interdicti suspēdi possit ita 13
q̄ liceat celebrare diuina Rº ꝑm Inno. et host. Quando locus vel
ecclesia interdicitur talis sentēcia suspēdi p̄t et tūc licet ibi cele
brare extra de ꝓui. Vt ꝓuilegia. Cum vero interdicta est ꝑsona
siue suspēsa. Si factū est ꝓ culpa suspensi vl interdicti nō possꝫ de li
cētia alicuius celebrare neq; interdictū vl suspensio suspendi si ve
ro factū essꝫ ꝓpter culpam alterius q̄ aliqñ fit vt xvij. q. iiij. Mi
ror. tūc dici p̄t sicut de interdicto loci q̄ talis sentētia suspendi p̄t
per ep̄m sicut et tolli. ¶ Quid si infra tempus suspensionis siue in 14
terdicti appelletur Rº scdm ho. Appellari p̄t a suspensa senten
tia sicut et a cōdicōnali extra de appell. Preterea. et. c. Dilectis.
v. Veꝝ decanus et idem in sententia suspēnsionis Secus aūt i sē
tentia excōmunicacionis cuius effectus nūquā p̄t relaxari ad tps
nisi omnino tollatur ar. extra de sen. ex. Cū desideres in prin.

Interdictū. Secundo scilicet specialiter de iterdicto q̄ 1
ponitur in aliquam terrā Vbi sciendū q̄ cum dr inter
dicimus terrā talis regis vel dñi scdm Inno et hosti.
intelligitur omnis terra q̄ iurisdictioni sue subest tem
pore late sentencie et similiter que in crimine sibi fauet cōcor. Bñ.
Si vero post sentenciā terram emit nō est interdicta nisi lator sē
tencie expresserit siue intenderit tā de ea quā habet quā de ea q̄
habiturus essꝫ. Si vero vendit suam remanet illi terre onus inter
dicti donec relaxetur vt ponit Ham. intractata de interdicto ar.
extra de postu. prela. Ad hꝰ. ¶ Quid si dñs temporalis supponit 2
terram suam et proreget in se iurisdictionem episcopi alicuius.
an poterit terra sua ab illo interdici. Rº scdm ho. Si ordinarius

consenserit in prorogacione. tunc planum est quod potest extra de foro
compe. Significasti Sed et si non consensit ad huc puto quod possit
et clerici tale interdictum seruare teneantur. extra de iur. iur. Ex re-
scripto. et de offi. dele. pe. et g. Licet enim laycus per specialem con-
uencionem non possit supponere alias ecclesias vel personas ecclesias-
3 sticas terre sue. tamen cum vniuersitate tacite transeunt ¶ Si ciuitas ca-
strum aut villa sint interdicte illarum suburbia et continencia edifi-
cia intelliguntur interdicta extra eodem Si ciuitas li. vi. Alias
vero nomine ciuitatis intelligitur quod murorum ambitu continetur. vt ibi dicitur
4 ¶ Numquid homines de terra interdicta possint alibi audire diuina
Respondeo si est interdicta propter delictum domini vel rectoris. tunc ciues qui
culpabiles non existunt possunt extra ipsam licite interesse diuinis. nisi
et ipsi fuerint interdicti propter dominum puniendum in eis. quia tunc etiam
alibi non possunt interesse diuinis. sicut etiam non possunt si propter culpam
illorum fuit positum interdictum. extra e. Si ciuitas li. vi. Et idem in-
telligendum est. si aliquis de ipsis hominibus alias transfert domi-
cilium Et eodem modo intellige de clericis alicuius terre interdicte. quia
si culpabiles non existunt. nec fuerint ipsi interdicti. possunt alibi
celebrare diuina

1 Interdictum tercio scilicet in aliquam ecclesiam Vbi primo
sciendum quod si ecclesia interdicitur. nec in capella eius ce-
lebrari. nec in cymiterio aliquis poterit sepeliri. si ipsa
capella vel cymiterium sint ecclesie coniuncte. alias secus
2 extra eodem Si ciuitas li. vi. ¶ Quid si quis scienter celebrat in
ecclesia. aut quocumque loco interdicto Respondeo nisi sit priuilegiatus in hoc
vel nisi in casibus a iure concessis celebrans irregularitatem incurrit.
a qua non poterit nisi per papam absolui. nec potest eligi nec eli-
gere. extra e. ti. Is qui li. vi.

1 Interdictum quarto quid prohibetur vel concedit tempore
interdicti Et primo quidem nulla diuina officia permit-
tuntur. extra de pe. quod inter. et extra de spon. Non est vobis
Sed hoc in c. Alma li. vi. et ti. temperatur multum hoc modo
quod singulis diebus in monasteriis et ecclesiis misse celebrentur. et
alia dicantur officia submissa voce ianuis clausis excommunicatis ac in-
terdictis exclusis campanis eciam non pulsatis. ita tamen quod nullus
alius eciam si aliunde veniat debet admitti. nisi ille super hoc priuilegia-
tus sit. extra de priui. Licet li. vi. Item quod tam canonici quam clerici
ecclesiarum in quibus distribuciones quotidiane distribuuntur illis. qui interfuerint
horis. si non venerint amittant eas sicut amittent si non esset interdictum

Item q solum i festiuitatibus Natal. Resurrectionis Penth. et
assumptione beate virginis campane pulsent et ianuis apertis al
ta voce diuina celebrentur excomunicatis exclusis sed interdictis
admissis Ita tamen q illi ꝓpter q̄s prolatum est interdictū alta-
ri non appropinquēt non obstantibꝫ quibuscūqꝫ priuilegijs q̄ re-
uocatur quia sufficere debet omnibꝫ q celebretur vt dictū ē Hec
omnia in predicto. c. Alma. Item nota q tpe general interdic-
ti potest cōfici crisma in die cene extra. e. Nm̄ li. vi. ¶ Vtrꝫ tempo 2
re interdicti mistrari possint eccl'iastica sacramēta Rō nō extra de
sen. ex. Rn̄so. Sed et hꝰ multas recipit exceptiones. Nam p̄mo q̄-
dē excipitur baptisma et confirmatio non solū puuloꝝ vt in dic-
to. c. Responso sed etiam adultoꝝ extra eodem Nm̄ li. vi. Itē
excipitur penitēcia nō tantū morientiū sed etiam viuoꝝ et sano-
rum dū tn̄ non fuerint excōmunicati q̄ n̄on possūt admitti nisi in
morte et exceptis illis ꝓpter quoꝝ culpā vel dolū lata est senten
cia interdicti vel q̄ prebuerūt cōsiliū auxiliū vl' fauorem si non p̄
us satisfecerint vl' satisfaciendo dederint ydoneam caucionē aūt si
hꝰ non possūt nisi iurauerint q cū potuerint satisfaciēt et ad satis
factionē faciendū per illos q̄ tenentur dabunt cōsiliū et auxilium
et ꝓposse laborabūt nec ꝓpter aliqd p̄dictorum fieri debet relax
atio interdicti vt in dicto. c. Alma. Idem excipitur eukaristia
quo ad decedentes extra d pe. Nd inte. Negatur tamen extrema
vntio vt in dicto. c. Nd inte. Ad ordines aūt nō poterit laycus
loci interdicti ꝓmoueri Secus autem de his qui erāt clerici et nō
sunt interdicti. Matrimonia vero scdm Inno. et hosti. Fieri pos
sūt apud interdictos quia et apud infideles cōtrahunt xxvi. di.
Deinde Nō tn̄ debet fieri benedictio nuptiaꝝ scdm ho. ¶ Vtrum 3
tempore generalis iterdicti cōcedatur ecclesiastica sepultura. Rō
scdm Inno. Quando est iterdicta cōmuniter aliqua terra vl' aliq̄
vniuersitas denegatur laycis ecclesiastica sepultura etiam si peni
tentiam acceperint extra de pe. Nd inte. Quia interdicti sunt
etiā si peccatores non sunt vicesimaquarta. q. iij. Si habes xvij.
. q. iiij. Miror. Sed illi qui inter interdictos excommunicantur etiā
si ab ipsa excommunicatione absoluantur remanent tamen adhuc
interdicti donec soluatur interdictum Si tamen in morientibus
apparuerint signa penitentie et postea fuerit solutum interdictuꝫ
tunc talia corpora erunt apud ecclesiam transferenda ar. extra.
de sen. ex. Cum illorum Et si apud ecclesiam stante adhuc inter
dicto sepulti fuerint non erunt postea exhumandi cum ad eū sta
tum venerit res a quo incipere potuit et ꝓ hmōi interdictis scili
cet qui penituerint licet mortuaria recipere ac pro eis orandum ē
vndecima. q. iij. Quicunqꝫ. Sed si non penituerint. nec pro eis

orandum est·nec mortuaria recipienda di.lxxxviij·c·fi·Clerici
vero qui in tali generalitate non sunt interdicti·nō negat ecclesi
astica sepultura sine tamen pulsacione campanarum·et cessante
omni solemnitate·vt in dicto·c·p in te Sed p ibi dicit cum silēcio
non videtur hodie intelligendum de silencio officio funeralis quia
cum cedatur qđ maius est scilicet dicere horas et missā submisse
vt in pmo ·§· dictum est·ita et de officio funerali concedi videtur
¶ Vtrū quando ecclesia est singulariter interdicta illo de popu
lo possint alibi eligere sepulturam R° p̄m Inno·si est interdicta
in penam populi et si multi ex eis non deliquerunt·sed forte vnius
fitas·vel magna pars·vel forte·quia deliquit dominꝰ·et in hoc pu
nitur tunc prochiani non possunt in alia ecclesia·etiam non inter
dicta eligere sepulturam Nisi forte ex priuilegio exī de priuile·
vt priuilegia Si vero est interdicta ꝓpter delictum clericorum tm̄
vel ꝓpter hoc· quia violata fuit ecclesia·tunc prochiani possunt
in alia ecclesia non interdicta eligere sepulturam et audire diui
na ¶ Vtrum omnes interdicti vitandi sint R° p̄m Inno·et Do·
et Bern·In diuinis officijs vitandi sunt omnes illi qui ꝓprio noie
vel alia certa circumlocucione per sentenciam designantur·qui ex
dicuntur nominatim interdicti Insti·de exheredi·libroꝝ ·§· no
minatim Item vitandi sunt tanq̄m nominatim interdicti omnes
illi de q̄bus constat q interdicti sunt·vt si ciuitas·vel castrum·in
terdicitur Si vero interdicantur fautores·siue ptcipantes in cri
mine non dicunē nominatim interdicti·sed tantū in genere Vnde
tales non tenetur quis vitare·quousq; per iudicem specificentur·
et denuncientē·nisi forte eorum participacio esse multum notoria·
ita q inficiacionī id est negacionī non esset locꝰ exī de coha·cle·
et mul· Tua nos ¶ Quando cedit alicui singulari persone vt
tempore interdicti possit celebrare·vel audire diuina in voce sub
missā tunc eius familiares ad audiendum cum illa et celebrandum
sibi admittunē Non sic de familiaribꝰ alicuius collegij·quia nō pui
legiati fuerint·admitti non debent·tali quoq; cessione nō potest
gaudere ille cuius culpa·dolo·vel fraude·Fuit sentencia lata·seu
qui ad perpetrandum ipsum delictum prebuit consilium·auxilium·
vel fauorem exī·de pui·licet li·vi· ¶ Episcopi qui fūt in via possūt
secum portare altare portatile et facere sibi celebrari vbicunq;
fuerint·non obstante interdicto exī de pui·Nm̄ li·vi· Ipsi quoq;
episcopi non incurrunt ipso facto sentenciā interdicti vt s. Eps
·§· v· ¶ An in locis exemptis celebrari possit tempore generalis
interdicti R° non·nisi sicut in alijs exī eodem Alma in fi·et de pui
le· Auctoritate hec in li·vi· ¶ Sed nūquid ex sola consuetudine po
test aliq̄s vt iure contra interdictum R° nō exī de cōsue· Cū inter

¶ Vtrꝝ tempore interdicti liceat secularibꝫ extra eccl'iaꝫ auscul 10
tare siue audire officiū qd fit in eccl'ia R° ho. Excōmunicatis et
interdictis non licet audire nec clericis licet ita alte celebrare ꝙ
de foris audire possint nec etiā eis pax ꝑtanda aut fenestra vl' ho
stiū aperiendū ad videndum corpus cristi vl' ad offerendū post euā
geliū Hec colligūtur extra de pe. Nd inte concor. satis Ray. et
Wil. et dicit idē Wil. ꝙ non ꝓhibentur seculares audire horas q̄
extra eccclesiā siue ꝑ viam dicūtur ¶ Nūquid tpe interdicti po- 11
test sacerdos benedicere peras et baculū peregrinoꝝ R° secundū
Wil. cum nō reperiatur esse ꝓhibitū videtur esse cōcessū. ¶ Nuid 12
si ꝓpter fauorem et instantiā aliq̄ꝝ priuilegiatoꝝ positum ē inter-
dictū et illi non seruāt sed allegant se habere siue habēt priuile-
gia et hmōi Respondet neqꝫ alij seruare tenentur ne de aliorum
fletu ipi ridere videantur extra d priuilegijs Petistis. ¶ Nūo cle 13
rici in officio violant interdictū R° scdm Inno. Clericus violat
interdictū quando officiū suū vel ordinē exequitur in missa nō so
lū celebrando vt sacerdos sed etiam calicē offerendo vt subdyaco-
nus vel eciā vrceos vt accolitus et hmōi similiter et celebrādo ꝑn
cipaliter vesperas matutinas et hmōi xi. q. iij. Si q̄s episcopus
in fi. Nec credimus irregularitatē incurrere siue suspensionē qui
officio interest etiam si cantat cum alijs nō tamen celebrat nec ali
quid in officio suo agit cum hꝰ nusquā inueniatur licet peccet. et
intelligendū nisi faciet ex cōtemptu scdm hosti. extra de exces. ꝑ-
la. Tanta legere ā psalmos vel euangelia docere quilibet potest
in terra interdicta sicut predicare extra de sen. ex. Rñso. ¶ Nuid 14
si clericus dicat epistolam sine apparatu R° scdm Inno. Si consue
tudo est ꝙ aliq̄s sine distinctione ordinis dicat epistolā vel portet
cereū vel faciat quicqd aliud ꝑtinens ad aliquē ordinem nō erit
irregularis q̄ illud facit vbi vero consuetudo non est fit irregula
ris xi. q. iij. Si quis eps. ij. Sed si faciat ea que nō sunt alicui or-
dini vel officō deputata vt si in matutinis legat lectionē vel can
tet responsoriū non fit irregularis concor. ho. et Wil. ¶ Nuid de 15
simplici clerico q̄ habet tm̄ ꝑmam tonsurā R° scdm host. Si in of
ficio suo cantet puto ꝙ irregularitatē incurrat xxiij. di. psalmista
Idem Wil. durand. in specu. ¶ Nuid de benedictione mense vl' aq̄ 16
R° scdm Inno. In benedictione mēse nō contrahitur irregulari
tas cū nulli ordini deputata sit ar. xliiij. di. c. si. Sed in benedictio-
ne aque secus videtur q̄a est annexa ordini de cō. di. iij. Aquam.
Idem. Wil. durā. in spec. Intelligendū aūt est. ꝙ ita fuit tempo-
re ꝑdictoꝝ In. et Wil. qn̄ nō licebat in eccl'ijs celebrare etiā se-
crete nisi ex ꝑuilegio hodie tn̄ celebrare secrete licet ꝙ maius ē ex
tra. e. Alma li. vi. Et secrete benedicere aquā licet qd minus ē.

17 ¶ Quid siquis tempore interdicti aliquem excōmunicat vel absol
uit R° ſm Inno. et Ho. Non est irregularis. quia hoc non com=
petit ex ordine sed ex iurisdictione. ij. q. j. Nemo ext̄ de elec. ēns=
missam Sed absolucionis solēnia exhibere sicut est dicere cū scola
p̄s. et oracionem. vel in ecclesiam introducere excōmunicatū. est
ordinis et officij ar. ext̄. e. Nuper in fi. xi. q. iij. Debent et c. se.
18 Vnde hoc faciens irregularis est Idem Wil. du. ¶ Vtrum tem=
pore interdicti possit fieri introductio mulieris in ecclesiā post par
19 tum R° ſm Her. non licet ¶ Quid si laycus violat interdictum
R° ſm Inno. non incurrit irregularitatem vel suspensionem cum
neq; ordinem neq; officium habeat grauiter tamē peccat. et pu=
niendus est Idem Ho. Si vero tempore interdicti exerceat aliq̄
officia. que non sunt alicuius ordinis puta doceat scolares. exerce
at aduocacionem. aut tabellionatum. vel hmōi. non peccat. vt ec̄
20 peni. Wil. du. ¶ Quid de illo cui est interdictus aliquis specialis
actus. puta ingressus ecclesie Hunc casū vide infra. §. penul. in
fi. Sed nunquid layci interdicti possunt orare in ecclesia R° scdm
Vuil. ꝓpter generale interdictum non intelligo hoc esse ꝓhibi=
tum. secus. si expresse sit interdictus eis ingressus ecclesie Idem
21 Monaldus ¶ Quid si sacerdos ꝓbabiliter credit ꝙ aliqui inter=
dicti sint in ecclesia R° scdm Guil. debent mouere in generali ꝙ
exeant alias non tenetur vitare eos maxime publice donec ꝯstet
22 de sentencia ¶ Quid si sacerdos inrecipiat scienter hominem inter
dictum nunquid alij tenebuntur exire R° ſm Guil. Credo ꝙ non
nec peccant audiendo diuina sed solus sacerdos Idem monal. et vi
23 de in se. §. ꝓximo ¶ Nue pena clerici non seruātis interdictū R°
ſm Ho. Ille qui scienter celebrat in loco interdicto. vndecūq; sit
irregularis efficitur. et suspensus est ext̄ de cle. ex minist. Postu=
lastis. §. vlti. et de ele. Cum inter ext̄ e. is qui li. vi. Et ideo nō po
test beneficia ꝯferre ext̄ de ꝯces. preben. Quia diuersitatem et de
exces. prela. Tanta ꝯcor. In. et Bern. Item talis non potest eli=
gē nec eligi ext̄ de ꝯsuetu. Cū dilectus. §. Quia nobis. et in dicto
. §. Is qui Nec etiam postulari ext̄ de postu. p̄la. c. j. Itē q̄ nō ser
uat interdictum remouendus est a beneficio ext̄ de cle. ex minist.
Postulastis. §. vl. Et nota hic siquis scienter celebrat in aliq̄ ec=
clesia. que nō ꝓprie dicenda sit interdicta. sed violata. siue pollu=
ta. non incurrit irregularitatē vt in dicto. c. Is qui Tamen talis
grauiter pēccat. vt ibidem dicit̄ Et q̄ d̄r ecclesia violata siue pol=
luta semine vel sanguine vide s̄. Consecracio. ij. §. iiij. et se. Similit̄
etiā siq̄s in aliq̄ ecclesia nō supposita interdicto celebrat presenti=
bus ꝑsonis interdictis. licet g̃uit̄ peccet celebrando corā eis. nō tn̄
fit irregularis quia hoc non habetur in iure. vt ibidem habetur

Sed tñ omnis qui sciēter celebrat siue in loco interdicto siue pso-
nis interdictis aiure vel quocunqz iudice vel recipiens publice in
terdictos ad diuina officia. seu sacramēta siue ad sepulturā est in-
terdictus ab ingressu ecclesie ext̄. p̄uilegi. Episcorū li. vi. Et si
in ea se igerat in suo officō fit irregularis ext̄. eodē. Is cui li. vi.
Et de hoc tasu habes q̄. Suspensus. §. iij. ¶ Quid si cleriti existētes 2 9
nominatim interdicti celebrent diuina. R° ꝑm. Inno. irregula-
res fiunt xi. q. iij. Si quis episcopus in cōcilio. et sūt deponēdi per
petūe nisi ꝙ si multi sūt. tunc p̄ncipales sunt deponendi. cū alijs ve
ro sup irregularitate poterit dispensari. sed nō nisi per papa n.

Interdictū Numto de relaxacione interdicti Vbi sciē 1
dum ꝙ postquā sentencia interdicti p aliquos inferio
res p̄latos racionabiliter lata est maiores nō debent
eam relaxare absqꝫ cōgrua satisfacōne et cōsensu ali-
as cōscientia illius q̄ tulit eam extra de off. ord. Cum ab ecclesia-
rum Si vero irraciōabiliter lata sit debet qui tulit sine difficultate
relaxare extra de off. or. Grauem seu supior ad quem recurritur
extra eodem cum medicinalis li. vi. ¶ Archiep̄us nō p̄t relaxare 2
interdictū vel excōmunicationē siue suspēsionē latā ab officialibꝫ
archidyaconoꝝ. seu alijs iurisdictionem habētibꝫ subditis suffra
ganeoꝝ ip̄ius q̄ tulerūt obmissis nisi esset contraria cōsuetudo ex
tra eodem romana li vi. ¶ Cū q̄s interdicto vel excommunicacio
ne astrictus offerret se ad iusticiā eoꝝ ꝑ quibꝫ sentenciā excepit 3
Iudex eū ne sic decedat absoluere poterit Etiam si aduersa pars
appellet ne absoluat̄ debet tñ ante absolutionem recipi ab illo suf
ficiens caucio ꝙ in p̄ñtia romani pontificis ad quē appellatur si
voluerit appellator vl̄ coram iudice cui causā delegauerit iuri pa-
rebit et idem de his q̄ dicunt se iniuste excōmunicatos vel iterdic-
tos extra de appella. Nua fronte ¶ Vtꝝ sentencia interdicti re- 4
laxari possit nudo verbo R° scd̄m ho. Licet in sentencia excōmuni-
cacōis exp̄ssa sit solēnis forma q̄z habes s̄. Absolucio. v. §. ij. Secꝰ
tñ in sñia interdicti et suspensionis q̄ nudo verbo suspendūtur. vel
totaliter relaxant̄. cū iuramento tñ vt s̄ Interdictū. j. §. vij. et ar.
ext̄ e. Alma li. vi. ¶ Quid si tempe gñalis interdicti aliq̄s vult
satisfacē. et sic absolui R° ꝑ Jo. an. Si is ꝓpt̄ cuiꝰ culpā latū est in 5
terdictū satisfacere vult tollet̄ interdictū Si vo culpabil̄ fuit tā
q̄z cōsiliariꝰ. licet accipiat̄ caucio et iniūgat̄ p̄ñia. nō relaxabit̄ int̄
dictū ext̄ eodem Alma li. vi. ꝙ si non ꝓpter eius culpam latū est.
Ipse quidem punitur. sed eius satisfactio non requiritur ext̄ e.
Si sentencia. §. j. Et in dicto c. Alma

1 INtestatus Require ℣. Successio ab intestato

1 INtimiditas Require ℣. Timor. §. fi.

1 INuenta Quid est agendum de inuentis ℞ scdm Tho. se. se. q. lxvj. Distinguendum est circa res inuentas, quedam enim sunt que nūquam fuerunt in bonis alicuius sicut lapilli et gēme. qui inuenīūtur in litore maris. et talia occupanti ocedunt. et eād racio de thesauris antiq tempore sub terra occultatis. quorum non est aliquis possessor. misi qm lēges ciuiles tenent medietatē dare dño agri. intellige si inuenit in alieno solo non data opera inuenit Sed si data opera inuenit michil tenetur dño Insti. de rerum diuisione. §. Item ea Quedam vero res inuente fuerunt de ꝓpinquo in alicuius bonis. et tunc. si quis eas accipiat. non animo detinendi. sed restituendi dñis. non cōmittit furtū. alias furtū cōmittit. xiij. q. v. Si quod et c. Multi fine ¶ Quid si
2 res ab aliquo inuenta sit que fuit a ꝓprio dño habita ꝓ derelicta ℞. res que ꝓ derelicta habet occupanti ocedit. siue sit mobilis et abiciatur siue immobilis. vt si ream defundo hac mente. vt ꝓ derelicto habeam ff. Pro derelicto li. q. Sed si in mari iactauerim res meas causa leuande nauis non habeo ꝓ derelictis quia nō hac mente abicio Vnde si librum inuolutū iactaui. non habeo ꝓ derelicto. sec9 presumit si iactaui apertū Insti. de rerū diuisione. §. vl-
3 ¶ Sed qualiter res inuenta restituetur ℞ fm Ray. et Do. stubebit inuenire illū qui amisit. et si oportet faciet dici publice per preconem. vel in eccl̄is per loca vbi expediet. et si illum inuenerit et pēr circumstancias certificetur. qm illius fuit. illi restituet. alias eroget pauperib vel ipse idem tenere potest. si est indigens et hoc secundum quosdam auctoritate penitenciarij sui seu dyocesani si forte sibi retinuerit dispensacionem talium

1 INuidia Vtrum inuidia sit tristicia de alieno bono ℞ fm Tho. se. se. q. xxxvi. De alieno potest esse tristicia duplex Vno modo quando quis tristatur de bono alius cuius imītum ex hoc iminet sibi periculum alicuius nocumenti. sic cum homo tristatur de exaltacione inimici sui timens ne lebat eum talis tristicia nō est inuidia. ℈ magis timoris effect9. vt plus dicit Alio modo inītū bonū alterius estimat diminutiuū ꝓprie glorie vel excellēcie. et ℈ modo de bono alterius tristari. inuidia est. et ideo ꝑcipue de illis bonis inuidēt hoies in qbus est glā. et in qbus amāt honorari et in opinione esse vt philosophus dicit. ij. rethorice

¶ Vtrū inuidia sit peccatū R° ꝑm tho. v̄ s̄ Inuidia ꝓprie est tri- 2
sticia de bono alicuiꝰ in q̄ntū alter excedit ip̄m. et illud semper est
p̄uū. vt p̄hus dicit. ij. rethorice. quia dolet de eo de quo est gaudē-
dū. scz de bono ꝓximi. ꝙ si dolet quis de bono ꝓximi. non q̄a ille
habet. sed quia sibi deest non erit inuidia sed zelus De q̄ habēs
.j. Zelus ¶ Vtrū inuidia sit peccatū mortale R° ꝑm tho. v̄ s̄. 3
Inuidia ex suo gn̄e est mortale peccatū. quia ꝯtrariatur caritati.
que gaudet de bono ꝓximi. si tn̄ sit imp̄fecta racio inuidie. scilz
in motu sensualitatis. sic est veniale peccatū

Ypocrisis Vtrū sit peccatum. et quale ⁊ quando. habes 1
.j. Symulacio. et .j. Ypocrisis in littera Y.

Ira Vtrū sit peccatū R° ꝑm tho. scd̄a se. q. clviij. 1
Motus ire pt̄ esse inordinatus dupl̄r Vno mō ex p̄te
appetibilis. vtputa. cū aliq̄s appetit iniustam vindi-
ctam. et sic ex gn̄e suo ira est peccatū mortale. quia
contrariat̄ caritati ⁊ iusticie Pt̄ tn̄ ꝯtingē ꝙ aliq̄s appetitus vin-
dicte sit veniale ꝓpter imp̄fectōez actus. que quidē imp̄fectio
vel est ex parte appetentis. puta cū motus ire p̄uenit iudiciū rōis
vel ex parte appetibilis. puta cū aliq̄s appetit in aliq̄ modico se
vindicare. ita etiā ꝙ si actu inferat non esꝫ mortale peccatū. puta
si parū trahat aliquē puerū per capillos vel aliud hmōi Alio mō
pt̄ esse motus ire inordinatus q̄ntū ad modum irascendi. vtputa
si nimis ardenter irascatur. vel nimis manifestet exteriūs signa
ire. et sic ꝑm se non habet ex suo gn̄e racionem peccati mortalis.
Potest tam̄ contingere ꝙ sit mortale vt si ex vehem̄cia ire aliq̄s
excidat a dilectione dei et ꝓximi Et de hac materia vide .j. Pa-
ciencia. et .j. Vindicacio

Irregularitas primo de irregularitate homicidarum 1
omnes qui habuerūt officiū in vindicta sanguis fūt
irregulares. vt dictū est s̄ Homicidiū. iiij. §. j. Et ec̄
ꝑm Wil. Si non fuerit secutus. effectus tamen in h̄
casu scd̄m eū poterit ep̄us dispensare. non autem potest si effectꝰ
secutus est De hys aut̄ qui interfunt vindicte sanguinis. vide s̄.
Homicidiū. iiij. §. iiij. ¶ Quid de illo qui fuit in pugna vbi ali- 2
qui interfecti fūt. vide s̄ Homicidiū. iiij. §. vi. ¶ Quid de hys q̄ 3
iurisignari zelo fidei et ꝓpter indulgencias que dabat̄ attulerūt
ligna ad cremend̄ hereticos. nūquid sunt irregulares R° scd̄m
Guil. Si materia illa est coopata ad mortem sunt irregulares.
nec dispensabitur cum eis nisi per papam Si aut̄ non est coopata

quia forte iam mortui erant. vel antequam materia illa incendere
tur mortui sunt. non efficiuntur irregulares. ꝙ si dubitat̄. melius
est tenere certum vt absq; dispensacione pape non ministrent nec
4 ꝓmoueantur vt de tempo. ordi. Ad aures ¶ Quid de clericis qui
cum alijs ꝯtrahunt ad montonellas vnde aliquis ꝓbabiliter cre
ditur interfectus R° ſm Wil. Melius est tenere certum. vt in p̄
7 ceden. §. dictum est ¶ Quid de presbitero q̄ misit clericum ad q̄n
dum equum monens ꝙ caueret a flumine. et tamē submersus est
R° ſm Ho. Hunc presbiterum culpabilē iudico. sicut et dyaconū
q̄ nō remouit falcē q̄ actinctus erat cum sciret ludi ꝯsuetudinem
ext̄ de homi. Continebatur Et sacerdotē q̄ nō remouit cultellum
a corrigia cum qua verberabat famulum ext̄ de homici. Ad au
6 dienciam et l. di. clerico iacēte ¶ Quid siquis percutit mulierem
pregnantem. vel dat ei venenum vt faciat aborsum vide s̄. homi
8 cidium. iiij. §. v. ¶ An liceat clericis deponere corā iudice secula
ri querelam de suis raptoribus. habes s̄. homicidiū. iiij. §. ij. ¶ An
liceat clerico furem capere et iudici tradere R° ſm Wil. Si alias
potest res suas recuperare. non debēt eum capere. nec iudici trade
re ar. ext̄ de homici. Suscepimus Si aut̄ alias res suas recuperare
non potest. credo ꝙ non efficitur irregularis. dum tamen non sit
eius corrupta intencio. sed hoc intelligi oportet. ꝙ fiat cum pro
testacione vt s̄. homicidium. iiij. §. ij. et ꝙ nō habuerit causam su
spicandi. ꝙ hoc contingere poterat alias contra. vt hic in sequē
9 tibꝫ duobus. §. dicitur ¶ Quid si clericus scribat vt aliquis capia
tur. et ex illa capcione sequitur mors vel detruncacio eius. ipso tn̄
ignorante. et factum et causam R° ſm Ho. videtur irregularis.
10 quia debuit suspicari hoc posse euenire ¶ Quid si clamet aliq̄s la
trones R° ſm Inno. siue si clamet siue aliquid aliud agat per qd̄
potuit intelligere ꝙ ex clamore vel actu suo poterat sequi homi
cidium. irregularis est. nisi faceret ꝓpter timorē corporis sui Nā
si timeret ꝙ aliquis vellet eum occidere. bene posset clamare pro
auxilio quia non intendit in alicuius mortem. sed in suam libera
11 cionem Idē Ho. et addit. secus si clamaret ꝓ solis rebus ¶ Quid
de illo clerico qui cum latro duceretur captus dixit claudite ei os
ne clamet nunquid irregularis est. si mors inde sequatur R° sedm
Wil. credo ꝙ sic. quia iuuit ducentes. dando ꝯsilium. et eodem mo
do si querentibꝫ malefactorem indicauit eum. nisi forte ignorauit
et ignorare racionabiliter potuerit nesciens ꝙ ad mortem quere
12 retur ¶ Qualiter episcopus potest inuocare brachium seculare
13 habes s̄. Bellum. ij. §. iiij. Et qualiter exequatur. si habet iurisdic
tionē temporalē s̄. eps. §. vij. ¶ Quid si clericus comodat balistā
balistā ⁊ inde aliq̄s occidit̄ R° si ocessit in bello in iusto n̄ est dubiū

quia irregularis est. quia dabat operam rei illicite. vt ext̄ de homi
ci. c. fi. et eodem modo si bellum sit iustum quia ars sagitandi ꝓ-
hibita est ext̄ de sagitta. Artem Sed in bello iusto ensem vel lan-
ceam ministrare non est ꝓhibitum. tamen omnis talis ſm Vuil.
irregularis iudicandus est. quia causam ꝓpinquam prestat homi-
cidio ¶ Quid si qui clerici fauorem prestant suis partibus confor 12
tando ꝙ securius pugnent aut incuciēdo timorem aduersarijs R°
ſm Inno. Si bellum est iniustum et mors inde fuerit subsecuta irre
gulares efficiunt̄ vt in ꝓximo. §. dictū est. secus si iustuū ¶ Qua- 14
liter respondere debeat clericus cū interrogatur de iudicio sangui
nis habes s̄. Homicidium. ij. §. j. et s̄. Episcopus. §. vij. ¶ Vtrū ir- 16
regularitas homicidij tollat̄ per baptismū R° sic. sed non irregu
laritas bigamie vt s̄. Homicidium. iiij. §. j. in fi. De materia irre-
gularitatis homicidij plura habēs s̄. Homicidium. j. et. §. sequē
tibꝰ per totum De irregularitate bigamie s̄. Bigamia per totum
De multis irregularitatibus in quibus solus papa dispensat. ha-
betur supra Dispensacio. §. vij. et sequentibus

Irregularitas Secundo de illo qui existens irregula- 1
ris ministrat. vbi sciendum ꝙ ſm Vuil. irregularis
celebrās non ꝓpter hoc aliā irregularitatē contrahit
Alioquin tociens nouā irregularitatē ꝯtraheret. quociens cele-
braret. nec etiam talis. ymo nec aliquis iudicandus est irregula
ris. nisi inquantum inuenit̄ iure expressum ext̄ de sen. ex. Is q̄ li.
vj. Sed tamen omnis irregularitas. siue ꝯtingat ex peccato. siue
non. impēdit ordinis execucionem. quia exequi non debet quis an-
tequam cum eo dispenset̄ ¶ Vtrum celebrans in peccato morta 2
tali fiat irregularis R° ſ. In. et Ho. licet om̄s q̄ est in pcto mor-
tali dicatur esse suspensus q̄ ad se. scz quia non debet celebrare nō
tn̄ quia celebrans ꝓpter hoc irregularitatem incurrit. nec post pe
nitenciā indiget dispēsacione. nisi sit notōrium ext̄ de tempo. ordi.
Nuesitū Et eod modo dicendū de quocūqꝫ qui celebrat solū post
simplicem ꝓhibicionē ¶ Vtrum clericus in minoribꝰ existens ordi 3
nibus. si excōmunicatus legat eplām sine solēnitate fiat irregula
ris R° ſm Guil. Credo ꝙ non tum. quia sine solēnitate hoc facit
tum etiam. quia a laycis aliquando legantur episcole de ꝯsuetudi
ne. tum etiam. quia in illis c. xi. q. iij. Siquis episcopus. j. et. ij.
non fit mencio nisi de episcopo. presbitero. ⁊ dyacono. ymo etiā
si sacerdos. vel dyaconus taliter absqꝫ solēnitate legeret episto-
lam. non crederem ipsum propter hoc incurrere irregularita-
tem cum pene non sint extendende sed restringende

¶ Verū clericus qui in excōmūicacōe misſrāt in ſuis officijs cū ſolemnitate fiat irregularis ℞o ſm Wil. Si eſt m minoribꝫ credo qꝫ non. cum duo c. rj. q. iij. Si quis epūs. j. et. ij. non loquantē de eis. ſed de epo pſpitero ⁊ dyacono. de quibꝫ ſi miſtrent in ſuis officijs non eſt dubiū qꝫ irregulares efficiūtur. vt de cle. ex mimſ. Latores Et idem mtelligo de ſubdyacono cum homīe pficeē in mtijs dyacono. extra de eta. et quali. ordi. A multis ¶ Verū excōmūicatus baptizando fiat irregularis. habetur ſupra Excōmūicacio primo circa finem

I Ronia Verū pronia ſez cum quis minora de ſe dicit. fit peccatū. et quale ℞o ſm tho. ſe. ſe. q. cxiij. Minora de ſe dicere pt contingi dupliciter Vno modo ſalua veritate dū ſez aliquis maiora que ſunt in eo recitet et quedam minora profert. et hoc non ptinet ad proniam. nec eſt peccatū ſm genꝰ ſuū Alio mō dicit aliquis minora declinando a veritate. puta cum aſſerit de ſe aliquid vile. qđ in ſe non recognoſcit. aut cum negat aliqđ magnū qđ tamē ptinet in ſeipſo eſſe et ſic ptinet ad proniam. et eſt ſemp peccatū. nulla eni cauſa mēdaciendū eſt. xxij. q. ij. Cum humilitatis cauſa mentiris ſi nō eraꝫ peccatoꝛ anteqꝫ mentireris menciendo efficieris ¶ Tronia ſecundꝫ phm qnqꝫ eſt iactancia. qꝫ tho. ꝺ s. ſic exponit dicens qꝫ duplex eſt excellencia Vna in tempalibꝫ Alia in ſpiritualibꝫ Contingit autē qnqꝫ qꝫ aliqui per exteriora ſigna et verba. pretendunt quidem defectū in exterioribꝫ rebꝫ. puta per aliquā veſtem abiectam. et per hoc ipm intendūt oſtentare aliquā excellencia ſpūalem. vnde ſimul mentiūt vicium pronie ⁊ iactancie De qua dictū eſt ſupra Iactancia

I Strio. vide s̄ Hyſtrio in littera H per totum

H Ebeus pmo omūiter ꝺ hebrei dicūtur qui legem moſayeam ad lrām tenent ſic dicti a nomie pncipalis tribꝫ ſez Jude q eciā prio hebrei dicebant ab heber. cuiꝰ familia cultū dei tenuit ceteris ydolatria fedatis. hec Ray. et Ho. ¶ Nuō xpiani debēt ſe habere circa iudeos ℞o ſm Ray. Non debent cū eis comedere aut eos ad ſuiuia inuitare ſeu vocare. nec cum eis cohabitare. Item infirmi xpiani non debent in ſuis infirmitatibꝫ vocare iudeos. nec ab eis recipe medicinas. nec ſe cū eis in eiſdem balneis balneare. xxviij. q. j. Nullus. et c. Omnis Item non debent permitti habere inter xpianos officia publica ne occaſionem habeāt ſeruiendi diſtim. liij. Nulla. xvij. queſtione quarta. Conſtituit.

q̄ si iudeus talia officia receperit. debet ei denegari cristianorum
cōmunio donec quicquid acceperit racione officij sed ꝓuidenciam
diocesani ꝯuertat̄ in vsus pauperum. et ipse officium dimittat Et
intelligitur scd̄m Tho. quo ad dignitates de nouo acquisitas se-
cus de domino pre existenti. quia illud quandoq; tollerat ecclesiā
ꝓpter scandalū vitandū. licet ordinario auctoritate tollere poss̄
sicut tollit in seruis ¶ Item nullus potest ꝯgregacioni iudeorum 3
seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento. et si
fecerit. etiā post mortem iudicabitur anathema ext̄ de hereticis
Siquis episcopus. xxiiij. q. ij. Sane. ij. Et videt̄ intelligendum scd̄m
Wil. nisi legaret ad succurrendū necessitati Item non debent per
mitti Judei nouas synagogas erigere. sed antiquas reficere. dū
tamen non ampliores vel preciosiores solito Ritus autem et solē
nitates. suas sunt permittendi seruare. ext̄. e. iudeis et. c. Consu-
luit Item in diebus lamentacionis et dominice passionis non de-
bent in publicum prodire ext̄ eodem In nōnullis Num etiā in die
parasceue non debent habere hostia et fenestras apertas ext̄ e.
Nuia super his Item cogendi sunt talem habitū ꝯtinue deferre.
q̄ manifeste ab alijs distinguantur vt in dicto c. In nōnullis Itē
cogendi sunt ad decimas vt s̄. Decime. ij. §. ij. Item cogendi sunt
cristianos testes recipere contra se sed iudeos non pt̄ ferre testi-
moniū contra cristianos ext̄ de testi. Judei Judeis permittit̄ age-
re et conuenire apud iudices nostros. sed non apud seniores eorū
Arbitrum etiā potest eligere Judeum cuius sentenciam ordinari9
exequetur vt. C. e. ti. Judei romano Item in sabbatis suis non
debent trahi ad iudicia. neq; ipsi alios trahent. sed nec in alijs fe-
stiuitatibꝰ suis debēnt turbari. nec sepulchra eorum forte obtentu
pecunie effodi vt C. e. ti. die sabbato et ext̄ e. ti. Sicut Judei. §. j.
et. ij. ¶ De iudeorum seruis cristianis vel Judeis habet̄ .j. Jude9 4
ij. per totum Similiter et de nutricibus infantū iudeorum ¶ Nue 5
sit pena participancium cū iudeis contra casus iam dictos R° s̄m
Ray. si clerici sunt et admoniti. satisfacere et emēdare nolūt. de-
bēt ꝑuari officio et bn̄ficio Si layci sūt. vt puta princeps. q̄ nolūt
exeq̄ ꝑdicta siue alij q̄ aliqd̄ impedimētū afferūt ꝛ admoniti nō sa
tisfecerint dn̄t excōmūicari. xxviij. q. j. Null9 Si vo sint iudei. tādiu
sūt. xp̄iani ab illoꝝ cōmūione et cōmercio sepādi sub pena excom-
mūicacōis. donec illi emēdauīnt et satisfecerint vt oportet ext̄ e. c.
Et si iude9 in fi. et ext̄ de deci. De t̄ris ext̄ de vsu. Cū tu ¶ Nuid fi- 6
de iudeis et alijs xp̄m blasphemātibꝰ R° s̄. Ho. Ois talis s̄m leges
decapitat̄ ec̄ xp̄ian9 Vn̄ ꝑncipes sc̄lares. iudeos xp̄m plasphemantes
tes g̃uit̄ punire dn̄t. siue pena pecuniaria siue ec̄ g̃uiori ext̄ e. In
nonnullis in fi. De xp̄ianis blasphemantibus vide .j. Maledictio

¶ An liceat cristianis comunicare cum iudeis seu alijs infidelibus. habes
s. Infidelis. §. i. et hic s. §. ij. Contra xpianos autem qui fiunt iudei est
procedendum. sicut contra hereticos vt s. Hereticus. ij. §. xxij. qui incipit
8 Contra xpianos ¶ Vtrum dominis terrarum liceat exactiones facere in iudeos
Ro. secundum tho. in quadam lra ad ducissam Thoringie. quamuis sic iura
dicunt iudei merito culpe sue. seruituti sunt addicti. et sic eorum res do
mini possunt accipere tanquam sua Item tamen quod non subtrahantur necessaria
vite. quia tamen oportet nos ambulare honeste. eciam ad eos qui fe
ris sunt. ne nomen domini blasphemetur Hoc seruando videtur vt ex
actionibus quas facere non consueuerunt nullatenus pgrauentur. sed ad
9 consuetas cogi possunt ¶ Quid si iudei nichil habent nisi vsuras cui resti
tuentur ea que male accepta fuerunt ab eis Ro. secundum tho. in predicta lra
Cum ea que iudei per vsuram extorserunt non possint licite retinere
consequens est vt si vos illa ab eis recepitis. nec vos licite retinere
potestis. nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessoribus vestris
hactenus extorsissent Si qua vero habent que extorserunt ab alijs
debent restitui illis quibus iudei restituere tenebantur si inueniuntur Ali
oquin in pios vsus. sed consilium dyocesani et aliorum proborum vel in comu
nem vtilitatem terre si necesse est. nec essent illicitum si vos ex nouo
exigeretis talia a iudeis. seruata tamen consuetudine predecessorum ve
10 strorum hac intencione vt in pios vsus expenderetur ¶ Vtrum iudeus
qui nichil habet preter vsuras possit puniri pecunialiter Ro. secundum tho
vbi s. dicendum quod expedit eos pecunialiter puniri. ne ex sua iniquitate
comodum reportent et maiori pena quam quicumque alius non vsurarius
in simili casu quanto pecunia que eis aufertur minus ad eos pertinet Potest
et superaddi alia pena ne ad penam sufficere videatur quod pecuniam alijs
debitam desinunt posidere Pecunia tamen pene nomine ab eis ablata
retineri non potest. sed debet de ea fieri vt in prece. §. dictum est
11 ¶ Vtrum. liceat recipere donum vel precium laboris et huiusmodi
a iudeis vsurarijs. Ro. secundum guil. Si iudeus habet aliquid aliud quam
vsuras potest accipi ab eo Si vero nichil habet preter vsuras tunc
aut recipiens certat de dampno suo vitando. et sic accipiendo non
peccat. sicut qui in fure vel raptore dampnificatus est. puta per incen
dium et hmoi non peccaret si recuperaret ab eo damnum suum. licet ipse fur
vel raptor nichil haberet nisi quod acquisitum est ex furto vel rapina dum
tamen non recipiet pro damno in specie ipsas res alienas Addit
thomas in epistola ad ducissam dicens quod si iudeus vltro conferat
pecuniam vel exiguum munus vel exemium expedit recipere vt pecu
nia sic recepta reddatur his quibus de iure debetur seu alijs vt di
ctum est supra. §. viij. Vtrum dona et elemosine possunt ab vsu
rario data recipi. vide infra vsura primo et tredecimo

¶ Nui si iudei occupant totam aliquam prochiam emendo · que
a cristianis solebat possideri · nūquid potest ecclesia hac occasione 1
petere aliquid ab eis R° petere pt̄ · et tenet̄ soluere decimas p̄dia-
les · et omnis census · siue prestaciones · siue oblaciones reales · quas
cristiani de domibus et possessionibꝫ soluere tenebantur · ext̄ de vsu
ris Quanto Sed secus est de decimis seu oblacionibꝫ personalibus
vt dictum est s̄ · Decime · ij · §· ij · ¶ Azime iudeorū in necessitate 13
possunt emi et comedi · s̄m · Guil · Nuō iudeꝰ cōpellat̄ restituē vsu-
ras vide ·j· Vsura · j · §· fi ·

IVdeus Secundo q̄ ad seruos et seruiētes iudeis Quid 1
ergo de seruo iudei si vult fieri cristianus R° s̄m Ray ·
Si seruus est vernaculus · scz de illius ancilla natꝰ · et
velit fieri cristianus statim eripit̄ in libertatem nullo
precio dato · C · de epi · et cle · l · Deo nobis · §· His ita et ar · di · liiij ·
Fraternitatem Item si seruus fuit emptus q̄ erat cristianus di ·
liiij · Mancipia vel esse volebat · quia talis nō licet iudeo emere vel
in seruos tenere Idem si seruus emptus · erat paganus · et fuit em-
tus causa seruiendi · et nunc vult fieri cristianus · vt in dicto c · Fra-
ternitatem Idem si emit eum causa mercimonij · puta vt venderet
eum alteri · et nō exposuit eum venalem infra tres menses · quia p̄-
sumitur q̄ ad seruiendum emerit Si vero exposuit eū venālē infra
tres menses et nō stetit per eum quominus vendiderit et ipse vult
fieri cristianus infra illud spaciū vel etiā post · liberabitur · dato p̄-
cio duodecim solidorum ab aliquo cristiano Vt in c · Fraternitatē
ext̄ e · c · j · et · ij · et vlti · Et erunt illi duodecim solidi · vsualis mone
te illius loci · ext̄ de maledi · Statuimꝰ Et hoc intellige · nisi dominus
eum nolentem circumcideret vel alterius secte signaculum impri-
meret tunc enim ꝓpter iniuriam corporis sine precio liberatur di ·
liiij · Nulla idem Gof · ¶ Sed nunquid iste redemptus · erit seruus 2
redimētis R° s̄ · Ray · nō · s̄ erit liber et restituet ei preciū ar · Insti
tutis de noxialibus actionibꝫ · §· dominꝰ Et si non habet precium ·
querat mendicando · vel seruiat ei tantum q̄ seruiciū compensetur
cum precio · et postea ea quo vult · ar · xxxvi · q · j · de raptoribus · Et
hoc intellige nisi causa pietatis emptus fuerit · tunc enim non te-
netur aliquid reddere vel seruire · quia quod pietate datur · pro-
hibet ius · ne reputatur · et sic dedisse presumitur · nisi contrariū
fuerit protestatus · ff · de reli · et sumpti · fu · l · Et siquis · §· Sed
interdum · concor · Gofri · et Hosti · ¶ Quid · si nullus emptor ap 3
pareat R° secundum Bernhardum · nichilominus erit liber ·
et hostiatim querat precium · aut operas suas prestet vt di-
ctum est in p̄cedenti · §· ff · de manumisset · l · quarto

¶ Quid si plures sint q̄ volūt emere R° scd̄m Gof. Ep̄s loci ma
gis ydoneum eligat. ff. de accu. l. Si plūres vl̄ si pares sint g̃-
tificet ep̄us cui velit ar. de iure patro. Cū aūt idem Ho. ¶ Vtr̄
aliquo modo licitū sit cristianis q̄ seruent iudei R° scd̄m ho. cum
p̄hibitum sit q̄ nullū mancipiū cristianū seruiat iudeo multomi-
nus liberi xp̄iani eis seruire debēt nō em̄ debent esse assidui intra
domum iudei neq̄ tanquā famula aut nutrix ā obstitrix aliter ip̄
si xp̄iani si ab eis discedere nolūt debēt excōmunicari extra. e.
iudei et. c. Ad hec et. c. Et si iudeos Si aūt iudei nolūt eos dimit
tere p̄hibetur fidelib̄ cōmerciū cum eis vt in dicto. c. Et si iude-
os in fi. Sed extra domū possunt eis seruicia fieri vn̄ possūt habe-
re colonos xp̄ianos extra. e. Multor̄. ¶ Vt4 xp̄ian9 possit eme
re vel habere seruū iudeū R° scd̄m Ray. et gof. Sic vt in dicto
. c. Et si iudeos. xxiij. q. viij. dispar nō tamen debet cum eo mora
ri ita q̄ eū habeat tanquā familiarem xviij. q. j. Sepe et. c. Null9
Et si voluerit fieri xp̄ianus nō p̄t eum dn̄s p̄hibere xix. q. ij. Due
sūt idem ho. ¶ Sed nunq̄d iudeus qui est seruus cristiani si bapti
setur fiet liber R° scd̄m Ray. nō. sed remanet seruus q̄a seruit9
introducta est eciā iure diuino xxxv. di. c. Sexto die et per ius gē
cium di. j. et iure cannnico confirmata. x. ij. q. ij. Ecclesiar̄ cōcor.
gof. et ho. Addit Ray. q̄ vbi de bona consuetudine nō solēt esse
cristiani serui cōsularem q̄ dn̄s in remissionē peccator̄ manumit
teret eum vel saltem q̄ pecunia mēducata vel seruitio ad temp9
prestito sed arbitriū boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cū redēptor.

IVdeus. Tercio de conuersatione iudeor̄. Vbi sci-
endum q̄ iudei et ceteri infideles nō debent ad fidē
cōpelli asperitatibus sed potius induci auctoritatibus
racionibus et dulcibus verbis. Nam coacta seruitia n̄
p̄lācēt deo xlv. di. Nui sincera et. c. de iudeis Si tamen coacti cō
dicionaliter puta per minas vel rerum suar̄ ablationes vel p̄ ver
bera et hmōi baptismum susceperint. et postea recesserint a fide
cōpellēdi sunt redire ne nomen domini blasphemetur et fides con
temptibil̄ habeatur vt in p̄dicto. c. De iudeis. Si vero fuerint ab
solute coacti vt si per violenciā in aq̄ submersi sunt. nō receperūt
bap. ext̄ d̄ bap. et eius effect. Maiores. cōcor. t ho. scd̄a scd̄e. q. x.
2 etiā host. Addit Raymun. q̄ tales infideles possunt trahi pro
missis et muneribus et intelligendum scd̄m Wil. non q̄ liceat ali-
quid dare pro fide suscipienda. Sed si aliquis infidel̄ timeret pau
pertatem si baptisaretur posset illud obstaculum tolli ab eo q̄ sci-
ret eius p̄positum. De hac materia plenius habes. j. Mun9. §. ij.

Bōſſunt etiam ſm Ray · inducī per grauiorem exactionem penſio
nū faciendam in principio locacionis · xxiij · q · iiij · Debent homo et
q · vi · Jam vero ¶ Vtrum pueri iudeorum et infidelium inuitis pa 2
rentibꝫ ſint baptiſandi ꝯ ſm Tho · ſe · ſe · q · x · Non licet · ſed qñ
ad annos diſcrecionis peruenerint · poſſunt fidem ſuſcipere · etiam
parentibꝫ inuitis concor · Wil · dicens q nec licet nutricibꝫ occul-
te baptiſare paruulos iudeorum · ſi tñ in articulo mortis paruulo
rum hoc facerent · non credo q peccarent ¶ Quid fiet de poſſeſſio 3
nibus et bonis iudeorꝝ ſiue infidelium ad fidē conuerſorum ꝯ ſecū
dum Ray · non debēt ab eis excludi extra · e · Judei · ij · et niſi ſint
vſuraria vel de vſura empta · quia vendēda et reſtituenda ſūt illiꝭ
a quibus ſunt accepta vel heredibꝫ eorum · q ſi non inuenīuntur
poterit ſic conuerſis tanquam pauperibꝫ per epiſcopum aſſignari
¶ Nue pena iudeorꝝ q attemptant ſubuertē baptiſatos ꝯ debēt 4
publicis flagellacionibꝫ deputari · xxviij · q · j · Sepe Ita tñ q hec pe
na non tranſeat in vindictā ſanguinis · quia talis pena relinquen
da eſt brachio ſeculari

Vdicare poteſt intelligi dupliciter Vno modo · quan- 1
do aliquis videns opera proximi de quibus dubium eſt
que animo fiant indicat in peiorem partem De hac di
cit̄ · Dubia Alio modo ſr iudicare iudex qñ ſententiā
pfert et de hoc dicetur ſta. in ff. Judex · l · §. iij · et ſequentibꝰ

Vēr Primo ꝛmuniter quantam ſcienciam debet ha- 1
bere iudex ꝯ ſm Bern · ext̄ de reſcrip · Sciſſitatus de-
beat eſſe peritus nec querere ab alijs quid eū loq̄ opor-
teat vt in auten · de iudi in prin · colla · vi · ext̄ de ſang · et affirm ·
Ex literis in fi · Et tñ etiā ſi illiteratus ſit et habeat conſuetudinem
et perciā iudicādi · poteſt ei cauſa cōmitti · C · de iudi · certi iuris §.
iudex · maxime eccleſiaſticꝰ eſſe non poteſt · niſi ſit ꝛitus · ſaltē me-
diocri iuris ſcientia vt notatur di · xx · c · j · ¶ Vtrum quis poſſit 2
ſup ſe conſtituere ſuū iudicē extraneum ꝯ laycus poteſt conſtituere
ſuū iudicē omnē q alias iuriſdictioni pēſt non aliū C · de iuriſdictio
nem oīm iudicioꝝ l · j · et l · Priuatoꝝ Clerici vero nō poſſunt in
non ſuū iudicem conſentire · niſi ſit perſona eccleſiaſtica et de conſen-
ſui epiſcopi ext̄ de fo · compe · Significaſti Nam et ſeclāris iudex nul
lā in eū pt̄ habere iuriſdictionē · nec in criminalibus · nec in ciuilibꝫ
C · de epiſco · et cle · Autē · Statuim⁹ et ext̄ de fo · compe · Sclāres li ·
et hoc ipſum vide hic infra · §. penulti · et infra Sentencia · §. ſexto

5 ¶ Vtꝝ iudex possit aliquē ūūōicare sine actore vel accusatore ḣc
scōm tho. scda scde. q. lxvij. Cum iustitia nō sit ad seipsum sed ad
alterum oportet qꝫ iudex mter aliqs duos iudicet qō quidem sit
cum vnus actor est. et alius reus Vnde in crimalibꝫ nō potest a
liquē condemnare nisi habeat accusatorem extra de accusa. Si le
gitimus Nichilominus tñ interdū infamia habēt locum accusa
toris extra de accu. Euidentia et tūc pcedendū est ad inquisitionē
6 vt s Inquisitio. §. j. et tercio. ¶ Vtꝝ iudex possit aliqd recipe
re a partibus ḣc scōm Ray. Ordinarij iudices non debēt petere
aut recipe a partibus etiam expensas cū qpter iustitiam tenendā
habeāt suas puisiones scz ne dum suptus queritur pretio cras sēt
di. lxxxvi. Non satis. xxiij. q. j. Militare in fi. Nec credo qꝫ etiam
sponte oblata debeāt recipe qpter suspicionē vitandā Ab aliis ve
ro exenia sponte oblata ac etiam moderata recipe pt di. xviij. De
eulogijs. ff. de off. pcon. su. Solent Iudex etiā delegatus nichil
recipe pt a partibꝫ nisi forte estulentū seu poculentū mera libera
litate oblatū qꝫ paucis diebus consumi possit vꝫ nisi moderatas ex
pensas cum ipm qpter causam sibi cōmissam cōtigerit extra suum
domicilium pficisci ita qꝫ m ipsis expensis nō excedat modū nec
exigat plꝰ ab vna parte quā ab alia et qꝫ qpter habēdas expen
sas nisi causa requirat occasionem pficiscendi nō assumat et si liti
gantes notabiliter fuerint pauperes etiaꝫ p expensis nichil exi
get extra de rescriptis Statutū. §. Insuper ll. vi. Assessorem ve
ro nō accipiat nisi eo mdigeat Aliqñ de suo qprio tenebitur ei p
uidere sed si mdigeat assumat neutri parti suspectū et ei de com
petenti solario moderādo ab eo faciat a partibꝫ puideri Notarios
in causa sibi commissa ab immoderato solario refrenet nec cuiꝫ eis
aut cum assessoribꝫ lucꝫ capiet et si contra ꝭ recipet ad restituci
onem tenetur et nō pdest remissio vt in dicto. c. Statutum Simi
7 liter debet refrenare nuncios et quoscūqꝫ officiales. ¶ Quid si iu
dex iniuste indicauit ḣc scōm Ray. Si scienter male iudicauit puta
timore cupiditate odio amore vel alia quacūqꝫ causa tenetur lesō
precise ad omne interesse. nisi posset inducere illum p quo tulit sē
tentiā ad plenā restitutionem. C. De pena iudi. l. vlti. xi. q. iij.
Nuatuor. Et secundum leges multas alias penas debet sustine
re debet etiam prepter restitutionem ei in pom pemitentiā tanqꝫ
pro grauissimo crimine. xi. q. iij. Quicunqꝫ. Et si fit iudex eccleſi
asticus adhuc aliter punitur vt. j. Iudex. ij. §. ij. Si vero per igno
rantiam iniuste iudicat secundum leges tenetur lesō inquantum
bonum et equum videbitur religioni iudicantis. ff. de variis. et
ex or. condi. l. vlti. In iudicio tamen anime tenetur vt in primo
casu si in culpa fuit. quia vel sciuit vl scire debuit se insufficiētē

et iudicare talem causam prosumpsit Et idem si erat sufficiens. sed
neglexit studē et vidē qd̄ debuit Micius tam̄ agend̄ est cū isto
quam cū illo qui scienter fecit. et hic addit Vel q̄ si iste ignorās
fuit delegatus. et necessitate obediencie male iudicauit. sed tamē
bona fide et de consilio peritorū non tenetur. et idem dicit Ray.
Si talis iudex tulit iniquā sentenciam deceptus per assessorē talē
qui omniter sufficiens putabat ¶ Quid si iudex accepit pecuniā
vt male iudicaret R° s̄m Ray. non solū punit. vt s̄ in p̄ceden. §.
dictū est. quia scienter male iudicauit. sed eciā pecuniam sic rece-
ptā tenet restituē. non ei q̄ dedit cū turpiter dederit. sed ei in cu-
ius iniuriam accepit .j. q .j. Jubem⁹. et ar. xvij. q. iiij. Si quis in
atrio. ff. de calūp. Gn̄alr. §. illud ¶ Quid si quis accepit pecu-
niam vt iudicaret. vel etiam vt non male sed bene iudicaret R°
s̄m Ray. tenetur restituē ei qui dedit. quia cū ex officio suo tenet
gratis iudicare. et bene turpiter accepit et crimen concussionis cō-
misit. et idem dico si ex aliqua causa oportebat eū non iudicare. et
nichilominus vt non iudicaret accepit aliquid .j. q .j. Jubem⁹. et c
Lege Julia. et c. Venuleuis. ext̄ de symo. Nemo et Aug⁹. xi. q.
iij. Non licet iudici vendē iustū iudiciū. et si liceat aduocato ven-
dere iustū patrocinium et iuris consulto iustū consiliū ¶ Quid si iu-
dex tenet et nullo modo vult iudicare. et ꝓpter hoc aliquis amittit
ius suū R° s̄m Ray. tenet restituē totam litis extimacōez ei qui
ꝓpter hoc est lesus. xxiij. q. ij. Dominus. et q. v. Administratores
In auten. vt differentes iudices. §. penl. ¶ Vtrū iudex possit reo
totalr penam relaxare R° s̄m tho. scda scde q. lxvij. duplici rōne
impedit iudex ne reū a pena absoluē possit Primo quidem ex pte
accusatoris ad cui⁹ ius qn̄q̄ pertinet vt reus puniat. puta ꝓpter
aliquā iniuriam in ip̄m omissam. et hmōi relaxacio non est in ar-
bitrio iudicis. quia tenet ius suū vnicuiq̄ reddē Alio mō impe
dit ex parte rei publice ad cui⁹ bonū ꝑtinet q̄ malefactores pu-
niant. sed tū quātū ad hoc differencia est inter inferiores iudices
et supremū scz principem cui est plenarie potestas rei publice cō-
missa Judex enim inferior non habet potestatem absoluendi reū
a pena contra leges a superiore sibi positas. sed princeps q̄ habet
plenam potestatem in re publica poterit reum licite absoluē. si hoc
reipublice viderit expedire. et passus iniuriam velit remittē Hē
tamen locum misericordie Judicis pro. vt in sequenti. §. dicitur
in fi. ¶ Vtrum iudex possit penam diminuere Respondetur s̄m
Hosti. Reo conuicto si in iure certa pena inueniatur. illa imponi
debet alias arbitro suo committitur. C. de iudicis publicis vel pri
uatis lege Seruos in fi. et extra de transac. capitulo vltimo.

tamen in humaniorem ptē debet semp declinare et sic mitigare
maxime cum causa subest puta q̄a nō ex ꝓposito sed casu culpa cō-
missa fuit vel q̄a iniuria effectū non habuit vel ꝓpter etatem pu-
rilem aut eciam senilem et hmōi De quibus infra Pena. j. §. iij.
11 et. iiij. Et intelligēdū ē ꝑ tho. v. s̄ q̄ miscdia iudicis solū locū hz
in his que eius arbitrio reliquūtur circa que vide. j. Pena. §. an-
12 tepenl. ¶ Vtrꝝ iudex possit penam augere Rº aliquando augen-
da ē ad terrorem aliorꝝ q̄ ꝓni sunt ad culpā q̄r multis crassanti-
bus opus est exemplo. ff. de penis. l. Aut facta. §. vlti. ¶ Vtrum
liceat iudici iudicare ꝓpter probata. contra veritatem quā ipe no-
uit Rº scdm tho. scda scde. q. lxvij. Judex in iudicando magis se-
qui debet legitima documenta ꝑ instrumenta et testes et alia hu-
iusmodi quam illud q̄ ipe nouit tanquā ꝑuata ꝑsona ex hac tam
ꝑuata cognicione iuuari ꝑt vt districtius discutiat ꝓbaciones in-
ductas vt possit earꝝ defectū muestigare Nd si eas nō ꝑt de iu-
re repellere eas debet in iudicando sequi Dicit enim tho. scda se-
cunde. q. lxiiij. Nd si aliq̄s quem scit Judex innocētem falsis testi-
bus cōuincitur vt occidatur Si iudex nō ꝑt inuenire occasionem li-
berandi. innoxiū debet eū ad superiorem remittere iudicādum. Si
aūt hoc nō ꝑt non peccat sed allegata ferens sententiā quia n̄ oc-
cidit ipse eum sed illi qui eum asserūt nocentē concor. pe. et Ray.
13 ¶ Vtrꝝ iudex laycus possit iudicare de clerico Rº non ꝑt sed si eū
vocat debet ꝑuari officio iudicādi. xi. q. j. Jnolita nec sentētia va-
lebit extra de iudi. At si clerici et. c. Cum non ab homine sed et q̄
eum vocari fecit debet admittere causam Jntellige per sententiā
et debet excommunicari vt in dicto. c. Jnolita Jdem et ꝑtz. C. de
epi. et cle. Auten. Statuimus. et scdm hosti. ex sola vocatione ex
qua clicus tractus erit aduersarius patietur predictam penā xi.
. q. j. placuit extra de exces. prela. Grauem. Judex vero nō patiet
dictam penam nisi iudicauerit vl forte circa litis contestationem
locus est penitentie et de huiusmodi. materia questionis habes
14 hic supra. §. et. j. Sentencia. §. vi. ¶ Vtrꝝ ministri peccent exequen-
do sentencias iudicum contra innocentes Rº scdm Raymundum
thomam scda scde. q. lxiiij. in fi. Si sentencia continet intollerabilē
errorem ministri non debent obedire al's excusarentur carnifices
qui martires occiderunt Si autem non contineat manifestam in-
iusticiam non peccant preceptum exequendo quia ipsi non habēt
discutere superioris sententiam neq̄ ipsi occidūt sed iudex qui mi-
nisterium adhibent et intelligit Raymundus q̄ si ipse minister
sciat q̄ condemnatus innocens est non debet exequi mandatū iu-
dicis Secus si dubitat tunc enim excusatur obediendo. vndecima
. q. iij. a. Quid ergo vicesimatercia. q. prima. Quid culpatur

IVdex Secundō de iudice ecclesiastico Et hic est adꝫ-
tendū qꝫ persona ecclesiastica potest iudex esse et cau- 1
sas ventilare et iudicare inter subditos in qbꝫ habet
iurisdictionem presertim clericos ·xi·q·i·c·i· et ·c· Expe
rientie extē de fo · compe· per totum Et nisi ecclesiasticus sit· nō po
test exercere iurisdictionē· nec habet causam in clericum vt ſ· Iu-
dex·i·§·ij· Nec clericus pōtest huic iuri renūciare Et qđ si de facto
renunciet habetur ſ· Renunciacio ·iij·§·iij· et ·iij·et de hac questione
clare habes ſ Iudex ·i·§·penul · ¶ Iudex ecclesiasticus qui cōtē 2
iusticiam in grauamen alterius partis in iudicio quicqꝫ facit pꝫ cō-
ciam vel per sordes· puta per pecuniā suspensus est per annū ab ex
ecucione officij· et debet ordinari ad estimacionē litis parti quā
leserit· et si suspensione durante ingresserit se diuinis fit irregula-
ris· nec nisi per papam poterit liberari extē de sen· et re· iu· Cū eter
ni li· vi· Et addi hic quod habetur ſ Symonia·i·§·xpo ¶ Nunqđ 3
pertinet ad iudicem ecclesiasticum cognicio· si iudex laycus tenet
malefactorem· qui dicit se clericum · et petit remitti se ad curiam
ecclesiasticam· vel ipsa curia petit eum et iudex negat eum ſ ad
iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscē· quia de re agit spiritua
li siue ecclesiastica Sed debet vocari iudex secularis· aut alius cuiꝰ
interest extē de sen· ex· Si iudex li· vi· ¶ Sed quomodo procedet in 4
dicta questione ſ si notorium est qꝫ ille sit clericus qui tali pulei-
gio gaudere debeat· statim absqꝫ alia cognicione debet reddi· qđ
si fama publica de hoc est· vel ipse pꝫ clerico communiter habebatur ·
vel si prius se non gerebat pꝫ layco· et deprehensus fuit cum ton-
sura et habitu clericali· debet etiā reddi incontinenti nō dico sine
cause cognicōe· sed ante cognicionē cause de clericatu Ita tamen
pꝫ pbandi necessitate· non ipse · sed aduersarius astringatur Si
vero ante deprehensionē pro layco se publice gerebat · et pꝫ tali
cōmuniter habebatur· etiā si tempore deprehensus erat in habitu
clericali· non est restituendus quousqꝫ fidem ferat de clericatu · sed
tamen interim cont eum pcessus iudicis quiesceret extē de sen· ex· Si
iudex li· vi· ¶ Quicūqꝫ impedit quin coram iudicibus ecclesiasticis 5
de legatis vel ordinarijs in causis que ad eos pertinent illi qui cō-
queruntur possint iusticiam obtinere· et quicūqꝫ cōpellit impetra-
tores literarum vel alios recurrentes ad forū ecclesiasticū in cau-
sis que de iure vel antiqua consuetudine ad ipsum pertinent ad dē
fistens· vel ad litigandū de eis in foro seclari grauādō Iudices eccle
siasticos vl impetrantes vel litigātes· siue litigare volētes· coram eiꝫ
vel ſuādō ꝓhibeꝫ eorū· seu capiēdo res vel ecclesias taliū vel quo-
cūqꝫ alio modo· et q ad pdicta daret consiliū· auxiliū vel fauorē · oēs
tales ipso facto sūt excōmūicati· extē de emu · eccle · Quoniā li· vi·

¶ Vtrꝫ iudex ecclesiasticus possit iudicare de subditis laycorꝫ pn
cipum et de ipsis principibꝫ Rº Omnis cristianus raciōe peccati ef-
ficitur de foro ecclesie iere. j. Ecce cōstitui te sup gentes et regna
na extra de iudi. Nouit Ideo si iudex laycus negligit facere iusti-
ciam de subditis pt iudex ecclesiasticus cōpellere illū ad tenendaꝫ
iusticiam vl supplere defectū eius cognoscendo de causa et sic de il
lius subditis iudicare extra de fo. com. Ex transmissa. et. c. Licet
et. c. ex tenore. xxiij. q. v. Administratores De papa vero quo-
modo possit in principes seculares vide. j. papa. §. iiij. in fi. ¶ Quan
do iudex ecclesiasticus puta epus habet etiaꝫ iurisdictionē tempo
ralem quo mō exequetur habes s̄ Epus. §. vij. et s̄ homicidiuꝫ. ij.
. §. j. ¶ Vtrꝫ iudex ecclesiasticus possit iudicare de infidelibꝫ Rº sm
Ray. directe nō iudicat de his q̄ foris sunt scꝫ aliq̄s religionis
regulas eis imponēdo ꝫ indirecte iudicat subtrahēdo xp̄ianos ab
eorꝫ cōmunione vt ptꝫ d̄ iudeis s̄ Judeus. j. §. iiij. Itē iudicat de
eis si loquantur contra xp̄m vt ibidem dicitur. §. v. Itē si attēp
tant subuertere fideles s̄ Judeus. iij. §. fi.

Iudiciuni Quid est cum decre. debet ꝓcedi simplicit
et sn̄ strepitu et figura iudicij Rº tūc n̄ oportet nccrio
q̄ exigat̄ libellus vl litis contestatio pt etiam iudex ꝓ
cedere tpe feriarū ob necessitatem hominū indulta-
rū amputet dilectiones quantū pt exceptiones appellaciones et
dilatationes frastratorias repellendo parciū aduocatorū et ꝓcura
torū virga repellat refrenet multitudinē testiū sed ꝓbaciōes ne
cessārias et defensiones legitimas recipiat sed et non debēt exclu
di per hs citationes Juramentū de calūnia vel malicia vel de veri-
tate dicenda est etiam in ipso litis exordio peticio facienda ꝓ par
te agentis siue etiā rei si voluerit et hs in scriptis vel verbo mox
redigenda in actis. Potest etiam iudex diem certum et terminū
assignare ad dandū positiones et articulos et ad exhibendū omnia
acta et mummenta q̄bus ptes vti volūt in causa nisi aliter d̄ par
cium voluntate procedat eo semp saluo q̄ quandoscūq̄ fieret re
missio ꝓ testibus producendis possunt etiam instrumenta produ
ci Item iudex ex officō siue ad alterius ptis instanciam pt inter
rogare quamlibet ptem vbicunq̄ equitas suadebit Item pt pro
ferre sentenciam in scriptis partibus citatis licet non peremptorie
stando vel sedendo etiam si ei videbitur conclusione non facta.
et si etiam in premissis casibus solennis ordo iudicij in toto vl in p
te non contradicentibus partibus obseruetur valebit. Hec om-
nia de verbo sig. Sepe in cle. ¶ Procedi potest simpliciter et de

plano in causis sup electionibus postulacionibus. prouisionibus per-
sonatus. canonicatibus. p̄bendis et beneficijs. quibuscūqz et sup de
cimis matrimonijs vel vsuris. et ea tangentibus vt ext̄. e. Dispen-
diosam in Cle. ¶ Quatuor modis peruertitur humanū iudicium
scz. timore. cupiditate. odio. et amore vbi Quatuor ista. timor odi
um dilectio census Sepe solent hoim rectos peruertere sensus. xi.
q. iij. Quatuor ¶ Mulieres ad iudiciū psonaliter nō possunt tra
hi vel euocari causa testimonij. vel alia quacūqz causa que in iu-
re non exp̄rimitur Sed cum necessarium fuerit testimoniū earum
fiat vt dicit̄. j. Testis. j. §. iij. Alias est irritum quitquid fit ext̄ e.
Mulieres li. vi. ¶ Mulieres religiose presertim q̄ debent sub clau-
sura morari. non vocentur ad iudicium personaliter exquacunqz
causa etiam. si velint. alias totum qd̄ fit contra. est irritum. vt in
dicto c. Mulieres Non licet accusato in iudicio veritatem nega-
re vt s̄. Accusatus. §. ij. De iudicio ferri candentis et aque bulien
tis habes s̄. Duellum. §. penul. Vtrum iudiciū vitandū sit ꝓpter
scandalum vide infra Scandalum. §. antepenultimo

IVr̄are Quid sit R̄o s̄m Tho. se. se. q. lxxxix. Jurā-
re est deum testem inuocare et est actus latrie Vnde
Jhero. sūper Math. Qui iurat aut veneratur. aut di
ligit eum per quem iurat ¶ Vtrū liceat iurare per creaturas R̄o
s̄m Tho. vbi s̄. iuramentum principaliter r̄efertur ad ipsū deum
cuius testimoniū inuocatur Secundario aut̄ assumunt̄ alique crea
ture. non secundum se. sed inquantum in eis diuina veritas mani
festatur. sicut iuramus per euangelium. j. per deum cuius veritas
in euangelio manifestatur. et per sanctos qui hanc veritatē cre-
diderunt. et obseruauer̄unt Alius quoqz est modus iurandi per
excreacionem. quando inducitur creatura aliqua in qua diuinū iu-
diciū execratur. sicut solet iurare aliquas per caput suū. aut filiū
et hmōi. ꝙ autem dn̄s prohibuit iurare per craturas. vt patet
Math. v. Intelligitur ꝓhibitum ita ꝙ eis exhibeatur reuerēcia
diuina sicut iudei per angelos et creaturas iurabant vt ait Jero.
Et eo modo puniuntur clericus iurans per creaturas. xxij. q. j. Cle-
ricus ⁊ capitulo Siquis per capillum ¶ Quid de his qui iurāt per
mēbra dn̄i R̄o. si clericus est. debēt depōni Si laycus debet anathe-
matisari. vt in dicto. c. Siquis per capillum Sed hoc intelligend̄
videtur qn̄ cum irreuerencia. et quasi blasphemia vnde subdit̄ ibi
vel alio modo blasphemia contra deum vsus fuerit. secus videtur
si cū reuerencia vt si per sc̄tm caput dei iuraret et hmōi ¶ Quid
siquis ex impētu iurauit id qd̄ deliberate non faceret vel iurasset

4 Rº scdm Wil. seruare tenetur. si est licitum ¶ Vtrum vxor postq̃
fuit sacerdoti ofessa de adulterio possit iurare marito. q̃ non ha-
bet culpam Rº sm Wil. pocius debet omnia mala tollerare quam
hoc iurare quia certa esse non potest. q̃ hmõi culpa sit ei dimissa
6 ext̃ de pur. ca. Accepimus Idem Bern. et Ho. ¶ Quid siquis qa
iurauit aliquid facere quod est peccatum veniale ideo cõmittit il
lud Rº scdm Guil. Hugo. notauit q̃ talis mortaliter peccat nã
impia est p̃missio que scelere adimpletur. xxij. q. iiij. In malis
7 et subdit Guil. ego credo q̃ non peccat nisi venialiter ¶ Qui sunt
illi qui non admittuntur ad iurandum Rx scdm Tho. se. se. q.
lxxxix. non admittuntur siue non cogantur pueri ante annos pu
bertatis. xxij. q. v. Pueri Vbi etiam dicitur q̃ si iurauerint. et
pater vt audiuit statim otradixit. irrita sũt iuramenta Item nec
etiam periuri alias. xxij. q. v. Paruuli Item non debent accede-
re ad iurandum nisi ieiuni ꝓpter reuerenciam. xxij. q. v. Honestũ
Item solẽnibus diebus non est iurandum p̃ rebus temporalibus
8 nisi in magna necessitate. ex de feriis. c. j. ¶ Vtrum sacerdotibꝫ
liceat iurare Rº scdm Tho. vbi s̃. Non licet eis nisi p̃ magna ne-
cessitate et vtilitate. ij. q. v. Siquis presbiter Et ponit Ray. sep
tem casus in quibꝫ possunt. et debent iurare Primus ne ex defectu
p̃bacionem aliquis ledatur. vel rem suam ãmittat. tunc enim de-
bet iurare et testificari per modum qui ponitur ꝯ. Testis. iij. §. x.
Item pro fide Item p̃ obediencia Item pro pace Item p̃ indẽ-
nitate ecclesie qui casus possunt reduci ad primũ Item cum absol
uitur ab excõmunicacione Item cum infamatus esset. debet se
purgare Hec ext̃ de elec. Significast. vltra medium. xxviij. di.
de syracusane ext̃ de offi. or. Ad reprimendam. ij. q. v. presbiter
j. et. ij. Hodie potest addi Octauus et Nonus casus. quia si sacer
dos litiget siue in causa spirituali siue in alia. debet iurare de calũ-
nia siue de veritate dicenda ext̃ de iura. ca. Si de calumniã li. vi.
9 ¶ Vtrum siquis simpliciter iurat intelligatur aliqua condicio Rº
sm Hosti. multe odiciones etiã si tacẽtur intelligunt̃ Nam quã-
do iuro q̃ faciam. intelligit̃ si deo placuerit. quin etiã si pape pla-
cuerit. quia semp eiꝰ auctoritas videt̃ excepta. xxv. q. j. c. vl. v. ip
si nãq; Itẽ si res in eod̃ statu p̃niãserit vñ siq̃s gladiũ deposuit. et
factus furiosus repetit. non teneor reddẽ etiã si iuraui. xxij. q. ij.
Ne q̃s Itẽ intelligit̃ si michi fidẽ s̃uaueris. nõ seruanti em̃ fidem
nõ est fides s̃uãda Vñ si nõ facis michi qd̃ p̃misisti. nõ teneor ext̃
de iu. iu. Peruenit. ij. et. c. Sic̃ Itẽ si iuro tibi pecuniã reddẽ ad cer
tũ tẽpꝰ spe futu re numeracõis intelligit̃ si pecuniã michi p̃us mu
tuauis siue numerauis. C. de nõ numerata pecunia Indubitãti Itẽ
si iuro tibi soluẽ ad certũ tẽpus subaudit̃ nisi Iudex cont̃ p̃cipiat

Nam superioris ius semper videtur exceptū ext̄ de iu. iu. Veniē-
tes. §. j. ad fi. Similiter nisi parte fuerim absolutus ext̄ de iu. iu.
c. j. et c. Sicut Item si iuro tibi dare dotem subauditur. si nupcie
subsecute fuerint vt. ff. de iure dotium Stipl̄acionem Item si iuro
tibi tāquam Regi vel episcopo. te deposito. non obligor Idem vi-
detur si tu tāquam episcopus iuras michi restituere pecuniā quā
mutuaui Nam depositus non teneberis quod credo verum si in vti
litatem ecclesie pecunia versa est. xv. q. vj. Alius Item si iuro sta
re mandatis tuis. ꝑ offensa tibi vel tuis facta. intelligitur. nisi p̄-
cipias immoderatum. iniustum. vel impossibile. et hmōi e. ti. Veni-
ens et c. Quinta vallis concor. Ray. Addēs ꝙ oēs tales ne det̄
materia periurij alias periurandum debent petere auctoritatem
ab ecclesia. vt colligitur ex eisdem decre. Et ꝯcor. Tho. se. se. q.
xxviij. Item intelligitur si facultas. seu possibilitas se obtulerit
alias non imputabitur ext̄ de iu. iu. Querelam et c. Breui. Vñ
excusat hominē nec esitas siue impossibilitas verum. qui iurat pecu
niam reddere ad certū terminū. et non potest. consulit Ray. ꝙ añ
diem veniēs coram iudice cedat bonis ext̄ de solu. Odardus Item
si iuras michi reddere vinū vel bladum subaudit̄ eiusdem bonita-
tis. ff. Si certum petatur Cum quid Item si iuro tibi dare filiam
meam in vxorem. intelligitur qd̄ bona fide laborabo vt eam habe
as. nec ad aliud obligor cum alienū factum ꝓmittere precise non
possum ext̄ despon. Ex literis Item si iuro alicui fidelitatem vel ꝙ
non ero contra eum intelligitur. ne ꝓcurem vel ꝯsenciam ꝙ vitā
vel menbrum. vel res suas perdat sed si me offendat. vel cōiūctos
michi potero me tueri vt e. ti. Peticio et c. Ego n. et de hoc iura
mento habes s̄. feudum. §. vij. ¶ Quid siquis iurauit tenere ob- 19
stagia in certo loco. nec habēt ibi quid eo medat. vel vnde soluat
R̄ s̄m Ho. Si tempore obligacionis iam erat non soluendo. tene
tur obstigia seruare. quia ad hoc videtur se obligasse et victum
querat manibus suis vel mendicando Sed si tempore obligacōis
erat soluendo et nunc deuenit ad paupertatē. tunc distinguo. q̄a
si est talis quod possit mendicare sine verecundia. dico idem qd̄
prius ar. lxxxxiij. di. Dyaconi Sed si est nobilis et in dignitate ta-
li. subueniendum est Juris beneficio vt̄ e. ti. Querelā et c. Breui
¶ Quid si debitor iurauit creditori se soluturum in certo termino 11
et impeditus non potest R̄o scd̄m Ho. quando iurabat credebat se
non posse soluere vel nō habeat ꝓbabilē causam credendi. tunc in
vtroq3 casu peierabat. q3 in p̄mo deerat veritas. et in scd̄o deerat
iudiciū Si v̄o ab inicio credebat ꝓbabiliter se posse soluē nō perie-
bat et si postea fecit posse suū non est periurus. ꝫ et etiā multo ma
gis excusatur. si misit pecuniā debito tempore. ꝫ casu perdita fuit

vt·e·ti· Querelam·xxiij·q·viij· Si nulla de con·di·j· Sicut·q̄
si postea lapso termino posset·et nō persolueret periurus esset ext̄
de dolo et contu· Cum dilecti concor· Tho·se·scd̄e·q·lxxxix·
12 ¶ Quid si iuro generaliter nunquid ad specialia teneor R° scd̄m
Ho· Cum generalitas obscuritatem pariat nō videor cogitasse
de his super quibus specialiter iuraturus non fuissem·et sic interp̄
tandum est iuramentum sed intencionē iurantis·q̄n sine dolo quis
iurat Secus autē·quando ipse cū dolo est·et ille cui iuratur sine do-
lo est·igitur si emergat casus inopinatus de quo si cogitassē nul-
lo modo iurassem·non teneor·satis concor· Ray· Wil·et ec̄ tho·
13 vt habet̄ ·j· Juramentū·j·§·v· ¶ Quid de duobus habentibus
mensuram cōmunitatis vel stateram quam cōsueuerunt portare
ad vendentes·et mercedem recipere si iurauerūt sibi inuicem q̄ de
cetero non portarent R° scd̄m Wil· Etiam Si ex hoc multum dāni
ficati sunt·puta·quia ꝓuisum est de alia mensura·nō possūt aucto
ritate ꝓpria venire contra iuramentū·nisi forte ex hoc ad extre-
mam necessitatem deuenirent·nec vllo modo possunt habere vn-
de venirent Episcopus tamen absq; tanta necessitate posset hmōi
iuramentū in melius cōmutare cum nulli sit vtile et aliquibus dam-
nosum Sed si vnus predictorum peierat nūquid alter poterit veni-
re contra iuramentum dicend̄·q̄ si intendebat iurare sub condicō
ne·scz si alter non portaret tunc altero portante·nō tenebitur Si
autem absolute iurauit·tenetur·q̄ si nescit quomodo iurauit·vel
intenderit·tunc si emolimentum mensure sit cōmune ambobus·vno
peierante·reliquus nichilominus tenetur·cum nullum ex hoc fiat
ei preiudicium Si vero emolimētum est solum eius qui portat·tūc
benigne interpretand̄ est scz·q̄ non seruanti fidem ꝓmisit·cū dā
no suo et lucro alterius Nam generaliter scd̄m Hosti·et Bern·
Si duo sibimuicem aliquid iurauerunt·vno non seruante neq; alius
tenetur ext̄ e· Sicut tercio in fi·nisi quod iuratum est esset·in ho
norem dei vt si iurauim⁹ q̄ diceremus psalteriū vnū ꝓinuicem vel
vt certā elemosinā daremus et de hoc vltimo dicto habet̄ hic ·j·
12 ·§· añpenul·in fi·et vide etiam ·j· Juramentū·ij·§·ij· ¶ Nunquid
paganus qui iurat per falsos deos vel creaturas nō ꝯcessas tenea
tur R° scd̄m Ray·dico q̄ cū iurauit peccatum cōmisit iurādo·sed
si modo nō seruat fidem ꝓmissam·addit peccatū pcto·xxij·q·j·Mo
net te·ꝯcor· Jn·et Hosti·et Tho·se·se·q·lxxxxviij· Et addit q̄ lici
tū est recipere iuramentū ei⁹ q̄ pat⁹ est per falsos deos iurare·nō
tn̄ licet eū inducere ad hoc q̄ per falsos deos iuret concor· Pe·et
14 Jn· ¶ Quid de eo q̄ cōpulsus p metū iurauit se aliquid daturū et
hmōi R° s̄m Ray·tal̄ q̄ntuscūq; fuerit met⁹ nichilomin⁹ obligat̄
dūmodo sit de re licita·secus de illicita ext̄ e·ext̄ Quid metus casa

Ad audiēciā Tamē q̄ sic iurauit potest ab ep̄o petē vt cogat illū
absoluē a iuramento ext̄ eod̄ Administracionis Si hoc impetrare
non potest soluat et postea repetat quia licet iurauit soluere non
iurauit non repetere ext̄. e. Debitores et in dicto. c. Ad audienci
am. ꝙ et si iurauit non repetere. tūc denūciet ecclesie ꝑm formam
euangelicam vt ecclesia compellat ad restitucionem Si vero iura
uit. ꝙ non denunciaret. tale iuramentum est illicitum et ideo non
est seruandum ext̄ e. Quemadmodum ꝯcor. Tho. xxij. q. lxxxix.
et Pe. In. Bern. Similem casū habes .j. Vsura. vj. §. vij. ¶ Quid 16
si dominus faciet iurare familiam ꝙ reuelabunt ei. si quem sciunt
vel audiunt aliquid surripuisse de bonis suis. vide de hoc s̄. Fami-
lia. §. fi. ¶ Quid si aliquis audit aliquem iurare illud qd̄ audiēs 17
scit falsū esse R° ꝑm Ray. Sufficit audienti et tenetur. et iudicet
illis qui magis possunt ꝓdesse quam obēsse periuro. siue eum corri-
piendo siue ꝓ eo orando. xxij. q. v. hoc videtur ¶ Quid si clericꝰ 18
iurauit se seruaturum statuta in ecclesia sua edita. et postea fit
nouum statutum R° secundum Tho. se. se. q. lxxxviij. Non te-
netur ex iuramento ad obseruandum futura. nisi intenderit sē ob-
ligare ad omnia preterita et futura. tenetur tamen ea seruare
ex ipsa vi statutorum. ꝙ si talis clericus ꝓmisit per prius presti-
tum iuramentum seruare illud statutum quod postea factum est
iterum non est obligatus ex iuramento vt ext̄ e. Clericus Et idē
intelligendum est de eo qui fit nouus ciuis alicuius ciuitatis. et iu-
rat statuta. ꝯcor. Ray. ¶ Quid si aliqui domini temporale. aut 19
clerici. aut prelati iurant seruare statuta et consuetudines alicuiꝰ
loci siue ecclesie. et inter illa sunt aliqua illicita et impossibilia. vel
libertati ecclesie obuiancia R° si iurantes hoc sciunt. non debuerūt
sic generaliter iurare. nec sunt aliq̄tenus hmōi iuramenta seruan
da sed solum alia Similiter etiam si nesciunt. non sunt seruanda.
quia non tenentur ad illa ext̄ de iu. iu. Contingit li. vi. ¶ Vtrū 20
ille cui iurando aliquid ꝓmittitur possit relaxare iuramentum R°
scd̄m Tho. scd̄a scd̄e. q. lxxxix. Homo potest aliquid alteri pro
mittere iuramento dupliciter Vno modo quasi pertinens ad vti-
litatem ipsius. puta si sub iuramento ꝓmiserit se seruiturum ei.
vel pecuniam ei daturum. et a tali promissione potest absoluere
illi cui promissio facta est Intelligitur em̄ iam ei soluisse ꝓmissum
quando facit de eo sed eius voluntatem Alio modo ꝓmittit aliq̄s
alteri aliquid qd̄ pertinet ad honorem dei. et vtilitatem alioꝝ. pu-
ta si aliquis iurando promittit alicui se intraturum religionē. vel
aliud opus pietatis facturum. et tunc ille cui promittitur nō po-
test absoluere ꝓmittentem. quia ꝓmissio non est facta ei princi-
paliter. sed deo. nisi forte sit interposita ꝯdictio. scz illi si videbitur

21 cui promittit vel aliquid aliud tale. concor. Ho. et Ray. ¶ Quid
si venditor aliquis iurauit non venire contra vendicionem. et nūc
dicit se deceptum vltra dimidium iusti precij. nūquid debet audiri
Rº ſm Bern. Si maior est. non credo ꝙ audiatur. secꝰ si minor. qꝛ
per tale iuramentum non excluditur nisi beneficium etatis. nō aut
ꝙ renūciet iuri cōmuni Vñ potest agere vel ad supplementū pre-
cij vel ad restituēdam vendicionē. ſ. illud extr̄ de emp. et ven. Cū
22 causa ¶ Quid de puella que iurauit non habere regressū ad bo-
nā paterna. sed esse dote ꝯtenta habet̄ s̄. Dos. §. iij. Vel si vxor
iurauit nō ꝯtuenire alienacioni dotis. habet̄ ibid. §. iiij. Multa circa
hāc materiā habent̄ h statim p. c. Juramētū. j. et. ij. et infra Per-
iurium per totū

1 IVramentum Primo cōmuniter Que est causa institu
cionis iuramenti Rº scdm Ray. duplex est causa. vna
ꝓpter infirmitatem credencium. vtputa. cum aliquibꝰ
suadetur aliqd bonū. et non credunt. verbo simplici in-
troductum est ꝙ possumus iurare. xxij. q. j. Non est et. c. Si pecca
tum Alia causa fuit permissiua. scilicet ꝓpter vitandam ydolatri
am. ꝓpter ꝙ ꝯcessum fuit iudeis iurare per deū. ne iurando p crea
turas in ydolatriam inciderēt. xxij. q. j. Considera Est ergo iura
mentū licitū et meritorium. qñ per ipsum proximo subuenitur Vñ
in psalmo domine. qs habitabit in tabernaculo tuo et seqtur Qui
iurat ꝓximo suo et non decipit Non tamen est assuescendū ad iu-
ramentum. ꝓpter periculum periurij ꝓpter quod. non nisi ob ne-
cessitatem vel vtilitatem iurādum est. xxij. q. j. Ita ergo Et sic
intelligendū est quandocūqꝫ iuramentum inuenitur prohibitum
2 ¶ Quot sunt species iuramenti Rº scdm Ray. Due. nam aliud
est assertoriū. vt cum iuratur de presenti. aut de p̄terito. puta. sic
esse vel nō esse Aliud est promissorium vt cum de futuro iurat ali-
quis se daturum vel facturū Idem Tho. in. iij. senten. xxxviiij. di.
et. xxij. q. j. lxxxviiij. Et addit ꝙ hec aliqñ fiunt simpliciter. vt
cum dicit̄ Testis est michi deus. vel coram deo loquor vel per deū
qd idem est scdm Augu. Aliqñ vero per execracionē. vt cū quis
obligat se ad aliq̄ pēnam vt si hoc non fecero. hoc accidat michi
vel filijs meis. et hmōi. et tunc scdm Augu. illa per que sic iurat
3 obligat se deo vt hoc illis eueniat. si secus est quam dicit ¶ Que
forma iuramenti Rº scdm Ray. In veteri lege iurabant sic. vi-
uit dñs. et viuit anima mea vel tua Hec faciat michi deus. et h ad
dat. xxij. q. j. Et iurabāt et. j. Rº. j. iiij. et. xv. In p̄mitiua vo eccle-
sia iurabāt sic Testis est michi deꝰ Rō. j. Itē testis est michi aīa
mea Rō. ix. vel coram deo loquor et hmōi. xxij. q. j. Si peccatum

Hodie vero iuratur sic. per deum vel sic me deus adiuuet. vel per istas
sanctas reliquias. vel per ista sancta euangelia. et similia. xxxij. q
vi. De parent ea Et vt dicit Inno. Nulla vel modica differen=
cia est siue sic iuret. vt dictū est. siue solū dicat promitto hoc in fi=
de mea. maius tamen pecccatum est fallere iuramentum factū per
increata vel per superiores creaturas. quam per inferiores Item
iuramentum est quando asserit se dicere veritatem in periculo ani
me sue. extra de fri. et male. Fraternitatis Semper tñ quando pars
parti iuramentum differt. iurandum est. sm quod placet ambobus ff.
de iur. iur. l. iij. §. vlti. et l. iiij. et v. In iuramentis vero que a iure p=
cipiuntur. vt est iuramentum. testis vel iuramentum calūnine est
iurandum super sancta dei euangelia extra de iur. ca. c. vl. xi. q. j.
Testimoniū Idem quoqz si promiserit qs aliquid iurare. vt Ho.
dicit ¶ Nue exiguntur vt recte fiat iuramentum Ro sm Ray.
Tria scz veritas iudicium et iusticia Iere. iiij. Iurabunt Viuit
dominus in veritate et iudicio et iusticia. xxij. q. j. Et iurabūt Ve
ritas enim semper debet adesse vt scz sciat quis firmiter verū esse
quod iurat. alias. si tantum credit non debet iurare de sciencia sed
de credulitate Item debet esse iudicium idest discreta deliberacio
scz vt non iuret etiam verum nisi ꝓpter necessitatem vel vtilita=
tem. xxij. q. j. Ita ergo Item iusticia vt scilicet illud quod iurat
licitum sit et honestum vt in dicto c. Ita ergo. idem Tho. xxij. q.
lxxxviiij. ¶ Nuid quando in iuramento non est eadem intencio iu
rantis et recipientis Ro sm Tho. xxij. q. lxxxviiij. Si hoc proue=
nit ex dolo iurantis oportet iuramentū seruari. scdm sanū intellec=
tum eius cui iuramentum prestatur Si vero iurans dolum nō adhi
beat obligatur solum scdm suam intencionem Simile habes s. Iu=
rare. §. xij. ¶ Vtrum iuramentum promissoriū sit semper obliga
torium Ro scdm Tho. v. s. Nuicūqz iurat se aliquid facturū obli
gatur ad illud faciendum. nisi vergat in peiorem exitū. vt cū iurat
aliquis aliquid quod est secundum se malū. vt puta se patraturum
adulterium in quo casu peccat inrando et peccat iuramentum ser=
uando Similiter vergit in deterius. quia est maioris boni impedi=
tiuū. puta cum aliqs iurat se non intraturum religionem vel quod nō
fiet clericus et hmōi In hoc casu peccat quidem iurando quia po=
nit obicem spiritui sancto. sed multo melius facit non implēdo Nā
que mala sunt. vel maioris boni impeditiua sub iuramento cadere
non possunt Sed et alio modō vergit in deterius ꝓpter aliqd quod
de nouo emergit. qd fuit impremeditatū sicut cū herodes iurauit
puelle saltanti se daturū qd petisset Hoc enim iuramentū poterat
esse a principio licitū intellecta debita odicione. scz si peteret qd
dare liceret. sed implecio iuramenti fuit illicita. xxij. q. quarta

4 Est contra officium ¶ Nue est maior obligacio voti vel iurāmē
ti ꝓ scđm Tho. ẏ s̄. Votum ex sui racione magis est obligato
rium Nam obligacio voti causatur ex fidelitate quam deo debe
mus cuius transgressio infidelitatem et ꝑ consequens irreuerenciā
am contmet Obligacio autem iuramenti causatur ex reuerēcia q̄m
debemus ei ex qua tenemur q̄ verificemus illud qđ per nomen eiꝰ
5 ꝓmittimus cuius transgressio contmet irreuerenciā tantū ¶ An
viri possint irritare iuramenta vxorum ꝓ scđm wil. non nisi sint
talia q̄ vxor implere non potest sine scandalo et ꝓeiudicio viri et
9 sic intelligendum videtur Nđ dicit Tho. in §. se. in fi. ¶ Virū
in iuramentis possit dispensari ꝓ scđm Tho. ẏ s̄. In iuramentis
promissorijs dispensari potest sicut et in votis Vbi nota q̄ illud q̄
cadit sub iuramento promissorio aliquando est manifeste peccatū
vel maioris boni impeditiuū et tale iuramentum dispensacione nō
indiget Aliquando aut̄ est dubium vtrum sit licitum vel illicitum
ꝓficuum vel nociuū aut simpliciter aut in aliquo casu et in ꝑ po
test quilibet episcopus dispensare Cum vero ꝓmittitur aliquid
sub iuramento qđ est manifeste licitum et vtile in tali iuramento
non videtur habere locum dispensacio vel cōmutacio nisi aliquis
melius occurrat faciendum ad cōmunē vtilitatem quod maxime
videtur pertinere ad potestatem pape qui habet curam vniuersa
lis ecclesie similiter etiam et iuramenti absoluta relaxacio nā ad
vnūquemq; pertinet iuramentum irritare seu cessare quod a sub
ditis factum est circa ea que subduntur eius potestati sicut pater
potest irritare puelle iuramentum et vir vxoris vt dicit̄ ꝑ Nume
10 ri. xx. ¶ Vtrum debitor ꝓpter vim iuramenti teneatur reddere
debitum excōmunicato vide s̄. Excōmunicacio. vi. Nui incipit
11 quid teneor. xxvij. §. ¶ De iuramento fidelitatis habes s̄. Feudū
§. vi. et s̄. Jurare §. ix. in fi. Item de iuramento fidelitatis
non prestet̄ pape a prelato vide ꝛ. Peregrinus §. ij. in fi. De iu
ramento eorum qui absoluuntur ab excōmūicacione habes s̄. Ab
solucio. v §. ij. et iij. De materia iuramēti multa habes s̄. Jura
re et ꝛ. piuriū Item de iuramēto vniuersitatis habes statim hic ꝛ.

1 IVramento Secundo de iuramento vniuersitatis siue
societatis alicuius Et aduertendum est quando vniuer
sitas alicuius ciuitatis vel collegij Juramento se obli
gauit et iurantes iam mortui sunt Successores facientes cōtinuū
sunt ꝓpter hoc periuri Nam obligacio iuramēti personalis est et
non tranfit ad successores Tenent̄ tñ ex quadam fidelitate adim
plere qđ iuratū fuit ar. ext̄ e. Veritas Hec Ray. et Tho. ꝓxij.

questione. lxxxxviij. ¶ Quid si homines alicuius vniuersitatis. vel 2
societatis iurant aliquid se facturos. vel non facturos nūquid pos-
sūt sibi remittere R° scdm Guil. hoc potest esse quatuor mod Pri
mo quidem. si iuramentum sit de his que pertinent ad cultum dei
seu ad religionem. vel pietatem. et tunc non possūt remittere. vt
si duo iurent ꝙ ibunt. vltra mare militarie pro deo. vel ꝙ intrabt
religionē. vel ꝙ dicent duo vel tria psalteria proinuicem Aut siq
artifices iurent ꝙ de lucro suo certam porcionem dabunt fabrice
alicuius ecclesie. vel in alios pios vsus vbi tamen. aliq iurant qd
ibunt vltra mare simul possunt quidem remittere sibi ne vadant si
mul. sed non possunt remittere qui vadant. quia quasi duo iurata
sūt. scz ꝙ vadant. et qd simul Secundo si iuramentum sit de tem-
poralibꝫ ⁊ sit tale ꝙ absq; iuramento tenentur facere quod iurāt
et tunc etiam non possunt sibi remittere. quia ꝓpter salutem ani-
marū videtur sic iuratum. vt si carnifices iurant ꝙ non vendant
carnes infectas pro sanis. aut qd non sophisticabunt merces su-
as et hmōi Tercio potest contingere. si iuramentum sit super re
quidem temporali. sed tali. qd absq; iuramento non tenebant facē
quod iurant. et tunc si obseruancia iuramenti tantum spectat ad
cōmodum vel incōmodum iurancium possunt sibi remittere. vt si
iuret aliquis quod faciet alteri librum vel domū et ille ꝙ reddat
ei mercedem Similiter quando duo socij iurant de cōmunicādo si-
bimuicem omnia lucra Si autem spectat ad cōmodum alioꝝ. ma-
gis quam iurancium. non possunt sibi remittere vt si artifices ali-
qui iurent ꝙ in mercibꝫ viginti solidoꝝ. non accipient vltra de lu-
cro quam vnū solidum. vel ꝙ non vendant opera. nisi de materia
sit parata. vel ꝙ non trahant pecias panni vltra tantū et hmōi
Quarto si obseruacio iuramenti sit alijs dānosa Nam tale iura-
mentum non est obligatorium. vt si sutores iurent ꝙ certo tem-
pore non laborabunt. et hoc vt ꝓpter raritatem carius vendant
vel carnifices vt non miscident vel parabunt carnes vltra certū
numerum. vel aliqui opifices quod non operabuntur ꝓ minori p̄-
cio q̄ tali et hmōi. que quidem iuramenta q̄muis non sūt obligato
ria. non tn̄ expedit ꝙ ꝓpria auctoritate sibi remittāt. ꝫ ꝙ auctori-
tate epi reuocentur. vel pocius denūcient non tenuisse. vel dic. qd
sufficit auctoritas ꝓpria. quando inramentū fuit de eo qd est ma-
nifeste peccatū vel maioris boni impeditiuū. vt dictū est s̄. Jura-
mentū. j. §. viij. ¶ Quando multitudo iurat aliquid facere vel non 3
facē. nūquid aliq̄bus ꝯtraueniētibꝫ possunt alij ꝯuenire R° secund
Guil. si absolute et in oēm euentū iuratū est. q̄libet ꝑuare tenet Si
vo subcōdicōe vl ob determinatā causā. puta. si alij ꝑuarēt. et hmōi
non tenetur quis nisi existente condicione ar. xxxij. questione. viij.

Non solum ext̄ de con. appo. Verum ext̄ de iur̄. iu. Peruenit. vñ si omnes alij vel plures non seruant. in hoc casu absoluti videntur alij Si vero pauci sunt q̄ non seruent recurrendum est ad intencionem iurancium videlicet q̄ si intendebant q̄ quocūq3 nō obstante ipsi nō tenerent̄. aut solū si multi essent illi q̄ nō ꝓuarēt. et si de intencōe nescit̄ tuci9 est ꝓuare

1 IVrisdictio De iurisdictione episcopi spirituali. vbi et quando possit exerceri vide s̄. Episcopus. §. viij. et s̄. Absolucio. j. §. vj. De temporali vide s̄. Episcopus. §. ix. Jurisdictionū quedam est voluntaria scz q̄n nemo sē opponit et hec potest exerceri oī tempore et loco vt ff. de adop. l. Emancipari Quedam ꝯtenciosa. scilicet quando litigatur et hs non pōtest expediri a iudice procedente nec diebus feriatis. nec de nocte. iij. q. iij. Spaciū v̄. a iudice ꝓcedēte ext̄ de offi. dele. ꝯsuluit

1 IVs Quid est ius. quid rigor. quid equitas. et q̄d dispēsacio Rx° scd̄m Ray. et Hosti. Jus est ars boni. et equi cuius merito nos quos sacerdotes appellat idest sacrorum preceptorum ministros. ff. de iusticia et iure l. j. Rigor vero est excessus siue austeritas iuris aliquociens ad terorem scriptus qui quidem non est seruandus nisi vbi timetur exemplum mali dil. xv. Sed illud Quandoq3 que tamen rigor idem est quod subtilitas iuris et seruandus est ext̄ de resti. spo. In literis Equitas vero est media inter rigorem et dispensacionem C. de iudi. Placuit Et diffinitur sic Equitas est iusticia dulcore misericordie tempata vl equitas est modus racionabilis regens misericordiam et rigorem et hāc Judex semper debet pre oculis habere. ff. de eo qui certo loco l. Quod si ephesi in fi. et lxv. di. Disciplina et c. Qui emendat et l. di. Ponderet in fi. et c. Domino sancto Nam melius est de misericordia q̄d de seueritate reddere racionē. xxvj. q. vij. Alligauit hs intellige ꝑm Ray. nisi ex iusta causa seruet rigorem. vel faciat dispensacionem Quid autem sit dispensacio. et plura de ipsa habes
2 s̄. Dispensacio per totum ¶ Jus publicum dicitur vno modō q̄dlibet ius in scriptis redactum quod d̄r publicum. quia a publicis personis est introductum vt a principibꝫ vel ꝯciliis Similiter et ꝯstitucio municipalis. vel episcopalis Item alio modō dicit̄ Jus publicum quia publice vtilitati expedit. vtputa. ne quis re sua male vtat̄ et hmōi Item alio modo et specialiter dicitur ius publicum istud q̄d consistit in sacris et sacerdotibꝫ. ff. de iusticia et iure le. j. Quod etiam specialiter diuinū d̄r ext̄ de iu. iu. Nimis de iure diuino

Vtrū ea que contra ius fiūt valeant Rº Regula dicit. que con 3
tra ius fiunt debent ꝑ infectis haberi ext̄ de regu. iur̄. Nue cont̄
li. vi. Nuam regulam quidam voluerunt dicere habere locū so-
lūmodo. quando ius ita ꝓhibet quod addit. et si cont̄ fiat. nō va-
leat. sed hec exposicio reprobatur expressē. C. de legibus Nō du-
bium Ideo indubitanter tenend̄ est ꝙ quandocūqꝫ lex ꝓhibet. si
nichil aliud addit. tunc ea que contra fiunt ipso iure non valēt vt
sunt vendiciones. donaciones. electiones. testamenta. et oīa hmōi
nisi sint talia ꝙ eorum effectus reuocari non possit. vt homicidiū
et hmōi Si vero lex addit aliquid plus. tunc ꝯsiderand̄ est. ꝙ ad-
dere potest tripliciter Et primo quidem ꝯtingit. ꝙ addat verba
expresse annullancia vt dicendo. si ꝯtra factū fuerit sit irritū. et
mane. et tunc est planū. ff. de tute. alias cutellis l. muto. §. Sub cō
dicione Secundo ꝯtingit ꝙ addat verba exprimencia modum per
quem illud factum annullatur. vt dicendo Qui ꝯtra fecerit remo
uetur excepcione tali vel tali vt macedoniani villeyani alias Va-
leriani de dolo. et similibꝫ et tunc ꝙ contra legem factum est. ꝑma
facie valet. sed remouet̄ excepcione opposita Tercio ꝯtingit ad-
di aliqua verba ꝯfirmancia vt dicendo sic Si ꝯtra factum fuerit
valebit quidem ꝛc̄ et tunc valet. ff. de. fideius. l. Grege. §. A.
tutore. et de interdictis et relegatis l. Relegatorum. §. ad tem-
pus. et quando appellandum sit l. j. §. Biduum et hec est senten-
cia. di. ij. §. j. ad materiam iuris potest pertinere infra lex

Iustificacio Nue exiguntur ad iustificacionē impij Rº ꝑ. 1
Wil. quatuor que sunt simul tempore. sci licet motus li-
beri arbitrij. ꝯtricio animi. infusio gracie. et remissio culpe

Caracter Caritas Cathecismus. et similia quere 1
supra in litera C.

Latro. quis dicat̄ latro publicus vel etiā noctur 1
nus populator agrorum Rº latro publicus
dicitur qui insidiatur et egredit̄ in publicis stra
tis Nocturnus vero populator agrorum dicit̄
qui de nocte agros vastat. vel incendit Dos se
cundum leges impune occidere licet vt s̄. homi-
cidium. j. §. vi. Nec gaudent emunitate. si con-
fugiunt ad ecclesiam vt s̄. Emunitas confugiencium. §. j. Et ad
istam materiam latronis potest pertinere .j. Predo et .j. Raptor

1 Legare Quid iuris · si testator legauit rem alienam Ro
sm Ho · Si testator ignorauit ipsam esse alienam · he-
res non tenetur eam prestare · nisi forte is cui relique
rat · esset persona coniuncta · puta vxor · vel alia cui
erat tantundem relicturus de suo · quia tunc tenet legatum C · de
legatis Cum alienam · vel nisi ipsa res erat heredis quia tunc te-
netur illam prestare ff · de lega · et fidei cōmisset · ij · l · vnū ex fami
lia · §· Si rem tuam Si vero testator sciuit esse alienā · tūc tenetur
heres emere et tradere Et si ille cuius est · non vult vendere · vel
non · nisi pro nimis graui precio · tenetur heres prestare iustā ex-
timacionem · nisi forte esset talis res cuius cōmercium non habet
vt res sacre et hmōi Vnde non obstat ext̄ de testa · Filius · q̄a res
iste erant res ecclesie in quibus legatum non tenuit concor · In
2 ¶ Legatum ad pias causas valet cū minori solēnitate vide · j · lex
· §· ix · v · xi · Nuomodo heredes debent soluere legata · aut etiā de-
bito defuncti habetur s̄ · Hereditas · §· v et sequentibus

1 Legatus Nuot sunt genera legatorum Ro sm Bern ·
de offi · lega · c · Excōmunicatis alias ext̄ e · excōmuni-
catis Tria sunt Nam quedam sunt legati de latere
pape · vt sunt cardinales principaliter · et etiam alij sicut Bern ·
subdit ibi Qui mittūtur de curia Secundi sunt non de latere scili-
cet qui mittuntur a papa non existentes in curia Verius tamē te-
nendum quod probat Jo · An · in sexto scili cet · q̄ solum Cardi-
nales dicuntur de latere omnes alij vndecūq; missi non dicunt̄ de
latere Sunt et tercij q̄ pre textu ecclesiarū suarum habent lega-
cionem · et isti vocantur legati · nati vel creati vel cracio ligato-
rum vel ligati locales An vero tales possint absoluere percusso-
2 res clericorum habes s̄ · Absolucio · ij · in prin · ¶ Ligatus de late-
re pt̄ ofirmare electiones epōr̄ et exemptorum Alij legati nō si-
ne speciali mandato ext̄ de elec · Si abbatem li · vi · Potest etiam
legatus de latere cognoscere · de causis contra exemptos vt sup̄
3 Exemptus · §· penul · ¶ Quid si legatus aliquem excōmunicauit
dum erat in p̄uincia sibi decreta · nunquid postquam egressus est
potest eum absoluere Ro sm Jnno · Si reuocatus est non poterit
4 Si vero exiuit reuersurus · postquam reuersus fuerit poterit · et ec
ante regressum · si est legatus de latere ¶ Nd si legatus quātū-
cūq; plenam legacionem habeat siue etiam habeat pretextu ec-
lesie sue non habet ex hoc potestatem oferēdi bn̄ficia · nisi ei specia
lit̄ sit ocessū vel nisi sit Cardinales ext̄ e · Officij li · vi · q̄ si ecclesia
ht̄ pr̄onū laycū nō pt̄ oferri p legatū nisi ei quē pr̄on⁹ p̄sentaret

Eodem modo si habet patronū clericum cui patronatus compe-
tit racione sui patronij ext̄. e. Cum dilectus Secus. si sit clericꝰ pa
tronus racione ecclesie. vel etiā si sit collegium quia tunc eo irre-
q̄sito potest legatus ꝯferre quia potest quod maius scz ꝯferre ip-
sas ecclesias non requisito episcopo ¶ Omnes reseruaciones quo- 7
rūcūqz beneficiorum facte a quocūqz legato auctoritate legacio
nis. et omnia decreta siue denūciacōes. et ꝓcessus carent viribus
finita legacione. quando etiam si durante legacione. legatus in ali
qua ecclesia faciat aliquam reseruacionem non potest illa penden
te facere aliam in illa ecclesia Similiter postquam reseruauit vnū
beneficium pertinens ad collacionem cuiuscūqz ipsa reseruacione
pendente non poterit aliud reseruare quod ad eundꝫ pertinet Hec
omnia ext̄ e. Presenti li. vj. ¶ Nullus legatus potest facere ali- 6
quam reseruacionē de ecclesijs et dignitatibꝫ earum. vbi illi qui p̄
ficiuntur habent per electionem assūmi nec se intromittere quā-
do eligere et postulare valeant ext̄ e. De liberacione li. vi. ¶ Nul- 7
lus legatus potest ꝯcedere alicui in generali. vel in speciali. vt re-
cepta resignacione illorum q̄ habent beneficia. possit illa alteri cō
ferre alias non valet vt in dicto c. De liberacione ¶ Constitucio- 8
nes facte a legatis in sua ꝓuincia durant postea perpetue Secus
si causas delegent quia egressꝫ eis de ꝓuincia nō durat Iurisdic-
tio delegatorum nisi ante legatorꝫ discessum citacio p̄cesserit ext̄
e. Nemini ¶ Legatus non potest processum delegati impedire ā 9
etiā eius sentenciā irritare. sed potest eā confirmare et exeq̄ ext̄
de offi. l. e. Studuisti ¶ Nuot modis finit̄ legacio R° s̄m Jo. an. 10
quatuor. Vno modo si datꝰ fuit legatus ad tēpus finito tēpore fi-
nit̄ et legacio ext̄ de offi. dele. De causis Secundō qn̄ reuocatꝰ est
ff. de iudi. l. Judiciū Tercio quando egressus est legacionē animo
nō redeundi secus. si animo redeundi ext̄ e. Nouit Quarto ꝑ mortē
ipsiꝰ legati. nō tn̄ morte ꝯstituentis ext̄ e. Legatus li. vi.

Legittimus filiꝰ q̄s est R° s̄m Ray. Legittimꝰ filiꝰ est 1
q̄ de legitimo mr̄imonio natꝰ est vel de eo ꝙ legitimū
reputabat̄ vt qui fi. sint le. c. alit̄ ext̄ e. Cū int̄ Johem
Et h̄ siue ābo in facie eccl̄ie ꝯiūcti sūt bona fide credē
tes se legitime copulatos. vel si alt̄ tm̄ credebat Nā ⁊ sic legitimꝰ
est filiꝰ. et vt̄qz ꝑenti succedit ext̄ e. Ex tenore Secꝰ si clamdestine
ꝯtraxerint quia videtur fuisse ignorancia affectata aut etiam si
ambo impedimentum scientes publice contraxerunt extra de clā-
des. despon. Cum inhibicio concor. Pe. et Tho. ¶ Nuomodo legi- 2
timari possūt q̄ legitimi nō sūt R° multiplr̄ Et p̄mꝰ q̄dē modus est
per sequens matrimonium. quando solutus de soluta filios habet

scilicet naturales. si contrahit cum ea. legittimatur. secus. de spu-
rijs ex adulterio natis extra e. Conquestus et c. Tanta Secundus est
per specialem indulgentiam pape extra e. Per venerabilem Hij duo
in canonibus reperiuntur modi Sunt et alij secundum leges Vnus est si pater
filium naturalem offerat Curie imperatoris. fiatque curialis. vt in
auten. Nuibus modis naturales efficiuntur legitimi. §. Siquis igi-
tur colla. vij. Item si eum offerat curie ciuitatis de qua vel decu-
ius vico est oriundus vt Insti. de nup. §. vl. Alius modus est Si
pater decedens in testamento naturalem filium nominet legitti-
mum heredem. et ipse postea offerat principi testamentum fiet legiti-
mus Tercius modus est. nullo filio legitimo existente. ipse natura-
lis filius seipsum offert curie vt dictum est in auten. Nuibus modis
naturales effici le. §. j. et. §. Siquis igitur Quartus est. si pater
in instrumento per publicam manum confecto vel alias scripto cum sub-
scripcione trium testium eum filium nominet. nec adiecerit naturalem
vt in auten. Vt liceat matri et auie. §. Ad hec colla. viij. Spurij
vero non possunt legitimari quantum est per leges sed Impera-
tor aut alius auctoritate eius. aliquando de gracia legitimat. et si
3 militer papa ¶ Quid prodest esse filios legitimos Respondeo succedunt
in omnibus bonis parentum vt in auten. Qui mo. na. ef. le. §. Quam
et. C. de. ser. et legit extra e. hoc per totum Conquestus et c. Tanta sed
intellige nisi sint exclusi. vel excludantur ab hereditate in casibus
4 quas habes supra. hereditas. §. ij. ¶ Vtrum legitimatus quo ad actus ec-
clesiasticas. intelligatur legitimatus quo ad secularia habes supra. ille-
gitimus. §. fi. Ad materiam istam pertinere potest supra. filius et supra. illegitimus

1 Legitima porcio. est triplex. vna que est debita iure na-
ture. et dicitur debitum bonorum subsidium. et hec debetur fi-
lijs tantum quod sine causa exhereditari alias exheredi-
tari non possunt et huic porcioni nullum grauamen potest imponi
C. de. in. offi. tes. l. omni modo. et duabus l. se. Et hec est talis si sunt
quatuor filij vel infra debent habere terciam partem. si sunt quin-
que et vltra debent habere medietatem eius quod eis deferebatur ab
intestato. C. de in offi. testa. auten. Nouissima et intelligi debet de
tractis debitis siqua essent Item est alia porcio scilicet quarta falcidia
que debetur iure institucionis. vt cum aliquis institutus est heres et illa
hereditas est exhausta per legata. tunc institutus potest detrahe-
re sibi vsque ad partem quartam hereditatis detrahendo de singulis le-
gatis nisi ad pias causas extra de testa. Raynaldus ad fi. et C. ad le-
gem falci per totum Item est tercia que dicitur tribellianica vt cum ali-
quis institutus heres rogatur vt alij restituat hereditatem

Nam talis institutus potest retinere quartam partem de tota he
reditate. vt insti. de fidei. cōmissis hereditatis. §. Sed quia et. C.
Ad trebellianū p totum hec detrahitur de vniuersitate heredita
tis. et in hac computantur legata et donaciones. ff. ad legem fal
ci. in quarta Nota h̄ ext̄ de testa. Ray. Et si plures heredes in=
stituti fuerint. diuident inter se dictas porciones. h̄ q̄ dicta sunt de
iure sūt Ceterū. circa hec diuersarū terrarū varia est ꝯsuetudo q̄
si racōnabiles sit et p̄scripta. seruari debent Vt s̄. consuetudine
§. iij. iiij. et quinto

Leprosus Quid de ꝯiugio leprosorum R° lepra superue= 1
niens soluit sponsalia. sed non soluit matrimoniū ext̄
de ꝯiug. lep. literas Vn̄ si ꝯtractū fuit tenetur ꝯiunx
ad reddicionem debiti ext̄. e. c. j. et. ij. Leprosus etiam
ꝯtrahere potest si inueniat volentem ext̄ e. c. ij. ¶ Vtrū ꝯiunx te 2
neat̄ ꝯiugi cohabitare leproso R° scd̄m Tho. in. iiij. di. xxxij. Licet
teneatur reddere debitum. non tamē tenet̄ ei cohabitare. nō em̄
ita cito inficitur ex coitu. sicut ex frequenti cohabitacione. et s̄m
Pe. Hec oppinio celebrior est quam et Ho. declarat. sic sufficit le
proso q̄ vxorita ꝓpe sit q̄ ꝓpter loci distanciam nō fraudet̄ debi=
to. nec oportet q̄ in eodem loco. aut in eadem domo morent̄ Filij
quoq; leprosorum cum sano remanere debēt ne inficiant̄ ¶ Vtrū 3
leprosi teneant̄ dare decimas habes s̄. Decime. ij. §. j. Et vtrum de se
pultura teneant̄ ad canonicam porcionē vide ꝯ Sepultura. iij. §.
xi. Qui incidit Quid de leprosis ¶ Vtrum sacerdos leprosus debeat 4
celebrare R° scd̄m Guil. populo quidem ꝓpter scandalū celebra=
re non debēt. sed priuatim si non sit nimis de formis. non est prohi
bendus. sed tamen cessabit a ministerio quo ad sanos

Lex et ꝯstitucio Quid est lex R° Lex est ꝯstitucio po= 1
puli in qua maiores natu simul cū plebibus aliq̄d sax=
erunt di. ij. lex et de hoc etiam vide in fi. se. §. ¶ Quis 2
potest legē facere R° scd̄m Tho. se. se. prima stde. q. x. c. Lex prin=
cipaliter respicit ad bonū cōmune Ordinare aut̄ aliquid ad bonum
cōmune. vel tocius multitudinis. vel alicuius gerentis vicem toci=
us multitudinis. et ideo condere legem vel pertinet ad totam mul
titudinē vel ad totā p̄sonā publicā q̄ toci⁹ multitudinis curā ha=
bet Est tamen promulgacio necessaria ad hoc vt lex habeat suā
virtutem vnde et di. iiij. dicitur q̄ leges instituunt̄ cū promulgā=
tur et sic potest colligi talis diffinicio Lex est quedā rōis ordina=
cio ad bonū cōmune eo qui curam cōmunitatis habet ꝓmulgatā

5 ¶ Sed qui sunt illi qui ita curam cōmunitatis habent qd leges
possunt facere R° scdm Ho. Generalem constitucionem papa po
test facere in omnibꝫ spiritualibus et ecclesiasticis extr̄ de costi. c.
fi. Item legatus in prouincia sibi conmissa extr̄ de offi. lega. c. fi.
de loca. et conduc. Ex rescripto Item synodus ꝓuincialis. lxxxvi
di. q dicitis Item synodus episcopalis. xviij. di. c. j. et. c. fi.
Item episcopus in sua dyocesi potest constitucionem facere vt de
maio. et obe. Siquis extr̄ de loca. et conduc. Vestra nobis Itē ca
pitulum potest facere sibi cōstitucionem extr̄ eodem Cū accessisset
Similiter et vniuersitas clericorum. vel magistrorum extr̄ e. Ex li
teris Item in temporalibus generalem legem potest facere Im
rator. C. de legibus l. ij. et l. fi. non tamen in spiritualibꝫ seu ec
clesiasticis Item prefectus. et precor. et omnes quibꝫ imperator
hoc mandat Item populus Romanus. et senatus Romanus. om
nes isti legem generalem facere possunt Item omnis ciuitas siue
populus potest sibi legem facere Hec omnia Insti. de iu. natura
gen. et ciui. §. j. et. ij. Item credo de quolibet collegio approbato extr̄
8 e. Nue in ecclesiarum et c. Ex literis ¶ Sed infra qd tempus inci
pit artare R° scdm Ho. generalis constitucio incipit artare post
duos menses a tempore publicacionis vt in Auten. vt facte noue
constitucionis in rubro et nigro Idem Bern. et Jo. An. dicens
sic Cum illud sit iure ciuili expressum. et iuri canonico ꝯtrariū nō
sit. tantum illud seruabimus quinetiam roboratum videt̄ extr̄ ne
cle. vel mo. c. vltimo et de sen. ex. nouerit Et addit nisi in ipsa con
stitucione aliud caueatur. et per hoc soluūtur siqua contraria in
ueniuntur Inferiorum autem ꝯstitucio ꝑ eundem Ho. vtputa ca
pitulorum et vniuersitatū incontinenti ligat facta promulgacio
ne. nisi forte absentes et ignorātes quibꝫ. neqꝫ tempꝰ dabo neqꝫ
limitabo sed iudicis arbitrio relinquo ar. extr̄ qui. ma. ac. pos. c. fi.
7 ¶ Vtrum ignorantes excusantur ab obseruancia legum et consti
tucionum R° cōmuniter loquendo non excusantur. nisi vt dictum
est s̄. Ignorancia. §. iij. Tamen a sentencijs ꝓlatis per statuta or
dinariorum excusantur ignorantes quia non ligantur illis nisi eo
rum ignorancia fuerit crassa. aut supina extr̄ e. Vt animarū li. vi.
6 et que sit crassa aut supina habes s̄ Ignorancia. §. fi. ¶ Vtrum
ꝯstitucio respiciat p̄terita R° futura tantū respicit non preterita
extr̄ e. Cognoscētes nisi in ea nominatim de p̄teritis caueat extr̄ e.
7 c. fi. ¶ Vtrum posterior ꝯstitucio tollat priorem R° tollit si etiam
de priori nullam mencionem faciat extra de cogna. spi. c. j. Li
cet secus sit in rescriptis extra de rescriptis Ceterum et c. Ex
parte Item secus de consuetudine vt s̄. Consuetudo. §. vi.
8 ¶ Vtrum leges humane obligent in foro consciencie

Rº ſm tho. i pma ſcde. q. xcvi. Leges humane. ſi iuſte ſint habēt
vim obligandi in foro cōſcientie a lege eterna a qua deriuantur
ſcdm illud ꝓuer. viij. Per me reges regnant et legū conditores
iuſta decernūt Dicuntur aūt leges iuſte pmo qdem ex fine ſcilicz
qn̄ ordinantur ad bonū cōmune Item ſcdo ex auctoritate ſcz qn̄
lex lata nō excedit poteſtatem ferentis Item tercio ex forma ſcz
quando ſcdm q̄litatem ꝓportionis imponūtur ſubditis onera ad bo
num commune et ſm hoc leges hmōi onera imponētes iuſte ſunt
et obligāt in foro cōſciencie di. ix. Nuicūqz leges vero iniuſte n̄
obligāt de quibꝫ vidē in ſe. §. ¶ Nue ſūt leges iniuſte Rº ſm tho.
vbi ſ̄ iniuſte ſunt Primo quidem ꝑ contrarietatem ad bonū huma
nū et hoc tripliciter ſcz contrarijs modis nūc dictis de legibus iu
ſtis Nam vno modo ſūt iniuſte ex fine ſicut cum aliqs preſidens le
ges imponit onerosas ſubditis non pertinentes ad vtilitatem cō
munem ſed magis ad cupiditatem ꝓpriam vel gloriā Scdo mo
do ex auctoritate ſicut cum aliqs legem fert vltra commiſſam ſibi
poteſtatem Tercio ex forma puta cum inequaliter onera multi
tudinis diſpenſātur etiam ſi ordinentur ad bonum commune et ta
les magis ſūt violentie quam leges. Vnde non obligant in
foro cōſcientie niſi forte ꝓpter vitandū ſcandalū Itez iniuſte ſūt
per contrarietatē ad bonū diuinū ſicut leges tyrannoꝝ inducen
tes ad ydolatrā vel ad qdlibet aliud qd eſt contra legē diuinā. et
tales leges nullo modo licet obſeruare ¶ Nunqd inter leges im
periales que nūc vigent ſūt aliqui caſus illiciti et ſm animā non
ſeruandi Rº ſunt vt dicitur di. x. lege Et pmo quidem i matrimo
nijs Nam ſecundū leges filius vnius germani pt copulari in ma
trimoniū cū filia alterius germani vt inſti. d nup. §. Inter eas 2
. C. de nup. l. nemini Sed ſcdm deū tales debent penitus ſepari ex
tra de cōſan. et aff. non debet et xxxv. q. iij. progeniem Secun
do quia ſm leges puella rapta non pt cōtrahere matrimoniū cuꝫ
ſuo raptore. C. de rap. virgi. l. vnica et idem erat olim ſcdm an
tiquos canones ſed hodie pt extra de rap. c. ſi. et vide. j. Raptor.
ij. §. ij. Tercio quia ſcdm leges licitum eſt homini ſoluto tenere
mulierem ſolutam in concubinam vt in auten. quibus modis natu
les efficiūtur filij. §. Si quis aūt Sed ſecundum deū eciam fermacō
ſimplex ē mortale pccm et excludit a regno dei vt dic Apoſtolꝰ
j. Cor. vi. Quarto quia ſm leges licitū eſt viro occidere adulte
rū vxoris in adultero deprehenſum ſi eſt perſona vilis et non de
bet reuerenciam debetur reuerentia. ff. de adulterum. l. Marito.
Primo reſpondetur et le. Si adulterum. et. C. de adulte. l. Gratꝰ
et ſimiliter licet patri q habet filiā in poteſtate occidere adulteꝝ
filie in domo ſua et genero occidere filiā. ff. de adul. l. pater et. l.

Nec in ea et le. q̄ ait Similiter et latronem siue p̄latorem agro-
rum vt s̄. homicidium. j. §. vi. Sed s̄m deum nichil horum licet. et
prohibetur cum precipit̄ Exo. xx. Non occides Quinto quia s̄m
leges damnatur q̄ comprehensam in adulterio tenet vxorē. C. de
adul. l. crimen et l. castitati Sed s̄m deū. et iura canonica potest
tenere illam sine vlla pena dūmodo ipsa velit ab vlterio recedere
xxxj. q. j. §. Subauditur Sexto quia s̄m leges licitum est in mul-
tis casibꝫ vxorem repudiare et matrimoniū rite ꝯtractum dissol-
uere. et maxime in casū qui nota di. x. lege et. xxvij. q. ij. Sunt q̄
dicunt Sed lex diuina hoc ꝓhibet. vt in eisdem c. dicit̄ Septimo
quia s̄m leges mulier que mortuo viro nubit infra tempus luctꝰ
scꝫ vnius anni infamis fit. et incurrit multas penas. C. de secun.
nup. l. j. et. ij. Sed s̄m deum vt apostolus dicit. nubat liber cui vult
ext̄ de secun. nup. c. fi. et vt ibi notat Inno. remittunt̄ ei oēs ille
pene que sunt tātum ad penam ipsius. secus. si inde ꝓueniat aliq̄d
ad illos Octauo quia scd̄m leges filius spurius non est alendꝰ. s̄m
autem deum et canones cont̄ vt s̄. filius. §. vij. Nono quia scd̄m
leges heres si non fecerit inuentariū. tenet̄ ad omnia debita de-
functi Secus. scd̄m deū vt s̄. Hereditas. §. v. Decimo quia in cer
tis casibus scd̄m leges heres non tenetur de maleficio defuncti Se
cus. secundum deum vt s̄. Hereditas. §. iiij. Vndecimo quia scd̄m
leges illud qd̄ relinquitur in vltima voluntate non valet nisi ha-
beat septem vel quinqꝫ testes. C. de testa. l. Si vniꝰ aliter vnꝰ et l.
fi. Sed secundum deum in relictis ad pias causas sufficiūt tres vel
duo testes ext̄ de testa. Cum omnes aliter esses et c. Relatū Duo-
decimo quia scd̄m leges si ꝓmitto aliquid nudo pacto. non teneor
dico. quia non oritur inde actio. ff. de pac. l. iur̄. Sed scd̄m deū et ca
nones mortaliter peccant recedentes a pacto ext̄ de pac. c. j. cū si-
milibus. que ibi notantur et vide ij. ꝓmissio Et idem. si ꝓmitto vni
recipienti ꝓ alio. quia scd̄m deum teneor sed scd̄m leges non Tre
decimo. quia inter ementes et vendentes ꝯcedunt leges decepcio
nem ꝛc̄ vide s̄. Empcio. §. iij. Quartodecimo quia scd̄m leges nō
licet emere siue vendere. iura ꝛ actiones q̄ quis habet cont̄ alium
ꝓ minori precio q̄ sit p̄ncipale debitum. alias non valet empcio.
nec peti poterit. nisi vsq̄ ad id qd̄ solutum est. nec etiā possūt talia
iura ꝓ parte vendi et pro parte donari. C. mandati l. per diuersas
et l. ab anastasio Sed scd̄m animam nichil prohibet me emere iu-
ra cont̄ aliquem pro minori precio quam sint ipsa Iura. dū tamē
hoc non faciam in fraudem vsure. sed ꝓpter interesse meum vel la
borem qui forsan erit in rehibendo seu. quia dubito ne debitor fu-
giat aut ad pauptatē deueniat vide de h̄ ij. Vsura. iij. §. penulti.
Quindecimo. quia scd̄m leges in longissimo tempore ec̄ possessor

male fidei prescribit Secus. secundum deum. et iura canonica ext̄
de regu. iur̄. Possessor li. vi. De hoc vide .j. prescripcio. §. v. Sede-
cimo quia scd̄m leges maleficia cogitacionis regulariter non pu-
niuntur. ff. de penis l. Cogitacionis Sed tamen omnis cogitacio
mala vel a deo vel per penitenciam punienda est. xxxiij. q. ij. Omnis
Decimoseptimo quia scd̄m leges licet magi et venefici puniātur
tamen qui hoc faciunt contra ventos ymbres. et grandines non
puniantur sed premiantur. C. de malefi. l. Eorum Sed secundū deū
talia etiam sic facere est peccatū grauissimū vt ꝓbat clare Tho-
mas se. se. q. lxxxxvi. Decimooctauo quia scd̄m leges licitum est
in causa sanguinis corrumpere accusatorem. ff. de priuatis carce-
bus le. fi. Sed scd̄m deum non licet. vt patet per Tho. se. se. q. lxix
Dec itaqꝫ sunt que notare potui. ꝙ quantum ad casus anime non
sunt. sed sūt ꝑ. leges tenenda Alie vero iuris subtilitates et diu-
sitates. iuris canonici et ciuilis. iuristis relinquātur Porro de istis
legibus que permittunt vsuras. nichil dico quia omnes obroga-
te sunt. etiam per leges vt .j. Vsura. j. §. xxviij. Nui incipit Nuid
de legibus ¶ Vtrum in legibus possit dispensari R° scd̄m Tho. 11
prima secunde q. lxxxxvij. Rectores multitudinis dispēsare pos-
sūt in legibus humanis in aliquibꝫ casibus. ita tn̄. ꝙ dispensacio
non cedat in nocumentum boni cōmunis. sed pocius vt ad illud ꝓ-
ficiāt Nui autem sint casus iuris canonici dispensabiles. solū per
papam. habes s̄. Dispensacio. §. vij. viij. et. ix. ¶ Vtrum in con 12
stitucionibꝫ intelligantur concessa quecūqꝫ non sūt prohibita R°
scd̄m Ho. Si ꝯstitucio ꝓmulgata est affirmatiue. omnia que ꝯti-
net. et ex eis sequencia vident̄ ꝯcessa. nisi reperiantur ꝓhibita. pu-
ta ꝯcessum est matrimoniū ꝯtrahere. ergo cuilibet et semp̄. nisi re
periatur ꝓhibitum Si vero promulgata sit negatiue. omnia ex ea
sequencia intelliguntur prohibita. nisi reperiantur concessa sicut
ꝓhibet̄ ne quis occidat. ergo semper et in omni tempore prohibe
tur. nisi quando inuenitur ꝯcessum ¶ Leges imperiales imitant̄ 13
sacros canones Vnde dicunt sic Non dedignantur sacre leges sa
cro canones imitari. et specialiter in matrimonijs et vsuris In au
ten. vt clerici apud ꝓprios ep̄os. viij. coll. vi. Et. ij. q. iij. §. hinc
colligitur ext̄ de noui. ope. mi. intelleximus ¶ In legis fraudem 14
nichil agendum est. ff. de legi. Contra legem quia cum quis pro-
hibetur vna via. intelligitur prohiberi et alia ext̄ regu. iur̄. Cū
quid li. vi. ¶ Nuid de cōdentibus leges iniquas R° Si leges iniq̄ 15
sint contra libertatem eccclesie. tunc condentes et seruantes sunt
excōmunicati ipso facto. vt habes extense. s̄. Excōmunicacio. j. §.
ij. et. v. viij. Si vero sunt simpliciter cont̄ aliqua dei et ecclesie man-
data. vtputa. ꝙ liceat sic vel sic facē symonias. vl̄ alienare feudū

presertim ecclesiasticum et hmōi ipso iure non valent di. viij. Nue contra. xxxij. q. vij. Flagicia ext̄ de consti. Nue in ecclesiarū. et seruantes et facientes peccant mortaliter ext̄ De symo. Cum in ecclesie et c. Nō satis Et Si qui dānificati sūt occionem talis legis oditores et eoꝝ heredes tenent̄ ad restitucionē Illi etiā q̄ induxerūt oditorē ad talē legē faciendam tenentur insolidū. et similiter omnes seruantes tenentur ad restitucionem omniū eoꝝ qui taliū legum occionū lucrati sunt. vel alios dānificauerūt et eodem modo. ymmo multo magis tenentur. et peccant qui leges condūt directe contra deum. sicut de ydolatera hic s̄. §. viij. dictum est Ad materiā legis pt̄ ptinere s̄. Ius leges audire non licet quibusbā clericis s̄. Excōmunicacio. j. §. ij. v̄. vi. et ibid. §. iij. v̄. xiiij. Nuō papa possit tollere leges habes .j. papa. §. antepenultimo

1 Libellarius contractus Contractus iste qui est quibusbā locis dacio ad libellum. est idem contractus emphiteoticus. et ideo de h̄ vide s̄. Emphiteosis

1 Libellus famosus dicitur. quando aliquis scribit cedulam continentem iniuriam siue infamiam alterius. et ꝓicit eam in locum vbi inueniatur et sic alius infamat̄

2 ¶ Nue pena conficientis libellum famosū R̄o quadruplex est pena. s̄m qd̄ quatuor modis potest agi de eo Et primo q̄dem. si agatur criminaliter. et scd̄m leges est pena capitis tā contra illum qui fecit. quam contra illum qui inuenit nisi corruperit vel nulli reuelauerit. C. eadem l. vnica. et. v. q. j. Siquis famosum Et quilibet de populo potest accusare tales. quinetiam accusatori constituitur precium. pro modo substancie accusate persone. vel si erat seruus producitur in libertatem. ff. de. iu. lex. §. fi. et. C. eodem ti. l. vnica Secundo si agatur ciuiliter scilicet actione iniuriarum que non publici iudicij sed priuati continet querelam. C. de iuiur̄. iniuriarū. et sic punietur sed iuramentum actoris. et taxacionem iudicis insti. de iniur̄. §. pena Tercio si agatur secundum canones. et sic qui libellum famosum conficit excōmunicat̄ et flagellatur. v. questione. j. Nui in alterius et c. Hij qui et potest deponi cum sit graue crimen. et damnacione dignissimū. xxv. di. §. Nunc autem Quarto in foro penitenciali. quia tam isti quam illi detractores tenentur ad restitucionem fame. per modum dictum supra Detractio. §. iiij. et quinto

Libertus est ille qui ex seruo factus est liber per manu 1
missionem Manumissor autem patronus dicit Et sem
per libertus tenet patrono ad quedam obsequia In-
genuus autem vocatur qui liber natus est. et sic nulli
tenetur obsequi Est aut casus quo libertus recipit vel arripitur in
ingenuitatem. scz si a dno fuit expositus vt s. Expositus dicitur
¶ Vtrum libertus possit reuocari in seruitutē Rō libertus in ser 2
uitutem reuocatur ꝓpter in gratitudinem. scz cum manus iniecit
in patronū. aut atrocem in iuriam. seu graue dānum rerum. vel
vite periculum inferre presumserit et de eisdem causis potest quili
bet donator donacionem reuocare ext de dona. c. fi. ¶ Nue est 3
differencia inter libertos ecclesie et priuatorum Rō scdm Hosti.
multiplex Prima quidem quia liberti ecclesie reuocantur in serui-
tutem ꝓpter operas non prestitas. xij. q. ij. Dyaconi Secus in liber
to priuati. C. de liberali Solo. inno. tamen hoc intelligit de obse-
quijs impositis. non de alijs Secunda quia filij libertorum ecclesie ec
nati post manumissionem sunt obnoxij ecclesie. xij. q. ij. De libertis
et c. liberti. ij. Secus in alijs. C. e. l. j. et. ij. Tercia est quia li
berti ecclesie tenent seruire ecclesie etiā si nulla opera sint eis im-
posita. xij. q. ij. Dyaconi in fi. et. c. Liberti. ij. Secus in alijs. C. e. l. j.
et. ij. Quarta quia liberti ecclesie si iniurientur ecclesie. vel accu-
sent illam. vel testificentur contra illam reuocant in seruitutē ec
si fuerint ordinati di. liiij. Qui ex famulis et in pdicto c. Dyaco-
ni ext de seruis nō ordinand de famulis Quinta quia liberti eccle-
sie manumissi ad hoc vt ordinent. non possūt de acqsitis quocūqz mō
ad alios transmittere sm quosdam. qn pocius omnia ad ecclesiā per
tinebunt Sed verius puto. q hoc sit verū solū qn in manumissione
fuit dictum alias etiā testamentū condere possūt de his que acqui
sierunt ar. ext de seruis non ordi. Eo libenci9. xxij. q. iij. c. j. et. ij.
Multa cca hāc materiā libertorum habes. j. Mānumissio et. j. seruus

Litere de falsarijs literarū vide s. j. Absolucio. §. iij. v. 1
iiij. Itē s. Excōmūicacio. iij. Quilibet dt portare de curia
literas de dignitate q dic se habē vt. j. pegrinus. ij. §. fi.

Litigium prout hic sumitur est cum vnus verbis alte 1
rius contradicit In qua contradictione scdm Tho.
se. se. q. j. xlvi. duo possūt attendi Quandoqz enim
contingit contradictio ꝓpter hoc q contradicens re
cusat persone dicentis consentire ex defectu amoris animos viuē-
tis. et hoc pertinet ad discordiam caritati contrariā Nūqz vero

cōtingit ꝓpter hoc ꝙ contradicens non veretur contristari dicentem et sic fit litigium quod amicicie·vel affabilitati opponitur ad quam ꝓmet delectabiliter alijs viuere Vñ dicit phs·in·. Ethicoꝝ ꝙ illi qui ad omnia otrariantē causa otristādi neqs quoscūqs
2 curantes discoli et litigiosi vocantē et vide ſ̄. discordia ¶ Vtrum litigiosus plus ꝑccet quam adulator ℞ꝯ sēm Tho·.v.ſ̄. Cū vir tus amicicie principalius tendat ad delectandum quā ad otristādum Ideo litigiosus qui superhabundat in contristando·grauius peccat quā adulator qui superhabundat in delectādo ꝑ accidens ēt posset esse ēt conuersio·puta·si in aliquo particulari adulator magis intenderet per decepcionē nocere vel hmōi ¶ Sed quare litigiosus prohibetur ordinari ℞ꝯ sēm Ray·Triplex est causa prima est quia tales non sunt apti ad humilem doctrinā que requiritur ab eis·vt di·xlvi·c·ꝙ·dicitur Nichil est impudencius arrogācia rusticoꝝ·qui garrulitatem auctoritatem putāt·et parati ad lites in subiectos tumide intonant Secūda causa est·quia litigiosi·vel adulacionib animos principum sibi conciliant·vel fratribus suis detrahendo infamie notam ingerunt·vel inter fratres discordiā seminādo sedliciones nū quā facere cessant di·xlvi·ſ̄.ij Tercia causa est quia cum ipsi debeant discordantes ad concordiam trahere·et etiam oblaciones diffidencium ꝓhibeantur recipere·non debent litigando alios ad discordiā ꝓuocare di·lxxxx·In ꝓn Et per totam distin·

1 Locacio vel conductio·locator dicitur qui rei sue vsum alteri ꝑ precio concedit·vt cum loco tibi domū meas Ego sum locator·tu vero cōductor·et etiam quādoqs dicitur quis locare operas suas·quādo offert se ad faciendum aliquid ꝑ precio·vel etiam quando accipit rem·vt faciat in ea aliquid·qđ dicit innominatus contractus ¶ Quo tempore debet solui·merces locatori ℞ꝯ sēm Gof·seruari debet qđ inter eos actum est Si vero non apparet quid inter eos factum sit·seruādus est mos regionis·qui si etiam non apparet·vel est varius seruandum ꝙ minimū est·scz vt soluatur in fine anni ext de re·iuſ·
3 In obscuris li·vi·Idem Aze·¶ In quibus casibus poterit dominus inquilinū expellere siue conductorem ℞ꝯ in quatuor Primus si domus locata necessaria facta fit·siue habitācioni·puta·si domus quam inhabitabat casu destructa est·aut si postea duxit vxorem·vel alia simil necessitas superuenit Intelligendum est secundum Hostien·quando illa necessitas tempore locacionis non immimebat Secundus casus est·si domus habet necessitatem reparacionis·et intellige de necessitate orta post locacionem

et in his duobꝫ casibꝫ remittenda est pensio pro rata tēporis Ter
cius est. si conductor peruerse in domo versetur vt si teneret porcus
in solario vel non est in ea secundum pactum conductionis vel si de-
teriorem faciat vel malas feminas ibi teneat aut etiam peruersos
homines ar. in Auten. de leno. §. Sanximus In quo casu dixerūt
aliqui non esse remittendā partem pensionis ꝑ rata temporis sed
contrarium verum est quia dominus tenetur remittere potest aut
agere contra Inquilinū pro dāno dato. vt nota de loca. et conduc.
c. alias sic vt notatur extra e. ꝓpter Quartus est cū inquilinꝰ ꝑ by-
enniū non soluit pensionem. quia potest expelli si ad quinquēniū. vel
vltra cōduxit hos quatuor casus habēs in dicto c. ꝓpter ¶ Vtrū
conductor teneatur locatori de damno qd in re locata contige-
rit Rō scdm Ho. tenetur si illud ꝯtigerit culpa sua vel aliorꝫ quo
rum opera vtitur. et in hoc contractu venit etiam culpa leuis. cū
gracia vtriusqꝫ celebretur. q̄uis q̄dam ꝯtrariū dixerint vt insti.
Quibus modis ꝯtrahitur obligacio. §. vlti. Vnde si auriga dū ce
teros curru suo transire contendit euertit currum. et seruū quē cō
duxerat ꝯquassauit vel occidit tenetur Debuit enim se tempora-
re et diligencius se habere. ff. e. ti. Item queritur Sed si fecit qd
q̄cūqꝫ diligēs fecisset. securus erit vt. ff. e. ti. Si merces. §. Qui
colūpnam De damno vero ab alio dato cui obuiare nō potuit nō
tenetur. ff. e. ti. Sꝫ de dāno Similiter nec de casu fortuito ¶ Vtrū
ille qui locat operas suas faciendas in re aliqua teneatur de damno
illius rei Rō scdm Ho. sicut et in superiori questione Si damnū cō-
tigit. culpa ipsius tenetur. alias non Vñ si colūnam transferendam
accepit. vel dolia et hmōi. et fracta sunt culpa sua. vel illorꝫ quo-
rū opera vtitur. tenetur etiā de culpa leui Secus si diligenciam adhi-
buit. ff. e. ti. l. Si merces. §. Qui colūpnam Et licet de damno ab
alio dato non teneatur vt. ff. e. ti. l. Sed de damno Tenetur tamē
de custodia. vt. ff. e. ti. Qui mercedem Nam et qui mercedem pro
sola custodia accipit. tenetur etiam de leuissima culpa extra de deposi
to Bona fides Sed de fortuito casu non tenetur nisi ex pacto. vt ibi
Item si sutor puerum quem conduxerat forma calcei tam vehemē
ter percussit vt ei oculus effoderetur. tenetur quia leuis tantū casti
gacio ei ꝑmissa est. ff. e. ti. Item queritur et extra de homici. c. Ad
audienciam Item si recepit pallium meū. et postea per errorē de-
dit alteri tenetur. quia non tolleratur error in facto ꝓprio. ff. e.
ti. Item si pallium Item si vestimenta poliēda accepit et mures
roserunt de culpa tenetur vt. ff. e. ti. Item queritur. §. Si fullo. Itē
si aliquid sartiendum vel poliendum vel gemmam sculpendam vel
includendam accepit. tenetur excepto. si res suo vicio frāgatur
Nam tunc non tenetur. nisi per speciale pactum eod modo si vitulos

pascendos accepit. ff. e. ti. Siquis fundum. §. Siquis vitulos et. l.
Item queritur. §. Si gēma. xxiij. q. iiij. Tres personas Item si nau
ta. me muito. ponat res meas in alia naui quam vbi posueram et
C perierunt. tenetur. ff. e. ti. Item queritur ¶ Pone quod locatori ope
ris vt pastori. res perijt. et dicat dominus quod perijt culpa sua. seu
dolo illius et pastor negat. cui incumbit probacio Rx secundum Ho. Pa
stori nam cum ipse racione officij debeat custodiā habere si dicam
missam ouem probet abfuisse culpam siue dolum. sicut argentarius
probare debet amisisse raciones. ff. de edendo Siquis ex argentarijs
. §. vlti. Itē in custode carceris. ff. de custodia et exhibicione reorum
l. vlti. Cum alias qui dolū allegat probare debeat. ff. de proba. Nuo
A ciens. §. Nui dolum ¶ In quibus casibus remittitur census siue pen
sio rei locate Rx si conductor expellitur fit remissio pro rata tempo
ris vt s. in. §. dictum est Alias etiam conductor corporis alicuius.
vtputa. agri excusatur a solucione. propter vim maiorē cui resisti
non potuit Item propter illud quod preter consuetudinē euenit. vt. ff. e.
l. Ex conductu. §. ij. et. iij. Item specialiter propter sterilitatem affi
cientes conductores magno incomodo. nisi sterilitas valeat com
pensari. cum vbertate precedentis vel sequentis anni. et fiet hec re
missio pro ratu sterilitatis extra. e. propter. quod si aliquis locat operas su
as tm̄. vel accepit rem vt aliquid in ea faciat totam mercedem re
cipit etiam si casu fortuito impeditus fuerit. nisi mora. vel culpa
si possit imputari. ff. de varijs. et extraor. cogni. l. j. §. penulti. et. ff. de
B statu liberorum l. Cum heres. §. penul. ¶ Nuid si conductor fundi
aliquid expendendit in re conducta Rx secundum Ho. Si expendit necessa
rio. vel vtiliter. auxit edificauit. vel instituit aget contra locato
D rem. vt expensas recipiat. ff. e. l. Dominus Alias secus ¶ Vtrum
conductor agri vel domus. vel alterius rei possit rem ipsam alte
ri locare Rx potest. C. e. l. Nemo Et tunc res posterioris conducto
ris obligate sunt principali domino. vsque ad illam quantitatem quam
et iste secundus conductor tenetur priori. ff. e. l. Si in lege. §. Si co
10 lonus ¶ Nullus prelatus religiosus potest concedere ad vitam.
nec ad certum tempus redditus. vel partem eorum alicui. etiam
pro quacunque pecunia. nisi necessitas siue vtilitas conuentus siue
loci exposcat. et accedente consensu conuentus Aut si conuentum
non habet accedente consensu superioris et qui confecerit. incur
rit sentenciam suspensionis. nec recipienti acquiritur aliquod ius
tamen hoc nō extenditur ad locaciones. vel reddituū aut fructu
um vendicōes ad modicū tempus. vt de re. ec. non alie Monaste
riorum in Cle. vide ī. Symonia. iiij. §. iij. Bona conductoris sūt obliga
ta locatori. vt ī Pignus. §. ij.

LVdus et iocus Vtrum in ludis et iocis possit esse virtus
Rº scdm Tho. se. se. q. clxviij. Sicut homo indiget
corporali refocillacione quia non potest ꝯtinue labora
re. ita etiam ex parte anime indiget quiete et solacio
qd fit per ludicra et iocosa. circa que tria precipue videntur esse ca-
uenda Primū et principale est. q̄ p̄dicta delectacio nō queratur
in aliquibꝫ operibꝫ. seu verbis turpibꝫ. vel nociuis Aliud ne totali-
ter grauitas anime resoluatur Terciū vt ludus sit conueniens s̄m
ꝯgruitatē temporis. persone. et loci et scdm alias circūstancias de
bite ordinetur. et hec virtus scdm phm vocatur eutropolia ¶ Nuō
in ludis sit viciū Rº scdm Tho. vbi s̄. Vicium est in ludo Primo q̄-
dem scdm excessum. qn̄ quis ad ludum assumit turpia verba. vel
facta. vel etiam ea que vergunt in ꝓximi nocumentum. que de se
sunt peccata mortalia Et sic excessus ludi est peccatum mortale
Item potest esse excessus in ludo. quando non est cum debitis cir-
cumstancijs. puta. quia non competit loco. aut tempori. negocio
vel persone. et hic quidem quandoqꝫ potest esse mortale ꝓpter ve
hemenciam affectus ad ludum Ita q̄ quis contra preceptum dei
vel ecclesie talibꝫ vti non recusat. quandoqꝫ autem veniale. scꝫ cū
aliquis non tantū afficitur ad ludum. q̄ ꝓpter hoc vellet aliquid
contra deum cōmittere Secundo potest esse in ludo vicium ꝓpter
eius defectum Nam contra racionē humanā est. vt aliq̄s se onero
sū alijs exhibeat. puta dum nichil delectabile exhibet. et delecta-
ciones alioꝝ impedit Vn̄ seneca dicit Sic te geras sapienter. vt
nullus te horreat tāquam asperum. nec ꝯtemnat quasi vilem Sed
quia ludus non ꝓpter se queritur. sed ꝓpter operacionē. ideo defectꝰ
ludi est minus viciosus quam excessus Vn̄ phs dicit. ix. Ethico.
q̄ parum delectacōe sufficit ad vitam quasi ꝓcondimento. sicut
parum de sale sufficit in cibo ¶ Vtrum liceat causa ludi vti habi-
tu religiosoꝝ Rº non licet. sed puniri debet grauiter qui hoc facit
vt in auten. de sctis epis. §. fi. et ar. C. de epali Audiencia l. Mini-
me ¶ Vtrum in cantu seculari ludo. scacrorū. citherarū et hmōi
sit pctm Rº scdm Ala. Si hec fiunt a psonis secularibꝫ. tempore
et loco cōpetenti. licet sicut et generaliter de ludis dictū est. §. j.
Si vero fiant a clericis non videntur cōpetere. nec licere maxime si
clericꝰ ludat cū layco. ij. q. vij. Laycus. xxiij. di. His ergo multo ec
minꝰ conpetūt religiosis ¶ Vtrū inspectio spectaculoꝝ sit pecca
tū Rº s̄m Tho. vbi s̄. Inspectio spectaculoꝝ redditur viciose. inq̄n
tū p hꝰ fit hō ꝓnus ad vicia lasciuie. vel crudelitatis p ea q̄ sibi re
p̄sentantur et ad hꝰ s̄. Curiositas. §. iij. et s̄. Corea. §. ij. Vtrū liceat lu
dis in ecclia vti vide s̄. Emunitas ecclie. §. ij. in fi. De coreis vide
supra Corea

1 Ludus alee Ludus alee est omnis ludus · qui mittitur
fortune · et omnis talis ꝓhibitus est sc̄dm leges · non
tñ siq̄s certet hasta · vel pila iaciendo · currēdo · luctā
do · vel pugnando · quia hec fiunt causa virtutis corpo
ris · ff · e · le · ij · Pro eo autem ꝙ ponitur in ꝯuiuio vestendi causa · ꝓ
2 mittunt leges ludere familie · ff · e · l · fi · §· ¶ Vtrum ludus alee sit
peccatum R° sc̄dm Ray · Quicūq; ludunt aleā siue taxillis · vel q̄
sunt ꝑticipes seu inspectores ludi peccant · ff · eodem per totū · C · e ·
ti · In constitucione greca · et maxime si sunt clerici Autē · de sc̄tis
epis · §· Interdicimus ext̄ de vi · et ho · cle · Clerici Et est principalit̄
Et per se peccatum auaricie · siue rapine · et est etiam causa multo
rum peccatoꝝ · vt mendacioꝝ · periuriarum · blasphemiarum · de
3 cepcionum · et hmōi ¶ Vtrum ludus sit peccatum mortale R° ꝑ ·
Wil · etiam si homo non ducit in ꝯsuetudinem mortaliter peccat ·
et intellige quando ex auaricia ludit · quia et auaricia de se est pec
4 catum mortale vt s̄ · Auaricia · §· ij · ¶ Nue pena clericoꝝ luden
cium ad aleas R° de hoc legit̄ · xxxv · di · c · j · Vbi dicit̄ sic Eps̄ · pre
sbiter · aut dyaconus alee aut ebrietati deseruiens · aut desinat · ā
certe damnetur alias deponatur Subdyaconꝰ aut̄ aut lector seu
cantor · aut desinat aut ꝯmunione priuetur Et nota ꝙ ex dicto ca
none colligitur · ꝙ si non ducit in ꝯsuetudinem · non sustinebit p̄
dictam penam Vñ dicit deseruiens Similiter etiam si duxit in con
suetudinem · et vult desinere Vñ dicit aut desinat · debet tamen in
vtroq; casu agere penitenciam de peccato · et sc̄dm Ho · Idem ho
die in subdyacono quod in dyacono · vt de ser · non ordi · Miramur
5 ¶ Vtrum qui in ludo alee vicit illi q̄ non poterat alienare teneat̄
ad restitucionem R° ꝑm Tho · se · se · q · xxxij · ꝙ aliquis lucretur ab
his qui rem suā alienare non possūt · illicitum est · et cont̄ ius diui
nū Vñ q̄ talibꝰ vicit ad restitucionē tenetur · et hic addit Ray ·
ꝙ tales sunt furiosi ꝓdigi minores · xxv · annis et maxime pupilli
Item mente capti · surdi · ceci · muti · claudi · et q̄ morbo perpetuo
labōrant · quia tales rebꝰ suis superesse non possūt Idem de seruis
de religiosis · et filijs familias · qui non habent peculium castrense
vel quasi idem de vxore · que non habet res ꝑafernales · et etiam
de administratore rerum ecclesiasticarum que pauperum sūt Qui
igitur talibus vicit restituere tenetur non dico illi · qui amisit sed
6 tutori · curatori dño monasterio p̄ri marito siue ecclesie ¶ Vtrū
quicūq; traxit aliquē ad ludū teneat̄ restituē q̄cquid vicit R° ꝑm
Tho · vbi supra Restituere tenetur Et nota ꝙ ista attractio lar
ge intelligenda est · scilicet quocūq; verbis · vel factis · induxit
eum cum ille alias non erat lusurus Item siue induxit in princi
pio · siue in medio ludi · cum ille vellet desistere · vt Azo dicit

¶ Vtrum qui fraudulenter ludit et vicit tenetur ad restitucionē
R. sm Tho. vbi s. tenetur. et intellige siue cōmisit fraudem ante-
puta. quia fingebat se quasi inscium de ludo. et quasi hominem qui
posset decipi. cum tamen decipere intenderet Siue cōmisit fraudē in
ipso ludo. vt submittendo taxillos falsos. seu etiam veros. male et
fraudulose iaciendo. seu mendaciter dicendo. q̄ obtenuisset. seu
male pecuniā numerando et omnia hmōi ¶ Vtrum qui vicit pro-
hibente iure ciuili teneatur ad restitucionē R. scdm Tho. vbi sup̄
Ius quidem ciuile non obligat omnes. sed solum eos. q̄ sunt hmōi
legibꝫ subiecti. et iterum per disuetudinem abrogari potest Ideo
apud illos q̄ sūt hmōi legibus astricti. tenetur vniuersaliter ad re-
stitucionem. nisi forte contraria ꝯsuetudo p̄ualeat. aut quis vicerit
illi traxit eum ad ludum In quo casu nō tenetur restituere. quia
ille q̄ amisit non est dignus recipere nec potest licite retinere tali
iure positiuo durante. sed tenet̄ dare in elemosinas hec Tho. Por-
ro dictum ius positiuū habet̄. C. e. ti. Alearū et. ff. e. ti. l. vlti. in fi.
Et idem consulerem etiā dicto iure positiuo non durante. scz q̄ ille
qui attractus fuit non tenetur restituere. nec tn̄ pt̄ licite retinere
ꝓpter ipsam turpitudinē talis lucri vt in se. §. dicet̄ ¶ Vtrum ille
q̄ vicit. qn̄ voluntarius lusit cū voluntario teneat̄ ad restitucionē
R. dicūt quidē q̄ non sed qd̄ pauperibus est eroganda talis pecu-
nia ar. xiiij. q. v. Non sane Et hec est opinio Placentini Alij di-
cunt q̄ tenetur. vt. ff. e. l. vlti. et. C. e. In constitucione greca et
hec est opinio Bern. vt no. ext̄ de vi. et ho. cle. Officia Et iam
Ray. quantū est in ꝓposito casu. scz in eo qui lusit voluntarie. et
per eadem iura Sed vt michi videtur vtraqz stat opinio. et scda
quidem opinio scz q̄ reddere teneatur locum habet. vbi scz viuit̄
legibꝫ imperialibꝫ. per quas et ipsa opinio ꝓbatur. vbi vero nō sic
viuitur vel vbi ille leges abrogate essent. videtur valere prima
opinio. scz q̄ debeat pauperibꝫ erogari Nam cū ludus sit quedaz
expoliacio. non potest q̄s per ipsū licite aliquid acquirere. et sic nō
potest retinere. sed nec illi debet reddere. quia ille non est dignus
rehabere. qui quantum in se fuit ꝓximū expoliare conabatur De
factoribꝫ taxillorum scacorum et alearum et hmōi vide .j. Nego-
ciacio. §. vij.

Luxuria Cum luxuria multiplex sit vt dictū est s. For-
nicacio. §. j. Que est grauius pctm̄ R. scdm Tho. se.
se. q. c liiij. grauissimū inter omnia peccata luxurie est
viciū ꝯtra naturā. sicut et Augu. dicit in li. de adul-
terinis ꝯiugijs. et hoc ideo q̄ transgreditur illud q̄ secundum na-
turā determinatum est. tāquam principium circa vsum venereū

Post hoc est incestus qui est contra naturalem reuerenciam quā
debemus personis coniunctis Alie autem species sunt contra rectam
racionē. tñ ex supposicōe naturaliū principiorū magis aut̄ repugnat
racioni. q̄ aliq̄s venereis vtat̄ non solū cont̄ illud q̄d conuenit proli
generande. sed etiā cum iniuria proximi. et ideo fornicacio simplex
minima inter species luxurie est Adulteriū vero grauius est quam
stuprum. quia maior iniuria fit in abusione mulieris alterius p̄tati
subiecte quantum ad vsū generacionis. q̄ subiecte ad solā custo
diā. vtrūq; aut̄ aggrauatur p̄ violenciā Et ideo raptus v̄ginis
est grauior q̄ simplex stuprum et raptus vxoris quā simplex adul-
teriū et de tali rapto quedā habēs .j. Raptor .ij. De stupro vero
et adulterio s̄. Fornicacio .§.j. et s̄. Adulteriū Hec etiā omnia ag
grauant̄ scd̄m racionē sacrilegij. qñ p̄sona deo sacrata rapit̄ Itē
inter peccata cont̄ naturā grauissimū peccatū bestialitatis. vide-
licet vbi non seruat̄ debita species Post hoc autem vicium zodo-
miticū vbi non seruatur debitus sexus. et de hoc habes aliquid .j.
Sodomia Post hoc aut̄ peccatū. ex eo q̄ non seruat̄ debitus modus
concubendi. magis aut̄ si non sit debitū vas. q̄m si non sit debitus mo-
dus Minus aut̄ pctm inter peccata cont̄ naturam est pctm molli
ciei q̄ consistit in sola obmissione concubitus ad adulterū. et de ista ma
2 teria satis habet̄ .xxxij.q.v. Adulterij ¶ An qui deflorat virginē
solutam teneat̄ eam ducere vel maritare R° in foro iudiciali vide
tur teneri ad alterum p̄dictorū. vt ext̄ de adul. c.j. Sed s̄m Glo.
hec fuit pena antiqua Hodie vero sic punitur. q̄ aut ducat eam
vel verberatus et sacramentis exclusus retrudat̄ ad penitenciā in
monasterio de quo nō possit egredi ext̄ de adul. et stu. c.ij. In foro
autem penitenciali sic agendum scd̄m Wil. Si deflorat illā volun-
tariā non tenetur Sed tñ hoc non videtur. scz fuisse voluntariam
nisi quia ille seduxit Si aut̄ inuitā vel seductā Iniungendum est ei
q̄ satisfaciat vel componat cum ea Similem casum habes .j. Ma-
3 trimoniū .iiij. §.ij. ¶ Vtrum consensus in delectacionē. scz cognicio-
nis carnalis absq; hoc q̄ consēciat in actū sit mortalis R° sic. vt ha-
4 betur s̄. delectacio ¶ Vtrū in tactibus et osculis. et hmōi sit pecca-
tum mortale R° scd̄m Tho. se. se. q.c liiij. Osculum. amplexus. vel
tactus. scd̄m suā racionē non nominat̄ pctm mortale. q: possunt
absq; libidine fieri. vel ꝓpter consuetudinē patrie vel ꝓpter aliquē
necessitatē. vel rōnabilē causam Sed si fiant causa libidinose de-
lectacōis. sūt mortalia. nā et solus consensus in delectacionē morta
lis. est mortale. vt in p̄ce .§. d̄r. multo magis ꝓgressus ad actū
est mortale Addi pt̄ s̄m Vl. q̄ etiā aspectus libidinosus est mor-
tale Math. v. Qui viderit mulierem ꝛc̄

Magister vel doctor Primo cōmuniter quelibet 1
ecclesia cathedralis debet tenere. vel habē ma
gistros arciū liberaliū adminus gramatice. qui
clericos et alios pauperes gratis instruant. et
debet assignari magistro ꝓuentus vnius p̄ben-
de Et eodem modo debent facere alie ecclesie.
quarū sufficiūt facultates In metropolitana
ecclesia. debet vlterius esse magister theologie. et eod̄ modo reci
pere ꝓuentus. non ꝙ ꝓpter hoc fiat canonicus. xxxvij. di. De qui
busdam ext̄. e. ꝑ totum. et de hac materia vide .j. Sentencia. §. j.
et se. ¶ Vtrum aliquis possit recipi in canonicum eo pacto ꝙ do- 2
ceat et scolas teneat R. ſm Ho. dicūt doc. ꝙ non alias esset sy-
moniacum. sed vacanti prebende bene pt̄ hoc onus annecti ext̄ de
preben. Significatū ꝯcor. Bern. ¶ In curia Romana debent esse 3
doctores. et studium vtriusq; iuris vide .j. Studiū. §. fi. ¶ Vtrum 4
magister possit scolaribꝫ collectam ponere vel exigere R. ſ. Ho.
Si magistro annexum est sufficiēs bn̄ficiū. siue sufficiens salarium
publicū non licet ei exigere alias symoniā cōmitteret. qꝛ vende-
ret obsequiū spirituale ꝙ ex officio suo tenet̄ facere ext̄ de symo.
Nemo. j. q. iij. Vendentes et c. Non solū Sed tn̄ sponte oblata re-
cipere pt̄ Si vero non sit annexum tale bn̄ficiū vel salarium. aut si
non sufficiat ei potest accipere collectā ꝑ suis laboribꝫ ar. xij. q. ij.
Nuicūq; et c. Ecclesiastic. et c. Caritatē Et videt̄ Ho. innuere ꝙ
non solū ab extraneis sed etiā a clericis ecclesie possit exigere Nō
tn̄ debet exigē a paupe cū ipse debet pociꝰ pauptati subuenire Sꝫ
talis exactio ſm Wil. non debet esse coactoria vt ꝙ nisi soluant ex-
pellat eos de scolis. vel accipiat res eoꝝ. ſꝫ pocius inopiā suā eis
exponēdo Et hꝰ oīa ſm Ho. intelligenda sūt. si mgr̄ sufficiēs est ꝙ
si est insufficiens. et officiū docēdi assumit. nō est ei ex debito ꝓui-
dendū sed sibi culpā imputet. ff. Ad legē aq. Idē iuris Si vo suffi
ciens est et non ht̄ ꝓuisionē vt dixi etiā si diues est pt̄ a diuitibꝫ li
cite accipē. qꝛ nō tenet̄ eis gratis ſuire satis ꝯcor. Inno. et Ray.
et Wil. ¶ Nuid de mgr̄o q̄ festū alicuiꝰ scti qd̄ de se colend̄ est nō 5
vult ꝯcedē ad celebrand̄. nisi data sibi pecunia R. ſm Ray. Symo
niā cōmittit q̄a vendit spūale ad qd̄ tenet̄. vt in prin. p̄ce. §. dic.
tū est Et ꝑ ead̄ iura. et eod̄ modo si festū non est celebrand̄ et ipse
vult illud festare. nec vult legē nisi data sibi pecunia ¶ Docto-
ris seuicia scꝫ in nimis corrigēdo culpe imputat̄. qꝛ leuis tm̄ casti-
gacio ei ꝑmissa est. ff. Locati Itē q̄rit̄ ext̄ de homi. Ad audiēciam
xxiij. q. v. c. j. Nuid tenend̄ ab auditoribꝫ diuersoꝝ mgr̄oꝝ q̄ hn̄t cō
trias opiniones habet̄ .j. Opinio. vtrū actꝰ doctrine sit p̄termit-
tendꝰ ꝓpter scandalū. vide .j. Scandalū. §. vij. et. viij.

1 Magister Secūdo sez quantum ad licēciā docendi Quid
ergo si aliquid exigatur vel ꝓmittatur ꝑ licencia do-
cendi R° scdm Ho. Exactum debet restitui et ꝓmissū
remitti. vt ext̄ . e. Prohibeas Symonia tñ non ꝯmitti
tur sed cōmittit exigens crimen ꝯcussionis. et debet dignitatibus
2 officijs et beneficijs spoliari ext̄ e. c. j. et. c. Quanto ¶ Quid si ille
qui habet potestatem ꝯcedendendi licenciā docendi. vult regere
alias legere in ꝓpria persona nūquid pt̄ alteri licenciaz denegare
R° scdm Ho. non pt̄ eum impedire vel ei denegare. etiā si ipse sit
valde ydoneus ar. de offi. archipresbi. c. vl. hoc em̄ esset in preiu
dicium auditorum cū sepe habeat q̄s graciā discendi ab vno et nō
3 ab altero ¶ Quis si aliquis obtenta licēcia regendi velit aliū sub
stituere nūquid a substituto potest recipere expensas quas fecit in
ꝯuiuijs et hmōi R° scdm Wil. Si ꝯsuetudo loci est ꝙ possit aliū sub-
stituere. tūc ab illo potest recipē expensas factas q̄si loco interesse.
dū tñ ille doceat loco eius Si aut̄ totū eius ius suū trāsfert in sub-
stitutū. non debet aliq̄d recipē etiā ꝑ interesse Nec pt̄ etiā in pri-
mo casu pacisci cū substituto de certa porcione emolimēti recipiē
4 di et multo minus pt̄ in casu scdo ¶ Vtrū liceat alicui ꝑ seipso pe
tere licenciā docendi in theologia R° scdm Tho. in quolibet. dicē-
dum ꝙ sic. nullā enim petit excellenciā potestatis qd̄ quidem tur-
pe esset. sed petit solā oportunitatē cōmunicādi id qd̄ habet. cō-
municare aut̄ scienciā q̄ quis habet laudabile est. et ad caritatem
pertinens ꝑm illud Sap̄. viij. Nuā sñ fictione didici et sine inuidia
ꝯmunico et p̄ma Pe. iiij. Vnusquisq̄ sicut accepit graciā in adul
terutrū illā administrātes Potest tñ turpitudinē ꝯtinere racōe
p̄sumpcionis. si ille q̄ non est ydoneus docendi peteret officiū

1 Maioritas scdm Ray. in q̄tuor ꝯsistit Primū q̄dem est
in prerogatiua ordinis vt presbiter maior est dyaco-
no di. lxxxiij. Legim⁹ in fi. et de maior. et obe. ext̄. e.
aliās Stātuim⁹ Scdm est in p̄rogatiua ꝯsecracionis vt ep̄s maior
est presbitero di. lxxxxv. Olym et c. Ep̄s in ecclesia Terciū est in p̄
rogatiua administracōis. vt archidyacon⁹ maior est archipresbi
tero et ei subest ad qd̄ obedire debēt di. xxv. Perlectis Quartū est
in p̄rogatiua antiq̄tatis. scdm q̄ maior est. vel q̄ prior fuit ordi-
nat⁹. vel p̄us religionē ingressus vel etiā iste q̄ p̄cedit alios in eta
te di. lxxv. Ordinaciones ext̄ e. c. j. ext̄ de elec. dudū c. j. Addit etiā
ꝑm Ho. Quintū ꝑm p̄rogatiuā ei⁹ q̄ ordinauit. q̄r ordinat⁹ a supe
riore int̄ alios eiusd̄ ordinis magis est honorād⁹ ext̄ e. Per tuas
Ad maioritatē obediēcia sequit̄ de q̄ habes .j. Obediēcia per totū

Maior pars Generaliter q̄d fit a maiori p̄te capituli seu collegij vires obtinet. lxv. di. c. j. ij. et. iij. Nisi ex alia parte preponderet auctoritas ext̄ de elec. dudum ext̄ de testi. et attes. In p̄sencia Priualet tñ quādoq; minor pars. scz qñ ab eis aliq̄d racionabile obiectū fuerit vel ostē sū ext̄. e. c. j. Nec oportet vocari absētes nisi in electōibꝫ vt s̄ electio. j. §. vi. Simil̄ ⁊ in cessacōe a diuinis vt s̄ Cessacio a diuinis. §. j. 1

Maledictio Vtrū maledictio sit pctm̄ mortale R° scd̄m Tho. se. se. q. lxvi. Maledictio de q̄ nūc loq̄mur. est p̄ q̄m p̄nunciatur malū cont̄ aliquem. vt in p̄dicādo vel optando. q̄d quia scd̄m se repugnat caritati est pctm̄ mortale. j. Chor. vi. Neq; maledicti neq; rapaces regnū dei possidebūt. et tanto est grauis quanto personā cui maledicimus magis amare et reuereri tenemur Vñ Leui. xx. Qui maledixerit patri suo et matri morte moriatur Contingit tñ esse veniale vel ꝓpter paruitatē mali q̄d quis alteri imprecatur. vel etiā ꝓpt̄ affectū eius q̄ ꝓfert dum ex leui motu vel ex ludo aut ex surrepcione aliq̄ talia verba ꝓfert q̄r pcta v̄boꝝ maxime ex affectu pensat̄ ¶ Nue differēcia int̄ maledictionē et blasphemiā R° s̄m quorūdā vulgaria. vt in tustia id̄ sūt. ⁊ h̄ etiā ꝓbat̄ p decretalē ext̄ e. Statuim⁹ Sz tñ ꝓprie loq̄ndo aliud est blasphemia scz qñ v̄bis attribuit̄ deo q̄ ei nō conuenit. vel econt̄. vt dictū est s̄. Blasphemia Aliud est maledictio. scz qñ aliq̄s imp̄cat̄. vel optat alicui malū siue homi. siue deo ¶ Nue pena ꝓferētes maledictionē ꝯtra deū R° si ꝯt̄ deū vel aliquē sctm̄ maxime ꝯt̄ bt̄am virginē talia p̄sūpserit. debet septē diebꝫ dñicis p̄ foribꝫ ecclesie in manifesto esse dū missa d̄r Ita q̄d vltima die nec palliū nec calciamēta. ꝫ corrigiā circa collū habeat Et q̄ septē p̄cedentibꝫ sextis ferijs ieiunet in pane et aq̄. nec ingrediat̄ ecclesiā. et in q̄libet dictoꝝ dierū tres reficiat pauperes. et si non pt̄ tres. saltē duos vel vnū. et si nō pt̄ illud in penā aliā cōmutet̄ Et si p̄dicta renuerit dñt ei interdici ingressus ecclesie. et in obitu debet carē ecclesiastica sepultura Insup talis debet ꝯdemnari pena pecuniaria vt in dicto c. Statuim⁹ Hec oīa scd̄m Gof. pro tribunali fiūt Ceterū In iudicio anime discretus sacerdos molliet hūc rigorē ¶ Vtrū liceat maledicē creature irrōnabili R° creature irrōnabili maledicē ꝯtingit q̄nq; mod̄ Vno modo scd̄m q̄ ordinatur ad hominē p modū subuencionis. scz q̄r p eas subuenit̄ humane necessitati Et h̄ modo de⁹ homini dixit Maledicta t̄ra in opere tuo. vt scz p ei⁹ sterilitatē homo puniret̄ Ita ec̄ intelligit̄ q̄d habet̄ Deutro. xxviij. Benedicta horrea tua. maledictū horreū tuū

Sic et dauid maledixit montes gelboe scdm exposicionē Gregorij
Secundo sm q ordinatur ad hominē p modū significacionis sicut
dominus maledixit ficulnee in significacionē iudee Math. xxi. Ter
cio scdm q ordinat ad hominē p modum continentis. scz loci. vel
temporis. et sic Job maledixit diei natiuitatis sue Job. iij. et hoc
ꝓpter culpam originalem quam nascendo contraxit. et ꝓpter pe
nalitates inde sequentes. et ꝓpter hoc etiam potest intelligi Da
uid maledixisse montibus gelboe. ij. Reg. j. scz propter cedem. i.
mortem populi que in eis contigerat In p̄dictis tribus modis non
competit. nec licet homini maledicere irracionabili creature. nisi
forte speciali dei reuelacione Quarto contingit maledicere irra
cionabilibus rebus inq̄ntū sunt creature dei. et hec est peccatū blasphe
mie Quinto pt̄ ꝯtingē maledicē eis sm se ꝯsideratis et hec est ocio
sū et vanū et p consequens illicitū Hec Tho. se. se. q. lxxvi.

1 Malefactor Si malefactor potest fugere. vel se defendere
vide supra Accusatus. §. penultimo

1 Maleficium Maleficium dr dupliciter Vno modo qdli
bet sortilegium de q agit. C. de malefi. et mach. per
totum De quo etiam multa habent̄ ꝯ. Sortilegiū per
totum. et de tali maleficio in q̄ntum impedit matrimo
niū habet ext̄ de fri. et male. Et s̄. Impedimētū. xv. in. iiij. vlti.
§. Alio modo dicit̄ maleficium quodcūqz crimen. vt furtū. rapi
na. homicidiū et hmōi. dr etiam quasi maleficiū qn̄ est nocumētū
preter ꝓpositum. vt cum iudex per impericiam male iudicat. vel cū
de domo alicuius aliquid est eiectum qd nocuit trāseūtibus. vt In
sti. de obli. que. exquasi de lic. in prin. et p totū Vtrū maleficiū
qd est sortilegium possit tolli per aliud maleficiū vide supra Im
pedimentū. xv. §. fi.

1 Manumissio Est dacio libertatis Nam quādiu aliquis
in seruitute est. manui et potestati suppositus est Ma
numissus vero liberatus est insti. de libtinis in p̄n. Et
manumissi dicunt̄ liberti de quibus habētur s̄. Libertus
2 ¶ Quis potest manumittere Rō dominus. qui est maior annis vi
ginti. nisi alias non habet administracionē. vt ꝓdigus et furiosus
Minor vero viginti annis manumittere inter viuos nō potest. nisi
ex causa. et tunc si est maior. xvij. annis. C. qui manumit. nō pos.
le. Si minor Sz in vltima pt̄. ex quo pt̄ testari scz post. xiiij. et. C.
q̄ manu non pos. Auten. sed iure Sed in vltima voluntate potest

ex quo potest testari post .xiiij. annū. vt ibidem Item episcopus po
test manumittere seruos ecclesie bene meritos. dū tamen det ec-
clesie ꝑ vno duos eiusdem meriti vel peculij. xij. q. ij. Episcopus qui
mancipium. et secūdū Guil. intelligi debēt ꝙ det sibi de suis bonis
ꝓprijs. non de rebꝰ ecclesie Item potest manumittere causa mise-
racionis. xij. q. ij. Cum redemptor. ꝙ intelligi debet de benemeri-
tis Item abbas non potest manumittere seruū monasterij nisi de
ꝯsensū epi et monachoꝝ di. liiij. Abbati nisi sit contraria ꝯsuetudo
vt de his q̄ fiunt a p̄la. Ea noscitur Item seruus cōmunis pluriū
manumitti pt̄ ab vno. sed debēt manumissor alios seruare in dem-
nes. C. de ꝯmuni seruo. manumis. l. j. Et nota ꝙ non valet manu-
missio in fraudem creditoꝝ facta. C. q̄ ad lib. ꝓue. non pos. l. j. In-
sti. Ex quibꝰ causis manumitti. pos. §. j. ¶ Qualiter fieri debet ma-
numissio Rº multis modis. aliqn̄ in ecclesia sub aspectu epi et ple-
bis. et debet de hoc fieri scriptura ad cautelam futuri. C. de his qui
in ecclesia. ext̄ de seruis non ordi. c. j. l. j. fit quandoqꝫ coram iudi-
ce et dicit̄ manumissio vindicte Nam vindicta appellabatur virga
pretoria cum qua tangebantur a pretore illi qui manumittebant̄
Et siq̄dem manumissio fiat ad hoc vt manumissus ordinet̄. debet
pocius fieri coram ecclesiastico iudice. quam seculari ar. ext̄. de ser
uis non ordi. c. j. Item potest manumissio fieri in secreto. vt dicat
dominꝰ Esto liber vel inter amicos. vel per epistolā vel testamen
tum vel q̄libet vltimam volūtatē Item potest fieri diebꝰ feria-
tis Itē tam de die q̄ de nocte. et a procedente per viam Insti. de
liber. §. Multis autem Insuper serui fiunt liberi per alios modos
quā per manumissionem. q̄s vide ij. Seruꝰ. j. §. fi. Princeps quoqꝫ
sola voluntate manumittē pt̄. C. de ꝯmuni ꝑuo ma. Cū apud

Matrimoniū Primo ꝯmuniter. q̄d sit mr̄imoniū Rº est
viri et mulieris ꝯiūctio indiuiduā vite ꝯsuetudinē reti-
nēs. xxvij. q. ij. §. j. ext̄ de p̄sup. Illud. et Insti. de nup.
§. ij. Nd Ray. exponit dicēs. viri et mulieris non viroꝝ et mulie-
rū. qꝛ nec vnꝰ vir plures. nec vna mlr̄ plures viros habē pt̄ Cō-
iūctio scꝫ aioꝝ et actus mr̄imonialis indiuiduā vite ꝯsuetudinē re
tinēs. hꝰ est ꝙ neut̄ absq̄ ꝯsēsu alteriꝰ pt̄ ꝯtinēciā ꝓfiteri vel ora-
cōi vacare vt h. §. vl. in fi. nec se alteri copulare. ꝫ sibi inuicē mutuā
fidē ꝑuare. et debiti reddicōem. et mutuā inuicē in necessarijs vt
possint subuēcōem p̄bē dn̄t Et ꝙ dr̄ indiuiduā intelligit̄ ꝑ. Wil. de
dr̄ s̄. Impēdimētū. j. §. ij. Itē intelligit̄ de mr̄imonio fideliū. qꝛ ꝛ mr̄i
moniū infidelium pt̄ seperari. vt s̄. Impēdimentum. ix. per totum

2 ¶ Vnde dicit̃ matrimoniũ ꝶ scdm Ray. dicitur q̃si matris mu-
niũ. id est officium. quia dat mulieribus esse matres. et ideo ma-
3 gis de nominatur a matre quam a patre. qm̃ in ea plꝰ apparet ma-
tris officium quã patris Idem Tho. Pe. et Ho. ¶ Vtrum mat-
moniũ sit sacramentum ꝶ scdm Tho. in. iiij. di. xxvj. Sacramẽ-
tum importat remedium contra peccatum per sensibilia signa. et
cum hoc inueniatur in matrimonio. inter sacramenta computatur
Et forma quidem huius sacramẽti. sunt verba quibꝰ ꝯsensus ma-
trimonialis exprimitur. et sicut penitencia non habet aliam mate-
riam nisi ipsos actus sensui subiectos qui sunt loco materialis ele-
menti. sicut sacramentũ matrimonij habet ꝑ materia ipsos actus
quia perficitur per actum eius qui sacramẽto ipso vtitur Vñ etiaꝫ
4 apl̃s Ephe. v. Sacramentum hoc magnũ est ¶ Nñ matrimoniũ scdm
fuit institutũ ꝶ scdm Tho. in. iiij. di. xxvi. Matrimoniũ scdm
ꝙ ordinatur ad ꝓcreacionem prolis q̃ erat necessaria etiam pec-
cato non existente institutũ fuit ante peccatum a deo in hoc ꝙ ho-
mini mulierem in adiutorium de costa formauit et dixit eis Cresci-
te ⁊c̃ Gen̄. ij. Adam autem cum dixit. hoc nũc os ex ossibus meis
⁊c̃ verba illa ꝓtulit a deo inspiratus. vt intelligeret matrimonij
institucionem a deo factam Sed scdm ꝙ matrimoniũ prebet reme-
diũ contra vulnus peccati sic institutum fuit post peccatum tem-
pore legis nature. scdm aut̃ determinacionẽ personarũ institucio-
nem habuit in lege moysi Sed scdm ꝙ representet ꝯiunctionem
cristi et ecclesie institucionem habuit in noua lege. et scdm hoc est
sacramentum noue legis Hec Tho. et de prima et scda institucio-
4 ne habes. xxxij. q. ij. §. His ita et ext̃ de diuor. Gaudeamꝰ ¶ Nue
cause institucionis matrimonij ꝶ scdm Ray due sũt principales
scꝫ suscepcio sobolis educãde ad cultum dei. et hoc ante peccatum
Gen̄. ij. Crescite et multiplicamini Et vitacio fornicacionis. i.
Choꝝ. vij. Vnusquisq̃ suam vxorem habeat. et vnaqueqꝫ suũ vi-
rum ꝓpter fornicacionẽ euitandã et ista causa solũ post peccatum
extitit Secundarie vo cause multe sunt. vt quandoqꝫ pacis refor-
6 macio pulcritudo vxoris diuicie et hmõi ¶ Nũquid tenet mr̃imo-
niũ non factũ causa ꝓlis. sed ꝓpter secundarias causas nũc dictas
puta ꝓpter pulcritudinẽ diuicias et hmõi ꝶ scdm Ray. sic. suffi-
cit enim ꝙ ꝯtrahere intendũt et ꝯsenciũt ꝑ verba de p̃senti. xxxij
q. ij. Solet queri Deutro. xxj. Si videris mulierẽ pulchrã in medio
captiuoꝝ et amaueris eã volueris quoqꝫ vxorẽ habẽ introduces
eã in domũ tuã ⁊c̃ ꝯcor. Pe. et Tho. ¶ Nuot sũt bona matrimonij
ꝶ scdm Ray. Sũt p̃ncipalit̃ tria. scꝫ. fides ꝓles et sacmẽtũ. xxvij.
q. ij. Omne In fide attendit̃. ne cũ alio vel alia ꝯmisceat̃. In ꝓle vt
amanter suscipiat̃ ⁊ religiose educet̃ siue informet̃. In sacramẽto

vt matrimoniū non sepetur Licet enim interdum fiat corporalis
seperacio. vt ex cōmuni consensu causa oracionis vel religionis vl
etiam ꝓpter fornicacionem Tñ matrimoniū inter fideles postq̄m
rite contractum et ꝯsumiatum est. inseparabile est vsq; ad mortem
et p̄dicta tria bona adeo sunt substancialia ꝯiugio. ꝙ ꝯdicio cont̄
aliquod ipsoꝝ posita viciat matrimoniū contractum. ext̄ de cō-
di. a po. c. fi. De qua materia plene habet̄ .j. Matrimoniū. v. §. j
¶ Vtrum intencio non seruandi fidem viciet matrimoniū Rº ſm
Wil. Si aliquis contrahit matrimoniū non habens ꝓpositū seruā-
di fidem sed adulterandi. nichilominus tenet mr̄imoniū. dum tñ h̄
non deducatur in pactum Si autē dicatur in pactum vt ꝙ liceat
adulterari. vel ꝙ ꝓstituat vxorem non ꝯtrahit̄ matrimoniū. ext̄
de con. appo. c. fi. De illis vero qui non habent intencionem ꝯtra-
hendi habetur .j. matrimoniū. iiij. per totum ¶ Vtrum intencio
nūquam exigendi debitum viciet matrimoniū Rº scd̄m Wil. Cre-
do ꝙ ꝯtrahitur matrimoniū sicut fuit inter beatam virginē et io-
seph Credo etiam ꝙ si intendant non solū non petere. sed etiā ne
gare. ꝙ teneat matrimoniū. dum tñ hoc non deducat̄ in pactū. q̄r
tunc non tenetur ¶ Vtrū intencio non habendi ꝓlē excludat ma-
trimoniū Rº scd̄m Pe. firma intencio prolem euitādi excludit ma
trimoniū. dico maxime si deducatur in pactum. sed tamen intencio
non educandi prolem non excludit matrimoniū Similiter nec ex-
cludit matrimoniū desperacio prolis. quia adhuc potest esse ma-
trimoniū in remedium ¶ Vtrū intencio ducendi aliā vxorem ex-
cludat matrimoniū Rº scd̄m Pe. Si intendat ducere aliā dimissa
ista. non est matrimoniū. quia scd̄m Wil. talis videtur ꝯtrahē ad
tēpus. xxxij. q. ij. Solet q̄ri Si v̄o ista retēta nichilominꝰ erit mat-
moniū cū ipsa ¶ Vtrū int̄ b̄tam virginē et ioseph fuerat ꝑfectū
mr̄imoniū Rº ſm Pe. in. iiij. di. xxx. Duplex est ꝑfectio mr̄imonij.
vna q̄ntū ad esse q̄ q̄dem fit ꝑ ꝯsensū verbi de p̄senti exp̄ssū. et tali
ꝑfectōe mr̄imoniū illud ꝑfectū fuit Alia est ꝑfectio q̄ntū ad ope-
racionē. et sic nō fuit ꝑfectū. quia actus ꝓpriꝰ mr̄imonij est carna
lis copula. in quam vt ibidem dicit Tho. beata virgo non ꝯsensit
explicite. sed implicite a deo certificata fuit ꝙ nūquā carnalē co-
pulam ꝯsentiret et sic virginitatē suā deo ꝯmisisse in libro senten-
ciarū dicit̄ ¶ Nue differencia inter matrimoniū. legittimū. et ra-
tū Rº scd̄m Ray. matrimoniū legittimū et non ratū. est qd̄ legali
tm̄ institucione. vel ꝓuincie moribꝰ inter infideles ꝯtrahitur quod
ideo d̄r non ratū. quia sine fide fit Vñ Augu. Nō est ratū ꝯiugiū
quod sine deo est Ratum vero et non legittimū est. quod inter fi
deles quidem et legittimas ꝑsonas. ꝫ sñ legitima solēnitate ꝯtrahit̄
Legitimū et ratū est ꝙ int̄ fideles et legitima solēnitate contrahit̄

Hec distinctio probatur · xxviij · q · j · c · Item illud ext̄ de diuor·
1 Quanto et c · Gaudemus ¶ Quis est effectus matrimonij R° ſm
Ray · effectus est ꝙ ex quo est semel coniugium inter aliquos fi-
deles nūquam desinit esse etiam si alter efficitur hereticus · xxij · q
vij · c · j · et · ij · ext̄ de diuor · Quanto nec maritus potest dimitte-
re vxorem siue efficiatur ceca siue leprosa siue aliquid tale nec vx-
or virū · xxxij · q · v · Horrendum et c · Si vxorem nisi tantū causa for-
nicacionis et tunc si dimittat maneat sine coniuge vel reconcilieť
vxori · xxxij · q · j · Dixit dominus Item alius effectus est quia muli-
er potestatem sui corporis non habet sed vir et vir potestatem sui
corporis non habet sed vxor et ideo post copulam carnalē nec reli-
gionem potest alter eligere altero inuito nec continenciam ꝓfite-
ri · xxxiij · q · v · c · j · ij · iij · et · iiij · Est et alius effectus quia vir compellē-
dus est reddere debitū vxori licet nūquā cognouerit eam et econ-
uerso non obstante superueniente affinitate ext̄ de eo q̄ cog · cō ·
vx · sue · Discrecionē et c · Tue Ille tamen ꝯiunx qui de ipsa affi-
nitate est innocens monendꝰ est ꝙ ꝯtineat ꝙ si nolit tunc nocens
teneť ei penitus debitum reddere nūquam tñ potest exigere Itē
vnꝰ ꝯiugū sine ꝯsensu alteriꝰ nō potest orare intellige oracōe p̄-
uata et tā longa ꝙ esset impeditiua debiti ꝯiugal Secꝰ de oracōe so-
lēni vt tempe misse a canonibus diffinito de con · di · ij · Ois hō et
tricesimaťcia questione scd̄a Nuos deꝰ

1 Matrimoniū Secūdo qui possūt ꝯtrahere Et primo q̄-
dem vtrum puer possit cōtrahere R° scd̄m Ray · etas
apta in puero est q̄tuordecim annoꝝ in viro In puel-
la vero duodecim ext̄ de despon · impub · Impuberes
et capitulo Cōtinebať Et si añ ꝯtrahunt nō est mr̄imoniū vt ha-
bes impedimentū tredecimo · §· penultimo nisi essēt ꝓximi puberta-
ti et ita ꝙ malicia suppleret etatē ext̄ de despon · impub · De illis
2 ¶ Vtrum furiosus possit ꝯtrahere R° furiosus vel insanus dicēda
v̄ba mr̄imoniū efficiēcia nō ꝓpter hoc ꝯtrahit quia animo consen-
tire non potest · xxxij · q · vij · Neq; furiosus intelligendꝰ q̄ diu est in
furore Nam si habet lucida interualla tūc pť ꝯtrahere ar · iij · q · ix
3 Judicas et · vij · q · j · Nuāuis triste ¶ Vtrū ebrius possit ꝯtrahē R°
ſm Wil · Si ita ebrius est ꝙ nescit qui agat non potest sic et de fu-
rioso dictū est nisi qd̄ fecit in ebrietate ratū habeat postea qd̄ si
4 ebrietas non sit tanta ꝙ vsū rōis non auferat ꝯtrahere pť vt dic-
tū est s̄ · Ebrietas · §· v · ¶ Nūquid absētes ꝑ ꝓcuratores possūnt
ꝯtrahē mr̄imoniū R° possūt sicut Isaac cū Rebecca · xxxiij · q · ij · §·
Cū dr Sed non est ydoneus ꝓcurator · nisi sup̄ hoc speciale habeat
mandatū · nec potest aliū substituere nisi sit ei specialiter cōmissū

et si fuerit reuocatus antequam contraxerit Licet tam ille quam
illa cum qua contraxerit. hoc ignorauit non tamen tenet matri-
moniū postea contractum. ext̄ de procur. procurator li. vi. Multa
sunt qui ꝯtrahere non possunt. ꝓpter impedimenta que sunt inter
eos vide s̄. Impedimentū. j. cum omnibꝫ sequen̄. An leprosus possit
contrahere vide s̄. Leprosus. §. j. ¶ Sed nūquid absentes possūt 1
contrahere per solas literas R° scd̄m Ray. Si illa. vel iste cui mit
tuntur litere nulli exprimit consensum suū. credo ꝙ sine preiudicō
quantumcūqꝫ ꝯsenciat non est matrimoniū sed tūc demū erit qn̄
notificauerit siue significando hec illi qui misit literas. siue alij di-
cendo ¶ Vtrum qui cum vna contraxit sponsalia possit cum alia 6
contrahere matrimonium vide infra Sponsalia. §. septimo

Matrimoniū Tercio quomodo contrahitur Et queri- 1
tur primo. vtrum per consensū contrahat̄ matrimo-
niū R° scd̄m Ray. Ex quo vir consentit per verba de
presenti in mulierem. et illa in virum dicendo Accipio te in meam
et accipio te in meum. vel consencio in te tāquam in vxorem. siue
alia equipolencia verba. statim est matrimoniū Etiam si ꝯsensus
non exprimatur verbis. sed signis in his qui non possunt dicē vt
inuitus. vel non audire vt surdus Sine ꝯsensū vero. quecūqꝫ alia
dicant̄ vel fiant. etiam si interueniat carnalis copula non est ma-
trimoniū ext̄ de spon. duoꝝ Tuas dudum Extra de spon. Si inter
c. Cum apud et vide in se. §. ¶ Sed vtrū ipsa verba sint necessa- 2
ria R° scd̄m Pe. sicut dicit magister Senten. non solū ꝯsensus in-
terior facit matrimoniū sed requirit̄ expressio verboꝝ quia sacra
mentum res sensibilis est. et in eo requirit̄ exterius signū expressū
Expressio aut̄ hmōi ꝯuenientius fit per verba de presenti Sed etiā
potest fieri per aliū modum. vt per literas absenciū vt dictum est
s̄. Matrimoniū. ij. §. penul. vel per euidencia signa p̄ncium nō valē
ciū loqui vt in p̄cedenti. §. dictū est ¶ Quid siquis dicat. volo te 3
decetero habere in vxorē. vel volo ꝙ tu sis vxor mea. seu te esse
vxorē meā. nūquid ꝯtrahitur matrimoniū R° scd̄m Wil. in talibꝫ
recurrendū est ad intencionē ꝯtrahenciū. et scd̄m eā iudicandum
est. ꝙ si de intencione ꝯstare non possit vere nec presumptiue. dicē
dum videtur. quando hoc verbum volo ꝯiungitur infinitiuo verbi
substantiui. vt esse vel verbi non significātis actum sed relacionē
vt habē. seu tenē. tūc p hꝰ v̄bū volo poeiꝰ solet exp̄mi volūtas ꝯco
mitans q̄ precedens Vn̄ p p̄dicta verba p̄sumendū est mr̄imoniū
esse ꝯtractū ext̄ de spō. Ex pte. p̄sertim qn̄ p̄cessit interrogacō vt vis
me habere et adhuc expressius est si addat dicens Decetero volo

Secus autem esset si hoc verbum volo iungeretur cum infinitiuo
significante aliquem actum. tunc enim videtur exprimere volun
tatem precedentem pocius quam ꝯcomitantem vt cum dicit volo
comedere. volo bibere. et ita si dicatur volo te accipere. volo in te
B consentire tanquam in meam. non erit matrimoniū ¶ Quid si di
cat vir. ꝓmitto tibi ꝙ semper ꝓuidebo tibi tanq̄m vxori. et illa cō
similiter respondeat R° scd̄m Ho. nisi aliud ꝓtestetur pro matri
monio iudicabō ar. ext̄ de spon. c. Ex literis et extra de iuriur.
I Quemadmodum R° .i. in prin. ¶ Quid si dicat ꝓmitto ꝙ non di
mittam te ꝓ meliori vel peiori R° scd̄m Ho. Idem ꝙ in superiori
proximo .§. dictum est Nam in talibꝫ dubijs est pro matrimonio
iudicandum ext̄ de sen. et re. iudi. c. fi. et extra de testi. Licet ex
quadam. tamen scd̄m cōscienciam intencioni eorum standum est
C ¶ Quid de illis qui post datam fidem de ꝯtrahendo dicant bibamꝰ
nomine matrimonij. vel osculemur nos inuicem nūquid ꝯtrahitur
matrimoniū R° scd̄m Wil. credo. ꝙ non. nisi hoc agendo voluerūt
recedere a sponsalibus de futuro. et ꝯtrahere de presenti Nā ꝙ di
cunt nomine matrimonij intelligendum est ꝯtrahendi. pocius q̄m
contracti. cū ante actum non sit de matrimonio. sed de sponsalibꝫ
A ¶ Quid si nichil actum sit de sponsalibus. sed simpliciter vterqꝫ
dicit dicta verba. et sequitur osculū de cōmuni ꝯsensū R° secund̄
Wil. credo ꝙ si contrahentes per hoc intendebant contrahere. cō
tractum est Ad iudicandū aut̄ de intencione. recurrendum est ad
circūstancias verborum precedenciū et subsequenciū. et hmōi iu
dicia que si nulla appareat. non credo ꝙ sit matrimoniū iudicādū
et presertim si vterqꝫ vel alter negat se habuisse intencionē ꝯtra
B hendi. aut si alter ad secunda vota transiuerit ꝯcor. Ho. ¶ In qd̄
est ꝯsensus ille qui requiritur in matrimonio R° scd̄m Ray. intelli
gitur de ꝯsensu matrimonialis societatis. ꝓpter quem sequitur qd̄
oportet eos cohabitare. non aut̄ intelligit̄ principaliter de ꝯsensu
cohabitacionis. quia tunc inter fratrē et sororē esset matrimoniū
nec etiā de consensu in carnalem copulā. quia tunc inter mariā et
ioseph non fuisset matrimoniū de quo dictū est s̄. Matrimoniū .i.
.§. antepenul. Vnde et Tho. in. iiij. di. xxviij. dicit. ꝙ iste consensus
non est in carnalē copulā explicite. sed implicite. quia in cōiugali
societate implicat̄ mutua potestas cōmunionis. non tātū rerū sed
D etiā corporꝝ ¶ Vtrū ꝯsensus ad tēpus faciat matrimoniū R° s̄m
Pe. cū inseparabilitas sit essēcialis mr̄imonio. vt in diffinicōe eius
ponit̄ ideo ad mr̄imoniū requirit̄ ꝯsensus ad inseparabilitatē. et si sit
ad tempus. nō facit mr̄imoniū. xxxij. q. ij. Solet queri ext̄ de con. ap
10 po. c. vlti. ¶ Pone ꝙ q̄dā in p̄sencia pluriū sororꝝ dicit eis. ꝓmitto
vobis ꝙ vnā ex vobis ducam in vxorem et oēs respondēt. placet.

et post. a cognoscit vnā nūquid est matrimoniū Rx secundū Ho.
Sic. quia ipso facto consensit ar. extra de appell. Dilecti. et. c. vt
nostrum ¶ Quid si obmittant consuete solēnitates et fiat mat- 11
moniū clādestine siue occulte Rx scdm Ray. in hoc casu non cō-
mittitur coniugium. sed adulterium siue fornicacio. xxx. q. v. aliter
Non tamen intelligas quin possit esse verū matrimoniū. sed canō
loquitur scdm illud qd ecclesia p̄sumit Addit Pe. dicens. q̄ ɔsen-
sus clādestinus duplex esse potest Vnus qui quāuis fiat sine solēni
tate ecclesiastica et publica. fit tamē in p̄sencia testiū. et talis cō
sensus facit matrimoniū verū et presumptū Alius qui fit sine p̄-
sencia testium. et talis quamuis facit matrimoniū verū. non facit
tamen p̄sumptum Vn̄ ɔsulendum est talibꝫ q̄ de nouo et publice
ɔtrahant et faciant penitenciam. quia scandalizauerunt ecclesiā
et p̄dicti certe non exposuerunt se paruo periculo Nā possꝫ alter
alterū dimittē. qn̄ vellet et de facto cū alio vel alia ɔtrahē. et sic in
adulterio manē. qꝛ non possꝫ ꝓbari p̄mū mr̄imoniū Idē Hosti.

Matrimoniū Quarto si fiat ɔtra intencionē. et queritur 1
primo. si qui ɔtrahant verbo sed dissenciunt animo.
nūquid fit matrimoniū Rx scdm Wil. Si vterqꝫ vel al
ter animo dissenciat non est matrimoniū. si tn̄ de ver-
bis consisterit. ecclesia compellet eos simul esse. cum de intencio-
ne constare non possit Vn̄ nec credetur eis si dicant se non inten-
disse quia et quilibet posset sic dicere vt seperaretur Si tn̄ signis
euidentibꝫ appareat de simulacione. ecclesia non iudicabit matri-
moniū esse. alias verb stabit quasi vere dicta sint Idem Tho. et
Pe. in. iiij. di. xviij. ¶ Quid si ille qui ɔtrahit sponsalia. vel etiā cō 2
trahit verbo de p̄senti. non habes intencionē ɔtrahendi. sed ex-
torquendi carnalem copulam Deinde cognoscit eam. nūquid est
matrimoniū Rx. presumi debet ꝓ mr̄imonio vt notat ext̄ de spon.
Tua et ita iudicaret in foro iudiciali sed in foro penitēcie si ille nō
ꝓposuit eā ducere nec vnq̄m ɔsensit in eam. non debet ex illo fac-
to matrimoniū iudicari. qm̄ ex altera parte dolus affuit. et defu
it omnino consensus sine quo cetera nequeūt fedus efficere coniu
gale vt in dicto. c. Tua nos Idem Tho. Pe. et Al. Et addunt. q̄
illa ex parte cuius non est dolus excusat a peccato. sed deceptor si
veram vult facere penitenciā necesse habet illā sine fictione ducē.
quantum in eo est. vel dare sibi virū ɔuenientē. aut aliter satisfa-
cere Addit tn̄ Tho. q̄ ad hꝰ tenet si vir sit equalis ɔdicōis cū illa
Nam si sit multo melioris ɔdicōis vel si aliud signū euidēs fraudis
apparuerit. pt̄ ꝓbabilit p̄sumi. q̄ sponsa nō fuerit decepta. sed se

decipi finxerit. et tunc non tenetur ad predicta vt quidam dicūt
Similem casū habes s̄. Luxuria. §. ij. ¶ Quid si talis ꝓtestetur co-
ram pluribus. ꝙ quicquid faciet non faciet animo contrahendi et
postea verbo contraxit. et cognouit carnaliter. nūquid iudicabit̄
matrimoniū R° scd̄m wil. sic. q̄a recurrend̄ est ad cōmunē intelli-
genciā v̄boꝝ et q̄a interp̄tacio faciēda est ꝯt̄ eū q̄ dolū adhibuit
et q̄ꝛ q̄uis ꝓtestacionē ꝓbet. tn̄ postea potuit volūtatē mutare

1 Matrimoniū Quinto sub ꝯdicione Queritur ergo vtrum
matrimoniū factū sub ꝯdicione. teneat R° distinguē-
dū est de ꝯdicionibꝫ Nam q̄dā sūt condicōes genera-
les. q̄ semꝑ dn̄t intelligi. vt quas ponit bēatus Jaco.
vt si deus voluerit. et si vixerimꝰ. et he nullū ꝯtractū suspendunt
Quedā v̄o sūt ꝯdiciones de his q̄ omnino in matrimonio sunt ne-
cessaria. et alias matrimoniū impediret̄. vt si es cristiana. vel si
non es affinis. vel ꝯsanguinea et hmōi. et iste etiā omnes ꝯdicio-
nes intelligi debent apposite. nec viciant contractum Tercio est
aliqua ꝯdicio de futuro necessario. sicut solem oriri cras Vnde si di-
cat. contraho tecum si sol orietur cras ꝯtractum est matrimoniū
vt Tho. dicit in. iiij. di. xxix. quia talia futura. sunt iam presencia in
causis suis Quarto est ꝯdicio ꝯtingens et honesta que potest ap-
poni et non apponi. vt si pater meus voluerit aut si dederis michi
centum marcas. hec si apponet̄. suspendit matrimoniū vsq̄ in euē-
tū ꝯdiciones. nisi interim ꝯsensus de presenti. vel carnalis copula
fuerit subsecuta. eo ꝙ tales videntur recessisse a condicione. vt
ext̄ de con. appo. De illis et. c. Supēr eo et c. Per tuas Quinto est
ꝯdicio inhonesta. sed tamen non est contra substanciam matrimo-
nij. vt furtum feceris. vel si hominē interfeceris. hoc si apponatur
debēt haberi ꝓ non adiecta. et tenent sponsalia. siue etiā matri-
moniū ext̄ de con. appo. c. vltimo Et scd̄m ꝙ notat̄ ibidem Idē in-
telligi dt̄ de ꝯdicione impossibili. scꝫ qd̄ habet̄ ꝓ non adiecta. vt si
digito celū tetigeris Sexto est ꝯdicio inhonesta et contra substā-
ciā. et bona matrimonij. vt si dicat. ꝯtraho tecū si generaconē ꝓ-
lis euites. q̄a h̄ est cont̄ bonū ꝓlis. vel donec inueniā aliā dignio-
rē. q̄ꝛ h̄ est ꝯt̄ subam insepabilitatis Vel si ꝓ q̄stu te adulterandā
t̄das et h̄ est ꝯt̄ bonū fidei ⁊ tales ꝯdicōes si apponant̄ nichil agit̄
xxij. q. iiij. Int̄ cetā. xxxij. q. ij. Aliqn̄ et c. Solet q̄ri ext̄ de cō. ap. c.
vl. Si tn̄ postea tal̄ ꝯdicō remittat̄. ⁊ seq̄tur carnalis copula iudi-
cabit̄ ꝓ mr̄imonio. et si tm̄ vnꝰ coniugum ponit talem condicionē
et alter contradicit. vel tacet. iudicabitur pro matrimonio vt in
dicto c. Aliqn̄ Predicta assumpta sunt de Ray. Tho. Inno. et
Hostien̄. De condicionibus sponsalium. vide ij. Sponsalia. §. fi.

¶ Quid siquis significauit pri absenti. q contraxit tale mrimo- 2
niu sub condicione. si ipsi patri placuerit et antequam pater con
senciat. penitet si pater consentit nūquid erit matrimoniū Rō sm
Wil. dicend q non. quia non videt q debeat dici cōsensus nisi du-
ret quousq pater consenciat. tamen antequ transeat ad scda vo-
ta debet cōpelli siue induci vt illam recipiat ex quo semel in eā cō-
sensit sub odicione que extitit ar. ext de despon. impub. de illis Idē
Ho. et Bern. ¶ Quid siquis contrahat sponsalia sub hac condi- 3
cione si permiserit coitum Rō scdm Wil. Si odicio intelligat de co
tu fornicario. p nō adiecta debet haberi cum sit turpis ext de cō.
ap. c. fi. Et sic erit p matrimonio iudicand et multo forcius si in-
telligatur de coitu legitimo et maritali. et eod modo si dixerit cō
traham tecum si vnquam cōtraxero. si permiseris ꝛc ¶ Quid si 4
dicam accipiam te vel accipio si inueniam te virginē. postea sequi
tur coitus. nec inuenit virgo Rō scdm Inno. Bern. et Tho. iudi-
candum est p matrimonio. sicut in pcedē. §. dictum est Et addit
Ho. q licet sic iudicari oporteat in foro iudicij ꝓpter hoc q non
possūt haberi alie pbaciones. tamen in iudicio anime non est ma-
trimoniū ext de con. ap. de illis et c. Super eo et c. Per tuas Nā et
bene est. q mulier q in fraudem mentita fuit. decepta remaneat.
et viro subueniatur q forsan intendit bigamiam vitare ¶ Nue 5
differencia est inter otrahere matrimoniū sub condicione. et cō-
trahere sub modo Rō scdm Wil. generaliter sciend est. q otractus
qui non fit absolute et libere potest esse aliquando sub condicōe do
no vel vendo tibi hoc. si hoc feceris vel hoc fuerit Item potest esse
sub modo vt si dicatur dono vel vendo vt facias hoc vel illud Alio
quin reuocetur qd donaui vel vendidi Item potest esse cum appo-
sicione cause. vt si dicat quia hoc et hoc est. siue fuit Et odicio q-
dem fit per Si Modus p vt Causa p Quia v9. Scito q vt modus
est. si odicio. quia causa Et si quidem otractus fiat. sub cōdicione
non tenet. nisi existente condicione sicut et de matrimonio dictum
est s. in. j. §. v9. iiij. Si vero fiat sub modo. statim tenet. sed si nō ser
uet modus. poterit reuocari Credo igitur. q licet matrimonium
siue sponsalia possunt otrahi sub condicione. non tamen sub mo-
do Ita q illo modo non seruato dissoluatur matrimoniū. sicut fit
in alijs contractibus. quia matrimoniū rite factum non dissoluitur
Matrimoniū vero factum ex causa. tenet siue causa sit vera. siue
falsa. vt contraho tecum. quia diues es. vel q fecisti sic. nisi ipsa
causa falsa. teneret in se aliud impēdimentū. vt otraho tecū. qa
libera es et nō esset ¶ Quid si dicā accipio te in vxorē. vel dabo tibi 6
equū. et seqtur carnalis copula. nunqd psumet p matrimonio Rō
sm Vuil. nō credo Nā cū ille q sic dixit. habeat opcionē. q liberare

se possit vtrum libet faciendo non recolo presumpcionem inductā
esse a iure · q̄ intelligatur recedē ab opcione ꝓpter carnalem co-
pulam ¶ Quid si dicat · promitto q̄ nūquam deficiā tibi in vita
mea et secuta est carnalis copula R° scdm Wil · non debet presu-
mi pro matrimonio · cū sponsalia aut mr̄imoniū non solent contra-
hi ꝑ promissiones negatiuas · nisi si forte constaret · q̄ ꝑ hec inten-
debant sponsalia contrahere ¶ Quid si dicat ducā te post annū · et
secuta est carnalis copula R° scdm Wil · credo p̄sumendū ꝓ matri-
monio · q: ꝓpter carnalē copulā subsecutā videt̄ renūcia sse dilacōi
temporis ¶ Quid si quis contrahat cū aliq̄ sub odicioni Demde
ante euentum odicōis otrahit cū alia pure R° debet remanere cū
scda · etiā si sit osanguinea prime vt sup̄ Impedimentū · xiij · §· v ·

1 Matrimoniū Sexto quo ad debitum oiugale Sciendū
ergo · q̄ otracto matrimonio · mulier non habet po-
testatem sui corporis · sed vir · nec vir sui corporis · sed
vxor · vt dictū est s̄ · Matrimoniū · j · §· fi · Sed an statim teneat̄ red-
2 dere debitū habet̄ s̄ · Debitū oiugale · §· j · ¶ Vtrum otractis spō-
salibꝫ ante secutas solēnitates carnalis cōmixtio sit pctm R° sm
Tho · in · iiij · di · xxviij · Si sponsa credens sponsum velle matrimoni-
um osumare admittit eum · excusat̄ a pcto · nisi aliq̄ fraudis signa
a pareant expresse · sicut multū distātis odicionis · vel q̄ntū ac no-
bilitatē · vel q̄ntū ad fortunā · vel aliq̄d aliud signū euidēs appa-
reat Et eod̄ modo intelligend̄ q̄ excusat̄ vir si p̄er hoc intendat
mr̄imoniū osumare Sed scdm Wil · in illis locis in q̄bꝫ est osuetū q̄
prius adbibeatur nupcialis bn̄dictio · si absq; dispensacōe ecclesie et
sn̄ iusta causa hꝰ faciat · mortaliter peccat · tn̄ scde nupcie n̄ solēt bn̄-
dici vt q̄ Nupcie · §· ij · De materia debiti coniugalis vide s̄ Debi-
tum coniugale

1 Matrimoniū Septimo qn̄ accusat̄ mr̄imoniū ꝓpt̄ aliq̄d
impedimētū q̄ in eo est vel fuit Et p̄mo q̄dē q̄rit̄ ꝓhi-
bent̄ · vel q̄ possūt matrimoniū accusare R° ꝓhibent̄
generalit̄ omnes ext̄nei · quādiu sūt aliq̄ osanguinei ·
et est illud speciale q̄ osanguinei admittunt̄ ad accusacionē · sicut
pr̄ · mr̄ · soror · fr̄ · patruus · auūculꝰ · amica · mat̄tera · et tota ꝓgeni-
es · xxxv · q · vi · c · j · et · ij · Cuiꝰ rō est · q: vnusq̄sq; suā genealogiā sci-
re laborat ext̄ q̄ mat̄ · ac · pos · Videt̄ Cōsāguineis aut̄ deficiētibꝫ ad-
mittunt̄ ātiq̄ores et v̄aciores vicini · q̄bꝫ ea ꝓpinq̄tas nota ē vt in
dicto · c · j · xxxv · q · vi · Itē tā maritꝰ q̄ vxor pt̄ mr̄imoniū accusare ·
nec vlla defēdunt̄ lōginq̄tate ānoꝝ ext̄ de osang · et affi Nō debet

¶ Pone q̄ aliquis tempore ɔtracti matrimonij tacuit · modo vult 2
accusare · nūquid potest R° Si quando banna vel denunciaciones
facte sunt · ipse erat ext̄ dyocesim · vel alias denūciacio ad eum non
potuit peruenire · puta · si nimia infirmitate laborans non erat sa
nementis · vel ita puer · q̄ non poterat cōprehendē talia · vel alia
casa legitima impeditus erat · eius accusato debet audiri Alioq̄n
cum racionabiliter presumatur q̄ denuncacionem publice factam
ipse existens in diocesi non ignorauerit · tāquā suspectus est repel
lendus · nisi iurauerit q̄ postea didicerit · q̄ obicit et ad h̄ ex ma
licia non ꝓcedit · quia tūc etiam · si didicisset ab illis q̄ tempore de
nunciacionis tacuerunt admitti debent quāuis illi non essent ad
mittendi quia fuerunt in culpa · iste non debet repelli cum non sit
culpabilis ext̄ qui · ma · ac · pos · Cū in tua ¶ Qualiter debeat fieri 3
accusacio matrimonij R° ꝑm Tho · et Ray · in p̄dicto casu im ꝓprie
dr accusacio · quia non fit in scripto in q̄ accusat̄ obligat se ad ta
lionē Sed dr denūciacio q̄ fit ꝓpter peccatū in q̄ iuncti male ꝑma
nēt · et pt̄ fieri ec̄ sine scriptis · ꝫ melius est q̄ fiat in scriptis ar · ext̄
de resti · spo · Literas ext̄ Qui mat · ac · pos · A nobis · huius deuūcia
cionis forma talis est Ego talis denuncio vobis dn̄e ep̄e · q̄ mat̄
moniū pe · et marie stare non potest · qr fūt ɔsanguinei in tali gra
du designando personas vel si est alia causa Vt affinitas et h̄ mōi
et datur libellus · etiam parti aduerse · vt sciat q̄d petitur · q̄ fac
to ꝓceditur in lote more solito Et nota q̄d in h̄ casu pt̄ contra cō
tumacem · lite non contestata · ꝓcedi ad testium recepcionem · et
diffinitiuam sentenciam · ext̄ vt lite non ɔtest · Quoniam frequē
ter Secus autem esset · si fieret accusacio de adulterio ad thori sepe
racionem ext̄ vt lite non ɔtest · c · et · c · Quoniā frequenter ¶ Qui 4
possunt esse testes in causa matrimoniali R° secundum Ray · Om
nes qui admittuntur ad accusacionem admittuntur etiam ad te
stificacionem de quibꝫ dictum est hic s̄ · § · j · et · ij · Et licet pr̄ et ma
ter sint ydonei testes in hoc casu vbi agitur de federe matrimonij ·
vtrum sit ibi ɔsanguinitas vel simile impedimentum vt ext̄ q̄ ma
accu · pos · Nobis Tn̄ videt̄ si de ipso ɔtractu agatur · i · vtrū mat̄
monium sit inter eos ɔtractū · tanquam suspecti sunt repellendi ·
vbi ille vel ista cui filius vel filia ɔiuncta dicitur esset supior in diui
cijs · nobilitate · potēcia · et honore · quia in parentes videnť filioꝝ
vel filiarū incrementū et honorem diligere · ext̄ de tes · Sup eo Itē
in casu p̄dicto pt̄ esse accusator et testis ar · xxxi · q · vi · Ep̄s in sino
do et · c · de pentela ext̄ de test · cog · p̄teria Idem Tho · in · iiij · di · xl ·
de impedimētis habes multa s̄ · impedimētū · j · cū ca · sequen ·

1 Matrimoniū Octauo Nuoniam ꝯtracto matrimonio
2 accusatur ꝯiunx de adulterio et petit̄ diuorciū ¶ Nue
ritur ergo p̄mo q̄ admittant̄ ad talem accusacionem
R° scd̄m Ray · licet tam scd̄m leges quam scd̄m ca-
nones q̄libet bone fame admittatur ad accusacionem adulterij · cū
agitur ad penam legalem · vel canonicam tñ cū agitur ad thori se
3 peracionem nullus admittitur nisi maritus vel vxor ¶ Nualiter
hmōi accusacio fieri debet R° maritus volens vxorem accusare de
adulterio ad penam legalem · debet inscribere · et ad penā talio-
nis se obligare nec potest agere p̄ ꝓcuratorem · sed p̄ seipsū p̄sen
tem agere oportet Sed si corā ecclesiastico iudice vult accusare
ad thori seperacionem tenetur inscribere et dare libellum accusa-
cionis · sed non debet se ad penam talionis obligare · quam nisi ꝓ-
baret qd̄ obiceret · siue non · haberet qd̄ vellet · quia seperetur ab
vxore · et potest maritus agere et illa respondere per ꝓcuratorem
quia et si de crimine fiat accusacio · non tñ est criminalis sed quasi
mixta · ꝓbantur omnia predicta expresse extra de procura · Tue
4 ¶ Vtrum maritus possit vxorem dimittere ꝓpter adulterium R°
accusare potest et dimittere Math · xviiij · Nui dimiserit vxorē ex-
cepta casa fornicacionis ⁊c̄ et eod̄ modo vxor virū · q̄a in tali causa
non ad impia iudicantur · xxxij · q · j · Siquis vxorem · ij · q · v · p̄cepit et
c · xp̄iana non tamen intelligend̄ ꝙ possit nubere alteri · xxxij · q · vij
Omnes accusaciones Sed nec eā dimittere potest · nisi in septē ca-
sibꝫ vt habet̄ · j · § · x · et ista casa extēditur ad fornicacionis suspē
sionem scz q̄n suspicio multū est violenta et certa verbi gracia Si
ꝓbatum est ꝙ fuit solus cum sola nudus cū nuda in eod̄ lecto aut
simul in multis secretis locis et latebris ad hoc comodis · et horis
electis libere vxor dimittit̄ · xxxij · q · j · Dixit dominꝰ · et ext̄ de p̄sū ·
Literis Itē extendit̄ zodomiticū viciū · vt ꝓpter illud vxor possit
dimittere virū · et econuerso · xxxij · q · vij · Omnes causacōes et c · Ad-
ulterij Idem intelligend̄ de fornicacione sp̄uali · vt si maritus vel
vxor incidat in heresim vel iudeismū · siue gentilitatē et ꝯtrahit cō-
iugem in infidelitatē · in quo casu poterit ab illo separi · sed alij
nubere non licebit · xxviij · q · j · Idolatria · ext̄ de diuor · Nue sūt · et c ·
De illa De conuersio ꝯiuga c · vltimo · p̄mo nec dimittere pt̄ · si se
5 corrigere velit vt in c · De illa ¶ Vtrū si vir polluat aliquā ext̄
claustra pudoris · vxor possit eū dimittē R° licet ex tali coitu affini-
tas nō seq̄tur · tñ vir eq̄ vel magis violat mr̄imonij fidē · et magis
peccat · et ideo videt̄ ꝙ dimitti possit · nā ꝯstat in hꝫ casu ꝙ fornica-
cionē cōmisit ar · xxxij · q · iiij · mētrices ¶ Nuid si aliq̄s tale q̄d egit
cū ꝓpria vxo · R° ꝑ · Hug · et lau · vxor pt̄ eū dimittē · ꝫ videt̄ intelli-
gend̄ · si ip̄a ñ fuit in culpa ꝫ violētata · vel sōno est decepta ⁊ hmōi

¶ Nuid si alter viugum seipsum polluit ℞ scm Wil· Hugo· dic 4
q̄ non credit q̄ possit dimitti ¶ Nunquid ꝓpter solam volūtatem 8
siue intencionē adulterandi possit alter viugum alterū dimitte-
re ℞ scm Wil· non·quia verbum fornicacōis cū effectu accipiē
dum est ar·de pe·di·j·§· Hec aut̄ verba ¶ Vtrū vir teneatur adul 9
teram vxorem dimittē ℞ scm Pe· Si fornicacio est occulta ·nec
potest ꝓbari·non debet dimittē Si vero est manifesta· distingue-
dum est·quia si non est secuta·nec speraē correctio·non licet vxo-
rem retinere ·ne videatur peccato consentire Si vero speratur cor-
rectio· licet vxorem retinere· quia spacio ad correctionē, mdul-
ta est ¶ Vtrum vir mulierem adulterantem possit ꝓpria aucto- 10
ritate dimittere ℞ scm Tho·in·iiij·di·xxxv· Quando viro obstat
de fornicacione vxoris potest auctoritate ꝓpria eam dimittē q̄ntū
ad thorum ·scz debitum ei negando Nam si cōmisceret ei ·non so-
lum incurreret irregularitatē ·sed etiā generaret sibi impedimen
tū accusandi· vt dictū est s̄· Debitum viugale ·§·xij·Qui incipit·v
vir teneat Sed si ei debitum reddat compulsus auctoritate eccle
sie licet irregularitatē incurrat·non tñ sibi generat p̄iudiciū ac-
cusandi Si vero loquamur q̄ ad cohabitacionē non licet viro vx
orē dimittere sine iudicio ecclesie· et si dimiserit· debet cogi ad re-
cipiend̄ nisi vir incōtenti fornicacionē ꝓbare possit et p̄m Ho·
si ꝓbat infra octo dies non restituet quibꝫ elapsis ·si non ꝓbaue-
rit ·plena restitucio fiat·et sic pt̄ intelligi·xxxiij·q·ij· Ecclesiastica
Dicit etiā Ho·q̄ si adulteriū sit notoriū Ita q̄ inficiacioni non sit
locus·tunc potest adulterā sua auctoritate dimittē ex̄t de diuor·
Significasti· et multo forci9 debitū denegare Idem In· Sed ad-
dit Wil·q̄ etiā si sit notoria fornicacio mulieris quādiu tñ ipsa nō
recedit a viro nec publice morat̄ cū adulterio· non potest eā di
mittere siue expellere auctoritate sua· qꝺ si fecerit· coget eā re-
cipere Sed si ipsa publice moret cū adultero·non tenet eam mari
tus recipere ·siue eā expulerit· siue non Similiter etiā non tenet
eam recipe si postq̄m illā expulerit adultere notorie etiā si cum
adultero non moret· et in ꝑ casu potest· ea inuita·monasteriū in-
trare· nisi et ipse fuerit fornicatus ¶ In quibꝫ casibus adultera 11
non possit a viro accusari siue dimitti ℞ p̄m Ray·in septē p̄fim9
si vir quincie de fornicacione·xxxij·q·vi·p totū ex̄t de diuor· Signi
ficasti Secund9 si pstituit ipse eā ex̄t de eo q̄ cog·cōsang·vx·siue
discrecōi Tercius est·cū ipse credebat virū defunctū et nupsit alij
qz marit9 rediens tenet eā recipe vt dictū est s̄· Impedimentū·xij
·§·ij· Quartus si cognita fuit latenter ab aliq̄ quē credebat esse
virū suū ar·xxxiiij·q·ij· In lectū Quint9 si fuit vi oppressa·xxxij·q·
v· apposito·q̄ intellige de vi absoluta·alias n̄ excusaret·xxxij·q·vij

Omnes causaciones Sextus qñ reconciliauit sibi eam post adulte-
rium vel eam publice adulterantem retinet in cõsorcio marita li.
xxxij.q.iij.c.ij.et.iij.C.de adul.l.Crimen adulterij Septimus est.si
aliquis infidelium ꝯiugem repudiauit.et illa nubat alteri.postea
vir ꝯuertatur ad fidem.similiter et mulier teneat̃ recipere eũ ext̃
de diuor. Gaudem⁹.§.vl.de hoc s̃.Impedimẽtum.ix.§.v.concor.
12 Tho.et Pe.in.iiij.di.xxxv.¶ Quis sit effectus accusacionis de ad
ulterio R̃ scd̃m Ray.effectus est ꝙ si maritus ꝓbet.vel illa ꝯfi
teatur.nec excipiat contra eum de aliquo septem casuũ qui habẽ
tur in p̃ceden.§.Absoluit̃ a cohabitacione et seruitute qua ei te-
nebatur.et potest ingredi religionem.ea inuita.xxvij.q.ij.Aga
tosa.Sed tamen continẽ tenetur q̃diu illa vixerit Idem Tho.
13 et Pe.in.iiij.di.xxxvi.¶ Quid si vir ꝓpria auctoritate dimisit ad-
ulteram et intrauit monasteriũ.nũquid ab ea potest reuocari R̃o
scd̃m Wil.Hug.notasse videt̃.ꝙ si vxor publice morata sit cum
adultero.vir etiam ante sentenciam potest intrare monasterium
etiã ea inuita.sed illa eo inuito nõ potest.secus.si nõ publice mo-
retur.quia tũc non potest ante sentenciã.et si ingressus fuerit.
14 poterit reuocari ¶ Quid si mulier adultera ingressa est monaste
rium.nũquid vir poterit eam reuocare R̃o scd̃m Guil.reuocare po
test eam Nam innocens pt̃ ingredi Adulter v̄o vel adultera nõ
potest sine licencia alterius.si tamen ingressa est viro sciente et nõ
ꝯtradicente.satis potest videri licencia data.et vir tenebitur con-
15 tinere ¶ Quid si post latam sentenciam diuorcij.et postq̃ alter
factus est sacerdos.vel ingressus est religionem ꝯstat ecclesiam
fuisse deceptam.vtputa.per falsos testes.nũquid restituetur R̃o
scd̃m Ray.etiam si professionem fecisset.nichilomin⁹ restituere
tur.et teneretur reddere debitum.non aut̃ posset exigere Si tñ
in nunc dictis casibus mulier non petat.non potest vir repetere
vxorem.quia preiudicauit sibi per sacri ordinis suscepcionem vel
16 religionis ingressũ ¶ Pone.ꝙ lata est sentencia diuorcij ꝓpter
adulterium vxoris.postea vir adulteratur.nũquid mulier pote-
rit eum repetere R̃o secundum Ray.non potest de rigore iuris
Iudex tñ ex officio suo dt̃ eũ cogere ar.ext̃.de iu.iu.Tua nos.ext̃
de diuor.Ex literis.vnde ĩ Chor̃.vij.dr̃.his q̃ matrimonio iũcti
sũt p̃cipio.non ego.ꝫ dñs vxorẽ a viro non discedere.ꝙ si discesse
rit manẽ innuptã.aut viro suo recõciliari.et vir vxorẽ suã nõ di-
mittat Vñ et s̃m Guil.vxor de canonica eq̃tate potest virũ repe
tere.quia excepcionem rei iudicate elidit replicacio de adulterio
17 Idem Tho.et Ala.et Pe.¶ Vtrũ vir et vxor eq̃liter peccent per
adulteriũ R̃o s̃.Pe.licet in causa adulterij vir ⁊ vxor ad eq̃lia iudi
cent̃ vt s̃.dictũ est.scilicet.quia vtriqꝫ licitũ est alterũ dimittere

non tamen hoc est equali causa. siue peccato Nam vno modo plus
peccat mulier. quia peccat contra bonū prolis. sed alio modo eq̄
liter peccant scz contra bonū fidei. et hec est causa sufficiens di-
missionis. ideo iuste licet vtriqz dimittere aliū Tercio ceteris pa
ribus absolute vir plus peccat ꝓpter p̄dominanciam racionis Idē
Tho. in. iiij. di. xxxv. ¶ Pone. ꝙ vir ꝓpter fornicacionem vxoris 19
seperatus est per sentenciam. nō vult eam reconciliare sibi. et illa
non vult. nūquid cogenda est Rº scdm Ray. vir qui non pecca-
uit potest petere compelli illam etiā inuitam. non obstante sentē
cia. quia qd̄ fauore meo introductum est in damnū meū retorque
ri non debet. C. de legi. ꝙ fauore ar. xxxij. q. j. Non erit Id̄ Tho.
De. et Gof. ¶ Pone ꝙ vir adulteratus est occulte. sed vxor mā 19
nifeste. nūquid potest vir illam accusare et sine peccato dimitte-
re Rº scdm Ray. Credo ꝙ non. quia non deficit vxori ius excipiē-
di sed ꝓbandi. ar. xxxij. q. vi. Per totum Idem Tho. Al. Gof. et
Ho. Si tamen vir egisset penitenciā et vxor monita nollet agere. ꝫ
in adulterio perseuerare sine peccato potest eā ꝑ sentenciā dimit-
tere. iij. q. j. c. j. ij. iij. et. iiij. Idem Gof. et Ho. ¶ Sed vtrū vxor ad- 20
ultera post penitenciā possit repellere virum ab accusacione Rº F.
Ray. credo ꝙ non potest. quia penitencia non tollit ius accusan-
di in foro iudiciali. xxv. di. Primū. xxxiij. q. ij. Admonere. vi. q. j.
Nui crimen. v. videndum Idem Tho. Al. Gof. et Ho. ¶ Nuid si 21
alter ꝯiugum fornicetur carnaliter. alter spiritualiter. nūquid
fiat compensacio Rº scdm Ho. Dicas. ꝙ si accusat̄ quis de forni-
cacione spūali vt heresi. et excipiatur de carnali de adulterio nic-
hilominꝰ ꝓcedet̄ nisi ꝯuerti voluerit. quia si ꝯuerti velit. ꝯpensa-
cio habet locū Si vero fiat accusacio de carnali et excepcio de spūa
li excepcio admittet̄. et sup ipsam excepcionē ꝓmpcius ꝓcedetur
Hec dixi ꝓpter piculum heresis siue infidelitatis ¶ Vtrum ꝓpter 22
aliud crimen possit vxor dimitti Rº scdm Tho. in. iiij. di. ij. ꝓpter
alia peccata dimitti non potest. nec quo ad vinculū. nec quo ad
actum. nisi forte ad tempus se velit abstrahere a ꝯsorcio vxoris
ꝓpter castigacionē eius. subtrahendo ei solaciū penitēcie sue Nam
et qñ vxor p̄stat magnā occasionē ruine viro suo. tunc vir se sub-
trahē pt̄ ab eius econuersacione Idem Al. addens. ꝙ nō opor-
tet cohabitare furi. aut vsurario. si non vult resipiscē. sed cessā-
te scādalo. recōciliari debet. xxviij. q. j. Vxor. de materia adulterij
q̄dā habes s̄. Adulteriū et s̄. Impedimētū. viij. §. ij. et sequenti.

Matrimoniū nono. qñ aliq̄s petit̄ in virū. et aliq̄ in mu- 1
lierē Queritur ergo. quō in hac causa procedencium sit

Rº scdm Ray. Si mulier petit aliquem tãquam virum. vel econuso
videndũ est vtrum velit agere petitorio iudicio. vel possessorio Id
est An mulier dicat aliquem esse suũ maritum. quia ꝯtraxit cum
ea. et petit eum sibi adiudicari in maritũ qd est petitorio. q̃si agat
de ꝓprietate An eum petat sibi restitui tãquam iniuste fuerit ab
eo dimissa. et hoc est agere possessorio. qm̃ petit possessionem vi-
ri sui Igitur si agat petitorio. dicens aliquem esse virum suum
et ille negat excipiendo ꝙ non pt̃ eam habere vxorem. vel esse vx
or ꝓpter tale vel tale impedimentũ. prius tractabit̃ excepcio ma
riti. quia ea ꝓbata. questio ꝑncipalis ꝑmittit̃. erit em̃ absoluen-
2 dus vir ext̃ de or. ꝯgi. c. j. ¶ Quid si agat possessorio Rº secund
Ray. qñ petit sibi maritũ restitui. licet maritus obiciat de ꝯsang
uinitate. vel alio impedimento. prius debet fieri restitucio mulie-
ri. antequã cognoscatur de excepcione mariti. ext̃ de diuor. Por
ro. et ext̃ de resti. spoli. Ex ꝯquestione et c. Literas Hoc tñ fallit
in quibusdã casibꝫ. in q̃bus restitucio fieri non debet Primus si ob
iciatur mulieri fornicacio publica et manifesta. de q̃ ꝓbacio est. ꝙ
sit notoria. ita ꝙ non possit aliq̃ tergiuersacione celari. non resti-
tuet̃. nisi ipsa ꝓbaret virum adulterium cõmisisse. quia tũc resti
tui debet. etiã si fuerit publice fornicata. ext̃ de diuor. Significa-
sti. et de isto casu vide s̃. Matrimoniũ. viij. §. x. Secundꝰ casus est.
si obiciatur ꝯsanguinitas. maxime que diuina lege ꝓhibita sit.
et ꝓbaciones offeruntur incõtinenti. in q̃ casu debet recipi iuramẽ
tum ad cautelã. ne scꝫ hmõi obiectio maliciose fiat. et tunc fiet
q̃dem restitucio q̃ntum ad cohabitacionẽ. tñ non ad carnis co-
pulã. vt in dicto c. Literas Tercius casus est. si obiciat̃ excepcio
rei iudicate. non est em̃ restitucio facienda. nisi ꝑmo de illa excep
cione cognoscat̃ ar. ext̃ de offi. dele. Causam Quartus est. quã-
do vir petit sibi restitui vxorẽ. et ipsa timet de seuicia viri. debet q̃
dem restitui sufficiẽti caucione recepta. ꝙ malũ ei non inferat ext̃
de resti. spon. Ex transmissã De q̃ caucione habes hic infra. §. fi.
et si ita capitali odio eã ꝑsequitur ꝙ merito de ipso diffidat. nec
possit ei de sufficiẽti securitate ꝓuideri. non tñ solũ non debet ei re
stitui. ꝫ ab eo pocius amoueri vt in dicto c. Literis concor. Pe. et
Tho. et addit vlterius Ray. in omnibꝫ alijs casibꝫ credo. ꝙ mulie
ri virũ petẽti sit restitucio facienda. et econuso. dũmodo se ꝓbet
in possessione fuisse et a viro spoliatam sine iuris ordine. qꝛ hꝫ duo
ꝓbare habet ext̃ de offi. dele. Consultacionibꝫ. et ext̃ q̃ fi. sint le.
3 Causam. ij. ¶ Quid si mulier ꝓpria auctoritate recessit a viro sñ
culpa viri. et non petit restitucionẽ. nũquid debet restitui Rº ꝑm
wil. scdm quosdã non dt̃. sed scdm Vincẽ. debet. ꝙ credo verum
esse. q̃a eo ipso ꝙ rediens non admittitur est expulsa. vt et cadat

a possessione .ff. de acquirenda possessione. clam possideri in fi. et .ff.
de vi et vi armata le. 1. §. Siue autem Idem Bern. notat ext de di
uor. Significasti Io Aug. nisi ipsa fuerit publice fornicata. vel cū
adulterio publice morata. ar. etiā p hac opinione ext de iur. iur.
Tua nos ¶ Nuid si is q petit tang diunx negat mrimoniū Rō s. 2
Ray. ille q ponit habet pbare Alioqn succūbit de causa pos- 1
sessionis. et prie. cum ecclesia et ext de iu. iu. c. fi. ¶ Idone q post
latam er erroze diuorcij sententiā. vir factus est sacerdos vel reli-
giosus. nūquid debet restitui vxori petēti. habes hunc casū s. Mri-
moniū. viij. §. xiij. Nui incipit Nuid si post latam Nuid si vxor in-
gressa est monasteriū alias nō ingressura. q credebat diuorcium
iuste celebratū nūquid cōpta veritate pōtest virū suū repetē Rō
pm Wil. non. quia falsa causa non impedit votū monachatus sicut
etiā de viro dictū est s. impdicto. §. xiij. ¶ Nuid si religiosus vel 6
religiosa petit tāquā diunx et ofitet mrimoniū et copulā carnalē
Rō secm Wil. in is casu standum erit ofessioni. vtputa. mulieris. et
restituenda erit viro petent. nulli em ex is fit piudicium. nisi ipsis.
nec est ardens eos immemores esse salutis sue. 1. q. vij. Sāxim9 Ali-
ud tn est dicend in reb3 ags dedisse monasterio Idem Bern. et In.
in glo. ext de rap. Cū casū ¶ Nualiter seu ad qd diunx spoliat9 1
est restituendus Rō secm Ray. restitui debent ad illa omnia de q-
bus pbauerit se spoliatū vt gaudeat pacifica possessione et plena
securitate. iij. q. 1. Reintegranda Sed si mulier dicat se habē suspec-
tū virū. ne forte eā ledat et causam verisimilē ostendat ad iudicē
spectat facere cauere sibi sufficienti cautione q tractabit eā be-
ne sicut vir debet vxorē et q non ledat illā in psona. vel rebus. et
hmōi et hanc cautionē pstabit p iuramētū. xxxij. q. 1. De benedic-
to. sed si mulier non ofidit de iuramēto depstare cautionē pigno-
raticiā vel fideiussoriā sub certa pena ar. ext vt lite nō cont. Nuo
ns. §. ij. circa finē

Edicus. vel cirurgicus pceptū est medicis vt cū eos
ad infirmos vocari. rigerit ipsos aīa oia moneant et
inducant q vocent medicos animarū. vt post quā fu-
erit infirmo de spūali salute puisū ad corporalis medi
cine remediū salubriꝰ procedat Sicqs aut medicoz hmōi ostiacōis
ingressoz extiterit. tādiu ab ingressu ecclesie arceat sez p sentē-
ciā. pm glo. donec de ingressione hmōi satisfecerit optent et pm
Io. ex q dicit. pcipimꝰ. ingressoz peccat mortaliter ext de pe. Cū
infirmitas. et in eoꝺ c. sub pena excōmūicacōis phibet medicis ne
p corpali salute aliqs suadeant qs in periculum anime ducerat

2 ¶ Quomodo debeat se habere medicus in medicinis conferendis
R° scdm Inno. diligenter attendere debent ne vllas medicinas
conferat de qbus scdm artem ei non ostat Nam si dubitacionē hē
qd noceat. vel si habere debet oferendo peccat. quia in tuciorem
partem tenendum est. extr de homici. peticio Securius est em ho-
minem relinquere in manu creatoris sue quam medicine de q du-
bitatur Item etiam peccat. si debitas medicinas obmittat Idem
3 Ho. ¶ Quid si ꝓpter defectum vel corrupcionem aut sophistica-
cionem rerum in medicina positarum infirmus incurrit piculum R°
scdm Inno. Si medicus diligenciā quā debuit adhibuit in rebus
4 eligendis. inculpabilis erit Idem Ho. ¶ Vtrū medicus teneat
pocius gratis curare quam pmittere mori R° scdm Ray. Medicꝰ
tenetur curam et osilium impendere pauperi languido Mortē em
languentibꝰ ꝓbatur infligere q̄ hanc cū possit excludere non ex-
cludit. lxxxiij. di. in prin. Vbi dicit glo. qd medicus dt pociꝰ gra-
tis curare. quam pmittere mori. non solum paupem sed etiā diui-
5 tem ¶ Vtrum peccet infirmus non obediens medico R. sm In.
videt qd non. quia medicus nec est prelatus nec homo. cuius mā-
datis teneamur obēdire. tn̄ bonū est ꝙ ei credat tanquam peri-
to in arte Nam et si ipse infirmus scienter sumat cibum vel potū
nociuū. peccat. quia tenetur corpus suū sm deum diligere. posset
tn̄ dici ꝙ si non credet mortiferum quamuis crederet inde infirmi-
tatem augeri. non peccat mortaliter vel saltem non ita grauiter
Peccant etiā seruitores scienter talia ministrātes. in sanitate q-
qz quando quis non tenetur viuere medicinaliter si scienter accipe-
ret aliquod nociuū vnde mors vel infirmitas veniret peccaret gra-
6 uiter ocor. Ho. ¶ Quid de illo qui secat vel fleubōtomat aliquem
qui inde moritur R° scdm Wil. Si peritus erat. et adhibuit debitā
diligenciam non tenetur in aliquo quia pocius casu quam eius cul-
7 pa mors euenisse presumitur ar. xxiij. q. v. de occidendis ¶ Quid
si incidendus non habet osuetam disposicionem. vt neruorum vel
venarū et incisus a medico moritur R° scdm Inno. Si incisor in hꝰ
non errauit ꝓpter suā inexperienciam. non peccat. nec fit irregu-
laris. tn̄ quando in aliquo dubitat. pocius debet dimittere quā in-
8 cidere Idem Ho. ¶ Vtrum phisici seu cirurgici possint ad ordines
ꝓmoueri R° scdm Ray. periti erant in arte. et nichil de otingē-
tibꝰ obmiserunt. et habent de hꝰ ꝓbabilem osciencia. possūt pro-
moueri. alias non. extr de eta. et quali. ordi. Ad aures. ff. de va-
rijs. et extr cogin. Et si medicus Idem Ho. In. et Gof. Est tn̄ con-
silium Inno. et Gof. ꝙ ꝓmouendi a practica medicine abstineāt
et potissime a cirurgia que adustionem et incisionem reqrit cum in
nullo facillare debeat consciencia promouendi. xxxiij. di. Layci

¶ Vtrum liceat clericis operari in medicina R° scdm Ray. Si sūt 9
in sacris ordinibus. vel etiam in minoribus. dum tamen sufficien=
ter sunt beneficiati. non licet. nisi gratis promiserabilibus perso
nis. vel suis ꝯsanguineis. nec tunc vbi posset esse periculum quod
etiam strictius in claustralibꝫ est obseruādum extr̄ ne. cle. vel mo.
Multa ¶ Vtrum clericis liceat operari in cirurgia R° sm Ray. 10
officiū cirurgie qd̄ inducit adustionem vel incisionē est omnibꝫ cle
ricis interdictū extr̄ ne. cle. vel mo. Sentenciam. et de homici. Tua
nos De clericis et religiosis audientibus medicinā habes s̄. Ex=
cōmunicacio. i. §. ij. v̄. sextus. et ibidem. §. iij. v̄. xiiij. De seruito=
ribus quoqꝫ infirmorum. habes s̄. Homicidium. iij. §. iij.

Mendacium Mendacium est falsa significacio vocis. 1
cum intencione fallendi. xxij. q. ij. §. Ille ergo Et noīe
vocis tāquam principali intelligi debet omne signum
vt scripture. siue etiam nutus. vt hic infra. §. vi. ¶ In quo dif= 2
fert mendacium a falso R° falsū dicit q̄cūqꝫ aliud quam verū est.
loquitur Et hoc potest dupliciter ꝯtingere Vno modo qn̄ credit
dicere verum. et si de hoc habet ꝓbabilem causam. non peccat. vel
saltem non mortaliter. quia reā linguā nō facit nisi rea mens. xxij
q. ij. Homines Alio modo qn̄ credit dicere falsū. et contra men=
tem loq̄tur. vt in. §. p̄ce. dictū est Nam et mentiri. dicit̄ q̄si con=
tra mentem ire. quinetiā dicendo veritatem. sed contra mentē suā
scꝫ qn̄ credit dicē falsitatem. et sic decipere erit mendacium. qꝛ q̄n=
tū in eo est. falsū significat Hec est sentēcia Ray. ¶ Nuot sūt ge= 3
nera mēdaciorꝝ Augu. ponit octo genera q̄ plane habent̄. xxij. q
ij. Primū Breuior aut̄ et planior. vt dic̄ Ray. est distinctio mēda
ciorꝝ. q̄a aliud est ꝑniciosū aliud iocosū. aliud officiosū. et hꝫ habē
tur. xxij. q. ij. Neq̄s ¶ Vtrū mēdaciū sit pctm R° oē q̄dē mēdaciū 4
pctm est. xxij. q. ij. Michi at̄. et c. i. in fi. Sꝫ vtrū sit mortale. dicend̄
sm Tho. xxij. q. x. mendaciū pt̄ ꝯtriari caritati triplicit̄ Vno mō
sm se. scꝫ ex ipsa falsa significacōe Vbi ꝯsiderand̄ est. circa q̄d sit
ipsa falsa significacio Nā si mēdaciū circa res diuinas sit. ꝯtriatur
caritati dei. cuiꝰ veritatē aliq̄s. tali mēdacio occultat vel corrum=
pit. et ideo est mortale et g̃uissimū Similr̄ si sit c̄ca aliq̄d cuiꝰ cog=
nicio ꝑtineat ad hoīs bonū. puta ad ꝑfectōem sciēcie et informa=
cōem morꝝ Contrariat̄ caritati ꝓximi. et sic est mortale. q̄ si sit
circa aliquid. de q̄ non refert vtrū sit. vel alit̄ cognoscat̄. tunc ex
tali mēdacio nō dānificat̄ ꝓximꝰ. sic̄ si aliq̄s fallat̄ in aliq̄bꝫ ꝑticu=
laribꝫ ad se non ꝑtinentibꝫ. et tunc non est pctm mortale Secundo
modo potest mēdacium contrariari caritati racione finis intenti

puta · si dicitur in iniuriam dei · qd semper est peccatum mortale ·
aut in nocumentum proximi quantum ad personā · diuicias vel famā
et hoc est iterum peccatū mortale · q si finis ipse non esset contra
rius caritati · non est peccatum mortale · sicut apparet in menda
cio iocoso vel in officioso Tercio modo potest peccatū contrariari
caritati p accidens · vt racione scandali vel cuiuscūqz dāni consequē
tis · et sic erit etiā pctm mortale Sed q qdam dicūt q pfactis vi
ris omne mendaciū est pctm mortale irrōnabiliter dr Nulla enim
circumstancia aggrauat in infinitum nisi que transfert in aliam
speciem · non aut circūstancie persone Accusatus negans verita
tem in iudicio · qnqz peccat mortaliter vt s̄. Accusatus · §. ij. Simi
liter et testis falsū dicens vt ij Testis · xxx · §. fi · ¶ Vtrū maius sit
peccatū mentiri verbo vel facto Rō scdm Tho · in quolibet · cū ea
dem intencio fallendi sit in vtroqz peccat equaliter Verbum em
et factum assumit vt instrumentū fallendi Vn non refert quan
tum ad peccatum · vtrum aliqs · scripto · verbo · vel mutu · vel q
cūqz facto menciat · sicut nec refert quantū ad homicidium vtrū
aliquis gladio vel securi interficiat ¶ Vtrum sit licitum mentiri
ppter liberacionem hominis a quocūqz periculo Rō scdm Tho · se
se · q · c x · Non sed licet veritatem occultare puidenter sub aliqua
dissimulacione vt Augu · dicit contra mendaciū et sic etiā Abra
ham fecit vt in sequenti · §. dicitur ¶ Nuid de abraham Jacob et
alijs sanctis veteris testamenti · q videntur mentiti fuisse Rō scdm
Tho · vbi s̄. Sicut Augu · dicit in sacra scriptura inducunt aliq
rum gesta q̄si exempla pfecte virtutis · de quibus non est estiman
dum eos fuisse mentitos Siqua tamen in eorz dictis apparent que
mendacium vident · intelligend est ea figuralit et pphetice dicta
esse Abrahā tn vt Augusti · dicit in questionibus Genesi dicēs Sa
ram esse suā sororem veritatem · voluit celari mendaciū dici soror
enim dr quia filia patris Gen · ij · Vere soror mea est filia patris
mei et non matris mee · quia · f · ex parte patris ei attinebat Jacob
vero mistice dixit se esse Esau filiū pmogenitum Ysaac · quia pri
mogenita illius ei de iure debant Vsus autem est hoc modo loquē
di per spiritum pphecie ad designandum misterium quia videlicet
minor populus scilicet gentilium substituendus erat in locum pri
mogeniti scilicet in locum iudeorum Nuidam vero cōmendantur
in scriptura non propter perfectam virtutem · sed ppter quandā
virtutis indolem · et hoc modo Judith laudatur · non quia menti
ta est Holoferni · sed propter affectum quem habuit ad salutem
populi · pro quo periculis se exposuit quamuis possit etiam dici qd
verba eius veritatem habent secundū misticū intellectū ¶ Vtrū
mendacium obstetricum fuerit dignum aliqua remuneracione

Rx scdm Tho. vbi s. Mendacium obstetricum potest dupliciter considerari Vno modo q̃ntum ad effectum beniuolencie in iudeos et reuerenciam diuini timoris. et sic debetur eis remuneracio eterna Vnde Iero. exponit q̃ deus edificauit illis dom⁹ speciales aliter spirituales Alio modo potest considerari. q̃ntum ad exteriorem actum mendacij q̃ quidem non potuerunt eternam remuneracionem mereri. sed forte aliquam remuneracionē temporalē. cui⁹ merito non repugnat deformitas illius mendacij. sic repugnabat merito remuneracionis eterne. et sic intelligenda sūt verba Gregorij cum dicit. q̃ benignitatis earū merces que eis potuit in eterna vita tribui p̃missa culpa mendacij interrenam remuneracionem est declinata Vnde non intelligitur q̃ illo mendacio merentur amittere vitam eternam. quam iam ex precedenti affectū meruerant. concor. Pe. ¶ De his q̃ p̃mittunt aliquid et non faciūt vide .j. promissio. et etiam si iurauerint vide s. Iurare. §. ix. et Iuramentū. j. §. vi. Item qñ quis mentitur de se vide s. Iactancia §. j. et. ij. et s. Yronia. §. j. et. ij.

Mercator Mercatores. siue numularij campsores et huiusmodi. multis et diuersis contractibus vtuntur siue in emendo siue in recipiendo pecuniam in quorum contractibꝰ facile ꝯtingit esse vsurā Vñ vide .j. Vsura p̃cipue vsura tercio et vsura. vi. Itē vide .j. societas p̃ totū

Meretrix. Precium meretricum dicitur illicite acquisitum et quid debeat. vel possit inde facere. vide sup̃ Elemosina. j. §. fi. Item q̃ non licet donare mētrici vide s. donacio. j. §. iij.

Meritum Vtrū vnus et idem actus possit esse meritorius simul bonus et malus Rx scdm Tho. j. se. q. xx. Si accipiat̃ vnus actus p̃ut est in genere moris. impossibile est q̃ sit bonus et malus bonitate et malicia morali. si tāmen sit vnus vnitate nature et nō vnitate moris potest esse bonus et malus Ambulacio enim ꝯtinua est vnus actus scdm genus nature. potest tamen contingere q̃ sunt plures secūdum genus moris. si mutetur ambulantis voluntas. que est principium moralium actum Idem Pe. de quibusdam operibꝰ meritorijs q̃d et quantum per ea ficit deo satisfactio habes .j. satisfactio

1 Metus Quid sit metus R° metus est instantis vel futu
2 ri periculi causa iusta mentis trepidacio. ff. e. l. ¶ Sed
quid est metus q̄ cadit in constantē virū R° q̄druplex
est. Primo videlicet met⁹ mortis Scd̄o cruciatus cor-
poris. vt de his q̄ vi. me. aliter ext̄ e. Cū dilecti Tercio met⁹ stu
pri Quarto seruitutis. ff. e. Neq; timore et le. Isti q̄dam. §. pri
mo. ij. et. iij. ꝯcor. Tho. et Al. Addendō ꝙ non differt vtrū p̄dic-
ta q̄tuor fiant siue in persona nostra siue liberoꝝ siue vxoris de p̄-
dictis quatuor sūt v̄. Excusare metus hos posse. puta qui paues-
3 cis Stupri siue status v̄beris acq; necis ¶ Quamuis vel met⁹ im-
pediat mr̄imoniū habes s̄. impedimētū x. Sz vtrū met⁹ excusat a
ꝑticipaciōe excōmūicati habes s̄. Excōmūicacio. vi. §. j. De mate-
ria ec̄ metus habet̄. j. Vis

1 Milicia Vtrum milicia sit pcm̄ R° s̄m Al. milicia s̄m
se nō est illicita. sed abusus q̄ licet multipliciter possit
fieri. tn̄ in tribꝰ precipue ꝯsistit Primo in concussione
innocentū Scd̄o in exactione immoderati salarij Ter-
cio in exercicio in debito puta. si fiat ad ostentacionem viriū cū no
cumento alioꝝ. sicut sunt torneamenta vel pugna singularis int̄
socios hastarum. lancearum. et hmōi Sunt tamen quedam exerci
cia eis licita. vt que nulle sunt nociua. sicut sūt cursitaciones eq̄-
rū et v̄saciones. ars ꝑcuciendi et defendendi. ꝓiciendi tela et hmōi
Vnde et Dauid p̄cepit vt edocerent filios israhel. arcium id est
artem sagitandi. ij. Regum. j.

1 Miserabilis persona Miserabiles persone secundum Ho.
sunt. cecus. pauper. pupillus. vidua. et hmōi

1 Missa An q̄tidie debeāt celebrari missa R° s̄m Tho.
in. iiij. di. xiij. dicendum ꝑ s̄m Inno. in q̄nq; de caus̄
oportet quotidie celebrari Prima est quia oportet
semper paratā esse medicinam cont̄ quotidiana peccata Secunda
vt lignū vite semper sit in medio paradisi Tercia vt nobis crist⁹
quotidie vniat̄ sacramentaliter. et nos ei spiritualiter Quarta.
vt apud nos sit iugis memoria passionis Quinta vt vero agno lo
co tipici quotidie vtamur. quē iudei in vesperā ꝯuertendi esuriēt
s̄m illud p̄s Conuertent̄ ad vesperā et famem pacientur et canes
¶ Vtrum missa solū debeat dici in die R° scd̄m Tho. v̄. s̄ ꝯmunit̄
loquendo debet dici missa in die. et non in nocte. quia hoc sacramē
tū ad tempus gracie ꝑtinet. qd̄ ꝑ diē significat̄ s̄m illud Ro. xiij.

Nox precessit dies autem appinquabit Dies autem iudicatur. nõ
solum ab ortu solis. sed ex quo incipiunt ortu solis signa manife-
stari per aliquam aeris illustracionem In duabꝫ tñ noctibꝫ missa
decantat̃ ꝓpter p̃uilegiũ illarũ noctium. scꝫ in nocte Natiuitatis
cristi qñ cristus natus est. ⁊ in nocte resurrectionis in p̃mitiua ec-
clesia vt patet ex oracione Deus qui hanc sacratissimam noctem
Nuamuis hoc non semper oporteat obseruari. et addit hic Guil.
Credo ꝙ q̃ scienter ante diem celebrat cum sit contra consuetu-
dinem generalem ecclesie mortaliter peccat. nisi super hoc ꝑ ep̃m
dispensaretur in casu. vt si aliq̃s infirmaretur ad mortem. et non
possit aliter haberi eukaristia ¶ Nua hora debẽat missa celebra- 3
ri R° scd̃m Tho. vbi s̃. Solẽnis missẽ celebracio tribus horis in-
stituta est fieri. scꝫ in tercia diebus festiuis de con. di. j. Nocte In
sexta diebus profestis In nona diebꝫ ieiuniorꝝ de con. di. j. Solẽt
Nam in missa recolitur mors cristi q̃ hora tercia est crucifixꝰ lig-
uis iudeorꝝ. horã sexta manibꝫ militum. hora nona exspirauit Sed
qñ fiũt ordines potest missa cantari scd̃m canones etiã post nonã
vel etiam dicendum. ꝙ vt diligencior fiat prepacio Missa differ-
tur quantum differri potest ante prandium. et ideo quando nõ est
dies ieiunij celebratur inter terciã vel sextam in qua hora cõmu-
niter comeditur. sed in diebꝫ ieiunij in nona Priuate autẽ missẽ
dici possũt a mane vsqꝫ ad terciã vel vsqꝫ ad nonam in diebꝫ ieiunio
rum de con. di. j. Necesse ¶ Nuid de his q̃ nondũ dictis matutinis 4
celebrant missã R° scd̃m Guil. mortaliter peccant cum hoc sit cõ
tra generalem et a ꝓbatã consuetudinẽ Idem Ho. Nui aut̃ cele
brat anteq̃m dicat primam. non peccat mortaliter. nisi sit cont̃
p̃ceptum vel statutũ ¶ Vbi debeat missa celebrari R° scd̃m Ray. 5
in ecclesia consecrata. si fieri potest. vel saltem in altari consecra
to. vel si non sit altare consecratũ saltem habeat̃ altare paruu-
lũ de q̃ dictũ est s̃. Altare. §. j. Potest etiã celebrari sub diuo. vel
tentoriis. vel etiã in loco exercitꝰ honesto. dũ tñ habeat̃ altare vt
dictũ est s̃. et cetera necessaria de con. di. j. c. j. circa fi. et c. Conce
dimus et c. Missarum Non tamen intelligendũ ꝙ licet celebrari
in mari vel in fluminibꝫ. ne immutãte naui fiat sanguis effusio vel
sacramenti cõmocio Introitus tñ misse potest ibi dici h̃ s̃m Guil.
et etiã attendend̃ est ꝙ p̃dicta fiant de ꝑmissione ep̃i Vt in c. Mis-
sarum et sine p̃iudicio prochialis sacerdotis vt notatum est s̃. Al-
tare. §. j. circa fi. ¶ Vtrum vno solo presẽte vel sine lumine pos- 6
sit missa celebrari R° secundum Hostiensem. Nuamuis secun-
dum illud quod habetur de con. distinctione. j. hoc quoqꝫ duo de
beant esse presentes. qui sacerdoti respondeant. tamen vnus
sufficit articulo extra de verbo. sig. Nuesiuit. j. Respondetur

mulier autem ministrare in missa non potest. ymo nec pallas nec
vestes contingere vt s. Femina. §. ij. Sine lumine vero non licet
A celebrare vt ext. de cele. mis. c. vl. ¶ Vtrū melior sit missa boni sa-
cerdotis quā mali R° scdm Tho. in. iiij. di. xiij. De missa possumus lo-
qui dupliciter. aut q̄ntum ad id qd est essenciale in ea scz corpus
cristi. et sic a quocūqz dicatur eq̄liter bona est Vel q̄ntum ad id
qd est annexum sacramento et quasi secundarium. et sic missa bo-
ni sacerdotis melior est quam mali. quia non solum habēt effica-
ciā ex operacione. sed etiā ex deuocione celebrantis. et ideo cete-
ris paribus melius est audire missā boni sacerdotis quam mali Idem
Pe. et Al. et addit. q ideo dr ceteris paribus. qz obediencia posset
cogere audire missā mali. et sic essz melius. quia melior est obedie-
cia. quam victime. q si ꝓprius sacerdos malus sit an debeat audi-
ri eius missa vide s. Clericus. iij. §. ij. Et an ab eo sacramēta sint re-
B cipienda habes q̄ Ordinatus. j. §. iij. ¶ Quid si sacerdos celebrās
infra canonem recolit se commisisse aliqd peccatū mortale R° sm
Ray. Credo tuciorem viam vt peniteat et doleat q ita tarde peni-
tet. ꝓponat confiteri quācito habuerit oportunitatē. et sic confici-
D at et sumat Idem Tho. Pe. et Ala. ¶ Vtrum liceat sacerdoti om-
nino a celebracione abstinere R° scdm Tho. v. s. Licet quidā dix-
erunt q qui dimittūt celebracionem non peccant nisi populū ha-
beant. vel ex obediencia teneantur. tn̄ quia Grego. dicit. cū cre-
scūt dona et raciones crescunt donoꝝ Ideo cum sacerdoti sit da-
ta potestas nobilissima. reus negligencie erit. nisi illa vtat̄ ad ho-
norem dei et salutem suā. et alioꝝ viuoꝝ et mortuoꝝ scdm illud
j. Petri. iiij. Vnusquisqz sicut accepit graciā in alterutrū illā ad-
ministrantes ꝛc. nisi forte ex familiari spiritus sancti instinctu di-
dimitteret Vn̄ et sacerdotibus preceptum est Hoc facite in meam
cōmemoracionē Item Tho. in. iij. parte. q. lxxx. addit q celebra-
re tenet̄ saltem in precipuis festiuitatibus. et maxime in illis diebus
10 in quibus fideles cōmunicare ꝯsueuerunt ¶ Vtrum liceat vni plu-
res missas in die celebrare R° scdm Ray. non licet Nam et felix
est valde q̄ vnā digne celebrat. vt ext. de cele. mis. Te referente
et c. Consuluisti et de con. di. j. Sufficit Excipiunt̄ casus Vnus in die
natiuitatis dōmini in q̄ pt̄ cantare tres Alius si necesse fuerit vnā
missā de die dicere. et aliam ꝓ defunctis. potest nec distinguo siue
defunctus sit presens siue non. nisi sit cont̄ ꝯsuetudinē loci aꝓpba-
tam vel ꝯstitucionē Tercius est ꝓpter necessitatē pegrinorum et
cōmunicanciū infirmoꝝ. et forte ꝓpter necessitatē nupciarū ꝛ ꝓpt̄
aliqd p̄dictoꝝ non celebret vltra duas. nec in prima summat ꝑ-
fusionem vt s. Eukaristia. iij. §. j. ꝯcor. Ho. et addit casum scz quā-
dō ꝓpter necessitatem vel raritatem clericoꝝ vel ꝓpt̄ pauꝑtatē

ecclesiarum due ecclesie cōmendantur vni sacerdoti ¶ Vtrum de 11
beat celebrari pro paruulis defunctis R° scōm Tho. in iij. di. xij
pro paruulis defunctis baptisatis missarum solēnia celebrantur.
non quia eis profuit ad remissionē alicuius culpe. vel augmentum
Glorie. sed ꝓpter alias raciones Tum ꝓpter solacium viuorū tum
ad ostendendum puulos ad vnitatem mistici corporis ptinere. dū
idem modus exequiarum seruatur in ipsis et in alijs. Tum ad com
mendandū redempcionis misteriū. qđ in hꝫ sacramēto cōmemo-
raē. p qđ paruuli sine ꝓprio merito salutē eternā consequuntur
¶ Nuid si obmittatur aliquid de his q̄ ad ritū celebracionis per- 12
tinent R° scōm Tho. et Al. et omnes theologos. quilibet ob mit
tens aliquod tale. puta. tempus debitū. altare vestes. et hmōi
nichil omnino consecrat si est ordinatus. et assit intencio. et debita
materia et forma. hꝫ grauissime peccat. si sciēnt hꝫ faciat ¶ Vtrū 13
ymno angelicus scz gloria in excelsis vel credo debeat cantari qñ
missa de beata virgine. spiritu sancto. et cruce celebratur. in pro-
festis diebus R° scōm Ray. non debet. licet ꝓpria prefacio decante
tur ext̄ de cele. mis. Consilium Sed huic iuri in multis locis p con-
trariam consuetudinem derogatum est. maxime in sabbato. quia
quodāmodo dies solēnis deputatus est beate vgini ¶ Vtrum q̄- 14
libet teneatur audire missā R° scōm Ho. die dominico quilibet te-
netur ex precepto audire missā. et totā. ita q̄ accipiat benedictio
nem a sacerdote aliter sacerdotis. vt de con. di. j. Missas et c. se. et
to c. Omnes fideles. nisi excusetur magna necessitate vt notat̄ in die-
bus ¶ Missas Qui autē die solēni pretermisso ecclesie conuentu ad
spectacula vadit debet excōmunicari de con. di. j. Qui die Et nota
q̄ diebus dominicis et festiuis interrogandum est si prochianus al-
terius ibi fit. q̄ contempto ꝓprio sacerdote ibi audire velit. et si in
uentus fuerit. statim ab ecclesia eiciatur. vt de pro. et alie. pro. c.
ij. ¶ Vtrum ꝓpter missā peculiarem vt de aliquo sancto. vel alias 15
debeat qs dimittere. quin audiat missā ꝓpriam illius diei R° scōm
Guil. Si dies habet missam ꝓpriam quam et quis etiam alias audi
re tenetur. non debet dimitti ꝓpter aliam. ext̄ de cele. mis. c. ij. Sed
quia quidā laycorꝫ omni die audire volunt missā de sancta trini-
tate. vel de sancto michaele. et hmōi. non debent hoc facē nisi suis
diebus vt in praal. c. ij. de oblacionibꝫ q̄ ad missā fiunt habes infra
Oblacio et ibi etiā. ꝫ. fi. ¶ Si confessor pt̄ recipere pecuniam pro 16
missis quas iniunxit. et multa alia circa materiam misse possūt col-
ligi ꝫ. Eukaristia. iij. per totum et facit etiam ij. Suffragiū

1 Mollicies dupliciter dr Vno modo est species luxurie et peccati contr naturā de q s. Luxuria. §. i. in fi. Alio modo put est contrariū vicio ptinacie et virtuti pseuerancie. de qbꝫ tribꝫ. quid sint Tho. se. se. q. c xxxviij. manifestat sic. sicut dicit Ysid. in li. ethimologiarum Pertinax est. qui est impudenter tenens. quasi ad omnia tenax. et etiā ideo dr ptinax. eo q in pposito suo ad victoriam perseuerat. et tales phs vocat. vij. Ethicoꝝ fortis sentencie. vel pprie sentencie. qa durant in ppria sentencia plus quam oportet Mollis aut minꝰ q oportet q a bono defacili recedit et non pseuerat ppter aliq difficilia. id est ppter tristicias aliquas causatas ex defectu delectacionis. vt dicit phs Perseuerans aut tenet se in ppria sentēcia sm q oportet Vn patet. q pseuerās laudat sicut in medio existēs Pertinax aut vitupat sm excessū Mollis aut sm defectū

1 Monachus Vtrū monachus possit effici canonicus secularis Rº scdm Ho. licet quidā dixerint. q sic. dicendum tamen q non. quia non est arand in boue et asino. nec homines diuerse pfessionis debent sic esse simul ext de elec.
2 Cum causam ¶ Sed vtrū possit fieri canonicus regularis Rº sm Tho. se. se. q. c lxxxix. vtraqꝫ religio scꝫ monachoꝝ et canonicorum regularium ordinatur ad opera vite ꝯtemplatiue inter que precipue sūt ea que aguntur in diuinis ministerijs ad que ordinat directe ordo canonicoꝝ regulariū qbus p se competit vt sint clerici religiosi. sed religioni monachoꝝ non per se competit vt sint clerici vt habet. xvi. q. i. Et ideo quāuis ordo monachoꝝ sit artioris obseruancie. tn si monachi essent layci liceret eis trāsire ad ordinē canonicoꝝ regulariū. non aut econuerso. xix. q. iij. Mandamꝰ Sed si monachi sint clerici sacris ministerijs obseqntes habent id quod est canonicoꝝ regulariū. et cum maiori arcitudine vite. et ideo licitū erit transire de ordine canonicorum regularium ad ordinem monachorū. petita tn licencia superioris et non econuerso. xix
3 q. iij. Statuimꝰ ¶ Vtrum liceat monacho habere locū in diuersis
4 monasterijs Rº nullo modo licet. ext de religio. domi. c. fi. ¶ Vtrū monacho possit ꝯmittere regimen ecclesie secularis Rº scdm Ho. dicūt Hugo. Bern. et Gof. q monachus pfici potest ab episcopo in ecclesia seculari cum consensu abbatis. lviij. di. c. i. et. ij. xvi. q. i. Sic viue et. c. se. Et intelligas dictū de ecclesijs que ad monachos pleno iure nō ptinēt in qbus sn auctoritate epi nō possūt abbates monacho curā ꝯmittē. nec monachū presentare inuito episcopo et sic intellige. xvi. q. i. per totum extra de cap. monach. c. i.

Sed volūtate episcopi hoc fieri potest ꝙ si episcopus velit. et ab-
bas non habes. s̄. Abbas. §. penul. In ecclesijs aut̄ q̄ ad monac-
hos pertinent mero iure sufficit sola auctoritas abbatis et Con-
uentus. xvi. q. ij. visis vel etiam solius abbatis si ad ipsum pertinet
ecclesie prouisio ¶ Sed vtrum monachꝰ ecclesie secularis vt dic- 7
tum est perfectus possit esse sine socio monacho Hos. tenet ꝙ sic
Inno. tenet non vterqꝫ habet motiuū extra de sta. mo. ꝙ dei ti-
morem Ideo dicendum videtur vt in predicto. c. dicitur de cano-
nico regulari qđ debet habere socium si comode fieri potest. et hoc
melius et tucius est Si vero comode fieri non potest. tene qđ ho-
dicit ¶ Vtrū hmōi monachus qui factus est rector ecclesie secu- 6
laris teneatur ad statuta sui ordinis R° ſm Hosti. Si talis eccle-
sia pleno iure pertinet ad monachos perfectus monachus in ea re
manet subiectus abbati. et seruabit omnia sicut prius preter tria
scꝫ ieiuniū. silencium. et vigilias. que comode seruari non possūt in
ecclesia seculari ar. xliij. di. Sit rector et. xvj. q. j. Nemo potest Si
vero ecclesia non pertinet ad monachos. sed ad episcopum. tunc
monachus institutus a tribus substancialibus non absoluitur sim
pliciter Nam et continenciam seruare tenetur Ab obediencia ab
batis absoluitur quidem. sed imperio episcopi subicitur. qui de ce-
tero erit abbas suus. temporalia dispensabit racione cōmisse admi
nistracionis. et si habet socium monachum. non excusatur ab esu
carniū ext̄ de sta. mo. ꝙ dei timorem. nisi sit infirmus de con. di. v.
Carnem. vel nisi imperante episcopo qui abbas suus est Si aut̄ so-
cium non habet. potest se his cum quibꝰ viuit conformare. lxi. di.
Nuisquis extra de sta. mo. Recolētes. §. j. In omni tamē casu ha-
bitum deferre debet nec potest temerarie dimittere. alias esset ex
cōmunicatus vt. s̄. Excōmunicacio. j. §. iiij. v̄. xiij. ꝙ si fiat episco
pus ad quid teneatur vide. j. Religio. j. §. xvj. Qui incipit vtrū
religiosus factus episcopus et. §. se. ¶ Vtrū ex contractu monac 8
hi obligetur abbas vel monasterium R° ſm Inno. Si monacho cō
missa est adminstracio. abbas et conuentus tantum obligant̄ q̄n-
tum se administracio extendit Si vero non habet adminstracionē
obligatur monachus. sed non cogitur soluere. quia nō habet vñ
extra de solucionibꝰ Odardus ¶ Sed quid de obligacionibus siue 8
promissionibꝰ ab alio factis monacho vel abbat. nūquid acquirū-
tur monasterio R° ſm Ho. et In. ex ꝯtractibꝰ initis cū monacho
vel abbate obligat̄ q̄s monasterio qꝛ potest monachus monaste-
rio actionē acq̄rere nō tñ pt̄ obligare monasteriū ar. Insti. de auc
toritate tutorū in p̄n. Vñ q̄uis abbas siue monasteriū possit age-
re. nō tñ respondē tenet̄ nisi de eo qđ ad ipsū puenit. et licet oīs cō-
tractꝰ ꝓhibitus sit monacho nisi abbate imperante vt. xij. q. j.

Non dicatis. et. xvi. q. j. Sunt nonnulli et. c. de presencium Hoc in
telligitur inq̃ntum monasterium obligetur Sed oblacio alterius
ad monasterium potest p monachum acquiri Similiter et possessio
9 etiam per monachum fugitiuū. ff. de acq̃ poss. l. j. ¶ Quid de re-
b9 abbatis monacho R° s̃m Inno. et Ho. Si res erant monaste-
rij vel etiam alterius et monasteriū ad restitucionem tenebat̃. tūc
aget monasterium Si vero nec eius erant. nec de eis tenebatur ad
monasteriū. tunc aget iste q̃ dn̄s rerum est Ita tn̄. q̃ si res tales
erant deposite apud monachum. et abbas vidit eas subtrahi et fa-
cile esset abbati eas libērare satis credit Inno. q̃ abbas tenet̃ de
positi insolidū ꝓpter dolū Sed si non vidit nec prohibē potuit tunc
non tenet̃ etiā si monachus eas abstulisset. q: non est obligatus
ex eius maleficio vt in sequenti. §. dr ¶ Quid de maleficio cōmis-
10 so per abbatē vel etiā per monachum R° s̃m Inno. et Ho. non
tenetur monasterium. q: delictum persone non debet redundare
in dampnum ecclesie ext̃ de reg. iuris Delictū li. vi. nisi q̃ntum ad
monasterium peruenisset. et in ei9 vtilitatē versuū fuisset ar. x. q.
ij. hoc ius De ingressu monasterij habes .j. Religio. ij. et. iij. Itē
.j. Nouicius et .j. Votū. iiij. Itē de monachis q̃ntum ad obedien-
ciam .j. Obēdiencia. iiij. Item q̃ntum ad religionem .j. Religio p
totum De monacho apostata vide. s. Apostasia. v.

1 Monialis In monasterijs monialiū nō mendicanciū non
debent recipi nisi q̃ possūt de ꝓuētib9 monasterij absq̃
penuria sustentari alias nulla est recepcio ext̃ de sta-
2 re. Periculoso li. vi. ¶ Omnes moniales debent manere sub per-
petua monasterij clausura. nisi ꝓ tanto et ꝓ tali morbo. q̃ nō poss̃
cū alijs absq̃ graui periculo seu scādalo morari vt in dicto. c. Pe-
3 riculoso ¶ Nn̄ abbatissa vel priorissa debet alicui tempali dn̄o oc-
casione alicuius feudi facē homagiū vel prestare fidelitatis iura-
mētū. nisi possit efficē apud ipsū q̃ p ꝓcuratorē p̄stet. poterit exi-
re cum decenti et honesta societate. et prestito iuramento euesti-
gio debet reuerti. ita q̃ in fraudem euidencie nichil fiat vt in p̄dic
4 to. c. Periculoso ¶ Dn̄i temporales non debent abbatissas prio-
rissas et alias moniales habentes officia monasteriorum permit-
tere litigare coram eis. ne oporteat ipsas euagari ꝓ statuēdis ꝓ-
curatoribꝫ. et si dn̄i ipsi ꝯtrafecerint. per ordinarios suos compellā-
5 tur vt in dicto. c. periculoso. li. vi. ¶ Iniungitur cappellanis et
alijs p̄latis q̃ negocia et causas dictarum monialium faciant corā
ipsis fieri et tractari p ꝓcuratorem earum. siue sint etiā homagia
vel fidelitatis iuramēta vel quicq̃d aliud vt in dicto. c. periculoso

¶ Prelati tenentur ex precepto in omnibus monasteriis monia- 6
liū etiā exemptis ꝓuidē de clausura. expensis monasterij. vel etiam
de elemosinis fideliū Idē precipit̄ Abbatibꝫ et alijs inferioribꝫ p̄-
latis. quo ad monasteria sibi subiecta vt in dicto. c. Periculoso
Itē earū monasteria. etiā exempta visitari debēt. s̄. Exemptꝰ. §.
fi. Item nulli inhoneste nec etiā honeste ꝑsone debent petē acces-
sus. vel ingressus ad moniales. nisi ex rōnabili causa et manifesta.
et de illius ad quē ꝑtinet licencia speciali vt in dicto. c. ¶ De elec 1
cione q̄ fieri hēt ꝑ moniales habes. s̄. Electio. j. §. fi. Ad materiā
monialiū potest ꝑtinē et q̄d possit sup eas abbatissa vide. s̄. Abba
tissa Item q̄d ꝓhibeat̄ monialibꝫ. et ceteris feminis vi. s̄. Femina

Mortuus De his qui impediunt sepulticias mortui. seu 1
funeri iniuriantur. vel morienti vide .j. Sepultura. j.
. §. fi. ¶ Vtrū liceat spoliare mortuos Rº nō licet ymo 2
tales ꝑm leges grauissime puniūt̄. ff. de sepul. mor. l. iij. §. Aduersꝰ
eos Nam et phos. iiij. ethicorū spoliatores mortuorꝫ latronibus
annumerat Si mortuus suscitaretur q̄ sacramenta essent ab eo ite
randa habes .j. Sacramentū. §. v. De materia mortuorum habet̄
.j. Resuscitatus et .j. Suffragiū

Mulier. ꝙ mulieres siue femine multa non possunt face-
re nec etiam contra eas fieri habes. s̄. Femina. et de mo- 1
nialibus. s̄. monialis. et de mulierum ornatu .j. Ornatus

Multitudo Quid fiet cum peccat multitudo vide supra Cor- 1
rectio primo. §. quinto

Munus Triplex est genus muneris Vñ Grego. super 1
illud Ysa. xxxiij. Qui excutit manus suas ab omni mu-
nere dicit ꝙ munꝰ aut est ab obseq̄o. aut a manu. aut
a lingua Munꝰ a manu est pecunia. et noīe pecunie intelligit̄ oīs
res tēporalis. siue mobilis siue immobil̄. j. q. iij. ꝑ totū Munꝰ ab ob
seq̄o est ꝑuitus indebite impēsa Munꝰ a lingua est fauor. j. q. j. Sūt
nōnulli. de scdo plenꝰ habetur .j. Symonia. j. §. xiij. Qui incipit
Vtrū munꝰ ab obsequio ¶ Vtrū liceat ꝑ munera trahē infideles 2
ad fidē Rº ꝑm Ray. infideles ad fidē t̄hi possūt ꝓmissionibꝫ ⁊ mu
neribꝫ ar. xxiij. q. iiij. Debet hō et. q. vij. ꝙ aut̄ di. xlv. Qui sincera
et ec̄ ꝑ grauiorē exactionē pēsionū in ꝓncipio locacōis. nā postea
nō licēt. xxiij. q. vi. Jam vo Sed addit hic Wil. ꝙ nō ideo danda sūt

munera scz ꝓpter fidem recipiendam ex pacto. ꝫ si vellet baptisa
ri vt timeret pauptatē inter xp̄ianos. posset eis dari vel permitti
Itē possꝫ cristianꝰ infideli dare non ꝓpter fidē recipiendā. sed ꝓpter
beniuolēciā captandā vt sic eū facilius conuertē possꝫ. et hmōi et
3 ad hꝰ facit. s̄. Judeꝰ. iij. §. j. ¶ Vtrū aut̄ p munera liceat ad reli
gionē trahi vide .j. Religio. ij. §. ij. Et vtrū iudici liceat munera
recipere a partibꝰ vide. s̄. Judex. j. §. iiij.

1 Mutilare Vtrū liceat aliquem mutilare habes. s̄. homi
cidium. j. §. fi. Similiter an liceat seipsū mutilare ha
bes. s̄. homicidiū. v. §. fi. Et de mutilatis siue a se siue
ab alio vide .j. Viciatus corpore. §. ij. ꝙ solus papa habeat dispē
sare cū mutilatoribꝰ clericoꝝ vi. s̄. homicidiū. iiij. §. viij. et Dispē
sacio. §. sexto

1 Mutuum dicitur quia de meo fit tuum. et debet dari mutu
um nichil inde vltra sortem sperando. alias esset vsura
Vnde vide .j. multa circa hoc Vsura per totum

1 Naufragus Quicquid de naufragio accipit̄ siue
de ipsa naui siue de mari siue de litore restituēdū
est. ff. e. l. Siquis ex naufragio alias nulla ꝯsue
tudine statuto vel p̄cepto excusatur q̄s. q̄ fur
to cōmittit̄. ff. de acq̄. re. do. l. Nua racione in fi
et. C. de fur. in eū. q̄n etiā s̄m leges si petat̄ infra annū ꝯdempna
bit̄ ad restituendū q̄druplū. ꝫ post annū in simplū vt in p̄dicta. l.
in eū et. ff. e. l. j. Secundū canones etiā si is q̄ accipit res naufrago
rū essꝫ ep̄s vel p̄latus. aut clericꝰ deberet deponi ext̄ de accu. Cū di
lecti Laycus v̄o nisi satisfecerit debet excōmunicari. ymo excōmu
nicatus est. ext̄ de raptoribꝰ Excōmūicacionē Hec intelligas nisi
sint talia nauigia q̄ piraticā tyrannidē exerceant vel sint inimica
nomini xp̄iano vel p̄ncipi. C. de fur. Auten. nauigia ¶ Quid si do
mini terrarū cōponant cū nautis aliq̄ ab eis recepto ꝓ eo ꝙ secu
rant eos. ꝙ si naufragabunt̄ nichil accipient vel accipi p̄mittent
ab eis R° ꝑ. Wil. cū etiā alias hꝰ gratis deberet facē. non licet ali
q̄d ista de causa recipe ab eis nisi sicut in q̄busdā locis ꝯstituit̄ ꝙ
q̄cumqꝫ acceperit aliq̄d de ipso mari. ipse accipiens debēt inde cer
tā moderatā porcionē habē. hmōi em statutū fit in fauorem nau
fragorum ad hoc vt homines magis studeant acquirere alias per
quirere res ipsas et premientur de labore suo

Negligēcia Vtrum sit peccatum mortale R° secundū Tho. secunda secunde. q. liiij. Dupliciter potest esse mortale Vno modo ex parte eius quod p̄termittitur p negligenciam quodquidē si sit de necessitate salutis siue sit actus. siue circūstancia. erit peccatum mortale Alio modo ex parte cause Si enim voluntas in tm̄ sit remissa circa ea que sūt dei vt totaliter a dei caritate deficiat. talis negligencia est. peccatum mortale. et hoc p̄cipue ꝯtingit qn̄ negligencia sequit̄ ex contemptu Aliqn̄ si negligencia ꝯtingat ex p̄termissione alicuiꝰ actꝰ vel circūstancie que non sit de necessitate salutis. nec hoc fiat ex cōtemptu. sed ex aliquo defectu feruoris q̄ impedit̄ interdū p aliqd̄ veniale. tūc negligēcia nō est pctm̄ mortale. ꝫ veniale De negligēcia iudicis layci et quō suppleat̄ p iudicē ecclesiasticū habes. s̄. Iudex. ij. §. vi. De negligēcia ꝯferēdi bn̄ficia ecclesiastica habes. s̄. Beneficiū j. §. j. Et ibidem etiam de negligencia eligēdi vel ꝓuidendi in ecclesia cathedrali vel regulari

Negociacio Nue sūt negocia illicita. et que non R° s. Ray. Illicita de sui natura sūt illa q̄ sine peccato fieri non possunt. vt vsura. symonia. furta. adulteria. et hmōi. et hec ꝓhibita sūt omnibꝰ. xiiij. q. iiij. Nec hec quoqꝫ. j. q. j. Reperiunt̄ in fi. ext̄ de iureiur̄. Et si cristus Nuedā nō ꝓhibent̄ quia per se non sunt illicita ex sui natura. vt tutela. cura. et omne exercicium arciū mechanicarū vt textorie. sutorie. et consimilium q̄ sunt necessaria vsui humano ¶ Vtrū negocia que de se sūt licita possunt esse illicita R° s̄m Ray. possunt illicita fieri multipliciter Primo. quidem ex causa. vt qn̄ fierent ꝓpter auariciā scꝫ ꝓpt̄ improbam cupiditatem diuiciarum. nō ad necessitatē. sed ad aliū finem malū. et s̄m hoc prohibita sunt omnibus. xlvij. di. Omnes et c. Sicut hij Secundo ex tempore. vt si fiant in diebꝰ festiuis in quibus ab hmōi operibꝰ cessand̄ est vt s̄. Ferie. §. vij. et. viij. Item ex tempore sicut possunt dici iudicia inhonesta q̄ fierent de nocte. aut non clara die ext̄ de offi. dele. Consuliuit. ff. de origine iuris l. ij. §. Et qꝛ magistratus Tercio ex persona. qꝛ clericis et religiosis talia prohibita sunt. ij. Thi. ij. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibꝰ Ihero. lxxxviij. di. Negociatorē clericū. et ex inope diuitem. et ex ignobili gloriosum. q̄si q̄dnā pestē fuge ext̄ necle. vel mo. Per totū De hac materia habes adhuc ij. §. an̄penul. et penulti. Laycis vero sūt ista concessa di. lxxxvi. Peruenit Et Augu. lxxxviij. di. Fornicari hoibꝰ semp nō licet. negociari aliqn̄ licet. aliqn̄ nō. an̄quā em̄ aliqs sit ecclesiasticus. licet ei negociari

facto iam non licet. Quarto ex loco. quia in loco inhonesto et suf-
pecto non debet quis negociari seu conuersari. ff. de arbi. l. Si cū dies
§. Si arbiter. lxxxi. di. In omnibus. xxvij. q. j. Siquis sacro Itē
quandoq; fūt inhonesta ex loco ꝓpter loci excellenciam. puta qn̄
in ecclesia hmōi fierent q̄ non est locus negociacionis. sed oracōis
Vn̄ et ipse dn̄s inde eiecit ementes et vendentes Math. xxi. et Jo.
3 ij. et. xvi. q. vij. Et hoc diximus ¶ Quedā fūt negocia q̄ vix sine
peccato fieri non possūt de pe. di. v. Negocium Et gracia exem-
pli ponuntur quinq;. scz cura rei familiaris. milicia. mercacio. ꝓcu-
racio. et administracio de pe. di. v. Qualitas et. c. Falsas di. xxvi.
Qualis di. lxxxviij. Conseq̄ns Hec Ray. sed Hosti. addit dicens
addde sextum ꝙ periculosius est omnibus scz aduocacio Sed et sep-
timū non obmittas scz episcopatus officiū. quo nichil miserius et
2 periculosius. si perfunctorie agatur. xl. di. Ante omnia ¶ Vtrum
negociatores possint licite lucrum accipere R° ſm Guil. cū laborēt
ꝓ omnibus et quasi cōmune negociū in mercibus gerant possunt
moderatū lucrū accipē secꝰ de immoderato ext̄ de emp. et ven. c. j
1 ¶ Quid de artificibus q̄ faciūt et vendūt gladios. sagittas et ba-
listas. aut venena. et his similia R° ſm Ray. si ꝓpter hoc faciunt
vel vendunt. vt homines talia habeant ad malū. vel ad abusum.
aut etiam scienter vendunt illis seu donant quos estimant talibus
abusoros. mortaliter peccant. et omnia peccata que inde secuntur
eis imputantur. xi. q. iij. Precipue. xxvij. q. ij. Si tu abstineas. ij.
q. j. Notum Si autem tales negociatores dicunt se habuisse bō-
nam intencionē q; credebant ꝙ emerent̄ ꝓpter licitum vsū. vel si
nichil super hꝰ cogitabant seu ignorabāt ꝙ esset illicitū talia ven-
dē vel facē In omnibus dictis casibus distinguo. q; si ille res possūt
esse res vtiles vt arma in iusto bello. aurifrigiū ad ornamēta ec-
clesiastica quedā etiā venena ad aliquod medicinale vel cont̄ ani-
malia nociua. qui talia vendit nō peccat. nisi forte ꝓbabiliter dic-
taret sibi ꝯsciencia ꝙ emptor querit rem ad malum. tunc enim nō
debet vendere. xxiij. q. v. de occidendis et. v. q. v. Non omnis
Si vero ille res ad nullū vsum sunt vtiles. nisi ad peccandum. tunc
indubitanter peccat. faciendo. tenendo. vendendo. seu donando aliis
xxj. q. j. c. j. ff. de contrahenda empcione. ꝙ sepe. §. veneni ma-
li. quia flagiciose rei. nec empcio. nec mandatū. nec societas vale-
re pt̄. et omnia mala seq̄ncia isti imputabunt̄. q; q̄ occasionē dāni
dat. dampnū dedisse videt̄ ext̄ de iniur. et dam. dato. Si culpa cō-
cor. Tho. et Hosti. ¶ Quid de his qui faciūt vel vendūt ornamē-
ta mulierū. aut sotulares pictos. aut vestes cum immoderata sū-
tuositate cōfutas R° secundum Tho. secda sede. q. clxix. q; mulie-
res se licite possunt ornare. vel vt conseruent decēciam sui status

vel etiam aliquid superaddere vt placeant viris ꝑ̄ris. ꝙsequen⁹
est ꝙ artifices talium ornamentorum non peccant in vsu talis ar
tis. nisi forte inueniendo aliqua superflua et curiosa. vnde Criso.
dicit super Matheū. ꝙ ab arte calciatorꝝ et textorꝝ multa abscin
dere oportet etenim ad luxuriam deduxerunt. necessitatē eius cor-
rumpentes artē male arti commiscentes ¶ Nuid de factoribꝫ tax A
illorꝝ. scacorum. alearum. et hmōi ꝛ̄o ꝑm Guil. quia ludus taxillo
rum vt frequencius mortale peccatum est. vt dictum est s. Lu.
dus alee. ꝯ. iij. et ideo non est licitum viuere de artificio taxillorꝝ.
Sed de facientibꝫ scatos vel tabulas quibꝫ frequencius ludit̄ ad
sublevacionem tedij. seu laboris. non videtur illicitum vt. s. Lud⁹
et Jocus. ꝯ. 1. ij. et. iiij. ¶ Nuid de facientibus serta de floribus S
in diebꝫ festis ꝛ̄i non credo esse excusabiles. quia preter periculū
ꝙ de facili potest contingere ex abusu hmōi que sunt incitamēta
vanitatis et lasciuie violatur obseruancia diei sacre in operando
licet posſ esse labor tam modicus et sine precio nec ad lasciuiā in-
tencionem. sed moderatam recreacionem. quod non esset peccatū
aut non mortale sentencia est Guil. ¶ Vtrum aliqua negociacio S
sit clericis licita ꝛ̄o ꝑm Ray. Si clericus indigeat potest aliquo
honesto artificio sibi necessaria acquirere. dum tamen ꝓpter hoc
non desit diuinis officijs di. lxxxvj. per totū. de con. di. v. Nunq̄
est ne cle. vel mo. c. j. Item potest recipere possessiones excollen-
das ad quartam vel quintam partem et hmōi. seu educere ipsaꝫ
ad sustentacionem suam et suorum ar. di. lxxxvj. Seruemit in v.
Auaricie causa et di. x c j. Clericus satis concor. Ho. Potest etiā
locare animalia. et boues et oues ad certum fructum. dūmodo per
contractum qui alias sit licitus. et vt Guil. dicit addens. ꝙ etiam
potest emere rem. vt eam melioratam vendat carius. vt pullum
equum nutriendum. vel etiam si tabulam emat vt faciat ymaginē
Nam in talibꝫ non est negociacio sed artificiū vt notatur. xiij. q.
iiij. Canonum de con. di. v. Nunq̄ est ne cle. vel mo. c. j. ¶ Nue 10
pena clericorꝝ qui alijs negocijs secularibꝫ se immiscent ꝛ̄o debent
excōmunicari est ne cle. vel mo. Sub intermminacione. et si se non
correxerint debent deponi di. xcj. Clericus est ne cle. vel. mo. Sed
nec ita tñ ꝙ religiosi districtis ꝙ alij puniant vt in dicto. c. Sed
nec In foro aut̄ penitenciali debet eis miungi. vel saltē ofuli. vt ea
que extra formā predictā lucrati sunt studeant pauperibꝫ eroga-
re. xiij. q. v. Nui habetis Circa negocia clericorꝝ plura haben
tur s. Clericus. ij. Item ad materiam negociacionis pertinent
plura que habentur s. Empcio et j. Vsura. iij.

Neophicus · quis dicat neophicus ℞ꝑ ℞ay · dicit nouellus in fide · a neos qꝺ est nouū et phicos qꝺ est fides · xlviij · di · Nuomā Item neophici dicunt nouelli in religione di · xlviij · Sicut Nuare neophici phibentur ordinari ℞ꝑ eōm Ray · causa est duplex Vna ne meidat in superbiā putantes qꝺ fides xpiana vel religio multū eis indigeāt · xlviij · di · c · ꝑ · et · c · Nm Alia est causa · quia non sunt experti status ecclesie vel religionis · nec sciūt modos pfonarū Itē qꝛ nō ieiunauerūt · nō fleuerūt · nō ꝓbauerūt · nec ꝓbati fūt vt in dicto · §· 1 · et · c · Nm Vñ tales nec ad ꝛ mores ordines debēt ꝓmoueri · vnde nec tonsurari ar · xix · q · iij · Monasteriis satis concor · Gof · et Io · De neophitis in religione vide ℣· Nouicius

1 Notorium Notoriū quid sit ℞ꝑ ℞ay · Notoriū alius iuris aliud facti Notoriū iuris est de q̄ qs canonice est edempnatus vel in iure cōfessus vel legittime convictus xx · q · v · Presbiter et · q · vltima Siqs pbiter et · c · Scisitantibus et · ij · q · vi · Siqs appellat · §· Sūt etiā q̄ꝛ ext̄ de cohab · cle · et muli · Vestra et · c · Nuesitū Notoriū vero facti est · cū testis ꝓpꝛis est · et dissimulacionem non est locꝰ · lxi · di · In sacerdotibus si fi · ext̄ de cohab · cle · et muli · Tua · ff · de ritu nupci · l · Palā in ꝓn · Et hoc intelligitē si ue sit crimen notū omnibus q̄ sūt in illo loco scz villa vel prochia · si ue maiori pti Et tale notoriū iterū subdiuidit̄ · quia aliud est notorium facti actu durantis · vt cū quis teneat adulterā publice in domo sua · seu etiā cubinā Aliud est notoriū facti transeuntis vt si aliqs ꝓublice hominē interfecit Sed et terciū notoriū facti ꝓsumpti · vt si aliquis publice habit̄ est ꝓ filio vel affine et hmōi In notorio iuris exigit̄ cōfessio ꝓbacio ois tra negantē ext̄ de sen et re · iu · Sic̄ In notorio vro facti nō requirit̄ ordo iuris qui alias est regulariter obseruandus ext̄ de iure iuris Ad nram · ij · Euidencia nāq̄ patrati sceleris nō indiget clamore accusatoris ext̄ de accusa · Euidēcia

I Nouicius Vtrū impubes scz ante · xiij · annū possit intrare religionē vt fit ibi nouicius ℞ talis quidē pt offerri a ꝓtribus si ipse ꝺsentit · xx · q · j · alias · ij · Puelle Et michilominꝰ q̄mcito puenerit ad pfectā etatē scz ad · xiij · annū pōt egredi · xx · q · ij · Presens ext̄ de regu · Cū finꝰ · qꝺ si tales impubes ꝓpria auctoritate intrat potest extrahi a parente vel tutore · xx · q · j · Puella Hec notant̄ · xx · q · j · in fiīa questiōis Vtrū nouicio ingredienti religionem sufficiat qꝺ attigerit · xiij · annū

Rº non sufficit. sed oportet q̄ perfecerit vt habet̄ expresse ext̄ de
regu. Ad nostrā in tex. et glo. et ca. Significatū. alias potest repe
ti vt in prece. §. dictū est ¶ Sed vtrū sufficiat. si malicia supple- 3
at etatem Rº ſm Ray. sufficit ext̄ de regu. Postulasti Sed hoc nul-
lo modo est verum. sicut expresse notatur. xx. q. j. Insinuamus Et
idem ponit Jo. An. de regu. Eos in cle. q̄ aut̄ Ray. dixit q̄ suffi-
ciebat si malicia suppleat etatem. verū dixit tempore suo. scz quā
do fecit sūmam. et currebat prior compilacio decretalium Sed ho-
die de ipsa decre. Postulasti. verba illa subtracta sūt ¶ Quod est 4
tempus ꝓbacionis in nouicio Rº sicut ex predictis patet est q̄nde
cimus annus. nam cum nō possit ingredi nisi completo. xiiij. anno.
vt in. ij. §. dictum est. sequitur q̄ tunc incipiat annus ꝓbacionis
et hoc ipsū expresse tradit Jo. An. ext̄ de regu. Beneficium li. vi.
et. c. Is qui. e. li. Sed et hoc racionabile est. quia tempus ꝓbacio-
nis datur ad probandum austeritates religionis vt ext̄ de regu.
Ad apostolicam Inter q̄s precipue est custodia castitatis. quam
ꝯmuniter loquendo non est aptus antea probare. et ideo si infra
predictū tempus gustatus fuerit habitus. qui nec scissura. nec co
lore distinguitur ab habitu ꝓfessorum. non ꝓpter hoc inducit ta-
citam professionem. secus. si talis habitus post dictā etatē gesta-
tus fuerit. quia ꝓfessionem inducit vt extra de regu. Eos in cle.
¶ Nue pena siquis ante legittimū tempus probacionis nouicius 5
recipiatur ad professionē Rº in ordinibꝫ mendicancium. illi qui re
ciperent incurrerent triplicem penam Prima est. quia peccarent
mortaliter. eo qd̄ agunt contra illud quod preceptum est in vir-
tute obediencie et sub pena excōmunicacionis Secunda est. q̄ om
nes qui recipiunt suspensi sunt a recepcione cuiuscūqꝫ ad ꝓfessio-
nem Tercia est. quia a suis fratribꝫ debent puniri Pena. q̄ solet in
fligi ꝓ culpis grauioribꝫ habentur hec ext̄ de regu. Non solū li.
vi. et. c. Constitucionem Ille quoqꝫ q̄ sic receptus fuit licet secula
ris esse non possit. non tamen obligatus alias alligatus est illi or
dini per illam professionem In alijs vero ordinibus professio ex-
pressa vel tacita potest fieri licite infra annum. et si fiat etiā ex-
presse seculari habitu non mutato illi religioni p̄cise obligat̄ quā
professus est Si vero fiat tacite scilicet per suscepcionem habitꝰ
professorum tunc infra annū non obligatur illi religioni specialit̄
sed generaliter religioni dūmō recipiēs sit etatis apte et si fue-
rit sciens et voluntarius. et si in isto habitu et voluntate triduo
perseueret ext̄ de regu. Constitucionem li. vi. ¶ Pone. qd̄ noui 6
cius apte etatis fuit in aliq̄ religione mendicancium per tres men
ses et postea exiuit Et post alios tres mēses reintrauit. nunqd̄ p̄-
mi tres menses possunt ꝯputari ad annum probacionis Rº ſm

Bonicōcrum alias Bonōcontrum doctorem filium Jo. An. quad
q. disputata dicendū. q non Nam constat q iura statuerunt an-
num ad probandū regulares austeritates vt extra de regu. Ad
apostolicam sed regularis austeritas pro sui maxima parte con-
sistit in continuacione. nam aliquis posset faciliter ieiunare siue ab
stinere vna die vel vno mense q̄ forsan non posset cōtinuare Ideo
ad veram probacionem requiritur ɔtinuacio alias nō esset ꝓba-
cio. etiā siquis vno mense staret in ordine ⁊ vno in seculo et postea
iterū vno in ordine et vno in seculo et sic facēt per annū vel hmōi
Preterea cum text⁹ indefinite loquatur dicēdo Austeritates vni
uersaliter ipsas conprehendit vt notatur per dyuum de regul. iu-
ris in rubrica Ponamus igitur. q intrauit in ianuario et exiuit in
carnisbreuio deinde reintrauit in pasca si primi menses computan-
tur et tunc nichil probauit de quadragesima et simile dicā de ad-
uentu vel hyeme vel estate in quibꝫ anni partibꝫ varie sunt reli-
gionis austeritatis Preterea quando iura loquunt̄ de annuali spa-
cio de cōtinuo intelligendum est vt notatur per dictū Dyuū alias
per dominū patrem meū de elec. c. j. li. sexto et est etam textus eod
li. et ti. c. Cupieñ. §. Ceterū Ad hoc etiam facit quod nota. ff. de
his q̄ notant̄ in fa. le. genero. et. ff. de diuersis et temp. prescrip-
ciombus super rubrica Item qd iura dicunt quod quelibet pre-
scripcio ita impeditur per actum contrarium qd necesse est aliam
inchoari vt ext̄ de prescrip. Auditis cum similibus Preterea ca-
sus videtur legis q̄ dicit qd ille seruus dicit̄ veteranus q̄ anno cō-
tinuo seruiuit Ille aut̄ dicit̄ nouicius q̄ non anno seruiuit. vt. ff.
de publi. l. fi. §. Nuociens Nec est contra id quod notatur ꝑ spe-
culatorem in Rubrica de statu regulariū Nam errore scriptoris
thema eius mutatū fuit Casus enim speculatoris est quando quis
integro ꝓbacionis anno in monasterio stetit et antequā faceret
A ꝓfessionem exiuit et postea rediit ¶ Vtrū ꝓbacōis ann⁹ sit ei de-
nuo concedendus et tenet qd non qui casus a nostro multū est di-
uersus et qd speculator talem casum posuerit dupl̄r patet Primo
quia dicit ipsam questionem esse Bar. Brixiens. in venerabilib⁹. et
eius etiam verba in respondendo scribit cum tamē ibi Bar. nichil
de nostro casu sed de nunc dicto loquatur Secundo patet q̄a ipse
speculator ꝓbat solucōez illam solū per. c. fraternitatis. xxiiij. di.
S quod capitulū de dicto nostro casu nichil penit⁹ ponit ¶ Vtrum ꝓ
qui vult intrare religionem vt sit ibi nouicius. si locus ei non pt̄ ꝓ
uidere de vestimentis et de suis necessitatibꝫ. possit hac actione ac-
cipere alteri. vt sibi prouideat Rº qui rem accipit cuius nō est do-
minus. male facit. quia furtum cōmittit. mala autem non sūt fa-
cienda compensacione boni. j. q. j. Non est putanda. xiiij. q. v.

Forte. xxxij. q. iiij. Sicut. xxij. q. ij. Primū et ꝛ. Seculium in fi.
¶ Vtrūm nouicius possit eligi in prelatum Rº ad abbaciā vel pla
turam religionis eligi non potest. nisi expresse professus Ad epi-
scopatum vero dū alias sit ydoneus eligi potest. etiam nouicius. et
qui non expresse est ꝓfessus Vt extr̄ de elec. Nullus li. vi. ¶ Vtrū
nouicius licite possit ordinari Rº ꝑm Ray. nec ꝑmam tonsurā nec
aliquem minorem ordinē recipe debet donec ꝓbatus sit ar. xix. q
iij. Monasterijs Hec Ray. et Gof. sed ꝙ in ipso. c. Monasterijs
dicit ꝙ est expectandū ꝑ byennium dicit Wil. ꝙ ex quo recepti sunt
ad ꝓfessionē legittime vel habiti professis eo ipso habeant ꝓ pro
batis. et ordines possūt recipere Satis ꝯcor. Ho. ꝙ percuciēs no
uiciū excōmunicatus est habēt s̄. Excōmunicacio. ij. §. xxi. Quid
sit si verberetur De materia etiā nouiciorum plura habes ꝛ. Re-
ligio. ij. Et si nouicius erat beneficiatus q̄d fiat de bn̄ficio vide ꝛ.
Religio. ij. §. xi. Qui incipit Vtrum episcopi

Nupcie De tempore quo ꝓhibent nupcie habet supra
Impedimentum. xvij. et etiam de pluribus alijs que
impediunt nupcias satis dictum est s̄. Impedimentum
j. cum se. c. Item ad nupcias pertinēt ea que dicta sunt. s̄. Ma-
trimoniū. j. cū omnib. c. seq̄ntibus ibi ¶ Vtrū secūde nupcie sint
benedicende Rx ꝑm Ray. Vir et mulier ad bigamiā transiens nō
debēt iterum a presbitero benedici extr̄ de se. nup. Vir autē Ali-
as presbiter qui talem benedictionē celebrauerit. suspēsus est ab
officio et bn̄ficio et debet ad sedē aplicam mitti. extr̄ de sedis nup.
c. j. et hoc intelligas sedm Wil. et Gof. nisi de ꝯsuetudine alicuiꝰ ec
clesie aliter obtineret. quia tūc posset sine periculo bn̄dictio ite-
rari de pe. di. iij. §. Ex ꝑsona Numetiā ꝑm Tho. in. iiij. di. xlij. cū dr
ꝙ sede nupcie nō debent bn̄dici. intelligit. qn̄ tam ex parte viri q̄m
ex parte mulieris. vel saltē ex ꝑte mulieris sūt sede nupcie Si autē
vgo ꝯtrahit cū illo q̄ habuit aliā vxorē nichilominꝰ nupcie bene-
dicent. saluatur enim ibi aliquo modo significacio ꝯcor. cum hoc
Bern. de nubente ꝛ tempus luctus. s̄. Lex. §. ix. v. vij.

Obediencia Primo cōmuniter an sit vtus Rº ꝑm
Thomam secunda secunde. q. ciiij. est quedam
virtus moralis. cuius speciale obiectum est pre
ceptū tacitū vel expressū Volūtas em̄ superio-
ris quocūq; modo innotescat est q̄ddā p̄ceptū
tacitū. ⁊ tāto videt obediēcia ꝓmpcior q̄nto ꝑuenit p̄ceptū exp̄ssū

2 ¶ Vtrū obediēcia sit maxima virtutum ꝟ̄o ꝑm Tho. ij. ē. virtu
tes theologice videlicet quibꝫ deo ꝑm se mberet̄ sunt pciores vir-
tutibꝫ moralibus quibus aliquid terrenū contempnitur vt deo
mberetur Inter virtutes autem morales tāto aliqua est pcio-
riq̄ntomagis aliquid contempnit vt deo mbereat Sunt autē tria
genera bonoꝝ que homo ꝓpter deum potest otempnere quorum
mfirmū sūt exteriora bona Medium sunt bona corporis Supremū
bona anime inter que precipue est quodammodo voluntas in q̄n-
tum scz per voluntatem homo omnibus alijs bonis vtitur et ideo
per se loquendo laudabilior est obediencie virtus que ꝓpter deū
contempnit ꝓpriam voluntatem quam alie virtutes morales que
ꝓpter deum aliqua alia contempnūt Vnde Grego. vltimo mora
lium Obediencia victimis iure preponit̄ quia per victimas aliena
caro per obedienciam vero voluntas ꝓpria mactatur ¶ Vtrum
3 subditi teneantur in omnibus suis superioribꝫ obedire ꝟ̄o ꝑ. Tho.
vbi ē. Dupliciter potest otingere q̄ subdit9 superiori non tene-
tur obedire Vno modo ꝓpter preceptum maioris potestatis Vn
de super illud Ro. xiij. Qui resistunt potestati ipsi sibi dampnacō
nem acquirunt dicit glo. Siquid iusserit curator nūquid faciēdū
est si contra consulem iubeat Rursus siquid ꝓconsul iubeat ali
ud imperator nunquid dubitatur isto contempto illi esse seruien
dum ergo et si aliud imperatur aliud deus iubeat contempto ils
lo obtemperandum est dc. et ad idem facit illud Actu. iij. Si iustū
est pcius vos audire quam deum iudicate et di. viij. Que cōtra
mores xj. q. iij. Qui resistit et c. Non semper vbi dicit glo. q̄ in
ferior non solum obedire non debet cum preceptum est iniustū sed
etiam cum est inhonestum Secundo modo non tenetur inferior suo
superiori obedire si aliquid ei precipiat in quo ei non subditur di-
cit enim Seneca. iij. beneficiꝫ Erraꝫ si quis estimat seruitutem in
totum hominem descendē Pars em̄ eius melior excepta est corpo
ra obnoxia sūt et asscripta dñis. mens quidem sui iuris est Et ideo
in his que pertinent ad interiorem motum voluntatis homo non
tenetur homini obedire. sed in his que exterius per corpus fit agā
da in quibus tamen secundū ea que ad naturam corporis pertinent
homo homini obedire nō tenetur. sed soli deo. quia omnes homines
natura sunt pares Vnde non tenentur serui dominis nec filij pen
tibꝫ obedire. de matrimonio contrahendo. vel virginitate seruāda
aut aliquo hmōi sed in his que pertinent ad dispoſicionem actuū
et rerum humanarum. tenet̄ subditus suo superiori obedire secun-
dū racionem superioritatis. sicut miles duci in his que pertinēt ad
bellum Seruꝰ dño in his q̄ ptinēt ad seruilia opera Filius patri in
his q̄ pertinent ad disciplinam vite et curā domesticā et sic de alijs

¶ Nuid si subditus dubitat · vtrum quod precipitur sic cont̄ deū vel non R° ſm Ray· debet obedire nisi esset tale in quo nullo modo excusaret ignorancia puta· contra articulos fidei· p̄cepto· vel p̄hibitones dei· vel etra generale statutū ecclesie· alias enim in dubijs obediendū est vt ext̄ de tempo· ord· Ad aures· q̄neciam bonū scz sine quo potest esse salus debet dimitti ꝓpter obediēciā· ij· q· iij· Nuid ergo concor· Tho· et Gof· ¶ Vtrū obediencia in his q̄ q̄s p se vult sit meritoria R° ſm Tho· vbi s̄· Si id quod precipitur sit per se volitum etiam absq; racione precepti· sicut accedit in prosperis iam ex ꝓpria voluntate tendit in illud· et non videt̄ implere ꝓpter preceptū Sed quando qd illud p̄cipit̄ nullo modo est ſm se volitum sicut accidit in asperis tūc omnino est manifestū q̄ nō impletur nisi ꝓpter preceptū et ideo dicit Grego· in moralibꝫ q̄ obediencia q̄ habet aliq̄d de suo in prosperis nulla est· vel minor· quia voluntas ꝓpria non videt̄ principaliter tendē ad implendū preceptū· sed ad assequendum ꝓpriū volitū In adūsis aut vel difficilibꝫ est maior· q̄r ꝓpria voluntas in nichil aliud tendit quā in p̄ceptum Sed hoc intelligendū est ſm illud q̄ exterius apparet ſm tamen iudiciū dei q̄ corda rimat̄ potest ꝯtingere q̄ etiā in prosperis obediencia aliquid de suo habens· non ꝓpter hoc sit minus laudabil· scz si ꝓpria volūtas obediētis nōminꝰ duote tēdat ad implecionē p̄cepta ꝯcor· Vl· de in obediēcia habes s̄ Inobediēcia p totū

Obediencia Secundo scz laycorum Vtrum cristiani teneantur secularibꝫ potestatibus obedire R° ſm Tho· vbi s̄· Dicendū q̄ sic Per fidem enim cristi non tollit̄ ordo iusticie· sed magis firmatur· ordo aut̄ iusticie requirit vt inferiores superioribꝫ suis obediant Aliter aut̄ non posset humanarū rerum status ꝯseruari Hanc tamen obedienciam intellige inquātum ordo iusticie requirit· et ideo si non habent iustum principatū sed vsurpatum· vel etiā si iniusta precipiant· non tenent̄ eis subditi obedire nisi forte per accidens ꝓpter vitādum scandalum vel periculum concor· Pe· ¶ Vtrum layci teneantur obedire prelatis ecclesiasticis R° ſm Vl· layci tenentur obedire prelatis ecclesiasticis in his ad quorꝫ obseruanciā se in baptismo obligauerūt vt teneant veram fidem scz cū operibꝫ· et abrenūcient sathane· et omnibus pompis· et omnibus operibus eius et per consequens q̄ntum ad omne peccatum vitandum et spirituale bonum prosequēdum in alijs actibus non subduntur eis nisi quantum ad ista pertinere seu reduci possunt

1 Obediencia Tercio scz clericoꝝ Vtrum clerici·et qui-
bus et qualiter teneantur obedire Rº Clerici tempo
ralibꝫ dominis non sūt subiecti·nec eis obedire tenent̄
Nam laycis nec clericis nec de rebus ecclesiasticis di-
sponendi aliquid est facultas·xcvi·di· Bene quidem et ext̄ de cō
sti· Ecclesia Sed prelatis ecclesiasticis indubitāter tenent̄ vt pa-
pe et omnibus inferioribus prelatis suis non aut̄ extraneis qꝛ sic
non valet sentencia non sui iudicis ita nec preceptum Vt extra de
2 iudi· Ac si clerici· vij· q· j· Nuia frater ¶ Nuid si episcopus mā-
dat sacerdoti ꝙ excōmunicet illum quē ipse reputat innocentē Rº
ꝑm Tho· in quolibet· aut mandatur sacerdoti sola excōmunicacio
nis denūciacio aut ipsa excōmunicacio· si denūciacio· certe tenetur
denūciare ex parte episcopi Si aut̄ precipiat ꝙ eum excōmunicet
tunc si est notoriū illū esse innocentē debet corā epō illius innocē-
ciā allegare· et ꝓbare· et si deficiat in ꝓbādo· debet obedire q̄ntū-
cumqꝫ eius sciat innocenciam Si vero legitime ꝓbet· nō debet obe
dire sed recurrere· si oportet ad superiorē potestatem Si aut̄ sit du
3 bium obedire tenetur· xxiij· q· j· Nuid culpatur ¶ Vtrum cleri
cus teneat̄ obedire episcopo qui imponit ei ꝙ vadit Romā ꝓ nego
ciis ecclesie Rº ꝑm Ray· tenetur· et non valet excusacio dicentis
ꝙ alij sint magis ydonei· quia in talibus legacionibus non oportet
hunc ordinem ꝑuare· ff· de le· Sciendū· §· penul· Nec potest etiā
valere excusacio ꝑm Ho· ꝓpter curā rei familiaris quia cōmunis
vtilitas preferenda est priuate· vt ext̄ de postula· p̄la· Bone· j·
Non tenet̄ tamen obedire vt ꝓmoueat negocia contra seipsū vt
4 in dicta· l· Sciendum· §· Si accusacio ¶ Bone· ꝙ episcopus p̄cipit
capitulo vel alij clerico vt det libros ꝓprios nepoti ipsiꝰ epi vel re
nūciat bn̄ficio q̄m vult alteri oferre aut aliud hmōi· nūquid tenet̄
obēdire Rº ꝑ· Ray· nō ꝑtinet hꝰ ad epm· vij· q· j· Nuia frat̄ et ad-
dit Ho· ꝙ nō tenet̄ clericꝰ ad obediēciā de suis rebꝫ dādis· intelli-
gas sine causa ar· ext̄· de censi· Cū apl̄s· §· Indigemꝰ· xvj· q· j· p̄di
cator Idē addit ꝙ si clericus habens libros ineptus sit et eps ꝑci
pit vt cōmodet clerico bone indol̄ vt in studio ad q̄d ipsū mittit ꝓ
ficiat tūc obediendum videtur quia non monet ipsum carnalitas ꝑ
omunis vtilitas ecclesie ar· in di· to· c· Nuia frater ext̄ de magis·
Super specula· et hoc intellige si de bonis ecclesiasticis libri acq̄si-
ti sint ext̄ alias contra de testa· Requisisti· et de iure· pa· Cū di-
5 lectus· §· Nos igitur ¶ Vtrū clericus magis debeat obedire suo
episcopo quam archiepō Rº ꝑm Ray· Episcopo· nisi in quibusdā
casibꝫ quos habes s̄· Archiepiscopus· §· iij·

Obediencia quarto scilicet religiosorum. Vtrū religiosi teneantur prelatis ꝓprijs in omnibus obedire Rº ſm Tho. secunda secunde. q. xiiij. religiosi profitentur obedienciam quantū ad regularem conuersacionē. ſm quam prelatis suis subduntur. et ideo. quantum ad illa sola obedire tenentur q̄ possunt ad regularem ꝯuersacionem pertinere. et hec est obediencia sufficiens ad salutē Si aut̄ et in alijs obedire voluerint hoc ꝑtinet ad cumulū ꝑfectionis dū tamen illa non sint contra deum aut contra ꝓfessionem regularem. q̄ talis obediēcia esset illicita Sic igitur potest obediencia triplex distingui. vna sufficiens ad salutem. que scilicet obedit in his ad que obligatur Alia ꝑfecta. que obedit in omnibus licitis Alia indiscreta que etiam in illicitis obedit concor. Pe. ¶ Vtrum monachus teneat̄ obedire abbati precipienti sibi q̄ stet in scolis Rº sacris literis intendere nō est contra vacacionem monasticam sed pocius est ei adiuuatiuum contemplacionis vt etiam manifestat Tho. scda scde. q. c lxxxviij et ideo Abbati precipienti monacho q̄ hmōi studeat. ipse tenet̄ obedire Ire etiā ad studia publica potest. et certe ire debet si abbas percipiat. quinetiam sine eius mandato siue precepto ire potest dummodo vadat de sua licencia cum consilio conuentus. alias enim esset exconmunicatus ext̄ ne. cle. vel nio. Vt periculosa li. vi. Et hunc casum habes plenius. s̄. Excōmunicacio. j. §. iiij. v̄. xiij. ¶ Vtrum monachus magis obedire teneatur abbati quam episcopo Rº secundum Ray. Monachi sunt astricti pocius obedire abbati quam episcopo di. lviij. c. j. et. ij. Vnde nec potest episcopus instituere monachum in ecclesia seculari inuito abbate vi. s̄. Abbas. §. penul. Et vtrū abbas possit ꝓhibē subdito monacho ne ꝯfiteatur episcopo vide ibidem. §. fi. ¶ Vtrū monachus teneatur obedire ep̄o vocanti eū ad ministeriū vel comitatū suū inuito abbate Rº ſm Ho. puto q̄ non. sed hoc est solius pape q̄ quēlibet siue clericum siue monachum ad se pt̄ vocare. viij. q. iij. Per principalem. q̄ si ꝯsenciente abbate vocatus sit. vel etiā auctoritate pape. et ibi non potest statuta ordinis obseruare consulo. q̄ si pt̄. ad claustrū suū reuertat̄. nec periculū suū exponat comodis alicuius. xxxx. di. Sicut et. c. Non vos Si non pt̄ licenciā obtinere. necesse habet obedire ar. ext̄ de offi. dele. Siquādo ¶ Magis sūt religiosi astricti suis prelatis obedire q̄m clerici seculares suo episcopo Nam religiosi non solum renunciauerunt omnibus temporalibus sed etiam proprie voluntati. xij. q. j. Non dicatis et ext̄ de offi. ordi. Quanto ¶ Vtrum religiosi teneant̄ obedire ep̄is Rº ſm Wil. In his q̄ nō sūt ꝯt̄ deū vel ordinē suū tenent̄ semp̄ saluis priuilegijs et constitucionibus eorum vt ext̄ de simo. Ne dei

Vnde si preciperet prelato eorum vel subito quod iret ad papam vel
regem vel quod reciperet conmissiones causarum vel visitaciones seu
execuciones testamentorum · et similia non tenetur obedire · licet
alios clericos possint episcopi ad talia cogere Sunt etiam plures
religiosi in talibus expresse priuilegiati Multa etiam que ad obe-
dienciam pertinere possunt vide s. Monachus et .j. Religio

1 Oblacio Quot sunt species oblacionum Rº tres Vna est
donacio alicuius rei deo vel ecclesie gratis facta inter
viuos · de hoc dictum est · s. Donacio · j · per totum et sup
Ecclesia · j · §. vj · Secunda species oblacionum est donacio causa mor-
tis De qua · s. Donacio · ij · et hoc etiam aliquando dicitur mortuarium
siue legatum pro anima Tercia est quotidiana et vsualis · quam fa-
2 ciunt fideles ad missam et hmoi et ista dicitur communis oblacio ¶ Cui
debent dari oblacones Rº secundum Ray · sacerdoti parochiali quia pro pec-
catis offeruntur pro quorum remissione ille ex officio orare tenetur · aut
si ecclesia non parochialis est dande sunt prelato illius ecclesie · x · q · j
3 Quia sacerdotes et · c · hanc consuetudinem · xvi · q · j · Doctos ¶ Vtrum li-
ceat religiosis oblaciones recipere Rº secundum Tho · secunda secunde · q · lxxxviij
quod sic et hoc tripliciter · vno modo sicut pauperes per dispensacio-
nem sacerdotum vel ordinacionem ecclesie Alio modo si sint ministri
altaris · et sic possunt recipere oblaciones sponte factas Tercio
modo si parochie sint eorum · et tunc ex debito possunt recipere sicut
4 ecclesie rectores sicut et hic infra · §. v · dicitur in fi · ¶ Cum episco-
pus sic celebrat cuius sunt oblaciones Rº secundum Ho · de iure communi epi-
scopus sunt quia sibi offeruntur et a suis parrochianis Nam tota sua dyo-
cesis sua parochia intelligitur vt extra de rapto · c · j · et de proch ·
Super eo Sed si de consuetudine contrarium esset sequenda est · dum tamen
episcopus consuetam canonicam accipiat · quod si episcopus nimiam mo-
ram in vno loco contraheret · et nimis frequenter celebraret aut
in aliena dyocesi · secus esset ar · extra de decimis Sugestum Idem in
Archiepiscopo prouinciam visitante Vt extra de censi · Romana
5 · §. fi · li · vi · ¶ Vtrum oblaciones debeantur de necessitate precepti
Rº secundum Tho · secunda secunde · q · lxxxvi · Oblacones de sui natura ha-
bent quod voluntarie offeruntur secundum illud Exo · xxv · Ab omni qui
offert vltroneus accipietis eas · potest tamen contingere quod aliquis
ad oblaciones teneatur quadruplici racione · primo quidem de pre-
cedenti conuencione sicut cum alicui conceditur aliquis fundus eccle-
sie vt certis temporibus certas oblaciones faciat quod tamen habet racio-
nem census Secundo propter precedentem deputacionem vel pro-
missionem Vt cum aliquis offert donacionem inter viuos vel relinquit

in testamento ecclesie aliquam rem immobilē vel mobilē impe ste-
rum soluendā Tercio ꝓpter necessitatem ecclesie. puta si ministri
seu sacerdotes ecclesie non habeant vñ sustentent̄. sed hic addit
Inno. ꝙ intelligit̄ nisi et ipsi subditi ꝓpt̄ pauptatē sacerdoti sub-
uenire non possent in quo casu q̄rat manibꝫ victū .xcj. di. Clericꝰ
victum Quarto ꝓpter consuetudinem. tenent̄ enim fideles in ali-
quibus solēnitatibꝫ. ad aliquas oblaciones consuetas. tamē in his
duobꝫ casibus vltimis remanet oblacio volūtaria quodammodo
scilicet. quantum ad quantitatem vel speciem rei oblate concor.
Ray. et Gof. et addunt. ꝙ parrochiani in hac parte ad tenen-
dam consuetudinem cogi possunt non a sacerdote sed ab episcopō
cuius officium in talibꝫ implorandum est vt ext̄ de symo. Ad apli-
cam Idem Tho. ¶ Vtrum aliquorum oblaciones sint respuēde Rº 6
ſm Ray. in detestacionem criminis respui debent. ab ecclesia ob
laciones infrascriptorum scilicet notorie dissidencium Item eorū
qui pauperes opprimunt di. xc. Oblaciones Item raptorū et vsu
rariorum vt ext̄ de rapto. Sup eo et ext̄ de vsu. Quia in omnibꝫ
Item meretricū Similiter etiā eius q̄ ecclesie emunitatem viola-
uerit et non emendare voluerit. xvij. q. iiij. Miror Item propt̄
aliud crimen notorium et horrendum Similiter de quolibet hereti
co et publice excōmunicato ¶ Vtrum debeant recipi oblaciones 7
iudeorum ab ecclesia Rº ſm Wil. Si nichil habent nisi de vsura ec
clesia recipere non debet. ne videatur peccatis eorum cōmunicare
et in hoc casu loquitur decre. de vsuris Quanto vbi aut̄ aliq̄d ha
bent iusto titulo potest ecclesia ab eis exigere oblaciones debitas
scz ſm Ho. quando possessiones eorum sunt obligate ad aliq̄s ob
laciones faciēdas ꝓ septimo tricesimo anniūsario ⁊ hmōi ¶ Vtrū 8
sacerdos possit recipere pecuniam oblatam promissis quas in peni
tencia ipse iniunxit Rº ſm Ho. non debet missas q̄s sic iniunxit ce-
lebrare quia species mali est vt ext̄ de vi. et ho. cle. Cū ab omni
sed vel talia nō iniūgat. vel si iniūgat. dicat eis ꝙ ipsas facit cele-
brari. ꝑ aliū sacerdotē Ita tñ ꝙ nō ꝑ vicinū sacerdotē de q̄ meri-
to fit suspicio ꝙ ille sacerdos mittet alium penitentē ad ipsū Sed
vel ipse ꝯfessor gratis celebret. vel oblatū hac occasione pauperibꝫ
eroget ¶ Qui offere alicui loco religioso vel ecclesie omnia bo- 9
na sua nunquid intelliguntur futura. aut iura et actiones dic vt
q̄. Pignus .§. iiij.

Obligacio Quomodo multis modis aliqua obligan-
tur tacite. vide infra Pignus .§. ij. et ibi de ma-
teria obligacionis per totum

1 OBligatus Ad raciocinia Vtrū illi qui sunt obligati
ad raciocinia quia gerūt adminstracionē alicuius vt
sūt tutores ꝓcuratores et hmōi possint ordinari R̄ ſ.
Ray. Si exercēt hmōi administraciones ꝑ persona se
culari et non miserabili. non possūt promoueri. xxi. q. j. c. et. ij.
ext̄ ne. cle. vel mo. c. j. et. ij. Si vero exercent ꝑ persona ecclesias
tica vel etiam seculari et miserabili vt est cecus. pauper pupillus. et
vidua. possunt ꝓmoueri si aliud non impediat di. lxxxix. Judica
2 tum et di. lxxxvi. Peruenit et. xvi. q. j. Monachi ¶ Sed quid si
officiū quod gesserūt iam finitū sit tamen adhuc sunt obligati ad
racionium R̄ ſm Ray. Si non moueatur eis questio. nec mota est
bene possunt ꝓmoueri nisi manifestum sit aliquem talem teneri de
dolo. tūc enim episcopus deberet eum ex officio suo repellere. sicut
et quemlibet criminosum siue infamem. ij. q. vij. Alieni. vi. q. j.
Infames. ff. de postu. quos ꝓhibet Si vero in ipsa ꝓmocōe mo
uetur eis questio. vel antea mota est. distingue. quia si questio mo
ueatur de dolo non debent ꝓmoueri ante decisam litē. lxxxj. di.
Tant. xxxiij. di. Illud ext̄. e. c. j. Tamen debet taxari tempus in
fra qd̄ questio decidatur ar. ext̄ Nui fi. sint le. Lator. et qui ma
ac. pos. Ad hec. C. de ingenuis manumis. l. Diffamari Si vero q̄stio
moueatur de culpa tantum. talis potest ꝓmoueri nō obstante ac
toris reclamacionē tamen lis postea ꝓcedit. sicut prius Et sub eo
3 dem iudice. ff. de iudi. Vbi acceptū. ff. de iu. o. iu. l. Cū q̄dā ¶ Vtrū
qui sunt obligati reipublice possint ordinari R̄ si sūt obligati rei
publice ex administracōe quam gesserūt. non debent ordinari an
te reddita raciocinia di. lj. Preterea. C. de epis. et cle. Officialis
Secus si alias sint reipublice debitores. ff. de mu. et hono. Rescrip
4 to. §. Debitores. C. de Epis. et cle. Nuis quis e meritis ¶ Vtrum
obligatus per iuramentum vel alio modō ad aliquid dandū vel fa
ciendū possit ordinari R̄ secundum Ray. bene potest. sed rema
net obligatus sicut añ et potest scribendo vel alia honesta faciēdo
satisfacere. nec obstat di. liij. Legem et di. liiij. Nuicūq; quia il
la intelliguntur de perpetue obligatis. puta. de seruis curialibus.
et hmōi Si tamen obligatus erat ad indecencia. puta. administrā
dum in balneis vel tabernis. vel purgand̄ cloacas. et hmōi. nō de
bet ordinari. donec satisfecerit vl̄ aliū eq̄ ydoneū supposuerit ad ta
5 lia ¶ Vtrum obligatus ad raciocinia possit ingredi religionem
vide. j. Religio. ij. §. vij.

OCculta Nuō et qualiter talia corrigenda sunt habe
tur. s̄. Correctio. ij. §. v. et Itē reqre. j. Reuelacio

Odium Vtrū odiū ꝓximi sit peccatum Rº ſm Tho. secunda scde. q. xxxiiij. debet Homo in fratre odio habere peccatum. et omne illud quod ꝑtinet ad defectū diuine iusticie. sed ipsam naturā et graciā fratris non potest aliq̄s odio habere sine pcto Nec aut̄ ipsum quod in fratre odimus culpā et defectū boni ꝑtinet ad fratris amorem. eiusdem enim racionis est ꝙ velimus bonū alicuius. et ꝙ odiamus malū Vn̄ simpliciter accipiendo odium fratris est cū pcto prima Jo. iij. Omnis qui odit frem suū homicida est De dilectione siue caritate que contrariatur odio habes. s̄. Caritas ꝛc̄ 1

Officium ecclesie multa de hoc habes. s̄. Hore et. s̄. Missa 1

Oleū sanctū siue crisma in die cene dn̄i ꝑ episcopos triplex oleum ꝯsecratur Primū et principalius est sctm crisma. scz ex oleo et balsamo. et cū isto bn̄dicunt̄ fontes baptismales Itē calix et patena Itē Ecclesia ꝯsecrat̄. et etiā altare Itē puer postq̄ baptismatus est iniungitur in vertice et in fronte Itē iniūgunt̄ epi q̄n ꝯsecrant̄ in capite et in manibꝰ Item omnes fideles q̄n recipiūt sacramētū ꝯfirmacōis. et de isto crisma te annuatim renouando habes. s̄. Baptismus. ij. §. iij. Secundum dr oleū cathecuminorum siue oleū sanctū siue benedictū. et isto iniungitur puer. q̄ debet baptisari in pectore. et inter scapulas Itē iniunguntur manꝰ eius q̄ ordinat̄ sacerdos Itē iungit̄ tā ecclesia quā altare ante crismacionē Itē iniungunt̄ Reges et p̄ncipes in brachio siue humero Terciū oleū est infirmoꝝ q̄ vngūt̄ infirmi in mortis articlo De q̄ vnctione habet̄ .j. Vnctio extrema. ꝑ totū p̄dicta omnia habent̄ sumatim extra de sacra. vnc. c. Vnico et in Pontificali Romane curie ¶ Sz nunq̄d pn̄t h̄ oleo alio tempore ꝯsecrari Rº sctm crisma solū in die cene ꝯfici debet vt notat̄ de con. di. iiij. Omni tempore Et ext̄ de sen. ex. Nm̄ li. vi. De alijs aut̄ nō inuenio prohibitū ¶ Quid si oleū nō ꝯsecratū apponatur oleo ꝯsecrato Rº totū efficit̄ ꝯsecratū Vt ext̄ de ꝯse. ec. vl̄ altaris ꝙ in dubijs Sicut et de aq̄ bn̄dicta dictū est. s̄. Aqua bn̄dicta 1 2 3

Opinio Vtrū auditores diuersoꝝ mgr̄oꝝ tenēciū diuersas opiniōes excusent̄ a pcto. si opiniōes mgr̄oꝝ suoꝝ tenēt Rº ſ. Tho. in q̄dli. Si diuerse opiniōes doctoꝝ sacre scrip. nō ꝑtineāt ad fidē. et mores bonos absq̄ ꝑiculo auditores vtrāq̄ opinionē seq̄ possūt. h̄ em̄ h̄t locū q̄d apl̄s dicit Ro. xiiij. 1

Vnusquisq; in suo sensu abundat In his vero que pertinent ad fi
dem et bonos mores nullus excusatur si sequatur erroneam opinio
nem alicuius magistri In talibꝫ em̄ ignorancia nō excusat Alio
quin a peccato immunes fuissent qui secuti sunt opinionem Arrij
et nestorij et aliorꝝ heresiarcharum Nec possunt accusacionē ha
bere ꝓpter simplicitatem si in talibꝫ opinionem erroneā sequātur
in talibus dubijs non est de facili prestandus assensus sed pociꝰ vt
dicit Augu · tercio de doctrina cristiana Consulere debet quis re
gulam fidei quā descripturarū planioribus locis et ecclesie aucto
ritate percepit · qui igitur assentit opinioni alicuius magistri contr̄
manifestum scripture testimoniū · siue contra id qd̄ publice tenet̄
sm̄ ecclesie auctoritatē · nō pt̄ ab erroris vicio excusari cōcor mo
nal · Wil · Vl · Ho · addit q̄ qn̄ sūt diūsa iura et opiniones scz q̄ non
otra deū et bonos mores · hūanior sentencia est p̄ferenda scz cete
ris paribus ext̄ de accu · si alias vero standū est illi q̄ innitit̄ racōi
extra de ferijs Capellanus

1 ORacio quid sit R° sm̄ Ray · et Ho · Oracio est piꝰ af
fectus mentis in deū tendens · et plerūq; ne animꝰ pi
gritetur in vocē ꝓrumpens · et sm̄ Hugo · de sancto
victore Oracio est deuocio quedā ex cōpunctione ꝓcedens · vel se
cundū Damascenum Oracio est peticio decenciū a deo · et s̄ Tho ·
in · iiij · di · xv · Hec diffinicio damasceni verissime essenciā oracionis
declarat ¶ Quare deum oramus R° Tho · scd̄a secunde · q · lxxxiij ·
2 Deum oramus non vt diuinam disposicionem imutemus sed vt im
petremus q̄ deus disposuit · per oraciones sanctorū esse implendū
scz vt homines postulando mereantur accipere qd̄ eis omnipotēs
deus ante secula disposuit donare · vt dicit Grego · primo libro
dyalogorꝝ Non igitur preces nostras deo porrigimus vt ei nr̄as
indigencias manifestemus · sed vt nosipsi consideremꝰ in his ad di
uinū auxiliū esse recurrendum ¶ Vtrū aliqua oracio sit dirigen
3 da ad sanctos R° sm̄ Tho · vbi s̄ · Sanctis porrigitur oracio · non
tanq̄m per ipsos implendam · sed vt eorum meritis et precibꝰ ora
ciones sorciantur effectū Vnde a sancta trinitate petimus vt nr̄i
4 misereatur ab alijs sanctis vt orent pro nobis ¶ Vtrū oracio de
beat esse vocalis R° sm̄ Tho · vbi · s̄ · Cōmunis oracio est · que ꝑ mi
nistros ecclesie in persona tocius populi offert̄ · et ideo oportet q̄
talis oracio innotescat toti populo ꝓ quo offertur · q̄ nō posset
fieri nisi esset vocalis Oracio vero que offertur a singulari ꝑso
na · siue pro se siue pro alijs orante · non est de necessitate q̄
sit vocalis Adiungitur tamen vox tali oracioni triplici racione

Primo quidem ad excitandum interiorem deuocionem qua mens orantis eleuatur in deum quia per exteriora signa. siue votum siue etiā aliorum factorum mens hominis monetur scdm apprehensionem et p consequens scdm affectionē Vñ Augu. dicit ad probā q̄ verbis et alijs signis ad augendum scm desideriū nosipsos acrius excitemus. ideo et in singulari oracione intantū est vocibus et hmōi signis vtendum. q̄ntum pficit ad excitandum mentem. q̄ si p hoc distrahatur vel qualitercūqz impediatur est a talibus cessandum qd precipue contingit in illis quorum mens sine hmōi signis est sufficienter ad deuocionem parata Vñ ps. Tibi dixi cor meum exquisiuit te facies mea. sicut de Anna legitur. j. Reg. j. q̄ loquebatur in corde suo Secundo adiungitur vocalis oracio. q̄si ad reddēdum racionem debiti. vt scz homo deo seruiat scdm totū illud qd ex deo habet id est non solū mente sed etiā ore Osee. vl. Omnē aufer iniquitatem et accipe bonū. et reddemus vitulos labiorum nr̄orum Tercio adiungitur ex quadam redundancia ab anima ad corpus et ex vehemēti affectione ps. Dilata tū est cor meū et exultauit lingua mea ¶ Vtrum attencio mentis in oracione sit necessaria Rō scdm Tho. v. s. Necessarium dicitur aliquid dupliciter Vno modo per qd melius peruenitur ad finē et sic attencio absolute necessaria est oracioni Alio modo dicit̄ sine quo res non potest conseq̄ suū effectum Est autem triplex effectus oracionis Primus quidē est mereri. et ad hunc effectum non requiritur ex necessitate qd attencio assit oracioni per totū sed vis prime intencionis totā oracionē meritoriam reddit Secundus effectus oracionis est impetrare. et ad hunc etiā effectum sufficit prima intencio quam deus p̄ncipaliter attendit Tercius effectus est quedam spiritualis mentis refectio. et ad hunc de necessitate requirit̄ in oracione attencio. j. Chor. xiiij. Si orem lingua. mens mea sine fructu est Est autem triplex attencio que oracioni vocali potest adhiberi Vna qua attenditur ad verba ne quis in eis erret Secunda qua attenditur ad sensū verborum Tercia qua attendit̄ ad finē oracionis scz ad deū et ad rem p qua oratur que quidem maxime est necessaria et hanc etiā ydeote habere possūt. et quādoqz intantum abundat hec intencio vt etiam aliorum mens omniū obliuiscat̄ sic dic̄ Hugo. de sancto victore ¶ Vtrū in oracione euagatio mentis sit peccatū Rō. scm tho. secūda secūde. q. lxxxiij. Siquis ex proposito in oracione mente euagetur. peccatum est. et impedit orationis fructū. et ot̄ hoc dicit Augus in regula. psalmis et ymnis cū oratis deū. hoc versetur in corde quod profertur in ore. Item contra hoc precipitur clericis q̄ officium diuinum quantum eis deus dederit studiose celebrent. pariter et deuote Vt ext̄ de cele. mis. Dolentes. Euagatio

vero que fit preter intencionem oranti fructum non tollit: vt di-
cit Basilius. si debilitatus a peccato. fixe nequis orare. quantum
potes teipsum exhibeas et deus ignoscet. eo q̄ non ex negligen-
cia ꝫ ex fragilitate non potes vt oportet assistē corā deo ¶ Vtrū
oracio debeat esse diuturna vel etiam continua ℞ sedm Tho. vbi
sup̄ Oracio secund̄ se ꝯsiderata non potest esse continua. quia etiā
oportet alijs operibꝫ occupari Sed sicut dicit Augu. ad probam
ideo per certa interualla horarum et temporꝝ deum oramus vt in
illis rerum signis nosipsos moneamus quantūcūqꝫ in hoc desiderio
profecerimus nobisipsis innotescamus. et ad hec agendū nos acri-
us excitemus Vniuscuiusqꝫ autem rei quātitatis debet esse ꝓpor-
cionata fini. sicut quantitas pocionis sanitati Vnde conueniens est
vt oracio tantum duret. quantum est vtile ad excitandū interio-
ris desiderij feruorem. cum vero hanc mensuram excedit. ita q̄ si
ne tedio. durare non possit. non est vlterius oracio protendenda
Vnde dicit Augu. ad probam. dicunt̄ fratres in egipto crebras
quidē habere oraciones sed eas tamen breuissimas et raptim qd̄
āmodo iaculatas. ne illa vigilanter erecta que oranti plurimū ne-
cessaria est per ꝓductiores moras euanescat atqꝫ hebetet̄ inten-
cio Ac per hec etiam ipsi satis ostendunt hanc intencionem. sicut
non esset protendenda. si perdurare non potest. ita si perduraue-
rit. non cito esse rumpendam. et sic hoc est attendendum in ora-
cione singulari per cōperacionem ad intencionem orantis. ita etiā
in oracione cōmuni per compacionem ad populi deuocionē. q̄ aut̄
dicit dominꝰ Luce. xviij. Oportet semper orare. et apostolus. j.
Thesso. v. Sine intermissione orate Intelligendum est. q̄ ali-
quis continue oret ꝓpter continuitatem desiderij. siue affectū ca-
ritatis ex quo procedit oracio qui in nobis debet esse continuꝰ vel
quiā non intermittit quin statutis temporibꝫ oret. vel etiā ꝓpter
affectum qui post oracionē remanet in ipso orante. aut in alio quē
ipse suis beneficijs prouocat vt pro se oret Et hic etiam nota illud
Jeroni. Non est verbis sed corde orandus deus qua propter me-
lior est septem psalmorꝝ decantacio cum cordis puritate. et spiri-
tuali hilaritate. quam tocius psalterij modulacio cum anxieta-
te cordis. atqꝫ tristicia. de con. di. v. Non mediocriter ¶ Vtrū
deus exaudiat peccatores orantes ℞ secundū Tho. vbi supra Si
peccator petit aliquid inquantum peccator id est secundū deside-
rium peccati. hoc a deo non exauditur ex misericordia. ꝫ quādoqꝫ
auditur ad vindictam dū deꝰ ꝑmittit pctorē adhuc amplius ruē in
pcta. deus em̄ quedā negat ꝓpiciꝰ. q̄ ꝯcedit iratus. vt Augu. dic̄
Oracionē v̄o pctoris ex bono nature desiderio ꝓcedente. deꝰ audit
non q̄si ex iusticia. q̄a pctor ꝯ non meret̄. ꝫ ex pura misericordia.

Obseruatis tamen quatuor ꝯdictionibus que cōmuniter requirū
tur ad oracionem q̄ exaudiri debet scz vt ꝑ se petat necessaria ad
salutem pie et perseueranter Alias etiā condicōes oracionis ha-
bes hic .j. in .§. q̄ est iuxta ꝓximū sequentem ¶ Vtrum oracio ca
dat sub precepto R° scdm Vl. Ad oracionem q̄dem mentalem
homo tenet̄ ex iure naturali. qd dictat homini vt disponat se ad
ea sine quibꝫ non est salus. et ad hoc ius accedit auctoritas cristi
dicentis Luce. xviij. Oportet semper orare Super quo dicit Criſ.
Oportet necessitatem dicit Ad vocalem vero oracionem seu cum
cantu non tenetur quis ex precepto diuino. sed ex statuto eccle-
sie. que missas et horas canonicas indixit ministris ecclesie. vel ex
iniūctione confessoris ꝑ satisfactione penitencie. ꝯcor. Tho. in. iiij
di. xv. Addens. ꝙ et omnibꝫ cōmuniter etiam non ministris videt̄
ab ecclesia determinatū tempus statutū esse cum ex canonū statu
tis teneantur festiuis diebꝫ diuinis officijs interesse vt ministris ꝑ
populo orantibꝫ suam intencionem ꝯforment potest ad hoc perti-
nere s̄. Missa .§. penul. et s̄. Hore ¶ Quot sūt condiciones quas 10
oracio habere debet R° scdm Ray. et Ho. xiij. Prima ꝙ sit fide-
lis Nam sine fide impossibile est placere deo. et sancti per fidē ad-
epti sunt repromissiones. vt habet̄ Heb. xi. Secunda vt sit secu
ra siue confidens Jacobi .j. Postulet autem in fide nichil hesitans
Tercia humilis Ecclesi. xxxv. Oracio humiliantis se nubes pene
trauit. de con. di. v. Non mediocriter Quarta discreta Math. xx
Nescitis q̄d petatis Jacob. iiij. Petitis et non accipietis. eo quod
male petatis Quinta deuota pocius corde quam ore .j. Regum .j.
Anna loquebat̄ in corde suo et vox penitus non audiebat̄ Augu.
quid ꝓdest strepitus labiorꝫ si mutum est cor Sexta verecūdia vt
in publicano q̄ non audebat oculos ad celum leuare Luce. xviij.
Septima secreta Math. vi. Tu autem cum oraueris intra cubicu-
lum ꝛc̄ Ysidorus Oracio priuatis locis oportunꝰ fundit̄ Octaua
pura Augusti. super p̄s Oracionis pure magna est virtus. et ve
lud fidelis nuncius mandatum pagit et penetrat quo caro non ꝑ
uenit Item Johan. Os aureum. non potest quisquam graciam
vite celestis accipere nisi purgatus fuerit ab omni sorde. vt de pe-
di .j. Non potest Nona lacrimosa Ysa. xxxviij. Audiui oracionē tu-
am et vidi lacrimā tuam Et glo. Augusti. super illud Thob. iiij.
Oracio deum lenit. lacrima cogit. hec vngit illa pungit Decima
attenta. vt hic s̄. §. v. dictum est Vndecima feruida p̄s. Depre
catꝰ sum faciē tuā in toto corde meo Duodecima operosa Thob.
xij. Bona est oracio cum ieiunio et elemosina Et super illud Tre-
norꝫ. iij. Leuemus corda nostra cum manibus nostris. dicit Gre-
gorius Cor cum manibꝫ ad deū leuat q̄ oracōem suā opibꝫ roborat

Tredecima assidua exēplo illius q̄ panes ab amico petebat Luce
ij · et apostoli perseuerantes in oracione spiritum sanctum accepe
11 runt Actuū · j · ¶ Vtrum aliquid in oracione sit determinate pe
tendum R° scd̄m Tho · se · se · q · lxxxiij · Si loquamur de bonis spiri
tualibꝫ vt de virtutibꝫ gracia · et gloria · quibꝫ nec homo potest ma
le vti · nec de se malum euentū possunt habere · talia absolute scti
petunt · scd̄m illud · ostende faciem tuam et salui erimus · et iterum
deduc me in semitam mandatoꝝ tuoꝝ Sed si loquamur de tem
poralibꝫ · dicend̄ scd̄m Augu · ad probam de orando deum hoc li
cet orare qd̄ licet desiderare · temporalia autē licet desiderare nō
q̄dem principaliter vt in eis finē ꝯstituamus · sed sicut quedā ami
nicula · quibꝫ adiuuamur ad tendendum in beatitudinē inquantum
ꝑ ea vita sustentatur · et inquantū nobis organice deseruiunt ad
actus virtutū Vt etiam phi · dicit · j · Ethi · et ideo ꝓ temporalibꝫ
licet orare · que quidam ex quo principaliter non petimꝰ sed in or
dine ad aliud · eo tenore a deo petimus scd̄m ꝙ expediunt ad salu
tem Alias · temporalia determinate a deo petere non oportet · q̄
possunt malum euentū habere et eis homo potest bene et mali vti
Vnde Valerius dic̄ Nos plerumqꝫ id votis expetimus qd̄ nō impe
12 trasse melius foret ¶ Nuomodo ordinantur peticiones in oracio
ne dominica R° scd̄m Tho · v̄ · s̄ · Oracio dominica ꝑfectissima est et
scd̄m Augu · si recte oramus nichil aliud dicere possumꝰ Nā pri
mo ponuntur ea per que in nobisipsis fiduciam excitamus · scilicet
ꝯsideracio caritatis eius ad nos quia bonū nostrum vult · ideo dici
mus pater noster Et consideracio excellencie qua potest · ideo dr
qui es in celis Deinde subsequūtur septem peticiones et eo ordine
quo petende sunt Prima pertinet ad dilectionem dei qua deum in
seipso diligimus cum dicimꝰ · sanctificetur nomen tuū · id est scm̄
ab omnibus habeatur quod pertinet ad gloriam dei in omnibꝫ ꝓ
pagandam Secunda pertinet ad dilectionem qua diligimus nos
cum dicitur · adueniat regnum tuum · id est per quam petimus ad
regni eius gloriam peruenire Tercia peticio per quam petitur
directe illud quo beatitudinem meremur cum dicitur · fiat volū
tas tua sicut in celo et in terra Quarta peticio est per quam peti
tur illud quo instrumentaliter iuuamur ad merendum cum dicit̄
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie · siue hec intelliga
mus de pane sacramentali cuius quotidianus vsus proficit homini
In quo etiam intelliguntur omnia alia sacramenta · siue etiam in
telligatur de pane corporali vt per panem intelligat̄ omnis suffi
ciencia victus Quinta est remocio eius quod esset impedimētum
prime peticionis · quia directe excludit a regno dei scꝫ peccatum

Vnde dicitur dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris Sexta est remocio eius quod impedit a secunda peticione. scilicet obseruancia diuine voluntatis cum dicitur. et ne nos inducas intemptacionem. per quod non petimus ne temptemur. sed vt a temptacione non vincamur. quod est intemptacionem induci Septimo est remocio penalitatis presentis que est impeditiua tercie peticionis scilicet sufficiencie circa vitam cum dicitur Sed libera nos a malo amen

ORatoriu Vtrum liceat cuilibet in domo propria habere oratoriu priuatum Respondeo oratoriu in forma ecclesie non licet habere absque auctoritate episcopi. nec debet ibi missa celebrari nisi de consensu eius et propter necessitatem et quod non fiat inde preiudiciu enorme ecclesie prochiali Clericus autem qui sine auctoritate episcopi in tali oratorio celebrauerit. debet deponi de con. di. 1. Vnicuique et c. Clericus et c. Siquis 1

ORdo Primo communiter quid sit ordo Respondeo secundum magistrum Senten. et Tho. in. iiij. di. xxiiij. Ordo est signaculum quoddam in quo potestas spiritualis traditur ordinato ad officium ¶ Vtrum prima tonsura siue corona sit ordo Respondeo si loquamur de ordine in quantum est sacramentum et imprimit caracterem. isto modo tonsura non est ordo. quia sic nec sacramentum est nec imprimit caracterem. et hec est sentencia Tho. in. iiij. di. xxiiij. et propter hoc iura inter ordines non posuerunt tonsuram. xxxij. di. Seriatim. lxxxvij. di. Illud. lxxxxiij. di. Subdyacono Si vero loquamur de ordine non vt est sacramentum sed largo modo pro deputacione id est diuinum cultum sic sed eundem ordo. est et ita nominatur extra de eta. et qualiter ord. Cum contingat Sed quod ibi dicit Bern. quod est idem quod psalmistatus. non est sic. vt in se. §. patet ¶ Vtrum psalmistatus sit ordo Respondeo secundum Tho. in. iiij. di. xxiiij. in decretis. et di. xxj. Cleros Psalmista secundus ab hostiario inter ordines ponitur. non quia sit specialis ordo. sed est officium ordini scilicet lecturatui annexum. xxiij. di. Psalmista. nam quia psalmi cum cantu pronunciantur Ideo dicitur lector psalmista et cantor quod est quoddam officium inter ordines ¶ Nuot sunt ordines Respondeo secundum magistrum senten. et Tho. vbi supra. Si proprie accipiamus ordines. inquantum sunt sacramenta. sunt septem. quatuor scilicet minores. vt hostiarius. lector. exorcista. et accolitus et tres sacri. scilicet Subdyaconus Dyaconus Sacerdos Si vero largo modo sumatur. addetur minoribus prima tonsura. siue psalmista tus vt quidam dicunt. et de hoc habes in prece. duobus. §. Sacris vero addetur episcopatus qui tamen vtrum sit ordo. habes iam in se. §. 2 3 4

¶ Vtrum episcopatus sit ordo ℞ secm Tho. ꝟ. ꝑ. Ordo capi potest dupliciter. vno modo secm qꝫ est sacramentū et sic omnis ordo ordinatur ad sacramentum eucaristie. Vnde cum epūs non habeat quantū ad hoc potestatem supiorem a sacerdote. epatus non est ordo Alio modo potest ordo considerari. secm qđ est officium quādam respectu quarumcūqꝫ actionū sacrarum. et sic cum epūs habeat potestatem in actionibꝫ hierarchicis respectu corporis mistici supra sacerdotem episcopatus erit ordo Et isto modo loquunt qñqꝫ iura. vt cum dicit. qꝫ non potest cōmittere ea que sunt epalis ordinis nisi episcopo Vt ext de conse. ec. vel al. A qua ¶ Vtrū ordo sit vnum sacramentum ℞ secundum ꝑ. vnū est. non vnitate indiuisibilitatis sicut punctus. nec continuitatis sicut linea. nec perfectione vnius forme. sicut corpus ammatum. sed est vnū perfectione vnius finis. quia cum constituātur ex diuersis ordinibus spiritualibꝫ omnes ordinantur ad vnum actum scz consecrationis eukaristie ¶ Vtrum in ordine conferatur gracia ℞ secm Tho. ꝑ. vbi ꝑ. In ordine confertur gracia gratum faciēs que necessaria est non solum ad digne suscipiendum sacramentum. sed etiam ad digne ministrandū ¶ Vtrum ordo liberet a fortuna seruili ℞ secm Ray. non solum episcopalis dignitas. sed etiam sacerdotalis liberat a fortuna seruili vel a sciptitia di. liiij. Si seruus sciente Et secm canones etiam a curiali fortuna. siue vinculo. qꝫ vt dictum est liberat a seruili que fortior est. di. liiij. Frequēs et c. Ex antiquis Vnde quantum ad hoc non tenet illud c. Si seruus sciente Veruntamen curialis non debet ordinari vt ꝟ. Ordinando ꝑ. xv. ¶ Vtrū votum castitatis sit annexum ordini sacro ℞ secm Wil. non. vt patet in grecis qui non tenentur ad continenciā. nec apud nos illi qui mulieribꝫ ordinantur Sed tale votum ānexum est ordini ex constitucione ecclesie. ꝓpter honestatem sacri ordinis sic Hugo notauit. xxviij. di. In prin. ꝛco. Tho. secunda secunde. q. lxxxviij. ¶ Quot modis ordinacio dicitur symoniaca ℞ secm Ray. ꝗtuor mod. nam alia ex pte ordinatoris tm. alia ex pte ordinādi tm Alia ex pte vtriusqꝫ Alia ex neutrius pte vide ꝟ. Symonia. j. ꝑ. vi.

¶ Ordo secundo quo ad ritum et tempus Vtrum necesse sit instrumentum in ordinacione exhibitum corporaliter tangi ℞ secundum Tho. in. iiij. di. xxiij. quidā dicunt contactum instrumentorum materialium ab eo qui suscipit sacramentum non esse de necessitate sacramenti. ꝙ solū porrectionem. tm ipsa verba forme vident ostendere ꝙ tactus materie sit de essencia sacramenti quia dicit Accipe hec vel illud

¶ Vtrum plurēs ordines eadēm die possint conferri ꝛc̄ ſm Ray. 2
Vna die non debēt vni conferri omnes minores. niſi hoc obtineat de conſuetudine eccleſie Item vnus ordo ſacer cū minoribus vel duo ſacri nullo modo oferantur eadem die vni di. lxxvij. In ſingulis et c. Nuicūqꝫ extra de eo qui fur. or. fuſ. Cum h. latore preſencium exē de tempo. ordi. Literas et c. Dilectus Et de pena epi qui contra hec ordinat habēs .j. Ordinator. §. iij. Ille vero q̄ fur tiue contra predicta formam recipit debet deponi di. lxxvij. Subdyaconus exē de eo qui fur. or. fuſ. Innotuit Si tñ receptis iuxta conſuetudinem patrie quatuor minoribꝰ ordinibꝰ ſubdyaconatū eadem die furtiue recipiat poteſt pmitti miſericorditer in minoribꝰ tantum miniſtrare. et ſi intrauerit religionē et vita morēſqꝫ eius exegerint Abbas ſi voluerit in alijs ordinibꝰ poterit diſpenſare. vt in dicto c. Cum h. latore. et idem ſēm Ho. Si duos ſacros ordines ſimul receperit ſed ſi lata prius fuiſſꝫ ſentencia excōmunicationis ordra ſic recipientes et nichilominꝰ receperint non poterit cū eis diſpenſari niſi per papam. vt in dicto c. Innotuit. et addit Ho. q̄ etiam papa de facili non diſpenſat De diſpenſacione tamen cum ordinatis ab alieno epiſcopo. et hmōi. habes .j. Ordinatus. j. §. antepenul. ¶ Vtrum in ordine faciendum ſit ſcrutiniū ꝛc̄ 3
ſēm Ho. circa hoc faciendum eſt duplex ſcrutiniū Vnū ante ordinacionē qꝫ diligenter faciendum eſt. exē de elec. Nichil eſt. §. Epi et incipit in feria quarta p̄cedente ſabbatū ordinacionis et durat vſqꝫ ad ipſū ſabbatum ordinacionis Per archidyaconū q̄ debem de iure omuni exē de offi. archidyac. Ad hoc et c. ad noſtrū q̄ habebit diligenter inquirere de vita ordinandi. de genere. de patria. de etate. de titulo. ad quem ordinatur de loco in q̄ conſecratur. de ſciencia. de fide. et de alijs que otinēt in regula aplica de quibꝰ dr .j. Ordinandus quaſi per totum. et ſic in ſabbato qui ꝑbati fuit epiſcopo p̄ſentet. xxxvij. di. Quando. aliud ſcrutiniū fit in ipſa ordinacione qñ ordinādi p̄ſentant eō ante altare cum archidyaconus dicit Poſtulat ſancta mater eccleſia ꝛc̄ Et ordinator interrogante. ſcis iſtos eſſe dignos ꝛc̄. quantū humana fragilitas ꝛc̄ Et quidēm preſentatoꝝ in tali reſponſione non peccat. dum tñ contra ſcienciam non loquatur. vt exē de ſtru. in or. di. fa. c. vno Alio q̄n conē. xxvij. q. j. §. j. Nam quem neſcit eſſe indignū debet p̄ſumere dignū exē de p̄ſump. dubū. q̄ ſi archidyaconū remoueat ſcienciā de aliquo q̄ non ſit dignus. tunc antequam veniat ad ordinacionē ſecrete ſtudeat eō nūciare vt in dicto c. vno de ſtru. in or. fa. Et ſi eps nolit deſiſtere Archidyaconꝰ debet ſe ſubtrahē. et ſi non pt̄ ſine ſcandalo. debet illa vba dicē tā q̄ miniſter eccleſie q̄ nō iudicat de occultis. ꝫ nullo modo debet crimē

fratris publicare concor In. ¶ Quid si sine excōmunicaciōe q̄s
est ordinatus R°. ſm Ho. Si sit notus et dign⁹. non peccatur q̄a
tales non sunt examinandi. ar. xxiiij. di. Nullus. Sed si indign⁹ sit
deponi debet. extra de corpo. vici. Exposuisti Si vero sit ignotus
quāuis dignus deponend⁹ est xxiiij. di. c. vlt. et multo fortius si
indignus. l. di. Ex penitētib⁹ ¶ Quid si in excōmunicacōe crimen
suum non exposuit R°. ſm Ho. ordinandus tenetur cōfiteri cri-
mina seu īpedimēta notoria iuris vel facti nisi cum eo fuerit dispē-
satum. l. di. Ex penitentib⁹. Item tenet̄ ꝓdere grauia seu enor-
mia scz que etiam post penitenciam execucionem impediunt. Vt
homicidiū simonia in ordine et huiusmodi. Illa vero que nō īpe-
diunt non tenetur ext̄ de tempo. ordi. c. fi. Si ergo fraudulenter
defectus subticet. non habebit executionē ordinis sic suscepti ext̄
de renūc. Nisi cum pridem. §. Persone Si vero cōfitetur et dispē-
setur cum eo securus erit. ſm Inno. vt vlterius non accuset̄ al's
secus. xxxiiij. di. c. vlt̄. Si non dispenset̄ et nichilomin⁹ ordinat̄. non
debet ordinat⁹ in illo ordine admitti. lxxxi. di. Si quis sine cōcor.
gof. ¶ Quib⁹ tēporibus debent ordines conferri. R°. ſm Ray.
ordines generalit̄ conferri possūt in sex tempōrib⁹ anni scz in sa-
batis quatuor temporū. et in sabato ante dominicam de passione
et sabato sancto Pasce di. lxxv. c. vlt. ext̄ de tempo. or. de eo
Papa vero potest conferre subdyaconatū in diebus dominicis et
alijs precipuis festiuitatib⁹. Item in dictis dieb⁹ solemnib⁹ q̄lib⁹
ep̄us potest conferre minores ordines aliquibus. Ita tamen q̄ nō
multis. ne videatur generalem ordinationem facere vt notatur
in dicto capitulo De eo concor. Hosti. Gof. et alij ¶ Quare sa-
cri ordines semper sunt conferendi in sabato R°. secundū Hosti.
Quia sabatum significat requiem. et qui transit ad clericatum ir-
reuocabiliter. scilicet per susceptionem sacri ordinis transit de la-
bore secularium negotiorum ad vacandū spiritualibus di. lxxxviij
Fornicari Et apostolus Secunda Thi. secundo Nemo militās
deo implicat sē negocijs secularibus. concor. Innocen. et Gof.
¶ Vtrū aliq̄ modo sacri ordines possūt conferri in dominica Re-
spondeo secundum Raymundū Si in sabato ordinationem tam
ordinans quam ordinandus continuaret ieiunium nec comederet
nisi forte celebrando et confirmando. tunc in mane sequētis do-
minice posset sacer ordo conferri. quia tunc mane diei dominice in-
telligitur trahi ad sabatum propter cōtinuationem ieiunij Hoc
intellige. de vno et eodem ordine. non de diuersis. vt de tempore
ord. c. literas. Et idem intelligendum de nocte ante diem pasce
si tūc celebraret̄ vt moris erat antiquit⁹ Porro talē ꝯtinuacōz
ieiunij nō expedit facē nisi in nccitate cōcor. Inno. et Hosti. et alij

¶ Nue pena eorꝝ qui extra statuta tempora sacrum ordinem fu-
sceperunt Rº non debent permitti in susceptis ordinibꝫ ministra-
ri. extꝫ de tempo. ordi. c. ij. tamen caracterē susceperūt Et episco-
pus imposita eis p̄mū penitencia competenti sustinere poterit. vt
postea in susceptis ordinibꝫ ministrent. extꝫ de tempo. ordi. Cōsul-
tacioni Hec scdm Inno. Bern. et Wil. qui addit. ꝙ secꝰ est de or-
dinibus suscipiendꝫ Si tamen ante ministrent habes s̄. Dispensacō
. §. vi. v. Nono Ordinatores vero debent p̄uari auctoritate ordinā
di. vt in eodem c. ij. ¶ Nuid si aliquid obmittatur in ordinacione 10
de forma Rx scdm Ray. Si obmittatur aliqd qd sit de substācia
Aut etiā si dubitetur vtrum sit de substancia. tota ordinacio de-
bet iterari. quasi nichil factum sit Non enim intelligit̄ iteratū. ꝙ
nescitur esse factum de con. di. j. Solēnitates Si autem fuerit ob-
missū illud de quo expressū est ꝙ non est de substancia. non debet
ordinacio iterari. ꝫ qd obmissum est. debet statuto tempore cau-
te suppleri. extꝫ de sacra. iteran. Presbiter. et c. j. ꝯcor. Inno de eo
q̄ scienter iterat ordinem. habes s̄. Dispensacio. §. v. ¶ Nue sūt 11
illa que non sūt de substancia Rº scdm Ray. expressū est ꝙ de sub
stancia non est ipsum tempus ordinacionū extꝫ de tempo. ordi. Sa-
ne Item nec etas ordinandi di. lxxvij. Subdyaconi. et c. In vete
ri Item nec vnctio. extꝫ de sacra vnctione c. j. circa fi. et de sacra.
non iteran. c. j. Item ꝙ ordinādus in p̄sbiterū vel dyaconū reci-
piat imposicionē manus episcopi. extꝫ de sacra. non iteran. c. vlti.
Item ꝙ ordo recipiatur a ꝓprio epō. vel ꝙ non recipiat quis sin-
gulos ordines simul. sed seruatis debitis intersticijs. extꝫ de tempo.
ordi. ꝙ traslacionem. et c. Literas. ix. q. ij. Lugduneñ. ꝯcor. Ho.
Et scdm eundꝫ Ho. Hug. et Wil. non est de substancia ꝙ ordinās
et ordinatus et ordinandꝰ sint ieiuni Sūt et alia de qbꝫ nescit̄ vtrū
sint de substācia. vel nō vt missa. de q̄ ec̄ Ho. dic̄ dubiū tn̄ in mino-
ribꝫ ordinibꝫ nō videt̄ dubiū ꝙ missa nō est de substācia eorundē

ORdo Tercio quo ad caracterem Vt in quolibet ordi- 1
ne imp̄matur specialibꝫ caracter Et an caracter vniꝰ
ordinis p̄supponat caracterem alteriꝰ ordinis Rº se-
cundum Tho. in. iiij. di. xxiiij. In quolibet ordine sicut confert̄ spe-
cialis potestas Ita imprimitur specialis caracter. nec caracter
vnius ordinis presupponit caracterem alterius ordinis Nam re-
cepto ordine posteriori. et pretermisso ordine precedenti. nō ꝓpt̄
hoc debet reordinari in ipso posteriori. extra de cle. per sal. pro-
mo. c. Vnico. concordant omnes theologi ¶ Vtrum ante cara- 2
cterem ordinis preexigatur caracter baptismi et confirmacionis

Responsio secundum Thomam vbi supra Caracter baptismi
preexigitur de necessitate. quia est fundamentum omnium sacra-
mentorum. extra de presbitero non baptisato. c. j. et. c. Veniens.
Sed caracter ofirmationis non preexigitur de necessitate. quin sit
illo recipiat quis caracterem ordinis. tamen de congruo preexigi-
3 tur concor. pe. et alij ¶ In quo actu imprimitur caracter in singu-
lis ordinibus Rº sm sententiam thome in quarto di. xxiiij. et xxv.
Sacerdotalis caracter imprimitur. quando datur ab episcopo ca-
lix cum vino. et patena cum pane. et sub debita forma verborū qa
tunc datur ei potestas ad principalem eius actum qui est consec-
re corpus et sanguinem cristi Dyacono vero caracter imprimit
in dacione libri euangeliorum tunc enim datur ei potestas legendi
euangeliū in ecclesia. qd est eius actus secundarius in quo inclu-
ditur principalis scz dispensacio sacramenti. eo modo quo dr sup
Dyaconus Subdyacono vero in porrectione calicis vacui. qr ht
potestatē portare vasa vacua dominici corporis et sanguinis Ac-
colito in accepcione vrceoli. et cādelabri sz pcipue vrceoli. qa ac-
tus eius est prepare vinū et aqm ad ministeriū. et hoc accipit ab archi
dyacono. nō qd archidyaconus oferat sacramētū ordinis. qa oferē
virtute verborum q dicit episcopus Exorciste cum recipit librū ex-
orcismorum Eius enim officium est exorcismos memorie cōmen-
dare. et manus super cathecuminos et energumios ponere Lecto-
ri cū dat liber ꝓpheciarū. quia eius officiū est ꝓphecias legē et ca-
thecumios pma rudimēta docē fidei Hostiario cū oferūt ei claues
hostiorum ecclie qa eius officiū est dignos ad sacmēta recipē. indig-
nos excludē Hec supra sūt breuit partim de tho. v. s. et partim de
canone di. xxiij. ¶ Sz nū quid laycus q omnino nescit literas recipit
2 caracterē si ordinet Rº s. Ray. credo qꝫ recipiat Nuia ex q bapti
satus est. susceptibil est cuiuslibet sacmēti cū baptismus sit ianua oim
sacmentorum. xxxij. di. §. Verū circa fi. et facit ad hoc. j. q. j. Ventū
v. Sed dr. hoc tn nullo mō dt fieri. xxxviij. di. Omnes Sed qꝫ ibi di-
citur qꝫ de substancia sacerdocij sunt eloquia diuina. nō intelligi-
tur quod sint de substancia ordinis. sed execucionis Item Ho-
4 ¶ Vtrum qui coactus ordinatur recipiat caracterem Rº secun-
dum Raymū. Si coactio fuit condictionalis vt per aliquam cō-
minacionem vel cruciatum. vtiqz recipit caracterē ar. distinctio-
ne. lxxiiij. nisi Ista. et. xlv. distinctione De iudeis. j. q. j. qꝫ q-
dam Nam in tali casu voluntas est saltem indirecta de qua dicit
Augustinus voluit facere. quia voluit viuere Sed si coactio fu-
it absoluta. vt si omnino violenter inuitus teneatur sub manibus
ordinatorum. nullum recipit ordinem vt de baptisato sup Bap-
tisatus quarto. §. quarto concordant Hostiensis et Goffridus

Sed an talis teneatur continere. et an retineat priuilegium cle-
ricale. habes infra Ordinatus primo. §. septimo

ORdinandus Quales debeant esse ordinandi quibus re- 1
gimen animarum cōmitti debet ostendit Apostolus
prima Thymo. tercio vbi ponit. xiij. c. dicens. pri-
mo oportet ipsū irreprehensibilem esse Secundo vnius vxoris vi-
rum Tercio sobrium et .j. dicit non vinolentum Quarto pruden-
tem Quinto pudicum Sexto ornatum Septimo hospitalē Octauo
doctorem Nono. non percussorem Decimo non litigiosum Vndeci
mo non cupidum Duodecimo domui sue bene prepositum Tredeci
mo parum infra subdit non neophitum. hanc eandē regulaz tra-
dit ad Thi. p̄mo licet aliq̄ntulū varient̄ verba Et licet aposto-
lus videatur dictā regulā in ep̄is posuisse. extendenda est ad om-
nes ordinandos. vt ꝓbat Augu. di. xxxiiij. Cognoscam⁹. et Am-
bro. di. lxxxj. Apostolus Sunt et alia decem impedimenta ordinā-
doꝝ iure positiuo inducta. que si addantur ad p̄dicta. xiij. c. erūt
xxiij. que requirunt̄ circa ordinandos Vñ. xiiij. est. ꝙ non sit solē-
niter penitens. xv. non curialis. xvi. non raciocinijs obligat⁹. xvij
non seru⁹. xviij. non corpore viciat⁹. xix. non illegittime natus. xx.
non q̄ distulit baptisari vsq̄ ad egritudinē moralē. xxi. non peg-
nus vel ignotus. xxij. dum non minor in etate. xxiij. non femina. de
his p ordinem est dicend̄ Primū ergo capitulū apostolice regule
est ꝙ ordinandus irreprehensibilis sit. qd̄ ad Thi. dicit Sine cri-
mine. nec est intelligendum de quolibet crimine. alias nullus poss̄
ordinari. quia nemo sine crimine viuit Vñ Jo. exponit irreprehen
sibilem idest non obnoxium reprehensioni Nā res pene contra na-
turā est. vt sine pc̄to aliq̄s sit. sed talis eligat̄ cui⁹ cōperacioni ce-
teri grex dicant̄ de h̄ di. xxv. §. Nunc aut̄. pt̄ tñ intelligi sine cri-
mine indispensabili. vel etiā sine crimine. qd̄ req̄rit dispensacionez
et non est adhuc dispensatam De qua materia habes s̄. Dispen-
sacio. §. vij. et. viij. Vel sine crimine enormi. vide supra Crimē. §.
ij. et supra Enormia. §. j. ¶ Secundo ordinandus sit vnius vxo- 2
ris vir. quod est intelligendum negatiue. id est non plurium sci-
licet quod nūquam habuerit duas vxores distinctōe. lxxxij. Pro-
posuisti Nam nisi sic exponeretur. sequeretur qd̄ virgines. et qui
nullam habuissent vxorem. non possent promoueri. quod esset
absordum De materia eius qui plures habuit vxores et dicitur
bigamus habes supra Bigamia per totum ¶ Tercio ordinan- 3
dus sit sobrius et non vinolentus Et quidem quare sobrietas cibi
et potus requiritur in ordinando habes .j. Sobrietas. §. j. et. ij.

¶ Quarto ordinādus sit prudens Debet enim habere triplicem
prudenciam · scz sacre scripture · xxxvi · di · per totū Item secula-
rium literarum · xxxvij · di · Legimus · §· Sed econt̄ · et c · sequē · Itē
secularium negociorꝝ · xxxix · di · per totū De ista materia habēs
plene ·j· Sciencia per totum et supra Discere et sup̄ magister · j ·
et · ij · ¶ Quinto vt ordinandus sit pudicus · scz vt moribꝰ et verb
pudiciciam indefinenter ostendat Vñ Canti · j · Gene sponse · id
est predicatores turturi cōparantur Aui scilicet caste Nam ve-
recundia ingenuos ꝓdit natales · vt ait Ambro · lxxxvi · di · Non
satis De materia pudicicie satis habetur ·j· Pudicicia ¶ Sexto ꝙ
sit ornatus scilicet ornamento interiori et exteriori · de quo dictū
est s̄ · Clericus · j · §· ij · ¶ Septimo ꝙ sit hospitalis Vnde Jero · domꝰ
clericorꝝ omnibꝰ debent esse cōmunes · xvi · q · j · Quoniā Nam ho-
spitalitatis hortator non esse poterit qui domū ꝓpriam hospitibꝰ
clauserit · xxxxij · di · c · j · Item quia pietas hospitalitatis remunera
tur eternaliter Math · xxv · Hospes eram et collegistis me Itē re
muneratur temporaliter · ij · Thy · iiij · exerce teipsum ad pietatē
et sequitur pietas ad omnia valet · ꝓmissionem habens vite q̄ nūc
est · et future Vnde et Abraham et Loth hospitales erant · et an
gelos recipere meruerunt Et ad istam hospitalitatē potest etiam
reduci elemosina de qua habes s̄ · Elemosina · j · et · ij · et supra Cleri
cus · iiij · §· v · ¶ Octauo scilicet vt doceat · vñ dr · doctorem Vbi sci-
endum ꝙ doctrina ordinandorꝝ debet in duobus consistere · vide-
licet in disciplina correctionis · de q̄ dictū est sup̄ Correctio · j · per
totum Item in sermone p̄dicacionis · de qua dr · j · Predicator per
totum ¶ Nono ꝙ non sit percussor · de qua materia vide · j · Per-
cutere Concedit̄ etiā mgr̄is et officialibus · clericis et p̄latis aliq̄
lis verberacio minorꝝ · vt sup̄ Excōmunicacio · ij · §· ij · et · vij · ¶ De-
cimo · non litigiosus · et quidem · q̄d sit litigium · et quale peccatum
et q̄re litigiosus ꝓhibetur ordinari · habes supra Litigium ꝑ totū
¶ Vndecimo · non cupidus id est auarus Nam talis ordinari nō de
bet · et est duplex racio Prima quia cupiditas est radix omniū ma
lorꝝ · j · ad Thi · vi · ext̄ de constitu · Nā ocupiscenciā · et · xxxvij
di · Virum · et c · Bonorꝝ Secunda racio est quia mens eius cupidi-
tate astricta semper aurum et redditus computat · gracꝰ intue-
tur aurum q̄ solem · xxxxvij · di · Si hi · iij · q · v · Accusatores De aua-
ricia · vide s̄ · Auaricia · et s̄ · Negociacio · §· ij · ¶ Duodecimo sit do
mui sue id est familie sue bene prepositus · scz ꝙ eam honeste regat
et ꝙ eā a vicijs ad virtutes verbo et exemplo trahat · xxxxvij · di ·
· §· Necesse Sed quare specialiter in ordinando hoc requiritur Rō
scd̄m Ray · duplex est racio Vna · quia non habet frontē rep̄hen
dendi alios · qui suos neglexit corrigere · vt in p̄dicto · §· Necesse

Alia est. quia presumit vehementer contra eum de crimine ne-
gligentie qd adeo magnum est. q etiam deposicōm inducit. lxxxi
di. Dictum. Si tamen sine culpa sua familia mala esset nō impu-
taret ei. xlvij. di. Sicut hij In Fi et c. Quantumlibet. ¶ Tre- 13
decimo non neophicus. quis dicatur neophicus in fide. et quare
phibetur ordinari habes s. Neophicus. Similiter et neophic9 in
religione s. Nouicius. §. penlt. ¶ Quartodecimo nonsolemniter pe 12
nitens quia tales ordinari nō debent di. l. Expenitentib9 et xxxvi.
di. Illiteratos et de tali penitencia habetur .j. Penitēcia .iij. Sed
quare nō debent ordinari. R°. sm Rai. quadruplex est ratio Pri-
ma. quia non sunt digni suscipere vasa sacramētorum. qui dudum
fuerunt vasa vitiorum di. l. Illud. licet enim peccatum id deletum
sit per penitentiam remanet tamen cicatrix scz irregularitas que
ipsum impedit. j. q. j. Ventum est Secunda est timor ne iterum
labantur. qui quidem timor de ꝯsuetudine pristina surgit lx. di.
In sacerdotib9 in fi. Tertia est scandalum populi. cum enim talis
penitentia non imponat nisi pro crimine vulgarissimo vt quia totū
cōmonit orbem. xxvi. q. vi. c. fi. Nō posset talis sine aliorum scādalo
ministrare. l. di. De hijs vo Quarta est quia nō haberz frontē re
phendendi alios. cum ipse sibi tacidus responderet eadem se cōmi
sisse vel maiora. xxv. di. Primum. xlij. di. §. j. Idem thomas in. iiij. di.
xiiij Potest autem cum eis dispensari in minorib9 propter necessi-
tatem vel vtilitatem ecclesie. di. l. Placuit et hoc per episcopum
ex quo non est ei prohibitum. extra de sen. ex. Nuper Sed si absq
dispensatione scienter ordinat. aut indiscrete dispensat. debet pri-
uari potestate ordinandi. vt in dicto. c. Ex penitentibus. ¶ Quin- 14
decimo nō curialis vbi sciend. q curialis sm Ray. tripliciter dicit
Vno modo large dicuntur curiales illi qui quacūqz cōditione ob-
ligati sunt curie alicuius publice potestatis. siue sint milites. siue
aduocati siue iudices. siue offitiales. siue etiam hystriones. et bre-
uiter quicūqz habentes offitiū honestum vel inhonestum. Dūmō
curie obligati sunt Secundō stricte dicuntur curiales qui curant
et gerunt honesta curie offitia vt decuriones. iudices. et cōsimiles
Tertio modo strictiꝰ dicuntur curiales qui in causa sanguinis sūt
officiales. et qui dum potestatib9 obedirent sanguinē humanū fu-
derūt. et dicuntur isti curiales a cruore Alij dicunt curiales a cu-
ria oēs aut curiales indistincte s. Ray. phibent ordinari. nisi pus
sint absoluti a curia di. l. j. c. j. ij. et. iij. Sz postq̄ a curia sūt absolu
ti distingue qz si exercuerūt seua vt officiales. vel milites q sang-
uinē hūanū fuderūt siue turpia ꝛ inhonesta vt histriōes n̄ pnt pmo
ueri di. li. c. j. ij. et. xlvi. di. Cleric9. v. clericū et de cō. di. ij. p dilectōe
Si vo honesta officia exercuerūt. vt iudices. aduocati. tabelliones

et in hoc causa ciuili siue pecuniaria admittuntur di·lxi·Osius Sed
in causa sanguinis repellunt· vt s̄·Homicidiū ·iiij·§·j· Sunt aut̄ s̄m
Ray· tres p̄ncipales cause quare curiales ordinari ꝓhibent̄ Pri
ma est· quia quidem ex predictis frequenter irregularitatē otra-
hunt ex officio suo Secunda est·quia tales quandoq; repetuntur
et sic ecclesia ꝑturbat̄ Tercia·quia p̄sumitur cont̄ eos ꝙ non trā-
seant ad clericatum voto religionis· id est desiderio· sed vt fugi-
ant ratiocinia dn̄oꝝ suoꝝ di·li·c·j·ij·et·iij·et·liij·di· Legem Idem
16 Gof· et Hosti· ¶ Sedecimo non ratiociniis obligatus·sicut sūt tu
tores· curatores·ꝓcuratores·et hmōi·de quibꝫ an sint ordinandi
17 vide s̄·Obligatus per totū ¶ Decimoseptimo Non seruꝰ· de qua
18 materia ·j̄· Seruus per totū ¶ Decimooctauo Non corpore vicia
tus de quibꝫ ·j̄· Viciatus corpore per totum Et nota hic ꝙ qui ha-
bet hunc defectū ꝙ non potest bibēre vinū non debet ordinari·vt
notat̄·ij·q·vij· Ipsi apostoli·quia talis ministrans cōmunicare de-
19 bet de con· di·j· Episcopus deo· et de con·di·ij·Peracta ¶ Deci-
monono non filius sacerdotis· nec alius illegitime natꝰ vt s̄· Ille-
20 gitimꝰ per totum ¶ Vicesimus non qui distulit baptismū Nam si-
quis adultus sanus distulit baptisari·et postea in egritudine timo
re mortis se fecit baptisari ꝓmoueri non potest· et causa est·quia
p̄sumitur· non vere contritus Nam non ex voluntate·sed ex ne-
cessitate videtur recepisse baptismū di·lvij·Siquis de pe· di·vij·
Nullus Aliam causam addit Vl· scz vt ꝑ hanc penam homines
inducerent̄ non negligere suā salutē· talis tm̄ potest ꝓmoueri in
duobꝫ casibꝫ Primus si post baptismū fides et vita eiꝰ ꝓbabil̄ ap-
paruerit Secundus si raritas clericoꝝ hoc exegerit vt in e·c· Si-
quis Sed cum baptismus tollat omne pctm̄·et sequelam pctī·vt
di·xxvi· Deinde et c· Vna Nuare non tollit irregularitatē istaz
R° scdm Ray· Nuia baptismus ita dilatus inducit eam Vn̄ nō pt̄
eam tollere quia idē non operatur otrarios effectus ar·extra de
bap· et eius ef· Maiores vltra medium v̄· Sed hec tāquam incō-
passibilia alias impossibilia et ·xxvi·di· Deinde Secus tamē de illo
q̄ distulit eukaristiam vsq; ad talem egritudinem·quia ꝓpter hoc
non repellitur ab ordine di·l· Is vero Et est racio diuersitatis·q;
baptismus vix vel nūquam potest differri sine culpa et etiā sine pi
culo·sed cōmunio qn̄q; differtur sine culpa scz ex reuerencia di·
l· Ad eius·et de pe·di·v·c·j·v̄· Paueat·et de con·di·ij·Cottidie·
21 et c·Vt q̄d paras ¶ Vicesimoprimo non peregrinꝰ·et ignotus
De quibꝫ vide ·j̄· Ordinator ·§·vi·et·vij·et ·j̄· Peregrinꝰ·ij· ꝑ to-
22 tū ¶ Vicesimosecūdo non minor annis Vbi sciendū ꝙ a septimo
anno vsq; ad·xij·potest recipere p̄mā tonsurā et minores ordines
p̄ter accolitatū quē tm̄ post·xij·ānū recipiet di·lxxvij· In singulis

Subdyaconatū vero recipere potest in xviij. Dyaconatum vero in vicesimo. presbiteratū in vicesimoquinto. extra de eta. et qualitate Generalem in cle. Et sufficit attigisse predictum temp⁹ ar. extra de elec. Cū in cunctis. Sed episcopatum. nisi post completum. xxx. vt in dicto c. Cum in cunctis ¶ Vicesimotercio. nō femina de quo habes sup̄. Femina. §. i. 23

ORdinator siue ordinans Quid si episcopus non baptisatus ordinat vide s̄. Baptism⁹. iiij. §. fi. ¶ Nue pena ordinantis aliquem infra etatem R°. primo quidē qd̄ in eius contumeliam ille qui sic ordinatus fuit dt̄ suspēdi ab execucione illius ordinis vsq; ad legittimam etatē et ipse ordinans debet suspendi. a collacione ordinū. et cōpelli ꝓuidere taliter ordinato al's in beneficio cōpetenti. ext̄ de tempo. ordi. Vel non est cōpos De etate autem quam ordinand⁹ habere debet. vide s̄. Ordinandus. §. penul. et hic ꝯ. §. viij. ¶ Nue pena eius q̄ minores ordines cum subdyaconatu. vel duos sacros ordines simul confert R°. si hoc facit ex certa sciencia debet deponi. li. di. Nui in aliq̄ Si vero ex negligencia. debet priuari potestate conferendi talem ordinem di. xxxvi. Nui ecclesiasticis. j. q. j. Siqui ep̄i. ext̄ de tempo. or. Literas. ij. et c. Dilectus ¶ Vtrum ep̄s scienter ordinans indignū peccet mortalit̄ R° scd̄m Tho. in. iiij. di. xxiiij. sic. quia in fidelis est domino suo. cōmittens indigne eius ministerium. precipue cum hoc vergat in detrimentum ecclesie ⁊ honoris diuini. quia per bonos ministros ꝓmouetur. et si non possent tot boni inueniri ministri. melius et paucos ministros habere bonos. q̄ multos malos. xxiij. di. Tales. ext̄ de eta. et qua. Cū sit ars. ꝯcor. Al. ¶ A q̄ possint et debeant ordines ꝯferri. R° scd̄m Ray. p̄sbiteri et omnes inferiores debent regulariter a suis ep̄is ordinari. lxvij. di. c. Vno. et. xxij. di. Ep̄s Sed qd̄ dicitur in p̄dictis c. q̄ debet adesse ꝯsensus clericoꝝ suoꝝ. scd̄m Hosti. eo ipso q̄ non ꝯtradicūt. ꝯsentire presumuntur ¶ Vtrum alienus episcopus possit ordinare alienū clericū R° nullū debet ordinare p̄ter ꝯsensū vel licenciā supioris ipsi⁹ et intelligit̄ supior in h̄ casu ep̄s de cuius dyocesi iste qui ordinari vult est oriund⁹. vel in cui⁹ dyocesi bn̄ficiū habet ecclesiasticū vel vbi habet domiciliū licet alibi natus fuerit Inferiores autē p̄lati siue religiosi. siue alij non possūt talem licenciam dare nisi habērēt a sede apostolica. q̄ possent subditos suos a quo voluerint ep̄o facē ordinari Itē non pt̄ talē licencia dare officialis ep̄i ꝫ ep̄o in remotis agēte Vicari⁹ ei⁹ in sp̄ualib⁹ genēal'. vel sede vacāte capl'm seu is ad quē tūc admistacio sp̄ualiū ꝑtinet. possūt licenciam dare

Religiosi quoqz qui a suis prelatis sunt in non exemptis p̄oratibꝫ
deputati·priores et eoꝝ socij possūt a locoꝝ dyocesanis quamdiu
ibi morantur licite ordinari·licet non sint de ipsoꝝ dyocesibus ori
undi Hec omnia de tempo·ordi·Cū nullus li·vi·Quicūqz aut̄ alie
nū sine licencia scienter vel affectata ignorancia ordinauerit·per
annū a collacione ordinū est suspensus· et interim clerici sui absqꝫ
licencia possūt a vicinis suis ep̄is ordines recipere·ext̄ de tempo·
ordi·Eos li·vi·Et p̄er istam decretalem reꝓbata est opinio dicē-
cium q̄ ordinare poterit alienum sub sperati De ipsis ordinatis
ab alieno episcopo vide ·j· Ordinatus·j·§· añ penul·Quando autē
ordinans alienū teneatur ordinato ꝓuidere de beneficio·vide sup̄
Beneficium·j·§·vij· De ordinacione vero vltra mōtanoꝝ ab ep̄is
ytalianis habes in sequeñ·§· ¶ Vtrum episcopus ytalie possit or
dinare vltra montanū clericum R̄o·non·nisi habeat licenciā a pa
pa·vel ab episcopo vnde est oriundus·vel ipsiꝰ episcopi literas cō
timentes causam racionabilem quare ipsum nolit·vel non possit or-
dinare·et q̄ cont̄ hoc ordinati fuerint·suspensi sunt absqꝫ spe dispē
sacionis·et ordinātes debent ꝯdigne puniri·ext̄ de tempo·or·Se-
pe ꝯtingit li·vi·¶ Que sūt persone quibꝫ ordinatores ꝯferre pro-
hibentur tonsuram clericalem R̄o nullus episcopꝰ vel quiuis aliꝰ
debet ipsum conferre infanti·nisi forte religionē intraret nec illi-
terato nec homini dyocis aliene sine licencia·nec ꝯiugato·nisi vo
lenti religionem intrare aut ad sacros ordines ꝓmoueri·scz quā-
do de iure potest·vt ·j· Ordinacio ꝯiugatoꝝ·§·ij·et q̄ cont̄fecerit
per annū est suspēsus a collacione tonsure tantum·vt ext̄ de tēpo·
ordi·Nullus li·vi·¶ Vtrum ep̄s qui renūciauit episcopatui·possit
ordines ꝯferre R̄o si renūciauit loco tantum·ordines potest ꝯfer-
re sicut ante·si rogetur a ꝓprio loci ep̄o Si vero renūciauit loco et
dignitati potest nichilominꝰ ꝯferre omnes minores·sed sacros nō
potest·et quicūqz ab eo scienter receperit minores sine licēcia ep̄i
de iure cōmuni debent deponi·vij q·j·Episcopus in dyocis·et·ix·
q·ij·Ep̄m·dispensatiue tamen potest in ordinibꝫ deseruire Si vero
a tali receperit sacros ordines scienter non recipit execucionem si
ignoranter·poterit ep̄s cum eo dispensare·nisi ignorancia fuerit
crassa et supina·ext̄ de ordi·ab epi·qui renunc·ca·vnico·Vtrum
autem abbas possit ordines conferre·habes supra Abbas·§·j·
¶ Vtrum ep̄s possit cōpellere clericum ad suscipiendum ordinem
R̄o scd̄m Ray·Si ordo sit annexus beneficio vel dignitati q̄ ha-
bet·vtputa·si electum in archidyaconum vult cogere ad dyaco
natu·aut decanum·archipresbiterum·abbatem·prepositū vult
cogere vt fiant presbiteri·potest per subtractionē illius beneficij
cogere di·lx·Innouamus Ext̄ de electi·Cū incunctis·ext̄ de etā·

et quali. ordi. c. j. Nuin etiam si electus ad regimen prochialis
ecclesie non fiat sacerdos infra annū ipso iure priuatus est illa. extr
de elec. Licet canon. li. vi. et c. Cum ex eo. e. l. et supra Ecclesia. ij
§. j. Fallit tamen si iusta causa remanserit. vt in dicto c. Cum ex
eo in fi. Similiter fallit ꝓpter iustam causam in prius dictis. vt pu
ta. si postquam Archipresbiter. vel Abbas et hmōi ofirmatꝰ fu-
it. et ante ordinacionem factus est irregularis sine culpa. vt quia
perdidit manū vel oculum. vt et in dicto c. Cum in cunctis dicitur
si canones non obsistant Secus si contraxit impedimentum culpa
sua. in quo casu priuandus est. et in hoc casu loquitur dictū c. pri-
mū de eta. et quali. Idem Ho. et Gof. ¶ Nuid si talis ordo nō sit 11
annexus tali dignitati vel beneficio qd obtinet Rº scdm Ray. nō
debet episcopus eum inuitum cogere ad ordinem. alias puniendꝰ
est di. lxxiiij. c. j. et ij. et. c. Vbi ista. nisi hoc exigat necessitas vel vti
litas ecclesie. vt quia indiget ministris. et nulli alij. vel pauci sunt
ydonei. quia tunc potest cogere. Ita ꝙ si excuset se racione crimi
nis qd dicit se cōmisisse. debet episcopus ꝓmouere alios et illum re
mouere a beneficio quod obtinet. nisi alias esset valde vtilis et ne
cessarius. extr de eta. et quali. Nueris. et ita potest intelligi. lxxiiij.
di. Consuluit Si vero excuset se racione alterius impedimenti nō
ꝓuenientis ex delicto suo. vt infirmitatis. et hmōi. non debet cogi
alias appellare posset. sicut et tutor datus. ff. quando appellandū
sit. l. j. §. Siquis tutoꝝ Si aut excuset se voluntate absq; causa alia
debet compelli per subtractionem officij et beneficij. di. lxxiiij. c. iij.
et. iiij et in predicto c. Nueris Idem Gof. et Hosti. ¶ Pone qd 12
vtilitas ecclesie exigit. ꝙ aliquis ordinetur. sed episcopus nō ex
hac causa. sed ex odio compellit ipsum. vt ordinem recipiat. nū-
quid tenetur obedire Rº secundum Ray. credo ꝙ sic. licet enim
episcopus peccet sic precipiendo Ille tamen debet obedire. ex quo
non est malum quod precipitur. ȳmo iustū et vtile ecclesie. ar. xi.
q. iij. Nuid ergo. xxiij. q. j. Nuid culpatur in fi. xxxiij. q. v. Mani-
festum Idem Ho. et Gof. ¶ Nuid si clericus vult promoueri. 13
et episcopus non vult Rº scdm Ray. Si clericus habet ius peten
di ordines. forte racione beneficij cui ordo est annexus episcopus
non potest eum prohibere. quamuis sciat peccatum eius occultū
et ita potest intelligi. extra de tempo. ordi. Ex tenore Si ve-
ro non habet ius petendi. non tenetur eum episcopus ordinare
porro regularis nullo modo debet ordinari contra voluntatem
sui prelati. vt extra de tempo. ordi. Ad aures Idem Goffri. 14
Hostien. et Bernhar. ¶ Nuid si sciam episcopum meum hereti-
cum. vel scismaticum occultum. et compellit me ad ordines

ſ. ſcđm Gof. non debeo obedire. ſed pocius permittere me excō-
municari quam recipere a tali vt extra de ſen. ex. inquiſitioni Ta-
les enim ofertę non poſſunt ordines ſiue ordinis executionem quā
non habent. 1. q. vij. Dalbertum Et idem ſi ſciam prelatum meum
1 ſuſpenſū. excōmunicatum. vel interdictum. q tamen ſi a tali or-
dinatus ſum. vide ī. Ordinatus. 1. ſ. penul. ¶ Quid de illo q ſcit
epm ſuū ſymoniacum. et tamen precipit ei q recipiat ordines ab
eo ſ. ſcđm Tho. ſe. ſe. q. c. Nullo modo debet obedire. ſiue mani-
feſta. ſiue occulta ſymonia ſit. dūmodo ipſe ſciat Et de hoc intelli
ge ſi epiſcopus eſt ſymoniacus in ordine ſuſcepto. ymo pocius de
bet ſe pmittere excōmunicari. ar. extē de ſen. ex. inquiſitioni. q ſi
ignorabat eum eſſe ſymoniacum. cū tamen eſſ. ēntumcūqz ſit oc
cultum. et ille ignoret non recipit executionem. ſed indiget diſpē-
ſatione. et hoc in deteſtationem criminis. 1. q. 1. Siquis a ſymonia-
cis Idem Ho. et Ray. addit Tho. Si autem epūs ſymoniacus eſt
ex alia cauſa. poteſt ab eo recipere ordines. dūmodo ſit occultū. q
non eſt ſuſpenſus quo ad alios. ſed ſolum q ad ſe ipſū Addit Ho.
1 q ſi poſſū obtinere vt ordinet ab alio. facere debeo ¶ Nullo cleri
cis debet p ordinatorē de beneficio puideri. vide ſ. Beneficiū. 1. ſ.
vij. et de ordinato ad titulū prīmo mj fui vide ibi. ſ. vij.

1 Ordinatus Primo cōmuniter Queritur ergo. quid ſi
aliq̄ in pcto mortali exiſtens. fuerit ordinatus ſ. ſ.
Ray. ſiue ſit occultum ſiue manifeſtū. iſte q cū hoc re
cipit ordinē vel q̄cūqz alia ſacramēta mortaliter peccat di. xl. Mul
ti di. lxxxv. Illud. et. xij. q. iij. Audi Idem Tho. in. iiij. di. xxiij.
2 ¶ Verum ordinatus exiſtens in pcto mortali poſſit ſine pcto vti
ordine ſuſcepto ſ. ſcđm Tho. in. iiij. di. xxiij. Non pē Nam facit
ōtra illud p̄ceptū Deutro. xvi. Juſte q̄d iuſtū eſt exeq̄ris Indigne
em ſacrū ptractat neqz in ſe poteſt aliqs diſpenſare. quia de iure
naturali eſt. q homo ſancta ſancte ptractet Vñ talis quociens ac
tū alicuius ordinis facit. mortalit peccat et qui tangit res ſacras
quaſi vtens officio ſuo. peccat mortaliter Secus ſi ex aliqua ne-
ceſſitate aliq̄d ſacramētum otigerit vel exequeretur. in illo caſu
in quo etiā laycis liceret. puta. ſi baptiſaret in articulo neceſſita-
tis. vel corpus criſti de terra colligeret. omnib⁹ occor. Al. et Ray.
3 Sed an teneat eſſe ofeſſus vide ſ. Confeſſio. ij. ſ. v. ¶ Vtrum a ta
li liceat recipere ſacramenta ſ. ſcđm Tho. vbi ſ. Homo tenetur
recipere etiā a ministro in peccato mortali exiſtenti q̄diu ab ec-
cleſia tolleratur. quia adhoc eſt ei obligatus. nec etiam debet ta-
lis in officijs euitari vt ſ. Clericus. iij. ſ. ij. Tamen ibidem ſubdit

Tho. non essēt tutum ꝙ aliquis preter necessitatis articulum.
talem ministrum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum du
rante ꝯsciencia. ꝙ ille esset in peccato mortali quam tamen depo
nere possꝫ. quia in instanti homo a diuina gracia emendatur Dicit
etiam Tho. in. iiij. di. xiij. ꝙ etiam a notorio concubinario non est
recipienda cōmunio eukaristie siue sit notorium. quia ꝯuictus est
siue ꝑ confessionem in iure factam. siue per talē euidenciam facti
ꝙ nulla tergiuersacione celari possit Ab alijs autem occultis cō=
cubinarijs vel peccatoribꝫ recipi potest ¶ Nuomodo dicitur quis
furtiue ordinatus Rº scdm Tho. tripliciter Vno modō cum quis
sine consciencia ꝓprij episcopi. et sine examinacione ꝓmouet. lxiiij
di. Extra ꝯscienciam. xxiiij. di. Nuando episcopus In quo casu nō
ꝓsunt litere Archidyaconi. vt ext̄ de offi. Archidyaconi Sig=
nificasti Secundo ordinatur furtiue si preter ꝯscienciam episcopi
eadem die recipit omnes minores ordines. vel aliquos simul vt sub
dyaconatum vel duos sacros. ext̄ de eo qui fu. suf. or. Cum h. et
c. Innotuit de quo habes s̄. Ordo. ij. §. ij. Tercio qñ vno gradu ob
misso saltum facit de quo dicit̄ .j. Ordinatus. ij. per totum ¶ De
illis qui existentes excōmunicati recipiunt ordines. vide s̄. Excō=
municacio .j. §. ij. Nui incipit Nuid de illis Nuedam etiam crimina
non solum impediunt ordinandum sed etiam ordinatū deiciūt De
quibꝫ supra Crimen. §. ij. ¶ Vtrum coacte ordinatus teneatur ad
castitatem Rº. si coactio fuit absoluta. non est dubium ꝙ non te=
netur. quia nec ordinatus est. vt s̄. dictum est Ordo. iij. §. fi. Si aut̄
fuerit condicionalis. puta per aliquem metum. distingue ſm Ray.
quia si talis fuit metus qui posset cadere in constantem virum nō
tenetur Extra qd metus causa Perlatum et c. Cum dilectꝰ Con
tinencia enim non debetur nisi voluntaria. di. xxxi. Ante trienni=
um. xx. q. iij. Presens. et intellige. ꝙ si habebat añ vxorem poterit
illa vti sine peccato. sed si non habebat ꝯtinere tenetur. ar. di. xlv.
De iudeis Item continere tenetur si non fuit talis metus Idem
Gof. et Ho. ¶ Sed nūquid talis scꝫ ordinatus per metum qui po=
terat cadere in ꝯstantem virum vtetur ꝑuilegio clericali Rº ſm
Ray. ꝙ sic. si alias vult viuere clericaliter. nisi transierit ad actū
penitus contrarium. di. lxxxiiij. Nuisquis Et tamē si habebat vxo=
rē. poterit ea vti. vt in p̄ce. §. dictum est Si tamen ipsa vellet ꝯti
nere. et ipse nollet non habet ꝑuilegium clericale Si vero ipse vel
let. et non ipsa certe habet. si alias vt dixit viueret clericaliter ar.
xxvij. q. ij. Multoꝝ. et hic oportet suppleri. scilicet ꝙ si vxor fuit
vnica et virgo. tunc vir habet priuilegium clericale. sed tantum
in duobus casibus quos habes supra Clericus. ij. §. fi. ¶ Nuid
de ordinatis ab alieno episcopo sine licencia proprij episcopi

Ro scdm Ray. Priuantur execucione poterit tamen episcopus dispensare. viiij. q. ij. Ludunen. ext de tempo. ordi. q translacione
Sed et que licencia requiritur et que pena ordinantis sine licencia
9 habetur s. Ordinator. §. vi. et. vij. ¶ Nuid de ordinatis ab hereticis vel etiam scismaticis. excomunicatis. depositis. et hmoi Ro a
talibus non debet quis recipere vt dictum est sup. Ordinator. §. penul. Si tamen aliquē ordinēt tenendum est vt dicit Ray. q omnes tales. vera conferunt sacramēta. dūmodo in forma ecclesie cōferant. j. q. j. Dns declarauit et c. Non nocet. de con. di. iiij. Nō
in nobis Peccant tamen mortaliter. tam dantes quam suscipientes ab eis. quecūqz sacramēta. nisi baptismū in extrema necessita
10 te Idem Tho. se. se. q. xxxix. Pe. et Gof. ¶ Sed nūquid sic ordinati poterint ministrare Ro scdm Ray. Si ordinati sint a tali. qui
susceperit vltimā manus imposicionem in ecclesia et nunc est hereticus. vel excōmunicatus. et hmoi dicendum est. q siue isti ordinati sciebant, siue ignorabant tollerantur dispensatiue ministrare in ordinibus susceptis Ad superiores vero non debent pmoueri
nisi esset necessitas magna. et ouersacio sancta. lxxxx. q. j. c. ij. et. iij
Si vero ordinati fuerint a tali q recepit vltimam manus imposicionem ext ecclesiā. et ipsi scienter a tali ordines susceperunt. nūquam tollerantur. si vero ignoranter. tollerantur. lxxxx. q. j. Ordinacōes. ocor. Gof. Sz p quē poterit dispēsari vi. j. Scisma. §. vij.

1 ORdinatus Secundo per saltum Nuid de ordinatis per saltum Ro scdm Ray. ordines ordinate recipi debent secundū q numerati sūt supra Ordo. j. §. iiij. et di. lix. Si officia. et di. lxxvij. c. j. Si tamen p saltum aliquis pmoueat id est q aliquo ordine ptermisso ad superiorem ascendat. recipit quidē caracterem. tamen de rigore iuris debēt deponi. etiam si non malicia. sed ex ignorancia. vel negligencia aliquem ordinem ptermisserit. sed tn ex dispensacione episcopi ad ordinem ptermissū poterit pmoueri et interim ab execucione superioris ordinis erit suspensus di. xlviij. Sicut olym di. lij. Solicitudo ext de cle. p sal. promo. c. Vnico Et eod modo poterit cum eo dispensari si interim ministrauit in ordine illo credens q fuissent gradatim promotus vt in dicto c. de cle. per sal. promo. q si scienter talis per saltū promotus sit. et in ordine sic suscepto sine dispensacione ministrauerit. non poterit dispensari q vlterius ascendat. nisi per papam. sed in ordine suscepto adhuc potest dispensari per episcopum sicut cum non ordinato ministrante. vt dicitur infra Ordinatus. iij. §. j. In hac sentencia Hostien. et Wilhel. satis conueniunt

¶ Sed nūquid laicus qui nullum habet ordinem possit recipere sa 1
cerdocium omnibꝫ alijs pretermissis ℞ꝰ ꝑm Ray. potest dūmodo
fit baptisatus Idem tho. pe. et ho. ¶ Quid si clericꝰ pretermisso 3
aliquo ordine consecratur in episcopū ℞ꝰ secundū Raymūdum
dicūt fere omnes doctores ꝙ nullo modo potest esse episcopꝰ nisi
fit sacerdos. quia ordo sacerdotalis est q̄si substātiale fūdamentū
ordinis episcopalis con. gof. Sed et hosti. qui videt aliter sentire.
concor. in hoc ꝙ talis episcopꝰ non haberet executionem. nec aliq̄d
conferret. nisi postquam sacerdos factꝰ esset extra de excessi. ꝓla-
tiūt fere oīs. ꝙ epus est. et potest offerre oīs ordines preter illū
quē nō accepit. j. q. j. Gratia et ij. q. vij. dalbertū Addit ho. ꝙ tal
episcopꝰ executiōz de iure nō hz. etiā q̄ ad ordines q̄s suscepit.

ORdinatus Tertio. negatiue sez qui non est ordinatꝰ 1
et tamen aliquid tale exercet. quid igit̄ de talibus. ℞ꝰ
ꝑm Ray. Laici qui nullū hñtes ordinē. offitiū diuinū
exercent indebite. nisi cessare velint debent excōmu-
nicari. possunt tamen licite facere offitia minorū ordinum quāuis
ad hoc non habeant offitiū sicut in domo non ꝺsecrata potest dici
missa licet ꝺsecratio ad hoc ordinet vt in ea missa dicatur Cleri-
ci vero qui exercent offitium illius ordinis quem non habent sunt
deponendi vel perpetuo suspendendi ab ordine quē habebant. nisi
postquam iuxta quisionē episcopi biennio vel triennio suspensi fu-
erint misericordit tollerent. nūquam tamen possūt vlterius ꝓmo
veri extra de cle. non ordi. mimis. c. j. et ij. ar. xj. q. iij. Priuilegium
xxv. q. ij. Sic decet nec cum tali potest dispensari. q̄ ascēdat vlte-
rius nisi per papam ꝑm Ray. Gof. et wil. Hosti. tamen tenuit in
summa ꝙ episcopus potest dispensare. Sed in glo. reuccauit De
priuatus autem misericordit est agendū cum eo. ne sustentatione
benefitio
bit si ad religionē t̄nfierit. habet hoc in p̄dicto c. ij. de cle. non or.
mimis. ¶ Quid si quis exerceat tale officium non ad decepcionē. ℈ 2
ex ludo causa festi. ℞ꝰ secm Hosti. certe ludus noxius in culpa est
vñ talis peccat quidem et tenetur penitē. xv. q. j. ℈. Illud in fi. Nō
tamen credo ꝙ incurrat p̄dictas penas q̄ voluntas et ꝓpositū di-
stinguūt maleficia ext̄ de sen. ex. Cū volūtate ¶ Sed q̄d si cleri-
ci q est in minoribꝫ tantū legat epistolā in missa ℞ꝰ ꝑm Wil. Li-
citū est ex q fit solēnitate hꝫ fac vt no. de. vi. et. ho. cle. Vt q̄sq; et ꝑ.
In. itelligendū q̄n nō ē ibi subdycon⁹. nec dz tal cantare solēnit
et cū ornamētis subdyacoi xxiij. di. subdyacon⁹ xxiij. di. Si q̄ cle.
concor. ho.

ORdinatio coniugatorum Quid si maritꝰ accipit or
dinem sacrum inuita vel nesciente vxore Rº. ꝑm Tho.
mortaliter peccat Sed vt dicit Ray. nō fit ꝑ hoc pre
iuditium vxori sed ille tenebitur ei ad redditionem
debiti. non autem poterit exigere debitū. xxviij. di. Dyaconi. xxvij
questi. ij. Multorum. quod verum est ꝑm Wil. etiam si sit factus
episcopus. vel religiosus. nisi illa posset induci ad continentiam.
Debet igitur restitui vxori. nec deferat coronam. aut habitum cle
ricalem cum scandalo vxoris sed si potest sine eius scandalo de
ferre tenetur. et ꝑm Inno. talis si post mortem vxoris contrahat
2 cum alia. non tenet matrimonium ¶ Quid si maritus ordinatus
sit vxore ꝯsentiente vel sciente. et nō ꝯtradicente. Rº. ꝑm. Ray. Si
clericus est de ecclesia occidentali factum est vxori ꝑiuditiū. Ita
ꝙ oportebit eam decetero ꝯtinere et etiam mortuo viro. non pote
rit cum alio ꝯtrahē. xxviij. di. Quia sunt culpe et duobus. c. se et
5 xxxij. di. Seriatim ¶ Qui duxit vxorem vilem mulierem. puta an
cillam. vel ioculatorem vel aliquā ex illis que ꝑ publicis spectaculis
mancipantur licet virginem repelletur ab ordine. di. xxiiij. Siquis vi
duam. ij ¶ Sed quid si maritus ante carnalem copulā se facit ad
9 sacros ordines ordinari Rº Non ꝓpter hoc dissoluitur matromoniū
quod prius fuerat ꝯtractum. sed maritus sic ordinatus recipiens
aliter ꝙ sacris canonibꝰ ꝯcedatur. etiā post mortem vxoris non po
terit ministrare in illo ordine nec ascendere ad alios. nec aliqd be
nefitiū vel offitiū ecclesiasticū obtinē vt inextrua. io. xxij. q̄ inci
pit. Antique. De materia ista habes sup̄ aliq̄. Impedimentum
¶ .ij. §. j. et. ij.

1 ORnatus De ornatu bono clericorum habes supra.
Clericꝰ. j. §. ij. De ornatu vero mulierum nūc dicendū
2 est ¶ Vtrum mulieres possint se licete ornare Rº ꝑm
tho. se. se. q. clxix. Circa ornatū mulierum attēdēda sūt
ea q̄ ꝯmunit circa exteriorē cultū dicuntur. scz ꝙ nō sit pret ꝯsue
tudinem aut non ex inordinato affectu et huiusmōi q̄ habes ex
plicite .j. Vestis. §. j. et hꝰ q̄dē mō potest mulier licite opam da
re. ꝙ viro suo placeat. ne ꝑ eiꝰ ꝯtēptū in adulteriū labatur Vnde di
citur. ꝑma Corinth. vij. mulier q̄ nupta ē cogitat q̄ mūdi sūt. quō
placeat viro suo. et ideo si mulier coniugata ad hꝰ se ornet vt viro
3 suo placeat. potest hꝰ fieri absq; peccato ¶ Vtrū in illicito orna
tu sit pccm ḡue Rº. ꝑm tho. vbi s̄ Mulieris cultus de se viros ad
lasciuiam ꝓuocat Prou. vij. Mulier occurrit illi ornatu meretri
cio ꝑparata ad capiēdas animas Et ideo ille mulieres que viros
nō hnt nec hre intēdūt nō possūt absq; pccō appetē placē virorū
aspectibꝰ ad ꝯcupiscēdum. quia hꝰ est dare eis incentiuū peccandi
Et siq̄dē si hac intēcōe se ornent vt alios ꝓuocēt mortaliter peccāt

Si autem ex quadam leuitate seu etiam vanitate ꝓpter quandaꝫ iactanciam · non semper est peccatum mortale · sed quandoqꝫ veniale et eadem ratio est · quantū ad hoc de viris ¶ Nuid de mulieribꝫ se colerātibꝰ et alia figmēta adhibētibꝫ. Rº ꝑ. tho. se. se. q. v. s. Hmōi fictiones sine peccato esse non possunt. nō tamē semp est mortale peccatū. sed solum quando fit ꝓpter lasciuiam · vel in dei contēptum Sciendū tamen · ꝙ aliud est fingē pulcritudinem · et aliud est occultare turpitudinem · ex aliqua causa prouenientē puta · per egritudinem · et huiusmodi Hoc enim est licitum quia ꝑm aplm · j · Corinth · xij · Nue putamꝰ ignorabiliora esse membra corporis His habundatiorem honorem circūdemus ·

Pactum · Pacta que fatiunt priores vel gardiani cōuentuales religiosoꝝ mendicantiū de suorum ꝯuentuū assensu cum prelatis · vel ꝑsonis ecclesiarū in illis locis vbi habitant debent perpetuo ꝑuari · nō obstante ꝙ nō affuerit assensus magistri vel ministri prouintialis · aut generalis aut ꝙ sedes apostolica quo ad fratres minores autoritatem non prestitit · extra de pac · Nui ex eo libro sexto ¶ Pactum patri factum a filia dum nuptui traderetur vide supra · Dos · §· iij · Nuod etiam nudo pacto obligatur quis ꝑm deum vide supra Lex · §· x · v. xij · et ·j· promissio Pactum de non recipiendo ad sepulturam · vide ·j· Sepultura · j · §· iiij

Palla · Palla dicitur lineus pannus consecratus · qui extenditur super altare et super quem extenditur corporale et de palla dictum est aliquid supra · Consecratio vestium · §· j · Similiter et de corporali dictum est supra · Corporale ·

Pallium pallium ꝓ ut h̄ sūmitur est spetiale ornamentum archiepōrum in quo plenitudo pontificali offitij confertur extra eodem Nisi spetialis · Debet autem pallium peti a papa infra tres menses a tempore consecrōis siue ꝯfirmacōis si añ fuerat ꝯsecratꝰ alias si excuset̄ pt̄ remoueri · di · c · Nm̄ · et dꝫ peti cū instātia di · c · Prisca · et petēs dꝫ p̄stare sacramentum fidelitatis et obedientie romane ecclesie di · c · Optatum · extra de elec · Significasti Item in datione pallij debet dari nouū ꝑuilegiū · vl̄ antiquū innouari di · c · Rationis · et · c · Scriptorū · Itē recepto pallio · et nō añ pt̄ se archiep̄m noiare ext̄ e ·

Nisi nec ante potest conuocare concilium · conficere crisma dedica
re basilicas · ordinare clericos siue episcopos ꝯsecrare · extra de elec·
Nuod sicut · §· penul · Item archiepiscopꝰ non potest palliū suum
alteri comodare · quia pallium ꝑsonam eius transit vnde et debet
cum eo sepeliri · vt e · ti · Ad hoc et c · Ex tuarum · Item solus ro-
manus pontifex semꝑ et vbiqꝫ vtitur pallio · ceteri autem infra
missarum solēnia in q̄libet ecclesia sue ꝓuintie · non autem si egre-
diatur ecclesiam · vt in processione Extra e · c · j · et hoc in diebꝫ de
quibus ꝯceditur in suo priuilegio · alias non potest · sed potest bn̄
quandoqꝫ sine pallio celebrare Ext̄ e · c · fi Patriarche an possint
dare pallium · vide infra Patriarcha · §· ij ·

1 Papa Papa debet eligi a duabꝫ ꝑartibus cardinaliū
alias qui gereret se ꝓ papa excōmunicatꝰ est vt sup̄·
Excōmunicatio · j · §· iij · v̄· Quartus Et plura nota
alias noua circa electionem pape et reclusionē cardi-
nalium extra de elec· Vbi periculū li · vi · Et q̄ in illa ꝯstitutione
collegium cardinaliū nullam potest facere dispensationem · seu in-
nouationem · et multa alia circa hoc in cle · de elec· Ne romani A
quo autem et vbi debeat cōsecrari habes supra Consecratio epi-
2 scoporꝫ · §· penul · et vlti · ¶ Papa est summus inter omnes Ipse
enim habet plenitudinem potestatis Alij partem solicitudinis ·
ij · q · vi · Decreto · et c · Qui se scit Vnde cum dominus apostolis
dixerit vt laxarent retia · soli petro dixit · duc in altum Luce · v ·
Item soli ei dixit · vt piscaretur homines · Math · xvij · Per q̄ p̄-
eminēs iurisdictio significatur · xxiiij · q · j · Cōturbat̄ et c · Est aliud
Item soli petro dictum est tu es petrus et super hanc petram edi
ficabo ecclesiam meam · Math · xvi · Et · xxi di · Quamuis Ideo
ipse spetialiter est vicarius ihesu cristi et quodam modo maior ho-
3 mine minor deo · extra de transla · Inter corporalia ¶ Qui sunt
casus qui ad solum papam ꝑtinēt R° · ꝑm Ray · sunt multi de q̄bꝫ
etiam plures non transeunt cum generali mandato · sed requirūt
spetiale di · xvij · Huic sedi · extra de transla · Licet et de offi · lega ·
Quod t̄nslationē · vt questio fidei · xxiiij · q · j · Quotiēs · di · xij · Pre-
ceptis Item t̄nslatio ep̄i · vel electi scꝫ ꝯfirmati · extra de transla ·
Int̄ corpalia Et de offi · lega · c · iij · et iiij · Itē deposicō ep̄i · iij · q · vi
Quāuis et c · Dudū Acceptatio renūtiacōis · ep̄i vel electi · scꝫ cō
firmati · vi · q · iij · Deniqꝫ et in dicto · c · Int̄ corpalia · ext̄ de regu-
la et transla · Licet exemptio episcoporum · xvi q j · Frater Itē
restitutō depositorum ab ordine · ij · questione · vi · Ideo · j · et · ij vi-
de etiā supra Episcopꝰ · §· vi Item iuditialis diffinitio siue int̄-
pretatio priuilegiorum suorum Extra de iudi · Cum venissent ·

Et idem ſm Hoſti. ſi dubitetur de reſcripto apoſtolico. ita q̄ ab
alio per viam rationis ſolui non poſſit. extra de offi. dele. c. ij. Idē
ſecundū ho. de interpretacōe ſtatuti facti per legatum cuius iuriſ
dictio finita eſt. nec aliquis ei ſucceſſit Et idem de diſpenſatione in
caſibꝫ qui per eadem ſtatuta pape reſeruant̄ Itē mutatio ſedis
epiſcopalis. vij. q. j. Epiſcopꝰ. Item oſtituē alicubi de nouo epi-
ſcopalē ſedem. xvi. q. j. Felix et ar. de con. di. j. De locorum. Item
ſubicē vnum epiſcopatū alicui alteri. vel vnū in duos diuidere ſeu
duos inſimul vnire Hos caſus habes. xvi. q. i. Et tempis. ext̄ de
exceſ. p̄la. Sicut vnire Et de offi. de lege. Quod tranſlationem
Itē cōmutatio voti iheroſolimitani. extra de voto Ex multa Si-
mile de quibuſdam alijs votis de quibus vide .j. Votū. v. §. ij. Itē
ſolus papa poteſt concedē vt quis veniat contra iuramentū licitū
extra de iu. iu. Venien̄. Vel etiam de quo dubitatur an ſit licitum
extra de elec. Venerabilem. quod itelligit̄ ſm guil. ſolū in arduis
alis vide ſupra Iuramentū. j. §. penulti. Solus papa diſpenſat cū
irregularibꝫ ſcꝫ in criminibꝫ maioribꝰ adulterio ext̄ de iudi. At ſi
clerici Et circa hoc vide ſupra Diſpenſacō. §. vi. vij. et. viij. Solꝰ
poteſt ꝯciliū generale celebrare di. xvij. per totum. ij. q vi. Ideo.
Solus poteſt condere canonē generalē. xxv. q. j. §. Si ergo circa
medium. C. de le. l. j. Solus papa ꝑſonam eccleſiaſticam poteſt iu-
re ſuo priuare. ix queſti. iij. Per principalem di. xix. In memoria.
extra de conceſſi. p̄ben. Quoniā Solus poteſt. concedē p̄bendaꝫ
vel eccleſiā non vacantē. extra de conceſſi. p̄ben. Nulla de reſcri-
ptis. Eam te. Legatus autem etiam habēns plenariam legacōꝫ
hꝰ non poteſt in quibuſcūqꝫ ꝑſonatibus debeat quis ꝑ electionem
aſſumi. extra de offi. legati Deliberatione li vi. Solus poteſt ex
cōmunicatū a ſe abſoluē. ext̄ de elec. Venerabilē. et vide hꝰ ſupra
Abſolutio. j. §. iij. v. iij. Solꝰ poteſt abſoluē excōmunicatū a ſuo
delegato. quia nolebat obedire ſententie diffinitiue ſi ſteterit in
excōmunicatione ꝑ annū extra de offi. dele. Querenti Idem eſt
de excōmunicato a legato vel delegato cuius iuriſdictio expirauit
et nullꝰ ſucceſſit vt in dicto capitulo Querenti. extra de offi. or.
paſtoral. Solus ꝯgnoſcit. Appellacōe penitus remota. ix queſti.
iij. Cuncta. et. c. Alioꝝ. Solꝰ cōgnoſcit de cauſis ad eū delatis
ꝑ appellationem. vel relationem. extra de offi. dele. Licet. Solꝰ
ordinat illum ad ſupiores quem ordinauit ſubdyaconum. ext̄ de
tempo. ordi. Cum in diſtribuendis. Solus cōcedit pallium di. c.
Pallium vel ſm guil. etiam alij qui ꝯcedendi habent priuilegium
vt patriarche. vide .j. Patriarcha Itē ſolꝰ pallio ſemꝑ et vbiqꝫ
vtitur extra de vſu pal. Ad honorē Itē ſolꝰ diſpēſat cū bigamo
xxxiij. di. Lector. ext̄ d biga. Nuꝑ vide de hꝰ ſup̄ Bigamia. §. penl.

Item solus dispensat cum illegittimo quātum ad ordines sacros. et benefitiū curatum vel plonatum extra de fi. presbi. Is qui li. vi. Similit cum minore q promoueatur ad curam animarum vel dignitates nisi quantum permittitur episcopis vt supra Dignitas. §. iij Similiter cum eo qui non est in sacris. vel alis est de iure indignus vt promoueatur in episcopum ar. extra de elec. dubium §. fi. et C. de crimine sacrile Disputari Solus dispensat vt quis habeat plura benefitia cura. vel plures dignitates seu plonatus etiam si curam non habēant. aut etiam in eadem ecclesia. extra de preben. De multa et de consue. Consuetudinē li. vi Solus potest conferre ordinem subdyaconalem die dominico et alijs precipuis festis. vt supra. Ordo. ij. §. vi Solum ad eum appellatur ob missis medijs. ij. q. vi. c. ij. iij. iiij. et. v. et. c. de cetero et. ij. q. vij. Metropolitanum. xi. q. i. Peruenit Addit host. q legatus videtur habere idem priuilegiū. extra de offi. lega. c. i. q obtinet tantū de officio vt dicit. similiter patriarcha vide. j. Patriarcha. §. ij. Item maiora negotia ad papam fūt referenda. ij. q vi. Omnis oppressus. et iste casus multos continet. vt dispensationem in simonia. vide. j. Simonia vij. in septem vl. §. Item in homicidio voluntario. l. di. Miror. Et cum illo qui excōmunicatus celebrauit vt supra. excō communicatio. i. §. xxxiij. qui incipit quis effectus ni fi. Et similiter cum illo qui excommunicatus accepit ordines vt supra. excōmunicatio. i. §. xx. Qui incipit. Quid de illis. Addit et host. alios quos casus vt q supplet defectum regis vacante regno. extra de elec. Cum inter vniuersas in fi. et extra de sup. neg. prela. Grandi li. vi. Item defectū imperatoris. extra de fo. com. Licet. §. i. Item electum imperatorem confirmat vel cassat. vel etiā. Imperatorē deponit extra. de elec. Venerabilē. et de sen. et re. iudi. Ad apostolice li. vi. Et quandocumq3 etiam princeps secularis fuerit negligēs et inutilis circa regimen et iusticiam potest p papam deponi. xv q. iij. Si quis princeps. xi. q. i. Nullius. xxxij. q. v. Preceptum Vnde zacharias papa deposuit. Ludouicum regem francorū. xv q. vi Alius et Innocentius tertius Ottonem quartū vt in dicto c. Venerabilē Et innocentius quartꝰ Fridericum vt in dicto. c. Ad apostolice. Item solus absoluit illos excōmunicatos de quibus dictum est supra Absolutio. i. §. ij. Item solus electionem non dum factam pronūtiat nullam. si fiat vt extra de elec. Innotuit Item solus habet canonisare sanctos vt supra Canonisatio Item q valet. facit nō valere. et econuerso. extra de excess. prela. Tanta. et de concess. preben. Constitutꝰ. Item nulli legi subiacz Decz tñ eū iura suare ext̄ 8 sup. negli. pla Liczi. q. j. Peruenit Sñia etiā eiꝰ facit ius ext̄ de sen. et. re iudi. In cau

Item potest monachum tam contra voluntatē suam. quā cōtra voluntatē sui abbatis de monasterio extrahē et alicui prelato vel principi in sotium assignare ve secum tenere. ix. q. iij. c. fi. et di. viij. Nue contra mores. xi. q. iij. Nui restitit Item in matrimonio in multis casibꝰ. ipse tantū dispēsare potest. vt in gradibꝰ ꝓhibitis et huiusmodi extra resti. spo. Literas. et ext̄ de consang. affi. Nō debet Item ordinat eodem die quo consecratur. ext̄ de elec. Nō sicut. §. Preterea Item solus potest clericū depositū siue degradatum restituere. Multa alia ad papam tantū ꝑtinentia in varijs casibꝰ particulatim poteris inuenire ¶ Vtrū papa possit tollere leges ciuiles. R. scdm io an. vbi papa non habet tempalem iurisdictionem. non potest tollē legem. q̄ ad forū ciuile nisi in hijs in quibꝰ vertit̄ ꝑiculū anime cū potestates distincte sint. lxxxxvi. di. Cum ad verum. et. x. di. Nuoniā. extra. Nui. fi. sint legi. Causam. ij. In hijs autem in quibꝰ ꝑiculum anime vertit̄ quo ad vtrūqꝫ forum tollit legem ꝓbat̄ ext̄ de iudi. Nouit. et de rescrip. c. fi. et de secūdis nup. c. penul. et vlti. et de fo. com. ca. vlti. li. vi. Et de iureiur̄. c. ij. li. vi. et de excep. c. ij. li. vi. et de sen. ex. Decernimus. li. vi. Nam in hijs leges sacros canones imitari non dedignantur. extra de iudi. Clerici. et in. Auten. vt clerici apud ꝓprios episcopos ad fi. ¶ Vtrum papa possit absoluē aliquē ab obligatione qua tenetur homini R. ſm In. potest hoc facē de plenitudine potestatis. ar. viiij. q. iij. Per principalē C. de quad ri. prescrip. bn. azenone C. de preci. impa. off. le. Nuociens. idem. ho. et bn. ¶ Papa etiam ante coronationem potest exercē offitiū suum. et qui hac actione impugnaret literas eius excōmunicatus est vt in extrāua. Benedicti. xi. que incipit. Nuia nō nulli. Casus etiam in quibꝰ r̄aro. vel nūquā dispensat habent̄. s̄. Dispensatio. §. antepenultimo.

Paraferna Est quicquid mulier habet pret̄ dotem. Et dicit̄ a para quod est iuxta et pherna qd est dos. quasi iuxta dotem. licet in quibusdam regionibꝰ talia non habēt locum. vbi ſm ꝯsuetudinē vir omnia immobilia mulieris accipit in dotē. et omia mobilia sunt ꝯmunia Habꝫ autē paraferna priuilegiū adinstar dotis. sic em̄ vxor habꝫ omia bona mariti tacite obligata ꝓ dote. sic et ꝓ rebꝰ parafernalibus marito datis. nisi mulier ꝑ spetialem ac expressā obligationē sibi ꝓuiderit quia tunc alij renūtiare videt̄ vt C. de pac. conden. l. fi. Nuinetiam. ſm. ho. si parafernalia inferantur in domū viri eo sciente conuenieť maritus depositi. vel mandati nisi dominū t̄nslatū fuerit in maritū. q̄a tūc aget̄ ꝯdicōe certi. vl̄ sn̄ causa. vl̄ ob causā

De parafernalibus non debet se maritus intromittere mulier in vita quāuis bonū videretur. vt sicut mulier seipsam viro cōmittit sic et cōmittēt res ipsas. C. de. pac. conuen. le. Hac lege.

l PArentes Vtrum filij teneantur alere parentes &c fm filij locupletes tenentur nutrire parentes egenos sic parētes locupletes tenent filijs. et nōie parētū et filio rū siue liberorum Intellige oēs descendētes et ascē dentes In auten. vt liceat matri et auie. §. illud quoq; colla. vij. Cessat tamen hec obligatio. fm bo. si illi possunt sustentari de bo mis propris. vel suo artifitio de hoc etiam habetur sup. familia §. 1 et sup Expositus Vtrum autem opera pietatis possint in pa rentes ptermitti occasione religionis Reqre ff. Religio. ff. §. iij.

l PAtricida proprie dicitur qui parētem occidit quasi parenticida Sed tamen lex que punit patricidas lo cum habet in omnibus ascendentibus et descēdentibs in infinitum Item locum habet in vxore. viro. nuro. genero. vitrico. preuigno. socero. patruo. auunculo. amica. con sobrino. patruele. patrono. nouerca. sponsa. patre. matre. spō si et sponse et similiē intelligas si femina predictas psonas coniūc tas occiderit. vel ab eis occidatur Item qui emit venenum vt hs fieret. ff. e. le. 1. iij. et. iiij. Similiē et omnes conscij tenentur. ff.

2 e. le. vtrum ¶ Nue est pena patricide Rō fm leges est. vt primo virgis cedatur Deinde in sacco corneo consutus. cum cane et gal lo. gallinatio. vipera. et simea in mare iactetur. vel in amnem proximum. vt omnium elementorum vsu careat. et celum super stiti. et terram mortuo auferat. et si mare vel amnis nō sit primo bēstijs subicitur Insti. de publicis iudicijs. §. Alia demq;. C. e.

¶ le. 1. ff. e. le. penultimo.

l PArrochianus. Parrochianus alienus in festis. de missa eiciendus est. vt supra. Missa. §. penultimo.

l PAterfamilias debet regere vel educare familiam. vt ff Familia. §. 1. et supra Expositus et supra. Parentes.

l PAtientia Nuō sit Rō fm tho. secunda se. q. cxxxvi. Sicut Augustinus dicit in li. de patientia Patientia est. qua mala equo animo toleramꝰ. ne animo iniquo bona deseramus per que ad meliora perueniamꝰ de q etiam dicitur Jacobi primo Patientia opus perfectū Et gre gorius in omelia Patiētia est radix et custos omnium virtutum.

Vtrum iniurie semp sint patienter sustinende Rº sm tho. secūda secūde. q. cviij. Mali tolerandi sunt a bonis in hoc q ab eis iniurias ꝓprias ꝫ patient sustinēt sm q oportet Vnde sup illud Canticoꝝ. ij. Sicut liliū inter spinas dicit glo. Non fuit bonꝰ qui malos tolerari non potuit Non autem tolerāt eos vt sustineant iniurias dei et ꝓximoꝝ Vnde crisostimus sup matheū In iniurijs ꝓprijs esse quempiā patientem laudabile est Iniurias autem dei dissimilare nimis impiū est Hoc tamen intelligendū est qñ iniuria illata ꝑsone. ad solam ꝑsonā ꝑtinet. tunc enim patienter sustinend est. quando autem redūdat in iniuriam dei et ecclesie. tūc debꝫ q̄s propriam iniuriam vlscisci vt patꝫ de helya. qui fecit ignē de celo descendere super illos qui venerant ad capiendum eum. iiij. Regū. ꝑmo Similit heliseus maledixit pueris eum deridentibꝰ. iiij. Regū. secundo Et siluester papa excōmunicauit eos qui ipsum in exiliū miserūt vt. xxiij. qiiij. Guillisarius. huiusmodi enim ꝑcepta pacientie intelligenda sunt sm preparationē animi Vt augustinus dicit in li. de sermone domini in monte ¶ Vtrum ꝑcucienti vnam maxillā semp sit altera ꝑbenda Rº sm Vl. Augustinꝰ i epla de puere centurionis dicit. q ꝑcepta paciētie magis sunt ad preparationē cordis q̄ ad opus quod in in aperto fit. vt in secreto teneatur animi patientia In manifesto autem id fiat quod eis videtur prodesse quibus bene velle debemus Vnde et dominꝰ se ꝑcutientem reꝑhendit Jo. xviij. Et Paulus percussus in fatiem. dixit percuciet te deus paries dealba. Actuū. xxiij. Si autem hꝰ non prodest. tunc percutiēti vnam maxillam quantum ad animi promptitudinem exhibenda est altera. nec resistēdum est malo quia per patientiam persecutores lucrari deo possumus. Ad materiam patientie pertinere potest supra Ira et supra Contumelia. §. fi. et ij. Vindicatio.

DAtriarcha et Primas Sunt diuersa nomina sed cōmuniter idem sunt in re. lxxxix. di. prouintie. Tamē dicunt ꝑriarche q̄tuor principales scꝫ Constantinopolitanꝰ Alexandrinꝰ Anthiocenꝰ et iherosolimitanꝰ et sm ordinē hic positum est etiam eorum maioritas vt ext de ꝑuile. Antiq̄ Alij vo ꝓprie dicunt ꝑmates Vt Aq̄legiens. Gradens Cātuariens et huiusmōi ¶ Que sunt ꝑuilegia q̄tuor ꝑncipaliū ꝑriarcharū Rº. q̄tuor sūt Primū est q̄a postq̄ꝫ receperūt palliū a sede aplica ꝯferūt palliū Metropolitanis q̄ sunt sub eis Secundū est. q recipiūt fidelitatis et obediētie iuramentū ꝓ se. et ꝓ romana eccia Tertiū est. q ante se fatiūt crucē vbiqꝫ deferri nisi vbi papa fuerit aut eiꝰ legatꝰ vtēs insignijs papalibꝰ

et nisi in vrbē romana Quartum quia appellat̄ ad ipsos obmissis
medijs Hec omnia habentur extra de p̄uile. Antiqua in textu
et glo. p̄cipue Inno. ¶ Sed q̄ ē iurisdictio patriarche siue p̄ma-
tis in subditos suffraganiorꝝ suorꝝ Rº s̄m Ray. habent iurisdic-
tionem in octo casibꝫ Primꝰ est. cum appellat̄ ad eos di. lxxxix.
Prouintie Secundꝰ casus est. cum vacat metropolitana ecclesia.
et postulatur primas. ꝙ disponat de rebus ad metropolitanū p̄ti-
nentibꝫ. scꝫ custodiendis. ext̄ de offi. ordi. Presenti li. vi Tertius
est. ex cōsuetudine vel p̄uilegio. hos duos casus habes. ix. q. iij. Cō
questus Quartus est. cum sup̄ arduo negotio dubitatur. nec p̄t
in prouintiali concilio terminari. tunc enim metropolitanus de-
bet primatem consulere di. xviij. De concilijs Quintꝰ cum metro
politanꝰ est negligens vel remissus potest supplere defectum eius
ix. q. iij. Cum simus. Sextus est. si aliquis conqueret̄ de archiepō
Primas esset iudex. ij. q. j. Si clericus. Septimꝰ est. si subditꝰ me-
tropolitani conqueratur primati ꝙ iniuste ipsum excōmunicauit. et
primas remittat eum ad metropolitanum vt absoluat. et ille non
possit absolutionem obtinē. poterit eum absoluē patriarcha Ita
ꝙ precipiat ei metropolitano satisfatiat. alꝫ ipse reducat eum in
eandem sententiam. extra de offi. ordi. Ad reprimendā Octa-
uus est. ꝙ si archiepiscopꝰ vel episcopus fecerit mandatum illici-
tum vel iniustum et subditus appellauit ad papam. potest patri-
archa declarare ꝙ subditus ille legittime appellauit ar. extra de
appella. Sollicitudinem.

1 Patronus ecclesie dicitur qui habet ius conferendi ec
clesiam siue sit laycus siue clericus Iuspatronatꝰ est
s̄m ho. Potestas representandi instituendū ad bene-
fitium ecclesiasticum. et prouenit vt gof. dicit ex ec-
clesie fundatione. dotatione. soli collatione. xvi. q. vij. Filijs et c.
Quicūqꝫ. versus. Patronū fatiunt. dōs. edificatio. fundꝰ Et ius
patronatus s̄m diuersas regiones diuersimode nominatur Quan
doqꝫ dicitur aduocatio extra e. Quia clerici quādoqꝫ vicedomi-
natꝰ vel custodia. siue guardia. extra e. Preterea q̄m. Nūdoqꝫ
dicit̄ ius frequētationis vel p̄cessionis. xvi. q. vij. Pie mentis. et c.
Frigentius Hec enim omnia p̄ eodē supponūt extra de statu mo.
2 In singulis. §. fi. ¶ Quod ius cōpetit patrono ecclesie Rº q̄dru
plex ius ei competit. versus Patrono debetur honor. onus emoli-
mentum Presentet p̄sit defendat alat̄ egenꝰ Primum igit̄ ē. ꝙ
ipse habet presentare instituendū ad p̄benda s siue ecclesias non
collegiatas ext̄. e. Fere. p̄ totū In collegiatis vero non electioni
fatiende s̄ iam facte postulat̄ assensus patroni ext̄ eodem Nob

Secundum est ꝙ quasi principalis et primus in ꝓcessione ꝓcedit. xvi
questi. vij. Die mentis et c. Frigentius. Tertium est. ꝙ defensor
ꝑcipuus ecclesie est. ideo tenetur eam defendere ab omnibus oppressoribus
bus. xvi. q. vij Filijs. Quartum est. ꝙ si vergat ad inopiam alendus
est de bonis ecclesie vt in dicto c. Filijs. et in c. Quicumque. Item in
ipsa fundatione potest patronus laycus de consensu epi certum censum te=
nere extra eo. Preterea. ij. Sed vltra nichil debet exigere nec in aliquo gra=
uis esse extra de sta. mo. In singulis. §. fi. Sed quando patronus e locus reli=
giosus vt si aliqui monachi in ꝓprio solo et ꝓprijs expensis ecclesiam edi
ficauerunt. habent in ea omnia temporalia sicut epus omnia spiritualia. vt. xvi.
questi. ij. Sane et c. Statuendum extra de pui. Cum et plantare. §.
in ecclesijs et de capel. mo. c. j. habet nichilominus ius presentendi vt extra
de sup. ne pla. Sic ¶ Sed infra quantum tempus debet patronus presentare. 3
Ro si est patronus laycus tenetur presentare infra quatuor menses Si est
ecclesia vel monasterium tenetur infra sex menses. etiam si iuspatronatus ha
buit ex collacione layci extra eodem Si laycus li. vi. Alias epus ordina=
bit de ecclesia ar. extra eodem c. iij. et c. Cum ꝓpter ¶ Quid si patronus presen= 4
tet primo vnum. et postea alium Ro si patronus est laycus iuditio epi re
linquitur quem velit acceptare Si est collegium vel ecclesiastica perso=
na variare non potest sed primus preferendus est extra eodem Cum aduocatus.
¶ Quid si vnus construit ecclesiam et plures ei succedant numquid omnes erunt 5
patroni Ro iuspatronatus apud quemlibet heredum est insolidum. etiam
si ex inequalibus partibus sint heredes et competit cuilibet patro=
no quo ad omnes effectus preter sacerdotis presentationem. que
ita est apud omnes communiter ꝙ apud nullum singulariter extra eodem
c. j. et. ij ¶ Quid si patroni sunt plures. et non concordant in presen= 6
tando Ro ille debet prefici qui maioribus iuuatur meritis et a plu
ribus eligitur extra eodem Nam Quod si numerus est equalis re=
currendum est ad merita. lxiij. di. Si forte. Si omnia equalia potest
episcopus dicere ꝙ concordent et iterum presentent. lxxix. di. Si duo
bilem. §. obiectioni. v. Quod autem. Sed si neuter potest poni sine
scandalo. tunc episcopus ecclesiam ordinabit prout melius videbitur
expedire. vt in dicto c. Quoniam. ¶ Numquid patroni possunt inter 7
se pacisci. vt alterius vicibus presentent Ro secundum Bern. sic. ar. ff.
de vsufructu. le. Quotiens. §. j. in cle. e. c. j. Idem ho. Sed In=
nocentio non placet. quod potest intelligi. quia honestius esset si
concordarent semper ¶ Quid si inter presentantes sit questio bis
sit patronus Ro si finita non fuerit infra terminum de quo dictum
est supra. §. iij Episcopus. instituat saluo iure eius qui euicerit
extra eodem Si vero. et capitulo Quoniam in quibusdam. et c.
Consultatione. et capitulo Cum propter. alias papa.

¶ Quid si patron⁹ p̄sentet nō ydoneum siue indignum R° si pa-
tron⁹ sit collegiū siue ecclesiastica p̄sona p̄uat⁹ est. pro ea vice iu
re p̄sentandi. extra de elec. Cum in cūctis. extra de sup. ne prela-
Sicut Similit̄ etiā s̄m quosdā si patron⁹ sit laycus. priuat⁹ ē iure
presentandi pro ea vice. et deuolutum est ad sup̄iorem. vel saltem
priuari debēt. et tamen vt addit Inno. bene facit episcop⁹ si ite-
10 rum remittat p̄uisionem layco patrono ¶ Vtrum patron⁹ possit
presentare seipsum R° non quantumcūq; sit ydoneus. vt extra
e. Per nostros. viij. q. j. In scripturis. Si. tn̄ plures sunt p̄roni
bene possunt. vnum de se presentare. ar. extra de elec. Cum i iure
et extra. e. Consuluit ¶ Vtrum pater possit nepotem. vel filium
11 presentare R° s̄m hosti. potest dūmodo sit ydoneus. quin potius vi
detur p̄sentand⁹ quā alius. ar. extra de coha. cle. et mu. c. j. et ext̄
de censi. Cū apostol⁹. §. Inhibem⁹. concor. gof. Inno. et Bern.
12 ¶ Quid si vacante ecclesia. episcop⁹ vocat patronū et cōfert ei
R° s̄m hosti. Si nō habuit originem a se sed episcop⁹ ꝓprio motu
cōtulit ei. credo q̄ possit ꝯsentire volūtati p̄lati. ar. extra de elec.
13 Cum in iure ¶ Vtrum iuspatronat⁹ sit spirituale R° iusp̄ronat⁹
non dicit̄ directe spirituale eo q̄ cadit in laycum. tamen s̄m quid
potest dici sp̄uale. eo q̄ p ipsum prestatur via ad ꝯsequendū spi-
rituale benefitiū Ideo etiam vocat̄ annexū spirituali ext̄ eodem
14 de iure. et de iudi. Quanto ¶ Qualiter iuspatronatus transferat̄
in alium R° s̄ ho. q̄tuor modis Primo. quidem p successionem he
reditariā vt habet̄ sup̄. §. v. Secūdo ex p̄mutatiōe quia cum alio
sp̄uali p̄mutari potest. xvi. q. vij. Nemmi. et extra de rerū permu.
Ad questiones. et. c. fi. Tertio ex donatiōe. et quidem si iuspatro-
natus donatur layco. requirit̄ ꝯsensus episcopi extra eo. Prete-
rea maxime quando dubitat̄ ne fiat in fraudem et transfert̄ in po
tentiorem vt ibi innuit̄ Si vero donet̄ clerico. nō requirit̄ ꝯsensus
episcopi ext̄ eodem Ex insinuatiōe. et. c. Illud et. c. Significasti.
Quarto. ex venditione. quia licet non possit vendi spetialiter ext̄.
eodem. de iure. tamen transit tum vniuersitate nisi de ipso spetia-
liter excipiat̄ extra. e. Ex literis. Et. c. Cum s̄m. Similiter trāsit
cum vniuersitate in conductione ad firmam siue ad pensionem vt
in. e. c. Ex literis v̄. Iuspatronatus transire facit nouus heres.
15 Res p̄mutata donatio vēditioq; ¶ Vtrū possit pignori obligari
R°. de hoc sunt opiniones Nam quidam dicunt. q̄ potest obliga-
ri cum vniuersitate. verior tamen videtur opinio Inno. q̄ nec sim
16 pliciter nec cum vniuersatate potest pignori obligari ¶ Vtrum.
in feudum dari R°. cum vniuersitate potest dari extra e. Cum.
s̄m. Sed spetialit̄ et expresse s̄m hosti. dari nō potest quia feudū
requirit homagiū q̄d est res tempalis. Si ecclesia habet patronū

Vtrum possit ꝯferri per legatum vide supra Legatus .§. iij De
hijs qui de nouo sibi vsurpant iuspatronatus vacantiā ecclesiarū
vide supra Ecclesia .j. §. antepenultimo.

Peccatum Primo ꝯmuniter Vtrum voluntas et opꝰ
exterius sint vnum peccatum Rꝰ ꝑm pe. Si loquamur 1
de voluntate et opere ꝓut sunt coniuncta vt causa et
effectus Sic sūt vnum peccatum formaliter licet plura
materialiter. quia vna est ratio deordinādi licet plura deordina-
ta Si vero loq̄mur ꝓut sūt separata. vtputa scd̄m aliud et aliud
tempꝰ. sunt diuersa peccata. quia diuerse auersiones et ꝯuersiōes
¶ Nuomō vnum peccatum sit grauius altero Rꝰ si loquamur de 2
peccatis eiusdem generis inuenitur vnū peccatum grauius altero
ꝑm gradū t̄nsgressionis vt manifestum est de peccacis luxurie s̄.
luxuria .§. j. et eodem modo de alijs Si vero loq̄mur de pcc̄is diu-
sorꝝ generū. erit vnū peccatū grauius alio p̄cipue ꝑm diuersitarē
obiectorꝝ scz ꝑm ꝙ est contra aliquid principalius. vel minꝰ prin-
cipale Vnde homicidiū ꝙ est contra substantiam hominis est ḡ-
uius peccato qd̄ est cont̄ res exteriores. sicut furtum Et similiter
grauius quā homicidiū. est peccatū qd̄ imediate cont̄ deū cōmittit̄
sicut infidelitas. blasphemia et huiusmodi vt ponit tho. secūda se.
questi. lxxiij Et idem potest haberi. xxxiij. q. ij. Siq̄d verius vbi d̄r
ꝙ homicidiū est grauius quā adulteriū. et xvij. q. iiij. Sicut. q̄. vbi
dicitur. ꝙ sacriligium est maius peccatū quam fornicacō ¶ Nū- 3
quid aliter ꝑm ꝙ idem peccatū possit esse grauius et leuius Rꝰ ꝑm
tho. et Ray. p̄mo q̄dem ex circūstanciis Nam et circūstātia qn̄qz
talis est ꝙ nō solū aggrauat sed etiā in aliam spetiem trahit. sic
fornicatio si fit cum cōiugata dicit̄ adulteriū. Sed et secundo ag-
grauat̄ pcc̄m ex ꝑsona. puta. ihonestas in clerico. grauiꝰ ē puniē
da quā in layco. ar. ext̄ de vi. et ho. cle. Vt clericorꝝ et de hoc etiā
dicit̄ in se. §. Item tertio aggrauat̄ ex actu ipsiꝰ Idem eni pec
catū est malū in ꝯsensu. peius in facto. pessimū in ꝯsuetudine De q̄
dicit Augustinꝰ peccati sūt tres diffēntie. scz in corde. in facto et
in ꝯsuetudine. de pe. di. ij. Sic Itē q̄rto aggrauat̄ ex motiuo. quia
vt ait gregoriꝰ. peccatū tribꝰ modis admittit̄ Nam aut ignorā-
tia. aut infirmitate. aut studio ꝑpetrat̄. et grauiꝰ q̄dē infirmitate
quā ignorātia. et multo grauius studio quā infirmitate peccatur
alꝰs ꝑpetrat̄ de pe. di. ij Sciendū ¶ Vtrū magnitudo peccātis ag 4
grauet peccatū Rꝰ ꝑm tho. secūda se. q. lxxiij Peccatū qn̄qz fit
ex surrepcōe ꝓueniēs ex infirmitate hūane nat̄e et tale pcc̄m mi
nus iputat̄ ei q̄ ē maior in v̄tute et ꝙ minꝰ negligit hmōi pcc̄a re
primere. q̄ tamen omnino subt̄fugē infirmitas humana non sint

Hinc etiam et qđ in libro ſen. dicitur. q̄ venialia multiplicata ita poſſũt obruẽ ſicut vnũ peccatũ mortale. intelligiẽ p occaſionem. quia aſſuetudo venialium facit cadẽ in mortale. vnus autem actus
3 quomõ poſſit eſſe bonꝰ et quõ malꝰ. vidẽ ſupra Meritũ ¶ Vtrum teneamur penitere de venialibꝫ ℞ō ſm tho. in. iiij. di. xvi. Cũ dicit aliquis ad aliquid teneri quedam neceſſitas importat. neceſſitas autem eſt duplex Vna abſoluta et ſm hanc homo tenetur facẽ ea ſine quibꝰ non eſt ſalus. et hoc modo non tenet ad peccati venialis penitentiam. quia mortem etiã ex hoc nõ incurrit niſi forte ex otemptu dimittat Alia neceſſitas eſt ex ſuppoſitione alicuiꝰ fmis. ſicut cum dicit. neceſſariũ eſt aliqđ ſine quo nõ poſſumꝰ finẽ intentũ oſequi. et hoc mõ neceſſariũ eſt q̄ homo de venialibꝰ peni
tear ſi ei remitti debeant in hac vita. ꝛ ſm hoc non ꝓprie dicit teneri aliquis ad aliquid. et ideo dicendũ. q̄ homo non tenet ad penitentiam venialiũ niſi large ſumendo Idem ꝑ. Vtrum autem teneamur ad ofeſſionẽ venialium habẽs ſup Confeſſio. ij. ꝯ. viij.
4 ¶ Vtrum peccatũ veniale poſſit remitti ſine mortali ℞ō ſm tho. in. iiij. di. xvi. remoto priori remouet poſterius nec poſterius reſtituit niſi priori reſtituto Feruor autem caritatis cui veniale oppo
nitur eſt poſterior ipſa cãritate Vnde quamdiu ipſa caritas non reſtituit ſi per dimiſſionẽ peccati mortalis nec feruor caritatis re
parari poteſt. in qua reparatione conſiſtit peccati venialis dimiſſio. et
7 ſic nõ dimittit ei cui mortale nõ dimittit Idẽ pe. ¶ Vtrũ vnũ ve
niale poſſit dimitti ſñ alio ℞ō ſm tho. v. ſ. ſic ꝙa venialia non hñt onerionem adinuicem ex parte auerſionis ſicut mortalia ꝙa in eis
nulla eſt auerſio a deo. nec etiam ex parte auerſionis vtꝫ per ſe.
6 ¶ Vtrum veniale poſſit dimitti volũtate manente ad illud ℞ō. ſcđm thomã vbi ſupra Non poteſt tolli culpa niſi reordinatione ma
tas. que reordinari non poteſt quamdiu in ipſa reordinatione manet. ſ. voluntas ad illud quod prius volebat. ſ. ſi ſ. ſ. ſ.

Nec iterum requiritur ꝙ semp sit actualis contritio. quia seque-
retur ꝙ peccatum quod quis in memoria vel cognitione nō habz
remitti non posset Et ideo dicendum ꝙ requiritur contritio me-
dio modo. quando scz et si actu peccatum non displiceat explicite
displicet tamen implicite. quia ex virtute actus quem agit seque-
retur displicentia explicite peccati venialis. si cogitacō ad illud
ferretur Idem pē. ¶ Quod modis venialia dimittūtur Rº octo 8
modis Primo quidem. p dignam cōmunionem. de con. di. ij. Cum
omne crimen. et. c. Si quocienscūqz. et vt quidam addunt etiam
per extremam vnctionē. extr̄ de sac. vnc. c. Vnico v̄. de prima Itē
per aque benedicte aspersionem de con. di. iij Aquam sale Item
per elemosinarum largitionem. di. x. Nuāobrem. et c. Medicina
et di. iij. Sane addunt quidem per iniuriarū dimissionem que est e-
lemosina spiritualis. de qua Lu. vi. dimittite et dmit. Quarto p
orationem p̄cipue dōminicam de pe. di. iij. De quotidianis Nūto
per ofessionem generalem. vt supra Confessio. j. §. xi Sexto per
episcopalem benedictionem et secundum quosdam etiam sacerdo
talem. j. q. j. Multi in fi. Septimo per deuotam pectoris tunsionē
de pe. di. j. Tres accusationes Octauo per contritionē cordis vt
in prece. §. dictum est De hijs sunt versus Confiteor. tundo cō
spergor. cōteror. oro. Signor. edo. dono per hec venialia pono Et
non solum per ista spetialiter nunc numerata sed etiam per quod-
libet bonum opus delentur vt in predicto c. Medicina v̄. Redi-
me te operibus tuis. et sicut dicit tho. plura vel pautiora venialia
per predicta remittuntur. s̄m ꝙ per hoc maior vel minor feruor
concitatur qui de pluribus vel pautioribus saltem implicite con-
tritionem contineat Vnde non oportet ꝙ per hoc semper omnia
venialia dimittantur.

Peculium Quia contingit ꝙ filijfamilias habēt aliqñ 1
aliquid suum quod dicitur peculiū de hoc nunc dicend
est Siquidem peculium quadruplex est. quoddam est
quod dicitur castrense. videlicet quod filiofamilias a-
ctione militie a parētibus vel alijs donatur. vel ipse in militia ac-
quirit Quasi castrense est quod filiusfamilias ex aduocatiōe vel
alio offitio publico percepit. et similit̄ quod obuenit presbiteris.
etiam clericis ex offitio suo. et in q̄libet dicto peculio pater nichil
iuris habet quin potius ipse filius in eo paterfamilias censetur ff.
ad macedo le. j. §. vlti et le. ij. et. C. de in offi. testa. l. fi. Prouec-
titium autem est quod ex rebus patris vel earum occasione pro-
uenit. vt fructus. siue lucrum et in huiusmodi peculio filius nichil
iuris habet. sed pater plenam proprietatem habet. vt insti.

Per quas personas nobis acqui. §. ij. Aduentitium vero est qd ex alia quacūqz causa filio aduenit. siue a matre siue ab extranea persona. siue de alijs opatōibꝫ seu laboribus suis et in hꝰ peculio seruatur filio ꝓprietas. et si pater premoriatur filij est. sed viuēte patre. habet pater in eo plenum vsufructum ita ꝙ de eo nec testari potest filius. vt extra de sepultura Licet pater li. vi. Porro in bonis que habet pater. multominꝰ habet filius aliquā potestatem. nisi quia debet alij vt supra Expositꝰ et supra Familia Vn si preter voluntatē patris accipet rem alienam contractaret et sic furtum committeret.

1 Pedagium et guidagium quid sint Rº sedm Wilhel. Pedagia sunt. que dantur a transeuntibꝫ in locis constitutis a principe Guidegia vero sunt. que dantur ꝓ conductu per terrā alicuius. vt securius vadant. Nec solus princeps et non particularis ciuitas constituere potest.

2 ¶ Vtrū pedagia aut guidagia licite peti possint Rº sm. Ray. Si pedagium antiquū est et fuit impositum ab hijs qui potuerunt vt principibꝫ. vel regibꝫ. et p̄sertim autoritate ecclesie. aut etiam ex iusta causa. vt pro defensione transeuntium. vel nauigantium. vel patrie et huiusmodi. et recipiēs fac̄ illud ꝓpter qd fuit impositum sine scrupulo ꝯscientie potest recipē. et eodem mō si nescit a quibꝫ fuit institutū. puta tamen ab illis qui poterant. et ex p̄dictis causibus Id si iste recipiēs nō laborat modo. nec facit expensas. quia non est necesse Paratus tamen est si necesse esset labores et expēsas impendē non solū quas tunc accipet sed etiam prius acceptas et amplius si oporteret. Si vero pedagium sit nouū. non potest aliquis ab aduenientibꝫ vel transeuntibꝫ aliquid recipē nisi certum sit illud a principe vel rege institutū ꝓpter eius imminentem necessitatē. ꝓbant̄ hec. xxiiij. q. iij. Si quis romipetas. extra de treug. et pa. Innouamꝰ. ff. de publicanis. le. Vectigalia. extra de cen. Peruenit. v. Oportet quippe. et. c. Cum apostolꝰ. §. Prohibemus. xij. q. ij. Nob enim circa fi. v. Si quid forte. ff. Locati ex conductu. §. Si vno. Si contra formam p̄dictam aliquid acceptum est. restituēdū. illi a q̄ receptū est vel si sciri non pt̄. in pias causas distribuat̄ concor. Vl. et Inno

3 ¶ Vtrum mercatores seu transeūtes teneant̄ soluē pedagiū Rº sm. Ray. tenent̄ soluē. et antiquum. et nouū. seruata forma dicta in prece. §. et nō soluēdo furtū cōmitterent ꝫ ad penā taxatā nō tenent̄ in foro ꝯscie postq̄z fuissēt inde iudicialit̄ cōdemnati. Quod si petitor pedagij nō facit illud ꝓpt̄ qd fuit institutū cū nccē sit. tūc t̄nseūtes possūt pedagium negare Nam causa cessāte in recipiēte cessat obligatio in dante. lxi. di. §.

Dis ommib extra de iureiu. Deruenit. vel tales possūt sup hoc iu
dicem adire qꝫ tucius videē ¶ Nū quid cristiani tenenē soluē pe- a
dagia sarracenis ꝛ°. ꝟm Ray. Si ēnseūt ꝑ terras eoꝝ tempore
trēuge et ipsi sarracem defendant eos a latronib et huiusmodi.
cristiani tenenē eis ꝟm statutū et pactū. et subtrahēdo tenerenē
ad restitutionē Nā fides hosti ꝟuāda est. xxij. q. iij. Innocēs. xxiij.
q. j. Noli. Addit tn guil. ꝙ de pacto si imuemat planū est. ꝫ de sta
tuto distinuendū est Nā ꝑ statuta illoꝝ qui per vim occupaues
runt et tenens terram. que aliquando fuit cristianoꝝ cū ipsi sint
male fidei possessores non obliganē fideles nisi sponte osenserint si
ue se subiacerint hmōi statutis Secus dicerem de illis sarracenis
qui non sunt violenti possessores terrarū quas tenent quia ab hu
iusmodi pedagijs fraudari non debent ab aliquo etiā cristiano ēn
seunte Si vero transeunt tempore guerre. aut qncūqꝫ cū mercib
phibitis non tenetur eis ad pedagia ¶ Vtrum qui faciunt porta 1
re bladum vel vinū ad vsum suum et familie teneantur ad peda
gia ꝛ° scꝺm Io. non. Si etiam consuetudo sit in contrariū. qz ir
racionabilis est et non tenenda. quia pedagiū non est dandū nisi
de rebs que causa negociacionis deferuntur. C. de vect. et cōmiss.
Vniuersi. ꝯoꝛ. Bern. ¶ Vtrum laycus a clericis possit exigē pe- c
dagium ꝛ° ecclesiastice persone ad pedagia et guidagia penitus
non tenentur. nec etiam ꝑ rebus suis quas nō negociacionis cau
sa deferunt. vel deferri faciunt. et inhibetur ne ab eis talia exigā
tur contraria consuetudine non obstante. alis q talia exigūt suo
nomine vel alieno. si sunt persone singulares. sunt excōmunicate
ipso facto. si collegium. vel vniuersitas. castrum vel ciuitas ipso
facto subicitur interdicto. et a predictis absolui non possunt. nisi
plene restituerint. et de transgressione satis fecerint vt extra de
cens. Quicūqꝫ li. vi.

Pena Primo scꝫ iudicialis aut diuina in foꝛo iudiciali 1
pena triplicis generis infligi solet et ꝑmū qdem ge-
nus est pena spūalis in q̄ qsi pambulū solet ꝑmitti in-
crepacio di. lxxxiij. Deruenit. et ꝫ potest dici ꝑma spi
ritualis pena Secunda pena spiritualis est censura ecclesiastica.
scilicet excōmunicatio interdictum vel suspensio. extra de verbo.
sig. Querenti Tertia pena est infamie de qua vide supra Infa-
mis Quarta est pena depositionis di. l. Si episcopꝰ et de hac sup.
Degradatio Est et aliud genus pene scilicet coꝛpoꝛalis. vna qui-
dem solet esse ieiunij siue abstimentie q̄ solet quādoqꝫ infligi carce
ratis ꝑ eoꝝ sceleriba. de hac potest intelligi illud di. lxxxx. Siqs
obstinatꝰ. et. xxvij. q. j. Si hō esset Secūda est ūberatōis. xxiij. q. v.

Circumcelliones de qua habētur .j. Percutere .§. fi. et supra Ex-
cōmunicatio .ij. §. ij. et .vij. Tertia est seruitutis de q̄ .j. Raptor.
ij. §. ij. et supra Fornicatio .§. fi. Quarta est publicationis omniū
bonorum di. lxiij. Adrianus in fi. et de hac supra Hereticus .j. §.
viij. Quinta exilij di. lxiij. In sinodō in fi. Et hoc exiliū potest esse
triplex Vnum in loco certo. vt cum quis detrudit̄ in monasteriū.
vt ext̄ de adulte. Peruenit. Aliud a loco certo. scz quando quis
ab aliquo loco ꝓhibet̄. ij. q. j. Inprimis. Tertiū ab omni loco vt
cum interdicitur quibusdā penitentibꝫ ne morentur in aliquo loco
vltra vnū vel duos dies. vt de pe. di. vi. Sacerdos Tertiū genus
pene est pecuniaria que infertur aliquando ꝓ iniuria illata ꝑsone
vel loco de qua supra Emunitas ecclesie .§. fi. Aliquando pro sa-
tisfactione illati damni vt ꝓ furto vel rapina vt supra Furtum
.§. iij. Et .j. Raptor .j. §. j. Sunt et alie pene sanguinis ꝑm leges
vt mortis. detruncationis. vel etiā deportationis et huiusmodi. de
2 quibus per transeundum ad presens ¶ Quis potest penā infligē.
Rꝰ ꝑm Rai. generaliter iudices qui possunt punire subditos iuxta
qualitatem culparū. et nullus alius .xvi. q. vi. c. xxxiij. q. ij. §. In hꝰ
Nam iurisdictio sine cohertiōe saltē modica nulla est extra de offi.
dele. Pastoralis. et c. ex literis. Hoc tamē scias ꝙ maiores pēnas
vt de capitare quantū ad forū seculare. non possūt. nisi illi iudices
qui dicunt̄ habere merū imperiū Similit̄ quantum ad forum ec-
clesiasticum deponē non potest nisi episcopus ad quem pertinent
3 maiora negotia di. xxv. Perlectis ¶ Que sunt illa que excusant
a pena siue etiam a culpa Rꝰ scdm Rai Septem sunt generaliter
Nam primo quidem excusat. mentis alienatio Dicitur autem hō
alienate mentis triplicit̄. scilicet per stuporem. et hoc videtur mō
Augustinꝰ excusare Loth qui voluit filias suas prostituere vt ho
spites liberaret di. xiiij. Quod ait Item per furorē xv. q. j. Aliq̄s
et c. illa cauenda xxx. q ix. Judicas Itē ꝑ ebrietatē xv. q j In-
ebriauerūt Et intelligas si ex toto sint alienate mentis. alias nō
excusarentur a toto. sed a tanto vide supra Ebrietas .§. Secūdo
excusat coactio que si absoluta fuerit excusat a toto. si conditio-
nata. excusat a tanto di. l. prespiteros Tertio excusat deceptio. si
forte aliquis dolo alterius deceptus. per errorem ꝓbabilem fecit
aliquid vel obmisit xv. q. vi. Si sacerdotibꝫ. xxxiiij. q. ij. In lectum
ff. de iu. iu. Si tamen. Hoc tamen fallit in his que non licet igno-
rare. vt q̄ sūt cont̄ fidē vel exp̄ssa dei p̄cepta xxij. q. ij In ip̄arum
xvi. q. i. Si cupis. Vnde de hoc .j. Cor̄. xiiij. Si quis ignorat. igno-
rabitur Quarto quandoqz excusat multitudo. non quidem a pec-
cato ꝫ reuelat aliq̄lit̄ a pena vide s̄ Correccō .j. §. v. Similit̄ ꝯsue-
tudō ꝑm In. qn̄qz excusat a pena tp̄ali ꝫ nō a culpa vel pena eterna

Quinto excusat etas · quandoqz quidem a toto · vt si est infans · nõ
dolicapax · xv · q · j · Illud reuelatum Nũqz vero nõ a toto vt si ẽ
dolicapax extra de delic · pue · c · j · Alie vero etates ꝑm earum vari
etatem attenuant peccata et penas · ar · lxxxvi · di · Tanta
Sexto excusat casus vt supra Homicidiũ · iij · § · j Septimo excu-
sat Jocatio · xv · q · j · Illud relatum ¶ Quomodo varietas crimi-
num inducit varietates penarũ ℞ Aut facta puniunt̃ vt furta
et cedes Aut dicta sicut conuitia et inique aduocacões Aut scri
pta · scz falsa · vel famosi libelli · scz infamatorij aut ꝯsimilia · sic ꝯiu
rationes · vel cum quis est ꝯscins cum latronibꝫ · et suadet vel fauz
eis Hec autem quatuor genera ꝯsideranda sunt septem modis ·
Primo quidem ꝯsideranda est causa sicut verba que si sunt illata a
magistro vel parente impunita sunt quia videntur facta emenda
tionis animo · cum autem fiant per iram ab extraneo · certe pu-
niuntur Secũdo ꝯsiderãda est persona · et hoc dupliciter · scz illius
qui fecit et illius qui passus est Aliter enim puniuntur serui q̃m
liberi et alit̃ qui contra dominum suum vel parentem quã contra
extraneũ · Sic et aliter qui contra aliquem qui est in magistratu
publico · et aliter qui contra priuatum et ad hãc considerationem
de persona pertinet etiã etas facientis et eiꝰ qui passus ẽ Tercõ
cõsiderandus est locus Nam idem actus si fiat in quolibꝫ loco e-
rit furtũ · et non capite puniendum · si in ecclesia · erit sacrilegium
et est capite puniendum Quarto cõsiderandum est tempus Nã
per hoc discerni solebant emansores a fugitiuis Emansor enim
erat qui ꝓpria voluntate diu euagatus postea ad castra reuerte
batur fugitiuus vero erat · qui recedebat animo non reuertendi ·
Item tempus discernit effractorem siue furem diurnũ a noctur
no · et dicitur effractor qui carcerẽ effringit · vt inde euadat vel
alia loca vt inde aliquid surripiat · et nocturnꝰ quidem fur vel ef-
fractor acrius puniri debet Quinto ꝯsideranda est facti · qualitas
per quam atrotius vel leuius est vt furta manifesta acrius puni-
untur quam non manifesta Item per hoc discernit̃ rixa a crassa-
tura Nam rixa est quidam ꝯflictus altercãtium Crassatura vero
est violẽtia illata a latronibꝫ · vt in nemoribꝫ et huiusmodi Item
per hoc discernuntur expilationes a furtis · et dicit̃ expilatio sub-
tractio rerum hereditarum · antequã hereditas adeatur Nam in
eis non proprie dicitur furtum quod fit inuito domino · sed here-
ditas dũ non habet dominum · Item per hec discernitur petulan
tia a violentia id est qd̃ fit ꝑ quandã lasciuiam quod hic dicit̃ pe-
tulantia ab eo quod fit per violentiam Sexto consideratur quanti-
tas ꝑ quam discernitur fur ab abigeo vt qui suem vnam surripu
erit fur cohercebitur · qui gregem vt abigeus Septimo spectat̃

euentus id est si res habuit effectum vt si aliquis etiam demens
nisus est aliquid contra alium et res habuit effectū condemnabit
Quod si res non habuit effectū non odemnabit nisi in quibusdam
atrocibus scz que ad aliquē actum extrinsecū pcedūt vt si quis oc-
cidendi causa proicit cum thelo sic pbant omnia pdicta ff. de pe-
nis l. aut facta et de pe. di. j. Aut facta ¶ Vtrum deus penā ali-
cui inferat sine culpa Rō sm thomā secūda secūde q. cviij. Pena
sm q ppriam habet rationē pene non infertūr a deo sine culpa sz
pena inquantū est medicina non solum sanatiua peccati preteriti
sed etiam preseruatiua a futuro et promotiua in aliquod bonum
sm eam punit aliquis interdū sine culpa sicut et medicina qnqz
infert nocumentū in minoribus vt melioribus auxiliū prestet. et quia
bona spiritualia sunt maxima. bona autem tempalia sunt minima
Ideo qnqz punit aliquis in tēporalibus bonis sine culpa. cuiusmodi
sunt plures pene presentis vite diuinitus inflicte ad humiliationē
vel pbationem Non autem punit aliquis in spiritualibus bonis sn
culpa in presenti sed nec etiam in futuro vbi pene non sunt medi-
cine sed cōsequunt spiritualem damnationē ¶ De penis et flagel-
lis a deo illatis sic loquit Augustinus et habetur iiij. sententiarum
di. xv. Quinqz modis flagella cōtingūt. vel vt iustis p patientiā
merita augeant vt Job. vel ad custodiā virtutū. ne supbia tēp
tet vt paulo. vel ad corrigēda peccata vt marie lepra. vl ad glo
riam dei vt de ceco nato vel ad initiū pene vt herodi. quatenus vi-
deatur h quid in inferno sequat ¶ Vtrum aliquid sm humanum
iuditiū debēat puniri sine culpa Respondeo sm thomā vbi supra.
Non debz puniri pena flagelli vt occidat mutilet vel verbēretur
sed pena damni punitur etiā aliquis sm humanū iuditiū sn clpa,
sua. sz nō sn cā et hō tplicit Vno modo ex hō q aliquis ineptus red
ditur ad aliquod bonū habendū vel assequendū sicut ppter vitiū
lepre aliquis ammouet ab administratione ecclesie et ppter biga
miam Vel propter iuditium sanguinis aliquis impeditur a sacris
ordinibus Secundo. quia bonum in quo damnificatur non est prop-
rium bonum sed cōmune. sicut quod aliqua ecclesia habeat epi-
scopatum. pertinet ad bonum totius ciuitatis non autē ad bonū
clericorum tantum Tertio. quia bonum vnius dependet ex bono
alterius. sicut in crimine lese maiestatis filius amittit hereditatē
pro peccato parentis. et punitur etiam pena infamie. lx. questi.
prima. Siquis cum uilitibus. De ista materia tractans Ray.
specificat sic. punit aliqs licite sn clpa. sz nō sn causa. v. Pauptas
ordiū fauor et vitiū scelus. ordo. Personas spoliāt et loca iure suo

Paupertas. nam propter pauptatem siue paucitatem ecclesia q̄
ꝯfuerat habere episcopū perdit ipsum. xvi. q. i. Et temporis. Itē
ꝓpter odium scz Ciuiū puta quia occiderūt duos episcopos vel ex
alia enormi causa ꝑdit ecclesia episcopū. xxxij. q. ij. Ita nos. Itē
ꝓpter fauorem vt ciuitati Constātinopolitane quam cōstantinꝰ
ꝯstituit quasi nouam romam. conferens se ad istam. datum est vt
ecclesia cōstanstinopolitana habere locum primum post romanā
di. xxij. Renouantes. Item ꝓpter vitium vtputa lepre. amouet̄
Prelatus ab administratione. extra de clerico egroto. Tua nos
Debent tñ iuxta facultates ecclesie sibi necessaria ministrari Itē
ꝓpter scelus. vt ꝓpter scelus patris vel domini familia quandoqz
expoliatur bonis temporalibꝰ Item ordo. nam pro peccato mona
chi vel monache peccantes debent retrudi in artius monasterium
et sic primum monasteriū res quas occasione illius fuerat consecu
tum perdit saltem ad tempus vt supra Apostasia. v. §. i. ¶ Sed 8
quare quādoqz vnus punit̄ pro peccato alterius Respondeo sm
thomam vbi supra Pena spirituali non punitur aliquis pro pcio
alterius quia pena spiritualis pertinet ad animam secundum quā
quilibet est liber sui Pena tamem temporali quādoqz vnꝰ puni
tur pro peccato alterius triplici ratiōe Primo quidem quia vnꝰ
homo temporaliter est res alteriꝰ. et ita in penam eius et ipse pu
nitur sicut filij secundum corpus sunt quedam res patris. et serui
quedam res dominorum Secūdo modo inquantū peccatum vnius
deriuatur in alterum et hoc vel per imitationem sicut filij imitant̄
peccata parentum et serui peccata dominorum vt audatius pec
cent vel per modum meriti sicut peccata subditoꝝ merentur pec
catorem prelatum. secundū illud Job Qui regnare facit hominē
ypocritam ꝓpter peccati populi siue etiā per aliquē ꝯsensū siue dis
simulationem. sic enim interdum boni puniuntur simul cum malis.
quia eorum peccata non redarguerūt vt Augustinus dicit. i. de
ciuitate dei Tertio ad cōmendandum vnitatem humane sotieta
tis ex qua vnus homo debet pro alio solicitus esse ne peccet. et ad
detestationem peccati dum scilicet pena vnius redundat in oms
q̄si oms sint vnū corpꝰ Vnde Augustinꝰ dicit de peccato Achor
et ex predictis patet quare paruuli Sodomorum puniti sunt. tum
quia erant res parentum et in eis parentes puniebantur. tū etiā
quia hoc in eoraū bonum cessit ne si reseruarentur essent imitato
res paterne malitie et sic grauiores penas mererent̄ ¶ Quod pe 9
na excōmunicationis non possit puniri vnus pro alio habes supra
Excōmunicatio. i. §. octauo in fine. Sed interdum quandoqz pt̄
poni propter peccatum solius domini. vt supra dictum est. 10
Interdictum. primo. §. tertio ¶ Vtrum postquam est aliquis

semel punitus ꝑ aliquo crimine debeat ei infligi alia pena Rº ſm
Ray · Non quia non iudicabit deus bis in idipsum Naum primo·
Et nemo debet duplici ꝯtritione conteri extra de Judi · At si cle
rici Multotiēs tamen ꝑ eadē culpa imponit̄ multiplex pena simul
in eodem iuditio Nam tunc omnes ille pene accipiuntur pro vna
q̄cūq; aliqua ꝑ se suffitiens nō fuisset sed in diuersis iudicijs nō licz
bis in idipsū iudicare vt dictū est nisi forte cresceret ꝯtumatia vt
11 lite·nō ꝯtest · Nm̄ frequent̄ in fi ¶ Quis ordo in penis tenendꝰ est·
Rº si ꝓceditur contra aliquem pro crimine et est tale crimen qd
indicat suspensionē debet suspendi· vel si inducit depositionem·de
poni debet·et tunc quidem si corrigibilis apparuit· non proceditur
amplius nisi in falsario literarū apostolice sedis · q̄a ille ipso iure
excōmunicatꝰ est·et debet deponi·et tradi iudici seculari· vt dictū
est supra Excōmunicatio·iij·§·j Vbi vero quis punitur pro ꝯtu
mātia primo debet suspendi · postmodū crescente ꝯtumatia debet
excōmunicari Deinde debet deponi·xxiij·q·iiij· Forte·notantur
12 hec extra de iudi· Cum non ab homine ¶ Vtrum iudex possit penā
relaxare·diminuere·vel augere·satis habetur sup̄ Judex·j·§·ix
x·et·xi · Sed hic spetialit̄ querit̄· vtrum possit penam commuta
re Rº ſm ho· Crimine probato si certa pena repitur in iure· illa
infligenda est·non mollior nec durior Alioquin iudex insanus fit
C·de iudi·priuatis Seruos aliter sicut vos in fi·nisi vt dicitur sup̄
Judex·j·§·ix·et·x · Quod si plures pene taxate sunt· tūc arbitrio
iudicis pena relicta debet illam imponē que magis timetur·ext̄ vt
lit·non ꝯt · Quoniā frequent̄ Si vero pena certa statuta non est
13 sed iudici ꝯmittit̄ debet equitate seruata semper in humaniorem
partē declinare vt de t̄nsact· Ex parte ¶ Vtrū q̄ ꝯmittit furtū
vel huiusmodi super quibꝰ statuta est grauis pena pecuniaria vel
forte alia teneatur soluē illam penam Rº ſm Ray · Si enim illa
pena fuerit statuta ꝑ quācūq; legem·siue ꝑ canones · non est in
iungendū in foro penitentionali ꝙ soluat nisi fuerit condemnatus
ad illam Alioquin sufficit ꝙ soluat interesse· vel si fuerit iniuria
satisfatiat ad arbitrium boni viri·cōcor·tho·secūda secūde·q·lxiij·
14 ¶ Quid fiat cum peccat multitudo vide sup̄ Correctio·j·§·v·et
de quatuor causis dissimulandi ibidem·§·vi· Cui applicabit̄ pena
propter violentam manuum iniectionem in clericum vide supra·
Absolutio·iiij·§·ij·

1 Pena Secundō·scz que ꝓuenit parti lese a ledente·siue
non seruante pactū Et queritur primo vtrum dñi q̄
bus damna illata sunt vel milites et huiusmodi possint
licite tenē emendas quas ꝑ damnis sibi illatis capiūt

cum pena sit multo maior quam damnum illatum Respōdeo ꝑm
wil. tam domini quā milites et etiam ecclesiastice ꝑsone. retinē
possunt illas penas quas leuant ꝑm ꝯsuetudines legitimas et sta-
tuta regionis nec peccant qñ in hac parte subest causa. et seruat̄
iuris ordō et fit non ꝓpter cupiditatem sed propter zelum iustitie
nec obstat ꝙ pena excedit damnum. qui huiusmodi pene non solū
ꝓpter interesse statute sunt sed etiam ꝓpter crimina cohercenda
Sunt tamen tempande pensatis circūstancijs nec laxande habene
in talibꝫ Securius autem esset huiusmodi excessū emende in pios
vsus erogare ¶ Pone ꝙ iudex mandat aliquid fatiendum vel 2
dandū aliquid alicui. et incerto termino et alias ponit certā penā
nūquid iste ꝓ quo mandatum siue iudicatū est poterit post termi-
num illam penā petere Rº ꝑm ho. Licite pt̄ peti. etiā si excedat in-
teresse. cōcor. Inno. sed et ho. addit dicēs ꝙ etiam religiosi pos-
sunt talem penā petere. siue ꝯsistat in pecunia siue in alio. j. q. vij.
Nuotiens. Nuinetiā penam a iure inductam. xij. q. ij. Episcopus
qui mancipiū Clerici tamē benignius quam laici se habere debēt
sed et si pars fecit ꝙ potuit vt adimpleret mādatū iudicis et pau
pertate vel impotentia pressa non potuit totum implere licet me-
ro iure teneatur ad penam Insolidū tamen de benignitate ca-
nonica nichil vltra quam int̄sit est exigendū. et sic intelligas ext̄
de penis Suam Et de hac materia habet̄ .j. Restitutio. iij. §. si.
¶ Nuid si pena fuit ꝯuentionalis. scz de ꝯsensu partium opposita. 3
in ꝯtractu. extra iuditiū Rº ꝑm guil. si pena apposita est loco int̄-
esse peti potest quanti interest. ff. de act. emp. et ven. Predia. Si
autem apponatur in fraudem vsurarū non potest peti vt extra de
emp. et ven. Ad nostram cōcor. Bernh. et Inno. et de hac ma-
teria habetur .j. Vsura. j. §. xxiij ¶ Sed nūquid soluta pecunia iu 4
ditiali vel etiam cōuentionali stabit ad huc sententia vel ꝯtractꝰ
Rº ꝑm ho. non stabit nisi in compromissione vel pacto expresse di-
ctum sit ꝙ pena soluta. rata maneat sententia et huiusmodi. C.
de transac. Cum proponas Idem Bernh. et guil. ¶ In penis 5
benignior interpretatio fatiendā est. extra de regu. iu. In penis
li. vi. De penis que apponuntur in sponsalibus. et non sequitur ma
trimonium vide .j. Sponsalia. §. xij. qui incipit. Nuid de penis.

Penitentia Primo cōmuniter quid sit. Rº ꝑm ambro. 1
Penitentia est mala preterita deplangē et plāgen-
da iterum non committere de pe. di. iij. circa principiū
cōcor gre. dicēs. penitē est anteacta pcta flere et flē
da iterum non cōmittere et sicut dicit thomas de pe. in. iiij. di. xiiij.
Diffinitiones iste date sunt per effectus penitentie que diffinitur

per duplicem actum vnū qui est respectu p̄ccati preteriti scz pre
terita mala plangere Alterum respectu futuri scz plangēda nō
cōmittere Primus est in re · secūs in ꝓposito id est vt ꝓponat de
cetero talia non cōmittere Accipiē aut̄ hic fletus cōmuniter siue
ꝑ interiori siue ꝑ exteriori et hec diffinicōes scd̄m tho · cōpletissi
me fit et ad has reducunt̄ alie · vt diffinicio Augusti · Penitē
cia est quedam dolentis vindicta puniens in se ꝙ dolet commisisse
Et alia diffinicio Ambro · Penitencia est dolor cordis et amari
tudo anime pro malis que quisq; cōmisit · et dicitur penitencia, q̄si
penetencio scz ad puniendum illicita que sunt cōmissa ¶ Vtrum
de quolibet peccato possit agi penitēcia ꝛ̄ scd̄m Se · Dec est dif
ferencia spiritus vniti carni et seperati quia ille est susceptibilis
penitencie t iste non · scd̄m Damascenū Dmc est ꝙ de omni pecca
to cōmisso a spiritu in carne existente · dū in carne est potest age
re penitenciā · post seperacionem non potest ¶ Vtrum de quoli
bet peccato debeat esse perpetua penitencia ꝛ̄ scd̄m Petrū peni
tencia peccati exterior non oportet ꝙ sit perpetua · scd̄ penitē
cia interior debet esse perpetua saltem quantum ad habitū sicut
de contricione dictum est s̄ · Contricio · ꝟix · ¶ Vtrum vere peni
tens possit postea mortaliter peccare Posset responderi aliter ꝛ̄
posz videri ꝙ non Nam si peccet · videtur ꝙ nō fuit vere penitēs
Inanis est enim penitencia quam sequēs culpa cōmaculat et mul
ta similia de quibus quidem diximus hic in · 1 · ꝟ · et hec habenē om
nia de pe · di · iij · circa principium Sed ipsa omnia non ad diuersa
tempora sed ad idem vel illud tempus in quo quis penitet fuit refe
renda vt considerando literā ibi patet ꝙ in hoc ocor · Ray · Tho ·
et pe · et magister sententiarū ¶ Quot sunt actiones penitentie ·
Respondeo ſm Ray · tres · Vna que fit ante baptismū si bapti
sandus adultus sit · qui si non peniteat nouam vitam inchoare nō
potest sed si peniteat et baptisetur non tenetur ad exteriorē pe
nitentiā vt supra Confessio · 1 · ꝟ · antepenultimo Sed ab hac pe
nitentia paruuli sunt imunes sicut etiam a peccato Altera actio
penitentie est que fit post baptismū de mortalibꝫ Tertia que fit
de venialibꝫ de penitētia di · vij Tres sunt ¶ Vtrum ante bap
tismū requiratē penitētia ꝛ̄ ſm pe · Penitētia pt̄ accipi dupli
citer Vno modo prout est sacmentū · et sic non p̄cedit baptismū ꝟ
sequit̄ · quia baptismꝰ est ianua et fundamentū omnium sacramen
torum Alio modo prout est virtus · et tunc distinguendū est · qa
inquantum est virtus formata non requirit̄ · quia sic culpa in tali
non remitteretur virtute baptismi · Sed inquantum est virtus
informis id est quedam peccati detestatio · quamuis non suffi
ciens · tamen in proposito emendandi requiritur ·

Vt causa remouens prohibēs quia voluntate manente ad pctm
non esset homo susceptibilis gratie ¶ Vtrum penitentia tollat 4
totum reatū id est omnē obligationē ad penam Rº sm pe. Sicut
qui hominē Ita et qui deū offendit peccat duplicit Primo quidē
contra eqlitatē amititie Inquantū debitū effectū nō impedit Se
cundo contra eqlitatē iustitie inquantū rem vel honorē vel obse
quium subtrahit oportet ergo vtraqz restituē et quia restituta
amititia non est ꝓpter hoc restituta res ablata ideo post remissi
onem culpe remanet reatus pene Idem tho. in iiij di. xx et ij. Pe
nitentia ij. §. iiij. ¶ Quod sunt species penitencie Rº sm Ray. 8
tres Nam alia est solemnis Alia publica Alia priuata Solēnis
est que fit in capite ieiunij q̄dragesime cum solemnitate Publica
vero que publice fit sed sine p̄dicta solemnitate et de hijs duabus
dicemus j. Penitentia iij. Priuata vero est que secrete in ꝯfessi
one imponitur de qua j. Penitentia ij. per totum ¶ Vtrū penitē 9
tia habeat partes et que sint Rº sm pe. tres sunt penitētie ꝑtes
videlicet cōtritio cordis cōfessio oris et satisfactio operis et sunt
iste quasi partes integrales sm perfectū esse penitētie Nam licz
in ꝯtritione dimittat peccatū oportet tamen ꝯfessionē et satisfa
ctionem esse in ꝓposito saltem Vnde et de hijs partibus Cris. dic
in corde ꝯtritio in ore ꝯfessio in opere tota humilitas Hec est fru
ctifera penitentia de pe. di. j. Perfecta cōcor. tho. et Ray. de con
tritione habes sup̄ Contritio de Confessione sup̄ Confessio. De
satisfatione j. Satisfactio ¶ Vtrū peccata que ꝑ veram penitē 10
ciam dimissa sunt edeant quando aliquis iterū relabit in peccatū
Rº sm thomā in iiij di. xxij. Aliquid potest redire duplicit vel in
se et sic pcta dimissa nullo modo redeūt quantū ad maculā nec ꝑ
cōsequēs quantū ad reatum vel in suo effectu hoc modo pcta di
missa redeūt inquantū ex peccatis dimissis aliquid in sequentibus
relinquit Ex hoc enim ꝙ homo deum offendit per peccatum post
remissionem precedentium peccatoꝝ quandam deformitatem in
gratitudinis actu sequentis peccati acquirit et ideo dicitur ꝯmu
niter ꝙ redeunt quātum ad ingratitudinem concor. pe. ho. et alij
¶ Vtrum requiritur penitentia de peccatis per ignorantiam cō 11
missis Rº si ignorancia est talis ꝙ excuset non tenetur. Als sic de
hoc supra Ingnorātia §. j. et ij ¶ Vtrum requiratur penitentia 12
de peccatis oblitis Rº sm petrum Si homo ita peccatum est ob
litus ꝙ nullo modo recordatur non tenetur ad penitentiam nisi in
generali sed tamen pro posse laborare tenetur vt recordetur et
si recordari potest penitere tenetur alias etiam deletur per con
fessionem generalem vt supra Confessio j. §. xij. Qui incipit v. 13
per generalem ¶ Vtrum debeat esse penitētia de pcto originali

Xe ẽm petrũ ꝑdõia non est nisi de aliquo actu ꝑprio. et volũtario
origmale autẽ non est factum ꝑprium imo nec voluntarium vo-
luntate scz existente in ipso sed in altero et ideo de eo non requi-
ritur penitentia. requiritẽ tamen displicentia in adulto ofiderante
1 R illud Idem tho. in. iiij. di. xvij ¶ Vtrũ aliqs i fine vite possit peni
tere Xo diuina gratia nulli se subtrahit faciẽti qꝺ in se ẽ Vnꝺ hõ
quãdiu habet vsum liberi arbitrij potest se ad gratiã preparare
dolendo de ptcrito et ꝓponendo cauere de futuro Vnde et de pe-
nitentia dist. vij. in prin. Tempus penitentie est vsqꝫ in vltimum
articulum vite Vnde Leo papa Nemo est desperandꝰ in hõ cor-
pore cõstitutꝰ. quia nonnũquam quod diffidentia etatis differtur
consilio maturiore perficitur Sed tamen periculosum et dubium
est qꝫ illud vltimũ tempus expectetur. Vnde ibidem subdiẽ scribit Augustinꝰ Siquis positus in vltima necessitate fue egri-
tudinis accipit penitentiam fateor. et non negamus quod petit. Sꝫ
non presumimꝰ qa bene hinc si exigit. penitentiã dare possumꝰ. se-
curitatem autem dare non possumꝰ. et sequitur .j. Nullus erge-
detur quando peccare non potest Et iterum Nuere sero penitet
oportet non solum timere deum iudicem. sed iustum diligere. non
tantum penam timeat. sed anxietur pro gloria et multa similia
ibidem et in tali casu quilibet sacerdos potest absoluere vt ij
Absolutio. ꝓmo. ꝯ. finali. et Absolutio. secundo. ꝯ. iij. et Con-
fessio. iij. ꝯ. ij. v. septimo Tempore. et de hoc casu habes .j. Pœni
tentia. ij. ꝯ. penulti. nec tali est penitentia imponenda. sed innote-
1 4 scenda. xxvi. q. vij. c. j. ¶ Quid est in penitentia sacramentũ quid
res Xo ẽm thomã et pe. in. iiij. di. xvi. In sacramento penitentie ex-
terior penitentia est sacramentum vt signũ tantum scz interio-
ris pœnitentie. et est ibi actus ofitentis quasi materiale Actꝰ aut
sacerdotis scz absolutio quasi formale Pœnitentia vero interior
siue ctritio prout coniungitẽ penitentie exteriori. saltem in ꝓpo-
to est pars sacramenti. et est res et signum Res quidem peniten
tie exteriorís est signum remissionis peccatorꝫ Remissio autẽ pe-
catorꝫ est res tantum Satis concor. Ray. Pœnitentia non valꝫ
nisi restituatur ablatũ .j. Restitutio. j. ꝯ. finali.

1 Penitentia Secundo scz illud quod sacerdos in confes-
sione imponit penitẽti Quid ergo cum sacerdos dicat
penitenti quicquid boni feceris sit tibi in remissionem
peccatorꝫ Xo ẽm thomam in quolibet Hic est qua-
druplici consideratione vtendum Primo enim cõsiderandum est
qꝫ peccator est debitor satisfactionis dupliciter Vno modo ex
iniunctione sacerdotis Alio modo ex ipso peccato commisso.

Vnde si contingat ꝙ sacerdos minorem satisfactionē iniūgat siue imponat quam requirat culpa. residuū exoluet. vel hic. vel in purgatorio. Si vero maiorem iniungat. nichilominꝰ penitēs tenetur facere qd iniunctū est si assit facultas Secundo ꝯsiderandum est ꝙ opus quod quis facit ex iniūctione sacerdotis duplicit valet penitenti Vno modo ex natura operis iniuncti Alio modo ex vi clauium Ita ꝙ ex hijs amplius valet ad expiandū peccatū quam si ꝓprio arbitrio idem facēt Tertio considerandū ꝙ satisfactio ad duo valet scz ad expiationem culpe preterite et ad cautelam future Quarto ꝯsiderādū ꝙ sacerdos potest penitēti satisfactionē iniungē vel ex ꝓprio arbitrio vel ex ꝯsilio alieno et ita etiam arbitrio ipsius penitentis vt si dicat sacerdos fatias hoc si potes. et si non. fatias hoc Simile videtur cum sacerdos dicit quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. quia si grauis penitentia esset iniūgenda. que tamen indicari ei debet. et dicendo predicta verba. illa que penitens preter iniūctionē expressā facit accipiūt maiorem vim expiationis culpe preterite ex illa gñali iniunctione Vnde predicta verba laudabilit solent dici. et quantum ad hoc satisfactio est sacramentalis inquantum virtute clauium est culpe expiatiua. licet non habeat maiorem vim ad remedium contra futuram culpam ¶ Nue pena est pro peccatis singulis iniungēda 2
Respondeo pro ꝓ quolibet peccato mortali regularit septēnis penitentia esset iniungenda. xxxiij. q. ij. Hoc ipsum et. §. se. xxij. q. j. Predicandū. et ista septēnis penitentia magis vel minus aspersa debet imponi. prout maioritas et minoritas criminis. et circumstātiarum exposcunt. quia apud deum magis valet mortificatio viciorum quam abstinētia ciboꝝ de pe. di. j. Mensura. Sz hodie oms penitentie. sacerdotis arbitrio taxande sunt ꝯsideratis circūstantijs ꝑsonarū et ꝯditionū. xxv. q. vij. Tempora. et in dicto c. Mensura. et extra e. deus qui ¶ Sacerdos semꝑ debet iniungē penitentiam per contrariū peccato. vt supbo iniūgat humilē orationem 3
Auaro elemosinarū largitionē Accidioso ꝑegrinationem seu laborem Guloso abstinētiā Luxurioso carnis macerationem qñqz loci mutationē vt di. lxxxj. Valet. xv. q. j. Mulier Semper tamē cauere debet ne ꝑ penitentiā quam iniungit alteri p̄iuditiū fatiat vt viro in p̄iuditiū vxoris et familie. aut seruo in preiuditiū dñi et huiusmodi ¶ Vtrū penitens completa penitentia sit totalit absolutꝰ Respōdeo ſm thomā in. iiij. di. xx. Siue sacerdos iniungat penitentiam discrete siue non semper manet reatus ad penam eiusdem quantitatis. et ideo si eam hic non implet in purgatorio exigetur. nec sequitur ꝙ propter hoc confessor peccet semper si minorem penitentiam iniungat Tum quia nō potest determinate

pēne quantitem ognoscere. tum. quia quandoqz ex industria mi-
norem penam imponens plus ꝓdest penitēti. qui forte magnitu-
dine pene possit a penitētia pagēda impediri. et ideo cōfessor eli-
git minꝰ damnū vt maius euitet Et iterū quia paulatim ꝯfortat
in penitēte diuinꝰ amor ad plura penitētie opera pagēda. cōcor
4 pe. sup̄ Penitētia. j. §. vij ¶ Vtrum sacerdos possit cōmutare pe-
nitentiā quam iniūxit Respōdeo ꝑm Ray. credo breuiter ꝙ sic.
dum tamē discrete et propter causam et circa subditos suos. al's
non. di. lxxxij. Presbiter et hꝰ exponēs guil. dicēs ꝙ iste idē q̄ in-
iunxit. aut successor eius. aut superior si est ordinarius Iudex pe-
nitentis penitentiā potest cōmutare vel relaxare Si vero sit aliꝰ
confessor a quo cōmutatio petitur. quia de pari ambo curā vnius
habent. vel duo episcopi in quoꝝ episcopatibꝰ penitens domiciliū
habet. hic dicendum. ꝙ si penitencia fuerit publica. requiri de-
bet consensus primi qui dedit eam ne scandalisetur. dico si de faci-
li possit inueniri. et maxime si penitens. iam publice penitenciam
inchoauit. ꝙ si non de facili possit requiri. aut si penitēcia fuit oc-
6 culta. poterit confessor secundus cōmutare vel relaxare ¶ Vtrū
inferior possit cōmutare penitenciam iniūctam a superiore Rº se-
cundum Guil. Si penitencia iniuncta est in tali casu de quo ab in-
icio poterat inferior penitenciam iniūgere poterit et relaxare vel
cōmutare. nisi superior reseruauerit sibi talem relaxacionem. vel
cōmutacionem. ar. Ad hoc l. di. Accedens. et. xxiij. q. ij. Lato-
rem. et in glo. vtriusqꝫ c. Si vero penitencia iniuncta est in casu
reseruato superiori. non poterit inferior relaxare vel commutare
sine licencia eius qui iniūxit nisi vrgeat necessitas. aut suadeas vti-
litas Pueri enim est interpretari ꝙ superior in his casibꝰ ꝯcesse-
rit inferioribꝰ potenciam cōmutandi vel relaxandi ¶ Nuld. siqs
dicit se penitere. sed non vult subire onus penitencie. dicēs se te-
nerum et hmōi Rº secundum Ray. sacerdos debet talem inducē
sicut potest vt paratus sit ad implendam penitenciam. ostenden-
do magnitudinem peccatorum. et quanta bona amisit ꝓpter illa.
que omnia recuperabit per penitenciam et finaliter cum volunta-
te sua imponat ei talem penitenciam quam verisimiliter possit por-
tare ne deterius contingat ei ad penitenciam violandam Ad hꝰ
autem precise laboret vt peccatorum causas. et peccandi occasio-
nes remoueat. quia ꝑm Augusti. satisfacere est causas peccato-
rum excidere. nec eorum suggestionibꝰ aditum indulgere et si sa-
cerdos non potest gaudere de omnimoda eius purgacione. gau-
deat tamen. quia ipsum liberatum a gehenna ad purgatoriū mit-
tit. et sicut dicit Hosti. Nullatenus debet sacerdos ꝑmittē pecca-
torē desperatū recedere. xxvi. q. vi. Si presbiter pocius imponat

vnum paternoster. vel aliquid leue. et ꝙ alia bona que fecerit et
mala que tollerauit sint ei in penitenciam ꝯcor. Tho. in. iiij. di. xix
¶ Quid si sacerdos credit ꝙ confitens non faciet penitenciā. vide 8
supra Confessio. ij. §. j. Aut quid de illo qui non vult et dicit se non
posse abstinere a peccato sup̄ Confessor. j. §. ij. ¶ Quid de penitē- 9
tibꝫ in extremis vel etiam in sanitate si non complent hic penitē-
ciam Rº secundum Ray. Tanta possꝫ esse contricio ꝙ sufficeret
ad delendum omnem penam Ita ꝙ aliquis talis statim euolaret
vt patet in latrone Luce. xxiij. Si tamen minꝰ sufficiens est con-
tricio vel penitencia purgabitur igne purgatorij Vnde de talibꝫ
dicit Augusti. ꝙ si conuersus vita viuat. et non moriatur. tamē
non promittimus ꝙ euadat omnem penam Nam prius purgan-
dus est igne purgatorij qui in aliud seculum distulit fructum cō-
uersionis de pe. di. vij. c. vl. circa fi. Eandem sentenciam ponit
Grego. xxv. di. Qualis De questione ista etiam habes s̄. Peni-
tēcia. j. §. penulti. De purgatorio quoqꝫ. j. Purgatoriū ¶ Vtrū 10
pena mortis diminuat aliquid de pena debita ꝑ peccato Rº scd̄m
Tho. in. iiij. di. xx. Mors naturalis est pena consequens origi-
nale peccatum. et quasi iam in naturam ꝯuersa. et ideo per mor-
tem naturalem non purgatur aliquid de peccato actuali sed per
illatam bene potest purgari Vnde si aliquis mortem illatam pa-
cienter sustineat etiam si pro alijs criminibꝫ sit illata valet ad di-
minucionem pene. et ad liberacionem etiā a tota pena. sed quan-
titatem culpe et paciencie et contricionis Ad predictam mate-
riam penitencie potest pertinere. j. Satisfactio ꝑ totū Et de sac-
dote q̄ ꝑ missis iniūctis pecuniam recipet s̄. Oblacio. §. fi.

Penitencia Tercio de penitencia solēni et publica Et 1
quidē penitēcia solēnis non est hodie in vsu Ideo bre-
uiter sciendum ꝙ debet fieri cum illa solēnitate et mo
do qui habetur di. l. In capite. et imponit̄ tantum ab episcopo.
vel de eius mandato. et debet imponi pro crimine publico et vul-
garissimo. quod totam vrbem vel alium locum cōmouerit. xxvi.
q. vi. c. vlti. Item non debet imponi clerico. quia nec laycus q̄
semel egit eam debet postea promoueri. nec clericus postea mi-
nistrare di. l. Confirmandum. et c. Illud. et c. Alienum. et c.
Ex penitentibus. et de hoc dictum est supra Ordinandus. §. xiiij.
¶ Vtrum aliquis possit cogi ad solēnem penitenciam Rº secun- 2
dum Ray. si crimen sit magnum ⁊ publicum et scandalum moue-
rit. poterit quis cogi. sed et pro occulto crimine. si penitens vo-
luerit. imponi potest alias non. ar. de con. di. iij. De penitentibꝫ

¶ Vtrum solemnis penitentia possit iterari R° ſm Ray. non. de
penitentia di. iij. Reperiũtur sed alia quelibet penitẽtia siue pub
lica siue priuata potest et debet iterari quotiẽs homo peccat de pe
di. iij. Septies et c. Adhuc instãt Quare autem penitentia solẽ
nis non iteratur assignat tho. in. iiij. di xiiij. tres rationes Prima ne
exiteratione vilescat Secunda quia est figura expulsionis homis
de paradiso que tantum semel facta est Tertia quia solemnisacõ
penitentie est quasi quedam ꝓfessio perpetuo penitentiã ꝯsuãdi
et ideo iteratio solẽnitati obsistit ¶ Vtrum quando imponitur peni
tentia publica intelligatur peccati reuelatio R° ſm thomã in. iiij
di. xiiij. non reuelatur ꝓpter hoc quãuis suspitio oriatur illum aliqd
enorme cõmisisse. non enim culpa pro certo scitur ex pena quia et
quãdoqꝫ aliquis facit penitentiã ꝑ alio sicut legitur in vitis pa
trum de quodam qui vt sotium suum ad penitentiã ꝓuocaret ipse
cum eo penitentiã egit ¶ Sed que est penitentia publica R° ſm
Ray. quãdoqꝫ dicitur ipsa solemnis de qua iam dictum est. §. j. et
se. Sed et ꝓprie illa dicitur publica que fit in publico nõ tamen cũ
predicta solẽnitate vt cum iniungitur peregrinatio ꝑ mundum cũ
baculo cubitali et cum scapulari et huiusmodi Hanc posset impo
nere quilibet sacerdos parrochiano suo ¶ Vtrum per sedem apo
stolicam imponatur penitẽtia publica R° ſm guil. duran. in spe. Pe
nitentiam publicam sedes apostolica non indicit nisi in eo loco vbi
est curia romana et tunc tantum ꝑ enormibꝫ Penitentiarij enim
pape fatiunt tales denudatos triduo aut plus vel minꝰ incedere
ꝑ omnes ecclesias ciuitatis vbi est curia. et postea remittũt ad su
os episcopos vt ꝯsideratis circũstantijs eis indicãt penitentiã sa
lutarẽ. licet quidam ribaldi ꝑ questu fingant sibi tales penitẽti
as a sede apostolica iniũctas falsas penitentiarioꝝ literas osten
dentes ¶ Nue causa est ꝙ detur aliqua penitẽtia publica R° ſm
thomã in. iiij. di. xiiij. quadruplex est causa Primo vt peccatũ pub
licum publicã habeat medicinam Secũdo quia maxima ꝯfusione
est dignus qui grauissimũ scelus cõmisit Tercõ vt sit alijs in ter
rorem Quarto vt sit exemplũ penitendi et non desperãdi eis qui
grauibus detinentur ¶ Vtrum ꝑ quolibet peccato teneatur hõ
manifestare penitentiã R° ſm Al. non oportet Sed qui scanda
lizauit in cõmuni tenetur quidem ad ostensionẽ boni exempli Ita
ꝙ ꝑsumi debeat eum de ꝑteritis penitentiã egisse. et sufficit.

Penitentia. Quarto scꝫ impedita vel falsa Nue sũt
impedimenta al's impeditiua penitentie R° ſm ho. et
Ray. mlta sunt. sed int alia q̃tuor pñcipalit scꝫ timor
pudor spes et desperacõ Primũ ergo impedimentum

est pudor ꝯfitendi. de quo dictum est supra Confessio. j. §. penul.
Secundū est timor. scz cum quis timet ne possit ferre penitentiam
cont̄ quem sunt tria remedia ꝯsideranda scz p̄sentis pene modici-
tas. leuitas. et breuitas. et econt̄ futē pene imēsitas. acerbitas et
eternitas Tertiū impedimētū est spes. et hec est triplex. scz spes
diu viuendi Secūda Thes. v. Dies dñi sicut fur in nocte veniet
Item spes tempales diuitias acquirēdi Luce. xij Anima mea re-
quiesce. bibe cōmede et epulare ꝛc̄ Item spes misericordiā ꝯsequē
di cont̄ illud Ecclesiastici scdo Ne dicas miseratio dei magna est
mltitudis pctoꝝ meoꝝ misēbit̄ misericordia em̄ ꝛ ira ab illo cito
ꝓximat Quartū impedimentū est desperacō. et hec est duplex scz
desperacō venie. sicut dixit cayn Genes. iiij. maior est iniq̄tas mea
quam vt veniam merear. cont̄ quod est illud ps̄ Misericordia ei⁹
super omnia opera eius Item desperatio perseuerātie contra qd̄
est illud verbum domini Non dico tibi vsq̄ septies sed vsq̄ septu
agies septies Mathei. xviij. de pe. di. iij. Septies et. c. Adhuc in-
stant. Possunt et alia impedimenta signari Primū est alleuia-
tio culpe proprie Secundū est aggreuatio culpe aliene et maxi-
me maiorū Tertiū est multitudo peccantiū Quartū est consuetu
do peccandi Quintū est elatio cordis Sextū est delectatio pecca-
ti. que quidem. quia non ad casus sed ad ꝑsuasiones ꝑtinent. predi
catoribꝫ relinquo ¶ Que sit penitētia falsa Rx° falsa dicit̄ cū spre
tis pluribꝫ. de vno solo penitentia agit̄ Aut cum sic agit̄ de vno
vt non discedat̄ ab alio. vnde scriptū est Jacobi. ij. Qui totā le-
gem obseruauerit offendit autem in vno fact⁹ est omniū reus scz
quantū ad eternā vitam sicut enim si peccatis omnibꝫ esset inuolut⁹
Ita si in vno tantū maneat eterne vite ianuam non intrabit. ha-
bentur hec de. pē di. v. §. fi.

Percutē Siue verberare vtrū liceat Rx° ꝑm tho. se. se.
q. lxv. Nocumentū alicui inferre non licet. nisi ꝑ mod̄
pene ꝓpter malitiam Null⁹ enim iuste punit aliquem
nisi sit eius inrisdictioni subiect⁹. et ideo verberare ali-
quem non licet nisi habēti potestatē aliquā super illū. et quia fili⁹
subdit̄ potestati patris et seru⁹ potestati dñi. licite potest verbe-
rare pater filiū. et dominus ꝑuum causa correctionis et discipline
¶ Eandem questionē ꝑtractat Ray. et q̄si eodē mō determinat.
dicēs q̄ ꝑcussio siue v̄beracō fit aliqñ ex malitia vl̄ odio. et hꝰ ē pec
catū mortale et ī clerico īducit d̄posicōz. xlv. di. c. j. et c. Ep̄m Nñ
doq̄z v̄o fit ex caritat vt cā correccōis et hꝰ ī oībꝫ hñtibꝫ ꝑtatē ē li-
cita in suos subditos. xxxv. di. Añ omīa. xlv di. Cū btūs Ep̄⁹ Tñ
neminem debet suis manibus verberare distinc. lxxxvi Non liceat
sed potest ꝑ aliū. v. q. v. Illi qui. et si verberandus est clericus

sion debet episcop9 eum verberare per laicum. als tam episcop9
quam laicus verberās incidēt in excōmunicationē extra d sen. ex.
Vniuersitatis. vt dictum est supra Excōmunicatio. ij. §. ij. nisi cle
3 ricus esset incorrigibilis vt ibi dicitur ¶ Nua de causa clerico cor
rigend9 posset verberari R° sm Ray. Pueri in minoribus ordini
bus etiam pro minoribus culpis licite verberant Maiores vero ver
berari non debent nisi pro maioribus criminibus di. xlv Cum beatus
Porro. regulares secundū regulas suas subitiunt verberibus. etiā
pro leuibus culpis ar. extra de appell. Reprehēsibilis in fi. ext de
simonia per tuas in fi. ext de accu. Nualit in fi. sed nō vsq; ad sāg
uinem vt supra Disciplina De materia pcutientiū clericos. satis
habes s. Excōmunicatio. ij. Nuomō pcutienti vnam maxillam p
benda sit altera vide supra Patiētia. j. §. fi.

Peregrinus Primo cōmuniter Ad quem pertineat de
fensio peregrinorum R° scdm Ray. Omnes pegrini de
fendi debent ab ecclesia vt qcūq; eos in personis vel
rebus offenderit nisi admonitus satisfecerit excōmuni
cetur. xxiiij. q. iiij. Siquis romipetas et duobus c. se. Et extra de
2 treu. et pace. innouamus. ext de pe. Conqrente ¶ Nuid de re
bus peregrinorum q moriuntur in via R° scdm Hosti. Nuicūq;
acceperit peccat mortaliter nisi ea intencione accipiat vt restitu
at heredi. nec excusatur aliquis statuto consuetudine vel precep
to. sicut de naufragijs dictum est supra Naufragus

1 Peregrinus Secundo quantum ad clericos qui clerici
dicantur peregrini R° scdm Ray. Clerici omnes pnt
large appellari peregrini qui non sunt de episcopatu
ordinantis Nam nullus talis siue clericus siue laycus potest reci
pi a tali episcopo ad dignitatem vel ordines vel alia ecclesiastica
sacramenta di. lxxj. Per totum et specialiter in c. Primatus ext
de proch. c. ij. et. iij. Sed de ordinibus habes s. Ordinator. §. vi.
et. vij. Institui vero possunt bene in ecclesijs extranei epi etiaz ab
Abbatibus vel inferioribus Prelatis. de osensu epi et dispensatione
2 ipsius Alias non ext e. c. fi. et ext de insti. Ad decorem ¶ Nua
re peregrini et ignoti repelluntur a pmocione R° scdm Ray. du
plex est causa Vna quia non licet episcopo ponē falcē in messē alie
nā subditū alterius ordinando. lxxj. di. Per totū. vi. q. iij. c. fi. Se
cūda causa est qr tales qnq; solēt esse criminosi infames excōmu
nicati vel irregulares et quandoq; mēciunt se ordines habē cū nō
habeāt vel plures habē qm hnt di. lxxxxviij. Affros. xix. q. ij. Due

Et nota q̄ clericus habens ecclesiam nec peregrinari potest sine li
centia episcopi de con. di. v. Non oportet. extra de vo. Magne.
¶ Quando clerici peregrini debeāt ad celebrandum admitti R° 3
s̄m Ray. si tales ignoti clerici volunt publice celebrare populo
admittunt̄ cū quinq; sigillis episcoporū. lxxxxviij. di. c. j. et. ij. ext̄
eodem c. j. et s̄ si sigilla sint ignota al's sufficēt episcopi sui tantū
di. lxxi. Primat⁹. xix. q. ij. Due. et multomagis sufficerz aposto
lice sedis mandatū ext̄ de. cle. non resi. Tue. Si vero vellent in se
creto et ex deuotione tollerari posset ext̄ e. Tue. et est ratio s̄m
ho. quia in publica celebratione posset eum mouē ad celebrandū
gloria humana vel lucrum. secus in secreto Item quia in publi
co cōmune malū posset accidē scz si non ordinat⁹ celebraret. sed in
secreto non vertit̄ piculū nisi in solius celebrātis ¶ Sz quare reci 4
piunt̄ tales cum quinq; sigillis ignotis. cum ignota non fatiant
fidem R° s̄m Ray. quia non ita de facili posset omitti falsitas in
quinq; sigillis sic in vno. et addit Jo q̄ nisi aliq̄lis notitia habea
tur de sigillis non est eis credendum Sed vt addit Ray. cum sigil
lis sufficēt vnus testis Ita tamen q̄ s̄m Jn. et ho. si ex receptiōe
talium clericorū fieret p̄iuditiū et damnū alicui non debet credi
etiam quinq; sigillis nisi alias probaret̄ Sed viatorem transeun
tem non oportet ita subtiliter examinari. xlij. di. Quiescamus.
¶ Quid si talis amisit literas R° si probet p duos testes ordina 5
tionem suam et ouersationē recipi potest vt e. ti. Tue Jn auten.
de fi. instru. §. Si vero colla. vij. etiam de fi. instru. Jn exercen
dis Et si non existant testes de ordinatiōe quia forte longū tp̄us
est sed ostat q̄ semp gessit se vt p̄sbiter. admitti potest ar. ff. ad
macedo. l. iiij. et ext̄ de p̄resb. nondū bap. c. ij. et. iij ¶ Quales debēt 6
esse litere q̄ dant̄ clericis pegrinis R° s̄m hosti. Ad hoc vt susci
piant̄ in executiōe ordinum debent litere otinere hanc clausulam
vel similem quem gradatim ad talem ordinem promouim⁹. lxxiij.
di. Jn nomine patris. et c. se. et hee litere omendatitie vocant̄.
vel testimoniales eo. ti. Tue. Si vero ordines vult recipere. ne
cesse est q̄ habeat a suo episcopo expressam licentiam per modū
qui habetur supra Ordinator. §. vi. et. vij. ¶ Episcopi et supe 7
riores similiter et Abbates et priores et ceteri presidentes mo
nasterijs. qui apud sedem apostolicam promouentur. confirman
tur. consecrātur et benedicunt̄. non accedāt ad cōmissas ecclias
sine literis apostolicis otinentibꝫ p motionē. ofirmationē. osecra
tionem. seu benedictionem nec accipiant dictas administrationes
et nemo eis pareat nisi ostendant Alias quicquid ipsi fatiunt est
irritum. et ipsi non percipient de prouentibus. et illi qui eos reci
piunt vel eis obediunt sunt suspensi si a beneficijs ecclesiasticis.

Et idem per omnia si dicti Prelati recederent a curia· non ꝓstito iuramento fidelitatis vt in extraua· Bonifatij octaui· qui incipit Iniuncte

1 PEriurij quid sit ꝛ̃ꝑ ſm magistrū sentētiarū et Ray· Periurium est mendatium iuramento firmatum Sed et tho· in secunda secūde· q· lxxxxviij· dicit ꝙ falsitas ē de ratione periurij addēs ꝙ sicut dicit iheronimꝰ qꝺ cūqz illorum trium defuerit· scz· veritas iustitia vel iuditiū periurium est· non tamē eodem ordine· sed primo quidem et principaliter quando deest veritas Secundario autem quando deest iustitia q· cūqz enim iurat illicitum· ex hoc ipso falsitatem incurrit· quia obligatus est ad contrariū faciendū Tercō· quādo deest iuditium· quia cum indiscrete iurat ex hoc ipse piculo se omittit falsitatem
2 incurrendo ¶ Nuot modis est falsitas in iuramēto assertorio ꝛ̃ꝑ ſm Augustinū· tribus modis est ibi falsitas· et cōmittit periurium· primus cum quis iurando falsum loquit̄ sine intentione fallēdi ꝗa ipse fallit̄ et credit verū dicē Secūꝺ cū quis loquit̄ falsū cū intētione fallendi scz quia et ipsū falsū esse putat Tertiꝰ cū loquit̄ verum cum intencōe tamen fallendi quia credit esse falsū· vt ij·
3 Nomines ¶ Nuot modis cōmittit̄ falsitas siue periurū in iuramēto ꝓmissorio· ꝛ̃ꝑ· ſm Ray· tribꝰ Primꝰ cum quis iurat se facturum vel dicturū aliquid illicitum vel inhonestum Secundꝰ· qñ et si iurat aliquid licitū tamen absqꝫ necessitate sed cum solemnitate· Tertius quādo hoc ipsum facit sed sine solemnitate vt in iuramētis quotidianis ex quadam mala cōsuetudine· vt ꝓ deū ibō cras ad ecclesiam· vel aliquid huiusmodi· vel etiam cum huiusmodi iuramenta fiunt ioco· in omnibus predictis cum iurat statim periurat xxij· q· iij· Nui sacramento· Sed intellige large vt in primo· ꝙ· dictum est
4 ¶ Vtrum periurium sit peccatū mortale· ꝛ̃ꝑ· ſm tho· se· secūde· q· lxxxxviij· Ex suo genere peccatum mortale est· quia importat otemptū dei· nec excusat̄ a peccato mortali· non implens etiam quod coactus iurauit potest tamen per autoritatē pape ab obligacōe iuramēti absolui ꝑsertim si coactus fuit tali metu qui cadere posset in cōstantem virū· minor tamen penitentia imponē tali Item non excusat̄ a mortali peccato qui ioco se periurat quia euitat diuinam irreuētiā· imo quantum ad aliquid magis auget Similit̄ et ille qui ex lapsu lingue Jurat si quidem aduertat se iurare et falsum esse quod iurat· non excusat̄ a mortali peccato· sic neqz a dei otemptu· Si autem hoc non aduertat· nō videt̄ hre intentionē iurandi· et ideo a crimine periurij excusat̄ ¶ Vtrū excusetur a peccato mortali quando iuratur falsum quod credit verū·

Rº ꝑm pe. quando falsum iuratur iuramento assertorio et iurans
credit Verum siquidem adhibuit debitā diligentiā non est mor-
tale Similiter et quādo iuramentū fuit ꝓmissorium si ꝓpter legitti
mum impedimentū obmittitur impleri excusatur saltē a mortali ¶ Sz 6
quid fatiet qui ꝓpter metū iurauit se aliquid facturū vl' daturum
vide supra Jurare .§. xv qui incipit Quid de eo ¶ Vtrū ꝑiuriū 7
sit grauius peccatū quam homicidiū Rº ꝑm thomā in quotlibeto
Sicut dicit Apostolus ad Hebreos. vi. Homines per maiores
sui iurant et omnis controuersie eorum finis est iuramētum Fru
stra autem in causa homicidij controuersie finis esset iuramētum.
si homicidium esset grauius quam periurium. presumeretur enim
ꝙ qui maiorem culpam scz homicidij omisit non vereretur minorē
scz periurij incurrere Vnde ex hoc ipso ꝙ in causa cuiuslibet pec-
cati defertur iuramentum. maniste ostenditur ꝙ ꝑiurium ꝓ max-
imo peccato debet haberi nec immerito quia periurare nomen dei
videtur quedam diuini nominis denegatio Vnde secundum locum
post ydolatriam peccatum periurij tenet vt ex ordine preceptorū
patet Sed et apud gentiles iusiurandum erat honoratissimum vt
dicitur circa principium methaphisice Sed ꝙ homicidium gra-
uius puniter in ecclesia ratio est qr grauius nocumentū intēdū homi-
nibus imminet etiam ex minori culpa cum ꝑm iuditium dei maius
peccatum grauius punitur ¶ Vtrum peccet qui ab aliquo exigit 8
iuramentum Rº ꝑm thomā secūda secūde. q. lxxxxviij. qui exigit iu
ramentū vt persona priuata et hoc facit quia nescit sed dubitat
de veritate secundum ꝙ Augustinꝰ dicit non peccat sed tamē hu-
mana temptatio est. id est ex infirmitate nature procedit Si autē
scit vel ꝓbabiliter cōdit eū falsū iuraturū ⁊ cogit iurare hōicida est
Nam ꝑm august. ille de suo periurio se interimit sed iste manum
interfitiētis impressit Si autē aliqs exigit iuramētū tāquā ꝑsona
publica. ꝑm ꝙ exigit ordo iuris nō videtur esse in culpa siue sciat
esse verū siue falsū iuraturū. sed non videtur ipse exigē sed ille ad
cuius instantiā exigit ¶ Que est pena ꝑiurij Rº ꝑm Ray. ꝑm ca- 9
nones ꝯuis debet imponi penitentia tamen inspectis circūstantijs
magis vel minꝰ aspera penitentia est imponenda Item ꝑiuri sunt
infames. viq. j. Infames et c. Quicūqz. xxij. q. v. Siquis coniūctꝰ
nec amplius ad testimoniū debēt admitti vt in dicto c. Quicūqz. et
xxij. q. v. Paruuli. non obstante ꝙ egerint penitentiā extra de te.
Testimoniū ¶ Quō solēnitates adhibite aggrauāt ꝑiurium Rº 10
ꝑm Rai. qcūqz iurat ꝑ deū mltū obligatur. q̄ vo ꝑ deū et euāgelia
magis obligatur et adhuc magꝰ qui istis adiungit sctorꝝ reliqas et
ita crescētibꝫ solēnitatibꝫ crescit obligacō et sic dic tho. v. s. ꝯuiꝰ
peccatum est si aliquis solēniter iurans per euangelium periuret

quam si per deum in cōmuni sermone iuret · tum propter scandalū
tum propter maiorem deliberationē quibus equaliter hinc inde
positis · grauius est · si quis per deum iurans periuret · quam per e-
11 uangelium Idem pe · Et concor · Inno · ¶ Nuid siquis audit a-
aliquem periurare vide supra · Iurare · §· xvij · Nui incipit · Siqs
audit et multa ibi ad hanc materiam pertinentia · Similit supra
iuramentum · j · et · ij · per totum ·

1 Permutatio · Nualiter possit fieri permutatio de bene
fitijs ecclesiasticis Rx° sm Ray · benefitia ecclesiasti-
ca non possūt adinuicem permutari auctoritate vel pa
ctione partiū sine simonia · Sed episcopus si vtile esse
viderit potest ex offitio suo transferre personas et facere permu-
tationem Ita tamen q̄ partibus inter se non licet de hoc pacisci
et tractare · vt Inno · ponit · sed totum exponāt et relinquant in
manus superioris Permutacō vero possessionū per se non est inhi
bita quia dat̄ ibi tēporale p tēporali ext̄ de rerū pmu · Ad questi
ones Ita tamen q̄ si altera pars p̄poneret · poterit pecunia refū
di · vt sic ad eq̄litatē pmutacōis pueniat̄ Sz hic nota · q̄ hc pmu-
tacō est q̄dā alienacō · vt ext̄ de re · ec · non alie · Nulli · et ideo suan
dus est mod⁹ q̄ dicit̄ sup̄ Alienacō · §· j · Nuoniā duo volētes be
nefitia sua pmutare libē et sn̄ fraude resignent in manus episcopi
non possunt impediri p illos qui habent literas apostolicas de be-
nefitijs vaca turis · vt ext̄ de re · pmuta · Licet li · vi · Et si talia be
nefitia oferant̄ alijs · non valet · vt ext̄ eodem Ne ocessione in cle-

1 Perplexitas · Alia iuris alia facti vt Ray · ponit ·
Perplexitas iuris est · cum aliqs circa id qd sibi occur
rit faciendū vel nō · inuenit diūsas auctoritates sibi in-
uicē oppugnātes Hec perplexitas per peritoꝝ ofiliū
et ōtrioꝝ ocordiā reformāda est Alia perplexitas facti · qn̄ vt
ait gregorius · dyabol⁹ sugestiōe plerosq̄ ita peccare facit q̄ten⁹
si peccatum fortassis fugē appetāt sn̄ alio pcto nō euadāt · xiij · di ·
Nerui · Et dat̄ ibi consiliū q̄ tūc min⁹ malū eligat̄ id est q̄ alias
sm se ōsideratū esset min⁹ peccatū Nam veritate inspecta pt̄ esse
aliqs perplex⁹ id est necesse astrict⁹ ad aliqd malū Vn̄ augusti ·
Vasis ire nunq̄ deus reddēt interitū si nō spōtaneū inueniret̄ hō
hr̄e pctm · xxiij · qiiij Nabuchodonosor Itē august · vsq̄ adeo pctm
volūtariū malū est vt nullo mō sit malū si nō sit volūtariū · xv · q ·
p̄ma · §· j · circa fi · cōcor · tho · in · iiij · di · xxxix Similit̄ et om̄s theolo ·
Si sacdos celebrās recolit si cōmisisse aliqd pctm mortale · vide s̄ ·
Missa · §· viij · 2 d tenētibꝫ opiōes diūsoꝝ mgr̄oꝝ vide s̄ Opinio · §· j ·

Personatus. Vide supra. Dignitas. §. primo.

Pertinentia. Est oppositum vitio mollitiei. et virtuti. perseuerantie De quib9 s̄. Mollities p totum.

Pignus Quid sit h̄c ſm bo. Pign9 est obligacō rei licite p debito facta Fit autem ad maiorem securitatē. q̄a tutius est pignore incumbē quam agē in psonam vt insti. de obliq̄ ex delicto nascunē. §. Furti. Vnde quando transit in potestatem creditoris dicitur pign9. sed si remanet apud debitorem. dicitur ypoteca. sed quantum ad actionē non differū t Quod mōis intelligunē aliqua tacite pignori obligata h̄c ſm bo. multis Nā siqs tibi dotem p aliqua pmiserit omnia bona sua tacite obliganē Item p restituenda dote vxori. omnia bona mariti tacite obligā tur. etiam si extraneus qui mulierem non habet in pīate dotē cō Fert. C. de re vxo. acti. vnica. et de hoc vide s̄. Dos. §. ij. et. xi. Qui incipit Quid si maritus Item omnia bona obuctoris infecta et illata in rustico. p̄dio. sciente dño. nisi ad tempus inferant tacite. obligata sūt dño p pensione In vrbano autem non distinguo. verum dn̄s sciat vel nesciat. C. de locato l. certi Item bona tutoz̄ et curatorū tacite obliganē minoribus p illorū officio. aut si non administrauerunt. C. de admin. tuto l. p officio Item bona patris tacite obligantur filiis p rebus aduenticijs et p̄cijs earum. vt. C. de bonis q̄ libe. l. Cum oportet Item bona matris cōtrahentis ad secundas nupcias sunt filijs prioris mr̄imonij tacite obligata. vt eis restituat que eis a priori marito lucrata fuit. C. de secun. nup. hac edicta l. j. §. penul. Item bona defuncti tacite obliganē p legatis et fideicommissis. C. cōmunia dele. l. j. Q Nue res pignori obligari possunt et que non h̄c ſcōm Dosti. obligari possunt tam res future q̄ p̄sentes vt fetus pecorum. Fructus p̄ē dentes. partus ancillarū. et ea que nascent. ff. e. Et que nondū toz̄. ff. e. Cum conuenit Item vsufructus. ff. e. Si is Itē seruitutes rustice vt sc̄z quamdiu pecunia soluta non sit. his seruitutibus creditor vtatur. et si infra certum diem non fuerit reddita creditori. vendere vicino valeat. ff. eodem Sed et annue. Sed h̄ caue ab vsura sicut dicitur infra. §. vij. Vrbane aut̄ seruitutes nō possunt sic pignori obligari vel pignorari. et racio est. ne ex vetustate vsus et vtēcium edificia destruantur et in vtilia fiant. ff. e. Si is. §. fi. Pignori aut̄ obligari nō p̄nt vt gof. refert res sacre vt vasa et ornamēta. C. de sacro sanct. ec. l. Sanccim9 nemini. nisi et ecclesia superflua vasa habeat. et debitum vrgeat. x. questi. ij.

Hoc ius · vel nisi in alijs causis necessarijs quibus res eccie alienari
possunt · xij · q · ij · Aurum vide s̄ Alienatio · §· j · Sed nec eccie p̄nt
pignori obligari vt in Auten · de alie · et emphiteosi · §· Nuoniaz
Item liberi hominis nulla est obligatio quia contraria est libera-
ti · vt e · ti · c · ij · C · de acci · et obli l · Obes · C · que res pignori · l ·
Nui filios in auten · vt nulli iuditū · §· Nuia vero · In casibꝫ tamē
tenet obligatio liberi hominis vt in redempto ab hostibꝫ · C · de ca
ptiuis et post limi · reuer · l · fi · Item ob necessitatem famis pater
filium obligare potest Nam et vendē potest · C · de patribꝫ qui fi-
di · l · ij · et supra · Emptio · §· fi · ¶ An siquis res suas obligat in-
telligantur futura R° de p̄sentibꝫ et futuris sensisse presumit̄ · C ·
que res pig · obli · pos · li · fi · Sed intelligit̄ exceptū esse id qd̄ spetia
liter obligaturꝰ non erat · vt vestis · suppellectilia mancipia quem
vsu habebat et similia · C · que res pignore obligari pos · l · j · Sz bn̄
intelligunt̄ obligata iura · et actiones vt · C · de sen · pas · Si adem
ptis et l · Casus · Si vero dicat mobilia et immobilia et se mouētia
non ob hoc intelligunt̄ actiones · et nomina siue credita · C · de p̄to
pig · l · j · Idem dicendū de hijs qui offerūt ecclesie omia bona sua
Item qui obligant instrumenta · et de agris et de omnibus que ibi
otinent̄ sensisse videt̄ · C · que res pig · obligari possūt · l · ij ¶ Nuā-
diu pignus remaneat obligatū R° quādiu etiam remanet vnus
denarius ad soluendum · C · de distract · pig · l · Nuādiu · ¶ Vtrū
ecclesiastici reddit⁹ siue stipendia possint pignorari vel obligari ·
R° s̄m Inno · non possūt obligari spetiali conuentione · sed a iudi
ce ꝓ debito canonici et ex causa iudicati possūt obligari ar · C · de
excep · rei iudi · Stipēdia · ff · de re · iu · comodis Idem Bern · extra
de fideius · Peruenit et vide supra Locatio · §· penul · ¶ Vtrū vti
pignore sibi obligato sit vsura R° s̄m tho · se · se · q · lxxviij Si pig
nus sit res aliqua cuius vsus pretio extimari potest · debet ille qui
mutuauit cōputare vsum illius rei in extimationeē ei⁹ quod mutu
auit Aliqn̄ idem est ac si pecuniā accipēt ꝓ mutuo qd̄ est vsurari
um nisi forte esset talis res cui⁹ vsus sn̄ p̄tio solz ꝯcedi int̄ amicos
sic patz d̄ libro cōmodato · et hꝫ intellige ꝙ sit vsura si vtat̄ pig-
nore ꝯsēciēte debitore Si v̄o eo nolente esset furtū · ff · de furtis · l · Si
pignore ¶ Nuid d̄ expēs a creditore factis i pignore R° s̄m Ray
creditor pt̄ exigē vl̄ cōpēsare nō solū expēsas q̄s fecerit i colligē
do fructꝰ sz etiā q̄s fec̄ bōa fide circa rē pignoratā puta colēdo fū
dū vl̄ pascēdo iumtū et hꝫ nisi fuerit imoderate · ff · d̄ pig · acci · l · Si
s̄uꝰ sz fructꝰ q̄s p̄cepit vl̄ ꝑcipē d̄buit cōputabit i sortē · C · d̄ pig
acci · le · ij · et ext̄ e · Cū ꝯt̄ ¶ Nuid si pignꝰ perit vl̄ deteriorat̄ R° si sn̄
cl̄pa creditoris perijt l̄ deteriorātū ē n̄ tenet̄ et nichilominꝰ d̄bitor
tenet̄ soluē debitū nisi actū sit ꝙ amissio pignoris liberz debitorē

Si vero culpa creditoris tenetur creditor. C. de pig. acci. l. ij. iiij. et. v. ¶ Quid aget creditor habens pignus si patus est computare fructus in sortem petit residuum debiti R° ſm Ray. potest q̄dam pecuniā mutatā per actionem personalem petere. C. de pig. acci. Quamuis et. l. distractis Item potest pignus alteri pignorare. C. si. pig. pignor l. j. et. ij. Sed nunq̄d pignus possit vendē habes in seq̄n. §. ¶ Vtrū creditor cui non soluit̄ possit vendere pignus R° ſm Ray. Si pactum fuit q̄ pignus posset vendi certo tēpore vel modo. vel persone vel precio. debet creditor nūciare debitori. et postea poterit vendere. ſm formam conuentam. et nō alit̄ Si vero pactum fuit de non vendendo. non poterit vendere. nisi post trinam denunciacionē factam debitori. vt soluat. et si nō soluit postea poterit vendere. sed si venderet ante teneretur furti Si vero nullum pactum fuit. sufficit vna denunciacio. et postea elapso biēnio poterit fieri vendicio. ꝓbantur hec. ff. de pig. acci. le. Si cōuenit. de distrahendo et. C. de iure domi. l. fi. ¶ Quid si pignore vēdito. creditor minus accepit q̄m erat debitum R° si vendidit bona fide. potest agere ad residuū. et si plus accepit. tenetur restituere debitori. C. de iure dominij le. fi. ¶ Cui et cōtra quem detur actio ꝓsecutiua pignoris siue ypotecaria R° ſm Ho. dat̄ creditori contra quemlibet possessorem. ff. e. l. Pignor. et. C. e. l. pignor. et. l. debitorem Ita quidem si possessor habet titulum lucratiuum tunc creditor habet electionem. vtrum agat personaliter contra debitorem vel ypotecarie contra possidentem. C. e. distractis et. l. Prosecucionem Et idē si habet titulū onerosū. sed fuit fraudis cōscius. quia scz sciebat rem alij obligatam sed si nō fuit fraudis cōscius non potest creditor contra eum agere quousq̄ egerit cont̄ debitorē. et fideiussores. et mandatores. et postea agi poterit cont̄ pignorū possessores ¶ Cui et ꝯtra quē det̄ actio pignoraticia R° ſm Ray. potest agere debitor vel heres eius contra creditorem vel heredem eius. vel alium. si forte creditor rem sibi pignoratam in alium transtulit Nam et iste possessor tenetur computare in sortem non solum fructus quos ꝑcepit. ꝫ etiā oēs quos anteriores ꝑceperūt a tēpore ꝑmi ꝯtract⁹. et sic soluto residuo. restituē debet pign⁹ vt. e. ti. Cū contra De pignoracionibus que vocantur represalie vide ij. Represalie

10

11

12

13

14

Pirate Pirate omnes ter in anno ab ore summi pontificis exconmunicantur. et Hosti. refert. et ita est

1

Placē. vtrū velle placē sit pctm vi. s. Adulacō. §. penl.

1 Pollucio Vtrū per pollucionem in sompnis amittatur
virginitas R° ꝑm Ala. non eo ꝙ voluntas et delibe-
racio non immediate voluptati coitus coniungantur
2 ¶ Vtrū pollucio nocturna impediat cōmunionē vide s̄
3 Cōmunicare .§. v. ¶ Vtrum pollucio que est in sompnis incipit
et in vigilia terminatur sit peccatū R° ꝑm Tho. in .iiij. di. ix. Pol
lucio q̄ntū ad racionē meriti. vel demeriti magis iudicat̄ scd̄m p̄n
cipium qd̄ est in dormiendo quam scd̄m finem q̄ est in vigilando q̄r
corporalis motus non pertinet ad meritum vel demeritum nisi ꝑm
ꝙ a voluntate causat̄. ex quo enim excitatus est motus in dormien
do. non subiacet voluntati vigilantis vlterius nec reputatur vigi
lasse quousq̄ perfecte vsū liberi arbitrij recuperauerit pt̄ tn̄ ꝯtin-
gere ꝙ in ipsa euigilacione pctm̄ oriatur siq̄dem ꝓpter delectacio
nem qd̄ q̄dem erit veniale pctm̄. si talis placencia sit ex surrepcōe
Mortale aut̄ si sit cū deliberato ꝯsensu et p̄cipue cū appetitu futu-
ri Ipsa at̄ post placēcia nō facit p̄teritā pollucionē pctm̄. ꝙ si pla-
ceat vt nature exoneracio vel alleuiacio pctm̄ nō credit̄

1 Populus Quot homines faciunt populum R° ꝑm Wil.
decem. j. q. iij. Vnio. sicut duo faciūt ꝯgregacionē ext̄
de elec. c. j. et tres collegiū. ff. de verbō sig. Neraciꝰ
et tn̄ retinet̄ in vno. ff. ꝙ cuiuscūq̄ vniuersitatis le. Sic municipi
uiu. xij. aut̄ aut. xx. faciūt turbā. ff. de vi. bo. rap. l. fi. §. j. q̄tuor vel
q̄nq̄ porci vel decē oues faciūt gregē. ff. de abigeis. l. oues

1 Porcio De porcione canonica circa sepulturas vide. ij.
Sepultura. iij. Item de legitima porcione filiorum et
heredum vide. s̄. Legittima. porcio per totum

1 Postulacio Quid sit postulacio R° ꝑ. Ho. licet Gof. di-
cat ꝙ postulacio est gr̄e peticio ar. e. Bone Ju. dic. ꝙ
postulacio est alicuiꝰ ꝑsone q̄ eligi ꝓhibet̄ nō ꝓpt̄ vi-
ciū ꝫ ꝓpt̄ defectū. q̄ tn̄ postulatū nō omnio reddat in-
2 habilē ad ꝓuidend̄ ecclesie ꝯcors. et c̄ta capitl̄i peticio ¶ Quis sit
postulād9 vel nō R° ꝑ. Ho. in p̄mis q̄dē nō pt̄ postulari criminosus
puta piurꝰ homicida vel inobediēs tales em̄ neq̄ eligi neq̄ postlari in
pn̄t ext̄ e. c. j. ⁊. ij. Itē nō ꝓfessus tacite nec exp̄sse nō postulat̄ in
reglarē p̄latū sic nec elegit̄ ext̄ de elec. Cū causā ⁊. c. Cū ad nr̄am
nisi necessitate instāte. q̄r tūc possꝫ dūmdo in regla fuerit cōpetent̄
instructꝰ sic pt̄ intelligi ext̄ de ele. Cū monasteriū et. c. officij. §. fi.

Item non postulatur epilenticus sicut nec eligitur. extra de ele.
Cū inter canonicos nisi forte sit liberatus ita q̄ per annū iam fue-
rit liber. xxxij. di. Cōmūiter Item nec mutilatus q̄ talis omnino
inhabilis est. ext̄ de cor. vi. Exposuisti. de hoc .j. Viciatus corpore. §.
ij. et ibi de multis vicijs corpalibꝫ per totū Item nec bigamꝰ nec
irregularis. q̄a talia ⁊ sil'ia oīno inhabilem reddūt. q̄ si talis de-
fectus est qui non reddit omnino inhabilem. admittit̄ postulacio.
Ideo postulari potest si defectus sit in etate ext̄ e. Cū nob̄. §. penl.
et vltimo Item si defectus sit in ordinibꝫ. nam ad omnes digni-
tates habentes curam postulandus est qui non est in sacris extra
de ele. Dudū. j. §. fi. ext̄ de eta. et quali. A multis Item si sit de-
fectus in natalibꝫ ext̄ de elec. Innotuit Item si sit ep̄us ext̄ e. c. fi.
et si talis eligeretur non valeret electio vt ibi habetur ¶ Vtrum
clericus aliene dyocis sit postulandus vel possit eligi R° Bn̄. ext̄
de elec. Et si vnanimiter q̄muis clerici non p̄nt dimittere ecclesias
suas sine consensu ep̄oꝝ suoꝝ. nichilominꝰ eligi possunt siue in sua
dyocis siue in aliena extra de elec. Cū inter canonicos ¶ Vtrum
religiosus debeat postulari vel eligi R° diuerse fuerūt hactanus
opiniones Tene aliter. hodie tn̄ indistincte q̄ siue in suo monaste-
rio siue ext̄. siue etiam ad ep̄alem dignitatem eligi debet. vt notat̄
per Jo. an. ext̄ de elec. Nullus li. vi. ¶ Si aliquis eligat postulā-
do vel postulandꝰ vel impostulandꝰ vel postulet eligēdo vel eligendꝰ
vel intelligendum et hmōi habet̄. s̄. Electio. j. §. xix. Nui inci-
pit in omni. vide de talibꝫ formis de postu. p̄la. c. j. li. vi. ¶ A quo
sit aliquis postulandus R°. si sit episcopus. a papa postulendus est
ext̄. e. c. fi. Si vero paciatur defectum in ordine. vel in etate. debet
postulari ab eo q̄ in hac parte dispensare potest. Vnde si aliq̄s vi-
ginti annorum postuletur ad dignitatē sine cura. ab episcopo po-
stulari potest. si est cū cura a papa vt. s̄. Dispensacio. §. pe nulti.
et fi. Si vero sit defectus q̄ est clericus aliene dyocis vel subest al-
teri. vt religiosus et hmōi. non oportet vt postulet̄. sed eligi pt̄ vt
dictū est. §. iij. et. iiij. ¶ Nuis pt̄ postulari R° ꝑm Hosti. q̄ et eli-
gere potest ext̄. e. Bone. ij. §. Ceterū et p totū ext̄ de elec. Inno-
tuit et valet siue admittit̄ postulacio. si ꝯcors fuerit scz si ab om-
nibus fiat vel saltem si due partes consenciat. quia tunc est idē ac
si omnes ꝯcordarent. alias non facile admittit̄ vt infra. §. ix. ext̄
de electi. Scriptū. §. fi. Nec requirit̄ forma concilij extra de elec.
Nuia ꝓpter scz vt fiat p modꝰ scrutinij ⁊ form acōis decreti. q̄muis
scdm q̄sdam req̄rat̄ et tucius sit ¶ Nuis sit effectus postulacōis
R° quia postulacione admissa tanq̄z rite facta poterit postulatꝰ
ꝯfirmari. ac si electꝰ fuisset ext̄ de elec Cum monasteriū ¶ Vtrum
per postulacionem aliquod ius acquiratur postulato R° ꝑm Jo.

An · sup li · vi · Si postulacio ꝯcors fuerit · vel saltem a duabꝫ par
tibꝫ facta · pendet quidē a gracia generali · sed tamen ſm quosdā
peti potest ꝯfirmacio ext̄ de elec · Cū monasteriū et · c · Officij · §· fi
et si talem admiserit superior · dicet̄ facere graciam · si non admi
serit · facit iniuriam · ff · de aq̄ · co · e · sti · l · j · §· penul · Si aut̄ nō sit fac
ta in ꝯcordia · vel a duabꝫ partibꝫ · sed ex causa · tūc dependet a gra
10 cia speciali ext̄ · e · Postulacionē et · c · Bone ¶ Vtrum postulan
tes variare possint ℞ ſm Hosti · Variare possūt re integra · scꝫ
quousq̄ miserint ꝑ ꝯfirmacione petēda Aliqui tamē dicant ꝙ nō
sicut et de electione vt · s̄ · Electio · j · §· xv · Nui incipit publicato Si
tamen postulantes et superior a q̄ postulat̄ ꝯcordarent possent re
11 silire · non obstante ꝯtradictione postulati ¶ Postulati a papa q̄
paciuntur in ordinibꝫ vel etate defectū tenent̄ in magna ꝑte ser
uare ꝯstitucionē ext̄ de elec · Cupien̄ · de qua dictū est s̄ · Electio
12 j · §· iiij · ¶ Vtrū episcopus postulatus debeat ꝯsentire ℞ ſm Jo ·
An · li · vi · Episcopus postulatus ad aliā ecclesiā sic debet respon
dere nec ꝯsencio · nec dissencio · sed in hoc me voluntati dominū pa
13 pe suppono ad hoc · viij · q · j · In scripturis ¶ Postulacio seu postu
lare ſm iuristas est desideriū suū vel amici sui in iure apud eum qui
iurisdictioni p̄est exponere vel alteriꝰ desiderio ꝯtradicē · ff · de po
l · j · Et de ista postulacione habes multa · iij · q · vij · §· Tria

1 PRebenda Quid est p̄bēnda siue canonia ℞ ſm Hosti ·
Prebenda est ius ꝑcipiendi ꝓuentus in ecclesia cōpe
tens tāquā vni de collegio · et nascit̄ ex canonia sic fi
lia Quia ex quo quis habet canoniā debet habē et p̄bendā ext̄ · e ·
Relatū Prebenda enim ꝓprie ꝯsistit in fructuū ꝑcepcione Cano
nia aut̄ in iure alicuius q̄ in canonicū receptus est · ad qd̄ ius · pe
stea ꝑtinet p̄benda Stallus in choro · vox in capitulo vt in dicto · c
Relatū Dignitas vero q̄ sit vide s̄ · Dignitas · et ibi · qd̄ ꝑsonatꝰ
2 ¶ Vtrū in recepcōe canonicoꝝ et collacōe p̄bendarū absentes
canonici vocādi sint ℞ si comode fieri valeat vocādi sūt nisi ꝯsue
tudō habeat eos ad talia non vocari · alias qd̄ in eorum absencia
fieret · eis instantibꝫ irritari debet ext̄ · e · Cū in ecclesijs li · vi ·

1 PReceptum vide · s̄ · Obediencia · j · ij · iij · et · iiij ·

1 PRedicator Sciend̄ ꝙ officiū p̄dicādi oībꝫ laycis est in
hibitū ext̄ de hē · Sic in vno Item non debet admitti
ad predicandum qui dicit se per visionem missum a deo · nisi pro
bet · sicut et moyses probauit miraculo de con · di · ij · Reuera ·

Sed tamen sufficit ad probacionem literarū testimoniū Vñ neqꝫ
clericus admittitur nisi mittatur extra de hereti. Cū ex iniūcto. §.
j. Episcopi vero vbiqꝫ predicare possūt. nisi ab alieno epō in eius
dyoc̄ prohibeantur. nullus alius potest predicare nisi ab aposto-
lica sede vel a loci epō habeat hanc potestatem ext̄ de hereti. Ex-
cōmunicamus. §. Quia vero Et si predicat in pc̄to mortali. morta
liter peccat. vt ponit Tho. in. iiij. di. xix. Sed an teneat̄ esse cō
fessus vide. s̄. Confessio. ij. §. v. ¶ Officiū predicatorū est preci-
puum in ecclesia dei ext̄ de hereti. Cum ex iniūcto. et multis priui 2
legijs dotatū ext̄ de sta. regula. ꝙ dei timorem ext̄ de exces. p̄la.
Nimis. j. et. ij. ¶ Predicator debet habere tria precipue Primo
vt sit interius caritate ardens. j. Chor. xiij. Si linguis hoīm lo- 3
quar et angelorum caritatem autem non habeam factus sum ve-
lut es sonans aut timbalum tinniens Secundo vt sit exterius vita
lucens vt Grego. in omelia de decem virginibꝫ Cuius vita despi-
citur restat vt eius predicacio ꝯdempnatur. iij. q. vij. §. Porro. nā
qui bene predicat et male viuit. deum instruit quomodo eum ꝯdē-
nare debeat. xl. di. Multi. xi. q. iij. precipue Tercio vt sit ad actum
p̄dicandi compētens in quo quatuor sunt ei attendenda Primum
est tempus scilicet aptum. vnde super illud āpl̄i. j. Thi. iiij. Pre
dica verbum iusta oportune. importune Gregorius ait dicturus
importune p̄misit oportune qꝛ apud auditorum mētes ipsa sua ni-
mietate se destruit. si habere oportunitatem importunitas nestit
xliij. di. Sic rector in fi. Secundum est locus quia fieri debet pre-
dicacio in ecclesia vel in alio loco publico et honesto. non aut̄ in pri
uatis domibꝫ. et per occultacio venticula laycorum. ne forte nasca
tur suspicio heresis. xxx. di. Siquis ext̄ Math. x. ꝙ in aure auditis
predicate super tecta ext̄ de hereti. Cum ex iniuncto circa prin.
Tercium est qualitas audienciū Nam sapientibꝫ et doctis alta et
profunda potest predicare. simplicibus vero pauca et plana. j.
Chor. ij. Sapienciā dei loq̄mur inter perfectos et .j. Chor. iiij.
Lac vobis potū dedi non escā. nō em̄ poteratis Item infidelibꝫ se-
creta fidei nō sūt pandenda Nisi forte signa apparerent. ꝙ vellēt
ꝯuti. et tūc cū cautela. xlij. di. In mandatis Quartū est q̄litas do-
cendoꝝ vt dōceat vtilia Ysa. xlviij. Ego dn̄s docēs te vtilia. non
itaqꝫ fabulas. aut g̃maticalia et hmōi. lxxxvi. di. Cum multa De
questuarijs p̄dicantibꝫ vide .j. Questuarij Quō p̄dicatores possūt
cū excōmunicatis ꝑticipare et ab eis recipe vide s̄. Excōmunica-
cio. vi. §. iij. Et cū raptoribꝫ .j. Restitucio. v. §. fi.

Predo dicitur quicumqꝫ alios iniuste p̄dat̄. et possumꝰ
quantū ad presens quatuor modos ponē Primo q̄dē

dicuntur predones · qui viatores exspoliant rebus suis · vt etiã dici
tur s̃ · Latro Secundo dicit̃ predõ miles · qñ accipit et tollit a pso
nis vltra stipendia sibi ostituta · xxij · q · j · Militare Tercio sunt
predones prelati · q̃ vt pcuracõem impendant legato · vel similes
expensas faciãt · plus extorquent a subditis q̃ soluant ext̃ de emu
ec · qr pleriqz Quarto dicit̃ predo iudex siue officialis pecunias in
2 debite accipiens · C · ad legẽ Mul repeten · Oms hec Ho · ¶ Nue
pena predonis R° sm Ray · eadem pena est predonis que est rap
toris · cum vterqz raptor sit · et ideo q̃s par facinus coinquinat ·
pena debet similis comitari · xv · q · iij · Sane vide ·j· raptor · j · § · j ·

1 PRelatus Qualis debeat esse prelatus collige ex regu
la aplica quã habes s̃ · Ordinãdus · § · j · Itẽ plura pti
nencia ad p̃latos s̃ · Eps et s̃ · Correctio · j · et s̃ · Obediẽcia p totũ

1 PRespiter Quere ·j· Sacerdos et s̃ · ofessor · et confessio per
totum et s̃ · Eukaristia · iij · Item s̃ · missa

1 PRescripcio Quid sit p̃scripcio vel vsucapio R° rescrip
cio vel vsucapio est acquisicio dominij p otinuacionem
possessionis tpis a lege diffiniti · ff · de vsucapionibus
le · iij · Et aprie q̃dem p̃scripcio est vt in immobilius
in domo et agro · habẽt etiã locũ in rebꝫ incorporalibꝫ vt in seruitu
tibꝫ actionibꝫ et hmõi ext̃ de cau · pos · et aprie Cũ ecclesia · xvi · q ·
iij · Quis actiones · vsucapio · vero est · de mobilibꝫ · et complet̃ ten
nio Sz p̃scripcio req̃rit maiꝰ tp̃s · vt iã dicet̃ alias v̄o · q̃cquid de
2 p̃scripcõe dr et de vsucapione intelligi debet ¶ Nue res p̃scribi
possũt · vel nõ pñt R° generalit̃ oẽs res et oẽ ius p̃scribi pt̃ ext̃ de
p̃scrip · Ad aures · C · de p̃scrip · xxx · vel · xl · an · Sic̃ in rem Excipiũ
tur q̃dã · in p̃mis q̃dẽ in c̃minibꝫ nullo tpe p̃scribit̃ · sz pociꝰ ex tẽpo
ris diuturnitate augent̃ ext̃ de symo · Cũ in ecclesie · xxxiij · q · v
q̃ deo Itẽ nõ p̃scribit̃ ot̃ obediẽciã · visitacionẽ et ec̃ pcuracionẽ
q̃ rõe visitacõis debent̃ ext̃ · e · Cũ nõ liceat et · c · Cũ ex officij ext̃
de cens · Cũ instãcia Et talia q̃dẽ nõ p̃scribit subditꝰ q̃n ea di p̃la
to Aliꝰ tñ pt̃ talia p̃scribere · vtputa abbas vel aliꝰ p̃latus p̃scri
bẽt ot̃ ep̃m c̃ca subditos eiꝰ Et sic̃ dic̃ In · in 1° casu licet subditꝰ
aliq̃lit̃ p̃scribat nõ tñ p̃scribit noĩe suo · sz pociꝰ noĩe alterius cui de
subiectõe rñdet vt in dicto · c · Cũ ex officij Itẽ eccle · et cetera sac̃
vl̃ religiosa loca decime ꝛ p̃micie ꝛ oblacõ · nullo iure pñt a layc̃
possideri vel p̃scri · xvi · q · iij · § · pt̃ ext̃ de p̃scri · Cãm q̃ ꝛ c · Si diligẽti

Et de hoc. s. Decime. iij. §. xi. Qui incipit. v. decime p̄scribi Item
nō potest p̄scribi limes vel q̄ adheret limiti ep̄atuū. vel prochia
rū. xvi. q. iij. Licet inter ext̄ de parro. Super eo Racio est. ne ter
mini ep̄atuū et prochiarū ꝯfundant̄ limes tñ prediorum p̄scribi
potest. xvi. q. iiij. Volumus ext̄. e. Quia Itē nec liber homo po
test p̄scribi. xvi. q. iij. §. potest Item respublice que sūt in vsu po
puli romani vel aliarū ciuitatū vt platee vie aqueductus. pontes
et hmōi. nō p̄scribant̄ intellige nec in parte. nec in toto. ff. de vsu
ca. Vsucapionem. C. de operi. pub. l. Prescripcio Item publice
sanctiones. siue ciuilis canon. qui solui debent reipublice ꝑ agris
non p̄scribuntur vt in dicto. §. Potest Item possessiones agrorū
non p̄scribunt̄ a colonis. C. de p̄scri. xxx. vel. xl. an. Male agi=
tur Item res furtiue vel vi possesse. seu etiā que nascunt̄ ex eis. nō
p̄scribuntur aut vsucapiunt̄ Insti. de vsuris. §. Furtiue ¶ Que 3
sunt species p̄scripcionis R° ſm Ray. obmissis multis aliis due sūt
Alia enim est longi temporis vt. x. annoꝝ inter p̄sentes vel. xx.
inter absentes Et intelliguntur presentes q̄ sunt in eadem ꝓuin
cia. sed hodie debet intelligi in ciuitate. ß. accu. vt notat̄. C. de
p̄scrip. longi temporis Cum in longi. de re vero non differt vbi=
cūq; sit vt in. e. l. Alia p̄scripcio est longissimi temporis vt. xxx. vl
xl. annoꝝ. et hee locum habēt inter laycos vel priuatas personas
xvi. q. iij. §. pt̄ Contra ecclesias vero quascūq; necessaria est pre=
scripcio. xl. annorum siue priuata persona siue ecclesia ꝯtra eccle=
siam p̄scribit. xvi. q. iij. Quas actiones. ij. q. iiij. Nec decēnij Excipi
tur romana ecclesia ꝯt̄ q̄m nō p̄scribit̄ nisi spacio cētū ānoꝝ. xvi
q. iij. Nemo ext̄. e. Cū nobis ¶ Quid si possedi rem tuā te pre= 4
sente per. v. annos et demū te absente per alios. v. annos R° nō
est completa p̄scripcio sed sic duplicatur decenniū vbi nullo tem=
pore presens fuisti sic te absente debēt duplicari q̄cq̄d de decennio
restabat vt. C. de p̄scrip. longi temporis Auten. q̄ si q̄busdam
¶ Vtrū in prescripcōe requirat̄ bona fides R° sic ſ. canones. ſm 5
aut̄ leges requirit̄ bona fides in prescripcione. x. vel. xx. annoꝝ. C
de p̄scripti. longi temporis Auten. Male fidei Sed in p̄scripcione
xxx. vel. xl. annorum non requirit̄. xvi. q. iij. §. pt̄ et ext̄. e. Vigilanti
C. de p̄scri. xxx. vel. xl. annoꝝ Cum notissimi et. l. Siquis empcio=
nis nisi velis dicē leges ipsas esse correctas ext̄ eod. c. vlti. Nd
pt̄ papa facē ꝓpter piculū anime vt s̄ papa. §. penult̄. Et requi=
ritur bona fides non solum ab inicio sed etiā in qualibet parte p̄=
scripcionis vt in dicto. c. vl. et in dicto capitulo vigilanti ⁊ ext̄ de
re. iu. possessor. li. vi. Sz ſm leges vbi requirebat̄ bona fides sufficie
bat eā ab inicio habuisse. vt patet in dicto. §. potest et in dicta. l.
Cū notissimi q̄ vt dixi ꝓpter periculum animarū non habent locū

6 Hec notat Jo. An. super dicta regula ¶ Vtrū ille qui comple-
ta p̄scripcione incipit habere malam fidē teneat̄ restituere R° sm
Hosti. Si ex omni parte prescripcionis habuit bonā fidem Jam
res illa facta est sua de beneficio iuris Vnde tunc non est dicendū
q̄ habēat ɔsciencia rei aliene. sed tantum rei que fuit aliena Nui-
dam tamen dicunt q̄ si aliquis rem p̄scriptam habuit ex causa lu
cratiua tenet̄ ipsā restituere si remordet ipsū ɔsciencia. quia vel de
perijt vel deperire credimꝰ ecclesie vtilitatibꝰ. si ea que sūt aliena-
ta restituant̄ l. di. Generalis Sed si habēt ex causa non lucrati-
ua non tenet̄ vt. ff. de his qui in fundum et q̄ aut̄. §. Si q̄ aut̄ et
. §. Cum pupillo Idem Bern. et io. an. et q̄si omnes Si tamen q̄s
haberet ɔsciencia in contrariū et non possz eam deponere teneret̄
7 ad restitucionem ¶ Sed q̄s dicit̄ possessor bone fidei R°. bona fides
credit̄ cum aliquis credit tradentem esse diuinū vel habē ius dis-
trahendi licet erret in facto. ff. de verbo. sig. Bone fidei. et hec bo-
na fides presumit̄ nisi p̄betur ɔtrarium ar. ff. de proba. verius Tn̄
quandoqz presumit̄ ɔtrarium p̄pter denunciacionē. C. de rei. vēdi.
Si fundum Vel quia mercatur ɔtra leges. C. de agrico. et cens.
Nuemadmod̄ Vel si emit a p̄curatore meo per collusionem vel q̄
emit a p̄digo vel luxurioso cui bonis interdictū est. ff. p̄ emptore
Nui fundum. §. Nui sciens et. l. Siquis notāt̄ hec ext̄. e. Si dili-
8 genti Idem Jo. An. ¶ Vtrum in prescripcione requiratur iustꝰ
titulus R° si ius cōmune vel presumpcio non est contra possessorē
sufficit bona fides alias necesse est allegare titulum et p̄bare nisi
allegetur prescripcio tanti temporis cuiꝰ ɔtrarij non sit memoria
9 ext̄. e. Ep̄m li. vi. ¶ Vtrū in p̄scripcione requirat̄ possessio R°. sic
et debet esse ɔtinua. q̄ si interrūpat̄ possessio interrupta est p̄scrip
cio. xvi. q. iij. §. potest ext̄. e. Illud Sed et si fiat interrupcio ciuilis
scz p litis ɔtestacionē. non currit ammodo p̄scripcio. quia presumi
tur titubare. et malā fidē habē Hec Jo. an. ext̄ e. de re. iuris Sine
10 possessione li. vi. ¶ Qualit̄ interrumpit̄ p̄scripcio naturaliter R°
s. Ray. p occupacionē aq̄. vel fluminis occupantis fundū Itē per
violentā deiectionē vel ec̄ si res sit a possessore furto sublāta. ff. de
vsuca. naturalit̄ Itē si q̄cūqz mō amisit possessionē seu animū dese
11 rendi habuit. ff. de s̄ui. vi. p̄. Si edes. §. 1. ɔcor. In. ¶ Nuō pre-
scripcio interrūpit̄ ciuilit̄ R° s. Ray. in iudicio tribꝰ mod̄ Primꝰ
p libellū p̄ncipi oblatū et hoc tm̄ valet in quibusdā actionibꝰ. que
annales vocant̄ quia post annū non possūt moueri sic est actio in
iuriarum. et quedam alie Insti. de perpe. et tē. actio circa p̄n. p
talem igitur oblacionem libelli perpetuatur Secundus per que-
relam iudicij factam et conuencionē rei hoc valet in omnibꝰ actio
nibus. C. de prescrip. tricesi. vel. xxxx. annorum Sicut in rem

Item in omnibus actionibus interrumpitur prescripcio per litis
contestacionem. C. de prescrip. xxx. vel. xl. le. fi. Extra iudiciū ve-
ro interrumpit̄ quinq3 modis Vno modo p vsurarum solucionem
p quam interrumpit̄ prescripcio que currere videbat̄ contra cre-
ditorem non petentem debitum vt. C. de prescri. xxx. vel. xl. anno
Cum notissimi Secundo interrumpit̄ p secundā caucionē sc3 qñ de-
bitor nouā facit caucionē vt in dicta. l. Cum notissimi Tercio p
ꝓtestacionē vt qñ quis iusto metu vel alia causa impeditus nō po
test rem suā petere. et ꝓtestatur coram iudice ordinario vel co-
ram publicis personis ext̄ de offi. or. Pastoralis. et ext̄ de appel. Si
iustus. xvi. q. iij. §. pt̄ Quarto per denunciacionē facta colono vt li
te non contesta. Nñ. C. vbi in rem actio exerceri debet. l. ij. Quinto p
sinodalem ꝓclamacionē vt puta aliquis sacerdos ꝓclamat in sino-
dō generali vel ꝓuinciali q̄ aliquis alius sacerdos tenet rem eccle
sie sue ext̄ eod̄ Sanctorū ¶ In quibꝫ casibꝫ non currit prescripcio 12
licet non interrumpat̄ Rx° sm Ray. in septem Primus est tempe
prelati qui male alienauit rem ecclesie Nam q̄mdiu ipse viuit nō
currit prescripcio cont̄ ecclesiā vt notat̄. xvi. q. iij. Si sacerdos Se-
cundus. toto tempore vacacionis ecclesie q̄ petere haberet Ter-
cius si prelatus eius fuerit hereticus de his duobꝫ casibus ext̄. e. c
j. et. c. auditis Quartus tempe scismatis ext̄. e. Cum nobis Quin-
tus tempe excommunicacionis ipsius prelati. nisi sit negligens in
petendo absolucionē ext̄ de ꝯces. preben. Nm̄ Sextꝰ cont̄ eū q̄ est
in etate pupillari. C. In quibꝫ cau. non est neces. le. fi. Septimꝰ qñ
q̄s iusta causa impeditꝰ nō pt̄ agē ext̄ de appell. Ex rōe. ff. q̄bꝫ ex
caus̄ maioris. l. q̄ q̄dē et. l. Non em̄. xvi. q. iij. porro ext̄ de elec.
Ne ꝓdefectu de hoc vide ꝯ. §. vlti. ¶ Vtrū currat prescripcio ꝯt̄ 13
illū q̄ aliq̄d diu soluit sine causa Rx° non currit. sed pt̄ retinē q̄ non
de iure p̄stitit etiā si illud diu soluit. C. de agri. et cē. l. litibꝫ ext̄
de cens. Peruenit. xvi. q. iij. clerici et. c. Si eps ¶ An currat pre 14
scripcio ꝯt̄ eū q̄ non pt̄ agē ꝛc regularit̄ nō currit nisi postq̄3 q̄s
agē pt̄ iure non impediente Vñ ꝯtra filiūfamilias nō currit p̄scrip
cio in rebꝫ aduēticijs nisi postq̄m liberatus fuerit a patria ptate.
nec mulieri in dote nisi soluto mr̄imonio vel viro v̄gēte ad inopiā
nec creditori nisi existēte debiti petēti ꝯdicōe vel aduenīēte die ꝓ
bant̄ ꝯ. C. de annali ex. l. j. §. fi. C. de iure dōtiū l. In rebꝫ. §. Ois et
C. de p̄scrip. xxx. vel. xl. an. l. Cū notissimi. §. illud at̄ Ex q̄ nota q̄
si credidi tibi cētū vsq3 ad. x. an. nō incipit currē ꝯt̄ me p̄scripcio
nisi post illos decē annos

Presumpcio Triplicit̄ dicit̄ Vno modo circa aliū sm q̄
cōmuniter iuriste sumūt q̄ Gof. diffinit sic Presūpcio

est alicui⁹ facti dubij q̄q; plena q̄q; semiplena ꝓbacio Dē hoē
habes·s̄· Communicare·ꝯ· xviij· Qui incipit·v· corpus xp̄i debeat
dari suspectis et s̄· Clericus·iij·ꝯ·fi·et s̄· Matrimonū·viij·ꝯ·iij·er
tra de p̄s·p·per totū Secundo dr presumpcio circa seipsu·scz q̄
aliq; de seipso vltra racionem p̄sumit de qua Tho·secūda scē q·
xiij·dicit q; opponē magnanimitati ꝑm excessū·vt etiam pater ex
ptm·iij·Ethicoꝝ Vbi etiā dicit p̄s· q; p̄sumptuosi·si ꝺpter ex
teriorem fortunā fiūt despectores et iniuriatores aliorꝝ et talis p̄
sumpcio vt ibiꝺ dicit Tho· sine dubio est pctm·q̄si contra ordinē na
turalem existēs·scz q; quis assumat ad agendū ea que ꝓferunt̄ sue
virtuti qꝺ ptinet ad racionē p̄sumpcionis sicut ipsum nomē ip̄a ma
nifestat Huic quoq; presumpcioni ꝑ·defectum oppon̄t pusillani-
mitas de qua habet̄ ꝯ· pusillanimitas Inter ꝑs vicia media· vir⁹
est magnanimitas Tercio modo p̄sumpcio con̄t deū·scz inordina
ta de eo spes de q̄ Tho·scḋa scē·q·xxij·dicit sic Sicut falsū est·q;
deus penitentibꝰ non indulgeat·vel q; peccantes ad penitēciā nō
ouertat Ita etiā est falsū·q; in pcto pseuerātibꝰ vemā ꝺcebat et
ad bono opere cessātibus gr̄am largiat̄ cui extimacioni se ꝺformiē
ꝑt p̄sumpcionis motꝰ·et ideo est pctm minꝰ tñ q; desperacio·scz qñ
magis ꝓpriū est de eo misereri et parcē q; punire·et ꝑs p̄sumpcio
opponit̄ virtuti spei·et vicio desperacionis De q̄ vi·s̄· Desperacio

Primas Vide supra Patriacha

Primicie ꝑ·Ray·est prima pars frugū siue fructuū
dño offerenda ꝺcoꝝ· No· Vtrū hoies teneantur
ad absoluēdas p̄micias ꝓ ꝑ·Tho·scḋa scē·q·lxxxvi
Primicie p̄tinēt ad ius naturale scz ve homo ex rebꝰ
sibi datis a deo aliqꝺ exhibeat ad ei⁹ honorē Sed q; talib⁹ p̄sonis
scz sacerdotibus exhibeantur aut de p̄mis fructibus aut in tali q̄n
titate in veteri lege iure diuino determinatū est In noua aut̄ lē
ge diffinit̄ per determinacioꝝ ecclesie ex q̄ homines obligant̄ ve
p̄micias soluāt ꝑm consuetudinem patrie·et indigencia ministroꝝ
ecclesie p qꝺ etiā ꝺcludi p̄t q̄bus dande sint·scz his quibꝰ est consue
tū et q̄ eis magis indigent et eodem modo paret quota pars sit
dāda Nā ꝑ· In·ex quo non inuenit̄ expressum de q̄ntitate·relinq̄·
tur arbitrio dantis nisi consuetudo aliud inducat Vñ et abbas Ray·
q; si ecclesia esset tenuis·nec haberet sacerdos vñ posset sustentari
amplius dandū esset ar·x·q·ij· Hoc ius Vbi aut non est consuetu
do q; primicie soluant̄·et est obtenta a tempore de quo non extat
memoria·non soluentes secundum Guilel·excusatur

Princeps Nuō princeps et quicūqz dominus secularis subsit pape habetur ꝑ .papa. §. in. circa fi. Et de materia etiam principis vide .ꝑ. Dominus

Priuilegiū Nuid sit Rō priuilegiū est ius priuatū cōtra ius omune indultū Nam nisi aliqꝺ indulgeret nō essꝫ priuilegiū exī de ꝺ. fig. Abbatē et e.ti.in his ¶ Vtrū aliqꝺ ꝓfit ꝓuilegiū qꝺ timet ius omune Rō tale ꝓuilegiū qñqz concediē exī de ꝓcu. Nuia in causis. et non est frustra sed pocius datē mutis ex causis Primo vt magis solet timeri qꝺ specialiter ꝓhibeē qꝫ qꝺ generaliē. extin. di. Nuamqz Itē qz multi qñqz sciūt talia ꝓuilegia. et ignorāt iura Item cū freqnter iura male obſuent. ipsa ꝓ ꝓuilegia innouanē exī de treu. et pa. c. in. ¶ Nuis possit accedere ꝓuilegiū Rō qcumqz pē legē facē. et in qbꝫ pē. potest et ꝓuilegiū indulgere vt papa in spūalibꝫ. et qñqz etiā in temporalibꝫ in terris sue temporalis iurisdictionis Vel qñ iurisdictio ad eū deuoluitē vt Br ꝑ. papa. §. iin. circa fi. Et nota Hō. B. qꝺ ecclesia romana sue papa nūqz ꝺsueuit aliquē ꝓuilegiare ot̄ se ar. C. de sacrosanc. ec. Jubemus nullā. et ar. exī de ꝓscrip. Cū ex officio. qꝺ est otra eos q̄ dicunt vel pocius fingunt se habere ꝓuilegiū qꝺ absqz eoꝝ appbacōe nō fit ꝓcedenꝺ. ſm rescripta pape. et hmōi Item pē accedere ꝓuilegiū imperator in temporalibus. sed nūquā in spūalibus. qr de eis nichil pē statuere. lxxxvi. di. bona quidē Itē pē accedē eps exī de reli. domi. Constitutus exī de cens. Cū venerabilis. pui. q. ii. visis exī. e. Cū olym. ii. Rō. i. dū tñ faciat de voluntate sui capituli exī de iudi. Pastoralis exī de excess. ꝓla. sicut vni re. Multo fortius pīarcha exī de cle. non resi. Cū ad hec. Nuis aut possit legē facē Requre ꝑ. Lex. §. i. et. ii. ¶ Nuis possit ꝓuilegiū interꝓtari Rō f. Ho. Si vba sint obscura siue ambigua tūc eiꝰ est interꝓtari cuiꝰ est legē ꝺē. et interim negociū suspendeē extra de sen. ex. Inter alia exī de iudi. Cū venisset Si vo nō fūt verba obscura siue ambigua. tūc debet diligentē tenor obſeruari exī. e. Dolo et. c. Recepim⁹ et pocius insistenꝺ est intencioni ꝓuilegii q̄m verbis. i. q. i. Marcion. xxxviii. di. Sedulo exī de vbo sig. Intellige cia ꝛ c. m his Et qntū fieri pē latissime interꝓtanꝺ est exī de bona. Cū dilectis. ff. de osti. ꝓn. Bñficia. nisi pīudicet iur. alieno. quia tūt reducitē ius omune exī de ꝺsue. Cū dilectꝰ. §. penul. et fi. Dum tñ aliqꝺ oꝑet vt ꝑ. §. i. ꝺcor. In. Bern. et Gof. ¶ Vtrū priuilegium amittat̄ per actū otrariū. vel nō vtendo. ꝛ in qnto tpe Rō multi. circa hoc multa dixerunt Vñ Bern. exī de consti. Cū accessisset post multas opiniones recitatas concludit. hic melius videē dicendū

q̄ sicut sūt diuersa priuilegia in diuersis casibus concessa q̄ q̄dli-
bet priuilegium locum habeat in suo casu sicut in scripcione in q̄
diuersa tempora requirunt̄ vt. s̄. p̄scripcio ¶ Sed q̄d cū aliq̄s al-
legat et ostendit priuilegiū sed non seruatur ei R̄o s̄m Ho. nō de-
bet isti imputari. ff. cōmodati Ad eos Non obstāte si obiciatur
ei. q̄ non fuit vsus. vel q̄ ɔtrariū factū est quō enim vtet̄ priuile-
gio q̄ non permittit̄. nisi forte si sentencia ferretur cont̄ eū. et nō
appellaret ext̄ de sen. et re. iudi. Suborta Sed ille qui se opponit
puniend9 est ext̄. e. Dilecti ¶ Nn̄ priuilegiū debeat reuocari R̄o
s̄m Ho. nō decet q̄ reuocet̄ sine causa sed cum causa et p̄t et debet
reuocari. vt si aliquib9 religiosis ɔcessū sit priuilegiū de non dand̄
decimis ꝓpter eorum pauptatē deinde ditati sint Ita q̄ etiā dan-
do decimas possunt comode sustentari et non dando enormiter le-
dunt̄ ꝑrochiales ecclesie debet cessare priuilegium et sic intellige
ext̄ de deci. Suggestū et. c. Nup Item siq̄s non s̄uat priuilegia su-
perioris ɔcessa subditis etiā ipsius p̄uilegiū merito reuocat̄ ext̄. e.
Dilecti Sz nota h̄. q̄ si superior ex c̄ta sentēcia ɔfirmauit p̄uilegiū
ɔcessū ab inferiore nō poterit reuocari ꝑ inferiorē. xxv. q. ij. Priui-
legia j. et. ij. et. c. se. De p̄uile. exēpcōis et de exēptis vi. s̄. Exempt9

Probacio Per que probant̄ aliqua R̄o s̄m Bern. sicut
ꝑ testes et instrumenta aliq̄ ꝓbantur Ita et scriptu-
ra antiquorum librorū facit fidē ext̄ de ꝓba. Cū cau-
sam ext̄ de p̄scrip. Ad audiēciā Item si reperiat̄ scriptura in aliq̄
columna vel lapide ei statur. xxiiij. q. ij. Sane. ij. Sz ad h̄ Hosti.
sic audit Caue tn̄ tibi. q̄ nō oīa talia faciūt tibi fidē plenā s̄ illa
tm̄. q̄ sub fideli custodia remanēt cetēa āmiculū p̄stāt nō ꝓbacōm

Professio De materia professionis quere suprā Noui-
cius et infra Religio. iiij.

Promissio Quid de illo qui ꝓmisit aliq̄d et postea non
facit R̄o s̄m Tho. scda scde. q. cj. Si ille q̄ aliq̄d ꝓmit-
tit habeat animū faciēdi q̄d ꝓmittit nō mentit̄ q̄ nō
loquit̄ cont̄ id q̄d gerit in mente Si vero non facit q̄d
ꝓmisit tūc videt̄ infideliter agere per hoc q̄ animū mutat. potest
tn̄ excusari ex duob9 Vno modo si ꝓmisit id q̄d est manifeste illici-
tū q̄ promittēdo peccauit mutādo aut ꝓpositū bene facit Alio mo-
do si sunt mutate ɔdiciones personarum et negociorum vt dicit Se-
neca in libro de beneficijs Ad h̄ q̄ homo teneat̄ facere q̄d ꝓmisit

requiritur ꝙ omnia immutata permaneant Vnde et apl's non est mentitus non implens ꝙ ꝓmisit cū nō iuit Chorꝫ · ij · Cor · j · et hoc ꝓpter impedimenta q̄ supuenerūt · et nota ꝑ Bern · ꝙ ex nudo pacto siue ꝓmissione oritur actio licet ꝑm leges sit contr · ⁊ ꝙ mortaliter peccet recedens a pacto notant hec extr de pac · c · j · In alternatiuis ꝓmissionibꝫ et debitis electio est debitoris et sufficit alterū adimpleri Insti · de ac · §· ꝑterea extr de re · iu · In alternatiuis li · vi ·

Prudencia a carnis Vtrū sit pctm Rō scdm Tho · scda scde q · lv · Prudencia carnis ꝓprie dr qn̄ aliquis bona carnis ht · vt vltimū finē vite sue hec aut est manifestū qd est pctm qꝛ per hec deordinat circa finē vltimū · q̄ nō ꝯsistit in bonis corporis sed anime Vn̄ ad Ray · viij · Prudencia carnis inimica est deo. Et siquidē prudencia carnis accipiat ꝑm absolutā prudencie racionē Ita scꝫ · ꝙ in cura carnis ꝯstituat vltimis finis vite tocius · sic est pctm mortale Si vo accipiat ꝑm racionem ꝑticularis prudencie · sic est pctm veniale · ꝯtingit em̄ qn̄qꝫ ꝙ aliqs inordinate afficit ad aliqd delectabile carnis absq̄ hoc ꝙ auertat a deo ꝑ pctm mortale Vn̄ non constituit finē tocius vite in delectacione carnis · et sic adbibere studiū ad hanc delectacionē ꝯsequendā est pctm veniale Si vo aliqs curā carnis referat in finē honestū · puta cū aliqs studet ꝯmestioni ꝓpter corporis sustentacionē nō vocat prudencia carnis qꝛ sic vtit homo cura carnis vt ad finē Notand etiam ꝙ sub prudencia carnis comprehendit et prudencia huiꝰ seculi quia exteriores res mundi appetimus ꝓpter carnem

Pubes Vide supra Impubes

Publice honestatis iusticia vi · s̄ · Impedimentū · xiij ·

Pudicicia Sicut ponit Tho · scda scde q · c · l j · Nomen pudicicie a pudore sumitur in quo verecundia significatur et ideo oportet · ꝙ pudicicie ꝓprie sit circa illa de quibus homines magis verecundant · maxime autem verecundantur de actibꝫ venēis vt dicit Augꝰ · xiiij · de ciuitate dei Vn̄ neqꝫ actus ꝯiugalis verecūdia caret · et hec ideo qꝛ motus illoꝝ mēbroꝝ impio rōis nō subdit Verecūdat aut hō nō solū de illa mixtione venēa · ꝫ ec̄ de q̄buscūqꝫ signis et actibꝫ eiꝰ · vt dicit phs · ij · rethorice et ideo pudicicia attendit ꝓprie circa venēa et ꝑcipue c̄ca signa venēoꝝ · sicut sūt aspectꝰ impudici oscla vel tactꝰ · ⁊ qꝛ in hec magis solēt deꝑhēdi

Ideo pudicia magis respicit hmõi signa exteriora Castitas autẽ magis respicit ipsã venẽã omixtionẽ Interdũ tñ vnũ p alio pomẽ

Pvnicio fine culpa·misi subsit causa non est aliquis puniendus ext̃ de reg·iur· Sine culpa li·vi· De punicione quoqz q̃m habet facere plat⁹ q̃re s̃· Correctio·i· Item s̃· Disciplina et s̃· Pena·i· Item de punicione an dimittenda sit ꝓpter scandalũ Vide ī· Scandalum ·ꝯ· vi·

Pvrgacio Quid est purgacõ ꝟ̃ ꝟ· Ray·est dẽ obiecto crimine innocencie ostensio ·scz per iuramẽtũ vel alio debito modo ꝟm Gof·et habet duas species Vna dicitur purgacio canonica Altera dicit̃ vulgaris Canonica fit quãdoqz per solũ iuramentũ ipsius diffamati·quandoqz etiã per iuramentum testiũ cõpurgancium·scilicet et iurancium ꝙ credunt illũ verũ iurasse et innoxiũ esse ⁊ ista purgacio a ꝓbatur tãquã bona inuenta est vt fer̃i candentis aque feruentis seu etiã frigide duelli et hmõi Nec in totum repbata est tanq̃m a dyabolo inuẽta·ij· q·v·memia et·c· Consuluisti et·c· Monomachiam in fi·et·xxij·q·ij· Nuestra illud Deutro·vi· Math·iiij· et Luce·iiij· Non temptabis dñm deum tuũ Vt in·c· Monomachiam in fi·et·xxij·q·ij· Nueritur et dẽ ista materia habes ·s̃· Duellũ ·ꝯ· penul· ¶ Sed q̃ñ est indicendus purgacio ꝟ̃ ꝟ· q̃ñ aliquis est publice infamatus de crimine·et quia ci non potest seu etiã non accusat̃ ext̃ de purga·ca· Nos inter alia ¶ Sed cũ quot personis debet fieri purgacio ꝟ̃ ꝟm Ray·numerus compurgatorum taxabitur ad arbitriũ boni iudicis·quãdoqz cũ maior q̃ñqz minor numerus taxandus est· ꝟm q̃ infamia vel crimen sunt maius et minus grauia ·ij ·q·v· Presbiter et·c· Omnibus in fi· Vñ Inno·induxit cuidã decano purgacionẽ cũ quatuor decim suis ordinis ext̃ de pur·ca· Inter solicitudines et cuidã epõ ind ixit purgacionẽ cũ duobz abbatibz tm̃ ext̃ de pur·ca· Cum in iuuentute·et ad hoc ext̃ de accu· Cũ p· ¶ Quales debent esse cõpurgatores ꝟ̃ si possunt haberi aliqui ordinis eiusdem ·siue dignitatis haberi debent ext̃ de pur·ca· Inter solicitudines alias·puta qr illi fuit inimici cũ alijs inferioris ordinis· vel etiã cũ laycis q̃s posset purgare·ij·q·v· Si legittimi et·c· Omnibz in fi· ext̃ de purga·ca· Cũ in iuuentute dedi Clerici Debent tñ esse viri catholici·et q̃ uersacionẽ et vitã eius etiã transacto tempore nouerint vt in bieto·c· Inter solicitudines et·c· Numetiam cũ mulieribz religios

et honestis posset quis se purgare. xviij. q. ij. In decima in fi.
¶ Coram quibus debeat fieri purgacio Rº si aliquis est diffamatus 7
apud ppl'm. debet se purgare in publico Si apud clerū coram clero
et in vtroq3 casu coram iudice. xxiij. di. Illud. ij. q. v. Omnibus
xv. q. v. De crimine ¶ Nue forma iuramēti in purgacōne est Rº 6
Forma iuramenti talis erit Ego. N. iuro q̄ nō feci tale q̄d per
me. nec mandaui. nec ꝯsiliū. nec fauorem. nec auctoritatē dedi di. l.
Siq̄s viduā. ij. q. v. Auditū ext̄ de pur. ca. Nuociēs et. c. fi. Potest
etiā addi nec ratū habui q̄d meo nomine factū fuerit ext̄ de resti-
spo. Cū ad sedē. ff. de vi. et vi. ar. l. iij. §. Cū ꝓcurator Compur-
gatores vero iurabūt sic Iure siue Iuramus. q̄ credimus esse ve-
rū q̄d ipse iurauit ext̄. e. Nuociēs. vel breuius ſm Gof. Infama
tus iurabit se immunē de crimine. de q̄ infamat̄. et cōpurgatores
iurabunt se credere illū verū iurasse ¶ Nuid si infamatus defece 7
rit in purgacione Rº puniet̄ tāquā ꝯiunctus ext̄ de accu. Cū pe. et
ext̄ de simo. De ſ et. c. Insinuatū Si vero purgacionē rite ꝑfecerit
iudex sn̄ mora et difficultate debet suspensionē. si forte facta fuerit
relaxare. et eū ab infamia criminis absoluē ext̄ de pur. ca. Ex tua-
rū ¶ Nuid si purgacio non fuit rite facta Rº si nō fuit rite facta 8
corā suo iudice. vel etiā si corā eo. sed fuit facta purgacio vulga-
ris. etiā si infamatus absolutus fuit. nichilominus tenebit̄ iterū se ca
nonice purgare ext̄. e. ti. Ex tuarū et. c. Cū dilectus ¶ Vtrū pur- 9
gacio sit semꝑ recipienda. qn̄ infamatus offert eā Rº ſm Ray.
duo casus sunt in q̄bus non debet recipi Vnus qn̄ crimē est notoriū
Alter qn̄ est accusator et offert ꝓbacionē ext̄ de pur. ca. c. ij. et c.
Cū dilectus Vtrū iudex possit indicere purgacionē ei quē ipse su-
spectum habet Rº non nisi forte accusatus fuerit et remaneat su-
spectus suo epo aut sacerdotibus aut honestis viris

Purgatoriū Ignis purgatorij et si eternus nō sit miro 1
tamen mō grauis est excellit em̄ omnē penā q̄m vnq̄
aliquis passus est in hac vita nūquā in carne tāta pe-
na inuenta est licet mirabilia passi sint sancti martires tormenta
et multi nequit̄ q̄nta sustinuē supplicia Hec de pe. di. vij. c. fi. et q̄si
ead. xxv. di. Nualis in fi. ¶ Nue crimina purgant̄ ꝑ purgatoriū Rº 2
nō capitalia ſ minuta. xxv. di. §. alias ea et c. Nual' hinc Itē illa
pcta de q̄bus nō sit sufficiēs pn̄ia vt s̄ pn̄ia. j. §. vij. et pn̄ia. ij. §. iiij
¶ Vtrū existētes in purgatorio possint iuuari ab existētibus in hoc se 3
culo Rº ſ. Pe. Sic vt patet. ij. Mach. xij. Scta et salubris est cogi
tacio ꝓdefunctis exorare vt a pctis soluant̄ Nā et apl's. j. Chor.
xij. loquitur de corpore mistico ad similitudinem corporis humani

In corpore vero humano natura per vnū mēbrū potest supplere indigenciam alterius Igitur cum gracia sit potencior quam natura in corpore mistico vnum mēbrū potest supplere indigenciam alterius et hinc est p suffragia mēbrorum ecclesie possunt pdesse mēbris indigentibus qui vero p mortē non desinūt esse mēbra eiusdē corporis suffragia viuorū pnt pdesse etiā defunctis vñ Aug⁹ nō est negandū spē defūctorum pietate suorum viuenciū posse releuari ocor. Tho. in iiij. di. xlv. et de hac materia vide ij. Suffragiū

1 Purificacio post partū Vtrū post partū debeāt mulieres ab ingressu ecclesie abstinē & si intrare volūt ecclesiā ad agendū gras deo. nō peccāt nec sūt ptinaces si tñ ex veneracōe voluerint aliqñ diu abstinē deuocio earum nō est improbāda ext. e. c. q. ¶ Vtrū vir cognoscēs uxorē suā ante purificacionē post partū peccet mortaliter & sm Wil. nō credo et licet non videat dē. v. di. Ad eius. xxxiij. q. iij. Si causa. xxxij. q. iij. Origo et. q. vij. Non solum Oia illa. c. loquunt de honestate et ofilio Sed vir q uxori debitū reddit his tempibus nō peccat & tñ de honestate et ofilio non debet reddē. misi timeat fornicacio. vt notatur in dicto capitulo Ad eius

1 Pusillanimitas Vtrū sit peccatū & sm Tho. sciēs quod excrij. sic p psūpcionē excedit aliqs apprecōnem sue potencie. dū mittit ad maiora q̄ possit ita et pusillanimis deficit a apprecōe sue potēcie. dū reculat in id tendere q est sue potēcie cōmensuratū. et ideo sic presūpcio est pctm ita ꝛ pusillanimitas. qui est dē naturalē ordinē q̄ vnaquēq; res naturaliter inclinat ad exeq̄ndā actionē cōmēsuratam sue potencie Hinc est q̄ q̄ seruus accepta pecunia dñi sui fodit in trā. neq; est ex ea apter q̄ndā pusillanimitatis timorē punit a dño vt habet Matth. xxv. Lu. xix. De presumpcōe habetur s. Presumpcio per totum

1 Varta Multiplex est quarta. scilicet falcidia. trebēllianica. et legittima. siue debita filijs ex re nature. q̄ est redacta ad terciā De his tribus habet. s. Legittima. §. 1. Et est de q̄rta de funeralibus. q̄m debent pdicatores et minores de sepultis apud eos. vt j. Sepultura. iij. §. 1.

Questuarij Nuestores qui discurrūt ꝓ elemosinis ꝓhi
bentur admitti nisi exhibeant ver as litera aplicas.
vel dyocesani et ꝙ nichil ꝓponant nisi q̄ntū in literis
ꝯtinet̄ et ponit̄ forma literarū de p ꝛ et re. Cū ex eo
Nuestuarij tales debent esse modesti et discreti et non in tabernis
aut alijs incongruis locis hospitent̄ nec faciant i incōgruas expen
sas nec assumāt habitū false religionis vt in dict ꝯ c. Cū ex eo Ad
questuarios nullatinus ꝑtinet p̄dicare sed tm̄ ca itatiua subsidia
petere et indulgenciā siquā habent exponē ext̄ de hereti. Vt offi
ciū li. vi. Et in cle. de peni. Abusionibꝫ et si ꝓpter eos impediret̄
officiū inquisitoꝝ p̄nt et debent ab ipsis ꝯpesci a p̄ dicacione vt in
dicto c. Vt officiū Nuestores nō debent ꝯcedē ind ulgēcias motu
suo de facto nec dispensare sup votis nec absoluē a ꝑiurijs homici
dijs et alijs pctis ꝯfitentes sibi nec male ablata d ata sibi aliq̄ pe
cunie q̄ntitate remittē nec terciā aut q̄ntā partē et hmōi de in
iūctis penitēcijs relaxare nec aīam vt mendaciter asserunt de pur
gatorio trahere nec peccatorum plenam remissio nē indulgere.
nec a pena et a culpa absoluere et omnia priuilegi a sup p̄dictis a
aliq̄ eoꝝ reuocata sūt in cle. predictis de peni. Ab usionibꝫ

Raptor Primo scꝫ q̄n ꝑ violenciā ꝑ rapit q̄s res
alienas cuiꝰ pena est secundꝫ leges ꝙ si agat̄ .j.
annū ciuiliter punit̄ in q̄druplū cōputata scꝫ
ipsa re Post annū vo in simplū ff. de vi. bo. rap.
l. j. et ij. et ad istā penā raptor q̄dē tenet̄ solum
postq̄ ꝯdempnatꝰ est vt ponit Tho. scd̄a scde. q. lxij. Si vo agat̄
criminalit̄ tūc ꝓp̄ vim sn̄ armis punit̄ in tercia parte bonoꝝ suo
rū et fit infamis ff. de iu. priua. l. j. R° j. et le. fi. De hoc vide. s. In
famis Si aut̄ cū armis punit̄ de portacōe qꝛ scꝫ deportabat̄ in in
sulā et ꝑdebat oīa bona sua vt insti. de publi. iud. vi. §. Itē lex Julia
de vi. Scdm canones vo raptor multiplicit̄er punit̄ Et p̄ma pena
est qꝛ excōmunicat̄ scꝫ ab illo ep̄o in cuius dyocesi rapinā cōmisit
ext̄ de rapi. c. j. vi. q. iij. Placuit Itē denegat̄ ei p̄nia nisi restituat
ablata vel plenā securitatē de reddēdo faciat si habeat vn̄ possit
Si vero cū haberet vnde posset distulit accipere penitenciam vsq̄
ad mortem et si non potest satisfacere si petit penitēciam dabit̄
ei et etiam viaticum Si vero deceat impenitēs tunc et viaticū et
sēpultura denegabit̄ ei vt e. ti. Super eo et c. In literis ꝙ si
nō habeat vnde reddat nec heredes vel ꝓpinqui volunt satisfacē
ipse tn̄ ꝯtritus facit ꝙ pt̄ licet tarde nō ꝑuabit̄ p̄nia et viatico
sed tn̄ sepultura negabitur quod statutū est ad terorem aliorum

Presbiteri vero qui contra predicta fecerint sepeliendo ipsum. et
hmoi debent deponi ab officio et beneficio vt in dicto. c. Super eo
Sed tamen de occultis raptoribus sm Inno. non debet talis rigor
seruari ar. e. ti. In literis De pena etiā raptoris vide. s. Furtū. §.
2 iij. ¶ Vtrum rapina sit grauius q̄m furtū R° sm Tho. scda secū
de. q. lxvj. sic Nam violencia magis est contr̄ voluntatē q̄m igno-
rancia Item quia per rapinā non solū infertur alicui damnū in re
bus. sed etiā vergit in q̄ndam psone iniuriam. q̄ aut̄ homines mi-
nus verecundant̄ de rapina q̄m de furto. ex hoc est. quia homines
sensibilib⁹ inherentes magis gloriant̄ de virtute exteriori q̄ ma-
gis manifestat̄ in rapina. q̄m de virtute interiori q̄ tollit̄ p pctm
et ideo minus verecundantur de rapina Ad materiam raptorum
pt̄ ptinere. s. Latro et. s. Naufragus Pirate Predo et. j. Restitu-
cio p totū Nō licet rapē a sarracenis tpe treuge. j. Treuga

1 Raptor Secundo scz psonarū Raptor dicit̄ non solum
rerū vt in prece. c. sed etiā psonarū. et sicut ab illo dr
rapina. ita ab isto dicit̄ raptus Et cōmittit̄ q̄n puella
violenter rapitur. vt in perpetuū teneatur. vel etiā q̄n nō ipsa sed
a busus eius violenter rapitur. xxxvj. q. j. §. Ex hac Item raptus
non solū cōmittit̄ in virgine. sed etiā large sumptus in vidua. et
sanctimoniali. xxxvi. q. ij. Raptores et. c. Siquis non dicam Et de
2 hac materia habes. s. Luxuria. §. j. ¶ Que est pena raptoris R°
sm leges Pena est. vt capite puniat̄. et si ingenuā rapuit. ei⁹ sub-
stancia rapte applicetur Secus si ancillā vel liberā. quia tūc deca-
pitat̄ quidē. sed non pdit substanciā Et intelligit̄ si rapuit mulie-
rē honestā. sec⁹ si meretricē q̄r sm leges non punit̄ vt. C. de adul.
l. Que adulteriū Item non distinguit̄ vtrum volentē q̄s rapiat
aut inuitam sponsam ꝓpriā. vel alienā ꝯiugatā vel non ꝯiugatam
Item non pt̄ puella rapta ꝯtrahere cum raptore Item etiā fau-
tores raptoris capite puniunt̄ ꝓbantur hec omnia. C. de raptu
virginis Raptores Sed sm canones aliter puniunt̄ Nam raptor
efficitur seruus rapte. nisi velit se redimere. xxxvi. q. j. De rapto-
ribus Hec aut̄ pena potest infligi in foro iudiciali non in penitencia
li Item raptor debet excōmunicari cum fautoribus suis. xxxvi. q.
ij. c. j. et. iiij. Item si rapta velit ꝯtrahē cū raptore potest. e. ti. Ac-
cedens Item non intelligit̄ raptor si rapuit sponsam ꝓpriā. xxxvi.
q. j. Lex illa et. q. ij. De puellis et. c. Siquis virginē et. e. ti. Cū
causam Item raptus non est vbi puella consentit vt in dicto. c.
Cum causam An qui defloreat virginem teneatur eam ducere
vel maritare habetur supra Luxuria. §. ij.

Raciocinijs obligatus · vide supra Obligatus 1

Reconciliacio ecclesie vide s̄ · Consecracio · ij · §· iiij · 3
Item de reconciliacōe cimiterij · s̄ · Consecracio · iiij · §· ij ·

Religio Primo cōmuniter Vtrū liceat nouā religio- 1
nē adinuenire R° nullo modo ext̄ de reli · domi · Reli
gionū li · vi · ¶ Vtrū illi q̄ ꝯstruūt hospitalia mutēt 2
habitū · accipiūt certū signū Aliq̄m etiā hospitalitatē exercēt ha
bent tn̄ vxores et ꝓpriū sint dicendi aliquo modo religiosi · seu ꝑso-
ne ecclesiastice R° si hoc fit sn̄ licēcia et auctoritate epi · tūc nullo
modo debent dici ꝑsone ecclesiastice · nec religiose · xciij · di · Nul-
la Si aut̄ fiat auctoritate episcopi · tūc locus q̄dem religiosus cen-
set̄ ext̄ de reli · domi · c · iij · et · iiij · Persone quoqꝫ si ꝓmittūt obe-
dienciā · et caste viuere cū vxore · et ea mortua aliam ducere non
velint et ꝓpriū non habere · ecclesiastice sunt · et quodāmodo reli-
giosi dici possunt Nec obstat ꝙ vxorē aliquis talis habet nam in
telligitur caste viuere · xxxj · di · Nicena Item nō obstat ꝙ quasi
ꝓpriū habēt qꝛ id pt̄ habere racione administracōis · non tn̄ reli-
giosus ꝓprie dici potest · nisi ꝓmittat aliquam aꝓꝓbatā regulā ex
tra de reli · do · c · fi · nec potest tali cōmitti administracio spūaliū
si laycus est ¶ Vtrum occasione religionis p̄termittenda sint 5
pietatis officia in parentes R° s̄m Tho · in quodlibet · aliter dicē
dū est de illo q̄ nondū religionē intrauit · et aliter de isto q̄ iam in
religione professus est Qui em̄ nondū intrauit religionē · si videat
parentem suū in magna necessitate · et cui per aliū subueniri non
possit · non debet religionē intrare · sed tenet̄ ministrare parentibꝰ
maxime si absq̄ periculo pcti possit in seculo remanere Si vero suis
parentibꝰ possit ꝑ aliū ministrari · pt̄ si vult religionē intrare Vn̄
Cris · exponēs illud Math · viij · et Lu · ix · Dimitte mortuos sepelire
mortuos suos · dic̄ qd̄ malū est abducē hoīem a spūalibꝰ et maxime
cū fuerint q̄ ministeriū parētū cōpleant · exstabāt em̄ aliq̄ · q̄ com-
plē possēt illiꝰ funeris sepulturā Postq̄ vo iā aliquis in religione
est professꝰ · mortuꝰ est mdo Vn̄ ꝑ spūalē mortē deobligat̄ a cura
impendēda ꝑentibꝰ sic ec̄ de obligaret̄ ꝑ mortē corꝑalē · et ideo nō
peccat · nec ot̄ p̄ceptū dei agit · si in claustro maneat sub p̄cepto p̄-
lati · ꝑentū administracōe p̄termissā Est at̄ factꝰ impotēs ad red
dend̄ debitū ministeriū absq̄ culpa ꝓpria debet tn̄ q̄ntū pt̄ salua
sui ordinis obediencia satagē · vt per se vel per aliū suis parentibus
subueniat · si in necessitate fuerint Idē etiā Tho · scda scde · q · c j ·

Secundū quid attēditur gradus diuersarum religionū ꝫ̄ ſm Tho. ſecunda ſcde. q. clxxxviij. Supremum gradū in religionibus tenent q̄ ordinant ad predicandum ſiue ad docendū ſcdm tertium illi. qui ordinantur ad otemplacionem Terciū illi. q̄ occupantur circa exteriores actiones In ſingulis aūt horum gradūum poteſt attendi pēminencia ſm q̄ vna religio ordinatur ad alciorem actum in eodem genere ſicut inter opera vite actiue. pcius eſt redimere captiuos. q̄ recipere hoſpites. ſic et in operibus otemplatiue pcior eſt oracio. quam electio Poteſt etiam attendi pēminencia ſi vna earum ad plura horum ordinetur. q̄m alia. vel ſi conuencionra ſtatuta habeat ad finē ꝓpoſitum oſequendum Vtrum autem pfectior ſit religio ſolitariorꝝ q̄m in ſocietate viuenciū vide. §. Heremita. §. 1. Vtrum religioſus peccet mortaliter tranſgrediendo ea q̄ ſūt in regula ꝫ̄ ſm Tho. ſcda ſcde. q. clxxxvi. Votū pfeſſionis reſpicit principaliter tria. ſcz pauptatē. otinenciā. et obedienciam. et horum tranſgreſſio obligat ad mortale Alioꝝ aūt tranſgreſſio. non niſi vel ꝓpter otemptum regule. q̄ hoc directe otrariaretur pfeſſioni per quam aliquis vouit regulare vitā. vel ꝓpter preceptum. ſiue a plato oretenus factu. ſiue in regula expreſſū. quia hoc eſſet facere contra obediencie votum Non aūt q̄ pfitetur vouet ſeruare omnia que ſūt in regula. ſed vouet regulam vitam que eſſencialiter conſiſtit in tribus predictis Vñ et in quibuſdam religionibus caucius aliqui profitentur. non quidē regulā ſed viuere ſm regulam. hoc eſt tendere ad hoc q̄ aliquos mores ſuos informet ſm regulam. ſicut ſm quoddā exemplar. et iſ tollitur per contēptum In q̄buſdam aūt religionibus adhuc caucius pfitetur obedienciam ſm regulam Ita q̄ pfeſſioni nō otrariat. niſi in quod eſt otra p̄ceptū regule Tranſgreſſio vo alioꝝ obligat ſolū ad veniale. q̄ talia ſūt diſpoſicōes quedā ad p̄ncipalia vota In aliq̄ tñ religiōe ſic in ordine fr̄m p̄dicatorꝝ talis tranſgreſſio vel obmiſſio oſtitucionum ipſorum ex ſuo genere non obligat ad culpā mortalem neq; venialem. ſed ſolū ad penā taratā q̄ p hunc modū ad talia ſeruanda obligantur. qui tamen poſſēt venialiter et mortaliter peccare ex negligēcia. vel libidine vel otemptu Vtrum religioſus eodem genere peccati grauius peccet q̄ ſeculāris ꝫ̄ ſm Tho. Dcm religioſi poteſt eſſe grauiꝰ pcto ſeculāris eiusdē ſpeciei tripliciter Vno ſi ſit otra votū religionis. puta. ſi religioſus fornicet. vel furet q̄ fornicando facit otra votū otinēcie. et furādo facit otra votū pauptatis Scdo modo. ſi ex otemptu peccet. q̄ ex iſ videtur magis in gr̄tus diuinis bñficijs q̄b eſt ſublimatus ad ſtatū perfectōis. ſic dic apls Heb. x. q̄ fidelis gr̄iora merent ſuppliciā. ex iſ q̄ peccādo filiū dei conculcat p otemptu Vñ et dñs oqueri

Quid est qd dilectꝰ meꝰ in domo mea facit scelera multa Tercio
modo peccatū religiosi potest esse grauius ꝓpter scandalū · qꝛ ad
vitā eius plures respiciunt Si vero religiosus non ex ꝯtemptu · ꝫ
ex ignorancia vel infirmitate aliqd peccatū qd non est contꝛ votū
sue ꝓfessionis committit asqꝫ scandalo · puta in occulto leuius pec-
cat eodem genere peccati q̄ secularis · quia peccatū eius si sit le-
ue multis bonis absorbetꝛ · que facit · et si sit mortale facilius ab eo
resurget Primo quidem ꝓpter intencionem quam habet erectam
ad deū · q̄ et si ad horam intercipiatꝛ · de facili ad ꝑstina reperatur
Item scit delicta corrigere Juuatur etiā a socijs ad resurgendū
ſm illud Eccle · iiij · Si vnus ceciderit ab altero fulcietur · ve soli qꝛ
si ceciderit non habet subleuantem se ¶ Quid ꝯsulendum eiectis
et fugitiuis · qꝛ non possūt impetrare reconciliacionem ſm formā
decreti extꝛ de regu · c · fi · nec inueniant religionem in quam recipi
antꝛ Rꝰ ſm Ray · tenentꝛ viuere regulariter et honeste · tam apo-
state q̄m eiecti ¶ Quid de his q̄ lucratꝛ monachus fugitiuus siue
apostata Rꝰ totū suo monasterio lucratꝛ · xviij · q · ij · Abbates et
sicut Inno · dicit etiā si vetante monasterio acquirat · ff · de acq̄ ·
re dominio Eciam Sed secundum eundem · si monachus sit eiectus
ea que lucratur nulli acq̄rit · nec valet contractꝰ eiꝰ et addit possꝫ
tū dici ꝙ acq̄rat epō a cuius iurisdictione non est absolutus Vide
hunc casū · s̄ · Apostasia · v · ꝯ · ij · ¶ Vtrū periculū sit religiosis si-
ue monachis · si ab abbate negligatur cura animarū et populorū
ꝑtinencium ad eum Rꝰ ſm Tho · in quolibet · nullus potest accipe
aut exigere carnalia aliorꝫ maxime precia peccatorꝫ nisi semimet
spiritualia predicando · vel orando · vel salutē eorum a quibꝰ recipit
ꝑ viribus ꝓcurando · dico igitꝛ ꝙ totū claustrum sicut recipit sic
tenetur refundere Si igitꝛ ꝯstat eis · ꝙ cura negligatꝛ debent sup-
plicare abbati · et debēnt eum monere in capitulo · et si videant ꝙ
remediū non apponatꝛ · debent appellare ꝯtra abbatem sicut contꝛ
aduersariū veritatis Et si essꝫ michi notum aliqd tale monasteriū
non auderem consulere · ꝙ aliquis in tali monasterio eligeret mo-
nachatū ¶ Vtrum aliquis religiosus possit preesse pluribꝰ locis
Rꝰ nulli monachi seu religiosi possunt preesse pluribꝰ prioratibꝰ
Item nec pluribꝰ ecclesijs curam animarū habentibꝰ · etiā si eadē
cura non per ipsos · sed ꝑ presbiteros ad eorꝫ ꝑsentacionē ꝑ epōs
institutos habeat exerceri nisi etiam auctoritate sedis apostolice
vel si vnum ex eis ab alio dependeat vel adinuicem sint annexi · et
quicūqꝫ talem prioratū · vel etiā ecclesiā receperit · obtinens alium
primo priuatus est ipso iure · et statim tenetꝛ dimittē · et ꝑ eum ad
quē ꝑtinet libē ꝯferatꝛ · et nisi dimittat · fit ineligibilis et ab vtroqꝫ
penitꝰ repelli debet extꝛ de ꝑben · Cū singula li · vi · Et plura ꝯca hꝰ

11 vide s̄. Beneficium. j. §. iiij. ¶ Prioratus vel ecclesie vel admi-
nistracionis seu officia vnius monasterij ꝯfueta. per eiusdem mo-
nachos gubernari. non debent cōmitti monachis alterius monaste-
rij sine licencia pape. et contra hec ordinantes. sūt priuati ꝑtate
ꝓuidendi de ipsis. et recipientes sunt inegibiles ipso iure vt in dic-
12 to. c. Cū singula. §. fi. ¶ Vtrum religiosi succedant in bonis pa-
rentum et hmōi R° ꝙ sic. ymo plus est ꝙ parentes nō possūt eos
ex hereditare quamuis dū layci fuerant in causam ingratitudinis
incidissent. C. de epi. et clericis deo nobis. xix. q. iij. c. fi. Ad hec pt̄
induci decre. In presencia de proba. et super ista materia docto-
res optime in nouella tractāt. et similem casum habes s̄. Heredi-
13 tas. §. j. ¶ Religiosis precipitur in virtute obediēcie. sub inter-
minacione maledictionis eterne. ne in sermonibꝰ suis prelatis detr̄-
hant. vl' retrahant aliquos ab eccl'iarum suarum frequencia. vl'
indulgencias indiscretas pronūcient. et ne retrahent testatores
a restitucionibus debitis. et legatis. matricibꝰ ecclesijs faciendis
nec legata vel debita a male ablata incta sibi vel sui ordinis fra-
tribus vel conuentibus in aliorum preiudiciū fieri vel erogari ꝓ-
curent. nec absoluent quenquam in casibus reseruatis pape. vel
episcopo. aut prelatis et plura hmōi. vt de priuile. Religiosi in
cle. Religiosi mendicantes si accipiant noua loca. vel antiqua di-
mittant. sunt excommunicati vt supra Excommunicacio. j. §. iiij.
v. x. Similiter sunt excōmunicati religiosi qui vbicunqꝫ dimittun-
tur temerarie habitum vel accedunt ad studia sine licencia vt s̄
14 Excommunicacio. j. §. iiij. v. xiij. ¶ Vtrum cum religiosis possit
dispensari in voto continencie R° s̄m Tho. scda scde. q. lxxxviij.
Votum ꝯtinencie non est essencialiter annexum ordini sacro. sed
ex statuto ecclesie Vnde videt̄ ꝙ ꝑ ecclesiā possit dispensari in vo-
to ꝯtinencie Sꝫ debitū ꝯtinēcie est essēciale statui religionis ꝑ q̄
hō abrenūciat seculo. totalr̄ dei s̄uicio mancipatꝰ. qd nō pt̄ simul
stare cū matrimonio in q̄ incūbit necessitas ꝓcurāde vxoris. et ꝓlis
familie. et rerū et q̄ ad hꝰ reqrunt̄. vñ apl's dic̄. j. Chorꝫ. vij. ꝙ qui
est cū vxore. sollicitus est q̄ sūt mdi. q̄ mō placeat vxori. et diuisus
est Vñ nomē monachi ꝑ oppositū ad diuisionē ꝑdictā ab vnitate
sumit̄ Et ideo in voto solēnizato ꝑ ꝓfessionē religiōis nō pt̄ ꝑ ec-
clesiā dispēsari. et rōem assignat decre. qꝛ castitas est ānexa regu-
15 le monachali ext̄ de sta. mo. Cū ad monasteriū in fi. ¶ Vtrū reli-
giosꝰ s̄actꝰ eps. absoluat̄ a voto pauptatis et obediēcie R° s̄. tho.
v. s̄. sic nō absoluit̄ a voto ꝯtinēcie. ita nec a voto pauptatis. quia
nichil dt̄ habē tanq̄ꝫ ꝓpriū s̄ sic dispēsator ꝯmuniū bonorꝫ eccl'ie
Sil'r ec̄ nō absoluit̄ a voto obediēcie. s̄ ꝑ accidēs obedire ñ tenet̄ si
superiorē ñ hēat. sic ⁊ abbas monas. q̄ tñ ñ est a voto obe. absolutꝰ

¶ Vtrum religiosus factus episcopus teneatur ad obseruãcias 16
regulares Rº sm Tho. scda scde. q. clxxxv. Siq̃ sunt in regulari-
bus obseruancijs q̃ non impediunt pontificale officiũ. ꝫ magis va
leant ad perfectionis custodiã sicut est ɔtinencia. pauptas et alia
hmõi. ad hec remanet obligatus. et per ɔsequens ad portand̃ ha
bitum sue religionis. q̃ est hmõi obligacionis signũ. siqua vero sũt
que officio pontificali repugnent. sicut est solitudo. silenciũ et aliq̃
abstinencie vel vigilie graues. ex quibꝫ impotens corpore reddere
tur ad exequendum pontificale officium. ad hmõi non tenetur In
alijs tñ potest dispensacione vti sm ꝙ requirit necessitas persone
vel officij. et condicio hominũ cum quibus viuit per modum etiã
quo prelati religionem secum in talibꝫ dispẽsant ¶ Vtrũ aut̃ reli 17
giosus factus rector alicuius ecclesie teneatur ad statuta sui or-
dinis. vide supra monachus. §. vi. ¶ Vtrum religiosus possit esse 18
iudex Rº simplex religiosus iudex esse nõ potest vt no. ff. de iudi.
le. Cum precor. Sed nec potest ꝑ cõpromissum recipere arbitriũ
qꝛ non debet esse disceptator forensium negociorum. xvj. q. j. Mo-
nachi et. c. De presencium et. C. de epis et cleri Repetita Sed ar
bitrator vel amicabilis ɔpositor esse potest In atten. Vt differẽ-
tes iudices. §. Si vero ɔtigerit colla. viij. xi. q. iij. Iniustũ Et hoc
intellige de imperio sui p̃lati vt in dicto. c. Monachi ext̃ de postu.
c. ij. Et hec est sentencia Wil. du. et Hosti. ¶ Vtrum religiosus 19
possit exercere officium tabellionatus habes .j. Tabellio. §. fi. Et
vtrum possit esse testis habes .j. Testis. iij. §. ix. ¶ Vtrum religio 20
sus possit esse executor testamentorum Rº si est ordinis fratrum
minorum non potest esse executor. sed pt̃ cõsulere vt in cle. de ver
bo signi. Exiui. §. Proinde Cum vir Si etiã alterius ordinis. nõ pt̃
nisi super hoc petita licencia et obtenta. vt ext̃ de testa. Religio-
sus li. vi. Talis etiã quoqꝫ si sit exemptus vel prelatus. tenetur
reddere racionem ordinarijs. et ordinarius tenet̃ exigere vt de
testa. Religiosus in cle. ¶ Quid de ɔuentibꝫ quarũdam mulierũ 21
que appellantur canonice. nec sunt professe et habent ꝓpriũ. ymo
etiã matrimoniũ ɔtrahere possunt. nũquid dicẽde sũt religiose Rº
sm Inno. et Bern. ymo earum status satis reꝓbatur. xviij. q. ij.
Perniciosam nisi forte aliud ostendant. debent quoqꝫ per ordina
rios visitari auctoritate ꝓpria vel si exempte sint auctoritate pa-
pali. vt in cle. de sta. mo. et ca. Attendẽtes circa fi. Erãt et q̃dã
alie que dicebantur begine. assumentes certũ habitũ nulli pro-
mittentes obedienciã. nec renũciantes ꝓprijs. nec habentes re-
gulam. licet religiosis q̃busd̃ specialiter adherens Iste begine et
omnes assumẽtes statũ earũ. et religiosi q̃ fouẽt eas in statu be-
ginali sunt excõmunicati vt s̃. Excõmunicacio j. §. iiij. v̄ꝰ quintus

Sed hic non includit beginas siue vestitas de pẽnitencia sancti Do
minici in lumbardie et tuscie partib constitutas. vt patet in decla
racõe Nobis. xxj. q. incipit Cũ de mulieribꝫ Ad materiã religiõis
potest facere s. Monachus et s. Monialis Si religiosus vel religi
osa petiẽ tanqꝫ diuꝫ vide s. Mrimonii. ix. ꝯ. penul.

1 Religio Sedo quo ad ingressũ Vtrũ de ingressu religi
onis habenda sit magna deliberacio hic ꝯ. Tho. se.
secũde. q. vl. Diuturna deliberacio et multoꝝ consilia re
quirũt in magnis dubijs. vt dicit phs. iij. Ethicoꝝ In his autẽ q
certa sunt et determinata non requiriẽ consiliũ Circa ingressũ aut
religionis tria possũt considerari Primo quidem ipse religionis in
gressus sm se. et sic ctũ est q est melioꝫ bonũ. et qui de hoc dubitat
quantũ in se est derogat cristo q hoc consilium dedit Vñ Augu.
in libro de verbis dñi. vocat te oriens. id est cristus. et tu atten
dis ad occidentẽ id est ad hominem mortalẽ. et errare potentem
vires eiꝰ q est ingressurus. et sic non est locus dubitacionis. quia
illi q religionẽ ingrediuntẽ non confidunt de sua virtute ꝫ de diuina
sm illud Ysa. xl. Qui confidunt in dño. mutabũt fortitudinẽ. et assu
mẽt pennas sicut aquile current. et nõ laborabunt. ambulabũt. et nõ de
ficiẽt Si tñ sit aliqd speciale impedimentũ. puta infirmitas cor
poralis. vel onera debitoꝝ. vel aliqd hmõi. in his requiritur delibera
cio et consilium. cum his de quibꝫ speratur q ꝓficiant. et non impedi
ant Vñ dr Eccle. xxxvij. Cũ viro irreligioso tracta de sanctitate
et cũ iniusto de iusticia. qui dicat nõ. Vñ sequit. nõ attendas his in
omni consilio. ꝫ cũ viro sancto assiduꝰ esto. in quibus tñ nõ est diuturna
na deliberacio habenda Vñ Jhero. in epla ad paulinũ. festina. qso
to. et hereti in salo. naucule funẽ magis precide q solue Tercio
modo potest considerari modꝰ intrandi religionẽ. et qm religionem
aliqs ingredi debeat. et de talibꝫ pt haberi consiliũ cũ his q nõ impe
diãt Vtrũ aut impubes possit ingredi religionẽ. habes s. Nouicijꝰ
. ꝯ. j. et. ij.

2 Vtrũ a iqs debeat alios inducẽ ad religiõis
ꝯ. Tho. se. se. q. vl. Inducentes alios ad religionẽ. nõ solũ
nõ peccant. ꝫ magnũ premiũ merentẽ Dr em Jacobi vl. Qui aduer
terit peccatorẽ ab erratore vie sue. liberabit aiam eiꝰ a morte. et operit
multitudinẽ peccatoꝝ Et Danielis. xij. Qui ad iusticiã erudiũt mul
tos erũt qsi stelle imperpetuas eternitates. Dotꝫ tñ otingẽ ꝛca hmõi inductiõem
fore ex mordacio Primo qdẽ si violent aliqs aliũ ad religionẽ co
geret q prohibẽt. xx. q. iij. Presens Secõ si aliqs simoniace aliũ ad
religionẽ ꝛhat muneribus datis. qꝫ prohibetur. j. q. ij. Quamuis

nec tamen ad hoc pertinet. si aliquis alicui pauperi necessaria ad
ministret in seculo nutriens eum ad religionem vel sine pacto aliq̃
munuscula tribuat ad familiaritatem captandam Tercio si men-
dacijs eũ alliciat Immmet enim sic inducto periculum. ne cum se
deceptum inuenerit retrocedat. et sic fiant nouissima hominis illi⁹
peiora prioribꝰ Math. xij. ¶ Vtrum adultus post ingressũ religio 3
nis possit ad seculum redire R° quamdiu est nouicius in ꝓbacione
positus. redire potest ad seculum libere infra annũ. preterquam in
tribus casibus Primus est. si scienter receperit habitũ q̃ dari ꝓ-
fitentibꝰ consueuit qd̃ habet locũ in illis religiombꝰ in quibus ha
bitus nouicioꝝ est distinct⁹ ab habitu ꝓfessoꝝ. quia talẽ suscep
cionem intelligitur ꝓfessus tacite Secundus si fecerit. professio-
nem Tercius si euidenter apparet ꝙ talis absolute voluerit vitã
mutare. qd̃ tamen non presumit̃ nisi clara probacione. vel ꝯpeten-
tibꝰ iudicijs ostendatur Sed in predictis casibus distingue. quia si
aliqd̃ predictorum trium fecit in aliqua religione mendicancium
non est ꝓpter hoc illi ordini alligatus. sed generaliter alicui ordi-
ni ext̃ de regu. et transeun. Non solum li. vi. In alijs vero ordi-
nibus vt sup̃ Nouicius. §. v. circa mediũ ¶ Vtrum seruus possit 4
ingredi vel recipi in religionem R° non debet ingredi nec potest
recipi. siue si sciatur ꝙ sit seruus. siue si est ꝑsona incognita. et ne-
sciatur vtrum sit seruus vel liber. et si ingressus fuerit et infra tri
enniũ petatur a dõmino suo debet reddi cum omnibꝰ illis que attu
lit. fide tñ recepta de impunitate ipsius. post trienniũ vero repeti
non potest. nisi tam longe esset ꝙ inuenire non posset. xvij. q. ij. Si-
quis incognitus. et currit dictũ tempus a tempore sciencie dõmini
ar. in dicto. c. Siquis incognitus. et hec intellige vera esse in om-
ni genere seruorum. etiam si sint coloni originarij siue asscripticij
de quibꝰ habet̃ ꝯ. Seruus. j. §. iiij. ¶ Quid si seruus ingressus mo 5
nasteriũ recipitur ad professionem ante dictũ trienniũ alias ter-
minũ R° ꝑm Ray. credo ꝙ debẽat remanere in ordine. et monaste
rium debet satisfacere domino qui fuit in culpa recipiẽdo ar. di. liiij
Si seruus. vel dic ꝙ si erat incognitus. et probabat forte per fal-
sos testes ꝙ esset liber. debet restitui domino si petat̃ ar. ext̃ de ser.
non or. c. de. seruorum concor. Hosti. ꝙ si talis post factam pro
fessionem fuerit domino restitut⁹. et postea manumissus sit. nũq̃d
tenet̃ redire ad monasterium R° ꝑm Wil. Sic quia quantum in eo
fuit monachus fuit ¶ Vtrũ obligati ad raciocinia possint ingre 6
di vel recipi in religionem R° si sũt obligati ad raciocinia reipub-
lice. non sunt recipiendi di. liij. Lege Sed et si obligati sũt ad ra
ciocinia priuatorũ honestũ est ꝙ pri⁹ de rõcinijs expediãt ¶ Vtrũ
autem sic obligati possint ordinari. vide s̃. Obligatus per totum

8 ¶ Vtrum ille qui est obligatus ad aliquid soluendū · ꝓ ſſit ingrēdi religionem ꝟ̄ ſm Ray · ingredi potest · non obstante obligacione vel iuramento · dūmodo non ex leuitate vel intencōe subtrahendi debitū hoc faciat · ſed ex caritatis feruore · nec facit iniuriam creditori · quia excusat̄ auctoritate ſpiritusſancti cui nemo resistere potest · xix · q · ij · Due extra de regu · et transe · ad religionem ꝟ̄ ſm Ray · Sic · non em̄ iuramentū violat qui illud in melius commutat ext̄ de iurisiur · Peruenit Idem Inno · Gof · et Ho · Sed addit Tho · dicilo tñ ꝙ prius impleat quod ꝓmiserit ext̄ de iurisiur · Debitores hec em̄ tucius est · ñ ab illo vel illis quibus iurauit possit licenciā obtinere ¶ Vtrum aut̄ ꝓpter obsequia parentum debeat quis retrahi ab ingressu religionis vide s̄ · Religio · §· iij · et vtrū coniugat̄ possit ingredi vide s̄ · Votū · iij · §· j · ¶ Vtrū epi · archidyaconi · vel presbiteri curati possint ingredi religionem ꝟ̄ ſm Tho · ſcda ſcde q · vi · Obligacio voti perpetui ad vacandū diuinis obsequijs competit ꝓprie epis et religiosis Presbiteri aut̄ curati et archidyaconi non obligantur voto perpetuo et solemni ad curam animarum retinendam · ſicut ad hoc obligantur epi

9 impediatur in aliquo ab obseruancia regulari ¶ Quid ſi ſit obligat̄ ad aliquid faciendum ꝟ̄ ſm Ho · michilominus ingredi potest et perficiat quod ꝓmisit · et ſi hoc non potest saltem perficiat per alium ſi manus eius specialiter electa eſt̄ quia tunc non licebit ei per alium facere ñ de licencia eius cui promisit ar · C · de cadu · tol · lex · l · j · §· ſſe autem ext̄ de offi · dele · c · fi · Potest etiā ſatiſſacere ei cui ꝓmisit · ſiue de bonis q̄ occulit monasterio ſiue operando aliquid vt ei satiſſaciat de hoc vide s̄ · in p̄ce · §· ¶ Vtrū rector ꝙ intēdit regere ciuitatem p annū · vel magiſter qui iurauit legere · vel capellan̄ qui iurauit ſeruire in capellania possint ingredi religionem ꝟ̄ ſm Ray · Sic · non em̄ iuramentū violat qui illud in melius commutat ext̄ de iurisiur · Peruenit Idem Inno · Gof · et Ho · Sed addit Tho · dicilo tñ ꝙ prius impleat quod ꝓmiserit ext̄ de iurisiur · Debitores hec em̄ tucius est · ñ ab illo vel illis quibus iurauit possit licenciā obtinere ¶ Vtrum aut̄ ꝓpter obsequia parentum debeat quis retrahi ab ingressu religionis vide s̄ · Religio · §· iij · et vtrū coniugat̄ possit ingredi vide s̄ · Votū · iij · §· j · ¶ Vtrū epi · archidyaconi · vel presbiteri curati possint ingredi religionem ꝟ̄ ſm Tho · ſcda ſcde q · vi · Obligacio voti perpetui ad vacandū diuinis obsequijs competit ꝓprie epis et religiosis Presbiteri aut̄ curati et archidyaconi non obligantur voto perpetuo et solemni ad curam animarum retinendam · ſicut ad hoc obligantur epi

10

11

12

Vnde epiſcopi prelatum deſerere non poſſunt abſq; auctorita-
te romani pontificis ext̄ de reg. et tranſe. Licet Archidyacoꝰ
autem et preſbiteri curati poſſunt libēre abrenūciare epiſcopo cu
ram eius cōmiſſā abſq; licencia pape q̄ ſolus poteſt in votis perpe-
tuis diſpenſare Vnde manifeſtum eſt q̄ archidyacoꝰ et preſbi-
teris curatis licet ad religionem tranſire. et etiā epiſcopo contra
dicente vt. xix. q. ij. Due ſunt Beneficia autē alicuius taliū toto
tempore ꝓbacionis non debent alteri conferri. niſi de ipſius conſen
ſu. vel niſi conſtet q̄ vitam abſolute voluerit mutare. vel ꝓfeſſio-
nem fecerit. vel habitū ꝓfeſſionis receperit ſed interim ſeruietur
beneficio per aliū cui de porcione ipſius bñficij ꝓuidebitur ext̄ de
reg. et tranſ. Beneficium li. vi. ¶ Vtrū excōmunicatus poſſit in- 13
gredi vel recipi in religionē vide ſup̄ Abſolucio. in. §. fi. ¶ Vtrū 1
illi qui non ſunt excommunicati in obſeruancia p̄ceptorum debeāt
ingredi religionem Rº ꝑm Tho. vbi s. Sic Nā et dōminꝰ matheū
publicanū q̄ in obſeruancia preceptorum excōmunicatus nō erat
vocauit ad conſilioꝝ obſeruanciam. vt patet Luce. v. Ingre-
di enim religionem non ſolum expedit his qui ſunt exercitati in
p̄ceptis. vt ad maiorem exercitacionem ſiue perfectionem perue
niant. ſed etiā his qui non ſunt exercitati. vt facilius peccata vi-
tent. vt patet. quia per vigilias ieiuniū. et obedienciā. tollunt̄ oc-
caſiones peccatorum. vt luxurie. gule ⁊ hmōi Ingreſſi monaſteria
ſe et ſua dedicant deo. omnia enim bona eoꝝ intelligunt̄ monaſte
rio eſſe collata. C. de. epi. et cle. Auten. Ingreſſi et. xix. q. iij. Quia
ingredientibꝰ. hec tamen in multis locis non ſeruatur de conſue-
tudine in quibus ex quo quis ingreſſus eſt. ꝓpinqui eiꝰ bona immo
bilia occupant. niſi quantū de illis dedit monaſterio. ꝑm conſuetudi-
nes religionis Idem fit alicubi etiā circa mobilia. et ꝑm Ray. dic
ta conſuetudo valet. ſi eſt aꝓbata vel obtenta per. xl. annos Nā 1 ¶
minori tempore non currit contra eccleſiā preſcripcio ¶ Vtrum
per ingreſſum religionis ſequeat̄ quis remiſſionem omniū pecca-
toꝝ Rº ꝑm Tho. ſecūda ſecūde. q. vlti. Racionabiliter dici poteſt
q̄ ſic ſicut per aſſumpcionem crucis Si enim aliquibus elemo-
ſinis factis. homo poteſt ſtatim ſatiſfacere de peccatis ſuis. ꝑm il-
lud Danielis. v. Peccata tua elemoſinis redime. multo magis
in ſatiſfactione ꝓ omnibꝰ peccatis ſuis ſufficit q̄ aliquis totaliter
ſe diuinis officijs mancipet per religionis ingreſſum q̄ excedit oē
genus ſatiſfactionis. et publice pēnitencie vt habet̄. xxxiij. q. iij. Ad
monere Sicut etiā holocauſtū excedit ſacrificiū. vt dicit Grego.
Vñ in vitaſpr̄m legit̄ q̄ eandē grāz ſequunt̄ ingredientes religio
nē q̄z ſequunt̄ baptiſati. ſi tñ p ingreſſū nō abſoluent̄ ab oī rea-
tu pene. michilominꝰ ingreſſus religiōis vtilioꝝ eſt q̄ ꝑegrinacio

terre sancte ad promocionem in bonum. quod preponderat absolucio-
16 ni a pctis ¶ Nuid de eo qui dolo inductus intrauit religionem Ro. sm
Ray. non potest allegare decepcionem cuius condicio melior facta
est extra quod metus causa Cum dilectus. et de conuersi. ciu. Ex parte et
17 c. Veniens ¶ Nuid si aliquis ingrediatur religionem sub condicione ali-
qua Ro. sm Wil. Si ponatur condicio contra substanciam religionis. pu-
ta quod liceat ei tenere proprium. non valet monachatus Bene tamen
potest aliquid tenere ad vsum de consensu prelati Si vero condicio ap-
ponatur contra aliquam particularem austeritatem. vtputa quod liceat ei
carnes comedere tunc si scit hec contineri in regula vel constitucione quam
18 profitetur. tenetur secus si nescit id in eis contineri ¶ Nuid si aliquis
videns aliquod monasterium vbi monachi splendide viuunt. cogitat
hunc ordinem bene possem sustinere. et sic ingreditur Ro. sm Ray.
dico indistincte. quod si fecit professionem. non potest ad seculum redire quin
pocius si erat peritus. et sciebat ea que seruanda erant. intelligitur
se obligasse. non ad id quod fiebat. sed quod fieri debebat Item si erat
simplex. et fuit ei explanata regula. et condiciones ordinis. et pro-
fessus fuit Si vero non fuit ei exposita asperitas regule. tunc si so-
lum ad illam vitam intendebat se obligare non ad asperiorem et hoc
expressit. non cogetur ibi manere. sed transibit ad aliud ordinem quem susti-
nere possit Si vero non expressit. debet remanere. nec potest allega-
re dolum. vt supra. in. §. antepenulti. dictum est

1 Religio Tercio quod ad votum ingrediendi Verum voto pos-
sunt se obligare pueri ad ingressum religionis Ro. s. Tho.
se. se. q. vl. Votum simplex consistit in sola promissione cum inte-
riori mentis deliberacione. et sic votum habet efficaciam ex iure
diuino. quod tamen dupliciter tolli potest Vno modo per deliberacionis defectum. vt pa-
tet in furiosis quorum vota non sunt obligatoria vt extra de regu. et tran-
c. Sicut tenor. et eadem ratio est de pueris qui non dum habent vsum debitum racionis
per quem sunt dolicapaces quem quidem pueri habent circa annum. xiiij. vt frequen-
cius Puelle vero circa. xij. annum quod dicuntur anni pubertatis In quibusdam tamen
anticipatur et in quibusdam retardatur secundum diuersam disposicionem nature
Alio modo impeditur efficacia simplicis voti si quis deo voueat id quod
non est proprie potestatis. puta. si seruus etiam vsum racionis habens. voue-
at se religionem ingredi. aut etiam ordinetur ignorante domino. vt di. liiij
c. Si seruus Et quia puer vel puella infra pubertatis annos na-
turaliter sunt in potestate patris quantum ad disposicionem sue
vite. poterit pater votum eorum reuocare vel acceptare si sibi pla-
cuerit. vt expresse dicitur de muliere Numeri. xxx. Sic igitur si
puer ante tempus pubertatis votum emittat non obligatur Si ta-
men ante habeat vsum racionis obligatur quidem quantum in se est ex suo voto

sed potest reuocari per auctoritatem patris quia ordinacō legis
qua vnus homo subditur alteri respicit illud ꝙ in pluribꝰ accidit
Si vero annos pubertatis excedat. nō potest reuocari auctoritate
parentū. et si nondum haberet plenum vsum racionis non obliga
retur quo ad deū Ceterum de voto solemni ꝓfessionis dicetur in se. c.
¶ Vtrum liceat aliquos voto obligare ad religionis ingressum 2
Rº ꝑ. Tho. vbi s̄. Vnum et idem opus ex voto factū. laudabilius
est. quam sine voto si fiat vt dicitur .ij. Votum. j. §. xi. qui incipit. v
melius Et ideo obligari voto ad ingressum religionis est ꝑ se lau
dabile ¶ Vtrum qui vouit ingredi religionem teneatur Rº scdm 3
Tho. vbi s̄. Votum est promissio deo facta de his que ad deū per
tinent. vt aut̄ Grego. dicit in epl̄a ad bonifaciū Si inter homines
solent bōne fidei ꝯtractus. nulla racione dissolui. q̄nto magis poli
citacio quam quis cum deo pepigit solui sine vindicta non poterit
et ideo adimplendum est illud qd̄ homo vouit ex necessitate tenetur
Vñ glo. sup illud p̄s. Vouete et reddite. dicit vouere voluntati
ꝯsulitur. sed post voti promissionem reddicio necessario exigitur
tenetur ergo q̄s ex necessitate adimplere votum. dūmodo sit ali
quid qd̄ ad deum pertineat Manifestum est aut̄ ꝙ ingressus reli
gionis maxime ad deū pertinet qꝛ per hoc homo totaliter se man
cipat diuinis obsequijs Vnde requiritur ꝙ tenetur ingredi. scꝫ scdm
qd̄ obligare intendit Ita scꝫ qd̄ si intendit se obligare. absolute
tenetur. quantocius poterit legitimo impedimento cessante Si autē
ad certū tempus. vel sub certa ꝯdicione tenetur adueniente tem
pore. et ꝯdicione existente ¶ Quid si illi nolunt eum recipere Rº ꝑ. 4
Tho. scda scde. q. lxxxviij. Si quidem intencio sua fuit se obliga
re ad religionis ingressum principaliter. et ex cōsequenti elegit
hanc religionem vel hunc locum. quasi magis sibi congruentem
tenetur. si non potest ibi recipi. aliā religionem intrare Si autem
principaliter intendit se obligare ad hanc religionē vel ad hunc
locum. ꝓpter specialem complacenciam huius religionis vel loci
non tenetur aliam religionē intrare. si illi volūt eum recipere eand̄
sentenciam Ponit idem Tho. in eod̄ li. q. vl. ¶ Vtrum ille q̄ vo 5
uit vnam determinatam religionem intrare. possit induci in aliaꝫ
Rº ꝑm Tho. scda scde. q. vl. quia in maiori intelligitur minꝰ. ideo
ille qui obligatus est voto vel iuramento ad ingressum religio
nis minoris pt̄ licite induci ad hoc ꝙ ad maiorem religionem trā
seat. nisi sit aliquid speciale quod impediat. puta infirmitas. vel
spes maioris ꝓfectus. in minori religione Ille vero q̄ obligatur
voto vel iuramento ad ingressum maioris religionis. non potest
licite induci ad minorē religionē. nisi ex aliq̄ euidenti causa. et cū
dispensacōe superioris Si tñ ingrediatur et ꝓfiteatur vide infra

6 Religio . v . §. iij . ¶ Vtrũ ille qui vouit ingredi . teneat ibi per-
petue remanere R° ſm Tho . vbi ſ . Si vouens intendit ſe obliga
re non ſolũ ad ingreſſũ religionis . ſ ad perpetue remanend tenet
perpetuo remanẽ Si aut intendit ſe obligare ad ingreſſũ cauſa ex
periendi cũ libertate remanẽdi . vel nõ remanẽdi . manifeſtum eſt
q remanere nõ tenet Si aut in vouendo nichil de hoc cogitauit . vi-
det obligari ad ingreſſũ ſm formã iuris cõmũis . que eſt vt ingre
dientib det ann9 pbacionis Vñ nõ tenet ibi perpetuo remanẽ
Si tñ tali intẽcõe intret vt exiret ſtatim . nõ videt ſatiſfactũ voto
quia in vouendo hoc nõ intendebat . et ideo tenet vt ſaltẽ velit ex
periri . an ei expediat manere

1 Religio Quarto quo ad pfeſſionẽ Vtrum impuberes
poſſint pfeſſionem facere R° ſm Tho . v . ſ . Profeſſio
eſt ſolẽne votũ qd facit eſſe monachũ vel religioſum
qd qdem ſubdit ordinacione eccleſie ppter ſolẽnitatem quam ha
bet annexam . ⁊ qr eccleſia reſpicit illud qd in pluribꝫ eſt profeſſio
ante tempus pubertatis facta quãtũcumqꝫ aliqs habeat vſũ ra-
cionis plenũ . vel ſit dolicapax non habẽt ſuũ effectũ vt faciat pfi
tentẽ iam eſſe religioſũ Adde hic qd dr ſ . Nouicius . §. j . et . ij .
2 ¶ Que eſt pfeſſio expreſſa . et que tacita ſiue pſumpta R° pfeſ-
ſio expreſſa eſt que fit in manu abbatis ſiue prelati recipientis eã
vel in manu ei9 quẽ prelatus ad hoc mittit . ext de reg . et tñſ ad
reli . Ad apſicam Tacita vo profeſſio fit p ſuſcepcionẽ habitus
profeſſorꝫ Itẽ ſi manifeſte oſtendit q velit vitã mutare Item
ſi geſtat habitũ etiã nouiciorũ p annũ . vbi non eſt diſtinct9 in co
lore vel ſciſſura . vide de hoc Nouici9 . §. iiij . Si aut profeſſio fiat in-
3 fra annũ vide ibid . §. v . ¶ Vtrũ ille q fecit profeſſionẽ tacitã te-
neat ad oẽs obſuãcias regulares R° ſ . Tho . in . iiij . di . xxxviij . In
omni caſu tenet ad tria vota religionis pncipalia Sed ad alias ob
ſuancias qrũ tñſgreſſio ex diſſimulacõe plator inducit q dũ vi-
dẽtes nõ corrigũt indulgẽ vident . nõ videt obligari pcipue ſi ſit
ſimplex qui talia diſcernere ſufficienter neſciat ꝯcor Al .

1 Religio Quinto quo ad tñſitũ ad aliã religionẽ Vtrũ
liceat tñſire de vna religione ad aliã R° ſ . Tho . ſe . ſe .
q . vl . Tranſire de vna religiõe ad aliã niſi ppt mag-
nã vtilitatẽ vel neceſſitatẽ nõ eſt laudabile Tũ qr ex hoc plerumqꝫ
ſcãdalizant illi q relinquunt Tũ . ec qr facili9 pficit aliqs in reli-
gione quã ꝯſueuit quam in illa quã non conſueuit ceteris paribus

vñm collacionibꝫ prīm Abbas Nestorius dicit vnicuiqꝫ vtile est
qꝫ ꝑm ꝓpositū qđ eligit fumo studio ac diligencia ad operis incep
ti pfectionē puenire festinet et nequaq̄m a sua q̄m semel elegit
pfessiõe recedat Et postea rõem assignãs dixit·impossibile nanqꝫ
est vnū et eunđ hoiem simul vniusis fulciri virtutibꝫ quas siqs vo
luerit sibi attēptare in illud eū incidē necesse est·vt dū oēm sequit
nullã integre ꝙsequat Diuise em religiões pemmēt ꝑm diuersa vi
tutū opa pt aliqs tñ laudabilit tnsire de vna religiõe ad aliã tri
plici ex causa Primo q̄dē ex zelo pfectionis religionis in qua non
attendit excellẽcia ꝑ·solã artitudinē vite·ꝫ ꝓncipalit ꝫm illud ad
qđ religio ordinat et ꝙsequeter ꝑm discrecionē obꝛuanciarum fini
ꝓportionatarū vt ꝛ·Religio·j·ꝯ·iij·et in hꝫ casu ꝓpt humilitatem
debet qs petere licenciã·que tñ ei negari nō potest dūmodo ostet
religionē illã arctiorē esse Si vero de hoc probabiliter dubitet est
in hoc casu superioris iudiciū requirendū ext de re·et transl·ad re·Li
cet·q̄ si etiã nō petita licencia tnsuerit non potest repeti ꝑ·Wil·
maxime si professionē in hac scda fecit Scdo ꝓpt decimacionē rel
gionis a debita pfectione·puta si in aliqua religione arctiori inci
piant ipsi remissius viuere laudabiliter tnsit aliqs etiã ad religio
nē mitiorē si melius obꝛuet et in hꝫ casu etiã requiritur superioris
iudiciū Tercio vo ꝓpter infirmitatē vel debilitatē·ex qua interd
ꝓuenit q̄ non pt aliquis artioris religionis statuta ꝛuare·qꝛ possꝫ
ꝛuare laxioris·et in hoc casu dispensacio necessaria est ¶ Vtrū re
ligiosus semp possit tnsire ad artiorē religionē ꝛº ꝑm Jmo·etiã
si ostet eã esse arctiorē·non tñ poterit transire·si ex suo transitu pri
or religio incurrat grauē iacturam vel infamiã·ar·in dicto·c·de
re·et transl·ad re·Licet·xi·q·iij·Siqs vo Nam et ipse nō debet esse
causa scãdali ext de renũ·nisi cũ ꝓdē Sed cõmunē vtilitatē q̄ est vt
nō fiat iactura·isti congregacõi debet pforte priuate q̄ est vt fit in
arctiori religiõe Abbas quoqꝫ q̄ immediate subest pape nō potest
tnsire nisi de licẽcia pape ext de sepul· Cum venerabilis ¶ Vtrū
qui iam professus est in laxiori·teneat ad votū qđ fecerat de ar
ctiori ꝛº remanere poterit in laxiori·qꝛ ꝑ scdm votum solẽne dero
gatū est primo q̄ fuit simpliciter·tamen ꝑ voto primo nō completo
erit ei penitencia imponenda extra de regul· Qui post votū li·vi·
¶ Pone q̄ aliqs regularis impetrauit licẽciã tnscundi ad arcio
rem religionē postea penitet·nūquid primi tenent recipere eū ꝛº
ꝑm Wil·si non inuenit arctiorē religionē vbi recipiat·vel si nō po
terat sustinere asperitatem illius·et reuerti vult ad ante factam
promissionem·non pt repelli pretextu prioris licencie vel renun
ciacionis·cū facta fuerit ex causa·scꝫ vt tnsiret ad artiorē religio
nē·et causa secuta nō fuerit·secuꝫ si professionem fecerit in secunda

¶ Quid si abbas et Conuentus licenciauerunt aliquem simplici-
ter. et ille renunciat simpliciter. non ex aliq̃ causa nisi forte ex odio
Rº ꝑm Wil. non valet licencia. quia hoc est dare licenciam vagan
di. tamen ꝑm Augu. expelli potest qui non vult ferre penã de cul-
pa quam forte commisit ¶ Vtrum bona que monachus contulit
suo monasterio sequatur eũ si transeat ad ꝑm monasteriũ Rº ꝑm
Ho. Si exeat ante ꝓfessionem. non est dubium ꝙ cum rebus suis
potest exire ext̃ de regu. Statuimus Intellige nisi ea absolute et
irreuocabiliter donasset Sed si post professionẽ et sine licencia trã
sit ad aliud monasteriũ. res sue primo monasterio remanent et q̃
ipsum recipit imputet sibi Si vero cum licencia vel etiam inuitꝰ ex
aliqua causa vadit ad secundum monasterium tunc vsufructus re
rum quas contulit primo monasterio debetur secundo monasterio
quamdiu vixerit. ne ei onerosus existat. sic intellige. xvi. q. vi.
Cognouimus et. xxvij. q. j. Siquis rapuerit Religiosi mendicã-
tes si transeant ad ordines nõ mendicanciũ etiã de licẽcia pape nõ
habẽt vocẽ nec locũ in capitulo. etiã si ab alijs ꝯcedat̃ eis. nec ꝑnt
haberi ꝓoratũ nec aliq̃z administracionẽ vel quecũqz officia etiã
ãnua. nec tãquam vicarij vel etiam ministri vel loca eorum tenen-
tes possunt qd̃cunqz animarũ regimen exercere. vt ext̃ de regu.
et trans. vt ꝓfessores in cle. Sicut etiam tactũ est s̃. Electio. j. §.
xxvij. qui incipit. quis non potest eligere

1 Reliquie Antique reliquie nõ debẽnt extra capsã ostẽ-
di nec exponi venales Inuentas vero de nouo nemo
debet publice venerari nisi auctoritate romani pontifi-
cis fuerint a ꝓbate Et prelati non permittãt ꝙ illi qui accedãt
ad eorum ecclesias causa veneracionis decipiant̃ falsis figmentis
sicut qñqz occasione questus fieri ꝯsueuit habentur hec extra. e.
Cũ ex eo. et de ꝯse. di. j. Placuit Et nota ꝙ reliquias emere vel vẽ
2 dere ꝑm Ray. et Gof. est simoniacũ ¶ Vtrũ sc̃torũ reliq̃e possint
furtiue subtrahi vt honorabilius reponant̃ Rº ꝑm Guil. nõ Nam
sacrilegium est quociẽs aufert̃ sacrũ de sacro vel sacrũ de nõ sacro
3 xvij. q iiij. Quisquis ¶ Cuiꝰ auctoritate reliq̃e siue corpora scto-
rum de loco ad locũ sũt transferenda Rº. nõ sũt transferẽda sine
ꝯsilio ꝑncipis scz pape. vel epoꝝ sãcte sinodi vt de con. di. j. Corpo
ra et hꝫ sicut notat̃ ibi verũ est. cũ corpus traditũ est perpetue se-
pulture. C. de reliq̃. l. vl. nisi necessitas imineat. et tũc sufficit aucto
ritas ꝑsidis ꝓuincie. C. de rel. l. j. Si aut̃ nõ est t̃ditũ ꝑpetue sepul-
ture. bñ pt̃ t̃nsferri sñ ãuctoritate alicuiꝰ. C. de reli. Si necdũ Et no
ta ꝙ preallegate leges pro omnibus corporibus loqui videntur

¶ Verū licear portare reliquias ad collum ℞ꝰ scdm Thō. sē. se. q. 3
1 expresi. Eaꝫ ratio est sicut de verbis scriptis qz si portenter ex vi
ducia dei et sctoꝝ. quorum fuit reliquie nō erit illicitū Si autē circa
hec attenderet aliqꝫ aliud vanū puta. qꝫ vas esset triangulare
et hmōi qꝫ nō ptinet ad reuerenciā dei et sctoꝝ. essꝫ superstitiosū et
illicitū de vbis autē scriptis habes ¶. Sortilegiū. ij. §. iij.

Renūciacio Primo cōmuniter qd sit ℞ renūciacio est 1
iuris aprī spontanea refutacio. Nam iuri alieno renū
ciari non potest. Tē si renūciacio non essꝫ spontanea ꝫ
coacta. nō obesset repetē volēti exē e. ti. Sup tꝫ ¶ Ex 2
quibꝫ causis petenda vel admittenda sit renūciacio episcopat⁹ ℞ꝰ
due sunt cause pbabiles siue appētes ꝫ non sunt sufficientes Pri-
ma est pter frugē melioris vite id est religionis Secūda causa est
aprie humilitatis hec due cause nō fuerūt acceptate exē de renū.
misi eū ꝑdē impetrāt et alie cause sufficientes ser vt tibi dr. Prima
est sciēcia crimmis scz talis p qd ipse⁹ officij execucio exīā post ac
tā pñiam impedit Secūda est debilitas corpis ex infirmitate vel se-
nectute scz p qm impotēs redderet ad crequens officiū pastorale.
Tercia est defect⁹ sciēcie āmqz et si desiderāda sit eminēs sciencia
in pastore est tñ excēs tollerāda Quarta est malicia plebis ñ qꝫ
ꝑ qlibet culpa dt gregē deserē ne mercenario cōparet q videt lupū
venientē et dimittit oues et fugit Sz de suspicionis licēcia tū demū pē
nō tā timide fugē qz possit declinare cū oues solitum lupos. et q
debuerūt humiliē obedire iā irrevocabiliter contradicūt Quinta est graue
scādalū. cū aliē sedari nō possit licitū est epō cessionē petē ne pl⁹ tpa-
lē honorē qz ea nā videat affectare salutē ꝫ vi. ¶. Scādalū Secūda e.
pone irregularitas. vt puta si sit bigam⁹ aliq modo. de quibꝫ ē.
Bigam⁹ nō tñ apē qmlibet irregularitatē dē ei dari licēcia. vt si nō
sit nacꝰ de legitimo thoro. si est occultū. et ille laudabiliter impleat
officiū suū Si vo apē alias cās petat ps licēciā renūciādi nō dē cō
cedi vem dicto c. Nisi cū ꝑdē ¶ Quis est effect⁹ renūciacōis ℞ꝰ. 3
effect⁹ est. vt q renūciauit ad id cui renūciauit regressū n habeat
misi ex novo jure accesso vel antiq restituto vt exē e. Cū iné et c. Ex-
pensa. et c. In pncia ⁊ c. Sane Et q semel renūciauit eccatui apē cō
sciēciā emmis amō elegi nō poterit nec postulari. secꝰ si apē malici
am pleb exē e. ti. post tñsactionē Renūciāti aut est cōpetens punio
facīēda. ne in vitupiū ministerij defectū im tpalibꝫ pacīat exē e. Ad
supplicacōm Iq puisiōs dignitatis et sciencie rō est habēda exē
de pben. de mēta ad fi. Sūr ⁊ qualitatis redditui bñficij cui rasig-
nat vt exē de vi. et ho. cle. Nouiam et de preben. misi. xij. q. ij. Bo-
nor. ei exē de dona Aplice. §. penul. et vlti.

1 Renunciacio Secundo qualiter fieri debeat renũcacio
officij et beneficij ecclesiastici R° debet esse volunta-
ria Nam inuitus non compellitur renunciare·vij·q·j·
Quamuis ext̃ de his que vi me·ca·fi· Ad audienciã
Item debet fieri pure et absolute ext̃ de offi·dele· Ex parte Nam
siquis renunciet alicui beneficio vel rei spirituali aliq̃ dato vel pro
misso· simonia esset· q̃ si non ꝓcedat dacio vel promisso·sed sola
intencio esset simonia mentalis que per penitenciã abolet̃ ext̃ de si
mo·Mandato vide ·j· Simo·ij·§·iiij· Item debet fieri ꝯuenienter in
scriptis·vij·q·j·§· Ecce et·c· Qualiter et debẽt fieri in manu illius
a qua habet̃ institucio vel ꝯfirmacio ext̃·e· Admonet Fallit ta-
men in episcopo·q̃ non potest renunciare·nisi in manu pape ext̃·e·
Nisi cũ pridem·in fi· Similiter nec electus episcopus postquã fue-
rit ꝯfirmatus ext̃ de trans· Inter corporalia· nec intrusus vt ·j·
2 ·§· penul· ¶ Quomodo renunciatur iuri scripto R° talis renuncia
cio ex certa sciencia facienda est Ideoq; talis renũcians si ius ig-
norat·est ei notificandum ar· In auten·quõ oportet episcopos·§·
igitur ordinandus·c·ol·j·nec etiã potest q̃s renunciare ei q̃d igno
3 rat·ff·de in offi·testamẽ·l·mater ¶ Quomodo renũciat q̃s iuri
expresse·et quõ tacite R° expresse cum dicit Quietũ clamo·ius ta
le vel similia ext̃ de deci·ex multiplici Tacite vero cũ facit composi
cionẽ·ext̃ de elec· Cũ inter Item tacite renunciat faciendo cont̃
vt in exhibendo honorem·illi cuius electioni contradixerat ext̃ de
his que fi·a ma·p·c·Ex ore Similiter recipiendo aliquid ex testa-
mẽto q̃ impugnabat·ff·de in offi·testa·Si ꝓponas·et ext̃ de sen·et
et re·iu·q̃ ad ꝯsultacionem·vel si petentis legatum aduocat⁹ vl
4 ꝓcurator fuit·ff·de in offi·testamen·l·fi· ¶ Vtrũ clericus q̃ impe-
trauit beneficiũ si subiciat se misericordie canonicorum intelligat̃
renunciasse R° non ext̃·e· Veniens Nuinetiã si reddat eis suas li-
teras et ipsi sint inmisericordes debet talis iudicis officio restitui
ext̃·e· Sane Nam deceptis et non decipientib⁹ iura subueniũt ext̃
de re·pmu· Cũ vniuersoꝝ Sed si renunciet literis ꝓ certa pensio
5 ne ꝑuatur literis et pensione ext̃ de rescri· Ad audienciã ¶ Pone
q̃ eps non bene intrauit·sed ꝑ simoniã·et hmõi·quõ renũciabit in
stante morte R° ꝟ·Ho· Renũciabit mente et in manu Archiepi
si pt̃ simplicit̃·vel in manus simplicis sacerdotis sub hac condicio-
ne si pape placuerit·et si ꝯualuerit vadat q̃ntocici⁹ pt̃ ad eũ ꝛ pa
reat ei ar·ext̃ de sen·ex· Non dubiũ et·c· Ea noscit̃·§·fi· Sed et ca
ueat ne morã prestet vt fruct⁹ sibi a ꝓpriet sed fidelit̃ custodiat·
vel inutilitatẽ ecclesie expendat ar·ext̃ de of·ord· Cũ nos et·c·pñti
li·vi· Alias ad r̃estitucionẽ oim tenet̃ ext̃ de p̃ben·Dilecto·§·si tñ
tal ꝟ·Ho· de licẽcia ꝓprij ꝯfessoris quẽ sibi pt̃ eligere poterit vite

necessaria sericte recipere ar·lxxxvi·di·Non satis et c·Pascē Talis et si titulum non habebat tñ possessionē quam de facto hꝫ non debet dimittere sine licencia papx·sed a fructibus debet abstinere exē·e·Post translationē·§·iij·¶ Vtrū qs possit renūciare p aliū 6
Rō ẽm No·pt p habentē speciale mandatū exē de offi·del·Cū olim
§·Nuia vero Idem videt si hꝫ generalē administracionē ff·de p
cu·Cui libera Secus si tantum esset generalis procurator extra de
preben·Dilecto·j·Rō exē de reli·dom·c·penul·et an talis procu
tor reuocari possit vide m se·c·§·fi·

Renunciacio Tercio quis potest renunciare Rō ẽm No· 1
Renunciare potest is·ad quem illud qđ renunciat̃ pti
net vt exē de regu·Ad aplicā et c·Statuim9 ¶ Vtrū 2
papa possit renunciare Rō· potest libere renunciare seu resignare
et maxime cum se insufficientē agnoscit ad regendam vniuersalē
ecclesiā exē·e·Nuoniā li·vi·¶ Vtrū clericus possit renūciare fo· 5
ro suo Rō renunciacio faciēda est auctoritate illorū quoꝝ inter
est exē de offi·archi· Ad hec·§·fi· Ideo clericus non potest renū
ciare foro suo sine consensu epi·qr ex hoc piudicaret ipsi epo·exē
de fo·com·Significasti Alioqn qlibet clericꝰ de vno epatu posset
sibi substituē iudicē in alio epatu ff·de iudi·l·j·et de hꝫ vide s̄·Judex·j
§·ij·Eadem rōe nō pt clericus renunciare priuilegio illi·xvij·q·iij
Si qs suadente Nā et si actionē iniuriarū remittē potest q̄ntū ad
propriā psonā·xvij·q·iij·Si is Iniuriā tñ ecclesie siue collegij sui in
¶ Nue pena si clericꝰ ista renūciat foro suo qꝫ respondeat coram 8
Iudice secūari Rō si causa ciuilis sit·cadit a causa Alioqn locū suum
amittit exē de fo·compe·Si diligēti In criminali vo locū amittit
et si nō hꝫ locū siue dignitatē·pt alias extraordinarie puniri·et sic
patet·qꝫ pt tacite renūciare q̄ntū ad dānū suū·xi·q·j·Placuit Sz
et multo magis puniendꝰ est si expresse renūciat et respōdeat Si vo
thoat ad iudicē secūarē vi·s̄·Judex·j·§·penul·¶ Nñ aliqs expectat 9
ppmā pbendā prime vacaturā in aliq̄ ecclesia·si aliꝰ obtinēs pben
da tenuerꝫ fraudulenter renūciet vt expectāti pcludat via ad pig·
nus ꝛē q̄ sperat vacaē·ñ impedit ppmū expectātē·r si pbēda piguis
postea vacās offerat isti q̄ renūciauit puat ipe vtiqꝫ exē·e·ti·si te·
li·vi·¶ Vtrū renūcias possit permitē Rō ẽm·ho·Siqs mittat nūciū ad 6
supiorē vt cedat permitē pt q̄diu res est integ exē c·Lecte Sec9·si
nō est integ exē de ele·in cau§·§·vl·Sz r talē pcūatorē ignorant
reuocauit tenebit michilominꝰ cessio facta añq̄ reuocacio pueniat
ad eū ñ malicōse fuit factū qn pueniꝛ vt de renū·Cū illusio in cle·

Qui vero impetrauit licenciam cedendi · cogēdus est ext̄ · e · Quidā

1 Renunciacio Quarto que possunt renunciari Vtrū ha
bens vocem in electione possit renunciare vide s̄ · Elec-
cio · j · §· ix · ¶ Vtrū debitor possit renūciare ꝓbacōni
2 solucionis per testes et hmōi R° licet quidā dicāt ꝙ valet renun-
ciacio · tn̄ s̄m Ho · non videt̄ verum · qꝛ ius ꝓbandi ꝑ testes ꝓpter
communem vtilitatē introductū est · vn̄ vsus testiū frequens et ne
cessarius est · ff · de testi · l · j · R° j · Ergo tali iuri renunciari non po
test ar · ff · de postu · Quos pretor ¶ Vtrū renuociacio iuris possit
3 fieri in futurum R° s̄m Ho · Si lex iam est · pt̄ renūciari ꝓ futuro
alias non quia qd̄ non est renunciari non pt̄ · ff · de pac · Tres fra-
tres · ff · cons̄em · et vn · In lege ¶ Quid siq̄s renunciet omni iuri
4 competenti et cōpetituro similiter et literis impetratis et impetrā
dis R° s̄m Ho · quo ad futurum si generalis sit renūciacio · non va
let vt in precedenti · §· dictū est ext̄ de const · Cū accessissent Si ve
ro specialis in q̄busdam iuribꝫ · exeq̄tur renūciacio generalis valet
C · qn̄ mulier tute offi · l · si circa me · et in Auten · vt liceat matri et
auie · ibi posita ¶ In sūma nota s̄m Ho · ꝙ renunciari possūt iura
5 competencia circa s̄uitutes · etiā si ānnalia sūt ext̄ de sepul · in pre
sencia ext̄ de deci · Et multiplici Item iura competencia circa bn̄fi
cia · sic̄ et ipsa bn̄ficia renūciari possūt vt dictū est · s̄ · Renūciacio · ij
· §· j · Renūciacio · iij · §· j · Itē oīa iura cōpetēcia ꝑ aliq̄ instrumēta sic̄
ec̄ et ipꝰ instrumētis renūciat̄ C · de fide · inst · l · iij · ext̄ de pac · cū ꝓbē

1 Represalie Dicunt̄ qn̄ aliq̄s oriundus de vna terra spo
liatur vel damnificat̄ ab alio oriundo de alia terra ·
vel etiā si debitū non soluit̄ ei · tūc dat̄ potestas isti spo-
liato ꝙ satisfaciat sibi ꝯtra quēlibet de terra illa vnde est ille spo-
liator vel debitor Queritur ergo vtrū sint licite R° et si inique sint
et in legibꝫ ꝓhibite tanq̄ꝫ naturali equitati ꝯtrarie quia alius ꝓ
alio grauatur Nichilominus specialit̄ ꝓhibet̄ ne cōcedant̄ vel ex-
tendant̄ cōtra ꝑsonas ecclesiasticas vel bona ipsorꝫ ꝑtextu cuius-
cumqꝫ ꝯsuetudinis et q̄ ꝯtra fecerint nisi reuocauerint infra men-
sem · si sunt persone singulares sunt excōmunicate · si vniuersitas
2 est interdicta · ext̄ de iniu · et dam · da · et si pignoracōes li · vi · ¶ Sꝫ
pone · ꝙ aliq̄s spoliatus portat literas ciuitatis sue ad ciuitatē vbi
manet spolians · et petit iusticiā · nec fit ei · nunq̄d hꝰ casu pt̄ conce-
di repssalia · videt̄ ꝙ sic · qꝛ hꝰ modo nō grauat̄ aliꝰ ꝓ alio · s̄ pocius
punit̄ rector vel ciuitas in suis ciuibꝫ ꝓpt̄ negligēciā vn̄ · xxiij · q · iij

dominus deus dicitur. ꝙ gens vel ciuitas fle3enda est. que vindicare neglexit ꝙ a suis impe3 facta est. vel redde ꝙ ꝙ iniuriã abiata est. satis videt ocozdare Tho. sedã sedc. q. xl. z Joan. supdicto c. Et si pigno. Jta tñ ꝙ in ꝯ casu etiã ad clericos nõ extẽdant. et ꝙ sibi rectores nõ auctoritate ꝓpria ꝫ iudicis satisfaciãt. vt ibi

Rẽsidencia clericorum in suis ecclesijs. vbi nota. ꝙ qui habet beneficiũ cum cura. tenetur ad residenciã exẽ de elec. licet canon. li. vi. Et similiter qui habent quecũq; alia beneficia quibꝰ hoc competat ex statuto seu ꝓuilegio. vel cõsuetudine a ꝑbata vt Jn. ponit exẽ de cle. non resi. Clericus. et addit. me ligo omne beneficiũ residenciam requirere. nisi oztariũ constet et tandem quasi sententiã diffusiꝰ ponit Do dicens ꝙ quilibet clericus tenet residere exẽ. e. ti. c. fi. siue magnũ sit beneficiũ vt ẽpatus. vij. q. j. peruenit et debet crisma ofícere. ordines celebrare. et quolibet die dominico diuinis officijs interesse de con. di. ij. ea3 nisi iusta causa impediat vt ibiꝺ 3r Similiter etiã si modicũ sit bñficiũ vt exẽ e. ti. Conquerente. et debet bñficiatꝰ interesse matutinis et ve3peris. alias si incorrigibilis sit deponẽ. xxij. di. c. fi. et vide ꝛ. Clericus. ꝓ ꝫ. fi. ¶ Verũ qꝺ ex consuetudine possit recipere fructũ beneficij in absencia ꝫ ꝑm Do. potest. vt exẽ de offi. Cum omnis Sed talis consuetudo contrario statuto tolli potest vt si ecclesia sit ministris destituta Jta tñ ꝙ ꝑbenda absentis assignet subrogato exẽ. e. Cum dilectus Sed si tale statutũ facerẽt canonici ꝓpter ꝓpria comoda. puta ꝙ inter se diuiderẽt illud quod absens consueuit recipere. nõ valet vt in dicto. c. Cũ omnis ¶ Nuõ clericus in beneficio debeat residere ꝫ ꝑm Do. Residere debet in ꝓpria persona fuiando ecclesie exẽ. e. Nuia nõnulli. et c. se. et debet fuire in suo ordine. exẽ de fi. ꝑf. ꝓposuit Darũ em̃ esse sui ꝑsenciam exhibere. et curã ꝓprie ecclesie negligere ¶ Vtrum clericꝰ non residens possit excusari ex aliqꝭ causis ꝫ excusat̃ qꝺem Primo si iusta sit causa sue absencie. vt ꝓpter inimicicias vel aliquiꝺ hmõi. exẽ. e. Inter quatuor. et tũc tenet ꝑ vicariũ defuire vt ꝛ. Clericus. j. ꝫ. fi. Et idem intellige si presens sit. sed sine culpa sua impotens factꝰ est aut infirmꝰ. exẽ. e. titu. Cũ dilectꝰ. vij. q. j. Presenciũ Sed o si de licẽcia ꝑlati ex causa rõnabili sit absens exẽ e. Relatũ exẽ de elec. Licet canon. li. vi. Alias et̃ si licẽcia ꝑlati pegrinari nõ pt̃ de ꝛe. di. v. Nõ oportet exẽ de voto Magne. ꝫ. verũ Tercio si hꝫ ecclesiã prochialẽ. pt̃ ex dispensacõe epi esse in studio per septem annos vt ꝛ. Ecclesia. ij. ꝫ. ij. Quarto si haberet sup ꝫ spe sale ꝓuilegiũ haberet etiã absens ꝓ residente. vt habes in se. ꝫ.

1 ¶ Sūt et alie cause in q̄bꝫ non residens haberet̄ ꝓ residente Pri-
ma est si sit in seruicio pape ext̄. e. ti. Cū dilectus Secunda si vnus
vel duo ex canonicis sint in seruicio ꝓprij ep̄i ext̄. e. ti. De cetero
et. c. Ad audienciā Sed ep̄s suffraganeus si moret̄ cum archiep̄o
non dicit̄ residens ar. ext̄ de offi. ord. Pastoralis Et nota. ꝙ q̄ est
in seruicio pape vel ep̄i sui. recipit quidem fructus benficeij pret̄
victualia siue quotidianas distribuciones que nō solēt absentibus
dari vt in dicto. c. Decetero et ext̄ de preben. Licet. et ext̄ de cle.
non re. c. j. li. vi. De h̄ vi. s̄. Bn̄ficiū. ij. §. penul. Tercia est si se non
absentat in fraudē ꝫ eccl̄ie sue iura fidelr̄ ꝓsequit̄ ext̄ e. Ex pte. in
quibus casibꝫ possit quis ꝑ vicarium deseruire vi. s̄. Clericus. j. §.
fi. et infra vicarius. §. j.

1 Res inter alios acta De hac materia. vide infra Sen-
tencia. §. nono et decimo

1 Restitucio rei aliene Primo communiter ¶ Verum
quis teneatur statim restituere R̄o s̄m Tho. secun-
da secunde. q. lxij. Sicut accipere rem alienam est ot̄
iusticiam Ita etiā eā detinē. q̄r ꝑ h̄ ꝙ aliq̄s detinet rē alienā inui-
to dn̄o impedit eū abusu rei sue. et sic facit ei iniuriam. manifestū
est aut̄. ꝙ nec ꝑ modicū tempus licet in peccato morari. ꝫ quilibet
tenet̄ statim pct̄m deserere s̄. illud Ecclesi. xxi. q̄si a facie colubri
fuge pct̄m. et ideo q̄libet tenet̄ statim restiuē vel petē dilacionem
2 ab eo q̄ pt̄ vsū rei ꝯcedere concor. Ray. ¶ Cui restituēda sit res
furtiua vel rapta seu alias male recepta R̄o s̄. Ray. ei cui res sub
tracta fuit. etiā si non sit dn̄s rei. ꝫ sua intersit ex causa honesta rē
nō esse surreptā. vtputa. habebat in eo ius pignoris vel vsū vel ali
ud hmōi. ff. de fur. l. Is cuiꝰ Si v̄o ipse cui res nūc ablata est. fu-
ratus eam fuerat non sibi. ꝫ dn̄o restituenda erit vel illi cui prior
fur vel raptor surripuerat si sua vt dictum est intererat ex causa
honesta. et fiat caute q̄ntū pt̄ vt ꝑ religiosū et hmōi Ita ꝙ nulla
ꝑsona furis ꝓdat̄ Itaq3 reglarit̄ restitucio spoliatis faciēda est
iij. q. j. Re integra. et fere ꝑ totā. q. ext̄ de resti. spo. fere ꝑ totum
Fallit. qn̄ iste nō tm̄ male accepit ꝫ et aliꝰ ei turpit̄ dedit de q̄ fa-
5 ciendꝫ est sic dictū est. s̄. Elemosina. §. fi. et h̄ j. §. an̄ penul. ¶ Vtrū
q̄s absoluat̄ a restitucione. si is cui debeat̄ remisit siue donauit R̄o
absoluit̄. si est ꝑsona q̄ donare possit de q̄ vi. s̄. Donacio. j. §. ij. Nue
donacio postquam facta est postea ex penitencia non reuocatur
vt Ray. ponit de qua etiam q. vide infra Restitucio. iij. §. penul.

¶ Quid si persona cui debeatur restitui defuncta est R° sm Ray. 2
Restitucio facienda est heredibus Sed hic distingue quia si heres
est aliquis in toto vel in parte. tunc fiat ei restitucio. sicut ɔtingit
in toto vel in parte Si aut̄ heres ɔstitutus sit in aliqua determina
ta q̄ntitate. vtputa in centū vel etiā in domo. et non plus tunc re-
stitucio non debet fieri heredi. ꝫ illi vel illis q̄bꝫ testator relinquit
disposicionem residuorum bonorū suorū ¶ Vtrū q̄s teneat̄ rem cū 3
fructibꝫ R° sm Ray. quilibet male fidei possessor tenet̄ restituere
rem cum fructibus omnibus ꝑceptis. et quos ipse dn̄s ꝑcepisset si
possedisset. ext̄ de resti. spo. Grauis. ff. de con. fur. Jure. ff. de rei. vē
di. Si nauis. §. generaliter et intellige fructus q̄ supsūt deductis
illis expensis que fiūt gracia fructuū. querendoꝝ. ɔgregandorum
vel ꝑuandorum. q̄ deducunt̄ tam a male fidei q̄ a bone fidei posses-
sore. ff. de peti. here. Si a patre. §. vlti. Possessor at̄ bone fidei nō
tenet̄ de fructibꝫ q̄s ꝑcepit q̄mdiu fuit bone fidei possessor. si iam
consumpti sunt ꝫ de extantibꝫ tenetur. C. de rei. vendi. certū Et no
ta q̄ solum vsū rei furatus fuit non sufficit si restituat rem. sed te
net̄ ad existimacionē vsus. ɔcor. Ho. et Vl. Eodem modo tenetur
quis restituere damna siq̄ dn̄s ipsiꝰ rei ꝓpt̄ eius absenciā passus fu
it. xij. q. ij. Siq̄s de clericis De q̄ vide ⁊ vsura. j. §. xvi. Qui incipit
vsure possint et. §. xxvi. q̄ incipit ꝫ nunq̄d est vsura et ⁊. vsura. vi
§. penul. ¶ Quid si in ipsa re furtiua fecit q̄s expensas R° ꝑ. Wil. 4
In foro penitencie si expensas fecit ad ɔseruacionem rei vt pascē
do equum siue ad oportunā melioracionē. vtputa curando animal
morbosum vel nutriendo porcū. et hmōi. deducere eas potest ex q̄
si satisfaciat. alias integraliter damnū passo Idem Vl. ¶ Quid si 5
res rapta reddet̄ deteriorata R° sm Ray. non liberat̄ raptor vt
de deposito dictum est s̄. Depositum. §. vij. ¶ Quid si res rapta 6
periit R° sm Ray. quocūqꝫ casū perierit. raptor tenet̄ ad restitu
cionē q̄r fuit in mora restituendi. ⁊ tenet̄ prestare extimacionē eiꝰ
ꝫ illud tempus in quo plꝰ valuit q̄ si nō fuerit in mora. vt q̄r rem
obtulit dn̄o tempore debito et dn̄s neglexit accipe. nō tenebitur
de casu. ff. de condi. furti. in re. Et que de raptore dicta sūt intelli-
ge etiā de quocunqꝫ fure. et vterqꝫ etiā post restitucionē damni
tenet̄ petere remissionē de iniuria. saltem per aliquā interpositam
personā. suppresso vel expresso nomine furis. ꝑ. q̄ q̄litas negocij
patit̄ ¶ Quid si plures fuerit raptores R° ꝑ. Ray. Si vadāt simul 7
q̄si. sit vnꝰ exercitꝰ. q̄libet tenet̄ insolidū Nā q̄libet iuuat alios. et
facit eos forciores ad hoc ext̄ de homi. Sic dignū Hoc dico ꝑ. Wil. cū
vnꝰ sn̄ alio nō fecisset. alias q̄libet tenet̄ ꝓ dampno q̄d intulit Si vero
nō iuuerūt simul. sed quilibet per se fecit dampnum. quilibet tene
tur pro eo q̄d intulit Similem casum vide ⁊ Restitucio. iij. §. j.

10 ¶ Quid si q̄s furat⁹ est rem q̄n plus valuit · et modō restituit q̄n
minus valet R° ꝑm Al · in · iij · non satisfecit · nisi lucrum temporis
in quo plus valuit apponat ¶ Qualiter restituet q̄ impediuit ali
11 quem a ꝯsecucione alicui⁹ beneficij R° ꝑm Tho · scda scde · q · lxij ·
Aut impediuit eum iuste vt si intendens honorem dei Aut vtilita-
tem ecclesie ꝓcuret ꝙ det̄ alicui digniori · et tunc in nullo tenet̄
Aut impediuit iniuste puta · si intendat eius nocumentum ꝓpter
odium vel vindictam · et tunc si impedit ne detur digno · dico an̄-
quam firmatum sit · ꝙ detur ei · tenet̄ quidem ad aliquā recompen-
sacionem pensatis ꝯdicionibꝫ personarum et negocij · non tamē te-
net̄ ad equale quia ille nondum fuerat adeptus et poterat multi-
pliciter impediri Si vero impedit ne detur · postquam iam determi-
natum est ꝙ detur · ꝓcurans indebite reuocari tenet̄ ad restitucō
nem equalem ꝑm suam facultatem Et idem iudiciū de eo qui impe-
dit aliquem a consecucione cuiuscūqꝫ muneris qd̄ honeste recipe-
12 ret ꝯcor · De · ¶ Qualiter ter satisfiet ꝓ his q̄ restitui nō possūt
vt mutilacio menbri · stuprum et hmōi R° ꝑm Wil · in his in quibꝫ
dāpnum neqꝫ in se neqꝫ in equiualenti restitui potest satisfiat per
recōpensacionem faciendā arbitrio boni viri Idem Tho · scda se-
13 cunde · q · lxij · et in · iiij · di · xv · ¶ Qualiter restituet q̄ semina alicu
ius agri effodit vel qui dammificauit alium eo qd̄ suo tempore nō
soluit R° ꝑm Vl · predicti non tenentur ad restituendum totalit̄
damnū si dubiū est qualiter fruct⁹ agri vel hmōi ꝓfecisset vel an
mercator damnū vel lucrū in mercacione habuisset · ꝫ restituet tā
tū quantū fructus agri in illo dubio vendi potuissent vel quantū
mercator in dubio isto lucrum suū vendidisset concor · Tho · scda
14 secunda · q · lxij · ¶ Vtrum quis teneat̄ restituere q̄cquid illicite ac
quisiuit R° ꝑm Tho · vbi · s̄ · Circa illicitam dacionem vel accepcio-
nem distinguendum est Aliq̄n enim ipsa dacio illicita est et cont̄
legem · sicut patet in eo qui simoniace aliquid dedit · et talis meret̄
amittere quod dedit Vn̄ non debet ei restitucio fieri · et quia etiā
ille contra legem accepit non debet sibi retinere · sed debet in ꝓios
vsus conuertere Aliomodo aliq̄s illicite dat · qꝛ ꝓpter rem illicitā
dat · licet ipsa dacio non sit illicita · sicut cum q̄s meretrici dat ꝓpt̄
fornicacionem · vnde et mulier potest sibi retinere qd̄ ei datū est
et si superflue per fraudem vel dolum aliquid extorsisset · tenetur
eidem restituere De hac materia habes supra Elemosina j · §. fi ·
15 ¶ Quid de illis q̄ ponūt se in manus creditoꝝ · ꝫ tn̄ nō intendūt re
stituē ymo sperant ꝙ ꝓ modico vel nichilo q̄etabunt̄ alias nō po-
nerent se · R° ꝑm fr̄em Egidiū in quodlibet · Tales q̄dē a pecca-
to rapine sūt absoluti qꝛ pct̄m per penitenciā et ꝯfessionē dimittit̄
Sed vtrū sint absoluti a debito restituēdi distinguo · qꝛ si creditor

ꝓpria voluntate dimisit. non tenet̃ amplius restituere. secus si de-
ceptus vel coactus. vel quia putauit se nũquã posse aliquid habe-
re. de hac etiã questi. habes s̃. §. iij. ¶ An qui male recipiunt a 16
ꝑsonis ecclesiasticis teneant̃ ad restitucionẽ. et cui vide s̃. Clericꝰ
iiij. §. fi. Vtrũ restitucio sit pars satisfactiõis vide .j. Satisfactio
§. ix. Ad materiã etiã restitucionis facit .j. Vsura. vi. ꝑ totũ

Restitucio Secundo scz qñ debitor non est soluẽdo Vbi 1
sciendũ ꝑm Ray. ꝙ si simpliciter non potest soluẽ. do-
leat et ꝓponat soluẽ q̃mcito poterit. xiiij. q. vi. Si res
C. de cess. bo. l. j. ¶ Quid si is qui tenet̃ restituere pluribus. sed 2
non potest restituere absq; magno detrimento sui et familie Rº ꝑ.
Ray. ꝯsulend̃ est ꝙ petat dilacionẽ. et assignet eis certã partem
de redditibꝰ ꝙ si denegant dilacionẽ et velint ꝙ cedat bonis. tene-
tur absq; dilacõe. etiã si oportet ipsũ mendicare Vñ non dico ha-
bito respecto ne egeat Nã cont̃ hoc notatur ext̃ de vsu. Cũ tu.
tamen vt Vl. addit. sine culpa potest accipẽ vite necessaria scz
extrema. in hac q. concor. Tho. secunda sede q. lxij. dicens sic. si
non potest statim soluere. ab instanti solucione liberatꝰ est ꝓpter
impotanciã sicut et totaliter a restitucione soluit̃ si omnino est im-
potens. debet tamen remissionẽ vel dilacionẽ petere ab eo cui de-
bet perse vel interpositam personam ¶ Quid cũ debitori petẽti di- 3
lacionẽ alius creditor vult dare. aliꝰ nõ. ꝫ vult ꝙ cedat bonis Rº
ꝑm Ray. stand̃ est maiori parti et intellige maiorẽ partẽ vbi est
maius vel forcius debitũ Vñ si vni creditorum plusq; reliq̃s omni-
bus debeat̃ stabit̃ voluntati illius de danda dilacione vel petenda
cessione Si vero par sit debitũ. stand̃ est maiori numero creditorꝝ
Si omnia sunt paria. eligenda est clemencior sentencia. scz ꝙ di-
lacio detur C. de cessi. bo. l. fi. ¶ Quid si quis tenet̃ pluribꝰ et non 4
potest satisfacere omnibꝰ. ꝑm quem ordinem restituet Rº Primo
quidẽ si tenet̃ ex furto vel rapina. et res furtiua extat. istã resti-
tuet. q: nũquam fuit sua Scdo restituet omnibus creditoribꝰ ha-
bentibꝰ pignora vel ypothecas ꝑusq; habentibꝰ actiões ꝑsonales
C. qui po. in pigno. habe l. Eos Tercio restituet alijs q̃bus debet
quocũq; modõ ¶ Sed quo ordine restituet habentibꝰ pignora vel 5
ypothecas Rº si habeãt pignꝰ speciale siue oĩa bona obligata vt
in instrumentis solet dici. dt̃ eis restitui ꝯ ordine. ꝙ q̃ ꝑor est tem-
pore. potior sit iure C. q̃ po. in pig. ha. l. Si de cetero et. l. Si fundũ
et l. diuersis Excipiunt̃ q̃dã ꝑsone ꝑuilegiate Nã mulier in dote.
ꝑor est omnibꝰ habentibꝰ tacitã ypothecã. etiã si habeãt ꝑus pre
terq̃m filijs ꝑoris in r̃imonij agẽtibꝰ de dote ꝯtra nouercas. C. qui

p̄ò · in pig · ba · l · Assiduus Item preferť cr̄editoribus de quo
rū pecunia ipse res empte vel refecte sunt non aut̄ preferť mutuā
tibus ad̄ maliciā et fiſco · C · qui po · in pig · habe · Auten · quo iure
Nam tales creditores alijs ommbo preferuntur Item qui expen
dit in funerando testatorem · p̄fertur cuilibet p̄ori habenti tacitā
ypothecā · ff · de reli · et sump · fune · l · penul · et l · At ſiq̄s · §. l · Fo
te autem nō idem est in habentibus expressam vt azo ſdicit Et de
materia pignorum vide s̄ · Dignus ¶ Nuo ordine restituet q̄ de
beť ex alijs causis ℞ ſm Wil · Si debetur ex causa priuilegiata vt
in depoſito illud primū restituendū est · ff · depoſiti · l · Si homine ſi
vero ex alijs causis · tunc siue ex contractu · siue ex maleficio vel q̄ſi
equaliter debetur Ita tñ · q̄ ſiquis amplius vigilauit in repetē
do illi primo restituendū est · alias v̄o soluet̄ p̄ rata vt · ff · de his
que in frau · cre · pupillus · et in hoc casu iure quidem poſſ et ſi non
iure foꝛi excusaretur · vt credit debitoꝛ ſi pietati motuſ ꝑ tificaret
plurimū indigēti ¶ Heres debitoꝛis teneť ipso iure aut ordine q̄
debitoꝛ ipse · §. q̄ ordine teneat̄ ad legata habes s̄ · Hēditas · §. vi ·

¶ Restitucio Tercio quantū ad fautoꝛes raptoꝛū Nuis
ergo de his qui secum̄ raptoꝛes ad p̄redam ℞ ſcdm
Kay · ſi illi qui secum̄ vel associant raptoꝛes · sciūt vel
estimant eos rapinā facere · ꝓpter eoꝛū sequelā siue ofilium · siue ex
hoꝛtacionē · ita q̄ alias non essent facturi · quilibet eoꝛū tenet̄ in
solidum Si vero ꝓpter suā sequelam · vel consiliū non plus fecerūt
q̄ alias essent facturi tūc tenent̄ tm̄ de his que imd̄ habuerūt vel
expenderunt · et d̄e damno q̄d ipſi vel aliqui de familia ipſoꝝ fece
runt · directe vel occasionaliter ar · ad hanc di · ex̄t de sen · et re ·
iudi · c · Cum ¶ et a et ex̄t de eta · et quali · Tua · et de sen · ex · Inter
alia · xj · q · iij · Nuoniā multos Idem Tho · se · se · q · lxij · et ſimile s̄ · Re
ſtitucio · i · §. ix · Item̄ multo foꝛcius tenent̄ insolidū defensoꝛes et re
ceptatoꝛes ipsoꝝum · ſimiliter et mandatoꝛes · vel ſi eoꝝum nomine
facta est rapina et ipſi ratū habuerunt · xi · q · iij · Nui ſentit et · c
se · et ex̄t de restī · ſpo · Cū ad sedem in fi · ¶ Nuot modis aliqui sunt
fautoꝛes raptoꝛū Ita q̄ teneant̄ ad restitucionē ℞ ꝑ · Tho · ſcda
ſcde q · lxij · Illi sunt q̄ his ꝛ̄ibus ꝛtimentur Iussio · ofiliū · ſenſus
palpo · recursus ꝓticipās mut9 nō obstās · nec manifestās Eoſd
ꝛ̄sus ponit Wil · q̄rū expoſicio ſm Tho · Al · et Wil · et alios tal est
Iussio id est ille q̄ iussit q̄ p̄ncipaliť tenet̄ ad restitucionē tocis · et
intellige qñ ex sua iussione secuta est ablacio rei vel noie suo facta
ratā habuit alias nō Cōſiliū ℔ iterū intelligendō qñ ex ℔ est vel p
babiliter credit̄ damnū secutū · tūc em̄ tenet̄ in solidum alias non

Consensus scz coopacionis. si em̄ tantum coopetur ꝙ sine eo dā-
nū non poterat fieri. tenet̄ insolidū. Si aut̄ sine eo fuisset factū. re-
stituet quantum nocuit ꝑ se vel ꝑ suos. aut quantum de rebus illis
habuit vel expendit Palpo id est adulator laudās raptorem q̄si
strennuū. et ꝙ sit ex hoc consecutū dānum insolidū tenet̄ Recur-
sus id est receptator. nam qui receptat latrones. et eos tuet̄ vel
rem raptam dolose celat. ita ꝙ impedit̄ restitucio insolidum tene
tur Participās. scz in crimine furti. vel rapine. sociando eos. sicut
in. j. §. dictum est Sed participans in re accepta. id solū tenet̄ re-
stituere quod scienter̄ emit vel recepit Si aut̄ ignoranter. dic vt
ꝯ. Restitucio. iiij. per̄ totum Mutus id est qui videt furtum fieri. et
dolose tacet hic autem non tenetur restituere. nisi ex officio ad hoc
teneatur Non obstans. id est qui posset obsistere et non facit.
et de hoc eodem modo est dicend̄ sicut de muto Non manifestans.
id est q̄ scit vbi res rapta vel furtiua est. et non indicat etiā cum de
hoc interrogatur. hic similiter non tenet̄ restituere nisi ex officio
ad hoc teneat̄. sed tamen videt̄ teneri. ext̄ de furtis Qui cum fure
¶ Sed quid si vnus dictorꝝ satisfecerit. nūquid alij liberant̄ Rº ꝑ. 3
Ray. Si vnꝰ satisfecerit integraliter de omni dāno. expensis et in
cōmodo siue interesse. omnes alij liberantur. quia non tenent̄ dāni
ficato Nam bona fides non patit̄. vt idem bis exigat̄. ff. de re. iu.
Bona fides Idem Ho. et Tho. addit vlterius Ray. dicens sic. ille
cui satisfecerit credo ꝙ potest et debet quantū ad iudicium anime
cedere actionem illi qui totum soluit. non quidem vt ab vno to-
tum exigat nisi forte a principali sed ꝑ partibus petat a singul̄
sed q̄ntum ad forum contenciosum nō tenetur credere Nam qua
fronte potest petere cessionem qui ex culpa sua damnat̄. ff. de ad-
ministra. tu. Si plures. ij. ff. de tute. ra. dis. l. j. §. Nunc t̄ctemus.
tn̄ et sicut Ho. dicit siue sit facta cessio siue non. alij qui nichil sol-
uerunt tenent̄ ex consciencia ad releuand̄ illū qui in solidū satis-
fecit q̄libet pro suis partibꝫ Nam soluens vtiliter gessit eorum ne
gocium vnde tenent̄ ratū habere et ei satisfacere ar. ff. de nego.
ges. cū peccuniā et. l. Soluendo et. l. pomponius in fi. Tho. quoqꝫ
in secunda se. q. lxij. q̄si declarās dicit. ꝙ si ille qui fuit principalis
vtputa precipiens soluit. omnes illi liberati sunt qui fuerunt cū eo
ad dampnū faciend̄ inducti Si vero alius restituit. tunc illi qui sūt
principales. et illi ad quos res ꝑuenit tenentur̄ restituere illi q̄ re
stituit. et videt̄ intelligendū ꝙ si isti tales non restituant ei. cete-
ri tenent̄ ꝑ suis partibꝫ sicut prius dictum est ¶ Quid si spoliatus 4
remittit liberalit̄ restitucionē Rº ꝑm Inno. Si dimitti ꝑncipali vt
raptori vel ꝑcipiēti liberatꝰ est ꝯsililiator. et hmōi qꝛ liberatꝰ est
is q̄ ꝑncipalr̄ tenebat̄ et q̄ res habuerat Sed si dimittit ꝯsiliatori

non crede liberatꝰ alios ad quos res peruenerunt. nisi expresse in-
telleterit eos liberare nec etiã illum qui rapinam fecit etiam si de
rapina nichil habuit. quia de iure naturali et diuino cõueniens est
ꝙ sublato principali tollatur accessoriũ et non econuerso. extꝫ de
consti. tꝫnslato. ymo plus ꝙ etiam si liberaliter absolueretꝫ ꝓncipa
lis. non ꝓpter hoc absolutus est ꝯsiliarius. si aliquid ad eũ peruenit
de rapina. nisi aliquis ꝓ eo satisfecisset. et tunc iste ꝯsiliarius in ca-
su anime ei teneretur q̃ ꝓ eo satisfecit ¶ Nunquid in restitucione
pt̃ a predictis omnibus exigi pena. vt de rapina et omni furto ma
nifesto. pena q̃druplici puniantꝫ et de alio furto pena duplici Rº ꝑ.
Tho vbi s̃. Pmõi pene non debentꝫ nisi postquã fuerint adiudica-
te in q̃ casu pena vnius vt Ray. ponit nõ liberat aliũ. xij. q. ij. Cũ
deuotissimã. et de hꝰ casu etiã habes s̃. pena. §. penul.

Restitucio Quarto scꝫ ad ementes Quid de his qui sci
enter emerunt de rapina vel furto Rº ꝑm Ray. Si hoc
sciebat quis. aut ꝓbabiliter credebat. et emit cupidi
tate acquirendi sibi. scꝫ vt haberet vel venderet al-
teri. sicut vellet indistincte. tenetꝫ ad restitucionẽ. neqꝫ liberatur
alienãdo alteri. vel si res pereat morte vel quocũqꝫ casu. vel si res
ei aufertꝫ Et racio est. quia ipse furtum cõmisit rem alienã inuito
dño contrectando. ff. de fur. l. j. Fur autꝫ semp est in mora vt. ff.
de con. di. fur. l. Si ꝓ fure. §. Condicio et l. penul. Vnde neqꝫ pre-
cium qd̃ dedit pt̃ repetere ab illo cuius res est. et tenetꝫ restituere
omnem vtilitãtem vt s̃. Restitucio. j. §. v. Et si restituit rem dete-
riorem q̃ ad ipsũ ꝑuenit. non liberatur Et si in aliquo tẽpore me-
dio fuit res melior. etiã postq̃ vendidit forte alteri. tenetꝫ ad esti
macionẽ plurimi. ff. de fur. l. in re. furtiua. ff. de condi. fur. l. Qui iu-
menta. ff. comodati l. Si ex certo. §. Sed interd̃. C. de rei ven. Cer
tũ Et idem intellige de scd̃o et tercio et vltra emptore male fidei
ff. de minoribꝰ Sed vbi ¶ Quid quando quis emit bona fide scꝫ vo
luntate restituendi Rº ꝑm Ray. Si emit q̃si vtiliter gerens nego
cium illiꝰ cui fuerat ablata res quam videbat perire. potest a spo-
liato petere id quod dedit ꝓ ipsa re. et quitquid expendit ad ꝯser
uacionẽ eius nisi cum re illa aliquid lucratꝰ fuisset quia tũc discõ-
puteretꝫ vsqꝫ ad quantitatẽ expensarũ. et dicendo breuiter. quicq̃d
sibi adest ex illa re. tenetꝫ restituere vt pensionẽ. mercedẽ. fructus
et filia. et quicq̃d sibi adest pt̃ recipe siue repetẽ. rõ est. quia vtilit
gessit negociũ spoliati. et hꝰ pt̃ etiã si res sñ sua culpa tñ pereat vel
amittatꝫ Sꝫ licet in iudicio aĩe credatꝫ tali emptori in iudicio tñ cõ
tencioso nõ crederetꝫ ei nisi publice hꝰ ꝓtestaretꝫ ar. ff. de ne. gef.
Pẽsemꝰ. alias Ne seuiꝰ. C. de fur. l. ij. et extꝫ vt bñfi. eccle. c. vnico.

Et si talis emptor postq̄m fecit diligent̄ inquiri non potuit inueni
ri cuius res ista esset quicquid res illa valet vltra id q̄d isti emp-
tori debētur. dandum est ꝓ anima illius cuius res fuit. et sic libera
tus erit quia etiam in hoc vtiliter gessit negociū illius ar. xij. q. ij
Quatuor. circa fi. Satis concor. Vl. Ho. et Wil. ¶ Quid qn̄ q̄s 3
habebat ꝯsciencia ꝙ res quam emit iuste venderet̄. et nunc com-
parit rem fuisse viciosam scz ex furto vel rapina R° ꝑ. Ray. Si te
nere credebat vel ignorabat ignorancia crassa. vel supina vel ex
negligencia nichil super hoc cogitabat tenetur ad restitucionez
Si vero emit bona fide tunc etiā postquam compit rem fuisse vicio
sam. potest retinere expensas quas existens in bona fide fecit circa
rem ꝯseruandam. vel meliorandam. et non tenetur de fructibus
tempore bone fidei ꝑceptis ext̄ de in integ. resti. Requisiuit ext̄ de
re. ec. n̄ ali. Ad nostram. ff. de acqui. re. domi. Bone fidei Tene-
retur tn̄ de fructibus illis qui non essent adhuc ꝯsumpti si extarēt
ex quo incipit habere malam fidem ꝯcor. Ho. Vl. et Wil. Itē ꝑ.
Ray. et Ho. Si durante bona fide res perijt. nō tenetur. quia non
erat in mora Similiter si alienauit eam q̄r non dolo desijt possidere.
et preciū ex re furtiua redactū nō est furtū ff. de fur. Qui vas
§. fi. ar. ext̄ de alien. mu. iu. ca. fa. c. j. ¶ Sz nunq̄d ille q̄ emit bona 4
fide scz credēs rē nō esse furtiuā. si postea inuenit rē esse alienā pt̄
petē p̄ciū a dn̄o. c̄te n̄. C. de fur. In ciuilē. ꝫ agit ꝯt̄ vēditorē d̄ euic.

Restitucio Quinto quo ad edentes vel recipiētes de ra 1
pina Vbi sciend̄ ꝑm Ray. ꝙ q̄ dona recipiunt p̄cise te
nent̄ ad restitucionē. intellige ꝑ. Ho. nisi ꝯsūpsissēt an
teq̄ intelligerēt rē fuisse de rapina. C. de rei vēdi. Certū ¶ Quid 2
de vxore et familia q̄ scient̄ comedit et bibit et induit de talibꝫ R°
ꝑ. Ray. tenent̄ de oībꝫ q̄ sic ꝯsūmunt nisi in casu scz. cū agūt cau-
sam spoliatorꝝ. monendo et inducendo ipsū raptorē ad restitucio
nē faciendā. tūc enim nō tenent̄. nā q̄ alteriꝰ negociū gerit vtilit̄
etiā ignorantis et absentis licite recipit expensas. siue secuta fue-
rit vtilitas siue non. ff. de nego. ges. l. ij. et. l. pomponius et. l. Sz an
vltro Et hec intellige ꝓ eo tempe q̄ circa taliū correctionē labo-
rauerūt non ꝙ vxor et familia possint viuere toto anno de rebus
raptis ꝓ vna admonicōe vel duabꝫ. ꝫ q̄mdiu ꝯtinue instant et in
oportunis horis satis ꝯcor. Vl. Wil. et Ho. ¶ Vn̄ viuet vxor vel fa- 3
milia raptoris R° ꝑm Ray. Si ibi sūt aliq̄ de iusto. pt̄ de illis ꝯsumē
vel expendere. si nō sūt alia. aliūde sibi victū q̄rat. vel ab amicis vl̄
ꝯsanguineis. vel operando. vel etiā ꝓ elemosina q̄rendo Et idem di
co etiā si aliq̄ sūt ibi de iusto. ꝫ vel ita mixta sunt. ꝙ nō pn̄t discerni

vel si possunt. maritus non permittit. q̄ si nullo modo dē predictis victum inuenire potest Restat triplex auxiliū Vnū si potest habere de dote vel sponsaliton scz de donacione ei facta ꝓpter nupcias inde iuuat Secundum. vt denunciet talibus qui possunt ꝓdesse. vel etiā si ꝓbari pt̄ denūciet epō vt ꝯpellat eū pascere vxorē de iusto ij. q. j. Si peccauerit. xxij. q. v. hoc videt̄ ext̄ de iu. iu. Nuēadmodū. et ext̄ de pigno. Ex literis. et ext̄ de dona. ꝓpter nupcias Per nostras Terciū auxiliū est. vt si essent in arto posita. tunc in necessitate posset etiam de rapina viuere quia necessitas nō habet legē de con. di. j. Sicut et di. v. Discipulos Nuitquid aut̄ sic expendit doleat animo. et ꝓponat quamcito poterit restituere. et vtat̄ ꝑcio scz ad solam necessitatē. posset etiā viuere ipsa. et quilibet alio cui raptor daret de precio rerum raptarū quas vendidisset. quia precium rei furtiue non est furtum vt s̄. Restitucio. iiij. §. penul. hoc dico. si maritus alias est soluendo. Secus si non est soluendo. aut ꝑ hoc fieret non soluendo ¶ Vtrū fratres p̄dicatores q̄ vadūt ad raptores vt eos inducāt ad penitenciā et restitucionē possint ꝯmedere de rapina R° s̄m Ray. siue inducant eos in predicacione generali siue in ꝑsuasione speciali excusant̄. maxime si apud alios nō possūt comode inuenire vt ext̄ de sen ex. Cū volūtate. et h̄ intelligēdū est cū eo moderamine. et si sit spes ꝓbabilis de eoꝝ correctione Itē si ꝓpt̄ eoꝝ expensas raptoribꝫ nō subt̄hat̄ facultas restituendi. nec in toto nec in ꝑte ar. ij. q. vi. Anteriorū. §. Illud concor. Hosti.

1 Restitucio Sexto scz incertoꝝ et hm̄oi. si expoliati. ignorantur vel non inueniunt̄. tūc s̄m Ray. distribuant̄ in pias causas in loco vel saltē in dyocesi. vbi rapina facta est. de ꝯsilio illius ep̄i. vel saltē capellani ar. di. lxxxvij. diuini et di. lxxxviij. Ep̄us. xij. q. ij. Concesso et c. Quatuor vi. q. iij. c. fi. ext̄ de rapto. c. j. Et scias h̄ s̄m Vuil. q̄ nō oportet q̄ restitucio fiat in dicto loco nisi si comode fieri posset. alias sufficit alibi fieri ꝯcor Ho. Tho. vo se. se. q. lxij. dicit si ille cui dt̄ fieri restitucio sit omnino ignotꝰ. dt̄ hō restituē. s̄ q̄ pt̄ scz dando elemosinas ꝓ salute illiūs. siue sit mortuꝰ siue viuꝰ Premissa tn̄ diligēti inq̄sicōe de ꝑsona eiꝰ et si mortuꝰ sit dt̄ restitui heredi q̄ cōputat̄ q̄si vna ꝑsona cū ipso Si vo sit multū distās dt̄ sibi t̄nsmitti quod ei debet̄. p̄cipue si sit res magni valoris et possit comode t̄nsmitti Alioquin debet in aliq̄ tuto loco deponi. vt ꝓ eo ꝯseruetur et sic dommo significari. hec Tho. addit Vuil. q̄ h̄ pensande sūt circūstancie et q̄ tam modica posset esse quantitas. et tam diues. et tam largus iste cui restitui debēt. q̄ nō oportēt ei mitti

Sed nunquid est de necessitate qd talis restitucio fiat auctoritate superioris R° hec qstio fuit disputata p dñm Guidonē de Abavso Archidyaconū Bononien et doctorem decretorum et notatur per eundem ixiij. q. j. c. j. et dicit sic. Ray. q si non inueniuntur spoliati vel etiā ignorantē. tunc de cōsilio et auctoritate ecclesie siue penitencialis distribuatur in pias causas tē vt in p̄cedē. §. habes Sed et Jo. dicit q restitucio male ablatorū est vnus de casibus ad episcopum pertinentibus vt patet p̄m eundē extra de iudeis Cum sit. C. de epi. et cle. Nulli. C. cōmunia de succes. Auten. Omnes ad idem extē de testa Tua. §. j. In auten. de ecclesiasticis titulis. §. Si autē colla. j. et satis late ista prosequtur extē de vsuris Cū tu. et in p̄dicta decretali de Judeis Cū sit Et in summa sua de penitencia. §. vlti. iuxta fi. et facit ad hoc. xij. q. j. Precipimus Tu dic hanc sentenciam esse veram in hoc casu. et in alijs. qñ nullus deputatus est. q hoc exequatē. xij. q. ij. de laycis in fi. et notatē extē de verbo sig. Cū tibi in glo. que incipit. non intelligas Nam vbi certa persona a testatore deputata est Illa debet exequi. vt in dicto. c. de laycis et. C. de epi. et cle. Nulli et extē de testa. Tua et. c. Johannes. et in auten. de eccle. ti. §. Siquis ymo credē. q ipse raptor bona incerta que debent pauperib dari. potest dari sine licēcia epī vel alterius iudicis ecclesiastici. vt satis colligitē extē de vsuris in c. Cū tu. §. j. v. Dis Et hoc etiā intelligitē clare de homi. Sicut dignum. §. Eos in glosa Nuia non. nec obstat extē de Judeis Cum sit Nam illa decre. loquit. non de cristiano. sed de Judeo cuius auctoritas et dispensacio merito suspecta habet ab ecclesia quo ad pauperes cristianos Et ideo iuste dicit. sm prudenciā dyocesani tē q suspicio cessat in fidele cristiano. et sic non dubito q eps non habet se intromittere de talib. nisi in defectu Item respōdit dñs Simon de Maruilla capellanus pape. et auditor dñi portuen. Tho. etiam nichil dicit de auctoritatē episcopi. vt patet in p̄ce. §.

2

Resuscitatus Dosito q aliquis resuscitaretur que sacramenta essent ab eo reiteranda. et q̄ non vide j. Sacramētū. §. v. de Samuele resuscitato vide j. Sacrilegiū. j. §. vij. in fi.

1

Reuelacio Nō excōmunicacio fit contē eū. vel eos q̄ sciunt furtū nisi reuelent. cui tenentē reuelare R° f. Jo. non tenentē reuelare passō damnū. sed prelato ecclesie xxxv. q. vi. Epis in fine Sed neq̄ illi debet reuelari publice. si solus reuelator scit vt s. Crimen. §. inj. Vt rū aliqs teneatur reuelare credita. vel debita sibi secreto cōmissa. vide supra

1

2

Confessionis celacio' .§. penul. et in eodem c. multa de reuelacione confessionis Vtrum familia siue subditi teneant reuelare dño eū q̄ sibi damnū facit vide s̄. familia .§. fi.

1 Rigor vide s̄. Jus .§. qui incipit Rigor vero

1 Rixa Vtrum rixa sit peccatū mortale R̄ s̄m Tho. se. se. q. xli. Sicut ꝯtencio importat quandā ꝯtradictionem in v̄bis Ita rixa dicit quandā inuasionē in factis Vñ super illud ad Galath. v. vbi rixa ponit int̄ opera carnis. dicit glo. q̄ rixe sunt. qñ ex ira inuicem percuciunt. et ideo rixa videt̄ quoddam priuatū bellum. qd̄ inter priuatas personas agitur non ex aliqua auctoritate publica. sed magis inordinata voluntate. et ideo rixa semp̄ importat peccatū. et in eo quid qui alterū inuadit iniuste. est peccatū mortale In eo aut̄ qui se defendit. potest esse sine peccato. et quandoq̄ cum veniali. et quandoq̄ etiā cum mortali. s̄m modum diuersū se defendendi Nam si solo animo repellendi iniuriam et cum debita moderacione se defendat non est peccatū nec ꝓprie potest dici rixa ex parte eius Si vero cum animo vindicte. vel odij. vel cum excessu debite moderacionis se defendit semper est peccatum. sed veniale quidem. qñ aliquis motus odij. vel vindicte se immiscet. vel cum racio non multū excedit moderatā defensionē Mortale aut̄ qñ obstinato animo contr̄pugnantē insurgit ad occidendū eum vel grauiter ledendū

1 Sacerdos Qualiter sacerdos dicatur̄ ligare et soluere R̄o tribus modis Primo ligant. et soluūt id est ostendunt aliquid ligatū esse. vel solutum a deo Vñ dñs Luce. xvi. Leprosos prius ipse p̄ se mdauit. deinde ad sacerdotes misit quoꝝ iudicio ostenderent̄ mdati Item lazarum prius suscitauit. deinde mandauit discipulis suscitatum soluere Joh. ij. Nam siquis apud deum solutus sit. tñ in facie ecclesie non aliter solutus erit. seu habet̄ nisi p̄ iudiciū sacerdotis de pe. di. j. Quātuslibet Scdo ligant cū satisfactionē penitentibꝫ imponūt. vel soluūt cū de ea aliquid dimittūt. vel p̄ eā purgatos ad sacramētoꝝ cōmunionē admittūt de pe. di. j. Multiplex Tercio mō p̄ excōmūicacionē et absolucōem de q̄ satis dictū est s̄. Excōmūicacio et s̄. absolucio Sile habēs s̄. Clauis. §. vl.

2 ¶ Vtrū quēcūq̄ sacdos ligat vel soluit. ligat vel soluat deꝰ R̄o s̄. Ray. Illa auctoritas q̄cūq̄ solueris vel ligaueris sup̄ t̄rā ꝛc̄ non simplicit̄ intelligēda est. s̄ tūc demū cū sacdos iuste ligat vel soluit

Nam iudicium triplex est Primū est dei. quo scz deus mundat ani
mam in contricione Secundum est sacerdotū q̄ auctoritate clauiū
ligant vel soluūt Tercium est iudiciū curie celestis. scz a ꝓbantis
Itaqz quodcūqz ligaueritis ⁊c̄ exponit̄ sic. scz iuste. vel claue nō
errante. eritqz ligatum et in celis. scz ꝑ a ꝓbacionē. xij. q. iij. Tūc
vera et. xxiiij. q. j. Manet. de hac materia s̄. Penitencia. ij. et s̄. Cō=
fessio. iij. ¶ Nue sunt pertinencia ad officiū sacerdotis R° princi= 5
pale officium eoꝝ est missam celebrare. siue eukaristiā ꝯsēcrare
vt s̄. Eukaristia. iij. §. ij. Et preter hoc etiā vt ponit Ray. possunt
baptisare. predicare. penitencias dare. et populo simplicē benedic
tionē dare di. lxxxxv. Ecce Sed tamen cum celebrant episcopo
presente. debent ei mnuere ꝙ benedicāt si velit. et si nolit p̄sbiter
benedicat. dico cū benedictione sine alia solennitate. et sic loquit̄
dictū c. Ecce et vide de hoc s̄. Benedictio Item sacerdos habet cō
ferre infirmis extremam vnctionem. xcv. di. §. Sed illud Vñ Ja
cobi vl. Infirmat̄ quis in vobis ⁊c̄ Item potest in necessitate. scz
absente episcopo reconciliare solēniter penitentem. xxvi. q. vi.
c. vl. alias non. xxvi. q. vi. c. j. ¶ Sacerdotalis ordo liberat a fortu= 8
na seruili. vel a scripticia vt s̄. Ordo. j. §. antepenul. Ad materi=
am quoqz sacerdotis facit s̄. Eukaristia. iij. et s̄. Cōmunicare et s̄.
Confessio. iij. Itē ꝯfessionis celacio Itē ꝯfessor. j. et. ij. Itē missa
Item ordo cum omnibꝫ ibi tractatis Item Penitencia. ij.

SAcramentū Quid sit R° q̄tuor diffiniciones inueni= 1
untur Vna est magistri sentenciarū. sic dicentis Sa=
cramentū est sacre rei signū Altera est Augustini de
doctrina xp̄iana Sacramētum est inuisibilis gracie visibilis forma
et huic addit magister sentenciarum sic. vt eius similitudinē ge=
rat. et causa existat Tercia iterum est Augustini Sacramentum
est illud in q̄ sub tegumento rerum visibiliū diuina virtus secreci
us salutem operat̄ Quarta est Hugonis de sc̄to victore in li. de
sacramentis sic Sacramētū est materiale elementū extrinsecꝰ ocu
lis suppositum ex institucione signās ex similitudine rep̄sentās ex
sanctificacione aliq̄m inuisibilē graciā ꝯferens Et s̄. Pe. et Tho.
in. iiij. di. j. In sacramentis Aliud est sacramentū tm̄. vt in bap
tismo ablucio sub forma verboꝝ Aliud est sacramētū et res sac̄=
menti vt in baptismo caracter Terciū qd̄ est res et non sacramen
tum vt gracia siue effectus vltimꝰ sacramenti Et q̄dē de substan
cia cuiuslibet sacramēti noue legis necessaria sūt tria. scz materia
vt elementū. forma scz v̄bi. et intēcio ministri. copulās formā ma=
terie Nā s̄. Augu. accedat v̄bū ad elemētū et fit sac̄mentū. j. q. j.

2 Detrahe ¶ Que sunt sacramenta necessaria R° ſm Ray. quinq; sunt. scz baptismus. confirmacio. eukaristia. penitencia. et extrema vnctio Et dicunt esse necessitatis. quia sūt in precepto. et tenet quilibet ad ea suscipienda ꝑ loco. et tempore Reliqua duo. sūt sacramenta voluntatis. scz ordo et matrimoniū. et de his omnibꝫ
3 habet plenius in suis vocabulis ꝓprijs ¶ Quis effectus sacramētorum R° ſm Ray. vt talia sint cuilibet qualis ipse accedit. j. q. j. Dn̄s declarauit Nam et sancto malis obesse possunt de con. di. ij.
4 Et sancta. j. Choꝝ. xij. ¶ Vtrum sācramenta debeant conferri peccatoribꝫ R° non. xcv. di. Illud hec ſm Ray. intelligendū de peccatis manifestis Nam ꝓpter occulta peccata non possunt alicui sacramenta negari. nisi per admonicionē secretā. vel publicam factā in generali de con. di. ij. Non ꝓhibeat Existēs aut in peccato mortali. siue occulto siue manifesto. mortaliter peccat recipiēdo sacramenta di. xl. Multi. xxv. di. Illud. xij. q. iij. Audi Similiter et minister sacramenti existens in peccato mortali tractans sacramenta in suo ordine mortaliter peccat vt s̄. Ordinatus. j. §. ij. et vi
5 de .j. §. penul. in fi. ¶ Vtrū sacramenta possint iterari R° tria sacramenta non possunt iterari. scz baptismus. ordo. et ꝯfirmacio. j. q. j. ꝙ quidā. de con. di. v. dictum. et c. de homine Nulli em̄ sacramēto facienda est iniuria que dicit fieri. quando non iterandum iteratur. quasi prima collacio non valuerit. j. q. j. Sacramenta de cō. di. iiij. Ostenditur In collacione enim cuislibet predictorū trium imprimit caracter anime. qui etiā per mortem non potest ab anima seperari Vnde etiā siquis resuscitaret. non esset reconfirmandus. aut rebaptisandus. aut reordinandus Secus in alijs quatuor sacramentis. xxxij. q. vij. Licite. j. q. j. ꝙ quidam Vnde et Hugo notat ꝙ lazarus post resuscitacionē non potuisset repetere vxorē suam nec illa eum. sed si vellent iungi oportet ꝙ ꝯtraherent de nouo et sic iterari potest matrimoniū. eukaristia. penitencia. et extre
6 ma vnctio. vt hic et in singulis eoꝝ locis dicitur ¶ Quid cum dubitat. an q̄s receperit baptismū. vel aliud sacramētū R° iterari debet sub condicōe ꝑ similē mod. q̄ dictus est de baptismo s̄. Baptismus. iiij. §. antepenul. Nam non intelligit iteratum quod nescit esse factū de con. di. j. Solēnitates. et de con. di. iiij. Si nulla. extra
7 de presbi. non baptisato Veniens ¶ A quibꝫ ministris sacramenta sint recipienda. vel ꝯferenda R° sacramentū ꝯfirmacionis a solo epo. vt s̄. ꝯferri pt̄ de con. di. v. Manus et c. Nouissime et c. vt Ieiuni Similiter et sacramentū ordinis saltem sacri vt s̄. Ordinator. §. v. Similiter et penitencia solēnis nisi necessitas inducat di. l. In capite. xxvi. q. vi. c. fi. Alia vo sacramēta a sacerdotibꝫ conferri possunt. et nō refert a q̄ sacmēta ꝯficiant vel ꝯferant. s. bono

vel malo etiam excōmunicato · vel degradato · vel heretico · dum-
modo in forma ecclesie Tamen peccant · qui indigne ɔficiunt · pec-
cant etiā qui recipiunt ab hereticis · vel scisinaticis · excōmunicatis
symoniacis · seu a notorijs · fornicatoribꝫ · p̄ter baptismū in articulo
mortis · di · xxxij · §· Verū · j · q · j · Sacramēta et c · Sicut ficti ¶ Nꝫ 8
sacramentū est excellencius R° baptismus excedit alia rōe effica
cie de con · di · iiij · Per baptismū Nam v̄tute eiꝰ dimittunt̄ omnia
peccata quo ad culpam · et quo ad penā · neqꝫ est necessaria alia pe
nitencia Eukaristia aut̄ excedit rōe dignitatis et sc̄titatis de con ·
di · ij · Nichil Confirmacio aut̄ excedit rōne ɔferentis quia ɔfert̄
a solo ep̄o · sic etiā sacer ordo · vt in p̄ce · §· dicit̄ Mr̄imoniū v̄o ex-
cedit rōe significacōis · qꝛ significat ɔiunctionē xp̄i ad ecclesiā p
vnionē diuine et hūane nature ext̄ de biga · Debitum v̄ · Maior in
effectu baptismꝰ corpꝰ inesse Cōiugiū signo maior crisma mistro

Sacrilegiū Quid sit sacrilegiū R° est sacre rei violacio 1
vel vsurpacio Et dicit̄ sacrilegiū q̄si sacri lediū · id est
ledens sacrū · vel sacrū legens id est furās · vel diripi-
ens ¶ Quibꝫ modis cōmittit̄ sacrilegiū R° s̄m Ray · cōmittit̄ quā 2
doqꝫ rōne p̄sone Vt cū q̄s v̄berat clericū vel rapit monialē Nn̄qꝫ
racōe loci · vt cū quis violat īmunitatē vel emūitatē ecclesie vel
cimiterij Quandoqꝫ racione rei · vt cū res sacra · vel sacro vsui de-
putata vsurpat̄ Et hoc subdiuidit̄ sic Sacrilegiū cōmittit̄ auferē
do sacrū de sacro · vel nō sacrū de sacro · vel sacrū de nō sacro · xvij ·
q · iiij · Quisquis Large tn̄ dicit̄ q̄s cōmittere sacrilegiū multipli-
citer · vt t̄nsgressor Juris publici · qd ɔsistit in sacris sacerdotibꝫ
et mgr̄atibꝫ di · j · Jus publicū Itē q̄ articulos fidei et p̄cepta · vel
p̄hibiciones dei negligendo vel nesciendo violat · et offendit · quod
intelligend̄ est s̄m Tho · qn̄ legē dei impugnat · sicut hereticꝰ vel
plasphemꝰ quiq̄dē ex h̄ q̄ deo nō credit incurrit infidelitatis pc̄tm
Ex h̄ v̄o q̄ diuine legis v̄ba puertit · sacrilegiū incurrit Itē qui
disputat de iudicio p̄ncipis vel iudicat · et h̄ nisi euident̄ ɔstaret il-
lud esse ɔtra deū · et dico disputat reuocando indubiū Secus · si p̄pt̄
maiorē discussionē Itē q̄ publica officia cōmittit iudeis de p̄dictis
casibꝫ · xvij · q · iiij · §· Qui aut̄ et c · Nemini et c · Constauit Item qui
quācūqꝫ rem ecclesie retinuerit · vel acceperit ɔtra eius volunta-
tem · xij · q · ij · Nulli liceat ignorare ¶ Scd̄m q̄ speciē sacrilegium 3
est g̃uius pc̄tm R° s̄ · Tho · se · se · q · lxxxxix · tāto sac̄legiū est g̃uius
q̄nto res sacra in q̄m peccat̄ · maiorē obtinet sc̄titatē Vn̄ si sac̄legi
um cōmittat̄ ɔtra p̄sonā · vel locū · g̃uius est ɔtra p̄sonā · q̄m cont̄
locū sacrū · quia sanctitas loci ordinatur ad sanctitatem hominis

Item hec tanto sunt grauiora · qnto psona vel loca sūt sanctiora Si vero sacrilegium committat circa alias res sacras · tūc diuisos habet gradus ꝑm diuersitatem sacrarū rerū · inter quas sūmū gradū obtinent ipsa sacramenta · qbꝫ homo sctificat · qrum ꝓcipuum est eukaristie sacramētū · qꝫ otinet ipsū cristum · et ideo sacrilegiū · qđ otra hoc sacramentū cōmittit̄ grauissimū est inter omnia · post sacramenta aut ꝑm locū tenēt vasa ꝺsecrata ad sacramētoꝝ suscepcionē et ipse ymagines sacre et sanctoꝝ reliquie m qbus quodāmodꝫ ipse psone sanctoꝝ venerant · vel ꝺbonorant̄ Deinde ea qꝫ ptinēt ad ornamētū ecclesie vel ministroꝝ Deinde ea que sūt deputata ad sustentacionē ministroꝝ sive sint mobilia sive immobilia ¶ Nue pena sacrilegi ſ̄ꝯ si iniuria atrox fiat psone ecclesie aſſice ſ̄ leges pena est decapitacio · C · de epi · et cle · Siqs in ſ̄ Acts vo iudicis arbitrio refuat̄ ꝓ qlitate persone rei tempore et loci ff · ad le · iuli · ꝑculatus l · leges · §. p · et l · Sacrilegij Scdm canones vo duplex est pena · vna spūalis scz excōmunicacō Nam ꝓ sacrilegio in psonā ecclesiasticam cōmissio est maior excōmunicacio Pro sacrilegio vo in rebꝫ est minor excōmunicacio Et in qbusdā casibꝫ etiā est maior · vt cū qs incendit vel frangit vt habes ſ̄ · Ab solucio · p · §. inj · v · nj · casus et ſ̄ · Excōmunicacio · inj · Alia est pena pecuniaria · xvij · q · iiij · Siqs matrio et c · Siqs ꝺtumax et c · Siqs iuuē tus ꝛ c · Siqs ꝺeinceps in quibꝫ c · diuise ponunt̄ pene pecuniarie que ꝑm qntitatē ēmis et locoꝝ ꝺsuetudines infligende sunt

1 Sagittarij Vtrū liceat vti arte sagittarionū vel balistarionū ſ̄ꝯ possūt xp̄iani ls officiū exercere ꝺ paganos vel fidei psecutores Cont̄ xp̄ianos aut̄ et catholicos non · exē · e · c · Vnico Dicūt tn̄ qꝺem qꝫ in bello iusto licite possit hoc officiū exerceri · etiā contra cristianos · q̄ sunt in tali bello · vt dicit Augu · Vtrum aperte quis pugnet aut ex insidijs nichil ad iusticiā inter est · xxiij · q · ij · Dominus et questione octauo Et prius

2 ꝺem ¶ Nue pena exercencium artem predictam motꝫ prohibito ſ̄ꝯ · pena eorum est · qꝫ sub anathemate prohibētur eodem ti · c · Vnico in fi · Et dicunt quidam qꝫ vbicunqꝫ exprimit̄ talis forma verborum scz sub anathemate et sub pena excōmunicacionis · vel sub excōmunicacione · est canon late sentencie · et est excōmunicatus q̄ ꝺtrafecerit ꝺi · lxiij · Salonitane Alij dicunt qꝫ hmōi verba non habent vim nisi comminacionis · vt · C · cōminaciones episcopi l · Vnica Et hec opinio vrior est · vnde non sunt excōmunicationes episcopi · sed excōmunicandi ¶ De faciētibus et vendentibus balistas vel sagittas · vide supra Negociacio · §. v ·

Sanctorum corpora. vide supra Reliquie Et sanctorum corpora. etc. 1

Saracenus Saraceni dicuntur qui nec nouū. nec vetꝰ recipiunt testamentū. qui non ab Agar ancilla abrahe. de qua orti sunt voluerunt se nominare. sed pocius a Sara vxore libera Saracenos se appellauerūt Et inter eos quidam dicti sunt Samaritani a samaria ciuitate et prouincia qui receperūt solum. v. libros moysi. et alios respuerunt ¶ Cristiani vero q̄ deferunt saracenis prohibita vel fauent cont̄ cristianos sūt excōmūicati. vt habes s̄. Absolucio. i. §. iij. circa fi. et adde q̄ tales cristiani si capiant̄ fiunt serui capienciū ext̄ de Judeis Ita quorundā et c. Ad liberandā. et nota hic. q̄ Nicolaus. iiij. in quadā extraua. que incipit Olym causa in generali Statuit et innouat q̄ nullꝰ. arma. equos. ferrum. ligamina. victualia. et alia q̄cunq; mercimonia in Alexandriā. vel alia loca Sarracenarum terre egipti deferre vel mittere. seu de suis portubꝰ vt eis deferant̄ extrahere. vel ext̄hi pmittere. aut eis auxiliū. vel fauorē prestare p̄sumāt. alias sint excōmunicati ipso facto. nec possūt absolui nisi tm̄ de bonis ꝓpriis in dicte terre subsidiū ꝯuertendū exoluerint. q̄ntū ad partes predictas detulerint vel miserint. aut deferri. vel de ipsorꝝ portubꝰ deferendū eis extrahi permiserint. et nichilominꝰ. q̄ si capiant̄ fiant sui capienciū Et simile statuit de omnibꝰ terris Soldano subiectis Et addit. q̄ preter penas p̄dictas. sint perpetuo infames et intestabiles Ita q̄ nec testari valeant. nec aliquid ex alieno testamēto percipere. nec ex testamento vel ab intestato succedere. nec admitti ad publica officia. et omnes actꝰ legittimi sint eis penitꝰ interdicti. et postquā de hoc constiterit. debent publice denunciari et omnia bona eorꝝ ad fiscum deuolui Hec in predicta decretali que tm̄ intelligebat̄ reuocata p ꝓhemiū sexti Sed tm̄ post sextū infra annū Bonifacius papa innouauit eā In quadam decretāli extraua que incipit. contra illos Post hec papa Clemens. v. etiā innouauit. et pape absolucionē preter q̄ in mortis articulo reseruauit in extraua. q̄ incipit. multa mentis De treugis obseruandis etiā saracenis vide q̄ Treuga ¶ Vtrū ritus saracenorꝝ siue gentiliū sint tolerandi Rº ꝟ. Tho. se. se. q. xviij. Licet etiā ritꝰ et festa iudeorū agi tolerat Ritꝰ tm̄ gētiliū nō toleraret. nisi forte ꝓpt̄ scādalū vitandū. vel scisma. siue discidiū. vel hmōi malū. aliq̄n sint ad tēpus tolerandi ritus paganorꝝ. vel etiā hereticorū ¶ Vtrū liceat cristianos furari q̄ detinent̄ a saracenis. vel liceat illis cristianis detētis furari aliq̄d a saracenis habes s̄. Furtū. §. penulti. et vlti.

Nuomodo etiam ad fidem debeant induci vide s. Judeus. iij. §. j.
Item de seruis sarracenorum. dic sicut s. de seruis iudeorum. scz iu-
deos. ij. per totum. et sarraceni in terris cristianorum non sunt permit-
tendi facere publicani inuocacionem de nomine machumeti. neqz
pegnacones ad aliquem ipsorum tanquam ad sctm e. ti. extra. e. Cedit in cle.

1 Satisfactio potest intelligi dupliciter. Vno modo quod fit
homini. scz cum satisfit ei de eo quod quis ei tenetur. et de
hoc sufficiunt que dicta sunt s. Restitucio per totum. et
hic infra. §. ix. Alia est satisfactio quod satisfit deo et pctis. et de hac
2 nunc dicendum est ¶ Quid est satisfactio Rº sm Augu. Satisfac-
cio est causas peccatorum excidere. et eorum suggestionibus aditum
non indulgeri Scdm vero Anshelmum. ij. li. Cur deus homo Satisfa-
cere est deo honorem debitum reddere Iste diffiniciones Petrus
exponens in. iiij. di. xv. dicit sic Satisfactio curat peccata preteri-
ta recompensando Et preseruat a futuris cauendo. et ideo per ac-
tum primum diffinitur per anshelmum Cum dicit. honore in deo debitum.
scz qui per peccatum ablatus fuerat reddere Sed per actum secun-
dum diffinitur ab Augustino scz causas excidere etc per quod fit per
seueracio a futuris et vocat causas scz intrinsecus radices ex pec-
cato relictas suggestiones vero vocat oportunitates extrinsecas
3 vt tempus. locum. et huiusmodi ¶ Vtrum homo possit satisfacere de
vno peccato sine alio Rº sm Tho. in. iiij. di. xv. Non Nam oportet
quod talis sit modus satisfactionis quod competat ad tollendam offen-
sam. offense autem oblacio est amicicie restitucio Et ideo. o. aliquid fit
quod amicicie restitucionem impediat. etiam apud homines satisfactio
esse non potest. cum igitur quodlibet peccatum impediat amiciciam ca-
ritatis que est hominis ad deum Impossibile est. quod homo de vno pec-
cato satisfaciat alio retento. sicut nec homini satisfaceret quod pro ala-
pa sibi data se ei prosterneret. et sibi aliam daret ¶ Vtrum satisfactio
fieri per opera penalia debeat Rº sm Pe. in. iiij. sen. di. xv. Sic quia pro
talia opera fit solucio emende debite pro offensa preterita. et fit pro
seruacio a futura offense Pene enim medicine quedam sunt. vt dicit
phs. ij. Ethicorum. Et quidem quando pena satisfactoria indicitur propter
emendam culpe preterite. sic maiori culpe. maior pena debetur Nunc
vero indicitur propter cautelam culpe future. sic aliquando etiam minori cul-
pe maior imponitur pena. vt puta in Juuene fornicante quam in se-
ne. quamuis senex magis peccat tamen Juuenis indiget forciori detra-
4 hente Idem Tho. in eadem di. ¶ In quibus operibus consistit satisfac-
cio Rº sm Ray. in tribus. scz in oracione. elemosina. et in ieiunio In
primo contra superbiam In secundo contra carnis concupiscenciam

In tercio contra auariciam Vñ Tho. x. Bona est oracio cũ ieiu-
nio et elemosina et vt ait Pe. Ad has reducunt̃ omnes alie sati-
sfactiones Nam vigilie. peregrinaciones. discipline. abstinencie
et opera omnia carnẽ affligenciã reducunt̃ ad ieiuniũ Opera vero
misericordie corporalis ad elemosinã Opera vero misericordie spi
ritualis ad oracionẽ. et per ieiuniũ ordinat̃ homo in seipso. per ele
mosinam ad ꝓximũ. per oracionẽ ad deũ Item fit satisfactio de bo
nis exterioribꝫ per elemosinã de bonis corporis per ieiuniũ de bonis
anime per oracionẽ ¶ Qualiter elemosinarũ largicio sit satisfac- 6
toria R. ꝑ. Tho. in. iiij. di. xv. Illarũ elemosinarũ largicio ad q̃s
quis alias tenet̃ nõ est pars satisfactionis. sed p̃ambulũ ad ipsam
Ille vero elemosine ad quas quis non tenetur. alias possũt esse sa
tisfactorie. cũ sint opera bona et penalia qd̃ exigitur ad opus sa-
tisfactorum ¶ Vtrum flagella quibꝫ in hac vita a dño flagella 7
mur sint satisfactoria R° ꝑm Tho. v. s̃. Si flagella fiant aliq̃ mo-
do ipsiꝰ pacientis inq̃ntum scꝫ ea acceptat ad purgacionẽ pcioꝝ
eis vtens pacienter sic racionẽ satisfactionis accipiunt Si autem
paciens omnio eis per impacienciã dissenciat. tũc nõ efficiunt̃ aliq̃
modo ipsius. et ideo nõ habent racionẽ satisfactionis. ꝫ vindicacio
nis tantũ ¶ Quid sit magis satisfactoriũ. an elemosina. vel ora- 8
cio. vel ieiuniũ R° ꝑm Tho. v. s̃. Elemosina includit in se ieiuniũ et
oracionẽ. duplici racione Primo. quia eum elemosina cui datur cõ-
stituit debitorem ad orandum et ieiunandum. et alia bona opera
que potest. faciendum ꝓ eo qui dedit Secũda quia elemosina ꝓpt̃
deum data est quasi quedam oblacio deo facta Vnde phs dicit in
iiij. Ethicoꝝ ꝙ dona habent aliquid simile deo sacratis Oblacio
autem ipsa deo facta vim oracionis habet Item inq̃ntũ bona ex-
teriora ad corporis ꝯseruacionẽ ordinant̃ subtractio bonoꝝ exte
rioꝝ per elemosinam quasi virtute continet ieiuniũ quo macerat̃
corpus Similiter et oracio virtute ꝯtinet ieiuniũ. quia extensio in-
tellectus ad deũ debilitatẽ corporis parit Vnde elemosina comple
cius habet vim satisfactionis q̃ oracio. et oracio quam ieiuniũ Et
ideo dicitur. j. Thi. iiij. Corporalis exercitacio ad modicum vti
lis est. pietas autem ad omnia valet Et propter hoc elemosina
magis indicitur vt vniuersalis medicina peccati quam alia Lu-
ce vndecimo Date elemosinam. et omnia munda sunt vobis Da-
nielis quarto Peccata tua elemosinis redime. et Thobie quarto
Elemosina ab omni peccato liberat ¶ Vtrum restitucio sit pars 9
satisfactionis R° secundum Pe. in. iiij. distinctione. v. Aliquid
potest dici pars satisfactionis dupliciter Vno modo Omne il-
lud quod ad debitam satisfactionem exigitur. et sic restitu-
cio est pars satisfactionis

Alio modo illud solum in quo consistit satisfactio. et sic restitucio non
est pars satisfactionis. quia restitucio dicit tm cessacionem ab inju-
10 ria. sed est fundamentū et quasi pambulū ad satisfactionem ¶ Utrū
unus possit satisfacere p alio scd̄m Ric. vbi s. Duplex est effectus
satisfactionis Unus solucio debiti pcōz precedencium Alter ex-
cisio causarum peccatorum seq̄ncium et q̄dem quo ad hunc scd̄m ef-
fectum constat. q unus homo non potest p alio satisfacere Quan
tum vero ad primū distinguendū est. quia siquis impotens est per
se satisfacere. tūc alius qui est in caritate. potest p eo satisfacere
sicut etiā officeri vt s. Confessio. q. §. vi. Si vero est potēs. tūc opor
tet q ipsemet satisfaciat p seipso. potest tamen iuuari per alterū
et addit hic Tho. q etiā sit potēs. alius possz p eo satisfacere. sed
non est permittendum. q aliquis p alio satisfaciat nisi defect9 ali
quis a pareat in penitente. vel corporalis per quem fit impotens
ad sustinendum. vel spiritualis p quem non promptus sit ad portan-
11 dum penam ¶ Utrum satisfactio possit fieri p opera exē caritatē
facta scd̄m Ric. et Tho. in. iiij. di. xv. non Nam satisfactio est
amocio offense et restitucio amicicie hoc autē non potest fieri sine
gracia et caritate Unde. q. Chor. xiij. Si distribuero in cibos pau-
perum omnes facultates meas. caritatem autē non habeam michil
michi prodest. talia enim opera non sunt deo accepta. et licet ho-
mo non habeat certitudinem q sit in caritate. et p consequens cer-
tus esse non possit de satisfactione propter qđ dicit Eccles. ix. de spi
ciatu peccatorz. noli esse sine metu. tn sufficit certitudo probabilis
12 iudicium ¶ Utrum satisfactionem iniunctam. sed in peccato mor-
tali expletam necesse sit iterare scd̄m Ric. scd̄m Tho. vbi s. Aliq satisfac-
ciones sicut ex quibz manet aliquis effectus in satisfacientibz. etiā
post q̄m actus satisfactionis transijt sicut ex ieiunio manet corpo-
ralis debilitas. et ex elemosinis largitis substancie diminucio. et
sic de similibz. et tales satisfactiones in peccatis facte. nō oportet
q iterent̄. q. q̄ntum ad illud qđ de eis manet p penitenciā seq̄n-
tem accepte fiūt Satisfactiones autē q nō relinquūt aliquē effectū
in satisfaciente postquam actus transijt. oportet q iterent̄ sicut
est de oracione et similibz Actus autē meritor q totaliter transijt nul
lo mō vivificat̄. z oportet q itere. Idē Al. alias Alber. addit cō
Vuil. q talis tenet̄ ad suscipiendā postea penitenciā siue satisfac-
cionē. nō tn imponenda est ei pnia tanta q̄nta. si nulla fuisz impo
sita. q. p̄sumend̄ est. q propter illa inūcta q fecit licet exē caritatē
dns maiorē otricionē ei debit Et nota. qđ nō est in pcto mortali q
est offtus vt s. Confcio. §. pēnul. Multa q ptimēt ad satisfactionē
vide s. Elemosina Item s. Ieiumū Item s. Oracio et s. Peniten-
cia per totum

Scandalum Quid sit R° ſm Tho. ſecunda ſe. q. xliij. 1
ſicut Ihero. ſuper illud Math. xv. Ec s. quia phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt. qd grece ſcandalum dicit nos offenſionē vel iniuriam vel pactionez pedis poſſumus dicere Contingit enim quandoqz q aliquis obex ponitur alicui in via corporali cui impigens diſponit ad ruinā. et talis obex dicit ſcandalum Et ſimiliter in pceſſu vie ſpiritualis cōtingit aliquē diſponi ad ruinam ſpiritualem. per dictū vel factū alterius. ſcz in quantū aliqs ſua monicione vel inductione. aut exemplo alterum trahit ad peccatum. et hoc pprie ſcandalum dicitur Nichil aut ſm ppriā racionē diſponit ad ſpiritualē ruinā. niſi q habet aliquē defectum rectitudinis. quia illud qd eſt perfecte rectū magis munit hominē contra caſū qm ad ruinā inducat Et ideo ouenienter dicit. q ſcandalū eſt dictū. vel factū. min9 rectū prebens occaſionē ruine. et h diffinicio ſumit ex glo. Math. xviij. Scandalum tn aliquando ſumit large pro quolibet impedimento Math. xvi. Scandalum michi eſt ¶ Vtrū ſcandalū ſit peccatum 2
R° ſm Tho. v. s. Duplex eſt ſcandalū. ſcz paſſiuū in eo q ſcandaliſat. et iſtud ſemp eſt peccatū. non enim ſcandalizat. niſi inquantū aliqualiter ruit ſpirituali ruina. q peccatū eſt Aliud eſt ſcandalū actiuū ſcz qd eſt in eo q ſcandalizat. et hoc etiā ſemp eſt peccatū quia vel opus qd facit peccatū eſt Vel etiā ſi ſaltem habet ſpeciē peccati ſiue ſpeciem mali dimittendum eſt. ppter pximi caritatem ex qua vnuſquiſq conatur ſalutem pximi puidere. et ſic q non dimittit. cont caritatē facit. ſed tn ſcandalum pacientis poteſt eſſe ſine peccato agentis. vtputa. quando aliquis ſcandalizat de his q quis benefacit. et q ſpeciē mali non habēnt Item ſcandalū agentis poteſt eſſe ſine peccato pacientis. vt cum aliqs inducit verbo vel facto alium ad peccand Iſte quidē qntū eſt de ſe ſcandalizat ſed ſi alius non oſentit imunis eſt a peccato ¶ Vtrū ſcandalū ſit 3
ſpeciale peccatum R° ſm Tho. vbi s. Scandalū paſſiuū. ſcz in eo q ſcandalizatur. nō poteſt eſſe ſpeciale peccatū. quia ex dicto vel facto alterius aliquem ruere contingit. ſm quodcunqz gen9 peccati. nec ipſa ſumpcio occaſionis dat ſpecialem racionem peccati Scandalū vero actiuū. ſcz in eo q ſcandalizat poteſt ſumi dupliciter. ſcz p ſe et p accidens Per accidens qdem qn eſt preter intencionē agentis. vtputa. cū aliqs facto ſuo. vel verbo inordinato. nō intendit alteri dare occaſionē ruine. ſed ſolū ſue ſatiſfacē volūtati. et ſic etiā ſcandalum non eſt peccatū ſpeciale. quia qd eſt p accidens non oſtituit ſpeciē Sed eſt circūſtancia aggrauās quod in publico fit Per ſe vero eſt ſcandalum actiuū quādo aliquis ſuo inordinato dicto. vel facto intendit alium trahere ad peccatum

et sic ex intencione specialis finis sortitur racionē specialis peccati Finis enim dat speciem in moralibus ¶ Vtrum scandalum sit
R peccatum mortale Rº sm Tho. vbi s. Scandalum passiuū potest
esse veniale quasi habens impactionem tātum. puta cum aliquis
ex inordinato dicto. vel facto alterius commouetur motu venia-
lis peccati Quandoqz vero est peccatū mortale quasi habēns cū
impactione ruinam puta cum aliqs ex inordinato dicto. vel facto
alterius pcedit vsqz ad peccatū mortale Scandalū vo actiuū si fit
p accidens. potest quandoqz esse veniale. puta cū aliquis vel actū
peccati venialis committit. vel actū q̄ nō est sm se peccatū. sz ha
bet aliquam speciem mali. cum aliq̄ leui indiscrecione Quandoqz
vero est peccatum mortale. siue quia committit actū peccati mor-
talis. siue quia ɔtempnit salutem pximi. vt pro ea conseruāda nō
pretermittat facere quod sibi libuerit Si vero sit per se. puta cū
intendit inducere aliū ad peccandum. siquidem intendit inducere
ad peccandum mortaliter. peccatum est mortale. et similiter si in
tendat inducere ad peccādum venialiter. per actum peccati mor
talis Si vero intendit inducere ad peccandum per actum peccati
q venialis. est peccatū veniale ¶ Vtrum bona spiritualia sint ꝓpt
scandalum dimittenda Rº sm Tho. se. se. q. xliij. Quedam spiri-
tualia bona sunt de necessitate salutis. que p̄termitti non possūt si-
ne peccato mortali Manifestum est aut̄ ꝙ nullus debet peccare
mortaliter. vt alterius peccatum impediat. quia quilibet tenet̄ plꝰ
sibi q̄m alteri. et ideo ea q̄ sūt de necessitate salutis p̄termitti nō de
bent. ꝓpter scandalum vitandū In his aut̄ spiritualibus bonis q̄
non sunt de necessitate salutis videt̄ distinguendum. quia scanda
lum quod ex eis quandoqz oritur. aliquando ex malicia pcedit cū
scz aliqui volunt impedire hmōi spiritualia bona. scandalū ɔcitā
do. et hoc est scandalū phariseorum. qui de doctrina dei scandaliza
bantur. ꝑ essz ɔtemnendum. vt cristus docet Math. xv. Quādoqz
scandalum procedit ex infirmitate. vel ignorancia. et hmōi scan-
dalū est pusillorz ꝓpter quod spiritualia opera sunt occultanda
vel etiam interdum differenda vbi periculum non imminet. q̄usqz
reddita racione. hmōi scandalum cesset Si aut̄ post redditam ra-
cionem duret Jam videt̄. ꝙ qui inde scandalum sumit non ex ig-
norancia. sed pocius ex malicia procedit. et sic ꝓpter ipsū non sunt
σ spiritualia opera dimittenda ¶ Vtrū peccatorz punicio sit ꝓpt
scandalū dimittenda Rº sm Tho. vbi s. Penarū inflictio intan-
tum habet racionem iusticie inq̄ntū p eas peccata cohibent̄ Si aut̄
per inflictionem penarū manifestū sit plura et maiora peccata seq̄
tunc penarum inflictio non continebitur sub iusticia. et in hoc ca-
su a punicione peccatorum cessandum est. vt dicit Augustinus

¶ Vtrum a sacra doctrina cessandum sit propter scandalum Rº secundum Tho. vbi s̄. Circa doctrinam. duo sunt consideranda. scz veritas que docetur. et ipse actus docendi. quorum primū est de necessitate salutis. vt scz contrarium veritati nō doceat sed veritatem secundum congruenciam temporis et personarum proponat ille cui incumbit docendi officiū. et ideo propter nullum scandalū quod sequi videatur debet. homo pretermissa veritate doceri falsitatem Sed ipse actus docendi inter elemosinas spirituales cōputat̄ de quibus in se. §. dicet̄ ¶ Vtrum implecio consiliorū. largicio elemosinarū. et hmōi opera misericordie sint pretermittenda propter scandalum Rº sm Tho. vbi supra Quando talia non sunt de necessitate salutis. licet ꝓpter scandalum non sint simplicit̄ ꝑtermittenda. sunt tamen interd̄ occultanda. vel differenda ꝓpt̄ scandalum pusillorum quousq; reddita racione scandalum cesset Quando autem consiliorum obseruacio et impletio operum misericordie sunt de necessitate salutis. vt patet in his qui iam vouerūt consilia. et in his quibus ex debito imminet defectibus aliorum subuenire. vel in temporalibus. puta. pascendo esurientē vel in spiritualibus. puta docendo ignorantem. et hoc siue hmōi fiāt debita ꝓpt̄ iniūctum officium. vt patet in prelatis siue ꝓpter necessitatē indigentis. tunc eadem racio est de hmōi. sicut de aliis que sunt de necessitate salutis De quibus s̄. dictum est. §. v. ¶ Vtrū correctio fraterna sit propter scandalum dimittenda Rº secundum Tho. secunda secunde. q. xliij. Correctio fraterna ordinat̄ in emendacionem fratris. et ideo intantum est computanda inter spiritualia bona in quantum hoc consequi potest quod non contingit si ex correctione frater scandalizetur. et ideo si propter scandalum correctio dimittatur. non dimittitur spirituale bonū ¶ Vtrū peccatum veniale sit cōmittendū ꝓpter scandalū vitandum Rº s̄. Tho. vbi s̄. Peccatum veniale propter scandalum vitandum nunquā est faciendum Si em̄ faciendum est Iam non esset peccatum Nam contingit aliq̄d ꝓpter aliq̄m circūstanciā non esse peccatum. ꝙ illa circumstancia sublata esset pctm veniale. sicut verbū ociosum est peccatū veniale. qn̄ absq; vtilitate dicit̄ Si autem causa racionabili ꝓferatur non est ociosum neq; peccatū simpliciter ¶ Vtrū temporalia sint ꝓpter scandalum dimittenda Rº sm Tho. vbi s̄. Rº distinguendum est quia temporalia sunt nobis ad conseruand̄ cōmissa. sicut bona ecclesie cōmittuntur prelatis. et bona cōmunia reipublice cōmittuntur rectoribus taliū ꝯseruacio. sicut et depositorum iminet his quibus cōmissa sunt ex necessitate. et ideo nō sūt ꝓpter scādalū dimittēda. sic nec alia q̄ sūt de necessitate salutis Vn̄ et bea. Tho. Cantuarien̄. repecijt res eccl̄ie cū scādalo regis

Si vero temporalia sunt talia quoꝝ nos sumus domini dimitte-
re ea tribuendo · si penes nos habeamus vel non reputēdo si apud
alios sunt ꝓpter scandalū · qñqz debemus hoc quādoqz non Si em
scandalum ex hoc oriatur ꝓpter ignorancīā · vel infirmitatē alio-
rum quod diximus esse scandalum pusillorum · tunc vel totaliter
dimittenda sunt temporalia · vel aliter scandalū sedand̄ est · scz p
aliquam admonicionē Si vero scandalū oriatur ex malicia qđ est
scandalum ꝑharisęorum · tunc ꝓpter eos q̄ sic scandalū concitant
non sunt temporalia dimittenda · q̄ hoc etiā noceret bono cōmuni
eo ꝙ daretur malis occasio rapiendi vel recipiēdi · et noceret etiā
1 2 ipsis rapientibꝰ q̄ rapienda aliena in peccato remanerēt ¶ Vtrū
cibus sit dimittendus ꝓpter scandalum ꝟm Tho · vbi sup̄ Ci-
bus ꝛ oraliter · non est dimittendus ꝓpter scandalum · quia sumere
cibum est de necessitate salutis · sed talis cibus bene est ꝓpter scā
dalum dimittendus · sedm illud · 1 · Cor · viij · Non manducabo
1 3 carnem meternū ne fratrem meum scandalizem · ¶ Vtrum debe-
amus ꝓpter scandalum vitare iudicium ꝟo sedm Tho · se · se · q ·
xliij · sicut dicit̄ Math · v · Volenti tecū in iudicio otendere · et tu
nicam tuam tollere · dimitte ei et pallium · quod aut Augu · dicit
intell̄gendum est sedm preparacionē animi · vt scz homo sit pa-
ratus prius pati iniuriā vel fraudem · quam iudiciū subire · si hoc ex
pediat · quandoqz tamen non expedit · vt in · ij · §. dictū est Et si-
militer intelligendum est illud apostoli · 1 · Cor · vi · Nam quidem
omnino delictum est in vobis · q̄ iudicia quare non magis iniuriā
1 4 accipitis quare non magis fraudem patimini ¶ Vtrū ꝓpter scan
dalum dimitenda sint illa temporalia que sunt debita ꝑ spirituali
bus ꝟo ꝟm Tho · vbi s̄ · Distinguendū est · quia aut tale scandalū
ꝓcedit ex ignorancia · vel ex infirmitate aliorꝝ · aut ex malicia Et
siquidem ex ignorancia · tunc non ꝓssunt accipi · vel differri vt §.
· §. ij · dictum est Qui incipit · v · temporalia Vñ apostolus seni-
nas spiritualia temporalia non accepit stipendia Ne offendiculū
daret euangelio cristi · vt patet · 1 · Chorꝝ · viij · Vitabat em̄ scā
dalum · quod procedebat ex ignorancia gentiliū · qui hoc non con
fueuerant · et ideo ad tempus abstinendum erat · vt prius instruc
rentur · hoc esse debitū et ex simili causa ecclesia abstinet a decimis
exigendis in terris in quibꝰ non est consuetum decimas soluere Si
vero scandalum ꝓcedit ex malicia · agendum est vt in dicto · §. ij ·
1 5 dicit̄ s̄ · ¶ Bene · q̄ aliquis habeat bonā sciencīā apud deū · multū
tñ de eo scandalizantur homines · vtrum sufficiat · ꝟo ꝟm Ray ·
possit videri q̄ sic · ij · Chorꝝ 1 · Gloria nra hec est · testimoniū con
sciencie nostre · Item · ij · q · iij · Centi · dicit tamen · q̄ q̄ntum in se
est · q̄libet debet niti satisfacere · alijs intencionē suā ostendendo et

causam et speciem mali remouendo · nobis enim necessaria est nr̄a vita Alijs fama · ij · q · iij · Non sunt Si autem illi nolunt recipere satisfactionē · parati semp reprehendere · non mutari aliter imitari debet dolere q̄ illi peccant · et sufficit · ij · q · iij · Inter v̄ba · et hoc idem habes s̄ · Fama · § · j ·

Sciencia et studium clericoꝝ · q̄ clericus debet habēre scienciam sacre scripture et aliarum literarū et negociorum vt s̄ · Ordinandus · § · iiij · et sacrā quidem scripturam clerici debent scire ad subditoꝝ animas informandas · xxxvi · di · c · ij · § · Ecce et c · Siquis vult Seculares v̄o sciencias debent scire ad erudicionē · vt possint discernere verū a falso · et per eas habere aditum ad sciencias pietatis · non aut̄ ad volūtatem et delectacionē · xxxvij · di · § · Cū ergo · ꝓpter hoc statutū est vt in ecclesijs certis habeat̄ doctor theologie · et arciū liberalium vide s̄ · mgr̄ · vide s̄ · Magister · j · § · j · et intelligas de artibꝫ liberalibꝫ · scꝫ gramatica p̄ncipaliter · et dyaletica · et rethorica · quia ille specialiter erudiūt hominē ad sciencias pietatis Secus · de arismetrica · geometria · musica · et astronomia · quia ille licet in se cōtineant veritatē · non tn̄ inducunt ad pietatē di · xxxvij · Siq̄s Et nō solū sciencie nunc dicte quin etiā poetice possunt quando qꝫ etiā nō solum licite · sed etiā meritorie studeri · vt errore gentiliū legendo detestent̄ · et vtilia que in eis inueniūtur adusū sacre erudicionis conuertant di · xxxvij · Turbat et c · Siquid veri Nam si aliquis aduersus mathematicos velit scribere imperitus matheseos risui · patet di · xxxvij · c · Qui de mensa Paulus quoqꝫ apostolꝰ aliq̄ phoꝝ et poetarum suis scripturis indidit vt habēt̄ in dicto c · Turbat vn̄ · j · ad Choꝝ · xv · Menādri phi sentenciā ponit dicēs · corrūpunt bonos mores colloquia praua Et ad Thi · j · Empimenidis poete v̄siculū inducit Cretenses semp mēdaces · male bestie · ventris pigri Et cont̄ Athenienses disputans arati poete vtit̄ testimonio dicens · de deo ipsius et genus sumus Actu · xvij · Iero · etiā vsus est versibus virgilij de con · di · v · Nūquā · et auctoritate Galieni et Ipocratis de con · di · v · Ne tales Itē Augustinꝰ v̄sibꝫ Lucani · xxvi · q · v · Nec mirū circa principiū Debet etiā clericꝰ siue p̄latus habere scienciā negocioꝝ tēporaliū vt hic q̄ · § · iiij · ¶ Vtrū clerici possint audire legē vel phisicā R̄o possunt Verūtamen non causa cupiditatis · vel voluptatis ar · xxxvij · di · c · j · et · c · Legimus · j · et · ij · et c · Ideo nisi sint de illis de q̄bꝫ dictū est s̄ · Excōmūicacio · j · § · ij · v̄ · vi · et § · iij · v̄ · xiiij · ¶ Quantā scienciā debet habē ecclesiastica p̄sona R̄o p̄latꝰ q̄libet debet habē scienciā literature · et si nō eminentē · saltē competentē alias pt̄ remoueri ext̄ de eta · et q̄li·

Nuāuis · et extra de renūc · Nisi cum pridem · extra de elec · Cū nob
olym Sciencia autem cōmpens vocat̄ que necessaria est ad execu
cionem cuiuscūq; ordinis · sicut sacerdos in quantū deputatus est
ad celebrandum diuinū officiū · tenetur tamen scire de gramatica
q̄ sciat verba ꝯgrue ꝓferre ⁊ accentuare · et q̄ intelligat saltem
ea ad lr̄am que legit Inquantū vero est mīster sacr̄oꝝ · tenetur
scire que sit debita materia cuiuslibet sacramenti · et modū rite di
spensandi ipsa Inquantū vero est doctor tenetur scire saltē ru
dimenta · et articulos fidei per dilectōem operantis Inquantum
vero est iudex consciencie tenetur scire distinguere inter lepram
et non lepram peccatoꝝ ꝯcor · Tho · in · iiij · di · xxiiij · Addēs q̄ ad
ep̄os ꝑtinet scire eciam ea que difficultatē in lege dei faciūt · vel
fa cere p̄nt ¶ Vtrū prelatus debeat habē scienciam rerū tempo
raliū R° sic Nam debent prelati subditis non solū sp̄ualia · ꝫ etiā
carnalia subsidia mīstrare exemplo xp̄i qui turbas sequentes nō
solū verbo docebat · sed etiam virtute sanabat et corpalibꝫ alim̄
tis reficiebat · et vt hꝫ plene ꝑficē possint oportet eos habē soler
ciam secularīū negocioꝝ vt eoꝝ cautela et ecclesie seruent̄ inde
nes · et cuiq; necessaria pro suo modo submīstrent di · xxxix · ꝑ totū
Et nota q̄ licet quis ꝓpter harū simplicitatem repellatur ab ob
tinendo beneficio · non tamen deicit̄ ab obtento · sed ei datur co
adiutor · vij · q · j · Nuia frater · et ext̄ de elec · Cum in cūctis Secꝰ
aut̄ in lr̄atura · quia si non habeat saltem conpetentē · pt̄ remoueri
vt in prece · ꝫ · dicitur ¶ Vtrū magis expediat insistere sciencie
theologice vel intendere saluti animarū R° sm̄ tho · in quodlibꝫ
hec duo compari possunt adinuicem dupliciter · scꝫ absolute et in
aliquo casu Est ergo considerand̄ q̄ in aliquo artificio melior est
qui disponit de artificio · et dicit̄ architectus quā aliquis manua
lis qui opere exequit̄ · sed q̄ ei ab alio disponitur Vnde in edifi
cijs construendis maiori mercede inducit̄ · qui de edificio disponit
quāuis nichil manibꝫ operetur quā manuales artifices qui dolāt
ligua et incidunt lapides In edificio autem spirituali sunt quasi
manuales operarij qui particulariter insistunt cure animarum ·
puta sacram̄ta mīstrando vel aliquid hmōi particulariter agēdo
Sed quasi principales artifices sunt episcopi · qui imperant et di
sponūt qualiter predicti suū officiū exequi debeant ꝓpter q̄ ep̄i
idest sup intendētes dicūtur · et similiter theologi et doctores sūt
q̄si principales artifices qui inquirūt et docent qualiter alij debe
ant salutem animarū ꝓcurare simpliciter Igitur melius est docē
sacram scripturam et magis meritoriū si bona intencione agatur
quam impendere particularem curam animarum saluti huius et
illius Vnde apostolus dicit de se prima ad Chorintheoꝝ primo

Non misit me cristus baptisare sed euangelizare quāuis baptisa-
re sit opus maxime ɔferens salutem animarū et .ij. ad Thimo .ij
dicit hec cōmenda fidelibus q̄ ydonei erunt alios docere Ipsa ēm
racio demonstrat qd est melius erudire deptinentibus ad salutem
eos qui in se et in alijs proficere possunt quā simplices qui in se tm̄
possūt proficere In aliquo tn̄ casu necessitate imminēte debent epi
et doctores intermisso ꝓprio officio pticulariter intendere saluti ani
marū De materia sciencie vide s̄ Discere et s̄ Mgr̄ .j. et magister
scdo et .j. studiū

Scisma sm̄ Ho. Gof. et Ray. Est ab vnitate fidei sē
ab vniuersitate illicitus discessus et dicit̄ a scissura q̄
per ipsū fit .xxiiij. q. j. Scisma ¶ Nue differēcia est int̄ 2
scisma et heresim Rō sm̄ Ray. heresis in principio sui
habet peruersum fidei dogma ꝙ non habet scisma sed in fine ɔfin-
git aliquam heresim vt recte videatur ab ecclesia recessisse .xxiiij
q. iij. Inter heresim Posset igit̄ dici ꝙ esset talis differencia qua-
lis inter disposicionē et habitum Primo enim dicit̄ scisma sed cū
post pertinaciter inheserit sue secte asserens non esse obediendum
romane ecclesie. est heresis quia peccat in illo articulo sanctā ec-
clesiam catholicam Vel dic. ꝙ est talis differencia q̄lis inter ge-
nus est et speciē. quia omnis hereticus est scismaticꝰ sed non ēcō-
uerso Idem Gof. ¶ Vtrum scismaticus vel hereticus habeat ali
quam potestatē spiritualem Rō scdm Tho. se. se. q. xxxviiij. Du- 3
plex est potestas spiritualis. vna quidem sacramentalis Alia iu-
risdictionalis Sacramentalis potestas est q̄ p aliq̄m ɔsecracionē cō
fert̄. et talis scdm suam essenciam remanet in homine q̄mdiu viuit
siue in scisma siue in heresim labat̄. ꝙ patet ex hoc ꝙ rediēs ad ec-
clesiam. non iterum ɔsecrat̄. sed tamen tales vsū potestatis amit-
tunt ita. ꝙ non licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint ef-
fectum habet in sacramentalibꝫ. quia in his homo non operat̄. nisi
sicut instrumentū dei Vn̄ effectus sacramentalis non excluduntur
ꝓpter culpam quācūqꝫ ɔferentis sacramētū Potestas aut̄ iuris-
dictionis que ex simplici iniūctione hominis ɔfert̄. et ideo non im-
mobiliter adheret. et in scismaticis et hereticis non manet Vnde
non possunt absoluere nec excōmunicare aut indulgēcias facere
aut aliquid hmōi. et si fecerint nichil est actū. vij. q. j. Nouacianꝰ
¶ Nualiter scismatici puniūtur Rō scdm Ray. A dn̄o leguntur 4
quidem multipliciter puniti. vt dathan et abyron q̄ hiatu terre
absorpti sunt Numeri. xvi. Item. x. tribꝫ q̄ ieroboam adheserūt
date sūt in dispersionem .iij. Regum. xij. et. xiij. et alijs multis exē-
plis Ab homine quoqꝫ siue a iudice puniūtur p excōmūicacionem

vel dispoficionem di.xxiij. In nomine dominj. et extra c.e.ij. Item
puniūtur pecunialiter ar.xxiij.q.vij. Qui autem Item si necesse est
etiam manu militari siue armata.xxiij.di. Nec licuit.xi.q.j. Peti-
mus. de hys penis etiam tangit Tho.se.se.q.xxxix. Quod sit
grauius peccatū scisma vel hereſis Ad ꝑm tho. secūda.se.q.xxxix.
Hereſis simpliciter est maius peccatū quia est peccatū contra ipm
deū.scdm qd in se est veritas ꝑma cui fides immittitur Scisma autē
est contra ecclesiasticam vnitatem que est minꝰ quam ipse deus
Ex aliqua tamen circūstancia contingit posse qd aliquis scismaticus
grauiꝰ peccaret qm aliquis infidelis. et hoc ꝓpter maiorem attemptū
vel ꝓpter maius periculū qd inducit vel ꝓpter qđ seu aliqđ hmōi
Qualiter recipiendi sunt scismatici ad vnitatem ecclesie
lens redire abiurare debet scisma et satisfacere admanbatū eccle
et debet recipi cū manu impoficōe vt accipiat spūm scīm qui est
ecclesiam non est nec dari potest.xxiij.q.j. Dicimus et c. Puten
da et c. Scisma Et si quis reconciliatus dicat secum circa ordines
dispensatū ꝓbare debet et ab eo qui potest dispensare vt est c.ti.
c.si. Quis potest dispensare cum ordinatis ab hereticis scismati
tico vel excōmūicato Ad hoc si scienter a tali ordinem receperūt. tunc
solus papa dispensat Si vero ex ignorancia non tamen supina. tūc
per discretū prelatū cū talibꝫ poterit dispensari vt est de or. ab e
qui re.e.c.j.et.ij. Sed in ēpatu solus papa dispensat vt extra de
elect. Nulla diligencia. et de his ordinatis habet etiam s Ordinat
j.§. penk. et si. Alienacōes facte a scismaticis non valent vt s
Alienacio. §. penk. et qui immittitur eis est excōmūicatus vt supra
Excōmūicacio.j.§.ij. in si.

Secretorꝝ revelacio vide supra Revelacio

Sedicio Verum sit peccatum mortale Ad scdm tho.
secūda secde.q.xlij. Sedicio ꝓprie opponitur vnitati mi-
titudinis.scz populi ciuitatis vel regni. et sic opponi-
tur iustitie et omni bono. et ideo ex sui genē est pec-
catum mortale. et tanto grauius quanto bonū omune qđ impug-
natur per sedicionem est maius quam bonū priuatū quod impug
natur per iram Peccatum autem sedicionis primo et principa
liter pertinet ad eos qui sedicionem ꝓcurant qui grauissime pec
cant Secundo autem ad eos qui istos secūtur perturbantes bonū
omune Illi vero qui omune bonū defendunt eis resistentes. non
sunt dicendi sedicioſi. sicut nec illi qui se defendūt dicūtur rixoſi

Sentencia quinque sentencia dicitur lata a iure. quandoque 1
a iudice A iure quando est de hoc factum statutum ab eo
qui ordere potest. de quibus habes sup Lex. §. ij. Sen=
tencia vero a iudice est quando aliquis iudex iudicat
inter partes vel quando aliquem excomunicat. vt propter contu
maciam et hmoi Similiter etiam dicitur a iudice ferri quandocunque
non per modum constitucionis sed in odium alicuius mali iam omissi fer=
tur excomunicacio siue generalis siue specialis Et similiter etiam
dico si fiat in odium omittencium in futuro. dum tamen non intendat
facere perpetuam constitucionem ¶ Nue est sentencia interlocuto 2
ria Ro secundum Ray. est illa que non super principali. sed sup aliis questio=
nibus profertur. scz inter principium cause et finem. vt est de aliquo teste
repellendo vel recipiendo dilacione danda vel non Vel potest dici
interlocutoria. quia inter partes loquendo profertur sine scripture
solemnitate ar. extra e. Et si li. vi. Bene tamen debet redigi in scrip=
tis. sed non est propter hoc necesse quod de scripto recitetur extra e. Nam
¶ Nue est sentencia diffinitiua Ro secundum Ray. Diffinitiua sentencia 3
est quando principalis questio diffinitur. ff. de re. iudi. l. j. et debz pro
ferri ab ipso iudice et non ab alio. alias non valet nisi iudex sit
episcopus qui potest per alium recitare ad instar illustrium C. de sen. ex.
pericu. recitandis l. ij. et in Auten. de illustribus et qui super eodem. §.
Sanccimus igitur colla. v. e. ti. Et si li. vi. ¶ Vtrum sentencia dif= 4
finitiua sine scripto valeat in aliquo casu Ro sunt casus in quibus
valet secundum Jo. an. videlicet quando breues cause sunt et maxime
vilium personarum. et potest dici breuis duorum aureorum. ff. de dolo. l.
Adem. et l. prece. in fi. Inspiciatur autem qualitas personarum et relin
quatur arbitrio iudicis. ff. de iudi. deliberandi. l. j. extra de offi.
dele. De causis. vel inspiciatur consuetudo loci vel fori. xi. distin.
Consuetudinis Item valet cum episcopus in causa ciuili iudicat inter
clericos suos. xi. q. j. Si quis cum clerico. et C. de sen. expi. recitan.
auten. nisi Item cum preses deposito officio conuenit vt reddat ad=
ministracionem in auten. vt iudices Sine quo sufficiencia. §. necessita=
tem Item cum papa per se pronunciat. valet enim licet non tulerit in
scriptis Ipse enim solutus est legibus. licet legibus non subiaceat. do=
cet tamen eum iura seruare C. de le. digna vox Item secundum
quosdam valet si lata sit in causa matrimoniali extra de testi. al=
bericus ¶ Sentencia debet ferri sedendo Item in loco publico et
honesto. iij. q. iij. §. spacium in fi. ff. de arbi. Si cum dies. §. Si arbi=
ter Item debet ferri sentencia de die et non de nocte in tenebris
vt supra Jurisdictio in fi. Item nec in diebus feriatis maxime solemnibus
et festiuis vt supra Ferie. §. vij. Item non debet ferri per venalitatem
ij. q. vij. §. Diffinitiua. sed hec et multa alia requiruntur in sentencia.

6 quoꝝ si aliq̄d fuerit obmissū non valebit ¶ Vtrū sñia a nō suo
iudice lata teneat Rº nulla est extra de iud i. At si clerici nisi in
causa recōuencōis .iij. q. viij. §. Cuiꝰ in agendo. et ext̄ de mutuis.
peti. c. j. et. ij. Item tenet sñia cū quis laycus ex certa scia cōsen-
tit in iudicē non suū. ff. de iu. om. iudi. l. Si ꝑ errorē ext̄ de fo. cō-
pe. Significasti Sed hꝰ non habet locū in clericis qui non pñt in
aliū iudicē consentire nisi sit ꝑsona ecclesiastica. et q̄ iurisdictōem
habēat ordinariam et de volūtate epi sui. vt in dicto c. Signi-
ficasti De hac materia vide s̄ Iudex. j. §. ij. et. §. penl. vel eciā
nisi in causa recōuencōis Nam si clericus cōueniat laycū corā iu-
dice layco. et iste laycus recōueniat ciuiliter clericū bene tenet q̄a
suus iudex est per recōuencōz. ext̄ de mut. peti. c. j. et. ij. iij. q. viij
Cuiꝰ in agendo C. de sen. et interlo. iudiciū. l. Cum papinianꝰ et
auten. Et consequenter Criminalr̄ vero laycus clericū cōuenire
non possꝫ coram iudice seculari. xi. q. j. c. j. et. ij. Nec recōuenire q̄a
in crimine non admittit̄ recōuencio. iij. q. xi. neganda et non re-
lacōe crimimū ꝫ innocencia reus purgat̄. ff. de pub. iudi. l. Is qui
7 ¶ Quid si sint duo iudices et ꝓfert̄ diuersas sñias Rº si ꝓcesser̄t
ex iurisdictōe ordinaria tenet̄ ꝓ reo et non ꝓ actore nisi in causa
fauorabili. puta in mr̄imonio dote libtate siue testamēto si ꝓ hys
fuerit lata Si vo ꝓcesser̄t ex ptate delegata pendet ex arbitrio
delegantis q̄ si ex compromisso neut̄ debet habē vigorē. ext̄ de
8 sen. et re. iudi. duobꝫ ¶ Quis sit effectus sñie Rº scdm Ray. est
effectus eius multiplex Primus est q̄ ꝓ veritate accipit̄ q̄ntum
ad istos inter q̄s lata est. et intellige postq̄z sñia t̄nsiuit in rem iu-
dicatā. scz q̄ ab ea appellari non pt̄ qd est post decē dies. ff. de re
iudi. Res iudicata Item effectus sñie est q̄ in actōibꝫ ꝑsonalibꝫ
mandet̄ execucōi infra q̄tuor mēses. vt ext̄ de offi. dele. Nuēnti
et ext̄ e. ti. q̄ ad consultacōez tñ eps ipm pt̄ artare et ꝓrogare
causa cognita vt in p̄allegato c. q̄ ad consultacōz. et. ff. de. re. iu-
di. l. ij. In actōibꝫ vo realibꝫ cū res certa petita est. puta lib equꝰ
ager domꝰ debet mandari execucōi statim post decē dies qui sunt
ꝯcessi ad appellandū Et hꝰ si res in pñcia. insti. de offi. iudi. in pn̄.
Et idē fieri debet in actōe criminali nec em̄ in talibꝫ est execucio
differēnda. ij. q. j. Sic fallit tñ in q̄tuor casibꝫ Primo cū p̄nceps ex
vindicta seuerius fert sñiaz. q̄a tūc differt̄ execucio ad minꝰ ꝑ.
xxx. dies vt locus possit esse mīe. vel si res exigit ec̄ pñie. xi. q. iij.
Cū apud in fi. C. de penis Si vindicari Itē cū sñia lata est in mlr̄ē
p̄gnantē Nam differt̄ vsq̄ ad tēpus partus. ff. de re. iu. l. Preg-
nantis Item si capitalis sñia est lata in seruū differtur execucio
quousq̄ reddiderit rōcinia admistracōis quā gessit. C. de bonis p̄
scrip. l. j. Itē cū quis ꝯfessus est de crimīe C. de custo. reoꝝ. l. ij.

Vbi dicitur q reus de crimine confessus in iure retrudat in carcē·et postmodū reductus apud acta audiatur·vt scz confessionem iter et dūt et alij plures effectus ſñie qs non ꝓsequit·quia pociꝰ ad forū contencioſū pertinent ¶ Vtrū ſñia lata inter aliqs pūs dicet aliꝫs ꝯ regulariter nec sentencia·nec res inter alios acta vel iudicata preiudicat aliꝫs·exē de fide instru·Inter dilectos et exē e·ti·Nuāuis ¶·res inter alios acta per totū Fallit tamē in multis casibꝫ·scz cū causa fuit onere·lxxxi·di·Tant·iij·q·vi·hoc quippe exē de accu·Ad pticōez extra de pur·ca·c·penſ·Item in causa libertatis·ff·de statu homi·l·m genuū Item in causa filiacionis·ff·de libe·Agnoscend·l·q·in fi·et l·ij·et·iij·in ꝓn·Itē fallit si actio vel defensio ꝓmo loco pertinebat ad aliquem et ipse sciens paciat sequentē experiri de re illa·quia intelligit iuri suo renūciare·vt si debitor passus sit experiri creditorem de ꝓprietate pigneris qui succubuit·si postea debitor velit agere obstabit ei res iudicata·vel etiam si econtra creditor passus fit debitorem agē·ff·de re·iu·Sepe exē e·ti·c·penſ·vbi hec omnia notantur ¶ Vtrū sentēcia lata inter alios alteri prosit ꝯ regulariter nec sētencia nec alia res inter alios acta alteri ꝓdest·sed fallit quia ꝓdest in certis casibꝫ Primo quidem in querela in officioſi testamti·ff·de inoffi·testa·l·Papinianꝰ·ꝫ·Meminiſſe Item iure induſibili·ff Si seruitus vendicet·l·loci·ꝫ·Si fundus Item iure omuni cū puplico·ff· Quemadmodum seruitus amit·l·Si omunem·ij·q·vj·ꝫ· Diffinitiua ver·Nuandoq plures extra de appel·c·penſ·Item ꝓ dest vbi res est omunis cū fisco·C·de omuni re·alie·l·ij·notanter· hec extra e·c·penſ· ¶ Nuibꝰ auxilijs subleuetur ſñia ꝯ quatuor Subleuatur eni q̄q per appellacōem que debet fieri infra decem dies a tempe late ſñie·ij·q·vi·c·j·et c·Anterioꝝ Secūdo per supplicacōez vt cū lata est a pncipe vel ab aliquo alio a quo nō licet appellare·xxxv·q·ix·Veniam et c·Setenciam Tercio p q̄relam falsi vt si dicat lata per falsos testes vel alias falsas ꝓbacionez· exē de testi·Sicut nobis·exē de pcu·In nostra·et de ꝓba·Licet C de fal·l·Nuerela Item quarto per in integrum restitucionem· extra de in integ·resti·per totum

Sepultura primo omuniter Sepultura scdm Gofri· quandoq accipitur pro ipso officio quod impendit corporibꝰ sepeliendis·et de hac intelligitur q vendi non potest vt extra de ſymo·c·Non satis·xiij·que·ij· Precipiendum ñ·q·ñ· dictum Nuandoq sepultura dicitur ipsa terra que si est de cymiterio vel si fuerit aliquis ibi sepultus siue non·iterum vendi non potest·ff·de rei vendi· Nue religiosis

Tercio qñq; dicitur ipsa tūba. et ista vendi potest. si nullus in ea
sepultus sit Alioqn locus factus est religiosus et vendi non pt.
ff. de reli. et sup. fu. l. ij. xiij. q. ij. Nuesta. et c. Postq̄ Nuar
to qñq; dicit terra pura que deputanda est ad vsum sepulture. et
2 hec vendi pt. xij. q. ij. Aurū ¶ Nuid est ius sepulture Rº scdm
Ray. Jus sepulture est q̄ competit ecclie ad sepeliend aliquos
in cymiterio suo. et puenit ex pontificis assignacōe ar. xiij. q. j.
Ecclesias Competit aut gñalr ecclesijs parrochialibꝫ. et etiam
3 illis quibꝫ a iure vel puilegio concessū est. non aut aliis ¶ Verū
alibi q̄ apud ecclesiam possit esse sepultura Rº scdm Innocenciū
Cymiteriū vel quecūq; sepulture debent esse circa ecclesiam. xvij
q. iiij. Sicut Sed tam cymiteriū bene pt esse aliquantulū remotū
ab ecclesia. non tñ credimus q̄ alicui loco eciam religioso hospi-
tali vel hmōi possit accedē sepultura nisi habeat ecclesiam Item
in vno cymiterio multe ecclesie pñt habē ius sepeliendi parrochi
4 anos suos ¶ Vtrū pactū pīudicet sepulture Rº pactū q̄d fit cū
rectore parrochialis ecclesie de non recipiendo aliq̄s vel certos
parrochianos eius ad sepulturam seruari debet. etiā ab hys q̄bꝫ
a sede aplica sepultura libera est concessa. et illi apud eos elege-
5 rint sepeliri ext de pac. Pactum li. vi. ¶ Vbi debet sepeliri qui
decedit nulla sepultura electa Rº scdm Jo. an. sup c. de sepul.
Animarū li. vi. Sepeliri debet in sepulchro parentū exemplo pa
triarcharū. xiij. q. ij. Ebron extra e. Nos instituta et c. Frater-
nitatem. vel in parrochiali ecclesia si consuetudo sit. q̄ si talis sit
alienigena. vel viator debet sepeliri apud ecclesiam in cuius par-
rochia mortuus est. xiij. q. j. Ecclesias vel in ecclesia cathedrali. si
sit consuetudo. xvi. q. j. c. j. Clerici q̄ qui si non eligant sepulturā
debent sepeliri in ecclesia vbi sūt clerici Item qui habꝫ domiciliū
in ciuitate vel castro. si qñq; ad villam ruralem se transfert recre
acōis causa. vel vt ruralia exerceat et non electa sepultura decedit
non debet sepeliri in ecclesia dicte ville. ꝫ in sua parrochiali. vel
pocius in ea in qua maioꝝ suoꝝ ab antiquo extitit sepultura dū-
mō absq; periculo valeat ad ipsam deportari Mulier que plures
viros habuit si sepulturam non eligat est cū viro vltimo cuius
domicilium et honorem retinet tumulanda vt e. ti. Is qui li. vi.
6 ¶ Nuid de hys qui recipiūt ad sepulturam alienū in casu non cō
cesso Rº tenetur ad restitucionem corporis si petatur Item tenet
restituē quicq̄d occasione illius pceperūt vel que pcipi potuerūt.
vt e. ti. Fraternitatē in fi. et c. Ex parte. j. et c. Cū liberum. et c.
7 In presencia. et c. Animarū li. vi. ¶ Nus tenetur facē expensas
sepulture Rº heres tenet et ab ipso peti pñt. q̄ videt q̄si ꝯtractā cū
defūcto. et de hac materia vide sup Restitucio. ij. §. v. circa finē.

Item si mulier habebat dotem de ipsa debent fieri expense funeris si non habebat tunc ad ipsū maritū ptinet. ff. de reli. et sump. fu. l. j. et l. Si quis ¶ Quid de hys qui morientem molestant sepulturam impediūt aut funeri iniuriant̄ R° si quis ad domū moribūdi accedit. et ip̄m vel alios molestat. vel rebꝫ eius signa ponit cadit ab actione et in tantūdem condemnat̄ heredibꝫ iniuriati et publicat̄ tercia pars bonoꝝ eius et est infamis et idem in eo q̄ circa funꝰ peccat C. de sepul. vio. auten. Item qui domū Nec debꝫ impediri sepultura pretextu debiti vel cuiuscūqꝫ obligacōis C. de sepul. vio. l. Cū sit Nec debet inferri molestia infra nouem dies ab obitu. alias ꝓtūc est inutile vt ibi auten. Sed nec ante Bene tam̄ impediret̄ sepultura in multis casibꝫ anime. de quibꝫ habes. j. Sepultura. iiij. Vtrū liceat spoliare mortuos. vide s̄ Mortuꝰ. §. ij

Sepultura secūdo scꝫ quantū ad electōem precipitur vniuersis clericis secularibꝫ ⁊ religiosis sub interminacōe maledictōis eterne ne inducant aliquos ad vouendū iurandū fide interposita seu alias ꝓmittēdo vt apud eoꝝ ecclesias eligant sepulturas vel iam electam vlterius non immutent alias talis electio irrita est. et qui sic eligerint nec p̄sens sepeliri apud ecclesias sic electas nec eligere alibi sed omnino sepeliendi sunt apud ecclesias apud quas fuissent sepeliendi si nō eligissent sepulturam extra de sepul. Animarū li. vi. Cui constitucioni superaddit̄ ꝙ qui contrariū fecerit sit excōmūicatus. nec possit absolui nisi a papa vel in mortis articulo vt supra Absolucio. j. §. iij. v. iiij. Item religiosi vel clerici qui predictos in suis ecclesijs vel cymiterijs presūpserint sepelire tenent̄ ad restitucōeꝫ corꝑm si petantur. et etiam oīm que occiōe sepulture illoꝝ peruenerint quōlibēt ad eosdem faciendum integraliter infra decem dies quā nisi fecerint ecclesie ipse apud quas sepulti fuerint. et cymiteria earūdem extūc sint et tamdiu maneāt interdicta donec facta fuerit restitucio predictoꝝ vt in predicto c. Animarū Secus autē videatur dicendū quando quis ꝓprio motu voueret vel iuraret in tali loco eligere sepulturam. quia scdm Ho. tunc teneret̄ seruare nisi ex causa noua postea orta vt quia factus est ep̄us vel religiosus vel locus ille quasi dissipatus est ar. Extra de reli. domi. Inter quatuor ¶ Eligere potest quisqꝫ sepulturam dimissa antiqua ec̄ in loco minꝰ religioso extra e. ti. Cum quis li. vi. in fi. ¶ Vtrum religiosi possint eligere sepulturā R° non. sed sunt apud sua monasteria tumulandi. possent tam̄ eligē sepulturā si qn̄ moriūtur essēt adeo remoti ꝙ comode portari nō possēt ad illa extra eod̄ ti.

Religiosi li·vi ¶ Vtrum patres possint filijs eligere sepulturam
R° pñt eos sepelire vbi voluerint si sunt infra annos pubertatis
scz q̃tuordecim completos et consuetudo terre illud habeat alias
non Ipsi tamen filij eligẽ non pñt nisi post dictũ tempus Tunc
eni pñt absq; eciam patris consensu Ita tamẽ ꝙ si sũt filij fami-
lias non pñt sine eius assensu relinq̃re aliq̃d ꝑ anima sua nisi ha-
beant peculiũ castrense vel quasi ext̃ eodem Licet li·vi· ¶ Nuid si
ꝓprius sacerdos corpus eius qui alibi elegerãt sepeliri violenter
rapuerit R° scd̃m Ho· Amittit ius ꝙ in eius mortuario habet
et ossa restituet ext̃ eod̃ t· Cum liberũ Idem si aliquis cõuentus
totus vel maior pars eius hoc fecerit vel solus prelatus ¶ Vtrũ
possit fieri pactio pecuniaria su ꝑ electione sepulture R° ꝑm Ho·
Nuicquid temꝑale ꝓmittat̃ vel det̃ vt talis electio fiat omnino
reꝓbat̃ quia symoniacũ esset ·j· q·ij· Nuampio ext̃ de pac· ca· si·
¶ Nuid si aliquis mandet corpus suũ non sepeliri R° non est adim-
plendũ·ff·de ꝯdi·insti·l· Nuidã·et notat̃·xxi·di· Nunc autẽ

Sepultura tercio scz quo ad canonicam porcionem Nñ
quis elegit alibi sepulturam de omnibꝫ que illi loco
dimittit debet sua parrochialis ecclesia habẽ cano-
nicam porcionem que varia est scd̃m consuetudines·
Alicubi est eni medietas· alicubi tercia· alicubi q̃rta· et ideo eidẽ
consuetudini est standũ ext̃ e·ti· Certificari Et si consuetudo non
appareat dicit h̃ spectandum esse consuetudinem metropolitane
ecclesie· et si nec illa appareat spectanda est consuetudo vicinarũ
et si varia sit tũc ꝑm Gof· quarta debet̃ In h̃ eni magis iura con-
cordare vident̃ ext̃ e·ti· In nostra Si aut̃ esset cõsuetudo ꝙ nichil
det̃ habes infra ·§· iiij· tñ de hys qui eligũt sepulturã apud fr̃es
ꝑdicatores vel minores declaratũ est ꝙ tenent̃ ecclesie ꝑrochia-
li q̃rta non solũ de omnibꝫ funeralibꝫ· sed eciã de quibuscũq; et quõ-
cũq; relictis· eciã ad quoscũq; certos vsus· eciã de quibꝫ q̃rta da-
ri non consueuit· vel alias de iure non deberet Item de omnibꝰ da-
tis in morte vel mortis articulo in infirmitate dantis· de qua de-
cesserit fratribꝰ ipsis vel alijs ꝑ eis extra eodem ti· Dudũ in cle·
¶ Nñ aliquis cuiꝰ maiores solent ab antiq̃ in aliq̃ ecclesia sepe-
liri ea dimissa eligit alibi sepulturam Vtrũ canonica porcio debe-
atur dimisse ecclesie R° non sed pocius isti ecclesie in q̃ consueuit
audire diuina et recipe sacr̃a e·ti· Cum quis li·vi· ¶ Nuid si in
vna solet audire diuina et in alia recipe sacr̃a R° videt̃ ꝙ porcio
canonica debebit̃ ei vbi consueuit recipe sacramẽta extra e·ti·c·j·
¶ Nuid si consuetudo est ꝙ nichil det̃ ꝑ canonica porcõe R° ꝑm
Ray· credo ꝙ non valet quia est ꝯtra racõz et contra naturalem

ēq̃itatem extra e. tí. ¶ Nos instituta. et c. Relatū. et c. Certificari
Tamen ꝺm Ho. hec consuetudo bene posſ ꝓscribi si titulus ꝓbare
¶ De quib9 reb9 debet dari canonica porcio ſ̄m scō̃m Ray.
Non tantū de oblacōibus cereis et alijs hmōi que ecclesia in qua
quis sepelitur recipit in die funeris. ſ̄ eciam de alijs que defunct9
ꝓ anima sua illi ecclesie reliquit ext̄ e. tí. ¶ In nostra. ꝑcor. Ho. et
addit Wil. Intelligendō de hys que relinquūtur occasione eccl̄ie
vel loci Secus si intuitu ꝓsone quātus ecclesiastice. dum tamē in
Fraudem non fiat Item dicit esse intelligendū. tam de imobilib9
quā de mobilib9 Excipiūtur tn̄ ornamēta eccl̄ie et pecunia pro eis ꝙ
data. vel ꝓ fabrica anniūsario septimo tricesimo. sicut et alia ad
perpetuū cultū diuinū legata. de quib9 canonica porcio deduci non
debet nisi factū fuerit in Fraudem vt epus si est consuetudō vel ꝓ
rochialis ecclesia defraudaret̄. ext̄ de testa. c. fi. ¶ Insuper de hys q̄
testator siue moriens reliquit quibuscūq̄ alijs ecclesijs vel perso
nis vel in cōmuni vt pauperibus. nullam porcionem habebit par
rochialis ecclesia vt Inno. dicit extra eod̄ tí. Relatū quia cano
nica porcio non est ꝓstanda nisi ab ecclesijs in quib9 quis sepeliē.
et ad quā tranſit se ꝺūtendō vel alio mō. ꝑcor. Wil. et Ho. Et nota
ꝙ vt dicit Inno. ab ista canonica porcōe danda parrochialibus ꝙ
non sunt de iure exempta monasteria. et alia loca que alias sunt
exempta ext̄ e. tí. ¶ In nostra et de testa. requisisti et c. Officij ¶ Itē
nota ꝺm Ho. q̄ licet petitio canonice porcionis competat sacerdo
ti parrochiali tamen si ipse est negligens in petendo epus pote
rit petere pro illo ext̄ de succes. c. fi. ¶ Quid si morie̅ dux vel rex
vel alia persona. que per anni circulū in diuisis ecclesijs audiebat
diuina et percipiebat sacra quasi habens duo vel plura domicilia
in quib9 se pariter collocabat et eligit sepulturam in alio loco. cui
ecclie debitur canonica porcio ſ̄m ecclesie domicilior diuident
eam interse. ar. ext̄ de dec. Nīn et expresse habet̄ ext̄ e. tí. ¶ Cum
quis li. vi. ¶ Quid de quibusdā regionib9 vbi de omnib9 mobi
libz quz defunctus potest testamēto relinq̄re siue legare ecclesia
exigit terciam partē et moriēti inūgit sacerdos ꝙ reuelet omia
mobilia sua. sicut dicit fieri in Britannia minori ſ̄m scō̃m Wil. nō
ēdo ꝙ ꝫ consuetudo ꝓmulgari debeat iuri omūi nisi legitime fuerit
ꝓscripta. et ꝺdictorio iudicio obtēta. vel auctoritate sedis apl̄ice
confirmata. nec credo archiep̄oz vel ep̄oz illius loci constitucōez
ad ꝫ sufficē nisi assit volūtas et consensus subditoz q̄s tangit.
Et idē credo de p̄dicto ꝓscripto. scz ꝙ nō tenent̄ morientes in ꝫ ca
su eis obedire nisi in dictis casib9 ¶ Pone ꝙ defunct9 eccl̄ie sue re
linq̄t decē. et alij eccl̄ie in q̄ eligit sepulturā multe reliquit vel ca
strū. nūqd ꝓma eccl̄ia debz esse ꝺtēta illis decē ſ̄m scō̃m Ray.

Si defunctus legauit hoc modo q̄ esset illis contenta et sacerdos
se iuit condicionem. et tñ recepit legatū videt̄ renūciasse iuri suo.
et id eo non poterit vlterius petē aliquā porcionem Si vero absolu
te reliquit defunctus et ipse absolute recepit poterit nichilominꝰ
de ceteris porcionem vendicare extra de testa. Officij vel saltem
aget ad supplemētū computatis illis decem sicut filius institutus in
parte minori q̄ legitimi a potest agere tm̄ ad supplementū C. de
in offi. testa. l. Si qñ. §. illud. et l. Omnio de ar. ext̄ de emp. et ven.
9 Cum dilecti ¶ Quid siquis eligit sepulturā in ꝓpria ecclesia. et
ei nichil legauit. alijs ecclesijs multa legauit nūquid poterit hꝰ
ecclesia petē aliquā porcōez R° scdm Ray. Si est consuetudo q̄
eligentes sepulturam in ꝓpria ecclesia semp aliquid relinquūt.
potest id ecclesia petē ab heredibꝫ non iure actōis nec differendo
ꝓpter hꝰ sepulturā sed implorando officiū supioris ext̄ de symo.
Ad aplicam Si vero non est consuetudo nichil potest petere. sed
solis funeralibꝫ debet esse contenta Nam tenetur ex officio ipsum
sepelire extra de symo. Non satis et c. Cum in ecclesie Possꝫ q̄
in hꝰ casu implorare officiū iudicis adūsus heredes si deprehendat̄
dolus testatoris vel heredū Similiter aduersus rectores aliarum
10 ecclesiarū. et si illoꝝ dolus deprehendatur ¶ Ponamꝰ q̄ aliquis
eligit sepulturam apud aliquā religionem postea intrat ipsam.
et decedit nūquid locus religionis tenebit̄ ecclesie illius ad cano=
nicam porcōez R° sm Ray. dico q̄ si transit in infirmitate de q̄
morit̄ tenet̄ ext̄ e. ti. De hys Secus si transit in sanitate vel etiā
11 in infirmitate de qua non morit̄ concor. hosti. ¶ Quid de leprosis
intrantibꝫ domos leprosoꝝ nūquid sacerdos parrochialis potest
de eis morientibꝫ petere canonicam porcionē R° scdm Wil. credo
q̄ non quia par iudiciū est ac si transirent sani ad religionē. nisi
forte ex ipsa lepra moriantur in hac tñ parte tenenda est consue
12 tudo regionis ¶ Quid si aliquis recipiat̄ in confr̄em alicuiꝰ loci
religiosi. non tñ oblatis bonis suis sed sibi retentes. et ibi eligat
sepulturam R° scdm Gof. non liberatur a canonica porcione. sic
nec eximitur ab epāli iurisdictione. eciam si ipsi religiosi sint ex=
empti. extra de priui. Cum et plantare. §. de confrātribꝫ. et c. Vt
13 priuilegia Idem ho. ¶ Quid siquis ingressus religionem dece=
dat in tempē nouiciatus R° sm Gof. puto canonicam porcionē
non debere ecclesie priori. quāuis eni exire potuerat. non tamen
exiuit. sed in religione decessit. et hoc sufficit ad quarte retenci=
14 onem. extra e. ti. de hys ¶ Quid si infirmꝰ in vna parrochia fac̄
se deferri ad aliam et ibi moriatur R° scdm Ray. Prima eccl'ia
non p̄uatur ꝓpter hoc canonica porcione. vt in dicto c. de hys

Sepultura quarto scz quando ꝓhibeatur Prohibent̄ 1
enī in cymiterio sepeliri omnes heretici. ext̄ de here-
ticis Sicut et de hꝰ s̄ Hereticus. ij. §. ij. Eciam si post
mortem appareat de heresi. xxiiij. q. ij. Sane ꝓfertur
Similiter eciam ꝓhibentur pagani ⁊ iudei de conse-
di. j. Ecclesiam et c. se. Item gn̄aliter omnes excōmūicati. xxiiij.
q. ij. Sane q̄ super extra de priuile. Epoꝝ li. vi. Eciā excōmūica-
tus minori. ar. in dicto c. Sane. et intelligendū ſm Wil. de excō-
mūicatis minori. si notorie sint excōmūicati Item de excōmūicato
eciam iniuste. vt notatur extra de resti. spo. Literas in glo. c̄ca fi.
Item ꝓhibentur qui in torneam̄tis moriūtur. et exponit Hosti.
Eciam si quis ibi vulnus letale accepit. licet postea supuixerit. q̄a
quāuis peniteat et ei eukaristia non negetur. carebit tam̄ eccleſi-
astica sepultura Ext̄ de torne. c. j. Hoc tam̄ de illo qui venit causa
exercitandi in torneam̄to non de alijs. extra de torne. c. ij. Nam et
ſm Wil. intelligitur tam de militibꝰ quam de armigeris eoꝝ qui
ibidem in armis se exercent. secus de illis qui illuc vadūt causa cu-
riositatis vt ad videndū vel quacūq; alia causa Item ꝓhibentur
illi qui se occidūt. xiij. q. ij. Nuibꝰ. xxiij. q. v. Placuit. et intelligē-
dum est scd̄m Wil. Si perimerūt se ex desperacione vel iracundia.
Secus si ex furore vel a casu Vnde sicut dicit Bern. e. ti. Ex parte
si aliq̄s ꝓpter fugam p̄cipitaret se in aquā. q̄a sic sperabat sē eua-
dē posse non imputat̄ ei si contr̄iū euenerit. et hꝰ cū ꝓ bono ⁊ licia-
to hꝰ faciat. ar. xiij. di. Nerui. xxiij. q. v. De occidendis ꝯcor. Ho.
Item q̄nq; interdicit̄ sepultura gn̄aliter vt omnibꝰ in tali loco sicut
tempe interdicti vt s̄ Interdictū. iiij. §. iij. Item vfurarij mani-
festi vt ext̄ de vfuris Nuia et c. Nuāq̄ li. vi. Item quicūq; p̄spite-
rū tutorem in testam̄to reliq̄rit. xxi. q. iij. Cyprianꝰ et. lxxxviij. di.
Neq; amplius. ſz et vt ibi dicit glo. Istud hodie non habet locū
Item blasphemꝰ dei ext̄ de male. in si. Item monachus ꝓpriū ha-
bēs ext̄ de sta. mo. Sup quodā Et gn̄aliter nullus notorius de pcto
mortali sepeliendus est. xiij. q. ij. Nuibꝰ et c. Non est miemꝰ et c.
Pro obeūtibꝰ. et hꝰ locū habent si tales non sint reconciliati eccl̄ie
Nam si reconciliati essent vel certa signa p̄nie apparēnt sepeliēdi
sūt. sed heredes tenet̄ satisfacē pro eis ext̄ e. ti. Parrochiano nisi
fuerit raptor De q̄ s̄ Raptor. j. §. j. Vel occisus in torneamento
vt dictū est Item non est sepeliendus qui semel saltē in anno nō
confitet̄ ext̄ de pe. et re. Omnis et hoc eciam intellige nisi in arti-
culo mortis existens signa contricōis ostenderit ad qd̄ ꝓbandū
ſm om̄s in hys cāsibus sufficit vnus testis. xxvi. q. vi. Nui recedūt
et c. se. ¶ Nuid si tales qui dicti sūt fuerint sepulti Rꝰ si corpora 2
eoꝝ p̄nt discerni exhumandi sunt alias non extra, eod̄ ti. Sacris

et ecclesia siue cymiteriū reconciliandum est Extra de conse. ec.
vel al. Consuluisti Occulti tam̄ peccatores sepeliendi sūt. nisi forte
esset aliquis hereticus vel excōmūicatus. quia cui non cōmūicamus
viuo nec mortuo cōmūicare debem9. vt sup̄ Excōmūicacio. vi. §. fi.
3 ¶ Quid fiet si dubitet̄ de cadauē Vtrū fuerit xp̄iani vel pagani
vel excōmūicati R° videtur in meliorem partem interpretandum
nisi aliqua ꝓbabilitas esset de opposito ar. ext̄ e. Sacris. xiij. q. ij.
4 Non estimem9. de conse. di. j. Ecclesiam ¶ Vtrū suspensi ꝛ hu-
iusmodi sint sepeliendi R° sūt dū tamē penituerint. xiij. q. ij. c. fi.
Vtrū tam̄ ad deponendū eos de patibulis requirit̄ licencia iudicis
secularis. ne iusticia cōtempni videatur. ff. de cadaueri punitoꝝ. l. j.
et. ij. Sed ipsam licenciā iudex denegare non debet in h° casu Nam
et corpus xp̄i talibꝫ datur vt s̄ Cōmūicare. §. fi. de raptoribꝫ quibꝫ
etiam qn̄qꝫ penitentibꝫ negatur ecclesiastica sepultura vide supra
7 Raptor. j. §. j. ¶ Vtrū mulier pregnans defuncta debeat sepeliri
R° s̄m Ho. Si est certū ꝙ partus mortu9 sit Ita ꝙ nūquā vixit
tūc mulier cū partu sepelieṫ Si vero certū est ꝙ partus viuit vl
dubitatur de h° tunc mulier debet scindi prius. et si partus viuus
sit debet baptizari. si mortuus extra cymiteriū sepeliri

1 SEruus primo cōmūiter serui multis modis efficiuntur
Nam quidam statim quando nascūtur serui efficiunt̄
vt qui de ancilla nascūtur Hoc tam̄ vide plenius infra
. §. iij. Quidam fiūt iure gencium vt qui in bello iusto
capiūtur Quidam fiūt iure ciuili vt q̄ maior. xx. annis passus est
se venūdare ad preciū participandū. et de h° modo vide. j. §. iij.
de hys tribꝫ modis habet̄ Insti. de iure ꝑsonarū. §. Serui autem
Item sunt aliqui serui quos vel quia ius ciuile eos in penā subi-
cit seruituti vt libertus ꝓpter ingratitudinem vt s̄ Libertus. §.
ij. Item iure canonico raptor mulieris efficit̄ seruus rapte vt sup̄
Raptor. ij. §. ij. Item deferentes auxiliū saracenis efficiūtur serui
2 capienciū eos vt dictū est s̄ Saracenus. §. ij. ¶ Sunt et alij serui
magis largo modo dicti vt a scripticij siue orginarij ꝙ idem est.
scz quidam homines qui ita astricti sunt certis terris colendis.
ꝙ non possunt a cultura recedē sine dominoꝝ volūtate. nec pos-
sunt vendi sine gleba nec gleba sine ipsis Et dicūtur a scripti-
cij quia ascripti siue deputati sunt ad culturam. et originarij q̄a
a sui origine tales sunt. hy serui etiam quandoqꝫ coloni dicūtur
et isti tales ꝓprie non sūt serui nec repelli debēt a legittimis acti-
bus nisi ꝙ ad ordines non debent admitti. vt notatur extra de
3 iudeis Multoꝝ et di. liiij. Quis autem leges ¶ Cuius parentis
condicionem debet sequi filius R° scd̄m tho. in quarta di. xxxvj.

secundum leges ciuiles partus sequitur ventrem et hoc rōn abilr
quia ꝓles habet a patre complementū formale · sed a mr̄e su b=
stanciam corpis · seruitus aut̄ est odicio corpalis · cū seruus sit q̄si
instrumentū dn̄i in opando · et ideo ꝓles in libtate et seruitute se=
quit̄ mr̄em · ꝫ in hys q̄ ꝑtinent ad dignitatē q̄ est ex form a rei se
quit̄ pr̄em · sic̄ in honoribꝫ mūicipijs mūeribꝫ nobilitate et alijs hu
iusmodi · et huic ocor · om̄s canones et lex moysi · vt patet Exo · ij ·
In quibusd̄ tn̄ t̄ris q̄ iure ciuili non regūtur partus sequit̄ dete=
riore in condicōez · vt si pater sit seruꝰ quāuis mater sit libera · erūt
filij serui · non tamen si post ꝑactū matrimoniū pater se in seruitu=
tē dederit nolente vxore · et similiter si sit econūso Si aut̄ vt̄q
sit seruilis condicōis et ꝑtineant ad diūsos dn̄os · tūc diuident fi=
lios si plures sūt · vel si vnus tm̄ · vnus alteri recompēsabit de p̄cio
et accipiet natū in suū seruiciū · tn̄ non est credibile ꝙ talis ofue=
tudo possit esse ita rōnabilis sicut id q̄d multoꝝ sapientū diut̄no
studio determiatū est Et nota ꝙ sc̄d̄m leges siue mater fuerit li=
bera solū qn̄ concepit vel solū qn̄ peperit · vel etiam medio tempe
sufficit ad libtatē ꝓlis · vt · ff · de sta · hoim · l · Et seruoꝝ ¶ Nualr
liber homo qui patitur se venūdari sit seruus R° sex requiruntur ·
Primū ꝙ sit maior anni s · xx · C · de liberali causa Si in mi sterium ·
Secūdum ꝙ intendat p̄ciū participare · C · de liber · causa Non ideo
Terciū ꝙ in veritate participet · ff · Nuibꝫ ad li · ꝓcla · non licet li ·
Quartū ꝙ emptor credit ip̄m seruū esse · ff · de libe · causa Liberū ·
· ꝫ · Si quis sciens Quintū vt ille qui venditur sciat condicionem
suam · ff · qui ad li · ꝓcla · non licet · l · Qui se · Sextū ꝙ venditor sciat
ip̄m esse liberū · ff · qui ad li · ꝓcla · non licet · l · iiij · Si autē aliquod
isto ꝝ deficiat iure omuni in ingenuitatem reuocatur · alias remit
tatur · sed si nichil deficiat eciam si postea manumittatur non fit
ingenuꝰ sed libertus · ff · de sta · ho · Homo liber nisi reddat domino
preciū · ff · Si ingenuꝰ manumittatur · l · ij · R° · j · Quod tamen p̄ciū
dn̄s inuitus non cogit̄ recipē ꝑm quosdā ¶ Nualr ꝑui efficiātur
liberi R° ꝑm Ho · multis modis Vno mō per manumissionē vide
s̄ Manumissio · ꝫ · fi · Item fit aliq̄s liber si eū dn̄s languidum ex=
posuit vel ei alimenta negauit vt supra Expositus Item quando
aliquis vendit ancillam ne ꝓstituat̄ et emptor facit cont̄ fit libā
Item si seruus piliatus incedat ante cadauer dn̄i dum defertur
ad sepulturam Item si post quā lata est sn̄ia cont̄ illū qui dicebat̄
seruꝰ dn̄s postea ꝓ eo p̄ciū recipiat Item si dn̄s ancillam in ma=
trimonio collocauit scribēs ꝓ ea dotē Itē si seruū appellauit filiū
actis inuenientibꝫ q̄si in figura iudicij Itē si dedit seruo instrumē=
tū ꝑ qd̄ eiꝰ ꝑuitꝰ ꝓbabat̄ · et alijs casibꝫ q̄ hēnt̄ · C · ex q̄bꝫ cau · ꝑui
ꝓli · ac · ꝑ totū Itē si iudeꝰ xp̄ianū mācipiū emit vt s̄ iudeꝰ · ij · ꝫ · j ·

Et extra de iudeis c. fi. de seruis iudeorum et sarracenorum vide sup
iudeus. ij. §. j. Et quia seruus manumissus dicitur libertus. facit
ad hoc supra Libertus per totum

1 Seruus scdo quantum ad ordinacoem Nullus seruus siue
priuati siue ecclesie ordinari debz nisi prius manumit
tatur. liiij. di. c. j. ij. et. iij. Et racio est seruilis vtilitas
atqz clericalis dignitas di. liiij. Admittuntur extra de
ser. non ordi. de seruorum in fi. et hoc intellige verum in omni genere
2 seruorum. de quibus vide s. Seruus. j. §. ij. ¶ Vtrum seruus ecclesie
liberatus possit ordinari retento iure patronatus Ro. sm Ray. sic
dico retento iure patronatus quo ad hoc vt non iniurietur ecclie
nec accuset illam. nec testificetur contra eam di. liiij. Nui ex famul
Ymo eciam si simpliciter fuerit manumissus tenetur ad predicta. alias
reuocatur in seruitutem. xij. q. ij. Dyaconi. et c. Epus qui man
cipium et c. Liberti. et c. Octaua. extra e. ti. c. De famulis. dicunt eciam
quidam quod tenetur quo ad alias honestas operas. licet non sint no
minatim imposite. vt in dicto c. Dyaconi. et similibus. non tamen tenetur
seruire ecclesie perpetuo in officio clericali. nisi expresse dictum sit
in ipsa manumissione et ordinacoe Extra e. ti. Eo libencius Et posito
quod fuerat expressum. non tamen reuocabitur in seruitutem si non vult in illa
ecclesia seruire in diuinis officijs. nisi admonitus perduret in con
3 tumacia extra e. ti. Nullus clericus ¶ Vtrum seruus priuati libera
tus possit ordinari retento iure patronatus Ro. sm Ray. non debz
ordinari nisi prius fuerit consecutus a dno plenam libertatem Ita
quod nec teneatur dno prestare operas nec fabriles que consistunt in
faciendo. nec obsequiales que consistunt in non faciendo di. liiij. c. j
et. ij. et c. Nuicumqz. et c. vlti. Sed vtrum dns possit retineri in tali
liberto operas spirituales Dicendum sm ho. vt vitetur omne contrarium.
hoc onus est imponendum in ipsa manumissione ante ipsam ordina
coem. et sic in ipsa ordinacoe poterit onus iam impositum declarari.
extra de elect. Significasti ad fi. et extra de preben. Significatum. et si
taliter ordinatus non seruierit poterit degradari. liiij. di. Frequens
et c. Nuicumqz extra e. ti. Nullus si tamen factus fuerit sacerdos non fiet
4 seruus olym dni sui Idem Gof. et Inno. ¶ Quid si seruus fuerit
ordinatus non adepta libertate Ro. sm Ray. Si fuit ordinatus
dno sciente et non contradicente ex ipso facto ingenuus fit di. liiij. Si
seruus sciente. et hoc verum est ad quocumqz ordines fuerit ordinatus
Idem Gof. et Inno. Si vero dno ignorante vel sciente et contradicente
tunc si ordinatus est in sacerdotem remanebit in eodem ordine pecu
lio si quod habet dno restituto. quod si non habet peculium. nec est quod eum
redimat debet suo dno reddi ad seruiendum ei in seruicijs quod ordine

suū deceant vt horas canonicas missa. et hmōi liiij. di. Frequens
q̄ si ꝯtumax hoc rennuat deponi pt̄. ext̄. e. ti. Nullus in fi. Si vero
ordinatus est in dyaconū dabit pro se vicariū. et ipse remanebit
in ordine. alias reuocabitur in seruitutē nisi aliquis vellet eū re-
dimere. et idem intellige eciam de subdyacono ext̄ e. ti. Miramur
Item in alijs ordinibꝫ absolute in seruitutem reuocatur. liiij. di.
Nulli. et c. Ex antiquis satis ꝯcor. Gof. et Inno. ¶ Infra quod
tempus dn̄s possit seruū ordinatū reuocare R° ſm Ray. reuocari
poterit infra annū a tempe sciencie dn̄i ar. xvij. q. ij. Si q̄s in cog
nitus Idem Gof. Ho. et Pe. Et racio quare clericus non pt̄ repeti
vltra annū cū seruus ingressus in religionem possit repeti .j. tri-
enniū est ista. quia clericus ꝯmūiter publice manet. monachus
vero secrete. et p̄dictū pūctū de religione habes s̄ Religio. ij. §.
v. et vi. ¶ Pone q̄ seruus qui ordinatus fuit restitutus est dn̄o
suo nūquid licebit dn̄o micere alias mittere manꝰ in eū R° sc̄d in
Inno. non alias incidēt in canonē. xvij. q. iiij. Si q̄s suadente Sed
nec tali seruo licebit ꝯtrahē mr̄imoniū ꝓpt̄ votū qd̄ intelligitur
fecisse in suscepcōe sacri ordinis ext̄ de ꝯuersione ꝯiuga. Nudam.
lxxxiiij. di. Cū in p̄terito et ꝓhibendus erit p ep̄m ar. lxxxxvi. di.
Si imperator Alijs aut̄ p̄uilegijs clericalibꝫ non gaudebit extra de
cle. ꝯiuga. Johes et c. se. Idem in omni gn̄e seruoꝝ. liiij. di. Fre-
quens ¶ Sed quare seruus ordinatus siue ꝯsec̄tus redditur dn̄o
cū alia res ꝯsec̄ta non reddat̄ vt. xiiij. q. vltima Comperimꝰ R°
duplex est racō Vna est q̄ in rebꝫ alijs et maxime in aīatis q̄ sole
ꝯsec̄nt̄ nullus est dolus ꝫ in hoīe sic Alia q̄ in rebꝫ maīatis ꝯsec̄cio
est in sup̄ficie. et ideo non debēt a manu ꝓphancia t̄ctari In hoīe
v̄o est in aīa q̄ tangi non pt̄. xxxij. q. vij. Licite ꝯcor. Gof. et Ho.

Seruus tercio quo ad mr̄imoniū Vtrū seruus sine cō
sensu dn̄i possit mr̄imoniū contrahē R° ſm tho. in. iiij.
di. xxxvi. Sicut seruus non subditur domino q̄n libē
possit dormire. libere cōmedere et hmōi alia facē que
ad necessitatem corporis sui secūdum naturam pertinet Ita etiam
non subditur ei quantum ad hoc q̄ non possit libere matrimoniū
contrahere. eo etiam nesciente aut contradicente Vnde et si domi-
nus preciperet oppositum non teneretur ei obedire nec de contra
hendō nec eciam de continendo. quia in vtroq̄ sui iuris est. et te-
net matrimoniū Debent tamen nichilominꝰ dn̄s debita seruicia
exhibē Extra de cōiugio seruo. c. j. ¶ Pone q̄ dn̄s aliquid preci-
pit seruo cōiugato et eodē tempe vxor petit debitum vel econuerso
R° ſm Ray. credo q̄ si cōtraxit ſuꝰ sciēte dn̄o debet debitū red-
dē. qm̄ cum dn̄s concesserit p̄ncipale scz matrimoniū intelligitur

Et concessisse accessorium ext̄ de offi. dele. Preterea in fi. Si vero
contraxit ignorante vel contra dicente dño mandatū dñi debet adim-
plē. nisi pbabiliter timeat piculū adulterij ex dilacōe vel nisi mag
nū fiat p̄iudiciū vxori ꝯcor. Tho. Pe. In. et Ho. Addit quoqꝫ tho.
q̄ oportet diuersas circumstancias attendere vt ex his ꝯsideretur
cui magis vel pocius in tali vel tali casu sit obediendū Idem Ho.
3 et vide ī. §. vl. ¶ Quid si ꝯiuges scꝫ serui habeant dños diuersa
rum regionū. ita q̄ non possunt ꝯuenire ad officiū ꝯiugale R° s.
Gof. vt euidet̄ fornicacionis materia cogatur p ecclesiā alter do
minorꝫ vendere alteri volenti emere vel si neuter vult emere co
gant̄ vendere cuilibet extraneo in ꝓuincia ꝯserui. vel venale expo
nere et si nullus appareat emptor emat ecclesia ar. liiij. di. Fra
4 ternitatem ¶ Quid si dñs seruū ꝯiugatū vult vendere in remotā
regionē R° s̄m Wil. ꝓhibenda est talis vendicio sed cogi debet do
minus alij eū vendere bonas ꝯdiciones offerenti. interest em̄ rei
publice ne quis re sua male vtat̄ Insti. de his q̄ sui vel alie iuris sūt
. §. penul. ꝯcor. Pe. Tho. et Inno. Sed et Hosti. addit q̄ si ma
trimoniū factū fuerit sine licencia dñi. et non ht̄ in illo loco iustum
emptorem. posset eum vendere. etiā in remotis alias non debet h°
5 facere ¶ Vtrū seruitus possit venire post matrimoniū R° secund
Tho. et Pe. sic Vir enim. licet sit in potestate vxoris in his q̄ per
tinēt ad reddicionē debiti. in alijs omnibꝫ est sui iuris Vñ in reddi
cione debiti non debet ex hoc preiudiciū fieri vxori. si forte dominꝰ
aliquid preciperet eadꝫ hora quia magis obediendū est vxori quam
domino Vxor tamen sine ꝯsensu viri se in ancillā vendere nō potest
6 quia vir caput est mulieris ꝯcor. Al. et vide s̄. §. ij. ¶ Vtrū ser
uus q̄ fuerat ordinatꝰ et nūc est restitutus possit ꝯtrahere matri
moniū. vide s̄. seruus. ij. §. penul. Nuō ꝯdicio seruitutis impediat ma
trimoniū habes s̄. impedimentū. iij.

1 Symonia Primo ꝯmuniter Symonia est studiosa volū
tas emendi vel vendendi aliqd spirituale vel spirituali
annexum. sic diffinit̄ a Tho. in quarto sen. di. xxv. et
in se. se. q. c. et similiter ab alijs Et q̄ dicit̄ spirituale
intellige vt ordnies vel alia sacramenta Nd aut̄ dicit̄ spirituali
annexum intellige vt quedā q̄ non sunt ita ꝓprie spiritualia ꝫ sūt
spiritualibꝫ adiuncta. et q̄si alligata vt est iuspatronatꝰ et hmōi
q̄ si non addat̄ spirituali annexum sufficit s̄m Ray. quia oīa ta
lia possunt intelligi p illud qd dicit̄ aliqd spirituale Et nota q̄ no
mine empcōis vel vendicionis intelligit̄ omnis ꝯtractus non gra
tuitꝰ p̄ter ꝑmutacionē de q̄ s̄. ꝑmutacio Vñ nec t̄nsactio pt̄ fieri
sup spūalibus Ext̄ de transac. Super eo de transactione vide infra

Transactio. §. ij. ¶ Vtrum symonia sit heresis Rº scdm thomā 2
in. iiij. di. xxv. Symoniaci non sūt ꝓprie et per se loquēdo heretici
cū non habeant aliquā falsam opinionē. sed dicūtur heretici ꝓpter
similitudinem actus. quia ita operantur ac si extimarent donū spi
ritussancti pecunia possideri que extimacio esset heretica. vt Greꝰ
in Registro dicit Cū omnis auaricia sit ydolorꝫ seruitus q̄squis
hac in ecclesiasticis dignitatibꝰ dandis non precauet infidelitatis
perdicioni subicitur. etiam si fidem quā negligit tenere videatur.
j. q. j. Cum omnis Et iterū dicit ꝙ nipia heresis macedonij tol-
lerabilior est quā symonia j. q. j. Eos. et cetera crimina in compa
cione symoniace heresis quasi ꝓ nichilo reputantur j. q. vltima
c. fi. Possūt q̄ꝫ ꝓprie et per aliū modum quidam symoniaci dici
heretici scz tenentes quendam errorem eiusdem symonis q̄ dixit
ꝙ mūdus iste non erat creatus a deo. sed a quadam supna v̄tute
vt dicit Ysidorus. ix. Ethy. ¶ Quare symoniaci dicūtur pociꝰ 3
a symone qui voluit emē donū dei. q̄ꝫ gyczite. scz gyczi qui vendi
dit donū dei Rº quia magis completa racio huius peccati fuit in
symone q̄ꝫ in gyczi Nam gyczi solū vendidit donū dei. ꝫ symon
et emē voluit et vendere intendit j. q. iij. Saluator. ocor. tho. se
se. q. c. ¶ Vtrū sola volūtas faciat hoīem symoniacū Rº secūdū 4
Ray. et alios tam iuristas quā theologos Quedam sūt ꝓhibi-
ta quia symoniaca vt vendē vel emere sacr̄a vel hmōi. et in hys
sufficit sola volūtas. intellige scdm Pe. quo ad forꝫ diuinū. sed
quo ad forꝫ hūanū. si in nullum actum exiuit neqꝫ faciendi neqꝫ
paciscendi non diceret̄ symoniacus. et sufficit ꝙ peniteat Quedā
sūt symoniaca quia ꝓhibita scz per constitucōez ecclesie. vt cum
quis renūciat ecclesie. vt detur alteri puta nepoti suo. et similiter
ꝑm Gof. Vendendo vicariam castaldionatū aduocaciam. ycono-
matū et hmōi. ext̄ e. ti. Ad nostram j. q. j. Si quis ep̄us. et q. iij.
Saluator. et in hys non sufficit sola volūtas siue appetitus quidā
nisi ꝓcedat in actū. ext̄ de offi. dele. Ex parte j. Sed et hꝰ intel-
lige ꝙ si volūtas deliberata hꝰ fuit Ita ꝙ per eū non stetit. iterum
est symonia in foro diuino. ꝫ non in hūano et sic tale peccatū per
pn̄iaz abolet̄. ext̄ e. ti. Mādato ¶ Vtrū ad hꝰ ꝙ omittat̄ symoīa 5
req̄rat̄ ꝙ sit exp̄ssū pactū Rº nō Nā et gyczi symoniacꝰ fuit. licz
pactū aliq̄d nō fecerit vt nota e. ti. Sup specta Sz de symonia mē
tali videt̄ s̄ Renūciacio. ij. §. j. ¶ Quot modis omittit̄ symonia 6
Rº ꝑm Ray. vna diuisio est ꝑ mūera q̄ dant̄ Nam aut dat̄ mūꝰ a
manu ā ab obseq̄o. ā a ligua. de q̄bꝰ habes s̄ Mūꝰ. §. j. Alia diuisio
ē ex ꝑte omittēciū sic symoniaca ordinacio. vel alia hmōi sp̄ualiū
dacio. ā ē ex ꝑte ofēntis tm̄ vt qn̄ ofēns m̄ aliq̄d sp̄uale recipit
tp̄ale me ignorāte. ā ex ꝑte recipiētis tm̄ vt si ego recipio sacr̄m

non quidem dando aliquid oferenti · sed alicui suo consiliario · aut
ex parte vtriusq; · quando ordinandus dat ordinanti Aliqñ autē
ex parte neutrius vt si amicus meus me ignorante dat aliqd ami
co siue osiliario episcopi vt me ordinet · episcopo hoc etiā ignoran-
te · j · q · j · Statuim⁹ et c · Siquis a symoniacis ¶ Vtrū sit symo-
nia si aliquid gratis det̄ ꝓ spiritualib⁹ vel recipiat̄ R° si penit⁹ spō
te offeratur non est symonia · j · q · j · Nuitquid inuisibilis Vbi nota
s̄m Wil · q̄ si hec preposito ꝓ notaret appreciacionē seu cōmūica-
cionem · sic nūquam dandū temporale ꝓ spirituali · nec econuerso
Si autem notat causam finalem vt sit sensus ille dedit denarium ꝓ
sacramento id est ꝓpter veneracionē sacramenti licite potest fieri
eodem modo si notet causam efficientē vt sit sensus · dedit ꝓ sacra-
mento id est ꝓ deuocione quam habuit ad sacramentū fieri po-
test Si aut̄ dubitetur vtrum gratis vel corrupta intencione datū
sit · tria sunt precipue attendenda · scilicet dantis et recipientis q̄-
litas scilicet an a paupere vel diuite · vel econuerso Item muneris
q̄ntitas vt si res magni vel modici precij sit Item donacionis tem
pus an scz instante necessitate vel alias oferatur · ⁊ s̄m hoc habē
da est presumpcio pro vel cont̄ ext̄ e · ti · Et si questiones sed hec
intelligenda sunt in foro causarum In foro aut̄ osciencie intencio
attendit̄ non presumpcio ¶ Vtrū liceat recipere aliquid ꝓ spiri-
tualib⁹ operibus R° s̄m Ray · ꝓ illis operib⁹ ad que quis nō tenet̄
ex officio · recipere licet vtputa · sacerdos potest locare operas su
as · qui alias nō habet vnde sibi ꝓuideat ar · xij · q · ij · Caritatē Ihē
Ho · ¶ Vtrum cum ep̄s osecrat vel visitat possit recipere ꝓcura-
cionem R° s̄m Ray · Potest ext̄ e · ti · Cū sit · x · q · iij · Relatū ext̄ de
prescrip · Cū ex officij Nō dico ꝓpter laborem · sed vt dicit Bern ·
quia talis ꝓcuracio a iure ꝓmissa est · ȳmo etiā si ecclesia ꝓpt̄ pau
pertatē ꝓcurare nō posset ep̄m · ipse suis sumptib⁹ ecclesiā osecra
bit · x · q · iij · §· Cauendū Hec Bern · et Ho · Circa visitacionē vide
ij · Visitacio · § · j · et · ij · ¶ Vtrū temporalia possint dari ꝓ vita eter
na vel ꝓ remissione peccatoꝝ R° possūt per modū elemosine Da-
nielis · iiij · Peccata tua elemosinis redime et intellige s̄m Tho ·
et Pe · in q̄rta distinctione · xxv · q̄ cū dicit̄ vita eterna vel remissio
pctoꝝ emi est locacio methaphorica quia ipsū meritū accipit̄ pro
empcione Deo enim ex p̄cio nostro nichil accrescē potest ¶ Vtrū
temporalia possint dari ꝓ redimenda vexacione in spiritualib⁹ R°
sic ext̄ eodē ti · Dilectus filius · xij · et · j · q · iij Quesitū ext̄ de mgr̄is
ꝓhibeas Sed hoc super iure spirituali tūc solū habet locū cum pro
certo ostat redimenti de iure suo alias nō Hec Thomas scd̄a scd̄e
q · c · Pe · et Vl · Vnde et si prebēda mea me per iniuriā remoto alij
sit data et ego recupero aliquo dato non puto esse symoniam

¶ Vtrū xenia inducant symoniam R° si non extendant ad q̄nti- 12
tatem mūeris et fiant sine pacto et sine aliq̄ corrupta intencione
non inducūt symoniam. alias eciam in modico omittitur. vij. q. j.
Duces ¶ Vtrū mun⁹ ab obsequio inducat symoniam R° scd̄m 13
Vl. Si obsequiū de se illicitū sit nullo mō licet absq̄ vicio symoīe
Et similr si obsequiū sit licitū non licet ip̄m impendē p aliq̄ spūa-
li. si illud p dicat causam p̄ncipalr mouentē Sed si non dicat cau-
sam p̄ncipalr mouentē ꝫ scd̄ariam. puta excitatiuam affect⁹ eius
qui dare habet aliqd̄ spūalē. et postea conferens illud respiciens
p̄ncipalr ad deū et merita p̄sone que per talia obsequia et p alia
bona ocurrūt h̄ modo potest dari spūale. puta alicui qui in ꝑuicio
ecclesie vel p̄lati iuit Romani vel hmōi porro si obsequiū esꝫ pu
re spūale qd̄ esꝫ impositū beneficio. tūc indubitanter et ex pacto
potest oferri beneficiū Ita q̄ ille p mittat tale obsequiū. vt puta
de celebrando talem vel talem missam et similia ext̄ de p̄ben. Sig-
nificatū ¶ Quid si vnus sacerdos dicat alteri tu celebrabis hodie 14
p me. et ego celebrabo cras p te R° ꝑm Wil. non est symonia. ꝫ
licitū est. maxime ex causa q̄m nullū preciū siue tempalis merces
interuenit ¶ Quid si mun⁹ a ligua in quo omittit̄ symonia R° 15
ꝑm tho. se. se. q. c. et in. iiij. di. xxv. Mun⁹ a ligua dicit̄. vel ipsa
laus pertinens ad fauorem hūanū. qui scz sub precio cadit. vel ec̄
preces ex quibꝫ acquirit̄ fauor human⁹ aut contrariū euitatur vt
q̄n preces armate sūt. ꝫ de precibꝫ habes statim in se. §. ¶ Vtrū 16
preces inducant symoniam R° ꝑm tho. vbi s̄ Si aliq̄s p̄ncipalr
ad preces attendat symoniam omittit. et videt̄ ad h̄ p̄ncipalr
intendē qui preces p indigno exaudit Vnde et ip̄m factum est
symoniacū. vt. xxi. q. j. de ordinacōibꝫ. et c. Sunt nonnulli Si vero
porrigant̄ preces p digno factū non est symoniacū. ꝫ symonia
potest esse in intencōe scz q̄n habet̄ respectus non ad dignitatez
p̄sone. ꝫ ad fauorem hūanū. ext̄ de eta. et q̄. Tuā. j. q. j. Latorē
Vnde debet penitere de intencione corrupta vt in c. Sunt nōnulli
et extrā de eta. et quali. Tua. et e. ti. Mandato ¶ Vtrum aliquis 17
porrigendo preces pro seipso omittat symoniam R° scd̄m Ray
Non potest petere ecclesiam vel dignitatem vel aliud beneficiū.
habens curam animarum quantumcūq̄ sit dignus. j. q. j. Ordi-
naciones. viij. q. j. In scriptis. extra de iure patro. per nr̄as Be-
neficiū vero simplex si indiget et sentit se esse dignū petē potest
absq̄ metu symonie. extra e. ti. Tua nos. et ar. ext̄ de rescriptis.
Ad aures extra preben. Cum scd̄m. concor. Tho. scd̄a scd̄e q. c.
et eciam in. iiij. di. xxv. Similiter Hosti. et Gof. Quidem tam̄ di-
cunt q̄ licz rogare eciam si beneficiū habeat curam animarum si

indiget Et si non indiget · eciam si petat simplex bēneficiū · pec-
cat ſm Ray · et Tho · vt in predicta de cre · Ad aures ·j· q ·ij·
Clericos · xij · q ·j· Illi autem Nue symonia sit grauior Rº scdm
Vl · quāuis in munē a manu a ligua et ab obsequio symonia cō-
mittat̄ · tñ quia mun⁹ a manu magis ꝓprie est precū quā a lig-
18 ua vel ab obsequio Ideo illa symonia est maius peccatū ¶ Vtrū
liceat vendē vasa sacra · aut vestes · aquam bñdictam et hmōi Rº
ſm Wil · omnia sacr̄alia ordinata ad aliquem effectum spūalem
vendi non pñt · vt aqua bñdicta et hmōi · per quā venialia dimit-
tūtur · sed eciā nec racōe materie pt̄ vendi sacr̄m ·j· q ·j· Placuit ·
penul · et vltimo Sed illa que participatiue sūt spūalia · vt calix
et hmōi ante consecracōez simplr̄ vendi pñt · post consecracionem
vero hmōi vasa vendi pñt alteri ecclesie in eadem forma · sed lay-
co vendi non pt̄ calix nisi conflatus · x · q · ij · Ho · ius · quia sacra nō
debent tractari manibꝫ laycorꝫ De cymiterio vide sup̄ Sepultura
19 j · § · j · ¶ Vtrū spūalia pñt redimi Rº ſm Ray · sicut non debēt
vendi nec emi Ita nec redimi · extra de symo · Nuerelam · nec ali-
quo dato vel retento vel ꝓmisso possideri Intellige scdm Wil · ꝙ
non pñt redimi aliquo dato vel ꝓmisso ei qui iuste possidet · vt in
dicto c · Nuerelam Nam aliq̄ dato ei qui iniuste possidet ab eo
qui debentur redimi pñt · sicut redimerentur decime de manibus
militū iniuste eas detinencū · vide supra Decime · v · § · penultimo
20 Ceterum ¶ Vtrum super spiritualibꝫ possit transigi · vide fram
Transactio · § · ij · Et vtrum permutari · vide supra Permutacio
21 · § · j · et · ij · ¶ Nuid de sacerdote qui non vult dare licenciam alteri
sacerdoti ꝙ benedicat nupcias nisi pro pecunia Rº scdm Guil · Si
non intendit vendere licenciam benedictionis · sed prouidere sibi de
porcione oblacionū eum contingente · non est symonia Si tam̄ ex
certa sciencia maiorem exigat sūmam quam presumatur debere
valere porcio ipm contingens merito presumi potest ꝙ ipsam li-
cenciam vendere voluit · et nota hic ꝙ pro ipsa benedictōe nichil
potest exigi ab aliquo · extra e · ti · Cum in ecclesie De sacerdote q̄
non vult dare licenciam alteri confitendi · nisi pro pecunia · vide s̄ ·
22 Confessio · j · § · fi · ¶ Vtrum pro absolucione ab excōmunicacione
possit pecunia exigi Rº scdm tho · scda scde q · c · In absolucione
tali non debet exigi pecunia tanq̄ precū absolucionis · quia hꝫ esset
symoniacum · sed quasi pena culpe precedentis · pro qua fuit ex-
cōmunicatus Idem Petrus et Hostiensis · et idem intelligendū
est de suspensione et interdicto Nam si daretur aliquid pro pre-
cio absolucionis siue restitucionis · symonia esset ex parte vtriusq̄
ꝙ · ar · prima questione prima Nullus · extra eodem titlo Nemo

q̄ si hmōi sentencie iniuste fuerant prolate. et detur pecunia pro
absolucione siue relaxacione. notat Hug. xvi. q. vij. Decimas. q̄
non est symonia ex parte dantis eo q̄ dans nullum ius acquirit
s̄ dat vt acquisitū sine vexacione retineat. ar. j. q. iij. Quesitum
satis ocor. Hosti. ¶ Vtrū autem p̄ baptismo liceat aliquid dare
vide supra Baptism⁹. iij. §. iij. ¶ Nullus clericus debet p̄ce. p̄cio. 23
vel fauore celare ep̄o peccatū publicū parrochiani sui Vel eciaz 24
min⁹ dig̃ne penitentem reconciliare et ei de hoc testimoniū fer=
re. vel digne penitentem repellere alias symoniam omittit. extra
e. ti. Nemo. et gn̄aliter scd̄m Tho. scd̄a scd̄e q. c. Illa spiritualia
ad que quis tenetur ex officio non potest vendere Vnde nec pro
dispensacione. nec pro correpcione subditoꝝ. vel q̄ quis desistat
a corrigendo potest aliquid recipi ¶ Quid si datur aliquid supi= 25
ori. vt seruat iusticiā in spiritualibꝫ R̄o scd̄m Ray. Symonia est
et addit Wil. idem credo si agatur sup̄ temp̄alibꝫ. ex quo persona
est ecclesiastica. et racione ecclesiastice iurisdictionis tenet̄ ad tale
ius reddendū Sed si iudex sit laycus et super re temp̄ali. non erit
symonia. licet alias grauiter peccet. vide sup̄ Iudex. p̄mo. §. vij.
¶ Vtrū sacerdos possit celebrare vel exequias aut alia officia fa 26
cere pro pecunia R̄o scd̄m Ray. si tenetur ad hoc. tunc exigē ali=
quid symoniacū est. j. q. iij. Vendentes. si non tenet̄ et deficit ei
sumptus potest accipere. j. q. j. Duces Nam et operas suas locare
potest. siue ad diem. siue ad annū. extra ne prela. vi. su. c. vlti. q̄ si
sūptus habet. et ad hoc tenetur. aut debet facere gratis. aut de=
bet cessare. alias videtur facere ex auaricia Et licet forte quandō
non tenetur ad illas. non esset symonia eo q̄d non debet suis stipē=
diis militare. xij. q. ij. Caritatem. extra e. ti. Cum sit. tam̄ turpe
lucrū est quando fit ex auaricia vel si in sūptus recipit. eciā si di=
ues sit et non fit ex auaricia saltem habet speciem mali Et in q̄=
libet predictoꝝ intelligas q̄ ipse debet gratis cantare vel offici
are. licet aliquid recipiat pro sūptibꝫ Sicut beatus Augu⁹ dicit.
q̄ apl̄i gratuitū panem accipiebant ab illis quibꝫ gratuitam p̄=
dicacōem impendebant. satis concor. Tho. scd̄a scd̄e q. c. ¶ Vtrū 27
omittat symoniam qui debitori suo dat aliquid spirituale vt re=
cuperet q̄d suū est R̄o scd̄m tho. in. iiij. di. xxv. absq̄ dubio sy=
moniam omittit. idem Vl. ¶ Vtrū cum aliqui pretendentes re= 28
ligionem siue sanctitatem petūt a sacerdotibꝫ q̄ p̄curent eis pe=
cuniam in parrochia sua. ita q̄ sacerdos habeat inde certam por
cionem. sit symonia R̄o scd̄m tho. in quolibet. cum persuasio sa=
cerdotis sit res sp̄ualis et credat̄ ei q̄a sacerdos est Ideo si in tali
casu pactū interueniat. symonia est respectu sacerdotis. et sacrile=
giū respectu taliū religiosoꝝ. q̄a defraudacio est elemosinarum

re spectu illoꝝ qui sanc̃ vite et si est vnū peccatū qđ tantum ab
actum est tam multiplex quantū ad reatū. et tam ipse sacerdos
quam ipsi recipientes. scz qui sacerdotibꝰ tribuūt vel relaxant te-
nent̃ de symonia ¶ Verū layci qui recipiūt pecuniam vt resti-
tuat ecclesie decimam qꝫ tenebat. symoniam omittit ꝛ̃ꝰ secūdū
Do. Si layci non vult decimam dimittē nisi ꝓ pecunia. symo-
niam omittit ex parte sui Sed ecclesia bene pt̃ eam redimē. ve-
Decime. v. §. v. Mediatores symonie symoniaci sūt. j. q. j. Si qs
epūs ¶ Vtrū papa possit omittē symoniam ꝛ̃ꝰ sm tho. vbi sup̃
papa pt̃. sicut et quilibet alius. et tanto grauiꝰ q̃nto in alcoꝝ ꝫ
du consistit Res em̃ eccl̃i e non sūt eius vt dñi. ꝫ vt dispēsatoris
Vñ si ꝓ aliq̃ re spūali recipet pecuniam aliq̃z de redditibꝰ alicuiꝰ
eccl̃ie symoniacus essz Smitt̃ ecia si ꝓ re spūali recipet pecuniaz
ab aliq̃ layco non de rebꝰ eccl̃ie Prelatus qui omittit vices suas
pro pecunia symoniacus est. vide infra Vicarius. §. iij.

Symonia scdo scilz specialr quo ad ordines Symonia
aliqñ omittit̃ ex parte ordinatoris. aliqñ ex pte or-
dinati. vide s̃ Symonia. j. §. vi. ¶ Verū si aliquis ꝓ
mia ꝓmocōe vel ordinacōe pecuniam offerat. nūquid ego symo-
niacus dicar ꝛ̃ꝰ si a ꝓncipio contradixi non obest michi. extra e. ti.
Sicut tuis. §. penl̃. et ext̃ de homicidio Petrus Secus si scienti et con-
senti quia tūc q̃ntūcūq occultū sit renūciare teneor Si vero ita sit
me penitus ignorante. puta quia amicus meus pecuniam debit.
tūc licet ego non sim symoniacus. teneor tñ renūciare. ext̃ e. ti. de
symoniace. et c. De regularibꝰ. et c. Nobis. q si inimicus meus dic̃
pecuniam volens qꝫ ex hac ꝓmocio mea iudicaret̃ symoniaca. et sic
impedirēt. non omittit̃ symonia q̃ ad me. nec michi nocet. ne iste
ex dolo suo reportet qđ mendit. vt in c. Sicut. et in c. Nobis ꝛ̃ꝰ. j.
¶ Nūd si aliquis sine pecunia obtenturus erat ordinem vel bñ-
ficiū. et tñ pecunia fuit data ꝛ̃ꝰ sm Inno. Si alius debit pecuniā
non tñ ordinatori. non est symonia. ar. j. q. vi. §. vltio. Si aut̃ ipse
ordinatus debit symoniacus est. ar. j. q. iij. Nuampio. et. j. q. iij.
Si qs obiecerit. et c. vltī. iij. q. vi. c. j. ¶ Nūd si pecuniā pro me. me
nesciēte ꝓmissā. postea solui ꝛ̃ꝰ sicut symoniacus debeo iudicari
qr in maleficijs ratihabitio retrotrahit̃ et mandato compat̃. sicut
notat ext̃ e. ti. Sicut tuis. In hac tñ symonia sm Tan. et Guil.
epūs pt̃ dispēsare ¶ Nūd de hijs q ꝓ ꝓcim dū ꝓtendēt spēm
sctitatis ꝓmoti fuit ad ordines vel bñficia nulla mēpsita obictōe
vel pacto ꝛ̃ꝰ sm Ray. nō tenēt̃ resignare. ꝫ solū ad agēdā pñiaz
ext̃ e. ti. Mādato Tho. et̃ se. se. q. c. dic̃ ꝓcētā nō esse symoniacā

¶ Vtrum ab ordmanꝺō vel eligendō aliqua caucio ꝑti possit ℞o ꝑm Ray· ante ordmacōez vel electōez ab eo qui eligendus est· nulla caucio vel ꝓmissio ꝑti ꝑ̄· et si ꝑstet symonia est· quia facē videt ad ls vt eligat· viñ· q· iñ· Talia ꝺed post electōz bene ꝑ̄ quia tūc nichil speratur ab eis· dū tñ non fiat ex ꝑcedenti pactione viñ· q· iñ· Artaldus ¶ Nud si aliquis non hns titulū rogat aliquē ꝑspiterū vt ꝑ̄et eū ad titulum ecclesie sue et ꝓmittat ei ꝙ nū quā in ipsa ecclesia petat aliqꝺ· et sic ordmat ℞o sc̄ꝺm Ray· Symoniam omittit· et nisi cū eo fuit dispensatū nec ad superiores ordines ꝺebet ascendē· nec in suscepto ꝑm rigorem canonū mmistrare· ex̄t e· ti· Per tuas· iñ· Nec excusat̄ per ignorantiam uris vt ibidem colligit̄· et solus papa dispensabit cū eo· qa symoniac9 est in ordme· tñ in ordmibꝰ ante ꝛ rite susceptis poterit ꝑm Guil· per ep̄m dispensari Ceterū ordmatoz p̄ꝺicto modo est suspensus triennio a collacione ordmū· simlr et p̄tatoz ab exercitacōe· extra e· ti· Si quis ordmauit ¶ Nud de illo qui scit ep̄m suū symoniacum esse· qui tamen precipit ei ꝙ recipiat ordines ab eo vide s· Ordmatoz· §· penultmo

Symonia Tercio quantū ad būficia vel ec̄ dignitates de quo plura potes colligē in p̄cedenti c· Nūc queri· Si quis habens lr̄as sup p̄bendione alicuius beneficij recipiat aliquā pensionem vel aliqꝺ beneficiū vt renūciet lr̄is ℞o ꝑm Hosti· Si ex pactōe precū ꝑ aliquo tempali fiat hmōi renūciacio symoniaca est Si vero ex officio iudicis vel hmis viris mediantibus pure renūciet· et ex alia parte aliqꝺ tempale ꝺet ei· non est symonia· vt colligit̄· ex̄t de renūc· Sane· et c· Venien s· ex̄t de pac· Cū pridem ¶ Vtrū resignare aliqꝺ spūale ꝑ pecunia vel pacto sit symoniacū ℞o sc̄ꝺm Gof· Sic· extra e· ti· Querelam· et extra de testi· Veniens· dare enī intelligitur ꝙ qꝺ sibi competit remittit· viñ· q· iñ· Talia Idem Hosti· et facit ad hoc sup Symonia· ꝙ· §· iiñ· ¶ Vtrū qñ recipiē canonicus vel monachus· vel consecrat̄ epus et hmōi p̄nt exigi quedam ex ꝙsuetudme ℞o ꝑm Vl· Si obtmetur aliquod tale ꝑ exactionem iudicij· vel per violenciam vel per pactū siue ante siue post symonia ē nulla consuetudme obstante· extra e· ti· c· ꝙ· et c· Sicut pro certo· Si vero sponte offeratur racione consuetudmis vel caritatis· ecia si fuerint excitati ꝓpter spūale beneficiū non est symonia ñ· q· iñ· Nuāpio· et· ij· Chor· ix· Non ex tristicia· aut ex necessitate Et licz illi q̄ solent ls recipe nō possint ls exigē ex ꝙsuetudme tñ p̄nt monē illos vt bonas ꝙsuetudmes obsuēt· nō tñ debēt eos artare p subtracōez sacrōz et hmōi· sed tamen ꝑ superiorem cogendi sūt ex̄t e·

Ad apostolicam · satis concor · Tho · se · se · q · c · Ho · Pe · et Inno ·
Et similem questionem determinans idem Tho · in quolibet · dic
sic Cum in dispensacõe sacrorum seu aliorum spũalium aliqua recipiant
vt symonia euitet · tria sunt necessaria Primo vt hec fiat ex con-
cessione iuris diuini vel hũani · aut saltem pie consuetudinis Secdo
vt intencio sit pia et non corrupta Tercio vt sit forma honesta
scz vt non requirant ante pn officij exhibicõem · ne pactũ interue-
nire videat · sz expleto officio poterũt exigi Si ergo ista tria con-
ueniant secure recipiat Archidyaconus palefred ꝓ installacõe
abbatis vel hmõi · Et similiter si gratis offerat ¶ Vtrũ pñt recipi
nũmi crismales Rº non excusant a crimine symonie illi qui rei no-
men et tempus solucõis matantes · nũmos q̃s pus crismales eo q̃
ꝓ crismate vel ꝓ crismacõe darent · ij · Paschales · et · iij · consuetu-
dinem medie q̃dragesime nũcupant · ext e · In tantũ ¶ Nuid si
aliquis dignus volens ꝓmoueri det aliquid iamtori vt eum per-
mittat intrare ad cp̃m ad petendũ confirmacõez electõis vel ali-
quid hmõi Rº ſm Guil · non est symonia sic non det corrupta in-
tencõe · vt scz per intercessionem illorum quibus dat consequatur qd
intendit · et idem credo si det aliquid familie cp̃i · ne videat auarus
et vt facilius habeat accessũ · aut vt de largitate laudet · licet ta-
lia pñt fieri cũ peccato vt si fiant causa iactancie vel inanis glie ·
¶ Nuid si aliquis dat alicui layco aliquid vt non molestet · siue
non impediat electionem Rº ſm Ray · Si nondũ erat ei iũs que
sitũ · quia scz non erat electus · credo symoniam omissam Secus si
postq̃ electus fuisset · ext e · dilectus Idem tho · se · se · q · c · et vide
sup̃ Symonia · j · § · xi · Nui incipit · v · temp̃alia possint dari ꝓ re-
dimenda ¶ Nuid si clericus qui vult recipi in canonicũ alicuius
ecclesie · det illi bona sua Rº ſm Inno · Si largiat cũ condicione
vel pacto · vt recipiatur in canonicũ · et illa retineat ꝓ prebenda
symonia est Si vero pura intencione deuocionis offerens · rogat
vt admittatur · et q̃ bona oblata liceat sibi habere pro p̃benda
et clerici pura intencione consenciant · non est symonia · q̃ si dans
tali intencione ducatur principaliter · vt p temp̃alia habeat spũa-
lia · et illi alias non reciperent eum ex vtraq̃ parte est symonia
sz tantũ mentalis · concor · Ho · de prebendis autẽ quas de nouo q̃s
constituit in ecclesijs potest retinere iuspatronatus in perpetuũ ·
vel ad tempus vt ipse et eius heredes presentent quem volũt ad
ipsas scdm Guil · ¶ Nuid si in fundacione ecclesie fiat talis con-
stitucio q̃ quicũq̃ tantũ dederit in redditibus vel tantam quanti-
tatẽ q̃ possint emi possessiones taliũ redditũ recipiat in canoni-
cũ · et q̃ dederit habeat ꝓ prebenda nũquid est constitucio licita ·

Rº sm Guil. Si fiat ita q̄ non duret in perpetuū sed ad tempus.
nec fiat in fraudem symonie. et ea sit intencio constituentis q̄ nō
pro rebus dandis. ꝫ p̄ncipaliter ꝓpter diuinū cultū augmentandum
et ꝓpter deuocionem dantis recipiatur ad spiritualia tollerari pt̄.
dū tamen ille qui recipitur sit dignus ¶ Quid cū dicūt sibi aliq̄ 9
maiores canonici canonizem⁹ nepotulos nr̄os. placet tibi de meo
et michi placebit de tuo. vel de eo q̄ dicit Nūquā me viuente fiat
aliquis canonicus in ecclesia ista. nisi fiat talis ꝓ quo ego rogam
Rº sm Ray. Symonia omittitur in vtroq̄ casu. Nam canon dicit
Absit omnis pactio et cesset omnis ouencio .j. q. ij. Nuampio.
Idem Vl. ¶ Quid si dicat vnus canonicus alteri. tu fuisti exau- 10
ditus in vna peticione. ego debeo exaudiri in alia peticione Rº s
Ray. Si preces sunt spirituales non est symonia. ar. lxiij. di. Quia
sancta Si autem preces sunt carnales. vel ex pacto quodā facto
vel nūc faciendo symonia est ¶ Quid de hys qui conferūt bene- 11
ficia consanguineis suis. sed principaliter ꝓpter consanguinitatē
Rº scdm tho. vbi supra Talis collacio illicita est. non tamen sy-
moniaca. quia nichil recipit Si tamen aliqui dent beneficiū aliq̄d
alicui. hoc pacto vel intencione vt ex inde suis consanguineis ꝓ-
uideat est manifesta symonia. ar. extra e. Nemo. et addit Vl. q̄
si quis beneficiū suo consanguineo confert. vt ipse oferens mag-
nificetur. vel vt fiat potencior. vel vt parentela eius exaltetur. et
hmōi symonia est quia recipit tempalem vtilitatem ¶ Quid si 12
ꝓ pecunia recipiatur aliquis ad seruiendum in hospitali vel hmōi
Rº scdm Guil. Si in predictis casibꝫ cōsequatur quis aliquod ius
spirituale. symonia est Si autem non consequitur sed recipitur ad
hoc tantum vt seruiat. non est symonia. licet alias sit turpe dare
vel recipere pro talibꝫ ¶ Quid de hys qui emūt victum v ni⁹ mo 3
nachi ad vitam suam Rº scdm Wil. non est symoniacum. ex quo
emptor non consequitur aliquod spūale ¶ Vtrum sacerdos possit 18
vendere officium portandi aquam benedictam per parrochiam
Rº scdm Guil. Si talis sacerdos de consuetudine habet q̄ tale of-
ficiū retinere possit. et eciam per aliū exercere. et prouentus acci-
pere non est symonia si illud omittat ad firmam idest ad pensio- 14
nem debitam alias symonia est vel saltem turpe lucrum ¶ Vtrū
qui dat pecuniam vt eligatur in Imperatorem vel rectorem ali-
cuius ciuitatis omittat symoniam Respondetur scdm Hostien.
Symoniam omittit. quia potestas spiritualis est. sed verius est q̄
est turpe lucrum non symonia est Quia potestas terrena non est
quid spirituale. vt infra Sortilegium. p̄mo. §. xij. Qui incipit. v.
diuinacio sorcium v̄. iiij.

Dymonia quarto quo ad fructus beneficior. Nunc epi's qui ecclesias confert retentis sibi fructib· ve aliqua eor parte ℞ꝰ ſm Ray· Distingue cū Jn· Nam si iste qui dat beneficū ante ꝙ daret non percipiebat prouentus·ꝫ ex datione beneficij consequitur eos·non est dubiū interuenire ſymoniam Si vero ante datōem beneficij ꝓcipiebat puentus· pt quidam retinē ex iusta causa et necessaria·ꝫ non pt tenē si conueniat cum eo qui recipit beneficū· seu cum alio mediatore·vt concesso beneficio ipse retineat sibi puentus·extra vt ecclesiastica beneficia fu·di·vt nostrū m si·et ext de cens· phibem⁹ ·j· q·ij· Si quis prebendas Sed hic nota ꝙ plati non possunt retinere bona ecclesiarum vaca neū nisi vt suprā Beneficū·ij ·ꝫ·j· ¶ Vtrū clericus possit vendē ad temp⁹ fructs beneficij sui ℞ꝰ licitū est ad tempus modicū·ext ne pla·vi·suas· c·si· Sed ad totū tempus quo vendit⁹ tenet beneficū non est p hibitū· nec tn est honestū et intelligendum semper Jta ꝙ michil spūale interueniat·extra de re·permut· Ad questiones Potest tam gratis curam animarū ei omittere·vt infra ·ꝫ· penul·et vide sup Locatio ·ꝫ· penul· ¶ Vtrū liceat clerico ecclesiam suā locare in totū ℞ꝰ si loco tibi ecclesiā·et tu cū sis pspiter locas opas tuas vt ibi officies·non habiturus ibi alias aliquam iurisdictionem nō omittis ſymoniam·ar·xij·q·ij· Caritatē·et nota ꝙ scōm Guil· non habet hic locū locatio et cōductio ·ꝫ pspiter debet facē gtis officiū·et ille gtis expensas puidē Dicit⁹ tamen sicut ait Gof· si locatio fiat vltra tempus vite locantis· non valet vltra· quia clericus in beneficio compatur vsufructuario· scz qui non est nisi ad vitam· xvi·q·vi· Illud Jta tn ſm Jnno· ꝙ si locatio facta fuit nomine ecclesie·et vtilr successor tenet ad illam·ext de solu·c·j·xij·q·ij· Ius·et c·Nullusq; suffragio Si aut locatio facta est nomine ipsius cuius est ecclesia·et non intendebat ecclesiam obligare·non tenet successor ꝙ si conductor siue emptor iam aliquid soluerat Tunc ſm Do·tenet successor habē ratū in quantū pecunia versa est in vtilitatē ecclesie·vt in dicto c·j· Nota etiā hic ꝙ licet rector ecclesie possit eam quisq; locare vltra tempus vite· nūquā potest hoc canonicus·dico vltr vitā locare pbendā Ad istā materiā facēs Locatio ·ꝫ· penl· ¶ Pone ꝙ platus vendidit omēs obuencōes ecclie qd erit de eo qd̄ pue nit ex iurisdictōe ℞ꝰ ſm Do· comodum iurisdictionis tranfit cū alijs ·nisi fuerit excepta iurisdictio Per se tamē iurisdictio vendi nec potest nec debet ¶ Vtrū rector ecclie pspiteris qs ipse oducit vel illis quib⁹ locat fructus ecclie· possit omittē curā animarū ℞ꝰ ſm Do· puta ꝙ sic dū tn gratis et sine pactōe aliqua interuemente auctoritate epi·extra de offi· vicarij

Ad hoc videtur eciam q̄ sine episcopi auctoritate. scz imminente
p̄fectione necessaria possit omitti ad modicū tempus. scz per vnū
vel per paucas dies. ꝫ non diu. x. q. j. Per totū. quia nec pegnari
pt̄ sine licencia epi. de con. di. v. Nō oportz. ext̄. De voto. Magne
¶ Vtrū prelati possint vices suas sub annuo censu concedere. aut
eciā possint q̄ttā recipe. vide j. Vicarius. §. antepenultimo 9

Symonia quinto circa funera Vtrū si aliquid detur p̄ 1
exequijs mortuoꝝ omittat̄ symonia R° scd̄m Gof.
et Tho. p̄ hmōi nichil debet exigi. ꝫ pie debent con=
suetudines obseruari. extra e. Ad nostram. et c. Cum in ecclesie.
¶ Nuid si apud ecclesiam sint diuisa cymiteria. et taxet̄ p̄ quāta 2
pecunia quis ponat̄ in tali cymiterio R° scd̄m Hosti. Symonia
est. extra e. Audiuimus. et c. Sicut Et eodē mō si crux special̄ por=
tetur p̄ pecunia ad fun9. vt in dicto c. Audiuimus ¶ Nuid si cle= 3
rici consueuerūt habē lectū equū vel pannos vel hmōi de moriē=
te. et ante portacō ez faciūt pactū de redimendo R° scd̄m Hosti.
q̄a hec tempalia sūt licitū est. ꝫ si nollent sepelire corpus nisi fiat
eis caucio de redimendo talia. symonia est. ꝫ in talibꝫ pri9 sepeliat̄
corpus. et postea agat̄ cont̄ heredes vel detentores. extra e. Ad
aplicam ¶ Nuid cū dat̄ pecunia clericis vt vigilent sup̄ defun= 4
cto. vel dicant psalteria R° scd̄m Hosti. Si recipient pecuniam
vt vigilent licet ad vigilias sequat̄ oracio. non est symonia Si
aut̄ de legendo psalteriū pactū fiat. symonia est ¶ Nuid de p̄= 5
cessionibꝫ q̄s faciūt alique collegiate ecclesie. et in exequijs mor=
tuoꝝ data vel p̄missa aliqua pecunia. siue quacūqꝫ re temporali.
alias non facturi R° scd̄m Ray. Si tenentur ad hmōi p̄cessiones
ex officio sic exigē aliq̄d symonia est j. q. iij. Vendentes Si vero
non tenentur dic. vt s̄ Symonia. j. §. xxvi. Nu incipit. v. sacdos
possit celebrare ¶ Vtrū licitū sit statuere vt p̄cessio fiat p̄ pecu
nia R° scd̄m Ray. Si statutū factū sit per verba affirmatiua. 6
puta quicūqꝫ reliquerit collegio decem habeat p̄cessionē. et alias
ad eam non tenebant̄. non est symonia Si aut̄ statutū sit p̄ v̄ba
negatiua. vt q̄ nulli fiat p̄cessio nisi reliquerit tantū. symonia ē
q̄ia tollit officiū pietatis. scz q̄ p̄cessio non fiat gratis. vel p̄ mi=
nori sūma. ar. extra de iur̄. iur̄. Sicut. j. et. ij. ocor. Tho. se. secūde
q. c. Et q̄d hic et in prece. §. dicitur Similiter intelligendū est
Vtrum liceat clericis recipere pecuniam vt intersint exequijs seu
eciā extreme vnctōi ¶ Nuid si dent̄ vel relinq̄ant̄ ānui redditus 7
p̄ faciēdo āniūsario. vel p̄ septimo. vel tricesimo. vel celebrando.

aut orando R° ſm Ho. dicendum in omnibꝫ talibꝫ diſtinguendū
quia ſi det̄ tempale ꝑ ſpūali tanq̄ appreciacio eius. eſt ſymonia.
Si vero non det̄ tanq̄ꝫ p̄ncipale preciū. ſꝫ vt inductiuū deuocionis
et ꝑ eſia licitū eſt. et idem in omnibꝫ ſimilibus queſtionibꝫ

1 Symonia ſexto quo ad religionē Quid fiet qn̄ in aliq̄
religione plures ſūt recepti vel recepte ſymoniace.
R° ſm Ray. Si ſymonia fuit omiſſa ipſis ſcientibus
debent de ſuo monaſterio expelli ſine ſpe reſtitucōis. et debent ad
agend̄ perpetuam p̄niaꝫ in locū arcioris regule retrudi. ext̄ e. q̄ꝫ
ſymoniaca Et ſi non inuenit̄ arcior regula debet mutari in aliud
monaſteriū eiuſdem regule. qd̄ ſi non pt̄ comode fieri. ſiat ſaltem
ad tempus ar. lxxxi. di. Valet et poſtea recipiat̄ de nouo Si autē
ſymonia omiſſa fuit ipſis ignorantibꝫ. ſufficit ꝙ renūcient loco.
et poſtea poterūt recipi de nouo. mutatis tn̄ p̄oribꝫ locis. ext̄ e. ti.
Ex inſinuacōe Idem tho. ſe. ſe. q. c. et intelligūt Ray. et Wil. ꝙ
p̄dictus rigor ſeruandus eſt eciā in occultis ſymoniacis. et in fo-
ro p̄niali. licet non conſtet de crimine per inquiſicōem. vel in foro
iudicij. ar. in dicto c. Nm̄ ſymoniaca Nue nichil loquit̄ de accu-
ſacōe vel inquiſicōe. ſꝫ cū talibꝫ ſm Ray. pt̄ dici ꝙ in fauorem re-
ligionis pt̄ ep̄us diſpenſare et in ordine et in loco Simi iſr eciā pt̄
diſpenſare capitulū. vel p̄latus eoꝝ. dū tn̄ ipſi non fuerint parti-
cipes ſymonie. quia cū ex hꝰ ſint puniendi. non debent ex eodē fa-
cto p̄uilegiū obtinē. ymo vident̄ amiſiſſe pt̄atem recipiendi talē
et alij qui non peccauerūt acquiſiuiſſe. ar. ext̄ de elect. Bone Et
nota hic ſm Vl. ꝙ ſi monaſteriū eſt ita tenue ꝙ non ſufficit ſuis
bonis. p̄nt in recipiendo habē intencōꝫ recipiendi tempalia. et ec̄
oblatis ſpūalibꝫ gratis p̄nt exp̄mē et paciſci de determiata ſūma
tempaliū. ſatis ꝯcor. Tho. vbi ſ. et Ray. et Wil. dicentes. ꝙ ſi reci-
piendus ꝓmittat ānuatim in vita ſua tantū ꝑ expenſis ſuis. non
eſt illicitū Idem Ho. et Gof. et ꝙ videt̄ ꝯtrariū. ext̄ e. Nm̄ ſy-
moniaca. ibi ſub pauptatis p̄textu intelligit̄ ſm Ray. cū hꝰ dice-
bant in fraudem. vel ſm Ho. qn̄ gratis non offerūtur ſpūalia. ſcꝫ
ita ꝙ poſtea dicat̄ ei ꝙ ferat ſecū neceſſaria. ſꝫ pocius qn̄ recipien-
tes faciūt certū pactū de ſpūalibꝫ ad tempalia Vn̄ ſm Inno. cō-
ſulend̄ eſt ingredientibꝫ ꝙ que dant ſine pacto. dent et p̄ncipaliter
ꝓpter deum. et ne eſſent oneroſi illi domui. ar. xvi. q. vi. De lapſis.
¶ Quid ſi is qui per ſymoniam alienam ignorans ingreſſus eſt
religionem. vel eciam obtinuit beneficiū. et poſtq̄ꝫ ſciuit non ſta-
tim renūciauit R° ſm Guil. credo ep̄us pt̄ diſpenſare. quia licet

grauiter peccauerit. tamen sm veritatem non est symoniacus.
non tamen credo q abbas vel capl'm possit cum talibꝫ dispensare
nec recolo hꝰ eis esse concessū ¶ Quid de monasterijs vbi non fit 3
pactū. sed taxatū est quantū ingrediens debet dare Rº sm Ho.
talis taxacio reprobat̄ ext̄ e. Sicut pro certo. et c. In tantū in fi.
Et idem si fiat pactū de obseruando consuetudinem. quia symo-
niacū est. ext̄ e. ti. Veniens Idem eciā si fiat recepcio gratis. et
postea compellat̄ ad seruandam consuetudinem. ext̄ e. ti. Audiui
mꝰ. et c. Jacobꝫ Si aut̄ absq; pactōe et compulsione dat̄ gratis
qd̄ consuetū est. non est symonia. sed de intencōne deus iūdicat.
Potest autem p̄dicta taxacio locū habē. vt s̄ Symonia. iij. §. viij
¶ Sed nūquid postq̄ puella gratis est monasterio recepta et fūt 4
paupes. an pater teneat̄ ad aliquid Rº sm Ho. Agē pūt ɔtra
p̄rem pro alimentis filie. vel si pater decessit agant ad partē sue
hereditatis. vt in auten. de sanctissimis ep̄is. §. Nulla colla. nona.
¶ Pone q aliquis timēs se non recipi. dixit abbati Si velletis me 5
recipe darem vobis bona mea abbas habito consilio recipit eum
et ille dat sua Rº sm Guil. credo q siue intuitu illius p̄missionis
fuit receptus. siue non symonia est. saltem ex parte conferentis
vel offerentis. sicut notat Tan. e. ti. Nobis. ɔcor. Bern. et Ho.
Nec pt̄ remanē in illo monasterio. nec data recipe cum sit in tur-
pi causa. tenet̄ tn̄ ad aliud transire si ad religionem se obligauit.
ar. ext̄ de regula. et transi. Porrectū ¶ Quid si recipientes ex- 6
presserūt condictōez de dandis et ille timens repelli si contdice-
ret tacuit p̄ponens nichil dare. et sic ingressus est nūquid potest
ibi remanē Rº scdm Guil. credo q non. quia cum non ɔtradixit
illicite pactōi taciturnitas eius pro consensu habenda est eciā in
foro p̄niali ¶ Quid si interponatur condictio ex vtraq; parte. 7
et anteq̄z recipiatur vel attemptetur recipi vtraq; pars reuocat
condictionem. et sic gratis recipitur Rº sm Guil. credo q licet
dum tam̄ intencio non sit corrupta Si autem ante reuocacionem
iam receptūs fuisset. aut p̄missa recepcione eo ipso factus est in
dignꝰ tali monasterio ¶ Quid si conuentus aliquis p̄mittat ali- 8
cui q post biennū recipient eum si interim didicerit illam artem
vel si studuerit in scolis et ex nūc recipiūt eum. sed nolūt induere
vsq; ad predictū tempus Rº scdm Wil. non credo symoniā com-
mitti. quia p̄inde est ac si diceret̄ recipimus te ad inducendū tali
tempe. dum tamen interim reddēs te ydoneum addiscendo tale
artificiū vel talem scienciam. concor. Vlricus ¶ Quid de serui- 9
ente regularibus qui non vult eis seruire. nisi promittatur ei q
post certum tempus recipient eum. et sic promittunt ei aliquid

Ro scdm Bern. Debet restitui illi ecclesie in cuius contumeliā da-
ta est e. ti. De hoc aut ar. xvij. q. iiij. Si quis in atrio. et. xxvij. q. j.
Si quis rapuerit. et hec cū pecunia dat alicui. puta p̄lato soli. vel
alij cuicūq; ita q̄ ecclesia non est in culpa. si tamen ille qui dedit
sit factus hoc modo regularis assignanda est pecunia alteri mo-
nasterio. ad q̄ d oportet eum transire vt ea viuente habeat vsum
illius ar. xvi. q. vi. De lapsis. et in dicto c. Si q̄s rapuerit postea
4 restituet p̄ori eccl̄ie siue monasterio ¶ Quid si ip̄m monasteriū
vel eccl̄ia fuit in culpa. vt si aliquis dedit pecuniā monasterio. vt
recipiat Ro s̄m Bern. ei debet restitui qui dedit vt cū ea in aliūd
monasteriū intret. ne sit onerosus scdo monasterio. ar. xvi. q. vi.
De lapsis. et. xxvij. q. j. Si quis rapuerit. ext e. ti. c. Veniens Nec
eccl̄ia vel monasteriū debet cū tali fraude esse in lucro. nec ex eod
debet ꝯsequi penam ⁊ p̄miū. ff. de nego. gest. Siue hereditaria.
8 Hec Benr. ext e. ti. de hoc aut ¶ Quid aut si aliq̄s dedit pecuniaz
p habendo ordine Ro s̄m Guil. Si ipse non habebat beneficium
eccl̄iasticū debet illa pecunia cedē illi eccl̄ie kathedrali in cuius ig-
nominiam data est Idem dicit Vl. Si vero habebat titulū alicuius
beneficij ad quem debuit gratis ordinari illi beneficio restituēda
9 est. scdm eūdem Vl. ¶ Vtrū cū symoniacis possit dispensari Ro
qn̄do symonia interuenit ex parte ordinatoris ⁊ ordinati non di-
spensat. vt s̄ Dispensacio. §. vij. de alijs vide j. in. §. sequentibus
10 ¶ Quis possit dispensare cū ordinatis symoniace Ro s̄m Ray.
Si crimen perpetratū est nescientibus ordinatis. tunc postq̄ simpl̄r
renūciauerint execucōi ordinis pt̄ ep̄us dispensare. ext eo. ti. De
symoniace nisi si pecunia ipsi ep̄o esset data. tūc eni non posset ipse di-
spensare ꝓpter turpitudinē suam. sed papa j. q. j. Erga c. Si q̄s
neq; et q. v. p̄nciū Posset aut successor illius vel alius ordinarius
eius. vt puta si habēt domiciliū vel beneficiū in alieno ep̄atu. ꝯcor
Inno. Ho. et Gof. Similr cū illo qui recepit scienter ordinē sy-
moniace. non tn̄ mistrat. posset ep̄us dispensare in ordinibus an̄ rite
susceptis. non tn̄ in illo quem symoniace ante suscepit. nec eciā
q̄ recipiat alios ordines ante dispensacōez. quia ꝓmotus esset per
11 saltū ¶ Quis pt̄ dispensare cū illis qui recipiūt simplex beneficiū
per symoniam Ro scdm Ray. Si ipsis ignorantibus factum sit pt̄
ep̄us dispensare. vt eciam de nouo ꝯferat eis idem bn̄ficiū. postq̄
ei pure et simpl̄r renūciauerint. extra e. ti. de symoniace de elec. si
alicuius Item q̄ possint mistrare in ordinibus ante ⁊ post beneficiū
susceptis Hoc autē intellige si eciam ep̄us hoc ignorauit Nam
si scienter contulisset non ipse sed superior posset dispensare. ar. j. q.
v. c. j. extra de cleri. coniuga. Diuersis fallacijs Si vo bn̄ficiatis

scientibus solus papa potest. extra eodem titulo De regularibus
Idem Tho. et Vl. Et sm Guil. intelligit hoc cum talibus non posse dis-
pensari nisi per papam. nec in illo beneficio. nec in alio si remanent
in seculo. dcor. Tan. extra. Nobis. similr et No. ¶ In mixtis 12
tribus symonie. sm Ray. pt eps dispensare post ligitti mam pniam
subrepto cum isto qui benficium vel ordinem symoniace contulit Vel
ecia qui fuit mediator symonie. dum tm fit occultum Item p eo qui
interposuit pces carnales. ecia p non digno. nulla tm interuenente
condicone vel pacto. et hoc pt Si ipse eps a peto illo fit immunis
Aliqm metropolitanus. intelligo sm Guil. qui talia de consuetudine
competunt ei Item pt eps dispensare in symonia que omittitur
circa exequias mortuorum vel defunctorum Item in consecracone cymi
terii. et sacrorum vasorum. in bndictone vestium. in vendicione crismatis
aque bndicte. vel salis. aut panis benedicti. in bndictoibus nubencium. in omnibus hoc eps non est phibitus. ideo pt. ar. extra de sen.
ex. Nuper Inno. ecia dicit q symoniaci in bndictoibus et hmoi. si
occulti sint. licet sint suspensi quo ad se sicut alii criminosi. tm post
pniam licite celebrant. et bnficium qd symoniace habitum est. retine-
ri nullo mo pt ¶ Nisi aliquis phabilr credit sibi esse collatum 13
ordinem vel bnficium pter obsequia. vel pter pces carnales a se
vel alio interpositas hoc sm Ray. Si alias erat indignus debet re
signare qa pces succedunt loco pcii Si vero dignus non tenet. sed
sufficit penitere de mala intencone. i. q. i. Sunt nonnulli. extra de eta. et
qli. Tua. et e. ti. Mandato ¶ Vtrum eps possit dispensare cum eo 14
qui est symoniacus in dignitate hoc sm Inno. Non eos ti. Nobis
Vnio ecia cum nullo symoniaco. scienter pt eps dispensare q pro-
moueri possit ad dignitate ecia p qua non fecerit symonia. i. q. i.
Erga. Idem No. ¶ Vtrum eps possit dispensare in electo sym o 15
niace. q postea eligat hoc si electio reprobata est pter symonia
ecia qua electus ignorauit. nec postea ratam habuit. nichilomin9
non pt eps illa vice dispensare secus de simplici bnficio. secz qd no
est dignitas si ignoranter recipiat. qua post resignacoz eps dis-
pensare pt. vt ei conferat. extra de elec. Si alicui. vt ecia habet s.
. ti. xi. Nui incipit Nuis potest dispensare cum illis

Symulacio Vtrum symulacio sit peccatum Rndetur 1
secundum Thomam secunda secunde questione. iii.
Symulacio proprie mendicancium est. in exteriorum
factorum signis consistens. non refert autem. Vtrum quis men-
diatur verbo vel quocumq alio facto. vt thomas ibidem dicit

Vnde cum omne mendaciū sit peccatum · consequēs est q̄ omnis
symulacio peccatū sit Tamen sicut dicit Aug⁹ in libro de que-
stionibꝫ euangelij Non semp quicquid symulam⁹ aut fingimus
mendaciū est · ꝫ qn̄ id qd̄ fingimi⁹ nichil significat · tūc enim est
mendaciū qn̄ vero fictio nostra refertur ad aliquā significacionē
non est mendaciū · ꝫ aliqua figura veritatis · et ita dn̄s finxit se lō-
giū s ire · quia composuit motū suū quasi volentis longius ire ad
aliquid significand̄ Addit Vl · q̄ sicut licet fallere aliquē in du-
plicitate verbōꝝ ꝓpter aliquā sui vel ꝓximoꝝ suoꝝ vtilitatem ·
Ita licet et per opus intencione vtilitatis consequentis ad talem
symulacōez · sicut et Dauid mutauit faciem suam coram Achys
2 rege Geth · j · Reg · xxi · ¶ Vtrū aliquis peccet symulando sanc-
titatem R° scd̄m Pe · in quolibet · duplex est symulacio · quedā
que fit ab aliquo vt iniquitas sua pollietur · et ipse bonus putet̄
et hoc est peccatū Alia que fit ad dei honorem et ꝓximoꝝ edifi-
cacōem · vt quando aliquis bonus et religiosus maiorem composi-
cōez ostendit coram extraneis vt ipsi magis edificentur · et iste
nec peccat sed meretur De ypocrisi que est quedam symulacio
vide infra Ypocrisis ¶ Vtrū sit symulacio quādo aliquis occul-
3 tat peccatū suū R° scd̄m tho · scd̄a scd̄e q · cxi · Sicut aliquis verbo
mentit̄ qn̄ significat qd̄ non est · non autem qn̄ tacet qd̄ est · q̄ ec̄
aliqn̄ licet Ita eciam symulacio est qn̄ aliquis ꝑ exteriora signa
factoꝝ · vel rerū significat aliquid qd̄ non est Non autē si aliq̄s
p̄t̄mittat significare qd̄ est Vnde aliq̄s pt̄ occultare peccatū suū
sine symulacōe et laudabilit̄ scz ne alij inde scandalizentur

1 Sobrietas · quare sobrietas cibi requirit̄ in ordinando
vel clerico R° s̄m Ray · quia sicut ebrietas · sic e · ti ·
voracitas ꝓhibetur ab apl̄o · ad Rō · xiij · Non in cō
messācōibꝫ et ebrietatibꝫ Item quia ventris ingluuies luxuriam
ꝓnotat Vnde · xliiij · di · § · j · Venter et genitalia sibimet vicina
sunt vt ex vicinitate membroꝝ intelligat̄ ꝯfederacio vicioꝝ Itē
quia ingluuies omne bonū opus dissoluit · iiij · Reg · xxv · Nabo-
sardam princeps gothoꝝ destruxit muros iherusalem Itē mor-
bos varios generat · ꝫ tempancia ꝓcurat hospitem et hylaritatē ·
de con · di · v · Nichil Item quia pinguis venter · vt ait Ior · crassū
sensū generat · cum ecōtra sacerdotalis sensus debeat esse vigil et
tenuis · de con · di · v · Ne tales · ad istam materiam potest facere s̄
2 Gula ¶ Nuare sobrietas potus requirit̄ in ordinando siue cle-
rico R° scd̄m Ray · quia ex vino frequenter oritur ebrietas · vt
ext̄ de iur̄ · iur̄ · Et si xp̄us Ebrietas aut̄ vomes est et nutrix oīm

vicio. di. xxxvi. Ante' omnia Item quia violencia tollit mũ dicã Non est mitatiua libidinis Iero. Venter mero estuans cito di- spumat in libidinẽ. di. xxxv. §. p. Item q̃ impedit cẽm sapiaz. et de iꝰ et eciã de pus nũc dicto habetur Prou. xx. Luxuriosa res est vinũ et tumultuosa ebrietas. quicũqz hijs delectat nõ erit sapiẽs Hec auẽ duo scz mũdicia t sapia necessaria maxime fuit ministro dei. q̃ ambulans in via immaculata hic michi ministrabat. et quia acceptus est regi minister intelligens. et de materia ebrietatis habetur supra Ebrietas

Ocietas Vtrũ liceat omittẽ pecuniam mercatori vel artifici p modũ societatis. et inde lucrũ accipe ꝟ. sm Tho. se. se. q. lxxviij. Ille qui sic omittit pecuniã suã non trãsfert dñm pecunie in illũ sicut in mutuo. sed re manet eius Ita q̃ cũ periculo ipsius mitatoris de ea negociat vel artifex opat Ideo licite pẽ petẽ partẽ lucri inde puenientis tanquã de re sua. iꝰ Tho. Vñ sicut dicit Gof. Si vis dare pecuniã tuã in societatẽ sine pcto. pone tu pecuniã. et alius operã psonalem. quia plerũqz q̃ pecunie deest. p operã suplet. vt. ff. p socio. l. v. §. j. et omũiter eas pericula lucra et damna. ecce. Do. et notat. viij. q. iij. c Clerici. vt scz dicat sic. do tibi centũ. et tu ponis industriam et laborem tuũ in fine anni facta ratione. ego accipiã illa centũ. et tu precũ psone tue siue industrie qđ pon mio esse. siue valere illa cẽtũ. post iꝰ quicqd sup erit de lucro accipiam ego medietatẽ occasione pecunie mee. et tu aliam medietatem occasione persone tue Posset eciã fieri aliud pactũ q̃ ego accipiam quartã partẽ lucri et tu tres alias partes. vel econtrã. tu quartã et ego tres. sc̃m q̃ ouem mio. q̃ tua industriã extimari debet. vt patet Insti. de soci. §. j. et similiter pro rata duidat dãnũ Posset ecia fieri non expressa dicta extimacione persone. sed omittendo discretioni ipius qui recipit pecuniam vt assignet partem lucri vel damni. quãtũ iustum sibi videtur. et postea si esset aliquis excessus vel defectus eo ordiner sibi remitterent Sed ecce negociator qui recipit pecuniam ad tractandum. dicit ei qui dat eam. ego volo in fine p industria. et etiam pro labore meo habã vigintí firma. et nolo in eis sentire aliquod damnũ nũquid licet Respondetur licet. iꝰ iste non est contractus societatis sed locationis. quia negociator ille locat operas suas pro isto precio. et illo modo etiam michil sciet de lucro Posset autem et pactum facere q̃ non solũ deberet habere predicta vigintí sine vllo damno. sed etiam talem vel talem partem de illo lucro. et nullam de damno. quod quidem reciperet

no n̄ vt socius sed racione operis siue salarij sui. vt dictū est de tali
3 locacione s̄ Locacio. §. v. et se. ¶ Quid si do pecuniam mercatori
in societatē. et ꝯuenio secū ꝙ dabit michi certam partē lucri. et
michil dico de damno R° debet intelligi eadem pars de damno.
vt Insti. de soci. §. Illud

1 SOdomia Si quis cont̄ naturam peccauit Si est clericꝰ
debet deponi. vel si apparet corrigibilis. debet tradi
religioni ad ꝑpetuam pn̄iaꝫ pagendam Si laycus
excōmūicari. et acetu fideliū vsqꝫ ad ꝯdignam satisfa-
ctionem fieri alienus. ext̄ de exces. prela. Clerici Hoc aut̄ viciū
maius est ꝙ̄ si matrem quis ꝯgnoscēt. xxij. q. vij. Adulterij. et
de h° et de alijs speciebꝫ luxurie. vide s̄ Luxuria. §. primo

SOlicitudo Vtrū licitū sit solicitudinē gerē de tempa-
libus R° ſm tho. se. se. q. lv. Solicitudo tempalium
tripl̄r pt̄ esse illicita Vno mō ex ꝑte eius de q̄ solitam̄
vt si tempalia tanq̄ finem q̄ramꝰ. vt dicit Augꝰ in li
bro de opibꝰ monachoꝝ Cū dn̄s dicit Nolite soliciti esse ꝛc̄. hoc
dicit vt non ita intueant̄ et ꝓpter ista faciant quicquid in euang̃
p̄dicacōe facē iubent̄ Alio mō pt̄ esse solicitudo tempaliū illicita.
ꝓpter suū supfluū studiū qd̄ apponit̄ ad tempalia acquirenda.
ꝓpter qd̄ homo a spūalibꝫ quibꝫ p̄ncipal̄r inseruire debet retrahit̄
et ideo dr̄ Math. xiij. ꝙ solicitudo seculi suffocat verbū Tercō mō
ex parte supflui timoris qn̄ scꝫ aliquis timet ne faciendo qd̄ de-
bet necessaria sibi deficiant qd̄ dn̄s tripl̄r excludit Primo ꝓpter
maiora bn̄ficia homi p̄stita diuinitus preter suam solicitudinē. scꝫ
corpus et animam Scd̄o ꝓpter subuencōeꝫ qua dn̄s animalibꝫ et
plantis subuenit absqꝫ hūano ope Tercio ex diuina ꝓuidencia.
ꝓpter cuiꝰ ignoranciam gentiles circa talia bona q̄renda p̄ncipa-
liter solicitantur. et ideo ꝯcludit ꝙ p̄ncipal̄r solicitudo nr̄a debet
esse de spūalibꝫ bonis sperantes. eciam ꝙ p̄ncipal̄r tempalia nob̄
ꝓuenient ad necessitatē si fecerimꝰ qd̄ debemꝰ Vnde Math. vi.
dr̄ Primiū querite regnū dei et iusticiam eius. et h° oīa adicient̄
vobis De hac materia habes aliq̄d s̄ Ep̄us. §. penul̄.

1 SOrtilegiū primo scꝫ ars diuinandi Differt autem a
ꝓphecia. quia ꝓphecia accipitur in bono et fit gratis
Sortilegiū vero in malo et fit ꝯmūiter pro pecunia.
prima questione p̄ma Duces. alias Judices. et c. se.

¶ Quot sunt genera diuinacionis ℞ fm thm. se. se. q. lxxxvi. 2
Omis diuinacio vtitur aliquo demonū auxilio qđ quidem vel ex-
pre se inuocatē. vel ꝑter coniecturas hominis se occulte demon in-
gerit ad prenūciandum quedam futura que hominib sunt ignota
eis autem cognita Vnde triplex est diuinacōis genus Primū est
per manifestam demonis inuocacōem. qđ pertinet ad nigromanti-
cos Secūm est per solam consideracōem dispositōis vel motus alte-
rius rei qđ pertinet ad augures Tercium est cū facim⁹ aliqđ vt no
bis manifestet aliqđ occultū qđ pertinet ad sortes Sub quolibet
aut istor multa ottinent de quib in se. §. di. et eda habet. xxvi.
q. iii. Igit gen⁹. et q. v. Nec mirū ¶ Quot modis fit diuinacō 3
q̄ fit ꝑ demonis inuocacōes ℞ fm thm. v s Demones exp̄sse in-
uocati solent futura ꝑdicere vel p̄nūciare multipli Nūqđ quidem p̄-
stigiosis quibusdam appericōib se aspectui vel auditui hominum
gentes ad p̄nūciandū futura. et hec species vocatur p̄stigium er eo.
q̄ oculi hoim p̄stringūtur Nūqđ aut ꝑ somia. et ls vocat diuina-
cio somior Nūqđ aut ꝑ mortuor aliquor appericōes vel locucōes
et ls vocat nigromancia. qr vt dic Ysidorus in li. Ethymologiarū
Nigron Grece mortuus nancia diuinacio nūcupat. qr quibusdā pre
tantacōib adhibito sanguine videnē resuscitati mortui diuinare
et ad interrogata rndē Nūqđ vero futura p̄nūciant per homies
vanos. sicut in arreptic⁹ patet. et ls diuinacio fit per phytones
vt dic Ysidorus. qa phytone appollinē fuit dict. qui dicebat esse
primū auctor diuinandi Nūqđ aut futura p̄nūciant ꝑ aliqs figuras
vel signa q̄ in rebus inanimatis apparent. q̄ quidē si appareant in
corpe celestri. puta vngue cervino vel lapide polito vocat Geomācia
Si aut in aqua vocat Ydromancia Si in aere aeremancia Si in ig-
ne Pyromancia Si in visceribus animaliū immolato ꝛc in naris de
monū vocat auruspicū ¶ Quot modis fit diuinacio illa de qua 4
dictū est supra in. ij. §. que fit ꝑ consideracōem dispositōis vel motus
alterius rei Respondetur secundum thomam vbi supra. fit mul-
tipliciter Nam si coniect aliquis p̄noscē futura ex consideracōe situ
vel motus siderū. hoc pertinet ad astrologos qui et geneatici di-
cūtur ꝑter consideracōem natalium dierum Si vero per motus vel
voces aui fiue quor ūcūqđ alior animaliū. fiue per sternutacōes
hominū. vel per membror saltus hec pertinet generaliter ad au-
gurū quod dicitur a garritu auium sicut auspiciū ab inspectione
auiū. Quorum primū pertinet ad aures. Secundum ad oculos
In auibus enim huiusmodi consideran precipue solent Si vero
huiusmodi cōsideracio fiat circa verba hominū alia intencione dro
gata. que quis retorquet ad futurū qđ vult cognoscē vocat omen

Si autem consideretur alique dispoſiciones figurarum in aliquibus
corporibus visui occurrentes erit alia diuinacionis ſpecies Nam ex
lineamentis manuum conſideratis diuinacio cyromancia vocatur Cyros enim grece dicitur manus latine Si vero diuinacio fiat ex quibusdam figuris in ſpatulis alicuius animalis vocatur ſpatulamancia
¶ Quot modis fit diuinacio illa de qua dictum eſt in.ij.ſ.q pertinet ad ſortes Rñ ſm thō.ū ſ Hec diuinacio fit ex conſideracione
ipſorum que euenīunt ex quibusdam que ab hominibus ſerio fiunt. ab
aliquo occultum inquirendum. et hoc multipliciter Fit enim quedam
per ptractionem punctorum qđ pertinet ad artem geomancie Nonnulla
autem per conſideracōem figurarum que puemunt ex plumbo liquefacto in aquam piecto Nonnulla per quasdam cedulas ſcriptas et non
ſcriptas in occulto poſitas dum conſideratur quis quam accipiat
Similiter in feſtucis inequalibus poſitis. quis maiorem vel minorem accipiat. vel eciam ex taxillorum piectione quis plura puncta
piciat. vel eciam dum conſideratur quid apperienti librum occurrat que omnia ſortem nomen habent ¶ Vtrum omnis diuinacio ſeu
ſuperſticio ſit illicita Rñ ſcđm Ray. Omnis phibita eſt a deo. et
ſancta eccleſia Cum enim futura que ſolius dei ſunt aliqui inuenire
per hec laborant diuinitatis iura creaturis attribuunt Ysaie.xli.
Annunciate que futura ſunt in futurum et ſciemus quia dii eſtis Item
Leuitici.xix. Non auguriabimini nec obſeruabitis ſomnia. et ibi
dem.xx. Anima que declinauerit ad magos et ariolos et ſequitur
interficiam illam de medio populi mei. et multa ſimilia Et ſic ait
Augus Vanitas arcium magicarum ex tradicione angelorum malorum
in toto terrarum orbe plurimis ſeculis inualuit. et p inuencōes eorum
inuenta ſunt auruſpicia auguracōes et ipſa que dicuntur oracula ni
gromancia. xxvi.q.vij. Nui fine ſaluatore et ſimiliter de phibi
cōe talium. xxvi.q.v. per totum. et q.vij. Non licet. et in.iiij.c.ſeqn.
extra e. per totum. et de ſortile. per totum Et ſimiliter ad illud genus
ſuperſticōis ptinent omnes ligature et remedia que medicorum, qđ
diſcipl ma condemnat. ſiue in verbis ſiue in caracteribus ſiue quibuſ
cūq; rebus ſuſpendendis vel ligandis vel ſoluendis. ſicut ſunt in anu
res aut annuli in digitis Item ſi uectis ambulantibus amicis lapſus
aut puer medius interuenerit Item redire ad lectum ſi ybi ſe cal
ceat ſternutauerit redire ad domum ſi pedes offenderit ſs et mlta
hmōi. xxvi.q.vij. Illud Item non ſunt dies egyptiaci obſeruandi
aut kal Januarij. aut menſes vel dies. aut lune ſolis curſus. et
hmōi. xxvi.q.vij. Non obſeruetis Nō tamen ddemnant ruſtici. cū
ſuas tpa ad ſeminandum vel arbores indicendum et hmōi q natale hnt
rōes Sſs. et phifici ćta medicinas et minucōes faciēbas et ceta ſilia

Quæritur hic specialiter Verum diuinacio per inuocacionēs dæ- monū sit illicita Rō sm thō vbi s Sic deutro.xviij. Nō inueniat in te qui ariolos scisscitet. nec phytones obstulat. Et hmōi duplex est causa Prima quia in inuocacōe demonū fit pactū expressū cū demone. et is est omino illicitū Vñ cōt quosdam dr Ysaie.xviij. Dixistis pessimꝰ fedus. cū morte et cū inferno fecimꝰ pactū. et ad huc grauꝰ essz si sacrificiū et reuēdiam demoni inuocato exhi- bet Secda pter periculū consequens Demon enī qui intendit per dicōēs hoīm de hmōi suis responsis. etiam si aliqñ verum dicat in tendit hoīem assuefacē ad hoc vt ei credat. et sic intendit hoīem perducē ad aliquid qđ sit saluti aīme humane nociuū Vnde et Athanasius exponens illud Luce.iiij. Increpauit illum dicens Obmutesce dicit quāuis vera fateretur demon Compescebat tam xpus sermonem eius ne simul cū veritate mi quitatem promulget vt nos etiam assuefacēt. ne curemꝰ etiam si vera loqui videatur. Nephas enī est vt cum affit nobis scriptura diuina a dyabolo in- struam De eo autem qꝺ saul phytonissam consuluit que diuina- uit. j. Regꝫ.xxviij. Augꝰ dicit ad Simplicianu non est absurdum credere aliqua dispoficione permissū fuisse. vt non donante arte magica vel potencia: sed dispensacōne occulta. que phytonissam et saulem latebat se ostenderet spiritus iusti aspectibꝰ regis di- uina eū ifīia percussurus. vel non vere spiritus samuelis a reqe sua excitatꝰ est. sed aliquid fantasma et illusio ymaginaria dyaboli machinacōibꝰ facta quam scriptura samuelem appellat. sicut so- lent ymagines rerū suarū nommibꝰ appellari.xxvi.q.vi. nec mirū Vtrū diuinacio per astra sit licita Rō sēm thō. vbi supra Du plices effectus subtrahūtur causalitati corporum celestiū Primo quidem omnes effectus per accidens otingentes. siue in rebꝰ hūa nis. siue in rebus naturalibus. quia vt pbatur. vi. Methaphisice Ens per accidens non habet causam. et precipue naturalem. vt qꝺ la pide cadente fiat terremotus. vel qꝺ homme fodiente inueniatur thesaurus Secūdo autem subtrahitur causalitati celestiū corpoꝝ actus liberi arbitrij Possunt tamen celestia dispositiue inclinari in quantum imprimūt in corpus humanū. sed tamen ex hꝫ nulla necessitas libero arbitrio imponitur Siquis igitur consideracōe astroꝝ vtatur ad predicta duo. scz ad precognoscendum futura ca fualia siue fortuita. aut etiam ad pcognoscendū p certitudinē futura opera hominū procedet hoc ex falsa et vana opinione. et tūc opacio demonis se mmiscet. vñ erit diuinacio illicita Si vo alis qꝫ vtat̄ ofideracōe astroꝝ ad pcognoscend futura. qꝫ ex celestibꝰ corpibꝰ causant̄. puta siccitates vl pluuias et hmōi nō erit illicitū

9 ¶ Vtrum diuinacio que fit per somnia sit licita Rº sm tho. v. s.
Si quis vtatur somnijs ad pcognoscendū futura sm q somnia pro-
cedūt ex reuelacōe diuina. vt somnia pharaonis. vel sm q pro-
cedūt ex naturali causa intrinseca. vt cum homo habūdans hūo-
re frigido somniat q sit in aqua frigida. vel in niue. siue extrin-
seca. vt extra aere vel impressiōe celesti quantū se virtus talis pt
extendere. non erit illicita talis diuinacio Si aut hmōi diuinacio
causet ex reuelacōe demonū cū quibus pacta habeant expressa.
quia ad hoc inuocant vel tacita quia hmōi diuinacio extenditur.
ad quod non pt se extendere erit diuinacio illicita et superstitiosa
10 ¶ Vtrū diuinacio per auguria sit licita Rº scdm tho. vbi supra.
Ex motu vel garritu auiū futura pcognosci non pnt sicut ex caus
sz in quantū sunt effectus aliquarū causarū. que eciam sunt cau-
santes futuros euentus Causa aut opacōis oīm brutorz anima-
liū est instinctus quidam quo mouent in modū nature. et hic in-
stinctus ex duplici causa pt pcedē Vno quidem mō ex causa cor-
porali celesti. et scdm hoc nichil phibet eorz opacōes esse futu-
rorz signa In quantū cōformantur disposicōibꝫ corporz celestiū.
et aeris continentis ex quo pueniūt aliqui futuri euentus. in hꝫ tn
duo considerare oportet Primū quidem vt hmōi opacōes non ex-
tendant. nisi ad pcognoscend futura illa que causantur p motus
corporz celestiū. vt sup in. viij. §. dictū est Scdo vt non extendā-
tur nisi ad ea que aliqualr pnt ad hmōi animalia pertinere con-
sequūtur enī per celestia corpa cognicōez quandam naturalem ad
ea que eorz vite sunt necessaria. sicut sūt imutacōes que fiūt per
pluuias et ventos et alia hmōi Alio modo instinctus hmōi cau-
satur ex causa spirituali. scz vel ex deo. vt patet in columba super
xpm descendentem. et in coruo qui pauit helyam. et in ceto q ab-
sorbuit et eiecit Jonam. vel eciam x demonis qui vtūtur hmōi
animaliū opposicōibꝫ opacōibus brutorz ad implicādas animas
varijs et vanis opacōnibus et oppinionibus. et eadem racio est de
omnibus alijs huiusmodi. et isto modō non sunt licita. q aut Jo-
seph ait Genes. xliiij. q non esset ei similis in auguriandi scien-
cia intelligendum est scdm Augꝰ q hoc ioco dixit referens forte
ad id qd vulgus de ipso opinabatur. et sic dispensator eius locu-
11 tus est ¶ Vtrum diuinacio per omnia sit licita Rº scdm thomā
vbi supra Omen enim dicitur quando aliqua verba alia intencōe
dicta retorquentur ad futurum. vt supra in. §. iiij. dictum est.
Huiusmodi autem verba et si non subdantur disposicioni stella-
rum. disponūtur tamen quandoqz quidem secundum diuinam pro-
uidenciam. vt recitacio somnij quā audiuit Gedeon Judicum. vij.

Et verba puelle que attendit Elieser seruus abrahe Gen̄. xxiiij.
Et sic licet Fit eciā qn̄q; h̄ et s̄m opacōz demonū. et sic est illicitū
¶ Vtrū diuinacio sorciū sit illicita R° scd̄m thomam vbi supra. 12
Sortes ꝓprie dicūtur cū aliquid fit. vt per eius euentum aliquid
occultū innotescat. et quidem si queraṫ per sortes. quid cui sit ex-
hibend̄ vocaṫ sors diuisoria Si aut̄ queraṫ quid agere oporteat.
vocaṫ consultoria Si aut̄ queraṫ quid sit futurū. vocaṫ diuiatoria
Itaq; si euentus sorciū expecteṫ ex fortuna qd̄ locū habet solum
in diuisoria non videṫ habē peccatū. nisi forte viciū necessitatis sic̄
si aliqui non valentes aliquid concorditer diuidē velint vti sorti-
bus exponentes fortune quā partē quis accipiet Si vero euentus
sorciū expecteṫ ex spūali causa Nn̄q; quidem expectaṫ ex demo-
nibꝫ. sicut habeṫ Ezech̄. xxi. Nd̄ rex babilonis stetit in biuio idest
in capite duarū viarū. querens diuinacōz et ꝯmiscēs sagittas in-
terrogauit ydola. et ea consuluit. et h̄ est illicitū Nn̄q; vero expe-
ctaṫ a deo. s̄m illud Prou̅. xvi. Sortes mittūtur in synū. sed a
dn̄o tempanṫ. et talis sors s̄m se non est malū. vt dicit August.
Potest tn̄ in h̄ quadrupl ex peccatū incidē Primo si absq; neces-
sitate ad sortes recurraṫ. h̄ enī videṫ ad dei temptacōez pertinē.
Secūdo si quis eciam in necessitate absq; reuerencia sortibꝫ vtatur
Ymmo cum magna deliberacōe. et p̄missa oracōe debet fieri exem-
plo apl̄oꝝ in electōe Mathei Actuū p̄mo Tercio si diuina ora-
cula ad t̄rena negocia ꝯuertanṫ. vt dicit Aug⁹ ad Januarium
Quarto si in electōibꝫ ecclesiasticis q̄ ex spiritussancti inspiracōne
fieri debent. aliqui sortibꝫ vtanṫ Secus autem est in tempalibus
dignitatibꝫ. que ad terrena disponenda ordinanṫ. in quoꝝ elec-
tione plerūq; homines sortibꝫ vtūtur. sicut et tempaliū rerū diui-
sione Si igitur necessitas immineat licitū est cū debita reuerencia
sortibꝫ. diuinū iudiciū implorare. sicut tempe persecucōis quis fu-
giat. ne morte hominū vel omniū deseratur ecclesia sorte queri pt̄
sicut Aug⁹ in epistola ad Honeratum. et cui danda sit elemosi-
na. cum duo eque indigentes occurrūt ceteris paribꝫ. et vtriq; da-
ri non potest. sorte iuste queritur. vt Aug⁹ dicit primo de doctn̄a
xp̄iana Inno. eciam dicit q̄ pro litibꝫ dirimendis. eciam licet vti
sortibus. xxvi. q. ij. Sors Idem Hosti. et intellige in hys que tē-
poralia sunt. et de sorte simplici siue alia supersticione ¶ Quid dē 13
diuinantibus. vel eciam inuestigantibꝫ occulta. vt furta et hmōi
per inspectionem Astrolabij. aut inscripciones vel inspectiones
in librum Respondetur secundum Guil. Nullo modo licet. sed su-
persticiosum est extra eodem ti. Ex tuarum. et reducitur ad diui-
nacōez per astra. de qua dictū est in. §. viij. aut eciam ad sortes.

12 De quibus in .§. prece. habetur ¶ Quomodo frequenter eueni-
ant ea que diuini predicunt Rº sm Ray. sicut dicit Augº. qui
hanc questionem soluit dicens. hoc fieri pmissu dei. vt illi qui hoc
audiunt et vident pbent in quali fide sint. vñ Deutero. xiii. Si sur-
rexerit in medio tui ppheta. aut qui dicat se somnia vidisse. et p-
dixerit signū acq portentū. et venerit q locutº est. et dixerit tibi
Eamus et sequam deos alienos. qs ignoras. et seruiamº eis Non
audais vba pphe aut somniatoris. quia temptat vos deus vester
vt palam fiat. vtrū diligatis eū. an non. xxvi. q. v. Nec mirum
Tho. eciā vbi s dicit q hec qd a pncipio homies in istis obserua-
cōibus aliqd expti sūt casu accidit. s postmod cū homines incipiūt
hmōi obseruacōibus animū implicare. multa sm hmōi obseruacōes
euenīt per decepcōez demonū. vt hys obseruancijs homies im-
plicati curiosiores fiant. et se magis inserant multiplicibus laqueis
17 pniciosi erroris. vt dicit Augº in .ij. li. de doctrina xpiana ¶ Vtrū
liceat requirere a moriente. vt reuelet statū suū post mortem Rº
sm tho. in quolibet. Nulla inordinacio videt. si quis reqrat a mo-
riente ognoscē statū eius post mortem. subiciendo tñ hº diuino iu-
dicio Vñ nulla racio videt. quare hº pctm debeat dici nisi forte ex
dubitacōe fidei de futuro statu quasi temptando inquirat de pena
diuinatoꝝ. vide .j. Sortilegiū .ij. §. penl. de inuestigacōe malefi-
cij per iudiciū ferri candentis idest splendentis. et aque bulientis.
vide supra Duellum .§. penl. in fi.

1 Sortilegiū scdo quantū ad supsticiosas obseruancias.
Et querit pmo. vtrū liceat vti arte notoria Rº scdm
tho. se. se. q. xcvi. Ars notoria omnino est illicita. et a
xpiano fugienda Hec est ars per quā quidā nitūtur
scienciam acquirē. s omnino inefficax. et fuit ibi quedā pacta im-
2 plicita cū demone ¶ Vtrū obseruacōes que fiūt ad sanitatē. et
hmōi sint licite Rº scdm tho. vbi sup In hys que fiūt ad aliqs
effectus corpales inducendos. considerand est Vtrū naturaliter
videant posse tales effectus causare. et sic non erit illicitū Si aut
naturalr non videantur tales effectus posse causare. cosequēs est
q pertineant ad quedam pacta cū demonibº. vt patet per sctm
Augustinū. xxi. de Ciuitate dei Hec autem apparent specialiter
cum adhibentur aliqui caracteres vel nomina ignota. vel alie q
cumq obseruacionis varie quas manifestum est naturalem effi-
caciam non habere. et talia semper sunt supersticiosa et illicita.

Si autem vt dicit Ray. aliquis coligit herbam medicinalem cū
symbolo. vel eciā cū oracōe dñica. vel scribat hs in carta. vt ponat
super infirmū. vt sic in hys tantum deus honoret. non reprobat.
dūmō nulla alia supersticiosa obseruancia immisceat. xxvi. q. v.
Non liceat. et q. vij. non obseruetis ¶ Vtrū suspendere diuina
verba circa collum sit peccatū Rō sm tho. vbi supra In omnibꝫ
adiuracōibꝫ vel scripturis hmōi. duo cauenda sūt Primo quidem
quid sit qd ꝓfertur vel scribit. quia si est aliquid ad inuocacōem
demonū pertinens est manifeste supersticiosū et illicitū Similiter
si contineat ignota nomina. scz ne sub illis aliquid illicitū lateat
Sicut dicit Crisꝫ ꝙ multi confingūt aliqua nomina hebreyca an
gelorū. et scribūt et alligant. que non intelligentibꝫ videntur me
tuenda Similr ne aliquid falsitatis contineant. quia sic eius effe
ctus non possꝫ expectari a deo qui non est testis falsitatis Secūdo
autem cauendum est. ne cū verbis sacris contineantur ibi aliqua
vana. puta aliqui caracteres inscripti preter signū crucis Similr
ne spes habeatur in modo scribendi aut ligandi aut in quacumqꝫ
vanitate que ad diuinam reuerenciam non pertineant. quia hoc
iudicaretur supersticiosum. xxvi. q. v. Non liceat Nec in colligē
do herbas medicinales facere aliquas obseruancias aut incanta
cōes. et scdm Guil. non reprobant breuia in quibꝫ scribūtur ver
ba euangelica solum. sed si credatur ꝙ minꝰ efficacie habeant si
scribant alio tempe quam dū in ecclesia euangeliū legitur sup
sticiosū est Similr si scribantur caractēs et nomina inusitata. q̄si
nomina dei ineffabilia. et in quibus dicitur quicumqꝫ sup se por
tauerit istud breue ꝛc reprobanda sūt et peccant qui scribūt aut
portant aut donant aut vendūt aut portanda docēt nisi adeo fu
erint simplices ꝙ ignorancia debeat eos excusare. que eciam nō
excusat. si sup hs fuerint admoniti vel instructi ¶ Quid de yma
ginibꝫ quas faciūt astronimi Rō scdm tho. vbi sup Illicitū est
et ex ope demonū habent effectū cuiꝰ signū est. q̄a necesse est eis
inscribi quosdam caractēs qui naturaliter ad nichilum opantur.
Vnde fiūt ibi tacita pacta cum demonibus aut fiant ibi expresse
inuocacōes demonū ¶ Quid de incantacōibꝰ serpentū et anima
liū Rō scdm tho. vbi supra Si respectus habeatur solum ad ver
ba sacra. et ad virtutem diuinam non erit illicitum. sed plerumqꝫ
tales incantacōnes habent obseruancias illicitas. et per demones
sorciūtur effectū. et p̄cipue in serpentibꝰ. q̄a serpens fuit primū
instrumētū demonis ad hoiem decipiend Vñ sup illud ps Sic aspi
dis surde ꝛc Dic glo. notand ꝙ nō laudat aut scripta qñ dat in
scripta filitudo. vtz de iniq̄ iudice q̄ rogantē viduam exaudiuit.

C ¶ Nuid de incantantibus puero vel infirmo ℞ ꝑm Gul. Si mi
bil superstitiosū dicūt vel facūt. nec mandant dici vel fieri. ℈ tantū
vtūtur precib licitis. et etiam adiuracōib. sicut per passionem et
crucem. et similia non peccant nisi talia facēt post ꝓhibicōez ab
ecclesia sibi facta Sūt eni ꝓhibenda ꝓpter multa superstitiosa. q
ibi solent misceri. nisi fierent per aliquē discretū et deuotū. q fun
deret oracōez non sup pomū vel cingulū. ℈ sup infirmū ma nꝰ im
ponēs. satis videt accordare Tho. se. se. q. xcv. De hys aut qui re
liquias sanctoꝝ portant ad collum et hmōi. dic. vt ꝙ Reliqe. ℈. q
A ¶ Nud de sacerdotib qui causa doloris altare exuūt sacris vesti
bus. aut ymagines lugubri veste operūt. aut consueta luminaria
subtrahūt ℞ talia fieri penitus ꝓhibenē. xxvi. q. ij. Nuicūq. et
nisi faciens purgauerit se pnia. debet depoi. nisi forte facēt. quia
metuit otāmiacōez sacroꝝ vel subuersione fidei. vel obsidionem.
et hmōi Nam in tali facto plus humilitas ꝙ dolositas declaraē.
vt in dicto c. Nuicūq Ceterū ꝙ aliqui in agꝝ grauacōez cessacōis
a diuinis ymagines psternūt orticis et ꝓmis supponūt penit
reprobaē. extē de offi. ordi. Si canonici li. vi. Et ꝙ habetur supra
S Cessacio a diuinis. ℈. ij. ¶ Nud de sacerdotib qui pro vtilis qs
odiūt scienter cantant missam defūctoꝝ. vel in medio ecclesie po
nūt feretrū et facūt officiū mortuoꝝ. vt illi cuius moriantur ℞
tales si fuerint detecti. debēt depoi. et ab agendo pnias. tam sa
cerdos ꝙ qui mandauit debet ergastulo perpetuo exilij relegari.
D vt in dicto c. Nuicūq ¶ Nuid de quibusdā mulieribus que dicunt
vel credūt se in nocte cū dyano dea paganoꝝ. vel cū herodyade.
et in mira multitudine mulierū equitare sup quasdam bestias. et
mira spacia pertransire. et multa hmōi. et ꝙ ab eis alique creatē
possint in meliꝰ vel in peꝰus mutari aut transformari ℞ secm
Ray. A maligno spiritu mentib fideliū talia fantasmata irro
gantur Non dyabolus transmutans se in diuersarum personarū
species mentem quam captiuam tenet. multipliciter deludit. nec
debet aliquis in tantam venire stulticiam vt credat ꝙ hec que in
somnijs et spiritu tantum fiunt in corpore fiant. alias infidelis est
et pagano deterioꝝ. hec et multa alia de hac materia. xxvi. q. ij.
10 Episcopi ¶ Nue pena sortilegiorum Respondetur diuinatoꝝ
et maleficij secūdum leges capite plecti debent. et si accedant ab
domum alterius. debent cremari Item bona eorum omnia debent
publicari. C. de maleficis. l. Nullus. et. l. Nemo. et. l. Culpa Sed secū
dum canones si quidem peccatum occultum sit. imponitur peni
tencia quadraginta dierum eodem titulo capitulo primo Si no
torium eukaristia denegatur. de con. distinct. ij. Pro dilectione.

Item si sit clericus deponendus est. et in monasterio detrudendus
Si laycus excomunicandus. xxvi. q. ij. Non oportet. et c. Si quis eps
et c. Aliquanti. et q. vij. Admoneant Sed et crescente contumacia
crescere debet et pena vt carcetur et hmoi Item si seruus sit. debet
verberibus castigari. xxvi. q. v. Contra ydolorum Epus eciam omnes
tales turpiter dehonestatos de parrochia sua eicere debet vt. xxvi
q. v. Epi Tales infames sunt similiter et qui ad eos concurrunt Vnde
nec ad accusacoem debent admitti. ij. q. viij. Nuisquis. nec ad te-
stimonium. extra de testi. Testimonium de infamibus. habes s. Infamis
¶ Sed nunquid efficitur irregularis qui talia facit. et maxime enor-
mia. vt qui sacrificat deo numorum. idest dyabolo. vt diues fecit vel 11
qui de ecclesie sacris. vt de crismate vel oleo sancto. aut aqua bap-
tismi. aut de corpe xpi. sortile gium facit Ro secundum Guil. Si talia sint
notoria generant irregularitatem. et indigent dispensacoe Si vero
occulta non quauis sit secundum quosdam. idest si sint occulta

Spectacula. de spectaculis cantu et cytharis. habes supra 1
Ludus et Iocus. §. iij. et se. et supra Corea

Sponsalia quid sunt Ro sponsalia sunt futurarum nupciarum 1
promissio. ff. extra. e. l. j. et. iij. q. v. Nrates. et dicuntur spo-
salia a spondendo idest promittendo ¶ Nuo contrahuntur 2
sponsalia Ro quatuor modis Aliqn quidem nuda promissione vt
cum dicit vir. accipiam te in meam vxorem. et illa respondet. acci-
piam te in meum virum. vel alia equipollencia. vt ducam te in vxorem
et hmoi. et ista sunt proprie sponsalia. que per verba de futuro fiunt
Si vero fierent per verba de presenti. vt si dicatur. accipio te vel ali-
quid hmoi erit verum mrmonium. vt sup Mrmonium. iij. §. j. et. iiij.
se. Item secdo contrahuntur sponsalia datis arris sponsalicijs. sicut
habetur s. Arra Item tercio per annuli sub arracoem eodem modo
sicut de quibusdam arris sponsalicijs dicitur. sed siue in subarracone
annuli. siue alias adiungatur consensus expressus de pnti. factum
est mrmonium Item quarto contrahuntur sponsalia non solum in pro-
missione vt in primo modo dictum est. sed eciam apponitur iuramen
tum. vt extra e. de illis. et c. Preterea ¶ Nuid si quis accepta manu 3
mlris dicat. do tibi fidem de te in vxorem accipienda. et illa nichil
rndeat. nunquid sic contracta sunt sponsalia Ro secdm Guil. reuera
non pnt cotrahi ex altera parte tantum. nec claudicare pnt Ille tn
qui taliter dedit fidem debet eam ducere in vxorem si illa voluerit.
Si autem noluerit non est compellenda. nisi aliquo modo ostendatur

mulier acceptare q̄d agebatur · puta si ante fidem sic datam tra-
ctabatur inter eos de sponsalibꝫ vel matrimonio · et ipsa requisita
sponte manū dedit ad fidem recipiendam · et hmōi · tūc enī essent
contracta sponsalia ¶ In qua etate p̄nt contrahi R° post septē-
niū quia ex tūc placē incipiūt · et ex tūc valent · ext̄ e · ti · Lr̄as ·
et ext̄ de spon · impub · Si infantes li · vi · Si vero ambo vel alter sint
minores septennio et contrahant sponsalia · ipsi vel parentes pro
eis nichil agit̄ nisi post ratificent · vt habes supra Impedimentū
xiij · §· antepenl̄ · q̄ si non compleuerit plene septem annos · Di-
cendū s̄m tho · in · iiij · di · xxvij · Si multū appinq̄t ad tempus sep-
tēnij · tenent sponsalia Hec autē appinquacio determinanda est
scd̄m condicōem contrahenciū · cū in quibusdam cicius · in quibusd̄
tardius p̄ueniat intencio siue complacencia nupcioꝝ · ꝯcor · Ho ·
tn̄ expresse de iure non habet̄ q̄ tempus septennij p̄ueniri possit
Et nota hic q̄ si alter fuerit maior septēnio alter minor · licꝫ spō-
salia non tenuerint eciam ex parte maioris · quia claudicare nō de-
bent · tn̄ quia iste maior ex parte sui fidem dedit · tenet̄ expecta-
re minorē · si forte velit p̄durare in eodē p̄posito · et si nō expectat
tenet̄ agē p̄niaꝫ de fide mentita ¶ Vtrū sponsalia possint contra-
hi inter absentes · vt per nūciū vel per lr̄as R° s̄m Ho · sic · si ab-
sens hoc sciat · quia nūciū misit · vel de sua consciencia fit · vel po-
stea ratū habeat · ff · de spon · le · vlti · xxxij · q · ij · Honorātur · extra
de ma · con · cont̄ interdic · ecclesie c · ij · De sponsalibꝫ factis a pa-
rentibꝰ pro filijs · vide s̄ Impedimentū · xiij · §· si · ¶ Nuid si ab-
sens misit nūciū vel p̄curatorem ad contrahendū sponsalia · et po-
stea reuocat R° s̄m Ho · Si reuocacio perueniat ad p̄curatorem
anteq̄ꝫ puella consenciat · nichil postea agitur · ar · ext̄ de p̄cu · In
nr̄a · et c · Mandato · p̄mo eciā si reuocacio p̄uenit ad p̄curatorem
postq̄ꝫ puella consensit · ꝫ tn̄ p̄curator an̄ reuocatus fuerat · nich̄
actū est · scd̄m eūdem Ho · Ceterū de matrimonio per p̄curatorē
habes sup̄ Mr̄imoniū · ij · §· iiij · ¶ Nuid si aliquis ante pubertatē
ꝯtrahit mr̄imoniū R° sponsalia esse intelligūtur · vt s̄ Impe-
dimentū · xiij · §· penultimo ¶ Nūquid illi qui contraxerūt spon-
salia tenent̄ ꝯtrahē mr̄imoniū R° si sponsalia tenuerūt · vt quia
in etate debita cōtracta fuerūt tenetur ꝯtrahē · nec p̄t alter eoꝝ
contrahere cum alia persona · et si contraxerit cum alia persona ·
tenet quidem s̄m matrimoniū · ext̄ e · Sicut · sed agere debet pe-
nitenciā de fide mentita · et multomagis si prius interueñat iuram̄
tū · ext̄ e · Ex lr̄is · ij · et c · Sicut · et c · Si inter ¶ Sed vtrum ille q̄
non vult debeat cogi p̄ censurā eccl̄iasticā R° p̄us et p̄ncipalius
debet moneri · vt ext̄ e · Req̄siuit demū p̄t cogi · vt in dicto c · lr̄is

Et intellige nisi probabiliter timeatur difficilis exitus. puta vxori-
cidiū et hmōi. vt in dicto c. Requisiuit. et sic intelligūt et exponūt
p̄dictas Decre. quasi omnes doc. Tho. eciā in. iiij. di. xvij. dicit q̄
in sponsalib9 non soluens p̄missū peccat mortalr. nisi legitimū
impedimentū interueniat et iniūgenda est ei p̄nia p̄ pcto. licet
in foro contencioso non compellatur. quia matrimonia coacta cō
sueuerūt malos exitus habē ¶ Quid si iurasti michi dare vnam
de filiabus tuis non nominatim expressam R° s̄m Ho. Dare q̄dē
teneris. s̄ quacūq̄ des liberaberis. quia p̄missoris est electio. sicut
et in alijs p̄missionib9. vt s̄ Promissio. §. ij. Et si omnes moriant̄
p̄ter vnam ad illam dandam teneris ar. ff. de eo q̄d certo lo. l. ij.
§. Qui stibū Sed et si michi vnam obtuleris. et ego non accepto
eam liberatus es. eciā a iuramēto ar. ff. de condi. inde Cū hys. q̄
si vnam ex illis carnalr cognouit nullam aliam habē potero. quia
cū omnib9 contracta est affinitas. vt s̄ Impedimentū. xiiij. §. j.
et. ij. ymo q̄ plus est. si cōtemplacōe p̄cedentis tractatus facta fu-
erit cōmixtio esset factū mr̄imoniū. vt s̄ Mr̄imoniū. iiij. §. ij. extra
de eo qui dux in ma. Significauit. et c. Veniens ¶ Quid si iura 11
sti michi dare vnam determinatam filiam tuam. et si illam habē
non possem p̄misisti michi aliam R° s̄m Ho. teneris michi dare
p̄mam. et ad h̄ laborare bona fide. extra de spon. Ad audienciam
q̄ si non potes tūc distinguendū est. quia si p̄ma consensit sponsa-
lib9 expresse vel tacite. vt puta quia vel ipsa p̄nte et non cōtdicē-
te fuerūt cōtracta sponsalia. vel postea ipsa ratificante sororē suaz
habē non possū. quia cū prima cōtraxi sponsalia. vt in dicto c. ad
audienciam Eciam si illa p̄ma sponsalia forte p̄pter consanguini
tatem aliquam cū illa prima non tenuissent. vt sup̄ Impedimē
tū. xiij. §. iij. Si vero prima nullatenus consenserit sponsalib9. te
neris ad scd̄am. vt extra de spon. impub. Ex litteris. j. et de resti
spo. Ex parte ¶ Quid si sponsalib9 appositū sit tempus. ij. quod 12
debeat fieri matrimoniū R° elapso tempe ille per quem non ste-
tit impune nubit. sed alij datur penitencia de fide mentita. ext̄.
e. Sicut ¶ Quid de peccatis que interdū sponsalib9 apponūtur
R° scd̄m Ray. Licet sponsalia contrahi possūt. sicut sub certa cō- 13
dicione p̄misse pecunie. non tamen potest pecunia p̄mitti in modū
pene. et si p̄missa fuerit. non tenet p̄missio. nec potest peti. vt si di
catur nisi tecū contraxero dabō tibi centū marcas. nam cōiugia de-
bent esse libera. extra e. Requisiuit. et c. Gēma Idem tho. in. iiij.
di. xxvij. Nota tn̄ q̄ arre sponsalicie date ab ea parte que causam
p̄stat q̄ nupcie non sequant̄ amittūtur. recepte vero restituunt̄
in duplū. C. de spon. l. Arris. et. l. Mulier. vide s̄ Arra. §. j. et. ij.

Nuineciam si quis vellet sponsalia firmiter alligare · potest sic fa
cē · s̄m Ho · scz vt det magnam q̄ntitatē pro arris · et stipuletur
ipsas in q̄druplū · quia in tantū pt̄ stipulari et non amplius · et tūc
si steterit per recipientē quominꝰ mr̄mionīū seq̄tur · in q̄druplū
reddet · C · e · ti · l · fi · §· Nue omnia Cessat tn̄ pena arrarū in qui-
busdam casibꝰ · vt si tempus appositū lapsū sit Tūc enī is p quē
non stetit impune nubit · vt in prece · §· dictū est Itē cessat si spō
sus impeditus fuerit · dū tn̄ causam impedimēti non p̄buerit cessāt
eciā ꝓpter causam a legibꝰ interdictam · puta si de iure mr̄mionīū
12 sequi non pt̄ · C · e · ti · l · vlt̄ · §· pr̄em ¶ In quibꝰ casibꝰ soluūtur spō
salia R° scd̄m Ray · in octo Primꝰ si alter sponsoꝝ trāseat ad
religionē qd̄ pt̄ facē eciā contr̄cto mr̄mionio · et altero inuito · dū
mō ante carnis copulam · et ille qui remanet in seculo absoluit̄ a
sponsalibꝰ · et eciā a mr̄mionio · extra de ꝯū · ꝯiu · Verū · et c · Ex pu-
blico · et ext̄ e · Cōmissū · nec pdit arras quas dedit Illas autē q̄s
recipit restituet solū in simplū · C · de epi · et cle · deo nobis ¶ Scdo
14 soluūtur sponsalia qn̄ spōsus non inuenit̄ · quia t̄nstulit se ad aliā
regionē · si tam̄ hoc fuit aliq̄ culpa eius qui pn̄s est · debet recipe
pn̄iaz de periurio · et de ꝓmissione non seruata · ext̄ e · ti · de illis Et
quidem si terminꝰ in sponsalibꝰ non fuit appositus de contrahēdo
tūc s̄m leges pn̄s tenetur expectare absentem per biennīū · vt · C
e · ti · l · ij · Tamē s̄m Ho · Iudex inspecta q̄litate ꝑsonarū poterit
tempus abbreuiare vel ꝓrogare ¶ Tercio soluūtur sponsalia ·
16 si alter sponsoꝝ post contracta sponsalia incurrat lepram vel pa
ralisim amittat oculos vel nasū seu quicq̄m turpius ei eueniat ·
extra de ꝯiu · lepro · Lr̄as · et ext̄ de iur̄ · iur̄ · Nue admodū · vbi
inuit̄ q̄ eciā si iurauit non tenet̄ · ductam tn̄ ante dimittē non pt̄ ·
14 ¶ Quarto si supueniat affinitas puta quia sponsus ꝯgnouit cō-
sanguineū sponse vel econuerso · xxvij · q · ij · Nudam desponsauit ·
et c · se · ext̄ de eo qui cog · con · vx · sue c · ij · et c · Fr̄nitati · et ad hoc
ꝓbandū sufficit sola fama · ext̄ de consang · et affi · sup eo Item s̄m
Ho · sufficit vnꝰ testis · vt ext̄ de testi · sup eo Secus tn̄ si p̄us fuisset
mr̄mionīū ꝯsūmatū vt ibi d̄r ¶ Quinto soluūtur sponsalia si mu-
18 tuo se absoluūt · sicut qui societatem fide interposita contrahūt · et
postea sibi eam remittūt · ext̄ e · Preterea Nudam tamen istū
casū non recipiūt sed veritas vid̄r q̄ possint se absoluē s̄m Ray ·
Al · Gof · Tho · et Pe · ¶ Sexto si alter eoꝝ fuerit fornicatus ·
19 in quo casū licet alteri repellere fornicantem · ext̄ de iur̄ · iur̄ · Nuē
admodū · sed quid si sponsa fuerit ab alio violenter cognita R°
s̄m Ho · non debet cogi talem ducē · sed tam̄ ducere habet · eo q̄
non fuit in culpa Ceterū si fornicacio fuit ante sponsalia · non pt̄

apponi. vt in dicto c. Nuemadmodum. nisi ꝑm ꝙ Hugo dicit.
Si tempore desponsacionis credebat eam esse virginem et añ car-
nalem copulam constiterit sibi eam esse corruptam. pt̄ dimittere
eam et sic pro fornicacōe carnali sponsa dimitti potest eciā Ita et
multo magis ꝑ fornicacōe spū ali scilz heresi vel infidelitate. quia
tūc nullū esset mr̄monium qd̄ fieret. vt supra Impedimentū. ix. §. i.
¶ Septimo soluūtur et soluta sūt sponsalia qñ sponsus vel sponsa 20
cū alio contrahit per verba de pñti. vel eciam per verba de futuro
et sequit̄ carnalis copula. debet tñ talis agē pñiaz de fide vel ꝓ-
missione mentita. ext̄ e. Si inter virū. et ext̄ de spon. duo c. i. ꝙ si
ꝯtraxit cū ꝑma sponsalia de futuro sine interposicōe fidei vel iura-
menti. et cū scd̄a similr̄ de futuro. ꝫ cum iuramēto ꝑm Ray. debet
contrahere cū prima. et agē pñiaz de ꝑiurio ꝙ ꝯmi sit circa scd̄am
Iuramentū eni non potest esse vinculū iniquitatis. ext̄ de iur̄. iur̄.
Quanto. et de spon. Sicut ex lr̄is. et. xxij. q. iiij. In malis. ꝯcor. Ho
¶ Octauo qñdo impubes qui contraxit sponsalia venit ad etatem 21
adultam. et petit absolui a vinculo sponsaliū. et dari sibi licenciaz
nubendi alteri. ext̄ de spon. impub. de illis. et c. a nobis Oms pre-
dictos casus Ray. ponit. eciam Ho. Nui et addit Nonū scz si fa-
ma habeat ꝙ inter eos sit canonicū impedimentū. et de fama do
ceat̄. ext̄ e. Cum in tua. et de consang. et affi. c. ij. et de testi. Sup
eo Et nota ꝙ in duobꝫ de predictis casibꝫ soluūtur sponsalia ipso
iure. scz in ꝑmo ꝙ transit ad religionem. et in septimo qñ trahit
mr̄monium cū alia. q̄neciam in sexto scz ꝓpter fornicacōez. si forni
cacio sit notoria. vt Ho. dicit In ceteris vero casibꝫ ꝑm eūdem sol
uenda sūt autoritate epi. ar. ext̄ de despon. impub. accessit. et ca.
Continebatur ¶ Quid si fiant sponsalia sub condicione Rō ꝑm 22
Tho. in. iiij. di. xxvij. distinguendū est. quia aut condicio est ho-
nesta seu vtilis. vt cū dicūt Accipiam te. si parentibꝫ placeat. vl̄
si dabis centū marcas. et tūc existente condicione stabit ꝓmissio
Aut est inhonesta. et hꝰ dupl̄r. quia aut est contraria bonis mr̄i-
monij. vt accipiam te si venena sceleritatis ꝓcures. et tūc non cō-
trahūtur sponsalia Aut non est ꝯtraria. vt accipiam te si furtis
meis consencias. et tunc stat promissio. sed tollenda est condicio
De sponsalibus eciam vide supra Impedimentū. xiij. Item circa
hoc supra Matrimoniū. v. per totum

Stipulacio Stipulacio est quedam verborum concep- 1
cio. quandō aliquis interrogatus promittit se aliq̄d
daturū vel facturū. ff. de verbo obli. le. v. §. Stipulacō

1 Studiū clericoꝝ et religioſoꝝ ꝓlati et capitula de
bent aliq̄s abiles mittere ad studiū theologie · qui
postmodū valeant audire alios · quibus si ꝓprij obuenti
ecclesiastici non sufficiūt · ipsi ꝓlati et capitula necessa
ria mistrabūt · et ipsi docentes in theologia · et stu
dentes dū in scolis studuerint per annos q̄nq; recipiant ꝓuentus
p̄bendarū et bñficioꝝ suoꝝ · non obstante aliqua contraria con
suetudine vel statuto · vt ext̄ de magist · Sup specula Et nota q̄
loquit̄ tantū de doctoribus et studentibus in theologia · et ꝟ intelli
gendū in studio gñali et non speciali alicuius castri vel ville · et de li
cencia ꝓlatoꝝ suoꝝ · ext̄ de cle · non resi · Tue · et c · Relatū Ceterū
in · ꝟ · se · dr de studio tr̄arū omnīter · ꝟ tñ audire leges et medicī
nam ꝓhibet̄ sacerdotib⁹ et religiosis et habitantib⁹ ecclīasticas
dignitates s̄ Extō mūicacio · i · ꝟ · ij · v · Sextus Similr et de doctori
2 bus eoꝝ s̄ Extōmūicacio · i · ꝟ · ij · v · xiij · ¶ Clerici obtinentes ec
clesias parrochiales mīstentes studijs per septem annos habent
3 gracias · de quib⁹ vide s̄ Ecclesia · ij · ꝟ · ij · ¶ Nuis pt̄ dare clericis
licenciam eūdi ad studiū Rx̄ ẏm Inno · non solū epi · ꝟ ecia inferi
ores ꝓlati dant licenciam eūdi ad scolas · et alibi pro honestis
causis q̄ si epus maliciose dr̄at licenciam poterit peti a superiore ẏm
Ho · ar · ext̄ de iurepro · Nullus Et si epus non vult dare licencias
nisi data sibi pecunia · licet non sit ẏmonia · est tñ turpe lucrū · ar ·
ꝟ · q · iij · Vendentes · ꝟ et Guil · addit q̄ si p pecunia daret licen
de q̄nq̄nnio a iure concesso · ẏmonia est̄ · ext̄ de magist · Sup specia
Est̄ ecia ẏmonia p alio tempe si intēdēt vendē · si is q̄ absoluit
eū a faciendo officiū ecclie fue Idem dicens de septennio cōcesso
2 parrochialib⁹ · vt in p̄ce · ꝟ · ta ſ̄tū est ¶ Studiū vtriusq; iuris scz
diuini et humani canonici et ciuilis est in curia Romana · et stu
tes ibi gaudent priuilegijs libertatib⁹ et imūitatib⁹ quib⁹ gau
dent studentes in studio gñali et recipient integre suos ꝓuentus
ecclesiasticos · sicut illi extra de priuile · Cum de diuersis li · vi ·

1 Stultícia Vtrū stulticia sit peccatū Rx̄ ẏm tho · se · se ·
q · xlvi · Stulticia a stupore nom̄ vidr esse sūptū Vnde
Ysidorus dicit · xi · Ethymologiarum Stultus est qui
ꝓpter stupor̄ non mouet̄ · et differt stulticia a fatuitate · sic ibidem
dr · quia stulticia importat debilitatem cordis et obtusitatē sen
sūs Fatuitas aut̄ importat spūalis sensus ꝓuacōem Stulticia er
go importat quendā stupor̄ sensus in iudicando · et p̄cipue circa
altissimā causam q̄ est finis vltimus · et siq̄d is sit ex dispositione

naturali. sicut patet in amentibus. non est peccatum Si autem hoc contingat ex eo quod homo imergit sensum suum rebus terrenis. exquo reddit ei sensus ineptus ad percipiendum diuina. secundum illud .i. ad Chorum .ij. Animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei. sicut et homini habenti infectum gustu malo humore. non sapiunt dulcia. talis stulticia est peccatum Prouerbiorum .j. Prosperitas stultorum perdit illos

Stuprum. vide supra Fornicacio. §. j. 1

Vbarracio. vide supra Arra. et supra Sponsalia. §. ij. et §. xij. qui incipit Nuid de penis 1

Vbdelegare. vide supra Delegare. §. ij. 1

Vbstitucio. vide infra Testamentum. ij. §. fi. 1

Vccessio ab intestato Nuot modis dicitur quis decedere intestatus Respondeo quatuor modis. scilicet si nullum testamentum fecit. vel si fecit. sed non iure. vel iure fecit. sed postea ruptum est. vt puta. nato ei filio. vel non est ruptum. sed heres noluit edire hereditatem. vt insti. de here. qui ab intes. in principio. ¶ Nuis succedit alicui ab intestato Respondeo iure omnium layco morienti prius succedunt descendentes. secundo ascendentes. deinde collaterales proximiores vt in auten. de here. qui ab intes. in principio. Hys autem omnibus deficientibus succedit vir vxori. et econuerso. vt. C. Vnde vir et vxor l. j. Vltimo succedit fiscus. vt. C. de bo. vacan. l. j. l. x. Clericoque ab intestato morienti succedunt cognati secundum ordinem prenotatum in hys bonis que sibi in tuitu persone obuenerunt. xij. q. vlt. c. vlt. Nuibus autem deficientibus succedit ecclesia quasi fiscus. extra e. c. j. xij. q. v. c. vlt. et hoc intellige vbi res clerici decedentis sunt manifeste distincte a rebus ecclesie xij. q. j. Manifesta. nam si fuerint res consule. tunc si dubitetur an clericus habuerit aliquid proprium. presumitur pro ecclesia. et totum sibi vendicat. ar. xij. q. iij. Nuicumque. et. ff. de re. dubi. l. Ciuibus Si vero certum sit quod clericus habuerit. sed nescitur quid vel quantum Dicunt quidam quod tunc locum habet distinctio que ponitur. extra e. c. ij. sed non est verum quando pocius ibi loquitur de clericis que fuerunt serui ecclesie. vt ibi notatur Sed de alijs clericis debet. vt in dicto casu fieri equa distribucio inter ecclesiam et consanguineos. xij. q. iiij. c. j. Clerici quoque indubitanter succedunt suis consanguineis. ecc religiosi. vt habes supra Hereditas. §. ij

3 ¶ Nuomodo succedunt descendentes Rº in successione ab intesta
to prima causa est descendenciū. vt in p̄dicto. §. dictū est Nam in
successione mortui patrisfamilias seu filijfamilias liberi eius si sūt
omnibꝫ alijs preferūtur Primi quidem gradus equaliter nepo-
tes et vlteriores in stirpes non distinguendo sexum vel ius patrie
p̄tatis Succedūt ergo p̄mo filij si sūt. siue masculus. siue femina
equalr Nepotes aut̄ succedūt in stirpem idest in eam partē quam
parentes eoꝝ habituri erant si viuēnt. C. de suis. et legitti. here.
4 l. ij. et auten. in successione ibi positi ¶ Nuō succedūt ascendentes
Rº deficientibꝫ descendentibꝫ succedūt ascendentes hꝰ mō q̄ defūc-
to filio siue liberis parentes si soli sūt succedūt salua p̄rogatiua
gradus. et si pari gradu sūt. pariter succedūt patrui in dimidia.
et matrui in alia dimidia. licet dispar sit numerus Sed si cū parē
tibꝫ sint fr̄es vel sorores vocant̄ cū ascendentibꝫ in gradu p̄ximis
5 in virilem porcōez. C. ad tercullianū Auten. defūcto ¶ Nuō succe
dūt collaterales Rº cessantibꝫ ascendentibꝫ et descendentibꝫ Pri-
mo vocant̄ fr̄es. silr̄ et filij alicuiꝰ fr̄is p̄us mortui. dico de fr̄e illo
et eius filijs. qui quidē frater ex vtroq̄ parente contingit eum de
cuius hereditate agit̄. et veniūt in hēditatē dicti fr̄es et eoꝝ fi-
lij cū parentibꝫ defūcti. et cū p̄ximis gradu ascendentibꝫ. et dicti
filij fr̄es preferūtur illis fr̄ibꝫ defūcti qui sūt ex vno tantū pen-
te ꝯiūcti defūcto. C. de legit. heredi. auten. Cessante Post fr̄es
ex vtroq̄ parente et eoꝝ filios admittuntur fratres sorores. et
eoꝝ filij qui sunt ex vno latere tantū. et isti eciam fratrū filij pre
ferūtur patruis defūcti et alijs similibꝫ Post fratres et fratrū
filios admittūtur quicūq̄ sunt gradu p̄ximiores. et si pares sunt
pariter admittūtur. C. de legit. here. auten. Post fratres. j. et.
ij. Et extenditur computacio vsq̄ ad decimū gradū. vt dictū est
6 supra Hereditas. §. iij. ¶ Vtrū naturales filij succedant patri ab
intestato Rº si legittimi non supersunt. nec̄ legittima ꝯiux. tūc
naturales ab intestato succedūt in duabꝫ vncijs Ita tamen q̄ si
mater superest virilis ei porcio de ipsis detur Nui vero sūt ex dā
nato coytu ab omni p̄rsus beneficio excludūtur. vt. C. de natu-
ralibꝰ auten. Licet de hmōi naturalibꝰ et eciam spurijs. vide supra
Filius. §. iiij. et. v. Et hec de successionibus sufficiant. licet in
7 multis locis alie consuetudines habeantur ¶ Sed quid de ꝯsue-
tudine aliquarum terrarum qui mortuo aliquo sine filijs. dominꝰ
tre totū accipit Rº s̄m Ho. dico talem consuetudinem esse obs̄-
uandam si p̄scripta sit Potest eni dn̄s allegare q̄ ab inicio hꝰ fa
ctū fuerit. quia terra sua erat Leuitici. xxv. Terra in perpetuū
non vendet̄. quia mea est. et vos aduene et coloni mei estis

Suffragiū defūctoꝝ Vtrū suffragia ꝑ defūctis ꝓ-
sint exñtibꝫ in purgatorio·habes sup̄ Purgatoriū· 1
·§·fi· ¶ Vtrū suffragia facta per ministros malos 2
ꝓsint defūctis Rꝰ ſm tho·et pe·m·iiij·di·xlv· Suffra-
gia per malum mīstrū fiūt triplr̄ Primo·scilicꝫ sicut
per actorem velud ex ꝓprio motu·et sic non ꝓsūt·nisi forte ex con
seq̄nti et per accidens·inq̄ntū per elemosinam mali hominis pau-
peres excitati orant ꝑ defūctis Scdo pñt fieri per malū vt mini
strum publicum dei vel ecclesie tocius·sicut sacerdos qui celebrat
missam vel exequias mortuoꝝ in ecclesia·et q̄a ille intelligitur
facē sub cuius nomine vel cuius vice fit·vt patet per Dyonisium
xiij·c·celestis Jherachie Inde est q̄ suffragia talis sacerdotis q̄ꝫ
uis sit pctor ꝓsint defūctis Tercio mō pñt fieri per malū vt mi
nistrū priuatū·scꝫ p̄uate ꝑsone·de mandato scꝫ eiusdem existētis
in caritate·siue sit defūctus siue viuus·et talia ꝓsūt Sicut seruus
existens in pcto q̄dcūq̄ opus miscdie facit ex p̄cepto dñi caritatē
habentis·magis tñ ꝓdesꝫ si mīstri in caritate essent·quia tūc illa
opa essent meritoria ex duabꝫ partibꝫ Et de ista materia vide s̄·
Missa·§·vij· ¶ Vtrū suffragia facta ꝑ defūctis ꝓsint eciā faci- 3
enti Rꝰ scdm tho·vbi supra Opus suffragij qd̄ ꝑ altero fit pt̄
ꝯsiderari duplr̄ Vno mō vt est expiatiuū pene ꝑ mod̄ cuiusdam re
compensacōis·et hꝫ mō opus suffragij reputat̄ eius pro quo fit·et
ita absoluit eū a debito pene sue·qd̄ non absoluit facientē a debi-
to pene ꝓprie Alio mō pt̄ ꝯsiderari inq̄ntū est meritoriū vite·qd̄
habet inq̄ntū ꝓcedit ex radice caritatis·et ſm hꝫ nō solū ꝓdest ei
ꝑ quo fit·sed facienti magis Vñ in p̄s Oracio mea in sinū meū
ꝯuertet̄·et Jo·damascenꝰ in sermone de hys qui in fide dormi-
erūt dicit Nuncūq̄ ꝑ ꝓximi salute agonizat Primū ipse sibi ꝓ
dest·deinde ꝓximo ¶ Nuibꝫ suffragijs iuuatur anime defūctoꝝ 4
Rꝰ scdm Greg̃· Anime defūctoꝝ quatuor modis absoluūtur·
Aut oblacionibꝫ sacerdotū·aut precibꝫ sanctoꝝ·aut caroꝝ ele-
mosinis·aut ieiunijs cognatoꝝ·xiij·q·ij· Extimemꝰ·et c· Ani-
me·quos modos distinguit Ray·dicens Suffragia quidem pro
sūt ꝑ defūctis ad absolucōeꝫ pene a qua pñt absolui q̄tuor mōis
Vno mō per intercessionē ipsius capitis·scꝫ xp̄i·et sic iuuant̄ per
oblacōeꝫ altaris Scdo mō per intercessionem quasi priuatā mē-
broꝝ·idest per oracōeꝫ sanctoꝝ Tercio mō per modum redemp
cionis pene·scꝫ per elemosinarū largicōem Quarto per modum
solucionis pene·scꝫ per ieiuniorꝝ afflictōꝫ·et ad dictos quatuor
modos omnes alij reducūtur ¶ Nue suffragia sūt meliora Rꝰ ſm 5
Ray·qꝛ meliꝰ est opꝰ caritatis q̄d dirigit̄ in deū q̄ q̄d in hominē

Ideo duo primi modi quia in deum diriguntur meliores sunt. q̄z
duo vltimi. nisi p accidens inq̄ntū elemosina impetrat oraciones
Nuia vero melius est opus caritatis ꝯmunis q̄ priuate ⁊ spūalis
Et ideo melius est suffragiū sacr̄i altaris q̄ oracōes. et iterū q̄a
bonū quanto ꝯmunius tanto melius. ideo eli̅a melior est ieiunio.
C ¶ Vtrū missa pro defūctis eqnalr̄ veniat defūcto. sicut alia R̄o
s̄m tho. in. iiij. di. xlv. In officio misse non solum est sacrificiū.
s̄ eciā sūt oracōes. et ideo suffragiū misse continet duo de p̄dictis
scz oracōez et sacrificiū Quantum ergo ex parte sacrificij oblati
missa de quocūq̄z dicat̄ equalr̄ p̄dest defūcto. et h̄ est precipuū q̄
fit in missa. s̄ ex parte oracōm magis p̄dest illa in qua sūt oracōes
ad hoc determiate. sed tn̄ iste defectus recompensari pt̄ p maio-
rem deuocōez. vel eius qui dicit missam. vel eius qui facit dici. vel
iterū per intercessionem sancti cuius suffragiū implorat̄ De mate-
A ria misse habes sup̄ Missa per totū ¶ Nuibus defūctis prosint
suffragia R̄o s̄m Tho. et Pe. vbi s̄ Illis solū p̄desse p̄nt qui sūt
in purgatorio Nam vt dicit Pe. ad hoc vt aliquis defūctus iu-
uet̄ Duo requirūtur ex parte ipsius Vnū est indigencia. et ideo
non p̄sūt beatis Alterū est condicionale meritū. vt si hic merue-
rūt sibi p̄desse. vt dicit Aug⁹. et ideo non p̄sūt dānatis Vtrūq̄z
vero est in hys qui sūt in purgatorio. idcirco p̄sūt illis. et sic loq̄-
tur illa auctoritas Aug⁹ in encheridion. xiij. q. ij. Tempus Et de
B materia purgatorij. habes s̄ Purgatoriū ¶ Vtrū suffragia spē-
cialr̄ p aliq̄ facta p̄sint eq̄ alijs R̄o s̄m tho. et Pe. vbi s̄ Cū suffra-
giū sit v̄tutis finite. et deriuet̄ p intencōez facientis q̄ voluit. va-
let ei p q̄ fit q̄ntū ad liberacōez a pena. tn̄ q̄ntū ad ꝯgratulacōem
et ad interiorem consolacōez. scd̄m q̄ vnus in caritate existens de
bonis alterius gaudet. sic valet omnibus in caritate existentibus
D et plus ei qui in maiori caritate est ¶ Vtrū suffragia facta pro
multis. equaliter prosint singulis R̄o s̄m tho. et Pe. vbi s̄ Si valor
suffragiorū ꝯsideret̄ scd̄m q̄ valent ex virtute caritatis. sic tantū
p̄sunt singulis ac si pro vno tantū fierent. quia caritas non mi-
nuit̄. si distribuat̄ affectus in multos. ymo magis auget̄. et simi-
liter eciam gaudiū ex caritate p̄cedēs. quanto pluribus est ꝯmūe
tanto fit maius. vt dicit Aug⁹ in li. Confessionū. et sic quantū ad
ꝯgratulacōez pt̄ intelligi. de con. di. v. Non mediocriter Si autem
consideretur valor suffragiorū in quantū sunt satisfactiones que
dam per intencionem facientis translate in mortuos. sic magis va-
lent ei pro quo specialiter fiunt Sic enim effectus suffragij diui-
ditur ex diuina iusticia inter eos pro quibus fiunt

Vperbia·vtrum sit mortale peccatum ℞ sc̃m tho· se·se·q·cl xij· Superbia consistit in hoc q aliquis extollit se sup̃ illud qd̃ est sibi prefixum a dīuina regula· qd̃ Aplus dicit·ij·ad Chor x· Nos aut̃ non in mensura glām·sz̄ sm̄ mensuram qua mensus est nobis deus Et ideo dicitur Eccliastici·x· Initium superbie hominis apostatare a deo est· In hoc enī radix superbie consideraī q hō aliquaī non subditur deo· et regulis ipsius· hoc ipm̄ aut̃ qd̃ est non subici deo·habet racōez peti mortalis Vñ superbia sm̄ genꝰ suū pcm̄ mortale est· sic tñ in alijs que ex suo gñe sūt peta mortalia· puta in fornicacōe et adulterio sūt aliqui motus qui sūt peta venialia ꝓpter eorum imperfectōez· quia secz̄ puenīt iudicij racōis· et sūt p̄ter eius consensū Ita ecia et circa superbiam accidit q aliqui motus superbie sūt peta venialia· dum eis homo non consentit De superbia ornatꝰ habetur supra Ornatus· et de vestibus infra Vestis

Vspensus sm̄ Wil·dicit̃ aliquis Nūqz quidam quo ad se·et quo ad alios·qñ secz̄ per sñiaz canonis vel hominis suspensus est·et talis te neī abstinē ab officio· et illi q hoc sciūt tenenī vitare illum quo ad execucōez officij· Si tñ occulte suspensus sit dicto mō ꝑ sñiaz canonis ille qui hoc scit si non posz̄ eū vitare sine scandalo·credo q non teneī Suspensus vero q ad se tantū·ille Sr qui non est phibitus abstinē ab officio·et hmōi ꝑ sñiaz canonis· vel ecia hominis· sz̄ per simplicē phibicōez iuris absq; lata sñia·sicut quilibet existens in pcto mortali teneī abstinē a celebracōe Si tñ celebret non teneī eū subditus eius vitare vel quicūqz alius·etiam si sciret eius pcm̄ Largo Sr quis suspensus quo ad alios·non quo ad se·vt clericus peregrinꝰ· quia ꝓmittit̃ celebrare in occulto ex deuocōe· sz̄ non in publico·vt s̄ Peregrinꝰ·ij·§·in· Quid si quis sit suspensus a pontificalibꝫ ℞ sm̄ Io· ecia si celebret in pontificalibꝫ non est irregularis·quia pontificalia non sūt de substancia celebracōis·nec de hoc aliquem iudicare irregularem·nisi inueniaī expressū·ar·de pe·di·j· Bene· et extī de sen·ex is cui in pn·li·vi· Quid si quis suspendaī ab ingressu ecclesie·siue ingressus ecclesie sit ei interdictus ℞ cū tali per consequens censeaī in ipsa ecclesia diuinorū celebracio interdicta·irregularis efficit̃·si contra interdictum hmōi diuinis se scienter ingerat in suo agens officio sicut prius· Talis nanqz si hoc interdicto durante decedat non debet in ecclesia vel in cymiterio ecclīastico nisi penituerit sepeliri· extī de sen· ex is cui li·vi· Et de hoc vide sup̄ Interdictum·iiij·§·penultimo·

¶ Vtrum suspensio possit suspendi per appellacionem R° sicut ex
comunicacio sic ab officio vel ingressu eccl'ie lata suspensio per ap-
pellacoez seq̄ntem minime suspendūtur. vt ext̄ de sen. ex. Is cui
li. vi. ¶ Vtrū suspensus a participacōe vel collacōe sacr̄oꝝ. si cōt̄
faciat sit irregularis R° s̄m Inno. et Ho. non ext̄ de cle. ex mi-
nis. Si celebrat. talia enī non sūt ordinis. q̄a et layci participāt
sacr̄is et ꝯferūt sacr̄a. vt patet in baptismo. et q̄a sine solēnitate
alicui⁹ officij ꝯferūtur aliq̄n sacr̄a ¶ Vtrū suspensus a diuinis.
vel ab officio vel celebracōe misse vel aliq̄ hmōi. sit irregularis si
cont̄ faciat R° s̄m Inno. irregularis sit Nam tales actus sunt
ꝓprie actus ordinis. ext̄ de sen. et re. iudi. Cū eterni. li. vi. xi. q. iij
Si quis ep̄us Et s̄m Guil. eciā si ext̄ eccl'iam dicat horas officiā-
do ꝓpl'o. sicut in exercitu et hmōi. sed si dicat cū vno socio vel duo
bus non officiando in eccl'ia vel ꝓpl'o. licet mortalr̄ peccet sic com
mūicando cū alijs. non contrahit irregularitatē Debet eciam ab
stinē ab illis verbis que a solis sacerdotibꝰ dici solent. vt Domi⁹
vobiscū Item min⁹ malū fiēt si ab alio eciā non sacerdote faceret
horas incipi Idem Guil. du. in speculo ¶ Vtrū suspensus ab offi
cio tantū possit percipe ꝓuentus beneficioꝝ suoꝝ R° s̄m Inno.
non extra de appel. Pastoralis. sed hoc intelligit Hosti. quando
ex graui causa suspensus est. extra de purga. ca. Inter sollicitudi-
nes. Secus si ex leui causa. puta ꝓpter scandalum populi vel infa-
miam solam vel non diu stetit contumax Idem Gofridus

1 SVsurracio. qui dicūtur susurrones R° s̄m Tho. scda
scde. q. lxxiiij. Sicut dicit Glo. sup R ō. j. Susurrones
dicūtur inter amicos discordiam seminantes Detra
ctores qui bona alioꝝ negant vel minuūt Contumeliosi qui intē
dūt honorem auferre. et de hys duobus habet̄ sup̄ Detractio. et
2 sup̄ Contumelia ¶ Sed q̄d illoꝝ est grauius R° s̄m tho. vbi sup̄
Susurracio est grauius. nam tanto aliq̄d nocumentum maius est
quanto bonū quod tollitur melius est Melior autem est amicicia
quam bona fama que tollitur per detractionem. quia fama ad h̄
necessaria est. vt homo ydoneus ad amiciciam habeatur Item
amicicia melior est quam honor qui tollitur per contumeliam. si-
cut et amari melius est quam honorari. secundum Philosophū.
viij. Ethicorum Vnde bene dicitur Ecclesiastici. vi. Amico fi-
deli nulla est compacio. et Ecclesiastici. v. Denotacio pessima sup̄
per biliguem Susurratori autem odiū inimicicia et contumelia

Tabellio est publica persona habens officium scribendi instrumenta · ad faciendam fidem 1
¶ Vtrum clerici possint exercere officium tabellionatus Respondetur secundum Raymũ. 2
Clericis in sacris ordinibꝰ ꝯstitutis est penitus interdictũ · et si illud habeant ad dimittendũ sunt ꝯpellendi per subtractõem bñficij appellacione postposita · extra ne cle · vel mo · Sicut Et idem credo si sũt in minoribus · et habeant sufficiencia beneficia ar · extra de postu. Clerici Sed vt addit Innocencius · si illi qui sũt in sacris instrumenta conficẽnt anteqũ eis interdicẽtur valẽnt · alias non · et intelligitur ꝑm Ho · ꝙ non valẽnt in secularibꝰ negocijs · vt rubrica docet p̃dicti c. Sicut · ꝫ in eccl'iasticis valẽnt ¶ Vtrũ ep̃s possit in ecclesiasticis constituẽ clericũ tabellionem Rº scdm Hosti · 3
potest per totam suam dyocesim cui cura omniũ est ꝯmissa · x · q · j · Regenda · xij · q · j · Ep̃us · et c · Precipimꝰ Et si sic fecerit poterit ille vocari ad scribend' acta eccl'iastica · vel fori eccl̃esiastici · alias vbi tabẽllio non habetur due honeste persone surrogabũtur · ext̃ de ꝓba · Nuoniam contra falsam Et sic intellige ꝙ clerici possũt esse notarij pape · v · q · j · Nuidam Sed tam̃ constitutus a papa poterit conficere instrumenta vbiqꝫ Constitutus autem ab ep̃o non habet potestatem extra dyocesim illius qui constituit eũ · ff · de iuris omniũ iudi · l · fi · Sed tamen si simpliciter constitutus sit tabellio · maxime ab ep̃o qui haberet super hoc priuilegiũ Potest eciam iste vbiqꝫ · et nota ꝙ tabellio ecclesiasticus non debet conficere instrumenta in secularibꝰ · nec secularis in rebus pure ecclesiasticis · quia horꝝ conuersacio non debet esse permixta · ij · q · vij · Laycos Vnde notarij clerici in curijs principum prohibentur esse scriptores · extra ne cle · vel mo · Sentenciã · §· Nec quisq̃ ¶ Vtrũ religiosi possint exercere officiũ tabellionatus Rº scdm Jo · an · super c · de here · Vt officiũ li · vi · qui dicit sic · per hanc litterã bñ patet ꝙ tabẽllio factus monachus non potest exercere officiũ tabellionatus in alijs quã contra hereticos · scꝫ in causa fidei vt dictũ est supra Hereticus · ij · §· xviij · Et hoc idem patet in quadam extrauagan · Bonifacij · viij · de offi · ordi · Debẽnt superioribus circa medium Et idem probatur olym per decre · ne cle · vel mo · Sicut C · de sacrosan · eccle · l · antepenulti · xvi · q · j · §· Nouarum · C · de epis · et cle · l · Placet Tamen sicut notat Guil · in spe · Vetera instrumenta complebit · sed noua non assumet · ff · Familia her · l · Alienaciones · et extra de iudeis Judei cum similibus

Tallia siue exactio siue collecta siue questa Verum
dñi tempales licite possint imponẽ subditis .et ab eis
exigere tallias ℞o ẽm Ray. Iliam pt̃ dñs imponẽ
subditis et exigere. de qua dicit quod venerũt secũ. vel cũ ante
cessoribus suis bona fide. et sine villa coactõe. sicut so
let fieri causa mansi vel ville qñ de nouo accidũtur r q̃ dat aliqui
et pmittit̃ census ãnuos et hmõi Omnia ergo hmõi. dũ rõ nõ sint
pacta turpia. vel contr̃ deũ licite exigũtur Nam quilibet in trãs
cõe rei sue pt̃ ponẽ legem quã vult .ext̃ de condi. appo. Verum.
xviij. q. ij. Eleuterius Nam et scienti et volenti non infert dolus.
C. de transac. l. donacõis .et pacta custodiri debent. extra de pac.
Antigonꝰ Nunqd ergo subditus de hmõi subtrahẽt. furtũ est
Verũtam si instrumẽto seu pacto positũ est indefinite q̃ soluet
questũ vel talliam. intelligo q̃ dñs debet eam imoderate petẽ in
spectis oditõibꝰ. ext̃ de censi. Cũ apostolus in fi. r. q. iij. c. vlt. Immo
secũm Wil. si dicat̃ qꝺ dñs possit ponẽ questam vel talliam
beneplacitũ suũ. michilominꝰ moderandũ est ad arbitriũ boni viri
Si vero dñs vltra p̃dicta exigat coacte. per se vel per suos. dire-
cte vel indirecte. tenet̃ restituẽ. di. xvij. De eulogijs. j. q. ij. Pla-
cuit. et c. Nuampio. et hr cogẽ indirecte. qñ negat subditis iusti
ciam. et non defendit eos. vt sic aliquid extorqueat. vel minuari
facit q̃ vult aliquid habẽ Secus est̃ si recipet aliq̃ sponte oblata
nulla fraude adhibita Item secus est de hys qui iure serui sunt.
q̃a res eorũ sũt dñi. peccat tñ dñs si nimis grauat eos. ꝫ non tenet̃
ad restitutiõez De materia huiꝰ questionis vidẽ s. Dñs. ꝫ. ij. Vbi
agit̃ de casibꝰ in quibꝰ dñs pt̃ exigẽ a subditis
2 busdã dñis qui michil pcipiũt a subditis. nisi tallias ℞o ẽm Ray.
Si tallia est antiq̃ vel credit̃ p̃babiliꝫ q̃ ex iusta causa imposita fu
erit pt̃ exigi Ita tñ q̃ ipse dñs impleat siquid ex illa causa imple
debeat Si vero est noua et nescit̃ iusta causa. non debet exigẽ et si
3 recipit debet restituẽ. xiij. q. vi. Si res
ex iusta causa fuisse imposita ℞o ẽm Wil. Dt̃ hꝫ sciri vel p instrum̃
ta inde confecta. vel si ita obtinuit̃ est a tempe a q̃ non extat memoria
q̃a tũc p̃sumit̃ iusta. ar. xij. di. Illa Nisi violenta fit p̃scripcio in
4 contrariũ. sic de p̃scripcõe dr̃ s Prescripcio. ꝫ. viij. Quid de qui-
busdam qui allegantes consuetudinem accipiũt a subditis de mobi-
libꝰ quicqꝺ volũt. et p̃cipue expoliant eos qñ suspicant eos velle
trãsire ad alũ ℞o ẽm Guil. tales dñi peccant et tenent̃ ad resti-
tucõez. vt tactũ est in. ij. ꝫ. in fi. q̃ si forsan certũ esꝫ. q̃ a p̃ncipio
in concessione terre fuisset expresse impositũ. tale onus tollerari
posꝫ. dũ tñ vlt̃ modꝺ non grauet eos. nec manentes. nec recedentes

¶ Vtrum dominus possit vendere balinis tallias et hmōi officia in subditos Rº scdm tho. in quadam epla ad ducissam Brabancie Aplus dicit sic Multa licent ꝫ non omnia expediūt. cum autem balinis et officialibꝫ vestris nichil omittatis nisi temporalis officij ptatem Non video q̄re non liceat vobis hmōi officia vendē. dūmodo talibꝫ vendatis. de quibꝫ pt̄ presumi ꝙ sint vtiles ad hmōi officia exercenda. et non tanto p̄cio vendat̄ officiū vt recuperari non possit sine g̃uamine subditoꝝ. ꝫ tn̄ talis vendicio omnino expediens non vidr Primo quia freq̄nter ꝯtingit ꝙ illi qui essent magis ydonei ad hmōi officia sūt paupes. vt officiū emere non possint. quineciam tales si diuites sint. tn̄ quia boni sūt nō ambiūt officia nec inhyant ad lucra. sequitur ergo ꝙ vt plurimū illi officia emūt qui sūt peyores et subditos vestros opprimiūt Vn̄ magis expediens videt̄ vt bonos ydoneos ad officia vestra eligatis q̄s eciam inuitos si necesse fuerit ad suscipienda illa compellatis quia per eoꝝ bonitatem et industriam magis accrescet vobis. et eciam subditis vestris. q̄ de predicta officioꝝ vendicione acquirere valeatis. et hꝰ consiliū dedit moysi cognatus suus. prouide inquit de omni plebe viros sapientes et timentes deum. et qui oderint auariciam et constitue eos tribunos et centuriones quinquagenarios et decanos qui iudicent populum omni tempe ¶ Vtrū liceat dn̄is recipe mutuū a talibꝫ officiatis ita ꝙ satisfaciant sibi de officijs Rº sm Tho. in epla predicta. et ad hꝰ videt̄ dicendum ꝙ si hꝰ pacto mutuū datur vt officiū recipiāt absq̄ dubio pactū est vsurariū. quia ꝑ mutuo accipiūt officij ptatem Vn̄ in hꝰ dat̄ eis occasionem peccandi. et ipsi eciam tenentur resignare officio taliter acquisito. si tn̄ gratis officiū dederitis. et postmodū mutuū receperitis ab eis ꝙ de officio pn̄t recipe hꝰ absq̄ omni peccato possꝫ fieri ¶ Vtrū psone ec cl'iastice debeant psoluere exactiones vel tallias Rº nullo mō nec licet laycis exigē. ab eis eciam racōe possessionū suarū domoꝝ aut prediorꝝ. extra de immu. eccle. q̄a nonnulli li. vi. Ad materiam talliarū pt̄ competē s̄ Pedagiū

Temporancia vide supra Sobrietas. et supra Ebrietas

Testamentū primo omūiter quis pt̄ facē testamentum Rº scdm Gof. quilibet pt̄ facere qui non prohibetur Prohibetur autem primo quidam filiusfamilias. nisi de peculio castrensi vel quasi. ext̄ de sepul. licet li. vi. nec pt̄ relinquerē aliquid ꝑ anima sua sine patris consensu. ꝫ bene pt̄ eligere sepulturam si s̄ pubertatē sit. vt eciā habetur. s̄ Sepultura. ij. § iiij

Item ꝓhibetur impubes Item seruꝰ Item furiosus non habens
lucidum interuallum Item ꝓdigus cui est bonoꝝ administracio
interdicta Item mutus qui nichil loquitur Surdus qui omnino nic
hil audit. vt insti. quibꝫ non est ꝑmissum facere testamentum ꝑ totum.
Cecus autem potest cum solemnitate que habetur. C. qui fa. testa. l. Hac con
sultissima Item et illi qui ꝓprijs renunciauerunt. et nichil habent vt
ingressi monasteria in auten. de mon. §. Illud. C. de sacrosanc. ec
cle. auten. Ingressi. xix. q. iij. Quia ingredientibꝫ Sed si quis fi
lios habens monasterium ingrediatur. nullo condito testamento per
mittitur ei diuidere cum filijs. et inter eos. vt in auten. de sanc. epis.
§. Si qua mulier. potest eciam facere testamentum quocunque ante pro
fessionem cum et ad seculum reuerti possit. extra de regula. Statuimus.
Verum autem clericus possit facere testamentum. habes s̄ Clericus
iiij. §. ij. Heremite quoque si non renunciauerunt ꝓprijs. nec se alicui ec
clesie tradiderunt vitam mutando testari possunt. alias non. xix. q. iij.
§. Econtra paulus Item testamenta publicoꝝ vsurarioꝝ sunt ir
2 rita ipso iure. extra de vsu. Quamquam li. vi. ¶ Vtrum religiosus in
epm electus possit facere testamentum Rº secundum thomam secunda se
questi. clxxxv. Nullo modo potest quia sola dispensacio rerum ec
clesiasticarum ei omittitur que morte finitur ex qua testamentum
incipit valere Si tamen ex concessione pape testamentum faciat
non intelligitur de ꝓprio facere testamentum. sed apostolica au
ctoritate intelligitur ampliata potestas sue dispensacionis vt pos
3 sit valere post mortem ¶ Quid si quis aliquem testari ꝓhibue
rit Rº ab eius erit hereditate repellendus. vt. C. Si quis aliquem
4 testari ꝓhibuit. l. j. ¶ Quot testes oportet quod sint in testamento
Rº regulariter secundum leges septem testes requiruntur Insti. e. §.
fi. et. C. e. le. Hac consultissima Hoc tamen fallit quod quandoque valet sine
teste. vt si miles in bello scribat et moriatur. C. de militari testa
mento. l. Milites Nunquam sufficit vnus. vt si fiat coram imperatore. C.
e. l. Omnium Nunquam duos. vt inter filios. C. e. l. Hac consultissima. §.
Ex imperfecto. vel si interritorio testetur miles. ff. de mili. testa. l.
Lucius Similiter eciam in hys que ad pias causas. extra eo. Cum
omnes. et c. Relatum Nunquam tres vel quatuor vt in speciali priuilegio.
C. e. l. Si non speciali. et. l. Si vnus Nunquam quinque vt in testamento
rustici. C. e. l. fi. Nunquam eciam octo requiruntur. vt quando testator testa
ri vult in scriptis. et nescit litteras. vt in dicta. l. Hac consultissima.
5 ¶ Quid si testator non vult quod testes sciant tenorem sui testamenti
Respondetur potest facere testamentum quod dicitur in scriptis.
idest quod ipse primo testamentum conscribat. vel eciam scribi fa
ciat. et postea cartam clausam testibus representet dicens sic Hoc

Hoc est testamentum meū·rogo ꝙ sigillatis et subscribatis ꝛc̄ꝫ
C·e·l·Hac consultissima Sed tamē per hūc modum facē testamē-
tū non est tutū·quia multas obseruācias requirit·que frequēter
cum non seruent̄ oportet ꝙ non valeat testamentū·melius est ꝙ
fiat sine scriptis·scz qm̄ scribiē pēr notariū tantū C Nunc verō
debēat fieri testamentū Rō non refert si dicat Petrū quidē hered̄
instituto·vel voluntatem meam eius dispositiōi omitto·quia nō
videt̄ decedē intestatus·ext̄ e·Cum tu Nec est curandū de verb̄
testatoris dūmō talia sint per que de voluntate eius constet·C·e·
·§·fi· C Verū in scdo testamēto oporteat fieri mencōez de primo
Rō vt notat̄ di·xviij·Nūm·dicentē ꝙ non oportet·nisi in duobꝫ ca-
sibꝫ Vñ si factū sit testamentū inter liberos·C·e·l· Hac cautissi-
ma·§· ex imperfecto·et auten ibi notata hic inter liberos Aliūꝫ
si testator ipse legem sibi posuit·puta si in pōri testamēto dixit·si fe
cero aliud testamentū non valeat·nisi dixero Pater noster q̄ tē·
Tūc enī faciendo scdm oportet ꝙ faciat mencōez de pmo·vt·ff·de
legatis ·iij·l·Si quis in pn· ꝙ si quis velit cassāre testamentū p̄-
mū·et non facē scdm·non pē nisi postiam conditū primū fit lapsū
decēniū· et coram tribꝰ testibꝰ dixerit nolle valere primū· C·e·l·
Sanccim9 C Nualiter confirmet̄ testamentū Rō post mortē te-
statoris·vt dr Heb·ix· Sed ante mortem quādocūqꝫ mutare pt·
Ecia si pactū venerit ne mutet̄·C·de pac·l·Pactū quod dotali·

CEstamentū scdo ꝗntū ad institucōez heredis·et sub-
stitucōez in testamēto·tenet̄ quilibet aliquē sibi here-
dem instituē·vel aliqō collegiū·et hmōi sine institu-
cōe heredis non essz testamentū·vt·C·e·l·Jubem9·§·ꝙ si non fu
erit·et si quidē testator habeat descendentes vel ascendentes illoꝫ
tenet̄ heredes instituē·saltem in eoꝝ legittima porcōe·C·de in
offi·testa·auten·nouissima·de q̄ habes sup̄ Legittima·ꝙ si nec
ascendentes nec descendentes habeat·tūc hm leges pē alios in
stituē quoscūqꝫ Tamen vt ait Tho·in quadam questione de q̄-
libet·Si ꝓpinqui indigēt illa hereditate in digencia manifesta
tūc tenet̄ eis hereditatē dimittē·nisi esset mali·et hmōi homis in-
digni·et dico tenet̄ ex debito honoris parentelis·quia cū precipiē
honorare prēm et matrē precipiē et honorare parentelam in his
que ad parentelam pertinent Si aut̄ non indigēt manifeste pē
libere in alios refūdere·dicente saluatore de pauperibꝰ·et sequē
me Nūquid testator pē substituē aliū heredem qui debeat succe-
dere primo heredi Rō si testator habeat filios impuberes potest

eis substituere quoscumq; velit qui succedant eis si non venerint
ad pubertatem. vt. C. de impu. et aliox substitucõe. l. Si testa-
to Si vero puenerint ad pubertatem pt eis substituẽ si moriantur
sine liberis. et intelligit substitucio deducta legitima filiox. et
deducta quarta tocius que dr trebellianica. q3 deducet quilibet
instituts heres cui alius substituit. vt ext de testa. Ray. Nuc9
Sed de hac materia ista sufficiant. et q dicta sit sup Hereditas

1 Testamentū tercio q̃ntū ad execucõez Verū testator
possit heredibo suis per testamentū penam imponere
si non paruerint voluntati sue Rº sic. vt insti. de lega-
. §. pene. dū tñ qd testator pcipit non sit turpe vel inhonestū. ff.
2 de condi. in certis quidam Quer quem cogit̃ heres testamen-
tū siue voluntatem defuncti adimplere Rº heredes infra annū co-
gendi sunt per epm implere Et si neglexerint tūc ipsemet epus
exequat. ext̃. e. Nos quidem. et c. Si heredes. nec obstant si testa
3 tor interdixerit ne epus se intromittret. ext̃. e. Tua Verū de-
Functus sentiat detrimentū. qa tardantur elemosine quas legauit
Rº p̃ mchō. in q̃libet. dicendō q; q̃ntū ad meritū elemosine nullū de
trimentū patit̃ ex pdicta tarditate. maxime si q̃ntū in ipso fuit
causam adhibuit vt hmōi elemosine cito dare nt̃. qua meritū par-
ticipat ex voluntate et intencõe dependet. sed q̃ntū ad effectū ele-
mosine patit̃ detrimentū. non quidem vt p hmōi tarditate puni
at̃. § qua remedium ei non adhibet̃. dū suffragia differūtur quibus
plurimū iuuaret̃ Similr non patit̃ detrimentū si differat̃ restitu-
cio quā ipse mandauit fieri. et licet tarde et in morte. tñ fecit qđ
potuit Verū executor debeat tardare distribucõez elemosina
rū ad hoc q; res defuncti melius vendant̃ Rº scđm tho. in quolibet.
dicendō q; in mora modici tempis non videt̃ esse magnū periculū.
Vnde executor per modicū tempus differat elemosinas dare. vt
rebus defuncti melius venditis ampliores elemosinas dare possit.
laudabilr hoc facit Si vero econuerso per multū tempus differat
elemosinas distribuere. vt in modico ampliores elemosinas fa-
at. non videt̃ esse absq; culpa. qua forte defunctus interim a pur
gatorio liberatur. in quo dū ipse esset remedium suffragioq; max-
ime necessariū ei fuit Hoc autem relinquitur prudentis exami-
nis examini. vt scilicet consideratis dilacione temporis et condici-
one persone. que citius vel tardius liberanda est. et etiam quan-
titate augmenti elemosinarum faciat quod viderit expedire defū-
cto De legatis alia quedam habes supra Legare. §. secundo.

¶ Quid si de pluribus executoribus testamenti vnꝰ moritur vel est in remotis. vel non vult exequi Rº alius pt̄ execucōez implē nisi testator aliud expresserit. ext̄ e. Religiosus li. vi. Vtrum religiosus possit esse executor testam̄ti. habes s̄ Religio. j. §. an̄pe. 1

Testis p̄mo quis possit esse testis. siue quē cōn̄dicōnes requirūtur in teste. et p̄ncipalr̄ quidem requirūtur q̄ in hys contment̄ versibꝰ Condicio. sexus. etas. discrecio. fama Et fortuna. fides. in testibꝰ ista requires ¶ Primo ergo requirit̄ Condicio. scz q̄ non sit seruus. quia non recipitur ad testimoniū. C. e. l. Nm̄ liberi Nam seruus sepe metu dn̄antis testimoniū supprimit veritatis. ext̄ de v̄. sig. orꝰ. §. Testis. iiij. q. iij. §. Item in criminali. iij. q. v. Accusatores Fallit tn̄ hꝰ cū de facto serui querit̄. non tn̄ p dn̄o vel cont̄ dn̄m. vt in. §. Item in criminali v̄ Item serui ¶ Scdo requirit̄ Sexus. quia femina ad testimoniū non admittit̄ in criminali causa. xxxiij. q. v. Mulierem nisi cū de crimīe ciuiliter agit̄. tūc enī admittit̄ eciā cont̄ clericos ext̄ e. Nm̄. et c. Tam lr̄is In ciuilibꝰ autē admittitur. xv. q. iij. §. Ex eo. non admittit̄ eciam in testam̄tis. vt insti. de testa. §. testis Et nota q̄ mulieres causa ferendi testimonij non debent muite t̄ hi ad iudiciū. s̄z cū necessariū fuerit testimoniū earū iudex expens̄ p̄ducentis mittat tabellionem. aut aliam p̄sonam ydoneam. vel si hꝰ iure p̄hibente in casu non poss̄z p̄sonalr̄ ipse vadat. vel si non deceat aliū ire mittat hꝰ explicite. ext̄ de iudi. mulieres libro. vi. ¶ Tercio requirit̄ Etas. nam in ciuilibꝰ non admittit̄ minor. xiiij ānis. iiij. q. iij. c. j. In criminalibꝰ vero non minoris. xx. vt ibidem dr. §. Item in criminali v̄ Item in testimonio ¶ Quarto requirit̄ Discrecio. quia non admittit̄ furiosus ad testimoniū. siue m̄te captus. sicut nec ad iudicand̄. iij. q. vij. §. Tria quia non est cōpes mentis. ff. qui testa. fa. pos. l. Qui testamentum. §. Nec furiosus ¶ Quinto requirit̄ Fama. nam infames a testimonio repellunt̄ ext̄ de test. cogen. Preterea. nec p̄dest p̄nia. quia licet animas p̄ p̄niaz saluare possumꝰ Infamia tn̄ non possumꝰ abolere. ij. q. iij. Hinc colligit̄. nam et actus legittimi fūt infamibꝰ interdicti. ext̄ e. licet ex quadam. et in glo. ibidem. et hꝰ intellige nisi prius fuerint in integrū restituti. iiij. q. iij. §. Item in criminali v̄ Item le. iulia. ij. q. iij. Preuaricatorem in fi. Item adeo testis debet esse sine omni infamia q̄ et si grauata fuerit eius opinio ad testimoniū admitti non debet. ext̄ de excep. Deniq̄z. ij. q. j. Testes. et p̄cipue in criminali causa. ext̄ e. Testimoniū Item debet esse

sme crimine ¶Nam criminosus repellitur ab omni testimonio· q̃mdiu in crimine perseuerat ¶Si vero sit emendatus non repellit in causa ciuili·ꝛ in crminali talis repellitur ¶Si de crmine prius fuerat dictus vel confessus vel nūc per exceptiões ꝺuincat̃ vel grauata est eius opinio pro eo ꝙ aliqñ fuit ſic repulsus· alias vo qui emendatus est recipiẽ eciam in crminalib⁹ ¶Dec eciam in p̃dicto c· Testimoniū cū hys que ibi notant̃ ¶Sexto requiri ẽ ¶Fortūa ſcz an locuples vel egen⁹· vt si lucri causa quid faciat hoc iudici considerandū est·iiij·q·iij· Testis v ¶Item testimonū ¶Septimo requiriẽ ¶Fides· quia infidelis contra fidelem nō admittiẽ·ij·q·vij ¶Si hereticus·xxiij·q·iiij· ¶Ipsa pietas ¶Dec igitur sunt principalia in testib⁹ consideranda ¶Sūt et alia quedam consideranda que hic statim sequūtur ¶Primo videlicet ¶Vtrū sit inimicus eius contra quem dat testimoniū vel amicus eius ꝑ quo testificatur·iiij·q·iij· Testes v ¶Deoꝛ in ꝑsona ¶Item obscuri et ignoti non admittūtur vel solū admittūtur cum tormētis aut verberib⁹·vt in auten· e·ꝯ·Saccim⁹ ¶Item nec executores negocioꝝ vel ꝓcuratores· q̃ in ipsa causa fuerint actores vel responsales·extra e· ¶Insup·ymo eciam qui fuit ꝓcurator vel aduocatus in priori iudicio non recipiẽ in testem in causa appellacōis·extr̃ e·Romana li·vi· ¶Vtrū quis possit admitti ad testimoniū in causa ſua ꝓ non·neꝛ ꝑn· capaſſ neꝛ ſcḃario·C·e·l· Omnib⁹ Vnde venditor in causa rei vendite non admittitur pro emptore·qūia causa ꝓpria vēditoris esse videt̃·neꝛ debitor in causa pignoris ꝑ creditorē·ff·de appel·l·ab executore·ꝯ· Alio contempnato ¶Fallit hoc in legatarijs et fideiomissarijs qui ferūt testimoniū in causa testamenti cum agit̃ de hereditate non de legatis et fideiomissis suis ¶Bene tū p̃nt scribi et esse testes in eo testam̃to in quo aliquid eis legatū est·C·de testa· dictantib⁹ ¶Item fallit in collegijs et corporib⁹ in quib⁹ singulares eoꝝ ꝑsone ꝑ causa vniuersitatis p̃nt ferre testimoniū·xiij· q·ij· Sup prudencia·extr̃ e· ¶Insup·et c·cū nūcius Et ꝫ ideo qz causa se vniuersitatis non fūt singuloꝝ et si omodō otingat singulos·vt xij·q·ij· ¶Nū manumittiẽ·et intellige nisi fuerint actores vel responsales in ipsa causa·vt in p̃ce ·ꝯ· dictū est ¶Vtrū in causa cōmūis suoꝝ aliꝛ admitti debēat ad testimoniū ꝓ non·qz causa cōmūis suoꝝ vtriusqꝫ est·ar·ff·de ritu nup·l· ¶Illud·et idem in socio crimis et ptic̃ipē·iiij·q·ij ·ꝯ· ¶Item in criminali v ¶Item liberi·extr̃ e·Venientes·nec obstat·extr̃ e·Nam ¶Nam illud est speciale in causa denūciacōis vel vbi admittunt̃ socij crimis ad p̃ſupcōes·extr̃ de adulter· Significasti· credit̃ eciā socijs crimis in exceptis vt in crimine lese maiestatis et hmōi·lxxix·di· Si quis papa viuente·vi·quest·j· Si quis cum militibus· xv·quest·iij· ¶Nemini·extra de confes·ca·j·

¶ Vtrum parentes vel liberi pro se vel contra se possint testimo- 11
nū ferre ſ̄ gn̄aſ̄ per rectam lineam ascendentes vel descendē-
tes pro se vel cont̄ se ydonei testes non sunt·iiij·q·iij·§· Item in
criminali ỽ Item testes·ff·e·l· Testis idem est de mr̄e·ꝛ tñ am-
bo parentes in casu admittūtur p filio·scz cū queriť de etate vel
natiuitate·exť qui fi·sint legitti· Transmisse·et c· Per tuas Itē
vbi agiť de impedimto mr̄imonij racōe consanguitatis vel affini-
tatis·exť e·Nm̄ ceterū·si agiť an mr̄monū sit contractū vel nō
tūc mater est suspecta·si vir sit supior·exť e·Sup eo quē casū ha-
bes sup̄ Mr̄monū·vij·§· fi· Sūt et quedam psone que aduersus
ouū actos suos testimoniū dicē non cogūtur·vt adūsus socerū ge-
nerū vitricū pugnū sobrinū sobrinam sobrini natū eosq; qui in p-
oti ḡdu sūt Item adūsus patronū et patronam et liberos eius vt
·§· Item in criminali Et alie eciam psone que ibidem computanť
q; gn̄aſ̄ a ferendo testimonio sūt exempte ¶ Vtrū testes pro- 12
duci possint de domo actoris ſ̄ nec de domo actoris·nec de domo
accusatoris·nec in causa ciuili·nec in criminali testes p duci dñt·
quia eoꝝ testimoniū suspectū est·iiij·q·v·per totū·iiij·q·iij·§· Itē
in criminali ỽ Item eciam ure ciuili Oms aut̄ p dicti qui repellē-
di sūt debēt admitti si is cont̄ quē p ducūtur eoꝝ testimonio in
alio iudicio vsus fuit nisi inimicicias postmoꝺ exortas docuerit vl
aliquid aliud legittimū post emergens seu corrupcōez·vt in pre-
dicto·§· Item in criminali ỽ Item si quis testibꝰ·et·C·e·l·Si q̄s
testibꝰ ¶ Nota q; sacerdos non debet esse testis in instrumentis 13
confectis totaliť inter seculares·xiiij·q·ij· Quamq; Hoc intelli-
ge de honestate·non de necessitate

QEstis scḋo de nūero testiū·et quidem rēgulariter duo 1
testes necessarij sūt et sufficiūt·ff·e·l·Vbi numerus
iiij·q·iij·§· Item in criminali ỽ Vnus vero ¶ Vtrum 2
in aliquibꝰ causis sufficiat vnus testis ſ̄ licet omūiter
non sufficiat vt nūc dictū est·statur tñ testimonio vnius in hys in
quibꝰ alteri pūdicū non infertur·pūta si dubitaē de aliq; an fue-
rit baptisatus·vel an ecclesia consecrata·de con·di·iiij· Parulos
et c· Cum itaq; Item staē testimonio vnius·vbi de consensu par-
cū ita inuenit·cū et testimonio aduersarij stari possit· C·de fidē-
ius·l·fi· Item q̄n queriē vtrū aliquis sit emendatus de crimine·
statur testimonio sacerdotis·exť e·Testimoniū Item in correcti
one Fraterna sup p̄ma correctōe caritatiua per vnū solū probatur
quia nec alter potest·exť e·in omni Item est q̄n testimoniū va
let testimonio vnius·qñq; nullius q̄nq; requirūtur plures· vt sup̄

Testimoniū. j. §. iiij. Item licet vnus testis non faciat plenam ꝓ
3 bacōez. facit tñ presūpcōez. extr̄ de succes. ab intes. c. fi. ¶ Vtrū
in aliquibꝫ requirant̄ plures testes q̄ꝫ duo Rº in multis pl̄es re=
quirūtur Nam in testam̄tis pl̄es requirūtur. vt sup̄ Testam̄tū.
j. §. iiij. Item in donacōibꝫ causa mortis requirūtur q̄nqꝫ testes. C
de dona. causa mortis le. fi. Et de codicill̄. l. fi. in fine. Simil̄r req̄=
rūtur q̄nqꝫ testes qñ debitor vult ꝓbare solutū debitū q̄d in scri
ptis fuit factū. C. e. l. Testiū Item requirūtur q̄tuor testes cum
dant̄ ad reprobandū instrum̄ta. ar. extr̄ de fi. instru. cum Johānes
4 Item cont̄ quasꝫ ꝑsonas. vt in se. §. ¶ Vtrū cont̄ aliq̄s ꝑsonas
maior requirat̄ nūerus testiū Rº ꝑm tho. se. se. q. lxx. sic. et. ij. q.
iiij. Presul non dānet̄. nisi. lxxij. testibꝫ Presbiter aut̄ cardinalis
nisi. xliiij. testibꝫ. Dyaconꝰ cardinalis vrbis romane. nisi. xxviij.
testibꝫ Subdyaconꝰ. accolitus. exorcista. lector. hostiarius. nisi.
vij. testibꝫ. et hꝰ habet locū specialr̄ in ep̄is. p̄sbiteris. dyaconibꝫ et
clericis eccl̄ie romane ꝓpter eius dignitatē. et hꝰ triplici racione.
Primo quidē quia in ea tales institui debent quoꝝ sanctitati plus
credat̄ q̄ꝫ multis testibꝰ Sc̄do quia homies qui habēt de aliis iu=
dicare. sepe ꝓpter iusticiam multos aduersarios habent Vñ non
est passim credendū testibꝰ cont̄ eos. nisi magna consuetudo oueni
at Tercio quia ex condēnacōe alicuiꝰ eoꝝ derogaret̄ in opinione
hoīm dignitati et auctoritati illius eccl̄ie q̄d est periculosius quā
in ea tollerare aliquem peccatorem. nisi valde publicū. de q̄ g̃ue
scandalum orietur

1 Testis tercio quo ad actū testificandū Vtrū testis q̄
se subscribit alicui negocio p̄iudicet sibi Rº si scienter
hꝰ facit p̄iudicat sibi. ita contra illum non pt̄ postea
reclamare. quia approbasse p̄sumit̄ Secus si subscri=
bit nomine alieno. quia per hoc non intelligitur consentire. vt
notatur extra de hys que fiūt a prela. sine consensu. capi. Mīto.
2 ¶ Nuociens pñt testes ꝓduci Rº tres tantū ꝓductōes fieri pñt
in causis ecclesiasticis vel ciuilibꝰ. sed non quarta. nisi iuret q̄ non
didicerit testificata. q̄nta nullo modo conceditur. extr̄ e. In causis
et hꝰ intelligas nisi aliquis testiū in primis ꝓductionibus impe=
ditus fuisset Nam probato impedimento sine aliquo sacramento
dabitur alia dilacio eciam centesima. sc̄dm Inno. et sic intellige
5 extra eodem vltra terciam ¶ Nuot sunt que tollant copiam ꝓ=
bandi per testes Respondetur secundum Goffridū quatuor sūt.
scz publicacio. attestacio. extra eodem de testibus. et c. Intima=
uit Item renūciacio siue conclusio. extra eodem Fraternitatis.

Item quarta ꝓductio. vt in ꝓce. §. Item numerus testiū effre
natus. extra e. Significauerit. et c. Cum casu ¶ Vtrū testis teneat 8
et quas. Rō nulli testi ānte cūq religionis sit credie nisi iurauit.
extra e. Nuper Potest tn remittī iuramentū de cōsensu parciū. extra
e. Tuis. nisi in causa mrimoniali. quia tūc nec confessioni oūgū
statā. extra de eo qui ogno. consang. vx. sue Sup eo. et iurabūt tactis
sacrosanctis euangeliis. nisi sit epus qui solū iurabit. q̄ positis euā
geliis. extra de iura. calum. c. fi. ¶ Sed quid dbt et testis iurare Rō 9
debet iurare q̄ dicet totam veritatem q̄m nouit de re illa. iij. q. iiij.
Portam. et q̄ non admisceat falsū. nec aliqd de suo adiciat. iij.
q. ix. Dura Item addit de quorūdam consuetudine q̄ nulli pa-
det test monū. et hoc bn patet. iiij. q. iij. §. Item in crmi mali v.
Item qui falso. extra eo. Frmitatis ¶ Quid iurant testes qn̄ pce- 6
dit per inquisitōes Rō si fiet inquisitio cont̄ personam singularem
de aliquo crimine iurat testis q̄ sup illo dicet plenam veritatem.
extra de Symo. Licet hely. Si vero fiet inquisitio sup statu ecclesie.
iurat dicē veritatē de omnib⁹ que scit vel credit in eccl̄ia reformā
da. exceptis dico occultis. extra de accu. Olym. vel etiā iuret q̄ re-
spondebit veritatē ad īrogata. extra de accu. Cū dilectus. et in-
telligē q̄ occultū dr hic omne crmen qd̄ non est manifestū. vel
de quo aliquis non est infamatus Nam si de occultis de quib⁹ non
ꝓcessit infamia aliquid dixerint testes. non valebit dictū eor.
extra de accu. inquisitōis. vt et Tho. dicit in seḡnti. §. x. qui incipit
Vtrū homo ¶ Vtrū liceat testi aliquid recipe Rō p ferendo te- 4
stimonio michil debet recipe. xiij. q. v. Non sane. nisi tantū expē
sas ab illo qui eū ꝓduxit. iiij. q. iij. Venturis. et si accepit turpi-
ter accepit. et restituet ei a quo accepit. nisi ille deberit ad co-rūs
pendū testē. tūc enī debet dari ei in cuius iniuriā accepit ¶ Quat- 8
testes deponē debeant Rō testis tanq̄ omūis ps̄ona debet dicere
puram veritatem quam scit super facto. nulla falsitate adiecta. iij
q. ix. Portam. iiij. q. iiij. Nullus. xiij. q. v. Non sane Nam et sic
iurauit. vt supra in. vi. §. dictum est ¶ Quid cum testis non est 2
de facto certus Rō sm tho. se. se. q. lxx. in test imonio ferendo nō
debet homo pro certo asserē id de quo certus non est sed dubium
debet sub dubio ꝓferre. et de quo certus est pro certo asserē. sed
quia contingit ex labilitate humane memorie q̄ quis q̄nq̄ repu-
tat se certū esse de eo qd̄ falsū est Ideo si aliquis cum debita soli-
citudine recogitans estimet se certū esse de eo qd̄ falsū est. non
peccat mortaliter. hoc asserens quia non dicit falsū testimoniū p
se et ex intencōe sed per accidens contra id qd̄ intendit. et ꝓpter
hoc et hmōi testes solent interrogari Vnde et quo modo sciāt.

et si interrogati de causa sciencie non dicant non valebit testimo
niū · iiij · q · iij · §· Sola · et · xxiiij · q · iij · Si habes · et in auten · de test ·
10 · §· Et licet dudū ¶ Vtrū homo teneat ad testimoniū ferendū ·
Rō sm tho · vbi sup Distinguendū est · quia si testimoniū alicui⁹
subditi requirit auctoritate supioris cui in hys que ad iusticiam
ptinent obedire tenet · non est dudū qn teneat testimoniū ferre
in hys in quibꝫ sm ordinem iuris testimoniū ab eo exigit · puta in
manifestis Et in hys de quibꝫ infamia pcessit Si aut exigat in
non manifestis · et de quibꝫ infamia non pcessit · non tenet ad testi-
ficand Si vero requirat testimoniū non auctoritate supioris · cui
obedire tenet · tūc siquidē requirat ad liberand homiez ab iniusta
morte seu quacūqꝫ pena vel falsa infamia vel aliquo damno · tūc
tenet homo ad testificand · et si eius testimoniū requirat · tenet
facē qd in se est vt veritatem denūciet alicui qui ad hoc possit ꝓ-
desse Vnde in Psal · Eripite pauperem et egenū et de manu pecca
toris liberate · et Prou · xxiiij · Erue eos qui ducūtur ad mortem ·
Et ad Rō · j · Digni sūt morte non solum qui faciūt · sed eciā qui
consenciūt facientibus · vbi dicit Glo · Consentire est tacē cū possꝫ
arguere Sup hys vero que ptinent ad ꝯdempnacōez alicui⁹ · nō
tenet aliquis ferre testimoniū nisi cū a supiore compellatur sm
ordinem iuris · quia circa hoc si veritas occultet nulli ex hoc speci-
ale damnū nascit · et si imineat piculum accusatori non est curand
quia ipse se in hoc periculum miecit Ad hec pdicta pt facē · xi · q ·
iij · Nuisquis · et in casu pdicto de damno eciam sacerdotes · et alij
clerici et religiosi tenent · xiiij · q · ij · Nuamqꝫ Sed non tenent si ta
lis est in causa in qua non liceat eis ferre testimonium · vt in causa
11 sanguinis · vt dictū est sup Homicidiū · iiij · §· j · ¶ Vtrū liceat
homini testimoniū ferre de hys que ei in secreto ꝯmissā sūt Rō
sm tho · se · se · q · lxx · De hys que homini ꝯmissa sūt in secreto per
confessionem · nullo modo debet testimoniū ferre · quia hmōi non
scit vt homo · sed tanquā minister dei · et maius est vinculum sa-
cramenti quolibet hominis precepto Circa ea vero que homini
alicui subsecreto ꝯmittūtur Distinguendum est Nūqꝫ enim sūt
tailia que statim cum ad noticiam hominis veniūt homo ea mani-
festare tenet · puta si pertinent ad corrupcōez multitudinis spiri
tualem vel corporalem ve in grāue damnū alicui⁹ persone · vel si-
quid aliud est hmōi · qd quis ꝓpallere tenet · vel denūciādo vel te-
stificando · et contra hoc debitū obligari non potest per secreti com
missū · quia in hoc frangēt fidem quam alteri debet Nūqꝫ vo sūt
talia que quis ꝓdere non tenetur Vnde potest obligari ex hō qd
sibi sub secreto ꝯmittūtur · et tūc nullo modo tenetur ea prodere ·

ēciam ex precepto supioris·qūia secretum ēst seruare de iure nā-
turali Nichil autem precipi homini pē contē id qđ de se natu rale 12
est ¶ Vtrū discordia testū infirmet testimoniū ꝟ scđm tho.
vbi supꝛ Discordia testū in aliquibꝫ pncipalibꝫ circūstanciis que
variant substanciam facti·puta in tempe vel loco vel in personis
de quibꝫ principaliꝫ agitur· aufert efficaciam testimonij·quia si di
scordant in talibꝫ videntur singulares esse in suis testimoniis· et
de diuersis factis loqui·puta si vnꝰ dicat hoc factū est in tali tem-
pore vel loco Alius alio tempe vel loco non videntur de eodem fa
cto loqui·non tñ preiudicatur testimonio·si vnus dicat se non re
cordari· et alius asserit determinatū tempus vel locū·et si in ta-
libꝫ non oīno discordauerint testes actoris et rei si sint eq̄les nu-
mero et pares dignitate statur p reo·qa iudex facilior debet esse
ad absoluendū quā ad condemnandū·nisi forte in causis fauorabi-
libꝫ·sicut eciam causa libertatis et hmōi Si vero testes eiusdē p-
tis dissenserit·debet iudex ex motu suī animi pcipe cui pti fit stā-
dum·vel ex nūero testū·vel ex dignitate eoꝝ·vel ex condicōe ne
gocij et dictoꝝ Multo autē magis testimoniū vinꝰ repellit si ip-
ꝑsph dissideat inter rogatus de opinione et fama·quia pē ꝑm di-
uersa visa et audita diuersimode motus esse ad rñdendū Si vero fit
discordia testimonij in aliquibꝫ circūstancijs·non ptimentibꝫ ad
substam facti·puta si tempus fuit nubilosū vel serenū·vel si domus
fuit picta aut non·aut aliud hmōi·talis discordia non ꝓiudicat
testimonio·quia homines non consueuerūt multū circa talia soli-
citari vñ facile a memoria elabūtur· ymmo aliq̄ discordia in ta-
libꝫ facit testimoniū credibilius·vt Crisꝰ sup Mathꝫ·quia si in om
nibꝫ concordarent eciā in minimis videntur ex odio eūdem ꝑsef
monem ꝓferre qđ tñ prudencie iudicis relinquit discernendum
¶ Quid de teste falso ꝟ scđm tho·se·se·q·lxx· Peccat mortaliter 13
in quantū ꝓiurus est·et in quantū facit contra iusticiam tangꝫ de
quo est speciale preceptum in de calogo·et talis in dubitanter te
netur ad restitucionem omniū que ꝓximꝰ eius amiserit p eius te
stimoniū·xiiij·q·v·Nō sane·et·q·vi· Si res aliena·et·ij·q·j· notū

¶ Amor Verum timor sit peccatum Respondeē scđm
Thomam secunda secunde questione·cxxv· Timor
est peccatum secundum quod est inordinatus·prout
fugit qđ non est scđm racōem fugiendū Hec autē inordinacō
timoris Nōq̄ quidē ofistit in solo appetitu sensitiuo non supue-
niente ꝺfectu rōnis appetitꝰ·et sic nō pē esse pecm mor· ꝟ solū ve·

Nūq̄ vero hec inordinacio timoris pertingit vsq̄ ad appetitū rō-
nalem qui dr̄ volūtas. scz qn̄ volūtas ex libero arbitrio refugit
aliquid. non s̄m rōez et talis inordinacio timoris qn̄q̄ est peccatū
mortale. qn̄q̄ veniale Si eni quis ꝓpter timorem quo refugit pe-
riculum mortis vel qd̄cumq̄ aliud tempale malū. sic dispositꝰ est
vt faciat aliq̄d ꝓhibitū vel p̄termittat aliquid q̄d est p̄ceptū in
lege diuina. dūmō talis timor est peccatū mortale. aliq̄n est veni-
2 ale ¶ Vtrū aliq̄s timor excuset a peccato R° s̄m tho. vbi supra.
Sicut dictū est timor in tantū habet racōez peccati in q̄ntū est cō-
tra ordinem rōnis Racio aut̄ iudicat quedā mala esse magis fu-
gienda q̄ alia. sicut magis fugienda est mors corpalis q̄z amis-
sio rerū Vn̄ si quis ꝓpter timorem mortis aliq̄d latronibꝰ ꝓmit-
tēt aut daret. excusaret̄ a pc̄to q̄d incurrēt si sn̄ causa legittima
p̄termissis hominibꝰ bonis peccatoribꝰ largiet̄ Si quis vero incurrit
mala magis fugienda. vt puta mala anime id est peccata fugi-
ens mala corpis. puta flagella vel mortem aut mala exteriorꝫ re-
rū. puta damnū pecunie non excusat̄ totalr̄ a pc̄to. diminuit̄ tamē
peccatū quia minꝰ volūtariū Nam ex timore imponit̄ quasi que-
dam necessitas Vn̄ phus hmōi que ex timore fiūt dicit esse non
3 simplr̄ volūtaria sed mixta ex volūtario et inuolūtario ¶ Vtrū
intimiditas sit peccatū R° s̄m tho. se. se. q. cxxxvi. Intimiditas
pt̄ contingē triplr̄ Vno mō q̄ aliq̄s minꝰ q̄z debeat timeat mor-
tem vel alia tempalia. et ꝓpter hec minꝰ debite amet bona eis cō-
traria s̄ q̄ nichil eorꝫ timeat non pt̄ ex tali defectu amoris ꝯtin-
gē Scd̄o pt̄ intimiditas ꝯtingē eo q̄ aliq̄s extimet mala opposi-
ta bonis q̄ amat sibi supuenire non posse q̄d qn̄q̄ contingit ex su-
pbia animi de se p̄sumentis et alios ꝯdēnentis s̄m q̄ dr̄ in Job. xli
et factus est vt nullū timēt om̄e sublime videt Tercio contingit
ex defectu racōis. sicut Phs dicit. iij. Eth. q̄ celte ꝓpter stulticiaz
nichil timent Vn̄ patet q̄ esse in pauidū est viciosū. siue causetur
ex defectu amoris siue ex elacōe animi siue ex stoliditate. que tamē
stoliditas excusat a pc̄to si sit omnio inuincibilis. de materia timo-
ris quere infra Vis. et supra Metus

Torneamentū torneamēta dicūtur in quibꝰ milites ex
ꝯducto ꝯuenire solent ad ōntacōz virtū suarū et au-
2 dacie temē cōgredi. ext̄ e. c. j. ¶ Vtrū torneamentū
facē sit peccatū R° s̄m wil. tales mortalr̄ peccant̄ quia faciūt con-
tra ꝓhibicōez eccl̄ie. ext̄ e. c. j. Si aut̄ non essēt ꝓhibita et fierent
causa discendi vsū armorꝫ ad impugnand̄ infideles et ob defēsiōz

patriē vel rei publice non essent peccata. sed intellige scdm Ho.
q̄ ꝓhibenda fūt qn̄ mortes corpis et anime in eis imineant Nā
debz cogitare hō euenire posse. ff. ad le. acquile Qui occiderit. §.
in hō. et. ff. locati. l. Si quis domū. et ludus noxius in culpa est. ff.
ad le. acquile Nam ludus. et quis eos ludos appellet ex quib9 cri-
mina oriūtur. vt in ꝓhemio. ff. circa fi. ¶ Nue pena pugnanciū 8
in torneamentis Rō sm Ray. Pena est q̄ si aliq̄s ibi aliquē occi
derit eciā casu. reus est homicidij et irregularis erit. quia lud9 ta
lis noxius est et illicitus. et ideo quicquid ex eo sequit̄ imputand
est. ar. ext̄ de p̄sūp. c. j. et ext̄ de homici. c. fi. Item qui in tornea-
mento morit̄ non debet in cymiterio sepeliri. vt s̄ Sepultura. iiij.
§. j. ¶ Quid de hys qui ad torneam̄ta accedūt animo pugnan 9
di. non tn̄ ipsi pugnant. licet ibi aliqui occisi fuerint Rō sm Gof
non oportet tales ad ordines ꝓmoueri eo q̄ ad rem ꝯdēnatam et
ꝓhibitam accesserūt Idem Hostiens

Transactio Transactio est de re dubia et lite incerta. 1
nec dū diffinita non g̃tuita pactio. ff. e. l. j. Litē autē
intelligas p̄ntem vel futurā. q̄ ec̄ an̄ litē fieri pt̄ t̄nsa-
actio. ff. de condi. indebi. l. Eleganter. §. Si quis post ¶ Vtrum 2
transactio sit licita in sp̄ualib9 Rō sm Inno. licita est. dūmodo ex
vtraq̄ parte tantū sp̄uale et nō tempale interueniat. ext̄ e. Sta-
tumi9. et c. De cetero. ext̄ de deci. Ex multiplici. et c. Sugestiū ext̄
de re. ꝑmu. Ad q̄stiones. Idē in bn̄ficijs si petant̄ iure ꝑtatis. pu-
ta q̄ vna eccl̄ia petit ab alia p̄bendā quā dicit ad suā collacōem
ꝑtinē. ꝫ si aliq̄s clericus petat sibi bn̄ficiū non est licita t̄nsactio.
ec̄ si vtriq̄ det̄ sp̄uale. ext̄ e. Constitutus Cōposicio aut̄ interue-
nire pt̄. ext̄ e. Sup eo. talis scz q̄ ille clericus qui ius non habet
vel non habē credit̄ penitus renūciet iuri suo sine aliq̄ dacōe. vel
eciā q̄ alius ius hn̄s recipiat̄ in canonicum sine dacione

Transitus siue translacio Nuib9 decausis possit cleric9 3
secularis transire de vna ecclesia ad aliam Rō scdm
Ray. tribus Primo scilicet causa necessitatis. puta
ꝓpter hostes et hmōi. et in hō casu eciā siq̄s auctoritate ꝓpria trā
seat non punit̄ cū casū habeat. et cessante necessitate debet recu
pare eccl̄iaz suā. vij. q. j. Pastoralis Scdo causa vtilitatis scz qn̄
pt̄ esse magis vtilis in alia eccl̄ia. et tūc pt̄ t̄nsire auctoritate su
pioris. vij. q. j. Mutacōes. et tribus capl̄is sequentibus Tercio
causa hūilitatis siue sanctitatis. puta cum transit ad religionem

Et tunc postq̃z professus est non potest petere primam eccl'iam
2 aut redire ad seculū · vij · q · j · Hoc nequaq̃z ¶ Quid si clericus
causa cupiditatis vel ambicōis temē transit de vna eccl'ia ad aliā
R° debet carē vtraq̃z · scz habita et ambita Prima q̃a eam supbe
ɔtempsit Scd'a quia eam auare ɔcupiuit · vij · q · j · Si quis ep̄us ·
et · §· Ambicōis · extra de transla · Quarto Sed tñ ecclesia potest
repetē eū · vij · q · j · Non oportet · et c · Si quis vero Quō qui habz
beneficiū cū cura si recipit simile vacat p̄mū · habes s̄ Bñficiū · i
· §· iiij · Quō eciā teneat̄ clericus siue p̄latus in bñficio residē ha-
3 bes s̄ Residencia · §· j · et s̄ Clericus · j · §· ii · ¶ Quō transeūdū sit
de vna eccl'ia ad aliam R° s̄m Ray · Si ep̄us non pt̄ transire sine
expressa licencia pape · vij · q · j · Mutacōes · siue sit consecratus si-
ue electus et confirmatus · extra de transla · inter corpalia Si vero
sit inferior et transit ad aliam ecclesiam eiusdem ep̄atus sit taci-
tus sufficit consensus ep̄i · ar · xxxiij · q · v · Qui vxorem Si vero ipse
subest inferiori p̄lato et transit ad eccl'iam non subditam illi · tūc
consensus expressus requirendus est · ar · lviij · di · c · ij · et · ix · q · iij
Conquestus Cum aut̄ trāsit ad eccl'iam alterius ep̄atus necessa-
rius est expressus ɔsensus ep̄i · et eciā alterius si habeat aliū sup
se p̄ter ep̄m · lxxi · di · per totū · lxxxv · di · Florentinū · vij · q · j · Ep̄s
de loco · ext̄ de regu · Admonet Hodie tñ de consuetudine licēcia
non petit̄ · porro de transitu vni⁹ religionis ad alterā · habes sup̄
Religio · v · per totū Nota q̄ qui transit de vna eccl'ia ad aliam ·
de minori ad maiorē tñsire debet · xciij · di · Legim⁹ · extra de tñsla ·
c · j · et tūc aliq̄s p̄latus tñslatus dicit · cū est confirmatus et obti-
nuit corpalem possessionē · xxi · q · ij · Si quis iam trāslatus · et tūc
nichil debet habē ɔmūe cū p̄ori eccl'ia · vt ibi d'r Secus si nō ha-
bet possessionē corpalem · xcij · di · Si qui ep̄i · et de h̄ extra de ele-
cum in cunctis

Treuge qui tempe treuge sua bona per mare vel per
terram afferūt sarracenis rapinā ɔmittūt · et ad resti-
tucōez tenet̄ et possēt puniri a p̄ncipe · cui⁹ treugam
frangūt · quia fides eciā hosti seruanda est · xxiij · q ·
j · Noli · xxij · q · iiij · Innocens

Vtela · triplex est tutela · scz testa m̄taria qñ pr̄ dat fi-
lio tutorē in testam̄to Itē legitima vt q̄ defert̄ a le-
ge vt cū nullus est tutor p testm̄ · tūc qui primo loco
debet succedē huic ab intestato tenet̄ suscipe tutelas
hmōi Itē datiua qñ nullo tutore dato intestam̄to vel non extā-
tibꝫ ɔsāguineis ydoneis ad tutelā iudex ex officio suo dat tutorē

et durat tutela vsq; ad completum .xiiij. amiū pupilli Et de inde incipit cura q̄ durat vsq; ad cpletū .xxv. ¶ Vtrū clerici teneant recipe aliq̄ tutelam ℞ ſm Jo. di. lxxxvi. c. fi. Nullam cogunt recipe legittimā. tñ pñt recipe ſi volūt. vt in p̄dicto c. fi. et hoc eſt p̄uilegiū clericoꝝ q̄ licet poſſint ſuccedē alicui ab inteſtato. non tñ tenent recipe tutelam licet in laycis aliud obtineat. C. de le git. tute. auten. ſicut hēditas ¶ Vtrū ep̄s vel monachus poſſit recipe tutelam ℞ ſm Jo. vbi s. Ep̄s vel monachus ecia volens non p̄t recipe tutelam legittimiam. vt in auten. de ſanctis epi. §. Deo amabiles Vel dic q̄ illi autentice derogat p illud di. lxxxvi Peruenit. ita q̄ ſi velint poſſint recipe legittimā. ℔ non datiuā vel teſtamentariam. ℔ ad tutelam omnem miſerabilū p̄ſonarū om̄ clerici vel monachi tenent. vt in dicto c. Peruenit. et. lxxxviij.

¶ di. c. j. et c. Ep̄us gubernacionem

Vrpe lucrum. vide ſupra Elemoſina. j. §. vltimo. et ſupra. Reſtitucio. j. §. antepenultimo

Vana gloria Item ſupra Gloria vana Item de veſtibus. vide infra Veſtis

Vaſallus Vaſallus dicitur ille. qui habet feudū ab aliq̄. vñ de ℔ vide ſup̄ Feudum

Elacio virginū. vide j. Virginū conſecracio. §. primo

Venacio Vtrū venacio ſit licita ℞ ſm ho. Venacio ſi fiat tempe q̄ homines debent in eccleſijs eſſe. et orare eſt omnibus interdicta. lxxxvi. di. §. Amputatis. de conſe. di. iij. In religioſa. et di. v. Jeiunū Et intellige as niſi eſſ̄ neceſſitas. vt ſi fames vrgeāt vel beſtie vaſtare ēt hōies vel ſegetes C. de feriis. l. ij. Aliis aut̄ diebus licita eſt laycis. ℔ clericis illicita. tamē cauſa ſanitatis et recreacōis eſſ̄ licita. niſi eſſ̄ mimus Freq̄ntata aut clamoſa. ext̄ de cle. vena. c. j. et. ij. Ep̄is vo oīno p̄hibita eſt. vt ibi notat̄ plā dr̄ venatores clericos. lxxxvi. di. c. Nullus venatoribus. et c. ſe. ¶ Vtrū ſui teneant obedire dñis venari volentibus tē poribus p̄hibitis ℞ ſm Wil. Non tenent ſui obedire dñis in rebus illicitis q̄le eſt h̄ otia illud Primū querite regnū dei

Vendicio Verū liceat vendē arma venena ornamēta tabellos ſcacos ſta et hmōi. vide s Negociacō. §. v. et ſe. De auro alchimico s Empcio. §. v. in medio. de vendicione facta ſub mō et ſub ondicōe s Donacō. j. §. v. Vtrū liceat vēdē vel emē nūc ad ctū tm inū dāde rei vt dābi p̄cij t mixta talia. vide j. Vſura. iij. per totum

1 Ueneficium·vide supra Maleficium per totum·et supra Sortilegium.ij·

1 Uemiale peccatum·vide supra Peccatum·iij

1 Uerberacio·vide supra Percutere

1 Uestis Vtrū circa exteriorem apparatū vestiū siue aliorū mōi possit esse virtus et viciū ℞ō ℔m Tho·se·se·quelxix· In rebꝫ exteriorib⁹ pt esse pctm imoderācie dupliciter Uno mō per compacōz ad consuetudinem hoim·cū quib⁹ aliquis viuit Unde dicit Augꝰ·iij·Confessionū·que cont̄ mores hominū sūt flagicia p mozꝝ diuisitate vitanda sūt·vt pactū inter se ciuitatis·et gētes ꝺsuetudine vel lege firmatū nulla ciuis aut pegrini libidine violet Turpis enī est omnis ps vniuso suo non congruens Alio mō pt esse imoderacio ex mozdmato affectu mentis et q̄ extingit q̄nq; q̄ hō nimis libidinose talib⁹ vtat̄·et ꝫ siue scām ꝺsuetudinē eoꝝ cū quib⁹ viuit·siue eciā pter consuetudinē eoꝝ Contingit aut̄ ista mozdmacio affectus triplr q̄ntū ad superhabūdanciā Uno mō p ꝫ q̄ hō ex superfluo cultu vestiū glām hoim q̄rit·put scz vestis et alia hmōi ptinēt ad ornatū q̄ndam Gregꝰ dicit in Omelia Sūt nōnulli qui cultū subtiliū pciosarūq; vestiū non putant esse pctm q̄ videlicet si culpa non esset nequaq; sermo dei tam vigilanter exprimēt·q̄ diues qui torq̄batur apud inferos byssō et purpura indutus fuisset·nemo quippe vestimenta pcipua vel pciosa·scz excedencia statū ꝑsonū misi ad manem glām q̄rit Alio mō ℔m q̄ hō per superfluū cultū vestiū q̄rit delicias ℔m q̄ vestes ordinant̄ ad coepis fomentū Tercio mō ℔m q̄ nimiam solicitudinem ponit ad exteriorem vestiū cultū·eciā si non sit aliq̄ mozdmacio ex parte finis Ex parte q̄z defectus pt esse duplex inordinacio ℔m affectū Uno mō ex negligencia hoīs qui non adhibet studiū vel laborem ad ꝫ q̄ exteriori cultu vtat̄ ℔m q̄ oportet Uñ pbus·vij·Et ꝫ·dicit q̄ ad molliciē ptinet·q̄ aliquis trahit vestimentū p terram vt non laboret eleuando ipm Alio mō ex eo q̄ ipm effectum exteriorꝭ cultus ad glām ordinat Unde dicit Augꝰ in li·de sermone dñi in monte·non in solo corpeariū rerum nitore atq; pompa·ꝫ eciā in ipsis sordib⁹ et lutosis esse posse iactātiam·et eo periculosior est quo sub nomine seruitutis dei decipit·et pbus dicit q̄ Superhabūdancia et defectus inordinatus ad iactāciam ptinet

2 ¶ Vtrū aliquib⁹ competat vti vilibus·aut semp sit peccatū ℞ō ℔m tho·vbi ꝫ Peccat qui vilioribus vestibus vtitur·

quām ceteri. et ꝯ si faciat ꝓpter iactanciam vel superbiam. vt se ceteris ꝓferat Vicū enī supsticōis est. si auē ꝯ faciat ꝓpter macerac̄oē carnis vel humiliac̄oē ſp̄ūs. ad virtutē tēpancie ꝑtinet. et ꝑcipue oꝑtie vilibꝫ vti hys qui alios verbo et exemplo ad p̄niaꝫ hortanē. sicut fuerūt ꝓphe De quibꝫ dicit Aplus ad Hebre xj. Circuierunt in melotis et in pellibꝫ caprinis Et glo. Math. iij. dicit Nui p̄niaꝫ predicat habitū p̄nie p̄tendat ¶ Vtrū ostituti in dignitatibꝫ vel ministri altaris debeant vti p̄ciosioribꝫ vestibuꝫ ꝛc̄ ſm tho. vbi supꝝ In eis non est vicios̄ ꝫ pocus debitū ad significandū excellenciam sui mministerij vel cultus dui mi De vestibꝫ sacerdotū et paramentis cōsecratis. habēs supra Consecracio. v. ¶ Vtrū liceat vti mulieri veste virili ꝛc̄ scd̄m tho. se. se. q. clxix Non Nam cultus exterior vt p̄dictū est in .q. §. competere debꝫ condicioni ꝑsone scd̄m omūem consuetudinem. et ideo de se vicios̄ū est q̄ mulier vtatur veste virili vel econuerso. qd̄ et specialiter ꝓhibetur Deutro. xxij. Nuia gentiles tali habitu vtebanē ad ydolatriam Potest tāmen ꝯ fieri qñꝫ sine peccato ꝓpter aliquā necessitatē vel causa occultandi ab hostibꝫ se vel ꝓpter defectū alterius vestimēti vel aliud hmōi De ornatu vo mrū. vide. s̄ Ornatuꝫ

¶ Icarius In quibꝫ casibꝫ possꝫ quis eccl̄ie p̄r vicarium deseruire ꝛc̄ ſm tho. regulariter residere debet. vt dictū est supꝝ Residencia. §. penl. et vlt. Potest aut̄ per vicariū deseruire in casibꝫ Prim⁹ est racōe occupac̄ois hac occasione excusatur ep̄us. qui in eccl̄ia cathedrali habet aliquē loco sui et ipse in camera sua dicit horas. et postea expedit occurrencia. ꝯ idem mtelligē de quolibet legitime occupato. exē de cele. miss. e l. Debet tñ ep̄us celebrare in eccl̄ia die dñica. et aliꝫ precipuis festiuitatibꝫ. nisi necessitas excuset. vij. q. j. Tempis in fi. Scd̄uꝫ est racōe statuti siue consuetudinis. ar. extra de consti. Cū omēꝫ in fi. Tercius racione priuilegij siue dispensac̄ois. extra de fi. p. spiter apposuit Dunc casū frequenter concedit papa habentibꝫ pluralitatem beneficioꝝ. et addit dum tamen cura animarū non negligatur. et ecclesiꝫ faciat p̄r vicarios ydoneos deseruire Et nota q̄ hic casus cum precedente non habet locum si ecclesia fuerit seruitoribꝫ destituta. extra de cle. non resi. Cum ad hec Exq̄ enim consuetudo incipit esse irracionalis. et ecclesie onerosa. tenenda non est. extra de consue. c. j. et fi. Quartus quando episcopus habet sub se homines diuersorum rectū et liguarum Nam illis habet p̄r vicarium deseruire. extra de offi. ordi. Nuoniam.

Nuintus quando quis habet prebendam in ecclesia cathedrali.
cui annexa est parrochialis eccl'ia Nam talis in cathedrali eccle
sia deseruiet. et in annexa deseruiet per vicariū. ext̄ de preben. Ex
tirpande. §. Nui vero. et c. Exposuisti Sextus est racōe defectus
siue debilitatis supuenientis. vij. q. j. c. j. ext̄ de cle. egro. c. penl
et vlti. Septimo qn̄ necessitatē habet ꝓficisci. vt qꝛ crucesignatꝰ
est. ext̄ de vo. c. fi. et similr qn̄ ꝓficisci habet vtilr et honeste. vt
causa studioꝝ seu pere ꝯnacōis. et de licencia prelati. ext̄ de cle.
non resi. Relatū. de conse. di. v. Non oportet Aliqui ponūt plures
casus. ꝫ isti videntur esse ꝑncipaliores ¶ Nuis est vicarius ꝑpetuꝰ
2 Rº talis qui curam habet ecclesie cuiꝰ est vicarius. ext̄ de offi. vi.
Ex parte Vn̄ quasi ius habet in eccl'ia. ext̄ de fi. instru. perpetuꝰ
Et hn̄s ꝑpetuam vicariam. aliam habē non pt̄. ext̄ de offi. vica.
ꝓuideas. ext̄ de rescrip. Postulasti Nec sine causa pt̄ amoueri.
ext̄ de offi. vica. Ad hꝰ Item si talis vicarius recipit aliq̄ eccl'iaꝫ
cū cura perdit vicariam. et debet habē. xxv. annos ꝓmoueri ad sa
cerdociū. sicut si esꝫ rector ordinarius. alias priuatus est. ext̄ eodē
Nue de ecclesijs in cle. De ordinario aut̄ rectore habet̄ s̄ Eccl. ij
3 ¶ Vtrū prelati possint vices suas sub ānuo censu ꝯcedere Rº nec
ep̄us. nec archidyaconus. nec alius prelatus. hꝰ pt̄. ext̄ ne pla.
vices suas c. j. ij. et. iij. Cum eni tale ius sp̄uale sit. sic non est dubiū
q̄ ꝑ eo aliquid dare vel accipe symonia est. sed q̄ ep̄us ꝯmittat
alicui pure et simplr vices suas. et tali vicario constituat salariū.
non est peccatū. sed pocius ad hꝰ tenet̄. xij. q. ij. Caritatem. et vt
dicit Ho. Sicut ꝑ ꝯmissione iurisdictōis non licet recipe certā pe
cunie q̄ntitatē Ita multominꝰ licet recipe quotā idest partē pro
uentus ¶ Vtrū rector eccl'ie possit conductori fructuū ꝯmittē
vicariam siue curam animarū. vide s̄ Symonia. iiij. §. penultimo.
4 ¶ Vtrū vicarius eccl'ie possit ꝯmittē alteri vices suas Rº nō pt̄
nisi sicut et delegatus subdelegare. vide s̄ Delegare. §. penulti.
Vicarius q̄ꝫ ep̄i non pt̄ ꝯmittē alteri absolucōꝫ a pctis. et alia q̄
in dicto. §. dicūtur. que intelligenda sūt q̄ non pt̄ iure ꝯmūi. sed
bū pt̄ ex speāli ꝯmissione. vt habet̄ s̄ Cōfessor. j. §. an̄penl. in fi.

1 Vidua q̄t modis dr̄ vidua Rº s̄m Al. q̄tuor modis
Nam est quedam vidua corpis. ꝫ inhonesta mente.
j. ad Thy. v. Vidua que in delicijs viuens mortua
est Est et vidua corpe. ꝫ nupta mente. et hꝰ compat̄ ꝯiugatis Et
est vidua corpe et mente. et de talibꝫ Apl'us j. ad Thy. v. Vidu
as honora q̄ vere vidue sūt Quarto mō eciā dr̄ vidua. qn̄ tal est

terreno auxilio destituta Et de istis duobus vltimis modis. et dictis viduis debetur fructus sexagesimus. de quo habetur Math. xiij. Nam virginibus competit fructus centesimus. et coniugatis tricesimus. vt et Thomas ponit in. iiij. distinctione. xlix.

Vindicacio Vtrum vindicacio sit licita Ro. secundum tho. se. se. q. cviij. dicendum quod si intencio vindicantis feratur principaliter in malum alterius. de quo vindictam sumit. et ibi quiescat non est licita. quia hoc pertinet ad odium quod repugnat caritati. quia omnes homines debemus diligere. nec excusatur aliquis si malum illius intendat qui prius malum iniuste intulit. sicut non excusatur aliquis quod odit odientem se Hoc enim est vinci a malo quod apostolus prohibet ad Ro. xij. Si vero intencio vindicantis feratur principaliter ad aliquod bonum. puta ad emendacionem peccantis. vel saltem ad correctionem eius et quietem aliorum. et ad iusticie conseruacionem et dei honorem Potest vindicacio esse licita alijs debitis circumstancijs seruatis. hoc Tho. scilicet quod fiat per illum cui licet. vt puta iudicem obseruato in omnibus iusto processu et iusta condenacione ¶ Nunquam malorum iniurie tollerande sunt. vide supra Paciencia. §. ij. et quomodo intelligitur Qui te percusserit in vnam maxillam etc. Ibidem. §. iij. Qualiter eciam vindicandum est aduersus multitudinem. vide supra Correctio. j. §. antepenulti.

Virginitas. quid sit virginitas Ro. secundum Ambr. in libro de virginitate Virginitas est expers contagionis integritas Secundum Aug. vero in libro de nupcijs et concupiscencia Virginitas est in carne corruptibili perpetua incorrupcionis meditacio ¶ Vtrum violenciam passe virginitatem amittant Ro. secundum tho. in. iiij. di. xxxiij. Que per violenciam corrumpuntur siue ab homine siue a demone incubo virginitatem non amittunt si quantum possunt renitantur vt seruent corpus a corrupcione. vel saltem mentem a consensu Idem Al. ¶ Vtrum sola mente possit amitti virginitas Ro. secundum tho. se. se. q. clij. contingit interdum quod ex actu mentis cogitantis de corrupcione carnis et intendentis delectacionem ipsius expiri quod calor excitetur. et semen distillat et tunc sine dubio virginitas est amissa Si autem corrupcio sistat in actu mentis consencientis. amittitur quidem virginitas secundum illud formale quod habet in mente. non autem ratione eius quod est materiale in ipsa Vnde talis non potest dici virgo nisi materialiter. et ideo hec virginitatis amissio repari potest. non autem illa in qua etiam illud quod est materiale subtrahitur. ¶ Vtrum puella in annis puerilibus aliquid carnale committentis perdant virginitatem.

℞ ℈m Al. ñon quia non est in in ēis consiliꝫ deliberacio. ñec etas
1 patitur delectacōis talis impetū ¶ Vtrū a pacientibꝫ fluxū se-
minis perdaē virginitas ℞ ℈m tho. se. se. q. clxꝫ. Seminis reso-
lucio si ꝓueniat ꝑter ꝓpositū mentis. vel in dormiendo. vel per vi-
olenciam illatam cui mens non consentit q̄nuis caro delectacōem
experiaē. vel eciam ex infirmitate vt in hys qui fluxum semi-
pacūtur non ꝑdiē virginitas. quia talis pollucio non accidit per
6 impudiciciam quā virginitas excludit ¶ Vtrū cogmite mebrie-
tate vel somno perdant virginitatē ℞ secōm tho. in. iiij. di. xxxiij.
Sicut ꝑ pollucōz in somno non amittit virginitas vt nūc dictū
est Similis racio est de mulieribꝫ que in ebrietate vel dormientes
a viris cognoscūtur. nisi forte hac intencione iuerit dormitum.
vt a viris cognoscerentur

1 Virginū consecracio. quare solus epūs solas virgines
consecrat ℞ ℈m tho. in. iiij. di. xxxvij. Sicut per mī-
monū carnale repūtaē mī monū spūale. inter xp̄m
et eccl'iam q̄ntū ad fecūditatem. ita per velacionem
virginū repūtatur idem mī monū spūale q̄ntū ad integritatem
eius. vt patet ꝑ omnia que ibi ꝓferūtur et geruntur. et ꝓpter
hꝫ solus epūs virgines velando desponsat. non sibi ꝛ xp̄o q̄si spon-
se paranymphus et amicus. et quia integritatis significacio ple
ne pt esse solū incontinencia virginali. sed semiplena in vidual-
ꝓpter hꝫ viduis daē aliq̄d velū. sed non cū illa solemnitate qua vē
2 gmibꝫ datur ¶ Vtrū puelle violenter corrupte debeant con-
crari ℞ ℈m Al. licet tales virginitatē non amittant. nec virgi-
nitatis aureolam. non tñ consecranē. et racio est quia in illo actu
difficile est ita remitti q̄ voluptas non alliciat aliquē consensum
Vnde cū de pleno dissensu constare non possit eccl'ie ꝓpter hoc statuti
est vt tales humiliter a consecracione abstineant. xxxij. q. v. Ille
famule. et. xv. q. j. Si quis non iratus. ꝺecr. Tho. in. iiij. di. xxxiij
3 Et se. se. q. clxꝫ. ¶ Vtrū possint consecrari occulte corrupte. q̄ru
consecracio sine scandalo intermitti non pt ℞ ℈m tho. in. iiij. di.
xxxiij. Occulte corrupte siue a viris siue alio quocūq̄z mō nullate-
nꝰ velande sūt. qz ꝓpter vitandū scandalū non debent eccl'ie sa-
cramenta vel sacr̄alia variari. ꝛ ficut quidā dicūt q̄ pt aliq̄ cautela
adhiberi ad vitandū scandalū. vt scz illa q̄ non sūt de substancia
lis; veli fiant. vt est accensio candelarum et hmōi. vitatis occulte
illis que sunt de substancia. puta verba que dicuntur in veli mi-
posicione. et q̄ nomen virginitatis in castitatem mutē et hmōi.
ꝺecr. Al. Simlr Do. ergo. nec est tenenda sīīa Vl. q̄ aliud dicit

¶ Vtrum in consecracione virginum detur gracia Ro. sm Tho. in 2
iiij. di. xxxiij. In consecracione virginum. sicut et in vnctione regum et
hmoi Alijs benedictionibus gra datur nisi sit impedimentum ex parte
suscipientis. sed tn hec non dicuntur sacra. quia non sunt instituta ad
curacionem morbi peccati. sicut sunt sacra ¶ Quo tempore possit fieri 4
virginum consecracio Ro. sm Ho. In die ephiarum. et in tota ebdo-
mada resrectionis. in natalibus Aplorum. et in diebus dnicis. sed tn in
necessitate. puta languore imminente pnt quolibet tempe con-
secrari. xx. q. j. De votis. extra de tempo. ordi. c. j.

Vis et metus Vis est maioris rei impetus. qui repelli 1
non pt. ff. Ns metus cum. l. ij. De metu autem quid sit.
vide sup Metus. §. j. ¶ Vtrum liceat vmi vi repellere 2
habes sup Bellum. j. §. ij. et sup Excomunicacio. ij. §. ij. v Nonus
et sup Homici. j. §. v. Que est vis metus excusans. et metus q ca-
dit in constantem virum. supra Metus. §. ij. Et quomodo impediat
matrimonium. supra Impedimentum.

Visitacio. archiepus. epus. vel platus visitans ecclias 1
Primo pponat verbum dei. et qrat de vita et conversacione
ministranciu in ecclesijs absque coactione iuramenti. sed sa-
lubriter monendo siqs inuenerit infames. si ipse non est ordinarius
denunciet ordinario. notoria si inuenerit corrigat. extra de censi. Ro
mana li. vi. ¶ Vtrum visitans possit recipe et exigere pcuracoz a lo 2
cis visitatis Ro. sic. extra de cen. Ro. li. vi. Et pt recipe a volente da
re pecuniam p suptibus moderatis diebus quibus visitat. sed non licet nisi
vnam pcuracoem recipe vna die. eciam si pla loca visitet. et qlibet lo-
cus sit sufficiens. extra de cen. Felicis li. vi. q si eps visitet per aliu
visitati ec tenent mistrare expensas isti visitanti. extra de offi. ordi.
Si eps li. vi. Sed eps nil prsus pt exigere ab hys. qs non p se vi-
sitat. vt ibidem dr ¶ Vtrum visitans possit recipe pecuniam Ro. si ipsi 3
vel sui familiares recipent pecuniam vel munera pter id qd nunc dic-
tum est. seu ec pcuracoem recipent non visitando. ipse tenet duplum
restituere illi ecclie. j. mensem Alio qn epi et supiores differentes sic
restituere sunt interdicti ab ingressu ecclie inferiores sunt suspensi ab
officio et beneficio qusque plenarie satisfaciant. et nulla remissio h va
let. extra de cen. Exigit li. vi. ¶ Nn et qciens possit archieps suam 4
pvinciam visitare Ro. pmo tenet visitare dyocesim ppriam erga ec-
clesias maiores et minores. et earum pplos saltem conuocando de plibus

locis ad vnū ꝯgruū · postea licet ei visitare suffrāganeos et eorꝝ
dyoceses · sed vna dyocesi visitata in toto vel in parte · non potest
ad eam visitandam reuerti nisi omnes · et sua iterū fuerint visita-
te Sed si forte aliqua ecclia visitate dyocesis indiguerit iterū p⁹
p̄dictis alijs visitari · tūc pt̄ redire ad illam · si a dyocesano fuerit
requisitus Vel de ꝯsilio et assensu omniū suffraganeorꝝ · aut ma-
ioris partis · aut si difficultatē adhibuerit ꝯfidenter petat̄ licēcia
a papa · ꝫ post visitacōez omniū dyocesiū licitū est ei visitacōez ite-
rare · prius tn̄ requisito suffraganeorꝝ consilio · et deliberacōne · et
ipsius diffinicōe sup h⁹ habita corā eis que sūt redigenda in scri-
ptis · et tūc poterit visitare eciā si non interuenerit suffraganeorꝝ
consensus · ita tn̄ ꝙ illa loca p̄us visitet q̄ in p̄ori visitacōe non fu-
erant visitata Hec omīa ext̄ de cen · Romana li · vi · Et hanc for-
mā eciā ep̄s visitās seruabit · vt ibi dr̄ visitari debēt p ordinarios
monasteria monialiū · eciā exempta · vt sup̄ Exemptus · §· finali.

1 Viciū · Vicia capitālia sūt · vij · ab vna radice ꝓcedēcia ·
Nam ꝑm doctn̄am Greg · xxxj · Moraliū Radix to-
cius mali est supbia · et de hac nascent̄ · vij · vicia · scz
Inanis gl̄a Inuidia Ira Tristicia Auaricia Gula et Luxuria · Et
de mani gl̄a ꝑm eūdem · vij · filie oriūtur · scz Inobediencia Iactā-
cia Ypocrisis Contencio Pertinacia Discordia Nouitatū p̄sūpcio
De inuidia nascūtur · v · scz Odiū Susurracio Detractio Exultacō
in adūsis ꝓxmi Et afflictio in eius ꝓsperis De ira nascūtur · vj
Rixe Tumor · alias timor mentis Contūelie Clamoris Indigna-
cio Et blasphemie De tristicia siue accidia nascuntur · vi · scilicet
Malicia Rancor Pusillanimitas Desperacio Torpor erga pre-
cepta Vagacio mentis circa illicita De auaricia · vi · scz Prodicio
Fraus Fallacia Periuriū Inquietudo · et cont̄ misericordiam Ob-
duracio cordis De gula · v · scz Inepta leticia Scurilitas Immūdi-
cia Multiloquiū · et Ebetudo sensuū De luxuria · viij · scz Cecitas
mentis Inconsideracio Inconstācia Precipitacio Amor sui Odiū
dei Affectus p̄ntis seculi Horror vel desperacio futuri · hec Greg⁹
De materia vicij · habēs supra Peccatū · et supra Crimen

1 Viciatus corpore Multa vicia corpalia olym in veteri
testamento repellebant ordinandōs · vt̄z Leuiti · xxi ·
Vt si habebat aliquis grandem vel paruū nasū vel tor-
tum Si gyppum lippidinem · iugem · scabiem · impetiginem Vel si
ponderosus sed ista hodie non repellunt · vij · q · j · Quasi in fi · nisi
forte secundum aliquā significacionem intellecta · vt disti · xlix ·

Hinc etenī. et c. Sacerdotes. et sm̄ q̄ ponit Rāy. Quicūq; culpa
sua est viciatus corpe repellitur ab ordine Qui vero sine culpa.
non repellitur nisi scādalum tmi eatur ex nimia deformitate. vel
periculum ex nimia debilitate ¶ Quid de mutilatis. vtrū possint 2
ordinari R° mutilati sponte sine iusta causa. vt ex indignacione
impaciencia vel supbia indistincte in quolibet vel quocūq; mem-
bro. et siue a se. siue ab alio repellunt̄ ab ordine. siue a ꝓmocione.
et deiciūtur ꝓmoti. etiam si credebant se obsequiū prestare deo.
vt quia se castrāuerunt. extra eodem Significauit. vt dictum est
supra Homicidiū. v. §. fi. et scd̄m Jmio. Idem est si non amisit
membrū totum. sed talem partem que deformitatem generaret.
Vnde scandalum esset. extra e. c. j. vel aliquem eciam inabilem
redderet ad officiū exequendum. extra de cor. vi. Si vero ex iusta
causa. puta ꝓpter lepre periculum aliqui fecerūt sibi membrū ali-
quod amputari seu amputauerunt. ne reliqua sana pūtrescerent
Hy si membrum erat occultum. vel eciam si manifestum sed ꝑuū.
vt puta vnus digitus. non de illis cum quibus fit signū crucis. nō
repelluntur nec deiciūtur Similiter si taliter sint nati vel inuiti sic
mutilati sunt. aut casu fortuito cum darent operam rei licite Secus
si rei illicite. di. lv. Si quis absciderit. et c. Qui partem. et c. Siq̄s
a medicis. et c. Eunuchus. et c. Si quis per egritudinem. et c. La-
tor. et c. Preceptum. extra e. Significauit. et c. Ex parte Si eciam
ex culpa sua incidisset in modicam deformitatem ex misericordia
tolleratur in susceptis. scilicet ex dispensacione episcopi. secūdum
Jmio. et Bern. Si autem membrum erat magnū et manifestum
eciam si sine culpa sua quis amisit. impedit a ꝓmocione ꝓpter de
formitatem et scandalum. et si ꝓmotus est debet cessare a missa.
et ab alijs solemnibus officijs ꝓpter eandem causam A beneficio
autem non remouebitur. quia non debet addi afflictio. di. lv. Si
euangelica. vij. q. j. Cum percussio Dabitur tamē sibi coadiutorē
si tale beneficiū est cui ipse seruire non possit. ext̄ de cle. egro. c. ij.
¶ Vtrum claudus naturaliter et alij hmōi possint promoueri R° 3
claudum admittit consuetudo. nisi talis sit q̄ sine baculo ad alta-
re stare non possit. ar. de conse. di. j. Nullus. et di. xlv. Disciplina.
Cecum vel habente maculam in oculo que generet deformitatē.
nec ius nec consuetudo admittit. extra e. Cum de tua. de sacerdo-
te leproso. vide supra Leprosus. §. fi. De gibbosis sciendū q̄ non
repelluntur ab ordinibus nisi sit nimia deformitas. aut debilitas
qui habet sex digitos in pede indubitanter promouetur. et scd̄m
Hosti. eciam si in manu vel si habet digitos coniūctos. dūmodo ex
hys nō sit impedimentū in vsu mēbri. ff. de edili. edic. l. Itē o filius

4 ¶ Quid de furiosis lunaticis et caducis R° scdm Wil. Nullus talis debet promoueri nisi postq3 fuit liberatus. sed si promotus fuerit ex toto liberatus poterit exequi officiū suū Si vero non omnino ex toto. sed freqnter ei accidit omnino. debet cessare ab officio misse vij. q. j. In litteris Idem si raro. sed cū spume iactacione et vocis confusione Si vero raro et sine talibꝫ. non prohibet ab officio misse dum tñ habeat iuxta se aliq3 sacerdotem. vt si iste cadat vel deficiat ille suppleat. vij. q. j. Illud Quanto autē tempe debeat expectare ad probandum tales. vtrū sint liberati et qualiter colligit. q per amiū. xxxiij. di. Cōmūiter Alibi per. xxx. dies. vij. q. ij. c. si. Sed et potest dici q tempus probacōis arbitrariū est pensatis con-
5 dicōibꝫ morbi et psone ¶ Quid de demoniaco R° scdm Wil. eodē modo talis non debet ordinari. et si erit ordinatus eciam liberatus missam cantare non debet. nisi plene et indubitanter curatus sit. xxxiij. di. Cōmūiter. et c. Vsq3 adeo De tempe autē expectacōis dicend. vt in proximo. §. dictum est De illo autē qui nullo mō pt
6 bibere vinū. habes sup Ordinandus. §. xviij. ¶ Epus senio vel valitudine corpali grauatus. vel aliter adeo impeditus perpetuo q officiū suū exercē non pt de consilio sui capituli. vel maioris ptis pt assumē auctoritate apl'ica vnū vel duos coadiutores ad officiū exequend Si vero epus fuerit demens. tūc capl'm vel due ipsius partes vnū vel duos coadiutores ei assument eandē auctoritatē. q si epus grauatus vt pus dictū est nollet assumē nec habē coadiutorem. licet a capl'o requisitus sit. nichil per capl'm innouet. s3 in hꝰ casu et eciā in casu quo esset demens capl'm significet. Pape condicōez epi et eccl'ie Porro coadiutor pdictus debet de prouentibꝫ plato3 recipe sūptus moderatos ab alienacōe qlibet abstinendo. et que dicta sunt de epo habent locum eciā de supioribꝫ prelatis. extra de cle. egro. Pastoralis libro. vi.

1 Vnctio extrema Extrema vnctio sacramentū est. quia ptingit ad effectū qui est curacō morbi peccati vt ex verbis Jacobi apl'i patet. et est vnū sacr̄m licet pl'es actiones sint. et de eius pfectione. que tñ conueniūt ad vnū significandum et causandum Hec est sentencia Thome in. iiij. di. xxiij.
2 ¶ Que est materia huiꝰ sacramenti R° scdm thomam vbi supra Materia est oleū oliue ab epo consecratū. et tale oleū et eius consecra-
3 cio fūt de necessitate huiꝰ sacr̄i ¶ Que est forma huiꝰ sacr̄i R° p Tho. vbi sup Forma est oracio deprecatiua dicēdo Per istam vnctōz et suā pijssimā miaz indulgeat tibi dñs qcqd deliqsti p visū

Verba autem indicatiui modi que secundum morem quarundam ecclesiarum premittuntur oracioni non sunt de substancia sacramenti vt premittendo sic Vngo hos oculos oleo sanctificato In nomine patris et filij et spiritus sancti ¶ Nus effectus est extreme vnctionis R° scdm tho. vbi supra Effectus eius principalis est sanacio quedam spualis. que datur contra quandam debilitatem vel ineptitudinem que in nobis relinquitur ex peccato actuali vel ex originali. contra quam debilitatem homo roboratur per hoc sacrm. et quia hoc robur gracia facit que secum non compatitur peccatum Ideo ex consequenti si inuenit peccatum aliquod veniale vel mortale quo ad culpam tollit ipsum. dummodo non ponatur obex ex parte recipientis Scdarius autem effectus est eciam sanitas corporalis. hanc tamen non inducit. nisi scdm quod expedit ad finem principalem scdm spualem sanacionem et tunc semper eam inducit. dummodo sit impedimentum ex parte recipientis Et licet in ipso multe fiant vnctiones. vltima tamen est formalis respectu omnium precedencium. et agit in virtute earum. et ideo in vltima vnctione gracia infunditur. que effectum sacramenti probat Caractem autem hoc sacrm non imprimit. quia per ipm non deputatur homo ad aliquod sacrm agendum vel suscipiendum ¶ A quibus debet conferri extrema vnctio R° scdm tho. vbi supra A solis sacerdotibus. nec alius potest inungere. eciam in articulo necessitatis Sacerdos autem conferre potest presente vno clerico. et eciam solus in necessitate. scdm Bern. et Ho. ¶ Quid faciendum sit si sacerdos infra vnctionem deficit R° scdm tho. in. iiij. di. xxiii. Si iam aliquae partes inuncte sunt quod factum est. non debet iterari. sed vnctiones que restant per alium sacerdotem compleantur Idem Al. et Pe. ¶ Quibus conferenda sit extrema vnctio R° secundum Pe. Non nisi adultis infirmis in periculo mortis constitutis ex ipsa infirmitate Vnde nec datur eunctibus ad bellum. seu nauigantibus. aut hys qui mox occidendi sunt quia talis mors non imminet ex defectu nature. sed ex euentu fortune Hys autem qui senio deficiunt. eciam sine actuali infirmitate datur. pueris non datur. quia non habent spualem infirmitatem contractam ex peccato actuali. nec disposicionem deuocionis habere possunt ad hoc sacrm Ocor. Tho. vbi supra ¶ Vtrum extrema vnctio debeat dari freneticis et amentibus R° scdm Pe. quod in sana mente constituti non pecierunt non debet dari Si vero pecierunt dari debet. tamen hoc addendum est scdm Tho. et Al. quod illis furiosis et amentibus precipue dari non debet. qui verisimiliter possent per aliquam immundiciam facere sacro reuerenciam. nisi et ipsi habent lucida interualla. in quibus sacramentum recognoscent ¶ Nue partes corporis inungi debent R° secundum Pe. Tho. et Al. In hoc sacro inunguntur instrumenta quinque sensuum

tanquā prime radices peccandi Oculi ꝓpter visum Aures ꝓpter auditū Nares ꝓpter odoratū Labia ꝓpter gustū Et manꝰ ꝓpter tactum. qui maxime viget in pulpis digitoꝝ Pedes vero ꝓpter vmi motiuam Renes ꝓpter appetiuam. a quibusdam inungūtur In mutilatis autem et cecis debent mungi loca magis ꝓpinqua.

10 ¶ Vtrū extrema vnctio possit iterari Rꝰ ꝑm tho. ꝙ sic. in. iiij. di. xxiij. Iterari pt̄ sine aliq̄ iniuria sacr̄i. qꝛ non habet effectū perpetuū. eo ꝙ sanitas corpis et mentis. que sunt effectus eius amitti pñt In eadem q̄ꝫ egritudine iterari pt̄. si ꝑmo quidem sit in ꝑiculo mortis. et euadat. ac eciam post recidiuū paciat̄. quia erit quasi alia infirmitas Et silr̄ si egritudo diuturna sit. vt ydropisis. quia tūc debet fieri qñ videt̄ ꝑducē ad periculū mortis. et si illū articl̄m mortis euadet eadem infirmitate durante. et postea ad silem statum reducatur. iterum potest mungi. quia iam est alius infirmitatis status. quamuis sit eadem infirmitas

1 Voluntas Vtrū homo teneat̄ voluntatē suam ꝯformare volūtati diuine inuolito Rꝰ ꝑm Pe. in. iiij. di. xlix. Scd̄m sensibilitatem non tenem̄. eciā volūtate nat̄ali quia determinata est ad vnū. ꝫ volūtate deliberata illud qd̄ deus vult absolute et ꝯgruit nobis velle tenemur velle Nd̄ vero non ꝯgruit nobis velle. quamuis sit bonū in se. non tñ quo ad nos. et ideo non vult deus illud non velle. nec velle tenem̄. satis ꝯcor. tho in se. se. q. xix. dicens ꝙ tenem̄ ꝯformari formalr̄. scꝫ ꝙ homo velit in ꝯmuni iusticiam dei et ordinem nature ꝯseruari Sed materialr̄

2 conformari non tenemur. vt in morte patris et hmōi ¶ Vtrum volūtas et opus exterius sint vnū pct̄m Rꝰ vt s̄ Pct̄m. 1. §. 1.

1 Votū ꝑmo ꝯmūiter quid sit Rꝰ ꝑm Mgr̄m sñiarū in. iiij. di. xxxviij. Et Hug̃ de sc̄o victore Votū est testificacio quedā ꝓmissionis spontanee. que deo et de his que dei sūt fieri debet Et hec est diffinicio voti expressi. qd̄ in facie eccl̄ie obligat. vt dicit Pe. Theologi vero sic diffiniūt Votū est ꝯcepcō melioris p̄positi animi deliberacōe firmata. et hec est diffinicio voti taciti Et licet aliqd̄ votū fiat sanctis. tñ ꝓpter deū

2 fit eis ¶ Que requirūtur ad votū Rꝰ ꝑm tho. se. se. q. lxxxviij. Tria ex necessitate Primo quidem deliberacio Scd̄o ꝓpositū volūtatis Tercio ꝓmissio in qua ꝑficit̄ racio voti Supaddunt̄ aut̄ qñq̄ alia duo ad quandā voti confirmacōez. scilꝫ ꝓnūciacio oris. et testimonium aliorum Solum ergo ꝓpositum non obligat

Nūor sunt spēcies voꝝ ꝙ duē Nam quoddam est votum 3
simplex. et qddam est solemne. vt habetur supra Impedimentū
iij. §. j. Et quidem graui9 peccat qui frangit votū solemne. dist.
xxvij. Si vir. xxvij. q. j. Virginibꝫ. et c. Virgines Sed qd dicē
extra qui cle. vel vouentes alias Rursus scz ꝙ votū simplex nō
min9 obligat ꝙ votū solemne. exponendum est scdm Tho. se. se
q. lxxxviij. quia vtriusq; transgressor peccat mortaliter Est et di-
uisio alia voꝝ. videlicet ꝙ aliqs est purū siue absolutū. vt cum
quis aliquid absolute. vt sine condicione vouet Aliud est condi- 2
cionatū. vt cum additur si hoc erit vel aliud Verū vouens te-
neatur statim adimplere ꝙ scdm Guil. Si votū est absolutum
tenet statim cum potest. misi vouendo aliud in mente habuerit. et
tamen datur ei tempus ad arbitriū bōi viri. ad disponendum ꝙ
votum adimplere possit. et de implendo dicitur Deutro. xxiij.
Cum votum voueris dño deo tuo. non tardaueris reddere. quia
requirit illud dñs deus tu9. et si moratus fueris. reputabitur tibi
in peccatū Vnde etiam scdm Tho. in iiij. Si is qui vouerat intra
re religionem. timet ex mora impedimētum. tenet non differre
vide de hoc casu supra Religio. iij. §. iij. Si vero votum est condi-
cionatū. vide j. §. xiij. qui incipit Vtrum votum condicionatum.
Vtrū votū licitū semper obliget ꝙ scdm tho. in iiij. distin. 4
xxxviij. sic. misi ꝙ quicquid votū fiendum impediret si prius esset
etiam ex voto facto. alias in voto facto obligacōz aufert Vnde
si aliquid possibile est cum vouet. postea fiat impossibile. tollit ob
ligacio Vt si aliquis diues vouerit edificare ecclesiam. qz postea
pauperare supueniente pficē non potest non obligat Hoc tam in
telligendum est ꝙ si factus est omnino impotens. absolutus est a
toto Si autē ex parte ita ꝙ totū pficē non potest. tunc remanet
obligatus solum ad id qd potest Vtrū vota que fiūt in angu 6
stijs obligent ꝙ ꝑm Will. Mulieres in partu vouentes vel quī-
cūq; alij in angustia constituti si habeant deliberatam intencionez
obligandi se. obligati sunt. ar. xvij. q. iiij. Sunt qui opes Secus si 1
subito et indeliberate Vtrum de quo debet fieri votum ꝙ ꝑm Tho.
se. se. q. lxxxviij. Votū non pōt fieri de malo. nec indifferenti. sed
tantū de bono. et ad qd quis alias non tenet Illud aut qd in aliq
euentu est bonū. in aliquo malum non obligat. misi pro euentu bo
no. vt votū impetre Judicū. ij. Vtrū liceat vouē carnis mimiaz 8
maceracōez ꝙ scdm Tho. vbi supra Si ipsa ex voto ꝓmissa sit.
implenda est rationabiliter. ita vt natura non nimis graueē. sed
quia in hijs que ad seipm pertinent. de facili homo fallitur Item
talia vota ogruencius scdm arbitrū superioris sūt seruanda. vel

pretermittenda Ita tamen q̄ si magnū grauamen imminēret. et
non esset facultas recurrendi ad superiorem. non deberet hō votū
9 obseruare ¶ Quid de votis stultis R° ſm tho. se. se. q. lxxxviij.
Vota stulta vt de non pectinendo caput in sabbato. et similia. po
cius sūt deridenda q̄ obseruanda. et Al. addit q̄ si eciam p̄ ho
nore sanctorū fiant seruanda non sūt. quia similitudinem q̄ndam
10 hn̄t cū ydolatria ¶ Vtrū expediat vouē R° ſm tho. vbi supra.
sic Dū tn̄ rōnabilr̄ fiat votū. quia per hoc volūtatē nr̄am mimo
11 bilr̄ applicam⁹ ad bonū ¶ Vtrū melius sit aliquid facē ex voto.
q̄z sine voto R° scd̄m tho. vbi supra sic. ꝓpter tres rōnes Primo
quia vouere est actus latrie. que est nobilissima virtus Illud aut̄
qd̄ impatur a nobiliori virtute melius est Scd̄o quia qui vouet.
plus deo se subijcit. q̄z qui non vouet Tercio quia per votū vo
luntas mimobilr̄ firmatur ad bonū. facē autē quid ex voluntate
firmata. ꝑtinet ad ꝑfectōez virtutis. vt patet per Phm secūdo
12 Ethicorū ¶ Quomō per votū impediant̄ sponsalia siue mr̄mo
niū. habes sup̄ Impedimentū. iiij. §. ij. Et vtrū votū sit magis
13 obligatoriū. q̄z iuramentū. vide sup̄ Iuramentū. j. q. vij. ¶ Vtrū
votū condicionatū obliget R° ſm Ray. Siue condicio fuerit ge
neralis: vt si vixero. si potero. si deus voluerit. que semper intelli
gūtur. eciam si non apponant̄. xxvij. q. ij. Beata maria Siue spe
cialis. puta si intrauero in Lombardiam Ibo ad sanctum marcū.
vel si fuero liberatus faciam hoc vel illud. si condicio non extiterit.
non obligatur quis ex voto Alias sic. xxxij. q. viij. Non solum.
extra de con. appo. Verū. extra de resti. spo. Olym causam Et in
telligas non obligari si tota obligacio ponebat̄ in euentu condi
cōis. et iterū nisi ꝓpter scandalum tollendum. votum sit implend̄
extra e. Magne. extra de ouer. ꝯiuga. Ex parte circa fi. Concor.
Imio. et Tho. ¶ Quid de voto q̄ fit ex duabus causis R° scd̄m
14 Ray. Quando quis vouet ex duabꝫ causis. vt puta Ire ad sanctū
Iacobū. quia credebat ibi inuenire germanū suū. et eciam ꝓpter
redimenda peccata sua. In hꝰ casu quāuis sciuerit germanū suū
decedisse. anteq̄z iter eciam arripiat. nichilominꝰ tenetur ꝓpter
aliam causam. si nichilominꝰ intendisset se obligare ¶ Quid si ali
15 q̄s emi sit duo diūsa vota R° ſm tho. in. iiij. di. xxxviij. Si vtrūq̄z
est ꝯpassibile cū altero. vtrūq̄z debet seruari. nisi forte auctorita
te supioris. votū p̄cedens in melius seq̄ns ꝯmutet̄ Si autē ambo
vota simul in compossibilia. debet seruari qd̄ maius est. et de mi
16 nori ſm arbitriū p̄lati satisfacē ¶ Vtrū pr̄ moriēs possit iniūgē
filio q̄m ꝯstituit hēdē. vt impleat votū eius R° ſm Ray. Votū
pegnandi nō pt̄ iniūgē pr̄ filio. nisi et ipse si. approbaret. ext̄ e. licz

Sed pecuniariam satisfactionem bene posset miuistrare. extra de
vsu. Tua. et de solu. c. j. Numeciam. sm Hof. Si filius vult esse
heres. tenet adimplere vota patris. si hereditas h̄ paciat. et ma
ritime si sponte fusceperit. vt in dicto c. Licet Si aut̄ non vult ad
ire non tenet̄. quia nec est heres. nisi forte p̄misit. quia tunc si im
omni casu mteruerit psonam suam obligare debet seruare. ℔ si pe
misit tam̄ z heres. et postea mutato consilio ab hereditate absti
neat non tenet̄. ex̄t de elec. Venerabilem. ℔. fi. et sic ecia p̄t in
telligi c. Licet Sed quicūq; hereditat̄ adierit obligat̄. extra de
solu. c. j. et ex̄t de vsu. Tua Ita tñ q; si votū transmarinū sit. et
aliquis impediat̄ morte. vel impedimto alio. cogit̄ alij omittere.
vt Imio. dicit. Num et si non omittat heredes non compelli p̄nt̄
ve vel ipsi compleant. vel subsidiū siue expensas quas testat̄. vel
ipsi facturi essent. exhibe aut̄ Secus tñ si vouerūt nō p subsidio
℔ p deuocōe videndi tram sanctam. quia tales supueniente mipe
dimento. non tenent̄ ire vel mittere q; transgressio voti est maio
r peccatum quā transgressio iuramti. vide sup̄ Juramentū. j. ℔. vij.

QOtū sedo quis vouet̄ p̄. vel non Vtrū epus possit vo
tū emittē ℞. sm Ho. non p̄ sine licencia pape vo
tū emittē. per qd̄ dissoluat̄ vinculum mrimonij qd̄ est
inter ipm et eccliam suam. ex̄t de regla. Licz Item nec aliud per
qd̄ graue p̄iudicū fiat eccle. vt de longa pegrinacōe et h mōi.
ex̄t e. Magne Votū tam̄ abstinencie et elemosine emittē p̄. ar.
vij. q. j. Clemens. ex̄t de testa. Relatū. ij. ℔. Licet aut̄ Vtrum
qui sūt subiecti volūtati alteri9 possint vouē ℞. sm tho. se. se. q.
lxxxviij. Nullus p̄t se firmiter obligare ad id. qd̄ est in volūtate
alteri9 Nuicūq; aut̄ est subiectus alicui. qui ad illud in q̄ est sube
i ectus. non est sue p̄tatis. et ideo non p̄t se per votū firmiter ob
ligare ad illud sine consensu superioris. non tñ peccat volendo. ve
hic infra. ℔. penul. Vtrū pueri possint vouē ℞. sm tho. vbi ꝫ
Pueri añ annos pubertatis. duplici ex rone vouē non p̄nt̄ Primo
quia vt in pluribus pacūtur rōnis defectū. ℔ tñ ting it in aliquo
do accelerari Secdo quia sūt in p̄tate pntū vel tutoz. qui sūt eis
loco pntū. et ideo eoz vota non hūt effectū. et sm Wil. Si p̄ vel
tutor primo contradixit et postea consensit. non reuiuiscit votum.
Vtrū filiusfamilias postq; puenit ad pubertatē vouē possit.
℞. scdm tho. se. se. q. lxxxviij. Ille qui venit ad annos pubertatis
si sit libe odicōis. est quidē sue p̄tatis q̄ntū ad ea que p̄tinent ad
suā psonā. puta q; per votū obliget se religioni. vel q; mrimoniū

contrà bat ſſon enim ẽſt ſiue poteſtatis·quãtum ad diſpoſicõem
domeſticam Vnde circa iſ non pt aliquid voue·q3 ſit ratũ ſine cõ-
ſenſu patris·et idem eſt de filia que eſt in domo patris ſine eius
7 conſenſu·vt 3r ſſũeri·xxx· ¶ Vtrũ ſeruus poſſit voue ſ̃c ſcdm
Tho·vbi ſup Seruus eſt enim pãtate dñi·ecia quantũ ad pſonales
epacões Vnde non pt ſe voto obligare ad religionem per quam
ab obſequio dñi ſui abſtraheret Idem de pegrinacõe et ſimilib9
6 ¶ Vtrũ religioſus poſſit voue ſ̃c ẽm tho·vbi ſupra Cũ nullum
tempus exceptũ ſit·in quo plat9 non poſſit ſubditũ circa aliquid
occupare Ideo nullum votũ religioſi firmũ eſt·niſi de conſenſu p̃
lati·quia non eſt ſiue pãtis Vñ et ẽm Ray·ſi voluit non debet ex
equi ſine licencia plati·ne forte alij ſup eũ ſcandaliſent Si eorũ cõ
ſuetudines voluerint excedẽ·vel ne detur occaſio euagandi·xx·q
iij·Monachũ·ſ·Verũ·xlj·di·Nullus Addit autẽ Imo·q̃ ſi
vouẽt dicẽ vnũ pſalteriũ vel oracões aliq3·vbi nullum p̃iudiciũ
contingẽ poſſ ſeruet votũ·quia licitũ eſt·ꝫ dictũ Tho·veriꝰ vidr
Seruandum eſt eciam votũ ſtrictioris religionis·ad q̃ſ ſi trãſire
velit·et non ex leuitate·nec iactura ſui ordinis·ꝫ ex diuina inſpira
cõe·debet licenciam a ſuo plato poſtulare·et poſtea ſiue fuerit con
cella ſiue non trãſire poteſt·ext de regul·et tranſ·Licet Et hũc
4 caſũ habes ſup Religio·v·ſ·1· ¶ Vtrũ clericus poſſit voue ſ̃c
ẽm Do· Ime licencia plati ſui non pt voue pegrinacões·de con·
di·v·ſſon oportet·extra e· Magne·ſ·Verũ ſſec aliud votũ per
q̃ oporteat eũ relinquere eccleſiam ſuam·ar·ext de renũc· Ad
monet Sed voue pt religionem intrare·vel aliq̃ votũ non pe-
regrinacõis·ꝫ caritatis abſtinencie ſeu oracõis facẽ Dicũt eciam
quidam q̃ votum vltramarinũ pt facẽ ſine licencia plati·extra e·
Ex multa·ſ·penl·et c·fi· Alij aut intelligunt de licencia prelati
vel ſedis apl̃ice·ext de clericis non reſi·Fraternitati·et in p̃dicto
·ſ·Verũ ſſam et clerici maxime beneficiati ſine licencia epi pegri-
nari non debent·vt in dicto c·Magne ¶ Vtrũ pſone que ſũt ſub
5 iecte alterius voluntati peccent vouendo·vtputa vxor·ſeruus·filius
ſſfamilias·famulus·monachus·et hmõi ſ̃c ẽm Tho·ſe·ſe·que
lxxxviij·Licet votũ hmõi pſonarũ non ſit firmũ ſine conſenſu eorũ
quibus ſubijciũt· non tñ peccant vouendo·quia in eorũ voto intel-
2 ligit debita condicio·ſcz ſi ſuis ſuperioribus placuerit ¶ Vtrũ pa-
ter·tutor·maritus·abbas·et hmõi·peccent reuocando ſibi ſubdi-
torum votum Reſpondetur non peccant·ſed vtunt iure ſuo a deo
et canone ſibi conceſſo·non vouentes peccant·non implendo·xxxiij
queſti·v· ſſoluit·etc· Manifeſtum De votis autem vxorum·
vide in ſequenti capl̃o·et in alio immediate ſequenti

Otum tercio de voto ꝺūgum in ꝺmum Vtrum vxor 1
vouere possit ꝶ ꝺm Ray. Vxores si emiserint vo-
tū abstmencie. pegrinacōis. vel continencie. vel q̄ꝺ
cūq; aliud. non debent auctoritate sua contrauenire.
ꝶ viri pñs irritare. eciā si añ mr̄m monitū ꝺeractū emi-
serāt votū. xxxiij. q. v. Noluit Probabilior autem opinio videt
Hugonis. xxxiij. q. v. Manifestū. scz ꝙ vir illa sola vota vxoris
reuocare pt̄. que ipsa implere non pt̄ sine scandalo viri. vt de ie
iunijs. et surgendo ad matutinas et alijs hmōi. alia vero nō. vt
si vouerit ꝙ daret aliquid de ꝓprio vbi essz cōsuetudo ꝙ mulier
pt̄ habē bona paſernalia. vel si vouit aliquā oracōez. et hmōi.
Non tñ ꝙ non petat debitū. vt in se. ꝟ. dicet̄. nec ꝙ consenciet de
adulterio. quia non pt̄ fieri votū de eo ad q̄ꝺ quis alias tenetur.
vt dicitur sup̄ Votū. j. ꝟ. vij. ¶ Vtrū alter ꝺūgū possit vouere 2
ꝙ non petet debitū ꝶ ꝺm tho. in. iiij. di. xxxiij. Vnus non potest
sine consensu alterius vouē ꝙ non reddat debitū. quia ipsz offer
re sacrificiū de alieno. et si tale votū factū fuerit. non debet ſuari.
Nuia ꝺm Ꝺe. in vouendo peccant mortaliꝝ. ꝶ de petic̄one debiti
quidam dicūt ꝙ vnus pt̄ vouē sine consensu alterius. quia ipsi
vterq; sui iuris est. Alij dicūt ꝓbabilius ꝙ non. quia nimis one-
rosū mr̄imonijs fieret alteri. quem semp oportet subire vēcundiā
in petendo debitū ¶ Vtrū ꝺūx si deberit licenciam ꝺūgi. vt vo 3
ueat castitatem possit datā licenciā reuocare ꝶ ꝺm tho. in. iiij.
di. xxxij. Exponendo ir̄am si expresse consensit. et licenciam dedit.
non pt̄ votū a ꝺuge emissū reuocare. xxxiij. q. v. ꝟ. fi. Si autē vir
ad tempus dissimilat vxoris votū. et postea habita deliberac̄one
reuocat mulier. non tenetur ad implere. concor. Al. Sed addit
Inno. ꝙ eciam ꝺūx qui licenciam vouendi dat. si ipse non voue
at. non in ꝓpriē exigē debitū. ar. ext̄ de ꝺñ. ꝺūg. c. j. Idem Ho.
et Bern. Alia vero vxoris vota in quibꝫ requiritur consensus viri
vir eciam postq̄z consensit reuocare pt̄. vt in pdicto. ꝟ. finali Sed
tñ peccat reuocando q̄ꝺ concessit. xxxiij. q. v. Manifestū. vxor tam
obēdire debet viro vt ibi ¶ Quid si ambo ꝺuges in domo voue- 4
rūt ꝺinenciā. et alter velit frangē ꝶ ꝺm Ray. Si ambo pari cō
sensu emiserūt votū. tūc eciā si maritus velit remittē. et votū fran-
gē. ipsa instanter debz pseuare in voto ꝙ fecit. xxxiij. q. v. ꝙ deo
et c. Vna sola. et c. Manifestū. et. ꝟ. Ex p̄missis. ꝺcor. Imo. et ho
Addens ꝙ ꝓpter hmōi votū vtriusq; non pt̄ vnꝰ sine licencia al-
teriꝰ religionē intre. ꝺcor. Hñ. ¶ Vtrū in votis ꝓficiendis vel di- 5
mittendis. vir et vxor ad paria iudicentur ꝶ scdm Ray. Nuā
tum ad votum continencie. scdm omnes. vir et mr̄ ad paria iu-
dicant̄. xxxij. q. ij. Si quis vxorem. et q. v. Precepit. et ca. Xp̄iana.

In voto autem abstinencie dicunt quidam quod cum vir sit caput
mulieris potest tale votum facere inuita vxore. xxxiii. q. v. Manifestum. et c.
Noluit. et c. Hec ymago. quod intelligendum est secundum Hug. nisi per ta-
le votum fieret preiudicium vxori in debito reddendo. quod satis videtur
probabile per iura predicta. vt per c. Si quis vxorem. et c. Precepit
et c. Xpiana In voto vero peregrinacionis dicendum quod neuter coniugum
potest altero inuito facere. xxvii. q. ii. Si tu. xxxiii. q. v. quod deo Fallit
hoc in voto iherosolimitano. quod in fauorem terre sancte. et fidei xpiane.
potest vir sine licencia vxoris facere et implere. vxor tamen vt consenciat
est attencius amonenda. extra e. Ex multa Vel si non vult rema-
nere sequatur virum. extra e. quod super in fi. concor. Ho. similiter et Imio. di-
cens quod preter votum vltra marinum neuter coniugum peregrinari potest sine
consensu alterius. primo si aliquando consenserit. potest reuocare. licet peccet
hec Imio. Tamen quantum ad modicam peregrinacionem. eciam sine voto propter
disponendum domum. vel eciam quantum ad transferendum domicilium.
alia videtur tenenda sententia Tho. in. iiii. di. xxxviii. Vbi dicit quod in di-
sposicione domus. et in regimine vite. mulier subiecta est viro. et non
econuerso Ideo in talibus vir potest sine licencia vxoris vouere. sed non econ-
uerso. vt eciam habes. i. Vxor. §. iiii. ¶ Vtrum vir timens de inconti-
nencia vxoris possit facere votum vltra marinum Respondeo secundum tho. in quodlibeto
Ea que sunt necessitatis non sunt pretermittenda propter ea que sunt
proprie voluntatis Vnde dominus Math. xv. reprehendit phariseos qui
dicebant pretermittendum mandatum dei. de honoracione parentum. vt
alique oblaciones voluntarie deo offerentur Ex necessitate autem viro
imminet vt gerat curam vxoris. quia caput mulieris vir est. vt dicit
i. ad Chor. xi. Sed quod vir accipiat crucem ad transferendum se vl-
tra mare. subiacet proprie voluntati Vnde si vxor sit talis qui sequi
non possit. et de eius incontinencia timeatur. non est consulendum ei
quod accipiat crucem. et dimittat vxorem Secus autem si vxor conti-
nere voluntarie proponat. vel si velit et possit sequi virum. concor. Al. di-
cens quod vir timens vxoris periculum melius facit non peregrinari.
eciam pro subsidio terre sancte Vxor quoque inuito viro. secundum Host.
potest votum iherosolimitanum emittere. sed tamen si sit suspecta. vel ni-
mis iuuenis non exequetur personaliter. sed votum redimet eo quod
inabilis est ad eundum vel ad pugnandum. extra e. ti. quod super hys
§. Rursus Si vero processerit in diebus suis. et non est suspecta va-
dat nec votum redimat. maxime si talis est quod posset bellatores
secum ducere De voto viri quod fit recipiendo sacrum ordinem. vi-
de supra Ordinacio coniugatorum De voto vero coniugatorum cir-
ca religionem hic statim sequitur

Votum quarto. scz ꝯiugum circa religionem Vtrum 1
alter ꝯiugatoꝝ possit se voto obligare. siue ingredi
religionem sine alio Rº si non interuenit carnalis co=
pula. potest alter vouē et ingredi religionē. eciā in
uito altero. vt de ꝯu. ꝯiu. Verū. et c. Ex publico Post=
q̄z vero interuenit carnalis copula. si vir vult religionem intrare
et vxor intret Similiter vel si iam est senex Ita ꝙ non sit suspe=
cta de incontinencia det viro licenciam. et ipsa ꝓmittat perpetuā
continenciam. et sic vir pt̄ intrare. aliter non. extr̄ de ꝯu. ꝯiu. Cū sis
p̄ditus. et c. Vxoratus. Et eodē mō. si vxor vult transire ad reli=
gionē. viro in seculo remanente ¶ Sed nūquid alter ꝯiugū an= 2
te carnalem copulam pt̄ t̄nsire ad hēmū. vel reclusoriū. vel vouē
in dōmo ꝑpetuā continenciā Rº ſm Guil. nō pt̄. nisi obliget se ad
obſuanciā reglarem. et alia tria visitata. q̄ sūt in q̄libet religiōe
scz ad continenciā. ab renūciacōez ꝓprioꝝ. et obedienciā. ar. extrā
de cōuer. cōiug. Ex parte in fi. ¶ Pone ꝙ vxor facit votū conti= 3
nencie ad tempus. et maritus facit se interim religiosū Rº ſm
Guil. Debet induci ad intrand monasteriū. aut si non est suspe=
cta. ꝙ voueat continēciā Si ad hoc induci non pt̄. pt̄ reuocare ma=
ritū. nisi ipsa non ignorat iur̄. tacuit qn̄ maritus religonē intra=
uit. qr tūc ſm q̄sdā coget̄ religionē intrare. vel continēciā vouē
non exn̄s suspecta ¶ Quid si ꝯiux an̄ carnalē coplam dic̄ se velle 4
intrare religonē. et ꝓcrastinando differt Rº ſm Ray. Ep̄us debet
statuē tempus infra q̄d ingrediat̄. q̄ elapso si non fuerit ingres=
sus coget̄ ꝑ excōmūicacōez satisfacē ꝯiugi Sil̄es Debitū cōiuga
le. §. j. ¶ Quid si termino elapso ingrediat̄ monasteriū Rº ſm 5
Ray. nichilominꝰ si ingressus fiat an̄ carnalem coplam valebit.
ar. extr̄ de ꝯu ꝯiug. Ex publico. et sicut dicit Ho. Cōiux relictꝰ
in seculo expectabit intrantē religionē per amiū ꝙ ius concedit ei
et ꝑuatus h mōi tempis cōmodū auferre nō pt̄. xxviij. di. De hys
Postea qui remansit in seculo potest licite cum alio et libere cont̄=
here. vt in dicto capl̄o Ex publico Simile sup̄ Impedimentum. j.
§. ij. ¶ Quid si vxori datū est tempus ad ingressum. et interim 6
maritus per violenciam cognoscit eam Rº ſm Guil. Si matri=
moniū fuerat factum de presenti. non potest intrare contradicēte
marito. quia consūmatum est matrimoniū Idem Ho. et idem quā
docūq̄z cognoscatur ante ꝓfessionem volūtarie a marito ¶ Quid 7
si ambo coniuges intrent religionem. et alterum vel ambos peni=
teat. et velint exire ante ꝓfessionem Rº secūdum Al. nisi obstet
eis aliud quam votum probacionis. sicut est votū ꝑpetue conti=
nēcie tales salua consciencia redire possunt ad priores amplexus.

8 ¶ Quid si alter coniugum intrauit religionem sine licencia alterius
et alter repetit Rº sm Ray. redire tenet ad coniugem. nisi in duobus
casibus Vnus est. si illa que repetit fornicata fuit. et ipse caste vixit
Ita quod illa non habeat excepcoez contra eum Alius est. si forte fuisset
inter eos lata sententia diuorcij ad separacoez thori. xxvij. q. ij. Agatho
sa. extra de diuor. Significasti. vij. q. j. Quam periculosum Vir autem sic
vxori redditus tenebitur vxori reddere debitum. sed non poterit exi-
gere propter emissum votum. xxxiij. q. v. Vna. extra de con. coniu. Quidam
intrauit. et c. Placent Cum autem vnus coniugum transit ad religionem
propter fornicacoez alterius. ille qui remansit in seculo poterit post
9 mortem intrantis contrahere. quia nichil vouit ¶ Quid si moritur
vxor que traxerat virum de monasterio. quia sine eius licencia intrauerat
Rº sm Ray. monendus est vir redire ad monasterium. et si hoc non
facit peccat. ar. xvij. q. ij. Nos nouimus Non tamen est cogendus ad
peticoez monasterij. quia professio quam fecit non solemnisauit votum.
propter impedimentum quod erat. scz ex vxore. extra de con. coniug. Pla-
cet. nec tamen licite potest contrahere cum alia impediente aliquali professione
ar. extra de con. coniug. Ex parte Abbatis. et si contrahit peccat et de-
bet agere penitenciam. sed matrimonium tenebit. extra qui cle. vel vo. Rursus.
Nec a tali vxore potest exigere debitum. sicut nec a prima Epus quoque
potest illum antequam contrahit cum alia cogere redire ad monasterium quia
10 si non redit peccat mortaliter ¶ Pone quod vir sciente. vel consciente
vxore intrat monasterium. et postea illa cum sit iuuenis. et merito su-
specta reuocat eum quid faciat vir post mortem vxoris Rº sm Ray.
cogetur redire ad monasterium. eciam si contraxit de facto cum alia. quia pro-
fessio interuenit. nec defuit vxoris consensus. extra de con. coniug. Ex
11 parte ¶ Quid si vxor vi vel metu coacta dedit viro licenciam in-
trandi Rº secundum Ho. Si fuit ius per metum qui cadet in constantem
virum nichil nocet ei. xxxiij. q. v. Notificasti. nisi forte post tempus
12 ipse ratificet. extra Qui cle. vel vo. Insinuante ¶ Quid si vxor sine
cuius licencia vir intrauerat religionem vult ingredi. et maritus
contradicit Rº sm Ray. Si vir iam ductus est de monasterio. et
restitutus vxori. non potest vxor illo inuito ingredi. xxxiij. que. v. quod
deo Si autem non est vir eductus. tunc sm Inno. mulier si in ingres-
su viri continenciam vouit. potest ingredi monasterium. xxvij. q. ij. Aga-
thosa Si vero non vouit. non potest viro inuito ingredi. et ingressa
potest educi. ar. in dicto c. quod deo. sed non potest debitum exigere. vt in dicto
13 c. quod deo. et extra de con. coniug. c. j. ¶ Quid si ambo coniuges fornicati
sunt numquid potest alter altero inuito intrare religionem Rº sm Guil. non
potest. sicut et notat Hug. xxvij. q. ij. Agathosa. quod credo verum esse
siue occulta siue publica fuerit vtriusque fornicacio. siue eciam alterius

publica. alterius occulta ¶ Quid si vtrique non petita licencia ab altera religionem intrauit ℞ꝯ ꝑm Guil. Non potuerūt se mutuo repetē. quia neuter pt dicē ab altero se spoliatū. & vtrique merando videē renūciasse uti q̄ habebat et tum exigendi debitū Ideo vtriusq; tenuit. ecīa quo ad debitū exigendū. et quo ad debiti redden 8 ¶ Quid si vtrique credens alterū mortuū intrauit monasterū. nūquid compta veritate pt alter alterū repetē ℞ꝯ secūd ū Imo. siue ignorātes siue sciētes Alterū vuē ingressi fūt ambo monasteriū ambor. votū vigr ratificatū p pfessiōz volūtariam. Secuta est gnalr de voto mendi religionē habēs plā Religio. iij

1 r

1 v

QOtū quinto quo ad omutacōem siue dispensacionem. Vtrū in votis possit dispensari vel omutari ℞ꝯ scm Ray. Votū otinencie non omutaē. maxime p epos qtia vix vel nūquā possit aliqd melius inueniri. in qd fieret omutacio. vt patet Eccl. xxvi. Et nichilominꝰ si quis post votū continencie simplex otrahit mīmonīū tenet. & otrahēdo peccat mortaliter Alia vero vota sicut ecīa ponit Tho. se. se. q. lxxxviij. omutari pnt Nam vtidē subdit. Votū debet esse melioris boni Illud aut qd voueē. aliqū est malum vel inutile vel maioris boni impeditiuū. qd est contra racionem eius quod cadit sub voto. et ideo nec esse est q̄ determineē votū in tali casu non esse seruandum. et si quidem absolute determineē aliqd votū nō esse seruand. dicitur esse dispensacio voti Si aut per hoc qd seruand erat aliqd aliud imponat gr omutacio Vñ minꝰ est votū omutare. q̄ in votis dispensare. vtrūq; tn in potestate ecclesie consistit ¶ Quis potest in votis dispensare vel omutare ℞ꝯ ꝑm Ray. Dyocesanus epus extra e. c. q. nisi in quibusdam que sunt eis expresse phibita. vt est votum continencie. vt dictū est in prece. §. Item votū terre sancte. extra e. Ex multa Adde eciam de voto visitandi limiam sctoz apłoz Petri et Pauli. similr et sancti Jacobi In quibus solus papa dispensat. et ita obseruat curia Vtrū aut mlm in voto continencie possit papa dispensare cum clericis et religiosis. vide supra Religio. q. §. xvi. Nu incipit v. cum religiosis ¶ Vtrū prelati ꝑ libito suo possint dispensare in votis ℞ꝯ scm Tho. vbi supra Sicut prelatus non potest percipere malum Ita nec impedire bonū. scz opera virtutis. sed ad prelatum spectat diiudicare quid sit magis virtuosum. et deo magis acceptum. et ideo in manifestis dispensacio prelati non excusata culpa. puta si dispēsaret cū aliquo super voto de ingressu religionis nulla apparente causa.

2

3

Si autem esset causa apparens per quam saltem in dubiū verte-
ret. posset stare iudicio prelati dispensantis vel omutantis. non tn̄
iudicio ꝓprio. nisi esset aliquid manifeste illicitū. aut non posset quis
facile ad supiorem recurrere ¶ Sed que est causa sufficiēs vt di-
spenset in votis. vel vt obmitti possit votū R° scdm Al. in. iiij.
Sufficiens causa est pauptas. vt si vouit ieiuniū et mendicās nō
inuenit vna hora q̄ntū sufficiat Similr et infirmitas. vt si vouit
abstinenciam a vino et a carnibꝫ. et incurrit languorem et hmōi.
¶ Sed quomō debeat fieri omutacio voti R° sm Ray. debet su-
perior habē consideracōez ad facultates vouentis. et expensas q̄s
facturus erat. si votū impleuisset. et eciam ad laborem et similia.
et si votū erat iherosolimitanū. seu alias contra hereticos et infi-
deles. omnia sine diminucōe transmittat. extra e. Magne. et c. q̄
super hys In alijs autem peregrinacōibꝫ. puta sancti Jacobi et
similiū eedem expense considerande sunt. et in alios pios vsus cō-
uertende. extra e. c. j. et c. Scripture Sed ad locū peregrinacionis
mittere habet oblacionem quam ibi erat facturus. sed hꝰ vltimū
intelligendum est de honestate. non de necessitate Nam neq̄ de-
cre. allegate aliquid dicūt de hmōi oblacione mittenda. nec illi
ecclesie per hoc acquisitū est aliquod ius. vt in se. c. §. iiij. In vo-
to autem abstinencie habēda est racio asperitatis. et alioꝝ que
in voto comprehensa fuerūt Item de affluencia vouentis. extra
e. c. j. Vnde cuidam comiti qui vouisset q̄ singulis ferijs sextis in
pane et aqua ieiunaret. non sufficeret pro omutacione cōstruere
vnū altare Et allegat hꝰ Ray. extra e. Perpendimꝰ. que decre
non est in moderna compilacione. sed in priori q̄ currebat eo tem-
pore quo Ray. sūmam composuit. vt dictum est supra Nouicius.
§. iij. ¶ Pone q̄ aliquis habens aliena incerta. vouit ea in sub-
sidiū terre sancte. nūquid tale votū potest ab epō omutari R° sm
Wil. Non credo q̄ sine licencia pape posset ea in alios vsus ouer-
tere ¶ Vtrū votū de festando in sabbato sit semper omutandum
R° scdm Guil. Mutari potest sed non est necesse q̄ mutetur. q̄a
licitum est. nisi forte persona suspecta esset q̄ vellet Judaisare

Votum sexto q̄ soluitur per ingressū religionis Et ge-
neralr quidem omne votū siue terre sancte. siue aliud
omutari pt̄ in votū religionis. et sine arbitrio supio-
ris. quia illud indubitanter melius est. vt extra e. Scripture Sed
tamen de aliquo rege siue imperatore vel alio prepotente qui fe-
cisset votum terre sancte ex quo penderet totus exercitus. vel ec

de alio qui vouisset per aliquos annos esse in tali subsidio. cū centū
vel mille militibꝰ. et in sil'ibꝰ vbi ꝓbabilr dubitat. vtrū prepon-
derare debeat ꝯmūis vtilitas vel ꝑuata credo ꝙ consulendus esset
papa ¶ Sed quid siquis vouit magnam q̄ntitatē pecunie in sub 2
sidiū terre sancte. nūquid liberatus est per ingressū religionis Rꝰ
ꝑm Guil. Nuāuis si vouit ire liberatus sit a labore eundi vel aliū
mittendi. non tamen est liberatus quo ad pecuniam quam vouit
nec pt̄ tale votū per aliū quā ꝑ papā solui vel ꝯmutari ¶ Nuid 3
siquis suscepit votū implendū pro pr̄e vel mr̄e. nūquid liberatur
per ingressū religionis Rꝰ ꝑm tho. in q̄tlib. Ex quo ingressus suf
ficit ꝓ se. sufficit eciā pro pr̄e et mr̄e sua. quāuis eciā in ingressu
nichil de hꝰ intendat ¶ Nuid si quis vouit magnam elemosinaꝫ 4
dare pauꝑibꝰ in gn̄ali. vel eciā in speciali. vel ꝙ construeret mona
sterium. nūquid liberatur per ingressum religionis Rꝰ ꝑm Guil. Si
ex tali ꝓmissione vel voto acquisito esset alicui vel aliquibꝰ actio.
quia forte donauit vel ꝓmisit eis. non liberat̄ per ingressū nisi de
consensu illo. Secus si nulli acquisita est actio. quia non donauit
nec ꝓmisit nec se obligauit aliquibꝰ. ꝫ tantū deo. quia tūc liberat̄
per ingressū. dū tn̄ fiat per auctoritatē epi. non eni credo sufficē
auctoritatē ꝓpriam. sufficit eciā licencia abbatis. vt in sequēti. §.
dicet̄ ¶ Vtrū abbas vel alius p̄latus possit religiosos absoluere 5
a votis factis ante ingressū Rꝰ ꝑm Ray. Ipsa religio in ꝑma in-
gressu soluit hmōi vota. quia et soluit iuramēta. vtputa mr̄imōia
et hmōi. extra de regu. et trans. Sane. xix. q. ij. Due. ext̄ e. scrip-
ture. et dico p̄cipue si ipse in ingressu intendebat ꝯmutare Addit
tn̄ tho. in quodli. ꝙ cū obediencia sit maximū votoꝝ ꝓ omi voto
sufficientissime recompensat. et quia ingrediens religionē nichil
ibi pt̄ retinē ꝓprie volūtatis nullum votū ꝓpria volūtate factum
retinere oportet. sed id debet ostendere patri monasterij. et se
in hoc eius subicere voluntati

Vsura primo ꝯmūiter quid sit Respondetur ꝑm Ray. 1
Vsura est lucrum ex mutuo pacto debitum vel exactū
Nō eni puto vsurā si g̃tis oblatū g̃tis accipit̄. ar. xiiij
q. iiij. Vsura. di. xviij. De eulogijs. j. q. ij. Sic Vn̄ et Gof. sic diffit
Vsura est q̄cq̄d sorti accidit intēcōe ꝓcedēte. vel pacto ¶ Vtrū so 2
la spes luc̄ faciat vsurā Rꝰ sic. ext̄ e. c. j. et c. Cōsuluit. xiiij. q. iij. Si
fenerarius. ꝙ intelligit̄ ꝑm Gof. qn̄ causa mutuandi ponit̄ in ex-
pectacōe luc̄ vel emolim̄ti. al's si p̄ncipalr moueat̄ ad mutuandum
ꝓpt̄ caritatē. et tn̄ c̄dit ꝙ ille retribuet nō est viciosū. ar. lxxvij. di.

In singulis · lix · di · Si officia · et · lxi · di · Quid proderit Cū enim
quis mutuū dat liberaliter · potest scire debitorem sibi naturaliter
obligari ad antidota · extra de testa · Cum in officijs · ff · de peti · he
re · Sed et si lēge · §. Consuluit · concor · Imo · et Host · Quando
vero sub spe · recipiendi mutuat pecuniam p̄cipue si alias non erat
mutuaturus · quicquid postea eciam gratis accipiat vsura est · si
ue sit pecunia · siue alia res · et siue consistat in dando · siue in facien
3 do aliquid · xiiij · q · iij · c · j · ij · et · iij · ¶ Vtrum homo possit pro pecu
nia mutuata aliquam ꝯmoditatem recipere R° scdm tho · se · se · q
lxxviij · Sicut si aliquis pro pecunia mutuata vel pro quacūq; alia
re que vsu consumitur accipit pecuniam ex pacto expresso vel ta
cito peccat contra iusticiam Ita eciam quicūq; ex pacto tacito vel
expresso accipit q̄dcūq; aliud cui⁹ preciū pecunia mensurari possit
Simile peccatū incurrit · sed tamen si accipiat aliquid non q̄si ex
igens · nec quasi ex aliqua obligacōe tacita vel expressa · sed sicut
gratuitū donū non peccat · quia et anteqū pecuniam mutuasset li
cite poterat aliquod donū gratis recipe · nec peyoris condicionis
efficitur per hoc q̄ pecuniam mutuauit Item licitum est pro mu
tuo exigere siue recipe recompensacōez eoꝝ que pecunia non mē
suratur · vt puta beniuolenciam et amorem eius cui mutuauit · vel
4 aliquid hmōi ¶ Vtrū pro pecunia mutuata possit licite peti mu
nus a lingua · vel ab obsequio R° scdm tho · vbi sup̄ Sicut nō li
cet expectari vel exigi munus a manu pacto tacito vel expresso ·
Ita nec mun⁹ a lingua vel ab obsequio · quia vtrūq; pecunia ex
timari potest · vt patet in hys qui locant operas suas quas manu
vel lingua exercent Si vero munus a lingua vel ab obsequio · nō
quasi ex obligacōe rei exhibeatur · sed ex beniuolencia que sub ex
timacione pecunie non cadit · tunc licet hoc accipere vel exigere et
5 expectare ¶ Sed quare est peccatum accipere vsuram R° scdm
Tho · vbi supra Accipite vsuram pro pecunia mutuata · est scdm
se iniūstum · quia venditur id quod non est Ad cui⁹ euidenciam ·
sciendum est q̄ quedam sunt res quarū vsus est ipsa consumpcio ·
Sicut vinū consumim⁹ vtendo eo ad potū et panem ad cibū Vnde
in talibꝫ non debet seorsū computari vsus rei a re ipsa · sed cuicūq;
conceditur vsus · ex hoc ipso conceditur res · et ꝓpter hoc in talibꝫ
per mutuū transfertur dominiū Si quis ergo seorsum vellet ven
dere vinū · et seorsum vsum vini venderet eandem rem bis · vel ven
deret illud quod non est Vnde manifeste ꝑ iniusticiam peccaret
et simili racione iniusticiam ꝯmittit qui mutuat vinū vel triticum ·
petens sibi duas recompensaciones Vnam quidem restitucionem
rei equalis Aliam vero precium vsus quod vsura dicit̄ Quedam

vero sunt. quarum vsus non est ipsa rei consumpcio. sicut vsus do=
mus est inhabitacio. non autem dissipacio Et ideo in talibus potest seorsum
vtrumque concedi. puta cum aliquis tradit alteri dominium domus reseruato
sibi vsu ad aliquod tempus. vel econuerso cum quis concedit ali
cui vsum domus reseruato sibi eiusdem dominio. et propter hoc li=
cite potest homo recipere precium pro vsu domus. et propter hoc petere
domum commodatam. sicut patet in conductione et locacione domus
Pecunia autem secundum philosophum v. Et dicorum. et primo Politicorum. princi=
paliter est inuenta ad commutaciones faciendas. et ita proprius et prin=
cipalis vsus pecunie est ipsius consumpcio siue distractio secundum
quod in commutaciones expenditur. et propter hoc secundum se est illicitum pro
vsu pecunie mutuate accipere precium quod dicitur vsura. et sicut
alia iniuste acquisita tenetur homo restituere Sic pecuniam quam per
vsuram accepit Nam autem lex mosayca concessit iudeis accipere vsuram
a gentibus permissio fuit ad vitandum maius malum. scilicet ne a iudeis
deum colentibus vsuram accipent propter auariciam cui dediti erant.
Et addit Vl. quod illa accepcio vsure a gentibus inter quas iudei ha=
bitabant. pocius erat rei sue recuperacio quam vsura. quia tota illa terra
iudeis a domino data fuerat Sed ad hoc respondent iudei dicentes
quod non promisit dominus vsuras propter illos. sed propter alias gentes
De illis enim mandauerat quod non reseruarentur in vita. ideo solucio
thome melior videtur ¶ Vtrum concedere pecuniam signatam ad
ostentaciones. vel ad ponendum pignori sit vsura Respondet secundum
thomam vbi supra Talem vsum pecunie licite quis vendere potest.
sicut homo licite vendit vsum vasorum argenteorum quia retinet si=
bi dominium Idem Ho. Et habetur. ff. commo. l. iij. §. penul. et l. seq.
¶ Quomodo nisi sunt aliqui probare quod vsura non esset peccatum
Respondeo. dicebant quidem sic cum creditor mutuat pecuniam suam
debitor obligatur ei ad recompensandum. extra de testa. Cum in
officijs Ergo et hanc obligacionem potest creditor deducere in
pactum. vel saltem sperare eius effectum. Sed sciendum quod quicumque
hoc pertinaciter teneret esset hereticus. extra eodem Ex graui in
cle. Ad illud vero quod in contrarium obicitur. dicendum secundum
Thomam secunda secunde questione. lxxviij. quod ille qui accipit mu
tuum ex debito iusticie. non tenetur ad plus recompensandum quam
mutuo accepit Vnde contra iusticiam est si ad plus reddendum ob=
ligatur ¶ Vtrum commutat vsuram qui mutuat pecuniam sub eo
pacto vt ille sibi remutuet Respondeo secundum Thomam vbi
supra Pro pecunia mutuata nichil exigendum vel expectandum
nisi beniuolencie effectu. qui sub extimacione pecunie non cadit

Ex illa autem potest procedere spontanea mutuacio · repugnat
aut ei obligacio ad mutuū faciendū in posterū · quia eciam talis
obligacio pecunia estimari possz Et ideo licitum est q mutuanti
vnū simile mutuetur aliud · sed non licet obligare aliū debitorem
ad mutuū in posterū faciendū Idem notatur · xiiij · q · iij · Sed fene
rarius · concor · Hosti · ¶ Quid si dñi molendinorz mutuent pisto
ribꝫ Ita q solum molent in molendinis eorz. Rº secūdum Guil ·
Vsuram omittūt · accipiūt enī vltra sortem aliquid quod cōsistit
in faciendo · et auferūt debitoribus libertatem molendi vbi volue-
rint · si tamen ipsi debitores ꝓpter hoc non sunt damnificati · non
tenentur illi dñi ad restitucōez aliq̄z · nisi quatenꝰ extimari debēt
libertas molendi vbi volebant pensatis circumstanciis laborz et
10 expensarū ¶ Quid de creditoribus qui veniente termino soluci-
onis nolūt concedere ꝓrogacōez termini · nisi data sibi pecunia ·
vel alio equiualenti Rº tales eciam si non expresse exigant vsu-
11 rarij sunt · extr̄ e · consuluit ¶ Sed nūquid est vsura si quis dederit
decem vlnas vniꝰ panni · ꝓ decem vlnis alterius panni in futuro
dandis Rº scdm Guil · Verius iste contractus est permutacōis ·
q̄z mutui · et ideo non cadit hic vsura · possz tamen fieri in fraudem
vsurarū Vide hunc casum diffusius hic infra · §· xxi · Nui incipit
12 nūquid omittitur ¶ Vtrum vsurarij sint infames Rº sm leges
distinguendū est · quia aut quis ita est vsurarius q exercet in-
probum fenus · idest q post terminū eciam de vsurario ꝓuentu cō-
putat · et petit vsuras · aut eciam si exercet vsuram centesimam id-
est q in capite anni vsura adequetur sorti isti tales infames sunt
iij · q · vij · Infamis in fi · et C · quibꝫ ex cau · infam · l · Improbū Sed
scdm iura canonica in qualibet vsura omittitur peccatū mortale ·
et incurritur infamia · vi · q · j · Infames · et maxime si publici sunt
vsurarij Nam et testamenta eorum ipso iure sunt irrita · extr̄ eodē
13 Quamq̄z li · vi · ¶ Vtrum dona et elemosina licite possint recipi ab
vsurario data Rº scdm Vl · sic · nisi per hoc efficiant̄ non soluendo
Nam tunc qui reciperet ab ipsis teneretur eis restituere · vel illis
a quibꝫ ipsi reciperūt Secus itaq̄z si habent alia preter vsuras · et
14 per hoc non efficiūtur non soluendo ¶ Vtrum in vsura transfe-
ratur dominiū Rº scdm Guil · sic · Cum et omnis voluntaria da-
cio faciat transferri dominiū Nam vsure dantur voluntate con-
dicionata · scilicet quia pocius vult aliquis vltra sortem dare · q̄z
15 mutuū non accipere · concor · glo · xiiij · q · iiij · Si quis vsuram ¶ Pone
q laycus tenet iniuste aliquam possessionem ecclesie et impigno-
rat ipsam possessionem rectori illius ecclesie · nūquid ille rector po-
terit recipe fructus illius possessionis vltra sortē Rº sm Ray · sic ·

Nam et clericus in hoc casu non recipit vsuram. sed recipit quod sibi debet. ext e. ti. c. p. in fi. Nō autē dicit Ray. q̄ in ipsa decre. dicitur. q̄ ꝯ fit vt res de manu laici redimat. q̄uis bñdictū fit. tñ eodem mō quilibet laycus posset recipe fructus rei sue. si alius qui iniuste teneret eam impignoraret sibi. vt notat in dicto capō Alias vero fructus pignoris. et etiam vsus rei in sortem oputari debent. vt supꝝ dignus. §. viij. ¶ Verū vsure possint peti quasi in tere sse ꝯ ꝝ Ray. sic. vt si fideiussor soluit vsuras creditori. pē eas repetē a debitore. quia non fuit vsure sed interesse. idest nō est lucrū sed vitacio damni De ꝯ casu Tho. se. se. q. lxxviij. dicit sic. Ille qui mutuū dat pē absq; peccato in pactū deducē. cum eo qui mutuū accipit recompensacōez damni per qđ subtrahit sibi aliquid qđ debet habē Hoc enī non est vendē vsū pecunie sed damnū vitare. et pē esse q̄ accipiens mutuū damnū euitet quam dāz incurrat Vnde accipiens mutuū cū sua vtilitate damnū alterius recompensat Recompensacōez vero damni q̄d consideratē ex hoc q̄ de pecunia non lucratē. non pē in pactū deducē. quia non debet vendē qđ nondū habet. et pē impediri multipr ab habendo. hec Tho. et adde q̄ idem tho. dicit se. se. q. lxij. q̄ ille qui timet pecuniam alterius videtur eum damnificare impediendo. ne adipiscatur q̄ erat in via habendi. et tale damnū non oportet. ex equo recompensare tenē tam aliquā recompensacōez facē. ꝝ odicōez psonarū et negociorū. et circa hūc casū facit qđ dr infra. §. xxvi Nui incipit Sed nūquid est vsura. et hic ij. post tres. §. ¶ Done quidam gener habet recipe dotes a socero. modo socer dat ei in pignus aliquas possessiones. de quibus gener recipit fructus. Queritē vtrū possit esse sine vsura. vel teneat fructus computari in sortem ꝯ qui maritus sustinet onera mr̄imonij. non tenē fructus computare in sortem. alias sic. extē eodē Salubriter. ff. de dotli. excep. l. Pater ¶ Done q̄ gener dictam possessionem cū omni iure qđ sibi habet concedit alteri. recepta ab eo sūma que sibi pro dote debebat. nūquid ille poterit lucrifacere fructus ꝓceptos sicut poterat gener ꝯ ꝝ Guil. Si gener animo donandi tnsferat totū ius qđ habebat in pignore. et ꝯ facit non ꝓpter pecuniam quā recepit ab eo. sed quia diūctus vel amicus eius est. et ille amicꝰ non vt lucretur fructus pecuniam mutuat. sed ꝓpter caritatem aut graciam absq; periculo vsure potest fructus lucrifacē. alias nō ¶ Nuid si post mortem viri hēredes eius obligant vxori possessionem ꝓ dote. nūquid fructus computabunt in sortem ꝯ scdm Hosti. dicas q̄ sic. ff. de solu. Ticia Idem Innocē. sit ergo cauta mulier. non recipiet rem in obligacionē. ꝛ vel faciat ipsā distrahi

vel recipiat in solutum. ff. de re. iudi. l. a diuo. pio Alioqn̄ fructus
20 extenuabūt sortem ¶ Vtrū vsure sint licite racione more Rº ſm
Ray. sic. vt puta Debuisti michi centū. et quia in termino non sol
uisti. oportuit me accipe pecuniā sub vsuris. tu teneris michi re
stituere illas vsuras si solui vel liberare me ab ipsa obligacōe. ext
de fideius. Peruenit. et c. Constitutus. tunc enī peterūt quasi inte
esse. vt in preceden. §. xvj. dictū est Nui incipit V. vsure po ssint.
Hoc licet. xiiij. q. iiij. Nm̄. et idem notatur ibi. et. xij. q. ij. Si quis d
21 clericis Idem Ho. ¶ Nūquid omittitur vsura. qn̄ absolute tradit
pecunia pro simili pecunia. vel res pro re. vel granū pro grano. et
hmōi Rº ſm Guil. Si verisimile est q̄ pecunia siue argentū. vel
alia res esset carior tempe reddicōis quā fuit nūc tempe dacionis
et creditor non erat illam pecuniam seruaturus. vsq̄ ad illud tē
pus. vsura est Si vero erat seruaturus. vt sic seruanda lucraret.
Distingue quia si creditor aufert debitori libertatē soluendi qn̄
cumq̄ velit vsura est. quia presumitur q̄ ideo crediderit vt debi
torem oneraret periculo et se exoneraret Sed si concedit vt red
dat quando velit. nulla est vsura Similiter non est vsura quando
verisimiliter dubitatur. vtrū argentū vel alia res debeāt valere
plus vel minꝰ. extra eodē Nauiganti ¶ Nuid si q̄s mutuet pecu
22 niam recepturus ad terminū certū alterius generis monetam.
vel in alio loco vel aliam rem Rº ſm Ho. Si hoc ideo facit vt in
extimacōe lucretur. vsurarius est. sicut et hy qui de nundinis in
nūdinas mutuant. et quantumcūq̄ sub specie vendicionis vel al
terius contractus pallietur. quicquid accidit sorte. vsura est. ext
23 e. Consuluit. xiiij. q. iij. Plerūq̄. et q. iiij. Si quis clericꝰ ¶ Nuid
si pena est apposita in contractu mutui nunquid potest peti absq̄
vsura Rº scdm Ray. Si pena fuit imposita a iudice ꝓpter puni
endam contumaciam debitoris. quia non soluit in termino cum
posset. non est vsura. ar. xxiij. di. Nuamq̄. ff. de iudi. qui auctori
tate Si eciam pena sit de consensu parciū in cōtractu apposita ad
hꝰ scz vt saltem metu pene debitum soluatur. vsura non omittitur
nisi a principio fuerit praua intencio. ar. in dicto c. Nuamq̄z. et
extra de arbi. dilecti. sed tamē presumitur in fraudem si ille alias
consueuit esse vsurarius. ff. de acci. emp. et ven. l. Julianꝰ. et. ff. d
pignor. ac. l. Vel vniuersorum Item presumeretur vsura si p sin
gulos mēses vel ānos dicatur pena omitti. ar. C. e. Auten. Ad hꝰ
Sed tamen in iudicio anime stabitur in eius confessioni. concor.
Hostiensis tamē in omni euentu non videtur honestum petere pe
nam. ymo eciam nec licitum est quando debitor sine culpa sua fa
ctus est impotens ad soluendum. ideo puniri non debet. sequitur

¶ Nuñ de illo qui occasione mutuandi laborem subit ℞ scm
Hostē. talis recompensacōem laboris fructus pignoris vsq; ad
soluentis suos facit. aut aliquid p labore licite petit. ext̄ de resc.
nec. non alie. Ad nr̄am ¶ Nuñ de eo qui mutuat nauiganti vel
eunti ad nūdinas recepturus aliquid vltra sortem. p eo q̄ susci-
pit in se periculum. idest si pecunias vel merces portauerit inde sal-
uas. alias nichil recipiat etiam de sorte ℞ sine dubio vsura est.
ext̄ c. Nauiganti. quia ꝓpter hs q̄ suscipit periculum non fit licitus
contractus vsurarius. scz q̄ possit recipe vltra sortem. ꝯ tñ sorte
possz recipe precū periculi. quia etiam si nichil mutuaret ei. et ipse
vellet in se recipe pericm nauigantis. vt scz si ꝑdat merces vel pe
cuniam qō ꝓmissor restaurabit ei. certe iste ꝓmissor licite posset
ad hs precū recipe. et eodem mō si mutuat dūmō nichil plus exi-
gat in fraudē vsure ¶ Sed nūquid est vsura. si dū emim vel emē
vellem merces tu ad tuam instanciam feceris me cessare a parte
empcōis vt tibi mutuarem. et ego dico. volo q̄ reddas michi tā
tū quantū essem in tali loco habiturus de mercib illis. si eas illuc
deferrem et recipio in me periculū ℞ scm Ray. non est vsura. sed
recipiē inde lucrū predictū tanq̄ interesse. ocor. No. Et similiter
fm Guil. Si volebam emere terram valentē singulis ānis libras
decem. et ad instanciam tuam cessaui et mutuaui tibi hs mō q̄ sol-
uas michi tantū vel tantū. sicut redderet michi expedite illa terra
deductis suptibs et labore. et etiam periculo si q̄ esset. ocor. No.
et vide hs supra. §. xvi. Nui incipit V. vsure possint. et supra Re-
stitucio. i. §. v. ¶ Nuñ de eis qui nūc dant granū vetus. et hmōi
vt postea recipiant nouū ℞ fm Ray. vsuram omittūt. si vel q̄
meliorem rem recipiūt. qō intelligit No. qñ aliquis ꝓpter hs facē
vt illam meliorationē lucrē. ext̄ e. Consuluit. et c. in Ciuitate Si
vero facit ne sua messis pereat. et inde accipienti graciam faciat.
non omittit vsuram. sed eaā tūc sine dubio excusat. quando noua
ꝑsumit̄ q̄ debeat minꝰ valere Secus si ꝑsumit̄ q̄ plus valebit
in dicto c. Nauiganti ¶ Nuñ de legib illis que ꝓmittūt vsuras
℞ fm Ray. dico breuiter q̄ non valent neq; tenent Hoc probo
multiplr Primo quidem quia vsure ꝓhibite fuit auctoritate dei.
que supra omnes leges est Nam cū par in parē non habeat im-
periū. ext̄ de elect. Inuenitur. multo minꝰ minor in maiorē. ergo
impator terrenis non potuit condē leges cont̄ deū De hac mate
ria Psal. Nui pecuniam suam non dedit ad vsuram. et Luce. vi.
Mutuū dantes nichil inde sperantes. cū similibs multis Secundo
q̄ fuit ōt̄ naturalem iusticiā. nam vendit id q̄ non est. vt ꝫ. §. v. di-
ctū est Vñ naturaliter illicite fuit. §. ōt̄ ius naturale nulla lex valet. di-

viij. Nue otra mores. et di. vj. §. Hijs ita. xxxij. q. vij. Flagicia
Tercio eciam quia in iure ciuili dicit lex. ꝙ sacre leges nō dedig-
nantur ymitari sacros canones. specialr in mr̄mionijs et vsuris vt
dictū est supra Lex. §. antepenl. et habetur auten. vt cle. Apud
ꝓprios epos colla. vj. Sed scdm canones non pn̄t exigi. ergo nec
scdm leges Quarto quia dicit impator se amplecti quatuor cō-
cilia vniuersalia. adeo ꝙ per ea suis legibꝫ derogeť. ꝫ in Nyceno
concilio qd est vnū de illis reprobanť vsure. vt di. xlvij. Nuoma.
et sic leges in hac parte omnes abrogate sūt Ille tn̄ que ꝑmit-
tūt vsuras exigi racōe more vel interesse stare pn̄t. si sane intelli-
ganť. vt dictū est sup̄ in. §. xvi. Nui incipit V. vsure possint peti.
29 Et. §. xx. Nui incipit V. vsure sint licite ¶ Vtrū liceat acquirē
mutuū sub vsura Rō sm tho. se. se. q. lxxviij. Non licet aliquem in-
ducē ad mutuand sub vsura. licet tn̄ ab eo qui paratus est facere.
et qui exercet vsuras mutuū accipe sub vsuris ꝓpter aliqd bonū.
vt est subuencio sue necessitatis vel alterius. sicut eciā licet ei qui
incidit in latrones manifestare bona que habet ex hꝫ vt non oc-
cidať. que tn̄ latrones diripiēdo peccant. et intelligit Vl. nō so-
lum de absoluta necessitate. ꝫ eciā de necessitatis vtilitate quā ali-
quis consequiť agendo negocia sua. ꝫ hac cessante. puta cū acq̄-
reret ꝓpter ludū alee vel hmōi. tunc sm eūdem accipe ad vsuram
30 est peccatū mortale ¶ Vtrū acquirē sub vsuris pro alio sit licitū
Rō si hꝫ faciam in seruiciū vsurarij. vt ipse scz mutuet et lucretur.
teneor quia fautor eius sū Si vero faciam in seruiciū acquirentis
tūc per illum modū licet. quia diciť in prece. §. et maxime si cau-
31 sa mei miciores vsure exiganť ab illo ¶ Sed quid si ego rogatꝰ
ab illo qui vult acquirē sub vsuris fideiubeo siue ꝓmitto pro ipso
ad hꝫ vt miciores vsure exiganť. nūquid in hꝫ casu ego possū reci-
pere aliquid ab eo Rō non. quia sic essē particeps vsure in ea ꝑte
quā recipio Alij contra. quia vti fideiussione alicuiꝰ. non est vsus
pecunie. sic nec vti pignoracōe Vn̄ sicut ꝓ pignoracione rei mee
possū aliqd recipe. vt in. vi. §. dictū est s̄. ita videť ꝙ possū ꝓ fi-
deiussione recipe ꝫ ꝑmū tuciꝰ ¶ Vtrū licet marito recipe dotem
32 a pr̄e vxoris sue. qui est vsurariꝰ Rō sm Wil. Si pr̄ non sufficit ad
soluend ea q̄ hť de vsuris. et maritus sciēs veritatē vel hn̄s ig-
norancia crassā ꝯtraxit cū filia. non debet recipe dotē a tali pr̄e Si
auť non putabat socerū esse vsurariū. vel alias esse soluēdo. q̄ tn̄
nō erat. pť dotē in solucōez recipe. licet postmod sciat veritatem.
Hec Wil. Tuciꝰ tn̄ dr ꝙ sciēs veritatē nō recipiat dotē. aut si re-
cipit restituat illis q̄bꝫ pr̄ tenebať Si auť in v̄itate soc̄ de alijs bo-
nis erat sufficiēs ad soluend. tūc ḡener indubitanť pť dotē recipe

¶ Vtrum liceat creditori recipere debitum quod vsurarius ei de 33
bet Rº ſm Wil. Si bona fide credidit ei pecuniam vt ex illa omo
dū ſuū facēt. et lucrando forte ex ea ſe liberaret. recipe pt̄ quantū
mutuauit. eciam ſi ille alias non ſufficit vſuras ſoluē Si vero alia
cauſa credidit. puta ad ludend' in alea. vel dandū mētrici. aut hy-
ſtrioni. non debet debitū ab illo recipe. qui nec vſuras extortas ſuf
ficit reſtituē ¶ Vtrū illi quibꝫ debet̄ ex contractu vel quaſi. aut 34
ex maleficio vel quaſi poſſint hꝫ recipe ab vſurario Rº ſcdm Wil.
ſic. dum tñ rem ipſam vſurariam non recipiant. et idem dicendum
de quocūqꝫ raptore ¶ Nuid de omūitatibꝫ quarūdam ciuitatum 35
que dant pecuniam ad vſuram Rº ſm Ray. Om̄s illi ciues quoꝝ
auctoritate et conſilio fit. vſurarij ſūt. et eo mō ſi ciuitas vel omūi
tas recipet aliq̄d pignꝰ. et fructus eius non computaret in ſortē.
ext̄ e. Conqueſtus. ar. vij. q. j. Sicut vir. ext̄ e. xxiiij. q. iij. Si ha-
bes. ff. ꝙ me. cau. l. Metū. §. Animaduertend' Idem eſt de hys q̄
ꝓhibē pñt et non ꝓhibent. ext̄ de ſen. ex. Nuante Et licet om̄es
conſencientes ꝓut dictū eſt omittāt vſuram Tam̄ ſm Wil. non
tenent̄ ad reſtitucōez. niſi quantū ad eos ꝑuenit vel quantū re-
leuati ſūt ab expenſis quas feciſſent de ſuo Illi tñ qui p̄ſtiterūt
auctoritatē vel preceptum. et hmōi ad vſuram Ita ꝙ alias ciues
non feciſſent eas in ſolidū tenet̄ ¶ Nuid ſi vſuras iudeus accipi- 36
at a xp̄iano Rº ſm Ray. mortaliter peccat. et pt̄ ab eccleſia cōpelli
ad reſtitucōez indirecte. ſcꝫ ſubtrahendo ei omūionem xp̄ianoꝝ.
ext̄ e. Poſt miſerabilem. vel ſaltem tales cohercendi ſūt a princi-
pibꝫ. vel eciam a prelatis p̄dicto mō ne exigūt imoderatas vſuras
extra e. Nuanto Sed xp̄ianꝰ licite accipit vſuras ab hoſtibꝫ. ꝯtra
quos iuſtum bellum gerit. maxime ſi ſint infideles. xiiij. q. iiij. Ab
illo. quia accipit ꝙ ſuū eſt De preſtancijs que fiunt in omūitatibꝫ
vide infra Vſura. iij. §. penultimo. et finali

Vſura ſcdo circa animalia Vtrū liceat locare anima- 1
lia ꝓ certo frum̄to. vel alia r̄e ānua. Rº ſm Wil. licitꝰ
eſt ꝯtractus Dūmodo conductor non grauet̄ ex imo-
derata mer̄cede Licitū eſt eciam apponē pactū de damno vel lu-
cro rei locate ꝙ vtrūqꝫ ſit omūe. ſꝫ non licēt ponē pactū. ꝙ dānū
ſolū ſit conductoris. niſi damnū eſſꝫ ex culpa ſua ¶ Nuid ſi vnus 2
habet. xx. capita animaliū. et alius habet. x. et omūicant eas ad-
inuicē. et emolimentū et ꝑiclm et lucrū et expenſas omūicant pro
rata Rº ſm Wil. nō eſt contractus vſure. ſꝫ ſocietatis. et pñt eciā
ꝯuenire ꝙ de fetibꝫ repent̄ vel recupent̄ capita mortua. vel ꝙ d'
velleribus vel pellibus emantur capita ad aūgendum gregem.

3 ¶ Quid siqs habēs · xx · capita tradit alicui custodiēda et pascē-
da sub certa mercede · vel certa participacione ꝓuentuū gregis
regis Rº ſm Wil · Si dominꝰ tenet sibi periculum animalium · non
est contractus vsure · sed locacionis Secus · si non retineret sibi pe
4 riculum · sed imputaret conductori ¶ Quid siquis habens · xx ·
capita tradat ea alicui rustico · hoc modo · ꝙ sint firma · quia illa
dat ei extimata tantum et lucrum · et dānum sit tantum rustici Rº
ſm Vuil · non est ꝯtractus vsure sed mutui quia idem est ac si mu
5 tuaret ei pecuniam de qua emeret tot animalia ¶ Quid siquis dat
certa capita ouiū extimata certo precio · hoc modo seu pacto · ꝙ
rusticus non accipiat aliquam vtilitatem · donec qui dedit recepe-
rit prius totam sortem Rº ſm Wil · iniquū valde pactum est · sicut
etiam siquis paciscat̄ · ꝙ antequam rusticus recipiat aliquid re-
staurabit de fetibꝫ omnia mortua His enim pactis · est quasi tar-
dere oues immortales Et nota generalit̄ ꝙ quin cōmunis est cō-
dicio · licitū · est secus vbi melior videtur condicio vnius quam al-
6 terius ¶ Quid siquis tradat oues monasterio sub hoc pacto ꝙ de
qualibet oue recipiat annuatim duos solidos · cum fructus earum
valeat longo plus · sed addit · ꝙ etiam si omnes moriant̄ ipse vult
tantum fructum et si valde multiplicētur omnes sint monasterij
Rº ſm Hosti · dico ꝙ licitum est · nec potest ecclesia petere resti-
tucionem ex quo in tradicione lesa non fuit quāuis mortalitas se-
quatur · et hoc nisi forte oues infecte essent et ad mortem para-
te · et hoc ignorauit monasterium · ff · de mino · l · Verum · §· Sed
locuplecior Consulo tn̄ t̄denti · ꝙ in tali casu senciat ꝑtē dāni · ne
cū iactura monasterij velit locupletari ext̄ de re iur̄ · locupletari li-
vi · et caueat sibi t̄dens · q̄a nisi ꝯuentꝰ ꝯsenciat · non tenet̄ mona-
steriū de ouibꝫ abbati · vel celerario · et hmōi cū dicto pacto datis
ext̄ de deposito c · j ·

1 Vsura Tercio in empcionibus · quid si emat̄ aliq̄d vt̄
p̄cium soluat̄ ad certū terminū Rº si ꝓpter hanc dila-
cionē res vendat̄ maiori p̄cio · licet talis ꝯtractus non
possit dici vsurarius ex forma · est tn̄ vsurariꝰ ex frau-
de · et ideo vēditor tenet̄ q̄ hꝰ facit · q̄si vsurā fecisset · nisi dubiū sit ꝙ
merces vēdite tpe solucōis debeāt plꝰ aut minꝰ valē ext̄ e · In ciui
tate · q̄a tūc licite possēt vendi · tm̄ plꝰ q̄ntū estimat̄ ꝙ debeāt valē
tpe solucōis · dico si iste vēditor nolebat nūc vēdē ꝫ intēdebat ſua
re vsq; ad tēpus illud ext̄ e · Nauigāti · ꝙ si fiat econuſo · puta dat
nūc decē · vt circa autūnū reddant̄ sibi tot mēsure frumēti vel vini
tūc attēdend̄ · ꝙ licet nūc plus valeant · verūtn̄ q̄n dari debēt sint
plus valiture vel minus · verisimiliter dubitatur · non est vsura

Si autem estimatur q̄ plus valebunt · certe emptor vsuram cō-
mittit · vt in dicto c · Nauiganti ¶ Nuid de mercatoribꝫ qui ha- 2
bent pro statuto · q̄ quicūq; emit vel vendit tales merces intelli-
gatur talis vel talis dilacio solucionis ℟ō si venditor ꝓpter hoc
non apponat ad precium · non est vsura · alias sic vt in precēdē · §.
notari potest q̄ si post accordiam de precio et dilacione velit emp-
tor nunc soluere · et sic de precio minuere · patet · q̄ prima vendi-
cio vsuraria erat · scz vltra precium nisi forte talis minucio pre-
cij fiat racione alicuius interesse · de quo vide supra Vsura · p. §. xvi
Nui incipit · v · vsure possint · et · §. xxvi · Nui incipit · nunquid est
vsura ¶ Nuid si aliquis vendat res p̄ precio quod nūc curzit · et 3
addit pactum · q̄ si plus valebunt vsq; ad pasca · vult illud plus
Si vero valebunt minus non vult min9 ℟ō ꝑm Hosti · ꝑcul dubio
vsurarius est iudicandus · cum in pacto claudicet · ar · C · de so-
lu · l · penul · accor · Wil · ¶ Nuid si vendam p̄dictū tali condicōe · q̄ 4
vsq; ad tot annos si reddā precium rehabeam predictū ℟ō ꝑ · Ray ·
hoc non est mutuū vñ nec vsura · et emptor facit fructus suos ·
quia vendicio est · et hoc intelligas · nisi talis vendicio fuerit facta
in fraudem vsurarū · q̄ potest presumi · si modicum est p̄cium re-
spectu valoris rei · ext̄ de emp · et ven · Ad nostram Item si sit in
pacto q̄ restituat aliquid plus q̄ fuerit precium · ext̄ de pigno ·
illos vos Item si emptor consueuit exercere vsuras · vt in p̄dicta
decre illo vos Item si emptor consueuit vsuras vt in predicta de- 1
cretali illo vos Idem Hosti · et Bern · ¶ Nuid si quis emat fructꝰ
siue segetes puenturas hoc anno de agro seminato ℟ō ꝑm Guil ·
non est vsura ex forma tractus · potest tñ fieri in fraudem vsu-
rarum · vt si verisimile sit · q̄ fructus colligēdi etiā cōputato du-
bio · q̄ possunt impediri valebunt tunc plus quam illud q̄ nunc
datur Si autē p̄babiliter dubitat̄ · vtrū plus vel minꝰ debeāt va-
lere · non est vsura · idem Hosti · et Vl · et eos modo dicendum si
emat fructus puenturos vsq; ad tres · quatuor vel plures annos
¶ Nuid si aliquis emat excōmunitate · collegio · vel monasterio 5
seu etiā a p̄uata persona · ad certos annos reddit9 · vel in vita em-
toris · vel aliud q̄cūq; temp9 · vsum fructuū alicuius possessionis
℟ō ꝑm Guil · non est vsura ex forma tr̄actus · posset aut̄ esse il-
licitus ex parte venditoris · quia assumūt materiā defiderādi mor-
tē illi9 · aut ex parte emptoris · quia forte minus paruo p̄cio emit
pensatis circūstancijs de verisimilitudine vite eius · et q̄ntitate p̄cij
et valoris ipsius vsufructus Si vo q̄ emit̄ a p̄uata psona dicat̄ · in
vita ipsius venditoris · essz tñ magis clarū q̄ntū ad hoc q̄ nullus
mors defideret̄ · hoc casu ¶ Nuid de bis q̄ emūt a paupib⁹ oues et 6
boues q̄s illi forte non habent · et talia aialia locāt eis ℟ō ꝑ · Guil ·

Si emptor scit vel credit ꝙ venditor illa non habeat. et locat ei
ꝙ annua pensione. vsura est. vel saltem in fraudem vsure fit Si vo
8 credit eum habere. et sine fraude emit. non est vsura ¶ Quid de
his qui nūc emūt certos equos tendos emptori ab ipso vendito
rem certis nundinis R° ſm Guil. Si emantur minori precio quā
estimetur eos ibi esse tunc valituros. vsura est Si autē de valore
9 verisimiliter dubitetur. non est vsura ¶ Quid de his qui emunt
frumentū vel vinū et hmōi tempore q̄ recolligitur. vt postea vē-
dant carius R° hoc potest fieri multipliciter Primo quidem. ꝙ
cōmune bonū. sicut Joseph emit frumenta vt haberet vnde pui-
deret populis tempore famis. et hoc meritorium est Secūdo ꝓpter
puisionem suam et suorum. sicut si nunc aliquis emat timens. ne
postea oporteat eum carius emere ꝙ se et ꝙ suis. et postea qa nō
indiguit vendidit sicut cōmuniter in foro vendebatur et hoc lici-
tum est Tercio ꝓpter pietatem. scz vt de lucro puideat pauperi-
bus. et hoc iterum licet. dūmodo ita moderate hoc faciat. ꝙ cōmu-
nitas pēr caristiam non ledatur Quarto ꝓpter exercendam iustā
cōmutacionem pēr modū mercacionis. non vt intendat caristiam
inducere. sed pocius suam artem vel negociacionem exercere. qđ
potissime locum habet quando hec est propria negociacio eius.
ita ꝙ pro suo opere recipit lucrum. vt dictum est s. Empcio. §.
viij. Quinto ꝓpter auariciam. scz vt carius vendat nulla alia ne-
cessitate vel vtilitate pensata. aut vt caristiam inducat et con-
greget Ita ꝙ homines cogantur ab eo emere et ipse possit ad li-
bitum vendere. et isti tales enormiter peccant. vt etiā dictum est
supra Empcio. §. viij. hec breuiter sumpta sūt de Ray. Guil. In-
stituendum certe plone. sed paupibus. et ſm Guil. hoc ipsū intelli-
gendum si aliquis emat alia quam victualia. vt aurū. et argentū
vel hmōi. vt de talibus caristiam inducat. et ipse lucretur. et de hac
10 materia habet s. Empcio. §. iiij ¶ Bone ꝙ quidem habet recipē
ab aliquo centum in certo termino. venit tercius. emens ipsa iu-
ra. con debitorem ꝙ precio qđ numero soluit nūquid emptor cō-
mittit vsuram R° si iste emit tantū minꝰ quantū vere est inter-
esse suū. aut quantū vere est estimandum siue timendum ne ille de
bitor soluat. aut quantus est futurus labor rehabendi. nō est vsu-
uit. ſ in futuro rehabebit plꝰ. manifeste est vsura Et nota ꝙ tal
empcio iurium pīsertim qñ immineret de hoc litigiū. si fiat ꝙ minori
precio. non valet. nec iste emptor poterit plus petē ab illo debito
re q̄m in veritate soluerit. etiā si residuū sit ei donatū. C. mādati l.

Per diuersas. et l. ab anastasio. quod ꝓ bono cōmuni statutū est ne litigia emergerentur. et mouerent̄ Item pone. ꝙ quedā communitas indiget pecuniam. et imponit ciuibꝫ prestanciam. scꝫ mutuo ꝓmittens et obligans p̄stantibus certa pignora. et certū lucrum. nūquid p̄stantes cōmittunt vsuram R° ex quo prestātes coacte faciunt. et forte ꝓpter hoc multam incōmoditatē incurrūt Ita ꝙ libenter ad hoc cessarent. si possent non est vsura Sꝫ iuxta hec est alia dubitacio videlicet. ꝙ si postquā ciuis primo p̄stitit. veniat secūdus et emat iura a primo ꝓ minori p̄cio. eo ꝙ nūc soluit ei nūquid iste secūdus cōmittit vsurā R°. vt in precedē. §.

Vsura Quarto de vsurarijs manifestis. quis dicatur manifestus R° ꝟm Hosti. vno modo dicit̄ manifestus per euidenciam facti. puta quia mensam tenet ꝑatam ad vsuras. ar. ext̄ de coha. cle. et mu. Tua et c. fi. Alio modo si sit de hoc iure confessus vel conuictus sed sola fama. non sufficit vt manifestus dicacur ¶ Que pena publicoꝝ vsurarioꝝ R° secundꝫ Ray. ipso iure sūt excōmunicati. non dico simpliciter. ꝫ quantum ad tria. videlicet quia non debent recipi ad cōmunionem altaris. nec debent recipi ad ecclesiasticā sepulturā. si in hoc pcto decesserint. ext̄ e. quia in omnibꝫ ¶ Quid si sacerdos recipit oblacionem manifesti vsurarij R° reddere cōpellit̄. vt in dicto c. Quia in omnibus. et ꝟm Hosti. dari debet episcopo. vt ꝟm eius ꝓuidenciā restituatur illi a quo ex torta est si inuenitur Alioquin pauꝑibꝫ ar. xx. q. iij. Constituit Et debet sacerdos manē suspensus ab execucione officij donec satisfaciat arbitrio ep̄i. eādē penā incurrat. q̄ eos t̄dat ecclesiastice sepulture. vt in dicto c. Quia in omnibus. ꝫ hodie sepeliētes sūt excōmūicati ipso facto. ext̄ de sepul. Eos in cle. ¶ Que pena concedenciū domos vsurarijs aliegenigenis R° nec collegiū. nec vniuersitas. nec alia singularis ꝑsona debet ꝑmittē ꝙ vsurarij aliegenigeni. scꝫ non oriundi de t̄ris ipsoꝝ publicam vsurā exercētes. vel exercere volentes habeāt domos cōductas seu alias habitent in terris suis. sed omnes infra tres mēses de ipsis terris repellendi sunt Item nemo debet illis locare vel alio titulo concedere aliquam domū ad fenus exercendum. alias si sūt patriarche. archiepiscopi. vel episcopi incurrūt ipso facto suspēsionem Si sunt minores clerici singulares. incurrunt excōmunicacionem Si est collegium vel vniuersitas incurrunt interdictum. et si talem sentenciam per mensem sustinuerint extunc terre ipsoꝝ sūt int̄dicte q̄m diu vsurarij ibi morant̄ Si vero sūt layci. debent per ordinarios ecclesiastica censura cōpelli. ext̄ e. Quamq̄m li. vi.

¶ Nuomodo vsurarij manifesti · possunt recipi ad confessionem vel ad sepulturam Rº non sufficit q̄ in vltima voluntate mādēt de vsuris satisfieri sed oportet q̄ de ipsis sit satisfactum · ꝓut eorum facultates paciuntur · vel saltem q̄ illis quibus facienda est restitucio si presto sint aut alij qui illis possūt acquirere · vel illis absentibus · ordinario loci vel vices eius gerenti · aut rectori ꝑrochie · ipsius vsurarij coram aliquibꝫ fidedignis ydonee de restitucione fit cautum · ita scꝫ q̄ si quantitas sit manifesta illa exp̄matur Alioquin est moderanda arbitrio recipientis eam Ipse tamen si scienter moderetur minorem tenetur ad restitucionē residui Nullus interessē debet testamentis manifestoꝝ vsurarioꝝ vel eos ad cōfessionem admittere vel ipsos absoluere nisi fecerint satisfactionem · vt dictum est Testamenta quoqꝫ ipsorum ipso iure sunt irrita · extra eodem Nuamq̄ li · sexto

1 Vsura Quinto de seruientibꝫ · ꝓcuratoribꝫ · et fautoribus · et familia vsurarioꝝ Queritur ergo q̄d de seruientibꝰ vsurarioꝝ qui nichil habent preter vsuras Rº ꝑm Guil · credo q̄ possint licite recipere ab vsurarijs mercedē suā si seruiūt vtiliter in licitis et honestis · aut necessarijs Nā vtilitas quā ꝯsequunt̄ vsurarij ex opere seruienciū cōpensat̄ mercede quam dant seruiētibꝫ illis Nec possūt dici pauꝑiores ꝓpter mercedem datam · cū loco mercedis habuerint comodū operarū Si aut̄ seruierūt in illicitis · non credo · q̄ debeāt recipere mercedē de hmōi

2 Idem de cultoribꝫ · et alijs eoꝝ mercenarijs ¶ Quid de eo qui cōfuluit alicui vt feneret̄ vel q̄ mutuat gratis fenerator vt feneretur vel ꝯtrahit societātē cū aliq̄ ad fenus exercend̄ vel q̄ mutuat feneratori vt feneret̄ · et iste ꝑticipet lucrū nūquid oēs tales tenētur insolidū Rº ꝑm Guil · q̄dē dicūt · q̄ q̄ inducūt illos ad fenerādum · q̄ alias non erant feneraturi tenent̄ insolidum Si vero alias erant feneraturi · non tenent̄ nisi quātū ad eos ꝑuenit et subdit · ego credo sn̄ p̄iudicio q̄ in neutro casu taliter inducentes tenent̄ nisi quantū ad eos ꝑuenit · et quantū ad hoc condicio eorū melior est q̄ eorū q̄ prestant fauorē in rapina vel furto · quia ipsi tenent̄ etiā si nichil ꝑuenit ad eos · et hoc ideo · quia rapina vel furtū sit simplicit̄ cont̄ voluntatē dn̄i · ꝫ vsura ꝑuenit ad creditorē de volūtate dn̄i · nec inuenio iura dare actionē debitori ꝯt̄ hmōi inductores siue fautores ad repetend̄ ab eis illas vsuras · q̄s ipsi debitores soluerūt illis inductis · sic dāt actioēm ꝯt̄ illos q̄rū ope vel cōsilio fiūt furta vel rapine · licet nichil ad eos ꝑuenit Prima autem opinio tucior est · saltē qn̄ ꝑncipales non essēt soluēdō · oēs tales

indubitanter sunt participes culpe. ¶ Quid de eo qui accipit vsu- 3
ram nomine alieno. vt tutor curator vel procurator Ro scdm Ray.
Sicut aliquis prohibetur accipere vsuras nomine suo. ita et alieno. disti.
xlvi. Sicut non suo. et si accipit alieno nomine. tenetur ad restitucionem
si ille cuius nomine accepit. non est soluendo. vel non vult restituere
Nam facientes et consencientes pari pena puniuntur. ij. q. i. Notum in
fi. Sed secundum quod addit Ho. Ille in cuius vtilitatem versum est. primo et prin
cipaliter tenetur alius alius alij in subsidium. ff. de. de eo per quem fa. est. l. ex
hoc edicto Et hec indubitanter vera sunt de tutore curatore et procu-
ratore. pro eo quod prestant auctoritatem talibus Secus de eo qui nudum pre-
bet misterium. vt dicitur in se. §. Item sciendum quod si iste soluit cuius nomine
accepte sunt vsure ceteri liberantur ¶ Quid de illis famulis. qui de 4
mandato dominorum dant pecuniam ad vsuram debitoribus. et suscipiunt
postea ab eis Ro secundum Guil. Si nichil ad eos peruenit. non credo quod
teneantur presertim si illi domini alias per seipsos exercent vsuras. vel
per alios exercent si non per istos ¶ Quid de illo qui gerendo ne 5
gocium alienum sine illius mandato feneratur ad opus eius Ro scdm
Guil. tenetur ad restituendum vsuras. licet ad eum nichil peruenit Fuit
enim actor et minister contractus vsurarij ¶ Quid de illo qui cum vellem 6
mutuare gratis induxit me. vt daret sub vsuris Ro secundum Wil. tene
tur sicut ille de quo in prece. §. dictum est. quia in debito impediuit
vtilitatem proximi. et ei damnum adduxit ¶ Quid de notarijs qui super 7
vsuris scienter conficiunt instrumenta Ro secundum Ho. Periuri sunt quia
quando creantur solent iurare quod talia non facient. et sic per consequens
sunt infames. nec de cetero possunt testificare. nec instrumenta conficere
extra de testi. Licet ex quadam. §. j. ad fi. Si tamen ob hoc recipiunt pe-
cuniam non tenentur restituere. quia receperunt eam pro opere suo quamuis
illicito. de quo vide super Restitucio. j. §. antepenul. ¶ Quid de pre- 8
latis qui subscribunt et sigillant cedulas vsurarias Ro secundum Ho. Si
prelatus non legit tenorem. vel eciam si legit. et vsura non appare-
bat. quia forte ibi posita est maior quantitas quam mutuata sit. et
ipse prelatus non diligenter considerat fatue facit. sed tamen scdm
veritatem non consentit Si vero legit et veritatem percipit. par
ticeps est peccati et non comodi vsurarum Nam superscripcio in mul-
tis approbacionem inducit. extra de sen. et re. iud. Cum inter vos Idem
Gof. ¶ Quid de vxore et familia vsurarij Ro dic vt supra Re- 9
¶ stitucio. v. §. ij.

Vsura sexto de restitucione vsurarum Et primo queritur
Vtrum si non fuit intencio creditoris aliquid recipere 1
sed postea debitor aliquid dat. teneatur creditor ad restitucionem

Rº ꝑm Guil. Si ꝓbabiliter credit ꝙ ex sola dilectione gratis ei de
derit. non tenetur Si vero credit vel probabiliter estimat ꝙ ꝓpter
2 mutuū acceptū. vel vlterius retinendū dederit tenet ¶ Done ꝙ
debitor non gratis vsuras soluit. et postea ad manꝰ hmōi debito-
ris venerūt aliqua de bonis creditoris. nūquid pt de eis satisfacē
sibi pro vsura quā ei soluit De hꝰ dic vt supra Bellum. i. §. iiij.
3 ¶ Nuid si creditor gratis quidem mutuasset. ꝫ tn inducit ad mutu
andū. quia habet spem recipe vltra sortē. nō ex dilectōe. sed ꝓpter
inutuū. nūquid tenet Rº ꝑm Wil. sic. quia sola spes facit vsurariū
vt dictū est sup Vsura. i. §. ij. et iij. ¶ Nualiter vsurarius compellit
4 restituē Rº ꝑm Ray. Si est publicus compellit per diuersas penas
iuris. quas habes supra Vsura. iiij. per totū Item omnis vsurariꝰ
pt cogi ad restituendū per excōmūicacōez. extra e. Nm non solum
Item compellit tercio modo. scz si vsurarius repetat ab aliq vsu-
ras. repellit per excepcōez. donec et ipse restituerit vsuras. et fece
rit posse suū. extra e. Nuia frustra Et eisdem modis compelluntur
5 heredes. extra e. Tua. et c. Michael. ocor. Ho. et Gof. ¶ Nuid si
quis repetat vsuras et excipiat cont eū. ꝙ ipse non restituit vsu-
ras quas extorsit. et ille rndet se esse paratū restituē. quō ꝓcedet
iudex ecclesiasticus Rº ꝑm Gof. faciet pcomisare ꝙ quicūqꝫ sol-
uit tali vsuras veniat et ostendat et satisfaciat ei. et si non veniet
aliquis ꝓcedit prior peticio Si veniant et ꝓbent fiet eis restitucio.
Hec sufficit in hꝰ casu dari pignora vel caucōes. extra de sen. et re-
iu. Cum aliquibꝰ. ff. de pig. ac. l. Nd si non soluē. et intellige nisi
magna causa forsan interueniat. vt dicit Ho. et Imio. extra eo.
Nuia frustra. ꝙ si is a quo acceperit hmōi vsuras non sit supstes
nec heres eius. mandabit iudex pauperibꝰ erogari. vt e. ti. Cum tu.
Et postqꝫ hoc factū fuerit peticio ꝓcedet alias non Et idem dicē-
dū si viuat. sed nescit vbi sit. et similiter si scit. et ad eū mitti nō pt
tunc similiter detur pauperibꝰ. extra de iude. Cum sit. nisi speret
de illius aduentu. tunc enim pecunia consignabitur et deponet.
et sic ꝓcedet prior peticio. et hec intelligenda sunt sēcūdum Ho.
6 de vsurario notorio ¶ Nuomodo cogetur restituē clericus. si for-
te fuerit vsurarius vel heres vsurarij Rº scdm Ray. Si non vult
satisfacere debet suspendi ab officio. et si non emendatur debꝫ da-
poni. extra e. Preteria di. xliiij. Eps. et c. Si quis clericoꝝ Et po-
stea si est incorrigibilis cogendus est per potenciam laycalem ex-
tra de iudi. Cum non ab homine di. xvij. Non licuit Nec debꝫ re-
stituere de rebus ecclesie. sed de suis si habet Sed si non habet.
tunc secūdum Wil. de fructibus quos legittime ꝓcepit potest se
liberare ¶ Nuid si debitor iurat soluere vsuras Rº secūdū Ray.

Potest denūciare ecclesie monicione premissa vt compellat illum ad relaxand iuramentū. vel si vult soluat vt satisfaciat deo de iuramento. et postea poterit repetē. extr̄ de iu. iu. Ex administracōis et c. Debitores Nd si iurauit non repetē dico q̄ non repetet directe ꝓpter iuramentū. ꝫ indirecte bn̄ repetet. scz denūciando ecclesie crimen illius. vt sic compellat eū Si vero iurauit q̄ non denūciaret. non tenet iuramentū cū sit illicitū. vt puta contra ꝓximi salutem Vn̄ h̄ non obstante denūciare pt̄. extr̄ e. Tuas. et de iu. iu. Nuemadmod. ꝯcor. Gof. et Ho. Addens q̄ eciā si debitor iurauit non repetē. nec recipe vsuras. nichilominus vsurarius debet cogi ad restitucōez. et erit pecunia pauperibꝫ eroganda ¶ Nuid si de duobꝫ heredibꝫ vsurarij alter factus est non soluendo R° ꝑm Ho. tūc alius tenet̄ in solidū. scz vsq̄ ad q̄ntitatem. que de hereditate ad eū ꝑuenit Nam omnes res hereditarie obligate sūt. extra e. Cum tu. §. fi. ¶ Pone q̄ vsurarius emit equū vel prediū de pecunia vsuraria. et donat hoc alteri. postea efficit̄ non soluendo q̄rit̄ Vtrū debitor qui soluerat vsuras possit petē rem illam a possessore. et ille teneat̄ restituere R° ꝑm Ray. Et ille pt̄ petē. et ille tenet̄ restituē e. ti. Cū tu Succedit enī hic res loco precij. sicut ecōuerso preciū loco rei. ff. de pe. he. l. Si rem. et h̄ est verū ꝑm Wil. qn̄ rem talem habuit ex causa lucratiua. Secus si emisset et alia causa non lucratiua. et bona fide habuisset cū h̄. ꝯcor. Gof. et Ho. et addit Gofri. q̄ si res illa ex causa lucratiua ꝑueniat postea ad aliū ex simili causa. et iste vlterius fuit ille qui poterat repetere vsuras liberatus est ille cui res prius data fuit. vt cont̄ eū agi nō possit. ff. de ac. et ob. l. Omnes debitores Item Host. ¶ Nuid de regibꝫ et p̄ncipibꝫ qui cū possint non compellunt ad restituendas vsuras R° ꝑm Wil. dico q̄ tenent̄ eciā si nichil ad eos peruenit. 10

¶ Vtrū vsurarius teneat̄ restituē quicquid de pecunia vsuraria lucratꝰ est R° ꝑ Ray. Si vsurarius ex pecunia vsuraria negociatꝰ sit et lucratus. vel emit inde predia et fructus p̄cepit. non tenet̄ hec restituere. ꝯcor. Wil. et Tho. se. sē. q. lxxviij. eo q̄ tale lucrum non est fructus pecunie. sed hūane industrie. et possessio empta de tale pecunia est res ementis. et non eius a quo accepta fuit vsura licet ei sit obligata. ꝫ ꝑm q̄ ponit Wil. Si habuit de vsura terrā. vel pecus. tūc quicquid de fructibꝫ illius ꝑcepit tenet̄ restituere. quia ex re alterius habuit ¶ Vtrum vsurarius teneatur debitori ad dampna Respondetur secundum Raymūdum. Tenetur ad omnia dampna. que ille propter solucionem vsure passus est. vt si domū suam propter hoc filius vendidit. et si aliam conduxit. aut si propter hoc ab alio sub vsura quesiuit. sequitur alius. §. 13 11 12

15 ¶ Cui restituenda sit vsura ℞ꝯ ſm Do· Generaliter debet reddi ei a quo quis extorsit vel heredi eius· et si non inueniatur est pauperib⁹ erogranda ·extra· ¶ Cū tu· q⁹ si absens est eo q⁹ vsurarius transtulit se ad alīū locū· ei mittē tenet ſuis ꝓprijs ſūptib⁹· q⁹ si ille qui habebat recipe ab vsurario vel heres eius ēnstulit se alio tūc mittet ei ſūptib⁹ illius cui mittit· niſi expense extendēnt tantam ſūmam ·tūc enī debet pauperib⁹ erogare· ij·q·vi· Anterior· extra de iude· Cū sit· niſi q⁹ si de ꝓximo eius aduentu sperat· tunc fiat vt dictū est supra ·§· v· et C· de Vsuris Acceptā De materia illa plura pōt colligi supra Restitucio per totū Quomodo etiam iudei compellantur restituere· vide supra Vsura·i·§· ſi

1 Uxor· Vtrū viri pōt irritare vota vxoris· habet supra Votū· iij·§·i· et per totū Vtrū vxor possit facē elemosinam sine licencia viri· vide supra Elemosina· ij·§·

2 iij· ¶ Vtrū vxor in sodo mrimonio possit de rebus omnib⁹ ꝓuidere filijs ex ꝓmo mrimonio ℞ꝯ ſm Wil· Si filij ꝓdicti non habent alias actōes contra mrem non pt illa contra phibicōnes mariti aliquid eis dare Sed si habent actōes contra mrem· vt qua obligata est eos alere cū sint impuberes· vel quia ambo uiuges possident bona illorum vel alia iusta causa· maritus quidē tenet eos alere· qua mater cū suis omnib⁹ ad maritū transiunt· ꝑ aliquorum consuetudinem· ꝑ tamen quia maritus habet admistracōes vxoris contra illius phibicōem non debet eos alere niſi in extrema necessitate Potest tn ꝓcurare

3 q⁹ maritus ad hoc per iudicē compellat ¶ Quid si vxor bns virtutū ꝓdigū celat aliquid de rebus omnib⁹ cū viro suo ℞ꝯ sed ſm Wil· Si bona fide hoc faciat vt sibi et viro tempe et loco ꝓuideat qui eas male consumēt· non peccat nec obedire viro si phibeat· aut sibi tra

4 di petat· cū in tradendo eū uuaret ad peccatū ¶ Vtrū vxor teneatur sequi virū quocūq⁹ ierit ℞ꝯ ſm Imo· Vir sequi tenet vxorem· tūc qn ex necessaria causa abest· ꝑ vxor tenetur sequi virum ex quacūq⁹ causa recedat· sed domiciliū transfens· niſi velit eam ibere ad peccatū· extra de diuor· quesitū Secus tn si esset vagabunda· xxxiij·q·ij· Si quis necessitate Idem Bern· et Ho· et addit Host· q⁹ sicut in voto ſnsinarino vxor pt sequi virū vel remanē si voluerit Sic ecia in omni itinē volūtatis cū ꝓposito reūtendi· sed vbi transferat dōmiciliū precise tenetur eum sequi· xiij· quest· ij· Vna quedq⁹· et facit ad hoc supra Votum· iij·§· penultimo et se·

5 ¶ Vtrum liceat viro occidere adulteram vxorem· habetur supra Impedimentum· viij·§·i· et finali· et supra Lex·§· ix·ꝺ·iij·

¶ Vtrum magis peccet occidens vxorem quam matrem Respon 6
detur secundum Se. m. iij. Simpliciter maius peccatum est occi-
dere matrem quam vxorem. quia magis repugnat nature. sed
tamen quo ad aliquid maior pena imponitur occidenti vxorem eo
q̄ maior est promitas ad eius occisionem Idem notatur. xxxiij. q.
ij. Admonere ¶ Quid si vir qui petit vxorem est suspectus. q̄ 1
velit eam occidere. vide supra Matrimoniū. ix. §. ij. et fina. De
reddicione debiti. vide supra Debitum ciugale Item de matrimo
nio. quere supra Matrimoniū cum adiūctis Item de impedimē-
to matrimonij. quere Impedimentum cum suis adiunctis

Xristus Christianus de fide christiana. vide 1
supra Fides Quomodo christiani debēnt se ha
bere erga iudeos. vide supra Judeus Et quo-
modo erga sarracenos. vide supra Sarracen9
Quod christus idem qui de virgine natus est.
Et qui pro nobis passus in sacramento eukaristie continetur.
vide supra Eukaristia. j. §. v. An in nomine cristi possit fieri bap-
tismus. vide supra Baptismus. j. §. ij.

Docrisis Vtrum ypocrisis sit peccatum mortale 1
Respondetur secundum Thomam secunda se-
cunde questione. cxj. Si ypocrita dicat ille cuiꝰ
intencio fertur ad duo. scz q̄ non curet sanctí-
tatem. sed solum sanctus apparere. sicut consue-
uit accipi in sacra scriptura. sic manifestum est. q̄ peccatum mor-
tale est. nullus enim totaliter priuatur sanctitate. nisi per pecca-
tum mortale Si autem dicatur ypocrita ille qui intendit simula-
re sanctitatem a qua deficit per peccatū mortale. non semper ipsa
simulacio est ei peccatū mortale q̄d discernendū est ex fine qui si
repugnet caritati dei vel primi. erit peccatū mortale. puta cū sy-
mulat sanctitatē. vt falsam doctrinā diffemmet. vel vt adipiscat
ecclesiasticā dignitatē indignꝰ. vel quecūq̄ alia bona temporalia.
in quibꝰ finem constituit Si vero finis intentus non repugnet ca-
ritati. erit peccatū venale. puta cū aliquis in ipsa fictōe delectat
de qua Dñus dicit. iij. Ethi. q̄ magis videt vanꝰ quam malus
Contingit qñq̄ tamen q̄ aliquis simulat p̄fectionem sanctitatis
que non est de necessitate salutis. et talis simulacio non semp est
cū peccato mortali. et vide supra Symulacio

A 1467546

Roma. vide supra Yroma in litera T

Strio. vide supra Dystrio in litera D

Zelus Quid est zelus Respondetur secundum Thomam secunda secunde questione. xxvi. Zelus dicitur ꝓprie quando aliquis tristatur de bono alterius. non eo quod sibi deest bonū quod ille habet. sed eo quod sibi deest bonum quod ille habet. vt dicit Philosophus secundo Rethorice Et si iste zelus sit circa bona honesta. laudabilis est. secundum illud primo ad Chorinthios decimo quarto Emulamini spiritualia. Si autem sit de bonis temporalibus. scilicet ꝙ homo tristetur ꝙ sibi temporalia desint. potest esse cum peccato. et sine peccato. sicut patet supra Auaricia. §. i. Si vero aliquis doleret de bono alterius. scilicet in quantum alter excedit ipsum in bonis tunc est inuidia. vt dictum est supra Inuidia. §. ij.

Sit Laus Deo